Національна академія наук України
Інститут історії України НАН України
Головна редакційна колегія науково-документальної серії книг "Реабілітовані історією"
Служба безпеки України

Національна спілка краєзнавців України
Українське культурно-просвітницьке товариство "Меморіал" імені В. Стуса

Кіровоградська обласна державна адміністрація
Кіровоградська обласна рада

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

Науково-документальна
серія книг

Київ – 2009

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

У ДВАЦЯТИ СЕМИ ТОМАХ

КИЇВ-КІРОВОГРАД
2009

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга п'ята

СВІТЛОВОДСЬКИЙ, УЛЬЯНОВСЬКИЙ, УСТИНІВСЬКИЙ РАЙОНИ, м.КІРОВОГРАД

МПП "Антураж А"
Кіровоград
2009

ББК 63.3(4УКР - 4КІР)6-49
Р 31

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга п’ята

Кіровоград: Антураж А, 2009

ISBN 966-8769-00-7

До п'ятої книги багатотомного видання “Реабілітовані історією. Кіровоградська область” ввійшли короткі біографічні дані уродженців та мешканців чотирьох регіонів сучасної Кіровоградщини (м.Кіровограда, районів Світловодського, Ульяновського й Устинівського), які зазнали незаконних репресій за часів радянської влади у 1918-1991 роках. Прізвища репресованих розташовані в алфавітному порядку в межах розділу кожного регіону, незалежно від часу репресій. Кожному списку передують нариси про відомих у краї людей, про найхарактерніші явища тієї нелюдської наруги, спогади репресованих та їхніх нащадків, написані самими колишніми в'язнями чи записані з їхніх уст журналістами і письменниками.

Упорядник Василь Бондар

ББК 63.3(4УКР - 4КІР)6-49
Р 31

Рецензенти: Житков О. А.— кандидат історичних наук
Мельничук К. С. — кандидат історичних наук

ISBN 966-8769-00-7

СВІТЛОВОДСЬКИЙ РАЙОН

СПОГАД ЗАВІДЧАКА ВОЛОДИМИРА ІВАНОВИЧА

Народився 1920 року в робітничій родині в місті Новогеоргіївську (тепер Світловодськ, Кіровоградщина)

В.Завідчак. 1990

До війни я працював зв'язківцем у Дніпропетровську, звідти добровільно пішов на фронт. Воював, потрапив у німецький полон, утік, вдруге покликаний до армії у жовтні 43-го, кілька разів поранений. День Перемоги зустрів у Чехії.

З травня 1946 року по 1949 я служив у 19-му важкому танковому полку радіомайстром надстроково (був старшиною). Служачи в м.Стрию Львівської області, я бачив, як солдат нашої частини посилали на спецзавдання в села району: оточували село, людям давали дві години, аби зібратися (взимку), вантажили в товарні вагони і відправляли до Сибіру. Поки довозили, то половина людей вмирали з голоду і холоду. Отак Радянська влада "визволяла" Західну Україну: від їхньої землі, домівок і господарства. Що могла жінка, маючи двох-трьох діточок, за дві години приготувати в далеку дорогу?!

30 березня 1949 року за сфабрикованим звинуваченням мене арештували, і після катувань МДБ (3 місяці) я, тяжко хворий, підписав протокол зізнань. Мені замінили смертну кару на 25 років виправних таборів і 5 років позбавлення всіх прав. Маючи 25 років, працював під Москвою в Кучино радіотехніком центральної радіолабораторії МДБ. Спеціалістів сюди поставляла Бутирська тюрма, де мене морили два місяці голодом і після чого з мене залишились лише шкіра та кістки. У Кучино, правда, годували добре.

12 лютого 1950 року мене після чотириденної голодовки привезли в Кучино, взяли розписку, що я нічого нікому не скажу про те, що я тут роблю, і сам ні в кого не буду нічого питати, навіть у сусіда по ліжку чи столу. Тут я відпрацював два роки в групі телемеханіки. Це для мене був справжній навчальний заклад. Я тут зустрівся з багатьма політв'язнями, які мені розповідали про справжній стан речей, що творились тоді у нас. Зокрема, письменник Павленко Іван Дмитрович, учитель з Харківського технікуму, котрий у 1937 році був засуджений на 25 років позбавлення волі за те, що, перебуваючи за кордоном, написав статтю "В катівнях КДБ". 1957 року його реабілітували. Ми з ним зустрічалися в Крюкові, але він уже був тяжко хворий і паралізований.

У цій радіолабораторії працювали спеціалісти різних націй: естонці, латиші, угорці, українці, грузини і навіть крадені німці. Німців було близько 50 чоловік, їхня рідня не знала, куди вони поділись, а листуватися їм не дозволяли. Мені можна було писати листи раз на три місяці. Я запитував в одного німця, як він сюди потрапив. Виявляється, з радянської комендатури в Берліні його телефоном попросили прийти відремонтувати приймач; коли він прийшов – заарештували і відправили в Кучино; у документах його значилось, що він ув'язнений за статтею 58-10 частина 1, "антирадянська пропаганда".

Одного разу (в кінці 1951 року) двоє німців одержали листа з Берліна. В радіолабораторії серед обслуги зчинився страшенний переляк. Почали всіх викликати на допити: як могли, мовляв, у Берліні дізнатись про цих крадених німців?! І от усіх німців протягом двох днів розсіяли по таборах Союзу. Пізніше уже у Воркуті в табірному пункті № 3 я зустрів одного з них. Він мені розповів, що із чотирьох німців трьох бандити закатували на смерть; сам він і не признається, що німець. Я вважаю, що їхнє убивство організував КДБ, аби замести сліди.

Начальником лабораторії був майор Задеренко. Я працював радіотехніком у групі підполковника Козлова Сергія Сергійовича.

Одного разу приходжу я на роботу, коли це підполковник Козлов говорить мені: "Володимире Івановичу, сьогодні вночі арештували міністра МДБ Абакумова. За те, що вчинив другу єжовщину. Я знаю – ти не винен. Отож пиши скаргу і тебе відпустять". Я побоювався, але написав і відіслав. Пізніше, коли уже був у Воркуті, мені прийшло повідомлення, що мій вирок укоротили на 15 років.

12 січня 1952 року мене відправили на Воркуту, перед цим узявши з мене розписку, що я ніколи нікому не скажу, чим я займався, – навіть самому прокуророві. За розголошення таємниці я нестиму відповідальність, як "за разглашение особо важных государственных секретов".

У Воркуті я близько трьох років працював електриком у шахті № 3. 1954 року вийшов указ "Об условно-досрочном освобождении заключенных": той, хто відбув дві третини строку свого ув'язнення і добре себе вів, сумлінно працював – умовно-достроково звільняється. За умови вчинення злочину на волі тобі добавлять срок, що ти не добув його. У мене були заліки день за три, набиралось дві третини строку і мене звільнили.

1957 року, працюючи в Олександрійській шахті 2-3, я написав скаргу М.С. Хрущову: як велося слідство, як мучили на допитах і в тюрмі, за що і як мене заарештували. Дав прочитати товаришеві по роботі. Його реакція була категоричною: "Ти що? За таку скаргу тебе ще раз посадять. Не посилай!" Але я не послухав його. Адже це все – правда, і я маю документи.

Відповідь я отримав із прокуратури Прикарпатського військового округу. Через півроку з дня написання дільничний міліціонер вручив мені повідомлення: з'явитись до військового слідчого. Я не міг зімкнути очей цілу ніч, жалкував, що написав скаргу, бо знав добре: за правду потрапляють у в'язницю...

Наступного дня я попрощався із сім'єю, але дружина не відпустила мене самого: піду, мовляв, з тобою, хоч буду знати, де ти дівся. Прийшли ми до слідчого, а піді мною ноги трусяться. Постукав у двері, відчинив, переступив поріг, запитав дозволу. Коли слідчий відірвав очі від паперів, мені здалося, що погляд у нього лагідний. Я не помилився. "А, Володимир Іванович! Присядьте, я зараз..." І вийшов з кабінету. Я сидів ні живий, ні мертвий. Думав, що він пішов за конвойними. Слідчий повернувся з товстою папкою. То було моє "Дело". Він почав читати, та я вже не чув; з-під мене попливла земля.. Слідчий це помітив, став мене заспокоювати. Я його запитав: "Мені розстріл?" Слідчий зачитав постанову Пленуму Верховного Суду СРСР від 26 березня 1958 року: присуд військового трибуналу в/ч 24045 від 15 червня 1949 року стосовно Завідчака Володимира Івановича скасовано і справу припинено через відсутність складу злочину. Слідчий потиснув мені руку: "Так, наламали ми свого часу дров..." Повідомив мені слідчий, що я одержу компенсацію, замінять паспорт. Та чи радів я компенсації?.. Ніхто не зможе мені компенсувати здоров'я, нервової системи і часу, проведеного у в'язницях. Я вийшов з кабінету слідчого ледве живим. І одразу потрапив в лікарню. З горя, чи з радощів я плакав кілька днів.

Минув час, уже маю за плечима 75 років. Не можу забути пережитого. Бо ж чим завинив? Засудили за те, що сказав, якби добре жилося, то дітей би в школу голих і босих батьки не посилали (не в пальто одягались, а обмотувались маминою старою хусткою, взували калоші і бігли в школу). Судили за те, що казав співробітникам: наша техніка і радіостанції слабші за американські, американську радіостанцію не розламаєш, а нашу нову в танк поставив – уже й не працює. За те, що не міг зробити радіостанцію оперуповноваженому КДБ старшому лейтенанту Ляміну, аби він слухав радіо "Голос Америки" – запчастин зайвих у мене не було. Судили за те, що, прийшовши з відпустки, ділився з солдатами враженнями: хліба в людей немає, працюють за трудодень, а під кінець року залишаються в боргу колгоспові; збирають у лісі жолуді, ягоди, сушать на зиму, аби якось вижити. Чи це є приводом засудити людину до смерті? Я став ворогом народу і Батьківщини. Мене засудили за статтями 54-Іб і 54-10 ч.І "Антирадянська пропаганда і зрада Батьківщині". Скільки здоров'я забрали в мене! Я фактично позбувся сім'ї, дружину мою довели

до самогубства (повісилась), залишилась малесенька донечка в моєї мами на руках. У мене самого забрали фотографії дружини, доньки й сина. Чи можна компенсувати отакі знущання і тортури?

Жили люди на землі, обробляли, плекали її. "Земля – селянам!" Та не мали права люди ні на землю, ні на слово, ні на життя. Мали право лише тяжко обробляти землю, а взяти з неї не мали нічого, навіть колоска, їх судили, відправляли до в'язниць, засилали на Соловки, в Сибір. Або вбивали по-варварськи в потилицю, у голову. До смерті я не забуду слова оперуповноваженого: "Напрасно ты думаешь, что тебя нет за что обвинить. Был бы человек, а дело мы создадим. И признаешься даже тогда, когда не будешь виновен. И подпишешь себе смертный приговор сам". Страшні люди, жорстокий, нелюдський режим.

Шануйте життя, люди, дорожіть ним! Будьте справедливі. Я звертаюсь до наймолодших поколінь, теперішнього і прийдешнього.

Записав Вілен Очаківський

СПОГАД ШЕМЯКІНОЇ КАТЕРИНИ ФЕДОРІВНИ

1926 року народження, проживає в місті Світловодську. Дочка репресованого

Мій батько, Маховський Федір Тимофійович, народився в селі Табурище Новогеоргіївського району у 1896 році. Жили ми по вулиці Зеленій – тепер Ворошилова, 102.

28 березня 1930 року о 2 годині ночі до нас прийшли співробітники ГПУ і забрали батька, майже роздягненим. Мама дуже плакала і подавала батькові одяг. Ми з острахом дивились на непроханих гостей – вони були при зброї.

- Одяг йому там не буде потрібен, – сказали.

Мати на це ще дужче заголосила. Нас зосталось четверо. Найстаршому було вісім років, а найменшій сестрі – тільки 2 місяці. Наступного дня ранком прийшла бригада активістів, серед них були і зі зброєю. Забрали все, що було нажито чесним трудом наших батьків: домашнє майно, зерно, продукти, живність, інвентар. Нас вигнали з хати, а хату опечатали. Три доби сиділи ми біля свого двору. Люди боялися пустити нас навіть обігрітися. Ми були босі, голі й голодні.

Ф. Маховський (у центрі) з родиною, м.Кременчук, 1928

Жили ми великою родиною: тато, мама, нас четверо, бабуся, дідусь, татів неповнолітній брат – всього 9 душ. А після того, як вигнали із хати, пішли хто куди. Дідусь, бабуся, татів брат знайшли чужу хату, яка пустувала. Маму викликали в сільську Раду – пішла з двомісячною дитиною, через день її із групою чоловіків етапом відправили в ОГПУ. Коли я побігла до сільради, етап виводили. Мама попросила, щоб я швиденько побігла до бабусі (маминої мами) і принесла їй чоботи, бо вона була боса. Плачучи я запитала: "А нам куди?" Ридаючи мама сказала: "Нехай вас хоч і в прірву кинуть". Нас трьох забрали старенькі сусіди: дідусь і бабуся, вони були одинокі. Через три місяці маму випустили, Так вона і не взнала, що їй "приліпили". Пізніше дізналися, що батька судила трійка ОГПУ: "пришили" політику, дали 10 років концтаборів, а де – невідомо. Ми шукали його, але на наші запитання ніхто не відповідав. Звинувачувався він у тому, що брав участь у підпільних куркульських нарадах, де проводилась антирадянська агітація, спрямована проти колективізації та інших заходів партії і уряду.

У 1930 році наша сім'я дуже голодувала, дітям не було що одягти. Коли хтось дасть щось їстівне, то вдень прийдуть "активісти" виллють, розіб'ють. А ми залишались голодні. Як згадаю – серце обливається кров'ю – які варвари були.

Татові було тільки 33 роки, коли його забрали. Був він молодий, здоровий, а мамі – 32. Тата знищили 17 травня 1931 року в Карагандинському концтаборі. Я все життя розшукувала його. І про його долю дізналася лише 1993 року після реабілітації (реабілітований 1989 року). Батько й мама дуже любили нас, але все життя наше було стражданням.

З великої туги тяжко захворіла мати, а перед смертю питала, нас, дітей: "Коли прийде тато, чи приймете його?" Як це було боляче. Вона його чекала, не виходила вдруге заміж. Сім'ю просто знищили. Мама померла ще молодою, дідусь і бабуся вмерли з голоду, татів брат загинув на фронті у Велику Вітчизняну. З усієї сім'ї нас лишилося двоє: я і сестра. Мені вже 70 років, сестрі 64. Вона не знає батька. А в мене і тепер серце болить, коли згадаю, що довелось пережити. Мало літ було тоді, але все пам'ятаю, таке не забуду ніколи. Якби не односельці, то й не вижили б. В 1992 році виплатили нам компенсацію – 7 тисяч карбованців, а хто компенсує скалічене життя, хто поверне батька, матір? Хату нашу, як конфісковане майно, продали. Коли йду мимо, то все те перед очима спливає. І сльози заливають шлях. Живуть люди в нашій хаті і не знають, що там розтоптали сім'ю. Досі жива бабуся (їй 84 роки), яка була свідком при конфіскації майна.

СПОГАД КРИВОПЛЯС АНАСТАСІЇ ІВАНІВНИ

1925 року народження.
Дочка репресованого

На грудях солдата першої світової війни Івана Єременка — ордени й медалі царського самодержавства, розплата за які прийде через двадцять літ.

Мій батько, Єременко Іван Романович, 1890 року народження, розкуркулений в 1929 році. На момент розкуркулення проживав у селі Табурище Новогеоргіївського району. 16 грудня 1937 року заарештований Новогеоргіївським РВ НКВС. Трійкою НКВС по Полтавській області звинувачений у злочині за статтею 54-10. Розстріляний 17 травня 1938 року. Постановою президії Кіровоградського обласного суду від 14 червня 1956 року справу щодо мого батька припинено у зв'язку з відсутністю складу злочину.

Він був дуже працьовитою людиною. Все, що мав, нажив тяжкою працею. Нас, дітей, було п'ятеро, тож батько недаремно вагався, чи вступати до колгоспу: боявся, щоб ми не залишились без шматка хліба.

Вигнали нашу сім'ю з новозбудованої хати і пішли ми по квартирах. Багато сімей розкуркулених були вислані, дехто виїжджав сам, наш батько не захотів залишати рідне село. Трохи згодом вступив до колгоспу, чесно трудився, пас колгоспну череду. Пережили голодовку 1933 року, чудом залишилися живі. Врятували нас батькові нагороди, якими він був нагороджений в роки громадянської війни. Продавали їх та обмінювали на харчі.

Ніколи не забуду я той трагічний вечір 16 грудня 37-го року. Батько тільки повернувся з роботи, ладналися вечеряти. Тато приголубив мене (я була в сім'ї наймeншою, його улюбленицею) і раптом – стукіт у двері. Ввійшли двоє, свої ж, табурищенські: «Збирайтесь, Іване Романовичу, ви нам потрібні». Тато й ложки не вмочив, підвівся, попрощався з нами і вийшов. Більше ми його не бачили...

Старша сестра Марія понесла йому передачу до Новогеоргіївська, потім перевели батька до Кременчука, пішла Марія і туди. А передачу не взяли, сказали, що заборонено. Так вона, бідна, повертаючись додому, дороги за слізьми не бачила...

Дуже сумували ми за татком. Він був таким добрим, лагідним, люблячим, так дбав про сім'ю. А красень який! В Табурищі батька мого знали всі і шанували як порядну людину. Я все думаю: за що його арештували? Може, муляло комусь очі, що був він героєм війни, мав багато нагород, чесно працював?

Куди ми потім тільки не писали, щоб допомогти з'ясувати долю батька, – все марно. І аж в 1956 році отримали листа за підписом голови обласного суду, в якому повідомлялося, що батька нашого реабілітовано.

Нещодавно видали нам повторне свідоцтво про смерть батька, в ньому вказується, що він помер у 1942 році. Причина смерті – склероз серця.

Пройшли десятки років, а в мене перед очима стоїть батько – стривожений, розгублений і ті двоє, що прийшли його забирати – чужі, з недобрими очима...

Тато дуже хотів, щоб стала я вчителькою, бо дуже здібною була до навчання. Та, відомо, – сирота, то яка ж там наука. Закінчила ФЗУ, працювала на вагонобудівному заводі, потім на верстатах стругальних: виконувала важку, чоловічу роботу. Іноді думаю: був би живий батько, можливо, по–іншому склалася б моя доля.

Тільки через двадцять років стало відомо, що нашого тата було заарештовано й засуджено помилково. Як же дорого обходились ці помилки!

За кожною – живі люди зі скаліченими долями і це нікого не обходило. Часто думаю, згадую батька: красиву, добру, лагідну людину. Таточку, чому з тобою так вчинили, за що?

Записала Тетяна Ткачук

ЗАЄЦЬ

Кінець 1990 року. Радянський Союз доживає останні місяці. З одного боку небачена раніше гласність, з іншого – зникають кудись товари й продукти, а на околицях великої імперії починають постріловати. Демократи, які щойно з'явилися, борються не лише з партократами, але й сміливо заповнюють фактами білі плями минулого, розповідають про голодомори й репресії, інші непривабливі сторінки історії КПРС.

У ті дні з далекої тихої Андрусівки до вируючого Києва пішов коротенький лист. У ньому старенька жінка писала: „Голові Верховної Ради УРСР тов. Л.М.Кравчуку. До вас звертається громадянка Окуневич Віра Прокопівна, 1912 року народження, колгоспниця-пенсіонерка. Мого чоловіка у 1937 році розстріляли, а в 1989-ому реабілітували. Я неодноразово зверталася до місцевих партійних органів та органів КДБ з проханням допомогти розшукати родичів чоловіка. Він сам поляк. Доля у молоді роки звела нас у Кременчуці. У 1937 році нас, якщо можна так сказати, НКВС пограбував. Забрали два костюми чоловіка, облігації на п'ятсот карбованців, інше майно. Зараз я у свої 78 років оббиваю пороги бюрократів Світловодського райсоцзабезу й Андрусівської сільради, щоб мені видали за чоловіка пільгове посвідчення, аби я могла отримувати якийсь пайок". Ще жінка просила допомогти отримати компенсацію за втрачене майно і розшукати родичів чоловіка.

Лист старенької досить довго блукав у бюрократичних лабіринтах і ліг на стіл начальника підрозділу управління КДБ в Кіровоградській області В. Білоуса 26 серпня 1991 року, вже після бурхливих подій у Москві й Києві, які поклали початок розвалу СРСР.

З надрів архіву контори на стіл майора Держбезпеки лягла справа колись розстріляного Гната Семеновича Окуневича. Проглянувши справу, працівник підготував відповідь старенькій, повідомив

список родичів її чоловіка, про яких згадувалось у справі, пояснив куди звертатися з питань компенсації й надання пільг.

Справа, яка лежала у нього на столі, привернула увагу майора своєю нетиповістю, цікавими перипетіями долі Гната, тож він не став повертати її на полицю, а запропонував мені з нею ознайомитись. Я в ті роки активно співпрацював з пресою, багато писав і на історичні теми. Справа виявилася дійсно цікавою, проте до друку нарису тоді справа не дійшла: осінь 1991-го була перенасичена карколомними подіями, то ж чи до історії було. А потім після сплеску надій і сподівань, пов'язаних з незалежністю, в Україну прийшли злидні. І знову було не до історії...

***

Гнат Семенович Окуневич народився 1910 року в с.Бородичі Волковицького повіту Гродненської губернії. З селян. Його батька Семена Степановича мобілізували на першу імперіалістичну. Сліди його загубилися наприкінці громадянської. Мати Фекла залишилася одна з чотирма дітьми й господарством.

Після невдалого польського походу 1920 року М. Тухачевського західні землі України й Білорусії відійшли до Польщі. Так Окуневичі стали поляками.

Фекла разом з дітьми багато й важко працювала. На своєму полі і біля своєї худоби. Лише взимку й можна було трохи розслабитися після ще одного напруженого року.

Коли продавали жито, картоплю та худобу, Фекла сідала за стіл і починала розкладати купюри, золоті та срібні монети на купки. Перша купка – то податки, друга – земельки прикупити, третя – на обнови, на інвентар та на чорний день.

Важка доля у селянина. Тяжко дістаються ті злоті. Фекла взяла зі столу велику срібну монету і подивилася на портрет Пілсудського. Староста розказує, що він порятував їх від більшовиків, тому Польща повинна мати велику армію, щоб боронити їх. Через те й такі високі податки. А ось Юзеф розповідав: більшовики борються, щоб не було ні багатих, ні бідних, щоб усі були рівні й щасливі. Переказували, що він – комуніст. Дивні речі розповідав Юзеф.

„Ні багатих, ні бідних, – передражнила його Фекла, – а сам одружився з багачкою з сусіднього села...”

Жінка варила свиням картоплю. Біля печі стояло й відро обрату – перепущеного молока, що приготували для худоби.

Загавкав пес. У дворі загрюкали. Господиня швидко сховала гроші й відчинила. То староста привів на ніч безробітних. Вони групками та сім'ями ходили від села до села, формально у пошуках роботи, а фактично тому, що їм заборонялося залишатися у селі більше доби. То ж і розміщав їх староста на ніч по черзі до селян.

Фекла посадила їх за стіл. Насипала того, що залишилося з обіду, вийняла з казана крупнішу і цілішу картоплю, налила глечик молока. Великі незручності були від тих безробітних. І хвороби якоїсь можуть занести, а все ж люди...

Проблеми у них почалися у 1932 році, коли СРСР і Польща уклали економічний договір і до Польщі пішов дешевий російський хліб. Польські, білоруські, українські селяни не витримували конкуренції, розорювалися. А місто не могло прийняти усіх, забезпечити роботою. Ось і з'явилися безробітні, багато безробітних, які й мандрували від села до села.

Розповідали чи то анекдот, чи то бувальщину, коли один такий нещасний повісився, залишивши записку: „Нема праці, нема хлєба, прощай, Польщо, йду до неба...”

„Мандри-мандри! – подумала Фекла і враз сум огорнув її душу. Згадався Гнат, менший її син. – Де він зараз? Чи живий, чи здоровий? Втік, непутящий, з армії. Бачте, дав підпоручник по писку. Так терпи, якщо холопом вродився! Мені хіба хочеться пускати до хати цих волоцюг?..”

***

Гната забрали до польського війська у 1931 році. Служив, як усі, терпів, писав матері листи і чекав новин з села. Як там його старший брат Павло (він був комуністом), як сестри Ганя і Люба, як мати, сусіди, як господарство... Засмутився, коли довідався, що брата за політику забрали до буцегарні.

Служба була нелегкою: муштра, драконівська дисципліна, знущання. Терпів цілих п'ятнадцять місяців. Весною у 1933 році під час навчань він погано відстрілявся. То ж командир не просто розпікав його останніми словами, але й добре відлупцював. У душі кипіло: її розпирала образа, лють і усвідомлення

своєї повної безправності. Чомусь пригадалися розповіді сільських комуністів, старшого брата про чудову країну мрій – СРСР, країну, де немає панів, де робітники й селяни власними руками будують своє майбутнє і своє щастя. Там йому ніхто не сказав би, що він селюк і не став би бити по обличчю. Там немає багатих і бідних, а всі люди живуть вільно і щасливо.

У ту ж ніч Гнат підмовив ще двох хлопців, і вони залишили казарми з твердим наміром перейти кордон з СРСР.

Зайшли у рідне Гнатове село. Перевдяглися, взяли трохи грошей, хліба, сала на дорогу. Попрощавшись з рідними, шукачі пригод вирушили на схід. У липні 1933 року вони успішно перейшли радянський кордон і були тут таки заарештовані.

Адже це неподобство, якщо робітники і селяни масово почнуть переходити радянський кордон. По-перше, серед перебіжчиків міг опинитися шпигун або терорист, а по-друге, на зайвих їдоків у 1933 році в СРСР просто ніхто не розраховував.

Їх близько місяця тримали у Мінському міськвідділі ДПУ, потім заочно судили і дали по три роки примусових робіт у радгоспі імені ІІ-ої п'ятирічки Давидовського району Воронезької області. Щоб стати повноправними громадянами найвільнішої і найсправедливішої країни світу, потрібно було спочатку пройти трудову перековку в соціалістичному господарстві, адаптуватися до нових умов і нових можливостей.

Перебіжчики досить швидко зрозуміли, що потрапили не в ту казку. Один з них зумів повернутися назад до Польщі тим же способом, яким потрапив до СРСР. Не в захваті був і Гнат, про що відверто писав рідним, братові-комуністу.

Радгосп – не тюрма, Окуневич мав певну свободу пересування. У Кременчуці познайомився з дівчиною з Андрусівки, одружився. У 1935 році в них народилася дочка Ганнуся. Він мав паспорта, це – плюс, проте не було прописки, це – мінус. Працювати задарма у колгоспі не хотілося. Прагнув влаштуватися на завод, то ж і виїжджав у пошуках роботи то до Харкова, то ще кудись, проте знайти місце на великому підприємстві було нелегко...

***

Його затримали 14 червня 1937 року під час облави на станції в Кременчуці. Він саме повертався додому з Полтави на товарняку після чергової невдалої спроби працевлаштування.

Тоді кожен викликав підозру в компетентних органів, кожен був потенційним в'язнем. Що вже казати про колишнього перебіжчика, якому чомусь не сидиться в Андрусівці і який мандрує залізницями зайцем. За незаконний проїзд, як сказав йому слідчий, Гнату світило декілька років таборів, розлука з дружиною, дочкою. І нерви в нього здали, як тоді, у 1933 році, коли його віддубасили в польській армії. Проте тікати було ніяк. Він замкнений у камері Кременчуцької тюрми. І тоді він дав волю емоціям. Усе, про що мовчав з моменту переходу кордону, вихлюпнулося. Він розповідав співкамерникам про своє нещасливе життя, про Польщу і СРСР. Однак усе це, хоча й було щирою правдою, тоді вважалося антирадянською пропагандою. Мало того, Гнат ще й співав гімн буржуазної Польщі, антирадянські частівки про Сталіна і голодомор тощо.

„Екстрим" від НКВС по–різному діяв на тих, хто потрапляв під страшні жорна. Одні вели себе так, як Гнат. Інші...

В одній камері з Гнатом сидів журналіст з Харкова Василь Тимофійович Сопитко. Він вважав себе відданим великій справі Леніна-Сталіна, не відхилявся від генеральної лінії партії, писав згідно директив і партійних рішень. На волі у нього теж залишилася дружина і донька. Він виробив у собі здатність не сумніватися. Не було у нього жодних сумнівів, що таким, як Окуневич, місце в тюрмі.

„Мабуть вважає, – думав собі, – що навколо нього такі ж вороги народу, як він. Он як розкрив своє нутро, он що несе. А я, Сопитко, не ворог. Я – чесна радянська людина. Просто стосовно мене вкралася страшна помилка. І я це доведу. Я викрию справжнього ворога – Окуневича".

З майстерністю хвацького журналюги Василь Тимофійович пише заяву на співкамерника, переказує оповідки Окуневича, навіть анекдот занотовує:

„Американська делегація запитує мужика, який сидить на Кремлівській стіні:

– Що ти там виглядаєш?

– Соціалізм.

– Поїхали до нас, будеш виглядати, коли криза закінчиться. Ми платитимемо значно більше.

– Не хочу. У вас робота тимчасова, а тут – постійна”.

Не знаю, чи полегшив цей донос долю Сопиткові, проте значно ускладнив Гнатові.

Якщо раніше йому світила легка стаття і два роки таборів за безбілетний проїзд залізницею, то відтепер, після доносу, його вже звинувачували в антирадянщині, і навіть у шпигунстві на користь Польщі. А з такими у 1937 році не панькалися. Спеціальна комісія НКВС засудила його до розстрілу.

***

Після ХХ з’їзду КПРС, який засудив культ особи Сталіна, дочка Гната, Ганнуся, зробила запит про долю свого батька. У березні 1957 року її викликали до Новогеоргіївська і начальник райвідділу міліції Мерзляков за дорученням управління КДБ в Полтавській області пояснив, що її батька Гната Семеновича було засуджено у 1937-ому до десяти років таборів, де він і помер 26 квітня 1944 року від раку черевини. Про розстріл сім’я довідалася лише у 1989 році.

Скористатися хоч якимись пільгами дружина і дочка розстріляного за безквитковий проїзд Гната не встигли. Країна, до якої так необачно колись утік білоруський хлопець, щезла.

Віталій Постолатій

“ПИСАВ ВІРШІ АНТІСОВЕТСЬКОГО ЮМОРИСТИЧЕСЬКОГО ХАРАКТЕРУ...”

Цей недолугий вислів взято для заголовку не з перчанської рубрики “Страшне перо не в гусака”. Він – зі слідчої справи по звинуваченню Горохова Йосипа Корнійовича, яку вів з 26 березня по 16 квітня 1936 року Новогеоргіївський райвідділ НКВС.

Здається, колись “Літературна Україна” (не без помітної участі кіровоградського науковця-філолога Григорія Клочека) вела рубрику “Критика літературної критики”. Як не парадоксально, автору цих рядків, хай і доволі несподівано, але цілком свідомо, теж довелося взятись за це малопоширене заняття. Та й чи може воно називатись інакше, коли коментована справа – від першого до останнього аркуша! – є не чим іншим, як прискіпливим “рецензуванням” поетичних творів? Щоправда, в ролі літературного критика тут виступає... каральний орган.

Те, чим займався 33-річний безробітний Йосип Горохов, у повному розумінні слова літературою назвати важко.

Хоча подібні римовані вправи російсько-українським суржиком – що б там не говорили! – доволі поширені (чи не з часу дотепних бурсаків?) у нашому народі. До того ж творча еволюція мало якого справжнього поета проминула “суржиковий” етап.

Уродженець села Микільського хоч і мав “нищу” освіту, але це йому зовсім не заважало від душі віршувати й отримувати від цього певну насолоду тоді, коли був бідняком-одноосібником, чи мандрував як “умовно-злочинний елемент – бродяга”, або працював на станції “Користівка”. І не мав би він жодних клопотів, коли б, відчувши себе поетом, зумів приборкати в собі громадянина. Воістину! Поетом можеш ти не бути... А тут ще й земляки, як на лихо, почали виспівувати складені ним частівки...

Саме о цій порі й нагодились “літературознавці” з Новогеоргіївського НКВС і райпрокурор Міц, котрі швиденько зробили “творче” узагальнення: “...Писал стихи антисоветского юмористического характера, коими высмеивал политику сов. власти, эти стихи давал читать молодежи села Никольское...”

В обвинувальному висновку, затвердженому заступником начальника Харківського (тоді нинішній Світловодський район належав саме до цієї області – **авт.**) облуправління НКВС майором державної безпеки Камінським, є деталізація "крамоли". "Проведенным следствием, – сказано там, – установлено, что обвиняемый Горохов И.К. ...систематически занимается сочинением антисоветских стихов, которые, путем передачи для читки, распространяет среди населения..."

Щоб знайти якесь підтвердження цитованому, перегорнемо кілька сторінок, вилучених під час обшуку рукопису "Стихи и рассказы" та, як мовиться в тому ж документі, "Стихи на отдельных листах". Можливо, ось ці рядки?

Страна растет и крепнет,
Но только чудно мне,
Много стало нищих
В этой же стране.

"...Воспользовавшись наличием недостатков в работе отдельных общественных и сов. организаций, клеветнически высмеивал всю торговую политику..."

У цьому випадку відповідні приклади знайти ще легше:

По-вашему — кооперация,
где товар набирают.
А по-моему — спекуляция,
где людей обдирают.

Чи, скажімо, уривок з вірша "Сельсовет":

Если тебе нужно
Справку получить,
Бери в карман водки
Горло промочить.

"...Распространением похабных стихов разлагал молодежь села, высмеивал политику сов. власти в части раскрепощения женщин, пытаясь оклеветать повышение культурности женщин при сов. власти..."

"Раньше девки не стриглися –
Как красиво было".

Хай повірить читач на слово, але наведені приклади є чи не найгостріші з усього написаного Гороховим. Тому навіть з позицій похмурих 30-х якоїсь "незаперечної" антирадянщини в них немає.

Скоріше – це спроба висміяти в поетичній формі існуючі суспільні негаразди чи недоречності. До того ж із протоколу допиту звинуваченого випливає, що він "був ображений... затримкою виплати заробітної плати, а незабаром був звільнений з роботи, що й штовхнуло... на шлях антирадянської діяльності".

Мораль цієї невеличкої справи, знайденої в архіві Кіровоградського управління СБУ яснісінька. Поцінуванням віршів чи того, що ними називають, мають займатись виключно фахівці і в жодному разі не хтось інший, навіть якщо він наділений якимись владними повноваженнями. Інакше завжди страждатимуть безвинні горохови. І будуть буквально за ніщо "подвергаться лишений свободы..."

І нарешті. Дослідники, здається, вже дали доволі точну картину масштабів і глибини репресій серед відомих діячів культури, поетів і прозаїків. Менше відома доля аматорів пера (людей, котрі постраждали, чомусь не хочеться називати графоманами), для кого письменство не було і не могло стати основним заняттям, але в роки великих потрясінь саме воно тягло за собою конкретні людські трагедії. (До речі, у справі Йосипа Горохова досі зберігається його "невостребована" "Посвідка про народження". А це наштовхує на дуже невеселі думки про те, що й чотири роки ув'язнення могли перетворити людину на "табірний пил". Навряд чи варто зараз передруковувати твори таких, як Горохов. Але пам'ятати про злий жарт Музи в їхній долі – мусимо.

Федір Шепель

СПИСКИ РЕАБІЛІТОВАНИХ ЖЕРТВ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

АВРАМЕНКО ТИХІН ФЕДОРОВИЧ, 1885 р.н., с.Ляхове Оврагівської сільради Новогеоргіївського району, українець, член ВКП(б) з 1932 року, проживав у с.Ревівка (нині у складі м.Світловодська), начальник лісової охорони Кременчуцького лісгоспу. Заарештований 23.07.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("в роки громадянської війни брав участь у повстанських загонах Щелкана і Коцура проти радянської влади"; свідчення на суді: "З червня 1917 по лютий 1918 року я був волосним міліціонером; у 1919 році за дорученням ЦК партії із Києва я був направлений для переговорів до Коцура, і в серпні-жовтні отримав від нього зброю, 70 гвинтівок, для створюваних партизанських загонів на території Новогеоргіївського району"). Кіровоградським обласним судом 14.05.1939 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 598)

АВРАМЕНКО ТИХІН ФЕДОРОВИЧ, даних про рік і місце народження, національність, освіту і фах в архівній справі не вказано. Заарештований 10.12.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Дані про суд і реабілітацію у справі відсутні. (П – 1016)

АКЕНТЬЄВ МИКОЛА КІНДРАТОВИЧ, 1887 р.н., с.Закаміння, українець, освіта 2 класи, тесля Новогеоргіївського лісництва. Заарештований 17.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("був керівником секти баптистів до 1935 року, коли її розпустили; провадив антирадянську агітацію проти колгоспного будівництва, поширював чутки про переміну влади, коли невіруючі терпітимуть страшні муки: "Не сьогодні-завтра буде війна з Німеччиною і Гітлер спитає радянських керівників, для чого вони забрали землю у селян"). Засуджений 17.02.1939 Полтавським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 11.08.1989 Верховним судом України. (П – 10251)

АКМАЛОВИЧ КІМАЛ ЙОСИПОВИЧ, 1896 р.н., с.Ювківці Плужненської волості Волинської губернії (нині Білогірського району Хмельницької області), татарин, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), бухгалтер промартілі "Більшовик". Заарештований 28.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (колишній офіцер, участь у контрреволюційній організації). Засуджений 23.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 23.07.1938. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2704)

АНДРЕЄВ ОКСЕНТ ЮХИМОВИЧ, 1891 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, проживав у селищі радгоспу "Комінтерн", робітник радгоспу. Заарештований 28.02.1938 Олександрійським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9768)

АНТИПЕНКО ІВАН МУСІЙОВИЧ, 1875 р.н., с.Талова Балка, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 1.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("у 1930-31 роках разом з Олександром Барвінським, Дмитром Рудем, Мариною Грузиною та Дариною Полярус вів антирадянську агітацію проти здачі м'яса державі та весняної сівби, чоловіки підбурювали, а жінки організовували волинку, перешкоджали відбиранню у куркулів майна за несплату податків – 20 жінок влаштували бунт і на деякий час затримали виконання держплану з м'ясозаготівлі та сівби"). Засуджений 23.08.1931

Новогеоргіївським райнарсудом до 4 років ув'язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 28.04.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13847)

АРТЕМЕНКО ГРИГОРІЙ МАКСИМОВИЧ, 1895 р.н., с.Калабарок, українець, освіта початкова, колгоспник. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 2.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 20.05.1939 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 11.10.1939 вирок зменшено до 6 років неволі з поразкою прав на 3 роки. Реабілітований 11.05.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12461)

БАБИЧ ХАРЛАМП СИДОРОВИЧ, 1877 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, неписьменний, проживав у с.Свинаро-Павлівка (нині с. Павлівка) Світловодського району, їздовий промартілі "Ударник". У 1932 році розкуркулений. Заарештований 15.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член військової повстанської підпільної організації, побудованої за принципом бойових армійських з'єднань; на території Новогеоргіївського району були створені бойові одиниці в селах із колишніх куркулів, політбандитів, петлюрівців, білогвардійців та інших ворогів народу" – *по 5-томній справі 3557 проходить 64 заарештованих, 56 з яких розстріляні*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

БАЛАШ ПЕТРО САМСОНОВИЧ (СЕМЕНОВИЧ), 1871 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 28.11.1932 Кременчуцьким ДПУ ("колишній церковний староста, вів антирадянську агітацію проти колгоспів, член контрреволюційної організації" – *див. Харитон Балаш*). Засуджений 17.02.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11992)

БАЛАШ ХАРИТОН ФЕДОСІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Глинськ, українець, освіта 4 класи, хлібороб-середняк. Заарештований 28.11.1932 Кременчуцьким ДПУ ("колишній член центральної ради п'ятидесятників; антирадянська агітація, член контрреволюційної організації: "в кінці листопада 1932 року у Глинську ліквідоване контрреволюційне угруповання, очолюване священиком тихонівської орієнтації Павлом Капітоновим, яке складалось із керівників верхівки церковного активу довколишніх сіл; засновано організацію іще в 1928 році після зустрічі Капітонова із священиком Федором Курдиковським, засуджений у 1931 році, та вчителькою Чернецькою: "Вони запропонували мені вступити в їхню організацію, яка боролась за визволення України від гніту більшовиків-комуністів"; основна мета організації: остаточно розвалити колгосп, не дати державі хліба і підготувати село до збройного повстання проти радянської влади, про що не раз ішлося на зібраннях, говорилось також, що треба діяльність поширювати й на сусідні села Григорівку, Аврахівку та інші"). Засуджений 17.02.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11992)

БАЛЕНКО ВАСИЛЬ ПРОКОПОВИЧ, 1870 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, неписьменний, хлібороб-одноосібник. Заарештований 14.09.1929 Кременчуцьким окружним відділом ДПУ ("антирадянська діяльність проти колгоспного будівництва на селі: у жовтні 1928 року біля свого вітряка повісив намальовану сином Павлом карикатуру, якою висміювалось розпорядження влади про хлібоздачу" – *див. Тиміш Залоїло*). Засуджений 13.01.1930 трійкою при колегії ОДПУ до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11561)

БАЛЕНКО МИХАЙЛО АНДРІЙОВИЧ, 1902 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, проживав у смт Новопилипівка (нині приєднане до м.Олександрія), шляховий майстер Байдаківського кар'єру. Заарештований 30.01.1945 Олександрійським РВ НКДБ (як завербований агент німецької контррозвідки). Засуджений 27.03.1945 військовим трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 15.09.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13560)

БАЛЕНКО ФЕДОТ ПРОКОПОВИЧ, 1887 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, неписьменний, хлібороб, без певних занять. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 9.01.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти колективізації, проведення хлібозаготівельних робіт). Засуджений 9.02.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7171)

БАЛИМОВ КАРПО ПРОКОПОВИЧ, 1890 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, секретар Глинської сільради. Заарештований 7.03.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована проти заходів радянської влади та партії). Новогеоргіївським дільничним прокурором 13.06.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4371)

БАЛКОВИЙ ПЕТРО КАЛИНОВИЧ, 1903 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта початкова, каменотес гранітного кар'єру. Заарештований 18.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("син куркуля; член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

БАРАНЕЦЬ ДАНИЛО АНДРІЙОВИЧ, 1881 р.н., с.Табурище Новогеоргіївського району (нині у складі м.Світловодська), українець, освіта початкова, проживав на хуторі П'ятомиколаївка Петрівської сільради Онуфріївського району, хлібороб. Кременчуцьким окружним судом 9.12.1929 за невиконання плану хлібоздачі, приховування зерна (в землі виявлено закопаними 16 пудів хліба) був засуджений до 1 року неволі з конфіскацією майна. Вдруге заарештований 14.10.1930 Онуфріївським РВ ДПУ (антирадянська агітація: "відбуваючи перше покарання у 3-ій будколонії Дніпропетровська, був відпущений на 3 дні додому і в селі 2.10.1930 при процедурі описування майна куркуля Васильєва Баранець зібрав довкруг селян і казав: "Незабаром радянську владу витурять, тому комуністи квапляться забрати й вивезти хліб, а селян тим часом заганяють у сози, щоб пошвидше надягнути на них ярмо"). Засуджений 7.12.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Звільнений достроково 22.02.1933 із Соловецьких таборів і 3.03.1933 відбув у м.Сталіне (нині Донецьк). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 28.06.1933 по відбутті строку ув'язнення висланий у північний край строком на 3 роки. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11029)

БАРАНЕЦЬ СПИРИДОН АНДРІЙОВИЧ, 1876 р.н., с.Табурище, українець, освіта початкова, проживав у с.Новомиколаївка Петрівського району, хлібороб-одноосібник. Заарештований 1.03.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (куркуль, проводив агітацію проти хлібозаготівельних робіт, колективізації). Засуджений 12.04.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до заслання у північний край на 3 роки. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5898)

БАРАННИК ЛАРІОН ЄПІФАНОВИЧ, 1894 р.н., с.Нове Липове Миронівської сільради, українець, письменний, коваль колгоспу "За заможне життя". У 1933 році за "незаконний помол хліба у власному вітряному млині" був засуджений до 3 років неволі, після касації – до 1 року примусової праці. Вдруге заарештований 25.09.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("контрреволюційна діяльність: влітку 1937 року відмовився підписуватись на державну позику для оборони країни"). Засуджений 19.10.1937 трійкою УНКВС Харківської області до розстрілу, вирок виконано 7.11.1937 у м.Кременчуці. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9391)

БАРВІНСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР СОФРОНОВИЧ, 1893 р.н., с.Талова Балка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("у 1930 році не виконав плану заготівлі м'яса, але корову відмовився здавати і коли до нього прийшли описувати майно, він послав свою дружину скликати жінок, які прийшли до його двору й не дали розкуркулювати" – *див. Іван Антипенко*). Засуджений 23.08.1931 Новогеоргіївським райнарсудом до 4 років ув'язнення у концтаборах з позбавлення громадянських прав на 5 років без конфіскації майна. Реабілітований 28.04.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. У 1931 році майно батька продано з торгів за несплату податків. (П – 13847)

БЕЗБОЖНИЙ ФЕДІР СПИРИДОНОВИЧ, 1907 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта середня, проживав у м.Кореновськ Краснодарського краю (Росія), червоноармієць-шофер 474-го батальйону авіаобслуговування. Заарештований 15.03.1942 особливим відділом НКВС 38-го району авіабазування ("будучи в Криму із своєю частиною, ще в 1941 році цікавився змістом німецьких листівок, які ворог скидав із літаків, одну з них із контрреволюційним змістом та перепусткою на бік німецьких військ, зберігав при собі до 12 березня 1942 року, коли її було знайдено разом із листом в учнівському зошиті"). Засуджений 30.03.1942 військовим трибуналом 38-го РАБ до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 30.09.1968 трибуналом Північно-Кавказького військового округу. (П – 8176)

БЕЗЗУБЧЕНКО ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1869 р.н., с.Золотарівка, росіянин, неписьменний, бондар за фахом, без певних занять. У 1936 році майно розпродане за несплату податків. Заарештований 7.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("у Золотарівці, російському національному селі, викрито контрреволюційне угруповання церковників-старообрядців, які вели антирадянську агітацію на розвал колгоспу" – *див. Федір Харламов*). Засуджений 30.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Новогеоргіївським РВ НКВС 23.03.1939 справу виділено в окреме провадження; управлінням НКВС Кіровоградської області 7.04.1939, "беручи до уваги 70-літній вік звинувачуваного, подальше проведення слідства є недоцільним, а тому" справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований 23.11.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8560, 2350)

БЕЗКРОВНИЙ ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1896 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Кірова. У 1933 році перебував під слідством за "злісну несплату державних податків". Вдруге заарештований 22.06.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("вів агітацію проти колгоспного будівництва, висловлював поразницькі погляди на Радянський Союз та Червону армію, зводив наклепи на керівників партії: "Один німецький солдат розжене цілий взвод червоноармійців"). Засуджений 31.03.1939 Полтавським облсудом до 3 років ув'язнення у далеких таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Кіровоградським облсудом 28.10.1939 за недоведеністю фактів злочину виправданий ("в роки громадянської війни командував ескадроном Червоної армії"), з-під варти звільнений. (П – 800)

БЕЗКРОВНИЙ КУЗЬМА МАКСИМОВИЧ, 1876 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, письменний, хлібороб-середняк. Заарештований 25.03.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ ("голова церковної п'ятидесятки; брав участь у куркульському бунті" – *див. Андрій Сергета*). Засуджений 12.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9501)

БЕЗКРОВНИЙ МИКИТА КУЗЬМОВИЧ, 1901 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта початкова, бутолом кар'єру "Синій граніт". У 1935 році "за антирадянську діяльність" був засуджений до 10 років неволі. Вдруге заарештований 16.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("у 1919 році служив у повстанському загоні Григор'єва; член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

БЕЛІНЗОН ЄВГЕН МИХАЙЛОВИЧ, 1916 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), єврей, освіта 7 класів, перед службою в армії проживав у м.Горлівка Донецької області і працював на руднику №8, червоноармієць 1-ої роти Омського конвойного полку внутрішніх військ НКВС. Заарештований 13.11.1937 військовою прокуратурою внутрішніх військ НКВС Омської області ("контрреволюційна пропаганда: 18 жовтня командир відділення пояснював бійцям про викриття помічника командира полку з господарської частини капітана Брюханова як троцькіста і виключення його з партії: боєць Белінзон втрутився в розмову і став висловлювати антирадянські заяви на адресу ЦК ВКП(б) і вождя народів Сталіна"). Засуджений 30.11.1937 трибуналом Західно-Сибірського військового округу прикордонних і внутрішніх військ НКВС до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 25.05.1990 трибуналом Сибірського військового округу. (П – 12021)

БЕРЕСТ ПЕТРО ПРОКОПОВИЧ, 1899 р.н., с.Табурище (нині у складі м.Світловодськ), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.12.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади на селі). Засуджений 4.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 23.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7059)

БЕРНГАРДТ АНДРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1908 р.н., с.Калантаїв, німець, письменний, коваль колгоспу. Заарештований 3.01.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація поразницького характеру). Засуджений 29.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.03.1938. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12102)

БЕРНГАРДТ МИХАЙЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1906 р.н., с.Калантаїв, німець, письменний, коваль колгоспу. Заарештований 3.01.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація поразницького характеру). Засуджений 29.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.03.1938. Реабілітований 24.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12103)

БЕРНГАРДТ ОЛЕКСАНДР ФЕДОРОВИЧ, 1875 р.н., с.Букіне Смоленської губернії (Росія), латиш, письменний, проживав у с.Калантаїв Світловодського району, коваль колгоспу “Шлях Леніна”. Заарештований 22.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“контрреволюційна діяльність: працюючи в машино-тракторній майстерні Садовського району Миколаївської області у 1936 році здійснив 10 аварій комбайнів і тракторів – як завербований для шпигунсько-диверсійної роботи польським агентом Іваном Вишневським”). Засуджений 8.10.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер в неволі. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9153)

БЄЛЯЄВ ДОНАТ ПЕТРОВИЧ, 1901 р.н., с.Будьоннівка Будьоннівського району Маріупольского округу (нині м.Новоазовськ Донецької області), росіянин, освіта початкова, проживав у с.Закаміння Новогеоргіївського району, бухгалтер промартілі “Більшовик”. У 1934 році “за недбалість у службових справах” притягався до судової відповідальності. Заарештований 9.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

БІЛЕЦЬКИЙ МАКСИМ ПОРФИРОВИЧ, 1893 р.н., с.Лазаропіль (приєднане до с.Захарівка), українець, освіта початкова, проживав у с.Глинськ Світловодського району, сторож Глинської машино-тракторної станції. У 1929 році був розкуркулений і висланий за межі України. Заарештований 14.01.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

БІЛЕЦЬКИЙ МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Лазаропіль (приєднане до с.Захарівка), українець, освіта початкова, проживав у м.Долинська, заготівельник сільгосппродуктів. Заарештований 18.03.1944 Долинським РВ НКДБ (під час німецько-фашистської окупації працював заготівельником овочів при Долинській райспоживспілці). Засуджений 20.08.1944 військовим трибуналом військ НКВС до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Звільнений з табору 18.03.1954. Реабілітований 11.03.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13127)

БІЛИЙ МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ, с.Вітрівка Микільської сільради, українець, освіта початкова, проживав у с.Пеньківка Світловодського району, хлібороб. Заарештований 2.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська контрреволюційна агітація). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

БІЛОУС-ШИШКО ФРОСИНА ВОЛОДИМИРІВНА, 1884 р.н., с.Миронівка, українка, неписьменна, проживала у с.Білецьківка Кременчуцького району Полтавської області, домогосподарка. Заарештована 5.07.1941 Козельщанським РВ НКВС (антирадянська агітація: “висловлювала думки про перемогу фашизму, зводила наклепи на життя трудящих в СРСР, погрожувала розправою сільському активу”). Засуджена 21.04.1943 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років заслання у Павлодарську область, Казахстан. Реабілітована 30.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12241)

БІРСА МИХАЙЛО МАТВІЙОВИЧ, 1887 р.н., с.Подорожнє, українець, письменний, хлібороб-одноосібник. Заарештований 4.07.1941 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Прокуратурою СРСР 7.04.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2131)

БЛІНОВ ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1910 р.н., с.Микільське, росіянин, освіта 2 класи, хлібороб. Заарештований 6.12.1943 відділом контррозвідки “Смерш’’ 375-ої Харківської стрілецької дивізії (“покликаний у Червону армію в перші дні війни у червні 1941 року, наприкінці осені потрапив у німецький полон, перебував у концентраційному таборі в м.Кременчуці, втік, пійманий, у Полтавському таборі для радянських військовополонених перебував до березня 1942-го, коли відпустили додому; повернувся у рідне село, забрав свою хату, конфісковану радянською владою під час розкуркулення; працював охоронцем сільської управи, завербований у таємні агенти німецької жандармерії, видавав радянських активістів, беручи участь у очних ставках, відбирав теплі речі в населення для потреб німецької армії, примушував людей акуратно виконувати накази німецької влади; провадив антирадянську агітацію: “Мене викинула

радянська влада із своєї хати, і разом із батьком та братом відправила на заслання – минулося вже, не бути більше такому ніколи", "Чому ви неохоче їдете в Німеччину? бачите ж із плакатів, як добре живуть у Німеччині ті, хто виїхав із Радянського Союзу? там кожен селянин має по 8-10 корів і багато землі, хіба вам не надокучило отримувати від радвлади грамами хліб?"). Засуджений 28.04.1944 трибуналом Одеського військового округу до розстрілу. Військовою колегією Верховного суду СРСР 10.06.1944 міру покарання замінено на 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Прокуратурою Київського військового округу 20.10.1954 строк визначений до фактично відбутого, справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований 28.03.1991 головною військовою прокуратурою. Батько розкуркулений і висланий за межі України у 1929 році. (П – 12597)

БОЙКО ІВАН КАРПОВИЧ, 1896 р.н., с.Бугруватка, українець, освіта 2 класи, проживав у с.Недогарки Олександрійського району, скляр будвідділу шахттресту у м.Краснодоні Луганської області. Заарештований 29.01.1945 окрвідділом "Смерш" Кіровоградського гарнізону ("перед війною жив у м.Крюкове, з початком окупації німцями перебрався у Недогарки, став займатись столярством, згодом вступив до громадського двору №33, доглядав свиней; в липні 1943 року дав згоду старості сільуправи Миколі Пашенку та секретареві управи Іванові Стрижаку співпрацювати з німецькою контррозвідкою: виявляти радянських активістів; невдовзі в Недогарки прибув штатний агент СД на Олександрійщині Ніколенко, який взяв з нього підписку про співробітництво і дав йому підпільний номер 116"). Засуджений 28.03.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 18.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14176)

БОНДАР ІВАН ПАНАСОВИЧ, 1883 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), різнороб промартілі "Більшовик". У 1930 році був розкуркулений, майно конфісковане, змушений переїхати у Новогеоргіївськ; у 1932-ому за таємний помел зерна був засуджений до 2 років неволі; у 1935-ому за спекуляцію промтоварами засуджений до 5 років тюрми. Втретє заарештований 16.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

БОНДАРЕНКО ІВАН ПЕТРОВИЧ, 1907 р.н., с.Польський Крилів (нині у складі м.Світловодська), українець, освіта початкова, проживав у м.Краматорську Донецької області, бондар тарної бази. Заарештований 2.02.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС ("підготовка теракту проти голови сільради" – *див. Семен Бондаренко*). Засуджений 10.05.1935 військовим трибуналом 14-го стрілецького корпусу в закритому судовому засіданні у м.Кременчук до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Військовою колегією Верховного суду СРСР 14.07.1935 за касаційною скаргою присуд відмінено і повернуто в прокуратуру 14-го стрілецького корпусу на дорозслідування. Трибуналом Харківського військового округу 10.01.1936 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 986)

БОНДАРЕНКО КАРПО ВІКТОРОВИЧ, 1906 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта 3 класи, проживав у с.Новоолексіївка Олександрійського району, ветсанітар колгоспу ім.Будьонного. Заарештований 24.10.1950 Олександрійським МВ МДБ ("член антирадянської секти п'ятидесятників-трясунів" – *див. Йосип Майстренко*). Засуджений 11.01.1951 Кіровоградським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 27.01.1955 покарання зменшене до 7 років неволі з поразкою прав на 5 років. Реабілітований 22.05.1991 головною прокуратурою СРСР. (П – 12678)

БОНДАРЕНКО ПЕТРО КЛИМОВИЧ, 1877 р.н., с.Польський Крилів, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 14.02.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС ("підготовка теракту проти голови сільради" – *див. Семен Бондаренко*). Засуджений 10.05.1935 військовим трибуналом 14-го стрілецького корпусу в закритому судовому засіданні у м.Кременчук до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Військовою колегією Верховного суду СРСР 14.07.1935 за касаційною скаргою присуд відмінено і повернуто в прокуратуру 14-го стрілецького корпусу на дорозслідування. Військовим трибуналом Харківського військового округу 10.01.1936 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 986)

БОНДАРЕНКО СЕМЕН ПЕТРОВИЧ, 1911 р.н., с.Польський Крилів, українець, письменний, член ВЛКСМ, чорнороб. Заарештований 14.02.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (“до середини осені 1934 року головою сільради був Шумейко, який лояльно ставився до куркулів та спекулянтів, не дообкладав їх податками, а 15.10.1934 вибрали Олександру Мусієнко, яка почала куркулів штрафувати і дообкладати, так Петра Бондаренка оштрафувала на 720 рублів і на 319 рублів дообклала, Олександра Устименка дообклала на суму 400 рублів, із посади рахівника сільради звільнила Івана Кармазина та інше; в ніч на 14 січня голова сільради Мусієнко о 1-ій годині ночі верталась із сільради додому в с.Закамінне, коли переходила міст через річку Тясмин, з кущів вискочили й напали на неї двоє, обличчя яких були вимазані сажею, один з них ножем розпоров їй кожух, але вона вирвалась – в одному з нападників голова сільради впізнала Семена Бондаренка”). Засуджений 10.05.1935 військовим трибуналом 14-го стрілецького корпусу в закритому судовому засіданні у м.Кременчук до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Військовою колегією Верховного суду СРСР 14.07.1935 за касаційною скаргою присуд відмінено і повернуто в прокуратуру 14-го стрілецького корпусу на дорозслідування. Військовим трибуналом Харківського військового округу 10.01.1936 виправданий (“свідчення Мусієнко не підтвердились”), з-під варти звільнений. (П – 986)

БОРДЮК ПАВЛО СЕРГІЙОВИЧ, 1904 р.н., с.Велика Скельова, українець, освіта початкова, червоноармієць 115-го стрілецького полку 342-ої стрілецької дивізії. Заарештований 15.05.1942 особливим відділом НКВС 342-ої стрілецької дивізії (“зберігав фашистську листівку разом з перепусткою – виявлена при перевірці особистих речей та військового обмундирування”). Засуджений 26.05.1942 трибуналом 342-ої стрілецької дивізії 61-ої армії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 28.12.1989 трибуналом Київського військового округу. (П – 10374)

БОРИСЕНКО ГАВРИЛО ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1885 р.н., с.Янове (нова назва – Іванівка), українець, освіта початкова, у 1935 році виключений з членів ВКП(б), проживав на ст.Знам’янка, старший кондуктор кондукторського резерву залізничної станції. Заарештований 27.08.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Знам’янка (“у 1914-17 роках служив у царській жандармерії; вів антирадянську агітацію, займався шкідництвом – засилав вагони з вантажами без документів, в результаті вантажі безслідно пропадали, порушував трудову дисципліну”). Засуджений 14.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 9.02.1943 в неволі. Реабілітований 9.08.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4462)

БОРИСЕНКО МИКОЛА ПАВЛОВИЧ, 1904 р.н., с.Біляки Семенівського району Полтавської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), голова колгоспу. Заарештований 26.02.1945 УНКДБ Кіровоградської області (посібництво німецьким окупантам в роки війни). Засуджений 12.05.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Військовою колегією Верховного суду СРСР 29.12.1947 міра покарання зменшена до 3 років виправно-трудових таборів, звільнений з-під варти 3.01.1948. Реабілітований 19.01.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13760)

БОРОВСЬКИЙ ІВАН АВРАМОВИЧ, 1884 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта середня (вчительська семінарія), вчитель середньої школи. Заарештований 16.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

БОРОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР МИКИТОВИЧ, 1898 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, письменний, старший рахівник артілі “Лозовиробник”. Заарештований 28.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“у 1919 році півмісяця служив у денікінській армії – вартував місто; провадив антирадянську агітацію: “Раніше жилось краще, а тепер лиш арештовують та садять у тюрму – але так тривати довго не може: до осені влада буде в руках Німеччини й тоді життя поліпшиться”). Засуджений 21.05.1939 Кіровоградським облсудом до 6 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховний суд УРСР 7.08.1939 задовольнив касаційну скаргу Боровського, відмінивши присуд. Вдруге засуджений 10.02.1940 Кіровоградським облсудом до 4

років неволі з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 19.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12524)

БРАЖНИК ФЕДІР МИХАЙЛОВИЧ, 1893 р.н., с.Подорожнє, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. У 1930 році розкуркулений і позбавлений права голосу як колишній куркуль. Заарештований 17.10.1930 Новогеоргіївським РВ ДПУ (“протягом останніх років провадив серед населення агітацію з метою зриву заходів, які проводила радянська влада на селі, закликав бідняків підтримувати право селянина на власну землю”). Засуджений 25.03.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11782)

БРАНКОВСЬКИЙ СИДІР ГНАТОВИЧ, 1889 р.н., с.Шандима Келецької губернії (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), пекар. Заарештований 24.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 3.01.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4637)

БРИТКОВСЬКИЙ ВЕНІАМІН ЄВПАТІЙОВИЧ, 1893 р.н., м.Чигирин Черкаської області, українець, освіта середня, проживав у с.Чернече Галаганівської сільради Чигиринського району Черкаської області, заступник директора школи. Заарештований 22.04.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Новогеоргіївським РВ НКВС 8.10.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2101)

БРОНОВ АБРАМ ІЛЛІЧ, 1893 р.н., с.Велика Андрусівка, єврей, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), уповноважений “Кремрайпаливпостачу”. Заарештований 5.06.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Новогеоргіївським РВ ДПУ 31.08.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 989)

БРУСНИК АНТОН ЗАХАРОВИЧ, 1910 р.н., с.Григорівка, українець, письменний, член ВЛКСМ з жовтня 1929 року, хлібороб-середняк, член колгоспу. Заарештований 9.04.1931 Полтавським оперсектором ДПУ (“завербований керівником Іваном Кухтою у члени молодіжної повстанської організації в навколишніх до Григорівки селах – роль його зводилась до шпигунства у сільраді з метою попередження заходів, спрямованих проти куркулів і самої організації”; “організація проводила засідання в хаті Антона Брусника й навіть під час засідань звертались один до одного “пане добродію”). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 22.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6943, 7505)

БРУСНИК ІВАН КУЗЬМОВИЧ, 1906 р.н., с.Григорівка, українець, освіта початкова, член колгоспу “Вільна Україна”. Заарештований 15.05.1931 Полтавським оперсектором ДПУ (“весною 1930 року куркулем Іваном Кухтою завербований у повстанську організацію, яка ставила за мету повалення радвлади збройним шляхом, за завданням організації купив у селі Яремівці обріз із патронами”, “у 1931 році господарство батька Кузьми Лавровича за несплату держподатків було продане з торгів, батько виїхав із села”). Засуджений 22.10.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10156)

БРУСНИК ФЕДІР МАКСИМОВИЧ, 1896 р.н., с.Григорівка, українець, освіта початкова, обліковець Скелівської машино-тракторної станції. Заарештований 11.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“у 1919 році служив у повстанському загоні Григор’єва; член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

БУБЛИК ВАСИЛЬ ТРОХИМОВИЧ, 1880 р.н., с.Оврагове, українець, проживав у с.Глинськ Світловодського району, член колгоспу “Комунар”. У 1931 році розкуркулений; у 1935-ому “за крадіжку соцвласності” був засуджений до 8 років неволі. Вдруге заарештований 17.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

БУБНОВ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта середня, колишній член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу “Червона зірка “. Заарештований 15.07.1936 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація, зв’язок з троцькістами). Засуджений 15.02.1937

спецколегією Одеського облсуду до 4 років виправно-трудових таборів з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Миколаївським облсудом 11.10.1938 виправданий. Після звільнення працював слюсарем на заводі “Більшовик”. Вдруге заарештований 28.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація, зв’язок з троцькістами). Помер 15.09.1941 в Усть-Кам’яногірській тюрмі. Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 30.05.1942 справу припинено. (П – 393, 3480)

БУЛАЄНКО МАРТИН СЕРГІЙОВИЧ, 1873 р.н., с.Вітрівка Микільської сільради, українець, письменний, без певних занять. Заарештований 7.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (“посібництво німецькій окупаційній владі в роки війни – працював старостою громадського господарства”). Новогеоргіївським РВ НКДБ 22.03.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2498)

БУЛАЄНКО ФЕДІР ІВАНОВИЧ, 1886 р.н., с.Вітрівка, українець, письменний, член колгоспу ім.Кірова. Заарештований 16.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (підозрювався як агент німецької розвідки). Новогеоргіївським РВ НКДБ 20.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2141)

БУЛАШ ФЕДІР АПАТІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Федірки, українець, письменний, тракторист Глинської машино-тракторної станції. Заарештований 4.02.1942 управлінням НКВС Татарської АРСР (відновлено слідчі матеріали про контрреволюційну діяльність). Прокуратурою СРСР 8.04.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2134)

БУЛЬБА ЄВМЕН ФИЛИМОНОВИЧ, 1898 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка), українець, освіта початкова, різнороб артілі “Ударник”. У 1933 році “за необробіток соняшникового лану” був засуджений до 1,5 року неволі. Вдруге заарештований 15.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“в роки громадянської війни служив у петлюрівському війську; член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

БУР’ЯНСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ІЛЛІЧ, 1895 р.н., с.Григорівка, українець, освіта початкова, член колгоспу “Перше серпня”. Заарештований 9.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“агітація проти заходів радвлади на селі” – *див. Петро Мотайло*). Засуджений 7.06.1938 Полтавським облсудом до 6 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12525)

БУР’ЯНСЬКИЙ ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1910 р.н., с.Яремівка Кобзарівської сільради, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 4.12.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (“29 листопада 1932 року з колгоспу “Червоний ударник” виключені брати Бур’янські Іван, Михайло і Олександр як куркульські сини; у 1931-32 роках агітував проти державної хлібозаготівлі та колективізації, разом із братами казав селянам у жовтні-листопаді: “Доведений план хлібозаготівлі нашому селу – нереальний, хліб вивозити не треба, бо коли вивеземо, то будемо вмирати з голоду”). Засуджений 4.03.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 14.04.1994 Кіровоградською обласною прокуратурою. Батько Григорій Іванович у 1929 році розкуркулений і висланий на північ. (П – 7206)

БУР’ЯНСЬКИЙ МАРКО ДЕМИДОВИЧ, 1888 р.н., с.Яремівка, українець, освіта – церковно-приходська школа, проживав у с.Миронівка Світловодського району, різнороб Новогеоргіївського лісництва. Заарештований 25.09.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 2.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 16.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3910)

БУР’ЯНСЬКИЙ МИХАЙЛО ГРИГОРОВИЧ, 1902 р.н., с.Яремівка Кобзарівської сільради, українець, освіта початкова, член колгоспу “Червоний ударник”. Заарештований 4.12.1932 Новогеоргіївським райвідділом ДПУ (“агітував проти колективізації, хлібозаготівлі, запевняючи, що коли держава вивезе хліб, то колгоспи голодуватимуть; 29.12.1932 разом із братом Іваном, 1910 р.н., виключений із колгоспу”). Засуджений 4.03.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Григорій Іванович у 1930 році розкуркулений. (П – 7204)

БУР’ЯНСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ГРИГОРОВИЧ, 1898 р.н., с. Яремівка, українець, освіта початкова, проживав у м.Кременчуці Полтавської області, вантажник на пристані. Заарештований 29.09.1937 Кременчуцьким РВ НКВС (контрреволюційна діяльність в колгоспі, пошкоджував трактори).

Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8526)

БУРЛАКА ДЕМ'ЯН СЕМЕНОВИЧ, 1914 р.н., с.Талова Балка, українець, освіта 2 класи, член ВЛКСМ у 1939-40 роках – виключений за втрату квитка, червоноармієць 3-го батальйону 184-го стрілецького полку. Заарештований 10.02.1942 особливим відділом НКВС 44-ої армії ("перехід на бік ворога, агент німецької розвідки"; "у свідченнях Бурлаки наявний ряд плутаних і безглуздих фактів; 22 лютого підданий військовій психіатричній експертизі Керченського гарнізону, в результаті чого встановлено, що він хворіє вродженим слабоумством у формі виродженої дебільності (розвиток інтелекту у межах 12-14-річного віку) і в силу цих обставин він не має інтелектуальної можливості передбачати заздалегідь наслідків, що випливають із його вчинку, а тому й не повинен бути відповідальним за наслідки своїх дій", "для служби в Червоній армії визнаний непридатним і може бути використаним під час війни в тилових робочих батальйонах на фізичних роботах"). Особливим відділом НКВС Кримського фронту 26.02.1942 справу припинено, з-під варти звільнений, направлений у розпорядження Керченського міськвійськкомату для використання в тилових робочих батальйонах. (П – 4667)

БУРЛАКОВ МИКОЛА КЛИМОВИЧ (він же БУРЛАК МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ), 1904 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта середня, проживав у с.Федорівка Могилів-Подільського округу, командир відділення полкової школи 3-го полку зв'язку Українського військового округу. Заарештований 12.04.1929 1-им відділенням особливого відділу ДПУ УВО ("видавав себе під іншим прізвищем і по батькові; був членом ЛКСМ і належав до переходу в кандидати ВКП(б), але виявилось його підозріле минуле як члена антирадянського політгуртка, яким заправляв священик-автокефаліст Боніфатій Безпальчук"). Засуджений 3.09.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до позбавлення права проживати у Москві, Ленінграді, Харкові, Києві, Одесі, Ростові-на-Дону та в їхніх округах, в Україні і в прикордонних округах протягом 3 років. Реабілітований 30.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, проживаючи у Новогеоргіївську (нині Світловодськ) і працюючи бригадиром рибартілі ім.Петровського, заарештований 9.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("антирадянська агітація: доводив, що на випадок війни Радянському Союзу нічим буде годувати армію, що завдання Сталіна зібрати 7-8 мільйонів пудів хліба – нереальне: "Колгоспник працює як худоба; якби не колгоспи, то селянин мав би коня і жив би краще"). Засуджений 20.03.1939 Полтавським облсудом до 1 року неволі з урахуванням попереднього строку ув'язнення, з-під варти звільнений. Реабілітований 11.08.1993 Генпрокуратурою України. (П – 7758, 908)

БУРЯК НЕСТОР МИНОВИЧ, 1886 р.н., с.Ганнівка, українець, освіта початкова, проживав у селищі радгоспу "Реконструктор", скотар. У 1933 році за невиконання держзобов'язання хлібоздачі розкуркулений і відправлений на 5 років у заслання, звідки втік. Вдруге заарештований 7.10.1937 Долинським РВ ДПУ ("агітував робітників радгоспу не виходити на першотравневу демонстрацію, а пропонував іти в с.Братолюбівку до церкви святити паски на великдень; розповсюджував капітулянтські настрої: "Хоч би швидше прийшла Німеччина та навела порядок в СРСР"). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.11.1937. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10669)

ВАКУЛЕНКО ГАФІЯ МАКАРІВНА, 1893 р.н., с.Бугруватка, українка, неписьменна, проживала у с.Браїлівка Онуфріївського району, домогосподарка. Заарештована 23.03.1945 Онуфріївським РВ НКДБ (зрадництво в роки німецької окупації). Засуджена 27.06.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років. Трибуналом Київського військового округу 25.03.1955 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 3297)

ВАКУЛЕНКО МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1904 р.н., с.Подорожнє, українець, письменний, до 1936 року колгоспник. Заарештований 10.04.1937 Градизьким РВ НКВС Харківської (нині Полтавської) області (контрреволюційна хуліганська діяльність). Засуджений 27.08.1937 Харківським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 29.05.1992 Верховним судом України. (П – 13410)

ВАКУЛЕНКО СОФРОН ФЕДОРОВИЧ, 1900 р.н., с.Грушеве Ржищівського (нині Кагарлицького) району Київської області, українець, освіта 7 класів, проживав у с.Подорожнє Світловодського району, директор смоло-скипидарного заводу на хуторі Самусівка. У 1934 році "за

несвоєчасне скиртування сіна в колгоспі” був засуджений до 6 місяців примусової праці. Вдруге заарештований 25.07.1941 Новогеоргіївським РВ НКВС (“серед громадян вів провокаційні розмови: “Нарком оборони Тимошенко посадив свою сім’ю на аероплан і вилетів у Німеччину”, “Ті, хто евакуйовується, ходять по магазинах, беруть, що їм треба, а грошей не платять”). Управлінням міліції НКВС Татарської АРСР 7.03.1942 справу припинено, з-під варти звільнений 10.04.1942 і направлений в розпорядження райвійськкомату як військовозобов’язаний. (П – 1067)

ВАНДЕНКО ПЕТРО АРТЕМОВИЧ, 1888 р.н., с.Закаміння, українець, письменний, швець за фахом, комірник колгоспу ім.Чапаєва. Заарештований 17.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“належав до релігійної громади баптистів-євангелістів, відвідував їхні збори; вів контрреволюційну агітацію серед односельчан про неминучість війни і ліквідацію колгоспів; висловлював жаль за тим, що розстріляли Тухачевського і Якіра”). Засуджений 3.04.1938 Полтавським облсудом до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 28.12.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8494)

ВАПНИК ПАВЛО ТИМОФІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Талова Балка, українець, освіта 4 класи, проживав у с.Озера Світловодського району, бухгалтер колгоспу ім.17-го партз’їзду. Заарештований 23.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (“під час німецької окупації працював обліковцем громадського двору №40, активно виконував розпорядження німецької влади: вів облік худоби в населення, свідомо затримував хліб для німців, бив радянських громадян, підтримував зв’язок із поліцією”). Засуджений 13.09.1944 військовим трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 8.10.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13624)

ВАРИЧ ІВАН ЯКОВИЧ, 1913 р.н., с.Озера, українець, освіта 7 класів, бухгалтер за фахом, до війни завідував Крилівським смоло-скипидарним заводом. Заарештований 31.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (“під час німецької окупації працював писарем сільської управи, при вступі німців у село виступав на загальних зборах з вихвалянням німецької армії як визволительки: “Сонце зійшло із заходу, бо при радянській владі я не мав ніяких прав”; написав заяву на радянських активістів, керівника винищувального батальйону по боротьбі з ворожими парашутистами Дмитра Торопа і Петра Щербину – вони на початку 30-х років розкуркулювали селян”). Засуджений 23.03.1944 військовим трибуналом 5-го гвардійського Зимовниківського механізованого корпусу до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 4.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14219)

ВАСИЛЕНКО АРСЕН ЯВТУХОВИЧ, 1902 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині с. Павлівка), українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1931-33 роках, бригадир Кременчуцької кооперативної артілі “Більшовик”. Заарештований 10.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (член підпільної повстанської контрреволюційної організації). Помер 4.07.1939 в тюремній лікарні. Полтавським облсудом 16.08.1939 справу припинено. (П – 3536)

ВЕЛИКОДНИЙ СЕМЕН ФЕДОТОВИЧ, 1891 р.н., с.Закаміння, українець, освіта початкова, колісник за фахом, працював на елеваторі у Кременчуці. У 1932 році за несплату державних податків був засуджений до 5 років неволі, у листопаді 1933-го з-під варти втік. Вдруге заарештований 3.01.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“підтримував зв’язок із класово чужим елементом: у 1928-29 роках переховував на своїй квартирі поміщика Шапошникова; поширював провокаційні чутки про війну: “Радянська влада довго існувати не буде: закінчиться війна в Іспанії, то Німеччина з Польщею виступлять проти СРСР – ось тоді життя піде по-новому, бо в Німеччині все дешеве і скільки завгодно”). Засуджений 1.04.1938 Полтавським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 28.12.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8491)

ВЕЛИЧКО ІВАН ПАВЛОВИЧ, 1921 р.н., с.Скубіївка, українець, освіта середня спеціальна (Кременчуцький медичний технікум), член ВЛКСМ з 1936 року, проживав у м.Новогеоргіївськ (нині Світловодськ), завідувач санітарної станції, медфельдшер. Заарештований 2.03.1945 Новогеоргіївським РВ НКДБ (посібництво німецьким окупантам, антирадянська агітація). Засуджений 13.06.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 21.05.1946 справу припинено, з-під варти звільнений. Батько у 1930 році розкуркулений. (П – 634)

ВЕЛИЧКО МИХАЙЛО ЙОСИПОВИЧ, 1912 р.н., с.Григорівка, українець, освіта початкова, член ВЛКСМ, секретар комсомольського осередку. Заарештований 1.04.1931 Полтавським оперативним відділом ДПУ (“член контрреволюційної повстанської організації” – *див. Антон Брусник*). Полтавським оперсектором ДПУ 28.08.1931 справу припинено. (П – 7505)

ВЕЛИЧКО ПАВЛО ТРОХИМОВИЧ, 1889 р.н., с.Скубіївка, українець, освіта початкова, проживав у с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка) Світловодського району, майстер-лазурник промартілі “Ударник”. У 1930 році “за невиконання плану хлібоздачі державі” був засуджений до 1,5 року неволі. Вдруге заарештований 15.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ВЕРБИЦЬКИЙ МИТРОФАН СЕМЕНОВИЧ, 1883 р.н., с.Шибена Теофіпольського району Кам’янець-Подільської (нині Хмельницької) області, українець, освіта початкова, проживав у м.Знам’янка і згодом с.Янове (нині с.Іванівка) Світловодського району, член колгоспу ім.XVII з’їзду ВКП(б). У 1928 році “за переправку шпигуна з Польщі на територію СРСР” був засуджений до 6 років неволі з забороною повернення на місце проживання у прикордонну зону. Заарештований 23.04.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“через агента польської розвідки Титка отримав завдання підпалити колгоспне приміщення для худоби, здійснив диверсійний акт – отруїв колгоспного бугая”). Засуджений 14.10.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 2.11.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9152)

ВИБРИК ЗАХАР ОСТАПОВИЧ, 1878 р.н., с.Липове, українець, освіта початкова, проживав у с.Пеньківка Світловодського району, без певних занять. Заарештований 1.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (участь у контрреволюційній організації, антирадянська агітація). Засуджений 30.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

ВИННИК СЕРГІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1878 р.н., с.Козацьке Новобасанського (нині Бобровицького) району Чернігівської області, українець, письменний, проживав у с.Крилів Світловодського району, сторож магазину №7. Заарештований 26.06.1941 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 4.08.1941 трибуналом військ НКВС Харківської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 20.06.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 276)

ВИНОГРАДОВ КОСТЯНТИН САМІЙЛОВИЧ, 1885 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта середня педагогічна, проживав у с.Закаміння Світловодського району, вчитель. Заарештований 4.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 13.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 1.12.1937. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10577)

ВИСІКАН МИКИТА УСТИМОВИЧ, 1894 р.н., с.Подорожнє, українець, освіта початкова, після поранення не працював. Заарештований 22.06.1944 Новогеоргіївським РВ НКДБ (“поділяв погляди українських націоналістів”). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 18.08.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2108)

ВОЙНОВИЧ МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ, 1873 р.н., м.Одеса, росіянин, освіта вища юридична, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), юрист промартілі “Більшовик”, згодом райспоживспілки. Двічі арештовувався: у 1927-ому Кременчуцьким окружним і в 1930 році Новогеоргіївським районним відділами ДПУ. Втретє зарештований 4.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член антирадянської повстансько-диверсійної організації” – *див. Михайло Шуйський*). Засуджений 30.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.06.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3599)

ВОЛОЩУК МАРКО ТРОХИМОВИЧ, 1890 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, неписьменний, кучер Крилівського лісництва. Заарештований 26.01.1945 Новогеоргіївським РВ НКДБ (посібництво німецьким окупантам). Засуджений 20.04.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 1.12.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13692)

ВОЛОЩУК МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1911 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 23.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (посібництво німецьким окупантам). Засуджений 27.04.1944 трибуналом Одеського військового округу до 20 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 7.04.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13203)

ВОРОНЕНКО ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ, 1893 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, письменний, працював у міськраді збирачем мита на базарі. Заарештований 14.03.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (“разом із Василем Лівадовим вдома в присутності дітей вели розмови про тяжке життя за радянської влади, читали вірші антирадянського змісту, внаслідок чого їхні неповнолітні діти, учні 7-річної російської школи, писали контрреволюційні лозунги, рвали портрети керівників компартії і радянського уряду, завдали ножової рани піонерці Птіциній, яка й порушила питання про виключення їх зі школи” – *див. також Василь Лівадов і Олександр Косов*). Засуджений 26.07.1935 Харківським облсудом до 2 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12552)

ВРУБЕЛЬ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1905 р.н., м.Житомир, поляк, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), друкар редакції районної газети “Прапор комунізму”. Заарештований 24.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“у 1931 році завербований польським агентом Порохницьким для шпигунської диверсійної діяльності, передавав польській розвідці матеріали, провадив антирадянську агітацію”). Засуджений 11.10.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 2.11.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9154)

ГАЛЬЧЕНКО АНАНІЙ ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Миронівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27.12.1928 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (“син поміщика, агітував проти хлібозаготівельних робіт”). Засуджений 5.04.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання у Сибір. Реабілітований 23.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Григорій розстріляний у 1920 році радянською владою. (П – 4179)

ГАПОН ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ, 1896 р.н., с.Талова Балка, українець, письменний, проживав у с.Приют (приєднане до с.Олексіївка) Світловодського району, бригадир колгоспу. Заарештований 13.09.1948 Новогеоргіївським РВ МДБ (співробітництво з німецькими окупантами). Засуджений 3.03.1949 трибуналом військ МВС до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Київського військового округу 11.03.1955 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2795)

ГАПОН ЮХИМ ДМИТРОВИЧ, 1911 р.н., с.Талова Балка, українець, освіта початкова, проживав у Ліщинівському будинку відпочинку Полтавської області, курсант 2-го навчального батальйону 376-го запасного стрілецького полку. Заарештований 11.04.1942 особливим відділом НКВС 45-ої запасної стрілецької бригади (“вів антирадянську агітацію, вихваляв фашистську армію, зводив наклепи на радянське інформбюро”). Засуджений 12.05.1942 військовим трибуналом 45-ої ЗСБ до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 20.11.1991 прокуратурою Північно-Кавказького військового округу. (П – 12918)

ГАРКУША АНДРІЙ ЯКОВИЧ, 1901 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, член колгоспу “Більшовик”. У 1935 році “за бійку з братом” був засуджений до 3 місяців примусової праці. Заарештований 9.09.1936 Новогеоргіївським РВ НКВС (“6 вересня 1936 року при вивезенні зерна з колгоспу перед хліборобами виступив разом із Харлампом Левченком і Петром Панченком з провокаційною промовою: “Комуністи нас грабують; якби голова в нас був не комуніст-дурень, то ми хліба не вивозили б; радянська влада – це шкуродери, ми даремно не вигнали дрючком того представника з області, що приїжджав”, “Нащо ми будем працювати, коли радвлада забирає хліб? комуністи взуті й одягнені, а ми голодні й холодні, і ми маєм на них, чортів, працювати? Ось у нас залишився необмолочений хліб – нехай ідуть самі і молотять”). Засуджений 6.12.1936 Харківським обласним судом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Верховним судом УРСР 13.01.1937 міру покарання зменшено до 2 років неволі з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 26.08.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 2024)

ГАРКУША ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Чаплине, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 27.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність). Полтавським сектором ДПУ 26.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5597)

ГЕЗЕНКО ФЕДІР АНДРІЙОВИЧ, 1924 р.н., с.Вязівок Городищенського району Черкаської області, українець, освіта 7 класів, член ВЛКСМ з 1939 року, проживав у с.Сніжкове Світловодського району, рядовий 352-го окремого саперного батальйону 188-ої стрілецької дивізії. Заарештований 27.05.1946 відділом контррозвідки “Смерш” 188-ої стрілецької дивізії (“під час німецької окупації служив у поліції; 11.01.1944 призваний у Червону армію, був тричі поранений”). Трибуналом Одеського військового округу 2.09.1946 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 6898)

ГЕРАСИМЕНКО МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1917 р.н., с.Нове Липове Миронівської сільради, українець, освіта початкова, проживав у селищі Мурмаші Мурманської області (Росія), червоноармієць 168-го окремого будівельного батальйону. Заарештований 14.08.1941 особливим відділом НКВС 2-го району авіаційного базування (“антирадянська поразницька агітація: “Якщо почнеться війна, то всі країни підуть на СРСР, і якщо переможе СРСР, то всюди спалахнуть революції й настане загальне кровопролиття, однак радвлада проіснує недовго; Біблії треба вірити більше, ніж історії партії та творам Леніна”). Засуджений 14.04.1942 трибуналом військ НКВС СРСР будівництва залізничної магістралі Коноша-Котлас до розстрілу. Верховним судом СРСР 5.05.1942 міру покарання замінено на 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 4.06.1991 головною військовою прокуратурою з реабілітації. (П – 12679)

ГЛАДКИЙ ГРИГОРІЙ ПАНАСОВИЧ, 1872 р.н., с.Глинськ, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 8.04.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Новогеоргіївським РВ ДПУ 27.05.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5577)

ГЛЕЗ ДЕМЕНТІЙ ЯВДОКИМОВИЧ, 1884 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині Павлівка), українець, письменний, хлібороб. Заарештований 17.10.1930 Новогеоргіївським райвідділом ДПУ (“у 1920 році вів антирадянську агітацію проти вступу селян у комітет незаможних селян, у 1928-ому – проти засипання хліба в громадські засіки, у 1930-ому агітував проти колективізації”). Засуджений 17.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11027)

ГЛИВА ОЛЕКСА ПАВЛОВИЧ, 1907 р.н., с.Велика Скельова, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 11.01.1929 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (“разом з Єлисеєм Петленком писав та розповсюджував антирадянські листівки, в яких висловлював невдоволення заходами радянської влади на селі, виступав за висування куркулів на виборах у сільраду”). Засуджений 15.03.1929 Кременчуцьким окрсудом до 3 років ув’язнення з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 30.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8367)

ГОЛОБОРОДЬКО ЛЕОНТІЙ ЮХИМОВИЧ, 1889 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 26.03.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (“в роки громадянської війни служив у повстанських загонах Коцура і Григор’єва; підозрювався у проведенні антирадянської агітації за зрив посівної кампанії”). Новогеоргіївським дільничним прокурором 13.06.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4371)

ГОЛОВКО СТЕПАН МИКОЛАЙОВИЧ, 1916 р.н., с.Мала Андрусівка, українець, освіта 7 класів, без певних занять. У 1929 році уся родина розкуркулена. Заарештований 7.10.1946 УМДБ Кіровоградської області (“працював секретарем сільської управи під час німецької окупації, контррозвідкою СД завербований як таємний агент”). Засуджений 30.11.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 28.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13022)

ГОНЧАРЕНКО ДАВИД ЯКИМОВИЧ, 1897 р.н., с.Вітрівка, українець, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргїївську (нині м.Світловодськ), член колгоспу у 1935-36 роках, тракторист машино-тракторної станції с.Велика Скельова. Заарештований 7.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“вів антирадянську агітацію: “Як вони не стелять, все одно спати буде твердо; пропало наше життя – що з того, що ми працюємо: ходимо без чобіт і без одягу; не вистачає навіть на прожиток, бо щоб зводити

кінці з кінцями, треба заробляти в місяць бодай 500 рублів", "Радвлада грабує селян: у нас бере центнер хліба за 6 рублів, а кілограм борошна продає за 2-7 рублі"). Засуджений 30.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10300)

ГОНЧАРЕНКО МУСІЙ АРХИПОВИЧ, 1902 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта початкова, проживав у с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка) Світловодського району, майстер кераміки промартілі "Ударник". У 1931 році арештовувався "за контрреволюційну діяльність". Вдруге заарештований 17.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ГОНЧАРЕНКО ОЛЕКСІЙ ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Миронівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 17.12.1928 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ ("у чині фельдфебеля брав участь у імперіалістичній війні, грубо поводився з солдатами, за що вони у лютому 1917 року вкинули його у нужник; у 1918-ому під час гетьманської влади належав до Спілки хліборобів-власників, за денікінської влади видавав червоних партизан; під час голодовки 1921 року як голова церковної громади був проти вилучення цінностей у церкви; з 1923 року активно виступає з агітацією проти заходів радянської влади: заготівельних робіт, земельної реформи; влітку 1928-ого разом з іншими куркулями перешкоджав створенню машино-тракторного товариства у Миронівці, бив бідняків, які виступали за хлібоздачу"). Засуджений 17.05.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 19.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4205)

ГОНЧАРЕНКО УСТИНА ДМИТРІВНА, 1892 (1889) р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українка, освіта початкова, проживала у с.Марфівка Долинського району, працювала у радгоспі ім.Карла Маркса на збиранні врожаю, прибиральницею у школі. Заарештована 16.07.1938 Долинським РВ НКВС ("дочка прикажчика поміщика Аркалаєва; брат Микола у 1932 році, перебуваючи на службі в Червоній армії, втік у Польщу – Устина підозрювалась у листуванні з братом та зв'язках із польською розвідкою"). Управлінням НКВС Миколаївської області 28.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. Вдруге, працюючи в колгоспі "Ранній світанок", заарештована 10.04.1944 Долинським РВ НКДБ ("під час німецької окупації працювала в сільуправі прибиральницею, мала стосунки із шефом району Безлюдним, бургомістром Остапенком призначена на посаду прибиральниці – підозрювалась у співробітництві з німецькою окупаційною владою"). Долинським РВ НКДБ 26.07.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2270, 2214)

ГОНЧАРОВ ЯКІВ СЕРГІЙОВИЧ, 1883 р.н., с.Золотарівка, росіянин, письменний, заможний хлібороб, муляр на сезонних роботах. Заарештований 28.03.1930 Кременчуцьким окружним відділом ДПУ ("участь у антиколективістській волинці" – *див. Лупан Жуйков і Леонтій Шулимов*). Засуджений 17.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 7 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10827)

ГОРА АНТОН АНДРІЙОВИЧ, 1882 р.н., с.Глинськ Новогеоргіївського району Харківської (нині Світловодського Кіровоградської) області, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений і позбавлений виборчих прав. Заарештований 10.04.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("у 1918 році чинив опір при конфіскації землі, у 1921-ому опирався продрозкладці, коли було вилучено 1000 пудів хліба; в останні роки вів активну агітацію проти державної хлібозаготівлі, розпускав чутки про неминучу загибель радянської влади; у 1931 році у ямі знайдено закопаний хліб під 80 пудів"). Засуджений 5.07.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 30.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (6497 – П)

ГОРБАТЕНКО АНТОН НЕСТОРОВИЧ, 1879 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1929 році господарство конфісковане за невиконання плану хлібозаготівельних робіт. Заарештований 2.02.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації). Засуджений 28.02.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 23.02.1994 прокуратурою Кіровоградської області. Вдруге заарештований 20.03.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (контрреволюційна агітація проти колективізації та хлібозаготівлі). Засуджений 5.07.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11888)

ГОРБАТЕНКО ПАВЛО АНТОНОВИЧ, 1910 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.03.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (контрреволюційна агітація проти колективізації та хлібозаготівельних робіт). Засуджений 5.07.1932 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11888)

ГОРБАТЕНКО ПРОКІП АНТОНОВИЧ, 1908 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.03.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти колективізації та хлібозаготівельних робіт). Засуджений 5.07.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 19.12.1932 ув'язнення замінене на 3 роки заслання у північний край. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11888)

ГОРБУНОВ ЮХИМ ПЕТРОВИЧ, 1877 р.н., слобода Кузнецова Степанівського району Донецької області, росіянин, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині Світловодськ), церковний староста Воскресенської церкви. Заарештований 24.04.1944 Новогеоргіївським РВ НКДБ ("у складі шести осіб віруючих, очолюваних митрофорним протоієреєм Олександром Надемським, приходив до німецького військового коменданта з хлібом-сіллю і в його особі вітав Гітлера як визволителя від більшовизму; через німецьку владу намагався повернути свій дім, конфіскований радвладою у 1930 році за несплату податків; у газеті "Українська думка" від 12 грудня 1941 року опублікував статтю контрреволюційного змісту під заголовком "До всіх православних християн Новогеоргіївщини"; Воскресенська церква була переобладнана в колишньому приміщенні міського театру, в ній правили два священики: Надемський церковно-слов'янською і Пилип Огарьов, українська автокефальна православна церква, українською мовою"). Засуджений 31.08.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 27.12.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10467)

ГОРОХОВ ЙОСИП КОРНІЙОВИЧ, 1903 р.н., с.Микільське, росіянин, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 11.03.1936 Новогеоргіївським РВ НКВС ("з 1922 року під час безробіття їздив по різних містах у пошуках роботи; аби проіснувати, займався дрібними крадіжками, до 1926 року мав стосунки з кримінальним світом", "писав антирадянського змісту вірші, які передавав читати іншим – у віршах викривляв радянську дійсність, вихваляв дореволюційний лад, виступав проти колективізації"; "*Страна живет и крепнет, Но только чудно мне – Много стало нищих В этой же стране. Мотаються по свету За хлеба куском, Бедные в лохмотьях, Часто босиком*" – із вірша "Перехожий"). Засуджений 27.05.1936 Харківським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 30.09.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2023)

ГРЕБЕНКО ДЕМИД КОРНІЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Калабарок, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 3.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (член контрреволюційної організації). Засуджений 30.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

ГРЕБЕНЮК МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ, 1893 р.н., с.Григорівка, українець, освіта початкова, середняк артілі "Вільна". Заарештований 8.04.1931 Полтавським оперативним відділом ДПУ ("член контрреволюційної повстанської організації" – *див. Антон Брусник*). Олександрійським РВ ДПУ 8.05.1931 справу припинено, з-під варти звільнений під підписку про невиїзд. (П – 7863, 7505)

ГРЕБЕНЮК МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1909 р.н., с.Григорівка, українець, освіта середня, член ВКП(б) з 1931 року, курсант Новопетергофського військового училища прикордонних і внутрішніх військ НКВС. Заарештований 6.03.1938 УНКВС Ленінградської області (член контрреволюційної повстанської організації "СВУ"). Кіровоградським облсудом 19.01.1940 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 2710)

ГРИГОР'ЄВ НИКИФОР МИТРОФАНОВИЧ, 1877 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1920 року, тесля. Заарештований 20.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (шпигунська діяльність на користь японської розвідки). Управлінням НКВС Полтавської області 10.12.1938 справу припинено у зв'язку зі смертю звинувачуваного 12.11.1938 в Полтавській тюрмі. (П – 3319)

ГРИГОРАШ ОКСЕНТ ОВСІЙОВИЧ, 1879 р.н., с.Вершаці Чигиринського району Черкаської області, українець, письменний, проживав у с.Березівка Захарівської сільради Новогеоргіївського району,

хлібороб-середняк. Заарештований 21.05.1932 Новогеоргіївським райвідділом ДПУ (“вахмістр кінно-поліцейського загону до 1909 року; протягом 1930-31 років під виглядом фанатика й неосудного, систематично провадив антирадянську агітацію проти хлібозаготівлі і колективізації: “В колгосп тому не вступаю, бо ненавиджу їх, там не вміють господарювати, усі ледарі; через те, що в мене під час хлібозаготівлі забрали весь хліб, то я 16 травня 1932 року взяв ніж і пішов у колгосп “Краща доля” с.Захарівка, де хотів відбити на амбарі замок і набрати собі хліба, бо голодний, нема вдома ні крихти”). З 29.10.1932 перебував на лікуванні в Полтавській психіатричній лікарні. Новогеоргіївським РВ ДПУ 4.03.1933 згідно з експертизою Полтавської психлікарні визнаний неосудним, дільничною прокуратурою 15.03.1933 справу припинено. (П – 8363)

ГРОМОВ ФЕДІР МИХАЙЛОВИЧ, 1903 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 3.04.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (“у 1931 році все майно батька розпродане, Федір жив з батьком; не мав постійного місця проживання, бродив селами, систематично вів антирадянську агітацію проти посівної кампанії та інших політичних кампаній радвлади, переконував селян не сіяти, оскільки радвлада хліб забере, а селяни лишаться голодними”). Новогеоргіївським РВ ДПУ 26.05.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8365)

ГРУЗИНА МАРИНА ІОВНА, 1882 р.н., с.Талова Балка, українка, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 1.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ (“участь у жіночій волинці” – *див. Іван Антипенко*). Засуджена 23.08.1931 Новогеоргіївським райнарсудом до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки. Реабілітована 28.04.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13847)

ГРУЗІН МИТРОФАН АНДРІЙОВИЧ, 1908 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 14.09.1929 Кременчуцьким окружним відділом ДПУ (“антирадянська діяльність проти колгоспного будівництва на селі” – *див. Тиміш Залоїло*). Новогеоргіївським РВ ДПУ 7.10.1929 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11561)

ГРУЗІН ТИМОФІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (організатор релігійного угруповання “Червонодраконівці”, контрреволюційна агітація та пропаганда). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8556)

ДАВИДОВ ФЕДІР ВАСИЛЬОВИЧ, 1892 р.н., с.Ревівка (нині у складі м.Світловодська), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 29.09.1945 відділом контррозвідки “Смерш” 25-го управління оборонного будівництва (зрадницька діяльність). Засуджений 22.11.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 21.12.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13763)

ДАНИЛЕЙКО ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ, 1910 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині Світловодськ), українець, освіта 4 класи, проживав у с.Ревівка (нині у складі м.Світловодська), коваль Кременчуцької розвідгрупи бурого вугілля. Заарештований 2.11.1946 УМДБ Кіровоградської області (“німецькою контррозвідкою СД завербований під час окупації як таємний агент”). Засуджений 30.11.1946 військовим трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 28.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13022)

ДАНИЛОВ ІВАН ТРОХИМОВИЧ, 1888 р.н., с.Янове (нині Іванівка), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 2.02.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (“як куркуль систематично проводив антирадянську агітацію”). Засуджений 5.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 30.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8328)

ДАНИЛОВ ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Янове (нова назва Іванівка), українець, освіта початкова, член колгоспу ‘’Червоний Перекоп’’. Заарештований 10.11.1945 Новогеоргіївським РВ НКДБ (“у серпні-грудні 1941 року працював старостою громадського двору №67, більшу частину врожаю 1941 року відправив німцям, погрожував селянам, які не хотіли працювати на окупантів”). Засуджений 20.02.1946 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 7 років ув’язнення у виправно-трудових

таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 28.01.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13779)

ДЕЙКО-СОЛОВЕЙ МАРІЯ АРТЕМІВНА, 1910 р.н., с.Крилів, українка, письменна, проживала у с.Бабичівка Світловодського району, робітниця хлібопекарні. Заарештована 4.06.1941 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Управлінням НКВС Татарської АРСР 9.03.1942 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2133)

ДЕЙНЕРШТЕЙН ВАСИЛЬ НЕСТОРОВИЧ, 1894 р.н., с.Булаївка Пеньківської сільради Новогеоргіївського району, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7.09.1929 Новогеоргіївським райвідділом ДПУ ("у 1928-29 році Василеві разом з Батьком Нестором був доведений план хлібоздачі 40 пудів, який вони не здали – за невиконання плану у Василя було описане майно і продане"; "в ніч на 2 вересня 1929 року разом із батьком підпалив майно сільського активіста В.Риженка, збитків завдано на загальну суму 350 рублів"). Засуджений 4.11.1929 Кременчуцьким окрсудом до 5 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.08.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12770)

ДЕЙНЕРШТЕЙН НЕСТОР ФЕДОРОВИЧ, 1866 р.н., с.Булаївка Пеньківської сільради Новогеоргіївського району, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7.09.1929 Новогеоргіївським райвідділом ДПУ (антирадянська діяльність: "в ніч на 2 вересня 1929 року разом із своїм сином Василем підпалив майно сільського активіста В.Риженка, збитків завдано на загальну суму 350 рублів"). Засуджений 4.11.1929 Кременчуцьким окрсудом до 5 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.08.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12770)

ДЕМ'ЯН ФЕДІР ФЕДОРОВИЧ, 1879 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, неписьменний, хлібороб-одноосібник. Заарештований 29.09.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("агітація за відновлення релігійних прав і повернення церков" – *див. Прокіп Степанов*). Засуджений 19.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років виправно-трудових таборів. Реабілітований 1.11.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3401)

ДЕМЕНТІЙ ДЕНИС МИХАЙЛОВИЧ, 1892 р.н., с.Яремівка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червоний ударник". Заарештований 1.12.1932 Новогеоргіївський РВ ДПУ (агітація проти колективізації та хлібозаготівлі: "Хліб здамо, а самі голодні залишимось?"). Засуджений 19.01.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 4.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге заарештований 7.09.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 29.09.1937 трійкою УНКВС Харківської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 7010, 8551)

ДЕМЕНТІЙ ОКСЕНТ ЛОГВИНОВИЧ, 1881 р.н., с.Глинськ, українець, письменний, член колгоспу "Шлях Ілліча". Заарештований 28.11.1932 Харківським облвідділом ДПУ ("член контрреволюційної організації, діяльність якої спрямована на розвал колгоспів, проти радянської влади" – *див. Харитон Балаш*). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 17.02.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11992)

ДЕМИДЕНКО АНДРІЙ ПАХОМОВИЧ, 1912 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка), українець, освіта початкова, працював у промартілі "Ударник". У 1929 році разом з батьком розкуркулений, вся родина з села виїхала, переховуючись від заслання; у 1934-ому за "крадіжку паспорта" був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 14.01.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ДЕРЕВ'ЯНКО СОФІЯ АНДРІЇВНА, 1902 р.н., с.Калантаїв, українка, освіта початкова, проживала у с.Новоолексіївка Олександрійського району, одноосібниця. Заарештована 1.10.1930 Олександрійським РВ ДПУ ("участь у селянському бунті разом з іншими своїми родичами, яким було зірвано виконання плану хлібозаготівлі" – *див. Іван Дуденко*). Засуджена 19.03.1931 Олександрійським райнарсудом до 3 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітована 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13972)

ДЕРЕВ'ЯНЧЕНКО МАРКО СТЕПАНОВИЧ, 1908 р.н., с.Самусівка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Незаможник". Заарештований 24.06.1941 Новогеоргіївським РВ НКВС (наклепи на радянську владу, вихваляв фашизм). Засуджений 9.01.1943 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою НКВС СРСР 19.06.1943 присуд відмінений у зв'язку зі смертю ув'язненого 18.07.1942. (П – 8668)

ДЕРЕВЕЦЬКИЙ ГОРДІЙ ОМЕЛЯНОВИЧ, 1894 р.н., с.Янове (нині с.Іванівка), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.02.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти проведення хлібозаготівельних робіт). Засуджений 29.04.1933 Новогеоргіївським нарсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 31.05.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1232)

ДЖУС ІВАН ДАНИЛОВИЧ, 1883 р.н., с.Вільхівці Звенигородського району (інший варіант – смт Катеринопіль) Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав на хуторі Чернечому Вітрянської сільради Новогеоргіївського району, хлібороб: тесля, муляр, бондар. Заарештований 3.10.1947 Новогеоргіївським РВ МДБ ("проживаючи у Чернечому з 1944 року, систематично веде серед колгоспників антирадянську агітацію проти колгоспної системи господарювання і заходів партії та уряду; займається поширенням всіляких наклепницьких вигадок антирадянського характеру: "При колгоспах українському населенню добре не буде ніколи, це є залізне ярмо для народу; старше покоління хоч трохи добра зазнало, а на молодь нічого хорошого уже не чекає", "Керує колгоспом десять осіб, вони живуть, а все село мучиться; працювати змушують, та нічого за це не платять; раніше на селі двоє керувало, і кожен селянин був господарем: сам мав хліб і державу забезпечував; може тепер немає хліба? є, але він належить жидам та тим, хто біля них", "Колгоспи після війни не треба відновлювати, бо вони лиш погибель несуть народу"). Засуджений 31.12.1947 Кіровоградським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 29.01.1955 міру покарання зменшено до 7 років неволі, з-під варти звільнений 14.02.1955. Реабілітований 15.06.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12488)

ДИКИЙ АНДРІЙ ПРОКОПОВИЧ, 1904 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта середня військова, у 1931 році виключений із членів ВКП(б), проживав у м.Оренбурзі (Росія), командир батареї училища зенітної артилерії. Заарештований 13.03.1938 УНКВС Оренбурзької області (підозрювався як член "ПОВ" – Польської організації військової, контрреволюційна шпигунська, шкідницька діяльність). Військовою прокуратурою Приволзького військового округу 8.02.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5708)

ДИКИЙ ІВАН ПРОКОПОВИЧ, 1909 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта 7 класів, проживав у с.Тясминка Великоандрусівської сільради Світловодського району, чорноробі лісництва. Заарештований 6.11.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("у 1938 році як рахівник колгоспу ім.Куйбишева за підрив трудової дисципліни був виключений з колгоспу; вів антирадянську агітацію: "Повернеться колишнє життя, а забране в мене майно віддадуть", "Прийде край радянській владі, побачите, просто народ введено в оману", "Радянські керівники тепер стали вже один одного стріляти"). Засуджений 19.04.1939 Полтавським обласним судом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 17.08.1939 міру покарання зменшено до 4 років неволі з поразкою в правах на 2 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12560)

ДИКИЙ МУСІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, 1881 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, колгоспник. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 14.05.1939 Кіровоградським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 1.06.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12458)

ДОЛОДАРЕНКО ГЕОРГІЙ ПИЛИПОВИЧ, 1912 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта вища (Казанський інститут інженерів комунального і промислового будівництва, 1939), постійне місце проживання – м.Барнаул, перед арештом проживав у м.Кяхта Алтайського краю (Росія), з січня 1940 року військовик 3-ої будівельної дільниці Забайкальського військового округу, інженер-будівельник, військовий технік 2-го рангу, головний інженер Кяхтинської квартирно-експлуатаційної

частини. Заарештований 10.08.1941 особливим відділом НКВС Забайкальського військового округу (“висловлював невдоволення службою в Червоній армії, небажання залишатись служити надстроково; після прочитання книги “Одноповерхова Америка” ділився думками з друзями про те, що в Америці автотранспорт і шосейні дороги знаходяться у кращому стані, ніж в СРСР, позитивно відгукувався про німецьку техніку; поширював провокаційні чутки поразницького характеру, що Німеччина сильніша від СРСР і що навряд чи СРСР переможе Німеччину у війні”). Засуджений 6.02.1943 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув’язнення у Братському виправно-трудовому таборі. Реабілітований 26.10.1956 трибуналом Забайкальського військового округу. Двоюрідний брат Соловйов Петро Павлович в роки громадянської війни служив у білій армії, емігрував у Францію; рідний дядько Долодаренко Ларіон Кузьмович з 1914 року проживає у Америці. (П – 5854)

ДОНЕНКО ПАВЛО ПАНФІЛОВИЧ, 1897 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, до призову в армію працював на будівництві військового заводу у Свердловській області (Росія), червоноармієць з 1942 року 126-го окремого полку зв’язку 60-ої армії. Заарештований 19.05.1943 відділом контррозвідки “Смерш” 60-ої армії (“зводив наклепи на Червону армію, розхвалював німецьку: інформація в німецьких листівках – правдива, німецька техніка краща від нашої, німецька піхота їздить на машинах, німецькі солдати їдять білий хліб, а червоноармійці харчуються гірше; наших військовополонених німці відпускають додому, ніхто над ними не знущається; переповідав зміст німецьких листівок”). Засуджений 30.05.1943 військовим трибуналом 60-ї армії до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 3.01.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 10460)

ДОНЕНКО ПАНАС ЮХИМОВИЧ, 1890 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, голова колгоспу ім.Куйбишева. Заарештований 1.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“вів контрреволюційні агітацію та пропаганду, застосовував шкідницькі дії, спрямовані на знищення кормів”). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8555)

ДОНЕНКО СТЕПАН ТРОХИМОВИЧ, 1897 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8550)

ДОНЕНКО ФЕДОРА СЕМЕНІВНА, 1897 р.н., с.Велика Андрусівка, українка, освіта початкова, проживала на х.Петрівський Олександрійського району, без певних занять. У 1931 році розкуркулена разом із чоловіком. Заарештована 3.10.1944 Олександрійським РВ НКДБ (“при вступі німців у с.Федорівка зустрічала їх із квітами і називала визволителями, разом із чоловіком видала кількох партизан і радянських активістів, вела контрреволюційну агітацію поразницького характеру, зводила наклепи на радянську дійсність; син під час німецької окупації служив у поліції, при відступі окупантів пішов разом з ними”). Засуджена 27.01.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 28.12.1988 Кіровоградським облсудом. Чоловік Доненко Сергій Васильович у 1944 році “за зрадницьку діяльність” був засуджений військовим трибуналом до 20 років неволі. (П – 8529)

ДОЦЕНКО НИКИФОР АРТЕМОВИЧ, 1891 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, член колгоспу. Заарештований 13.03.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (підозрювався у проведенні антирадянської агітації за зрив посівної кампанії). Новогеоргіївським дільничним прокурором 13.06.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4371)

ДОЦЕНКО ПАВЛО ІВАНОВИЧ, 1913 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, письменний, проживав у м.Дніпродзержинську Дніпропетровської області, кочегар управління підсобних підприємств лісозаводу. Заарештований 1.06.1936 Дніпродзержинським МВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 2.09.1936 Харківським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 15.01.1993 Генпрокуратурою України. (П – 2026)

ДРОБ’ЯЗКО КОРНІЙ АНТОНОВИЧ, 1868 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 14.09.1929 Кременчуцьким окружним відділом ДПУ

(“антирадянська діяльність проти колгоспного будівництва на селі, контрреволюційна агітація: “Якби можна було хліб продати на приватному ринку, то й податки тоді сплатили б, а так хліб забирають і податки нічим платити” – *див. Тиміш Залоїло*). Засуджений 13.01.1930 колегією ОДПУ до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11561)

ДРОЩЕНКО МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1898 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 14.09.1929 Кременчуцьким окружним відділом ДПУ (“антирадянська діяльність проти колгоспного будівництва на селі” – *див. Тиміш Залоїло*). Кременчуцьким окружним відділом ДПУ 7.10.1929 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11561)

ДУБ ВАРВАРА ПЕТРІВНА, 1893 р.н., м.Кременчук Полтавської області, українка, освіта вища педагогічна, проживала у м.Новогеоргіївську (нині Світловодськ), вчителька школи №1. Заарештована 16.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (підозрювалась як член націоналістичної контрреволюційної організації). Новогеоргіївським РВ НКДБ 7.01.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2306)

ДУДА АНТОН ПАНАСОВИЧ, 1906 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 13.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ (“участь у контрреволюційному повстанні сіл Глинського та Семигір’я” – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Засуджений 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10452)

ДУДА ІВАН МАРКОВИЧ, 1899 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, проживав у с.Василівка (приєднане до с.Григорівка) Світловодського району, тесля колгоспу “Нове життя”. Заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“у 1919 році служив у повстанському загоні Григор’єва; член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ДУДА ЛУКА ЯКОВИЧ, 1903 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, проживав на хуторі Оново Семигірської сільради (нині Світловодського району), хлібороб. Заарештований 13.10.1930 Полтавським оперативним сектором ДПУ (“участь у контрреволюційному повстанні сіл Глинського та Семигір’я” – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Засуджений 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років ув’язнення у концтаборі. За постановою секретаря НКВС УРСР 29.12.1936, враховуючи значний строк відбутого ув’язнення, достроково звільнений. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи швецем колгоспу “Червоний путиловець”, заарештований 20.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом . (П – 10452, 3557)

ДУДА МАРІЯ СЕМЕНІВНА, 1900 р.н., с.Семигір’я, українка, неписьменна, працювала у власному господарстві. Заарештована 17.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ (“участь у контрреволюційному повстанні сіл Глинського та Семигір’я” – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Засуджена 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітована 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10452)

ДУДА ОЛЕКСАНДР ПАНАСОВИЧ, 1898 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 17.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ (“участь у контрреволюційному повстанні сіл Глинського та Семигір’я” – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Засуджений 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув’язнення в концтаборі умовно, з-під варти звільнений 31.12.1930. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи у колгоспі “Третій вирішальний”, заарештований 12.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 1.04.1938 Полтавським облсудом до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 6.10.1961 Верховним судом УРСР. (П – 10452, 8720)

ДУДА ОМЕЛЯН МАРКОВИЧ, 1896 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, проживав у с.Василівка (приєднане до с.Григорівка) Світловодського району, моторист суднобудівельної верфі. Заарештований 11.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“у 1919 році служив у війську отамана Григор’єва;

член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ДУДА ПАВЛО НАУМОВИЧ, 1889 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, проживав у с.Глинськ Світловодського району, інструктор семирічки, тесля. Заарештований 2.04.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (підозрювався у проведенні антирадянської агітації за зрив посівної кампанії). Новогеоргіївським дільничним прокурором 13.06.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи завгоспом у школі, заарештований 1.07.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (агітація проти колгоспного будівництва). Засуджений 12.12.1935 Харківським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Верховним судом УРСР 21.03.1936 міра покарання зменшена до 3 років неволі. Реабілітований 7.07.1992 Генпрокуратурою України. (П – 4371, 13598)

ДУДА ПОРФИЛО САВОВИЧ, 1899 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 17.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ (“участь у контрреволюційному повстанні сіл Глинського та Семигір’я” – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Уповноваженим 8-го сектора ДПУ УРСР м.Полтави 3.12.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10452)

ДУДА СЕМЕН САВОВИЧ, 1902 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 17.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ (“участь у контрреволюційному повстанні сіл Глинського та Семигір’я” – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Засуджений 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, вирок виконано 7.01.1931. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10452)

ДУДЕНКО ІВАН ІВАНОВИЧ, 1876 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, проживав у с.Новоолексіївка Олександрійського району, хлібороб-одноосібник. Заарештований 1.10.1930 Олександрійським РВ ДПУ (“переселився у 1922 році, мав 16 десятин землі, 2 хати, 2 коней, 2 корови, кінну молотарку, у 1930 році майно продав, аби уникнути розкуркулювання; у березні 1930 року брав участь у розгромі созу; у вересні відмовився виконувати план хлібоздачі 200 пудів, 27.09.1930 сільрада мала описати рештки його майна, то він втік в цей час в інше село, лишивши на хазяйстві психічно хвору дочку, яка чекала представників влади з сокирою; Кузьма Дуденко, який живе окремо від батька, зібрав гурт селян на вулиці в очікуванні активістів: і як тільки вони зайшли на подвір’я, їх зустріла Іванова дочка з сокирою, в обороні став і Кузьма, ображав прийшлих, погрожував убивством; в цей час родичі Дуденків Сергій Рак і Софія Дерев’янко помчали вулицею з криком: “Чого чекаєте – збігайтесь, бачите, що прийшли грабувати?”; селяни в кількості 80 осіб, озброєні палицями й вилами, кинулись у обійстя Івана Дуденка й відтіснили представників влади на вулицю, а потім і за село; повертаючись назад, бунтівники перекидали підводи з хлібом, комсомольця Трохима Велігуру стягнули з підводи й побили, тут особливо проявила себе Софія Дерев’янко – в результаті волинки хлібозаготівлю було зірвано”). Засуджений 19.03.1931 Олександрійським райнарсудом до 5 років ув’язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13972)

ДУДЕНКО ІВАН ТРОХИМОВИЧ, 1912 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта 2 класи, проживав на ст.Олексіївка Олександрійського району, стрілочник ст.Бурти. Заарештований 2.02.1944 транспортним відділом НКДБ Одеської залізниці (“в роки німецької окупації працював стрілочником на ст.Павлиш, мав приятельські стосунки з німецьким комендантом та начальником станції Людвигом, відвідував його квартиру, видавав жандармерії антифашистськи налаштованих залізничників”). Засуджений 15.06.1944 військовим трибуналом Одеської залізниці до 15 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Звільнений з-під варти 15.08.1955. Реабілітований 29.07.1955 трибуналом Київського військового округу. Батько Трохим Федорович у 1930 році розкуркулений, в 1943 році загинув; брат Ілля, 1923 р.н., у 1943 році пішов у німецьку армію. (П – 6585)

ДУДЕНКО КУЗЬМА ІВАНОВИЧ, 1901 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, проживав у с.Новоолексіївка Олександрійського району, хлібороб-одноосібник. Заарештований 1.10.1930 Олександрійським РВ ДПУ (“участь у селянському бунті разом з іншими своїми родичами, яким було зірвано виконання плану хлібозаготівлі” – *див. Іван Дуденко*). Засуджений 19.03.1931 Олександрійським райнарсудом до 5 років ув’язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13972)

ДУДНИК АНДРІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1915 р.н., с.Миронівка, українець, освіта 7 класів, член ВЛКСМ у 1934-41 роках, рядовий 9-го батальйону 230-го Алтайського запасного стрілецького полку 53-ої армії з 1943 року. Заарештований 15.02.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 230-го АЗСП ("працюючи під час німецької окупації секретарем сільуправи, проводив антирадянську агітацію; зрадницька діяльність: в якості паперу для писання використовував колишні радянські бюлетені таємного голосування з надрукованими на звороті кандидатурами комуністів і сільських активістів – результатом цього став арешт і розстріл німцями секретаря парторганізації Гореного"). При етапуванні Дудника із камери попереднього ув'язнення Котовського РВ МВС у Балтську тюрму, утік з-під варти. Справа припинена до встановлення місцезнаходження підозрюваного. Дудник після втечі потрапив на фронт, де був поранений і 31.03.1945 помер від ран. Похований на площі Кірамштрасе у містечку Штамсберг, південно-західніше м.Данціг, Німеччина. Реабілітований 7.08.1952 УМДБ Кіровоградської області. (П – 2798)

ДУДУС ЯКІВ МАКСИМОВИЧ, 1914 р.н., с.Серебряне, українець, освіта 5 класів, проживав у м.Великий Устюг Вологодської області, Росія, курсант 4-го батальйону Пуховицького піхотного училища. Заарештований 9.07.1942 особливим відділом НКВС Велико-Устюгського гарнізону (антирадянська агітація, провокації). Засуджений 16.10.1942 трибуналом військ НКВС Архангельської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 13.12.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13387)

ДУКА КІНДРАТ СЕМЕНОВИЧ, 1894 р.н., с.Янове Глинського району (нова назва – с.Іванівка Світловодського), українець, освіта початкова, проживав на х.Чаусівському Занфірівської сільради Олександрійського району, хлібороб-заможник. Заарештований 23.02.1931 Олександрійським РВ ДПУ ("у 1919 році займався спекуляцією кіньми і зернохлібом; у липні 1920-го разом із Василем Чередниченком і Василем Пилипенком пограбували чотирьох відсталих від частини червоноармійців, забравши в них гвинтівки і казенне обмундирування, і пішли у повстанський загін Іванова, де пробули три тижні; у лютому 1930 року вступив до артілі "Наш путь", а весною забрав свою худобу, чим спровокував інших, і артіль розпалась; агітував проти сівби, восени закликав селян не здавати хліб державі"). Засуджений 16.05.1931 Олександрійським райнарсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13968)

ДЯЧЕНКО АВРАМ КОРНІЙОВИЧ, 1876 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, письменний, хлібороб, до 1929 року торговець гончарними виробами. Заарештований 25.03.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ ("брав активну участь у куркульському бунті 23-25 березня" – *див. Андрій Сергета*). Засуджений 12.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9501)

ЄПІК СЕМЕН ФЕДОСІЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Григорівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 24.03.1931 Полтавським оперсектором ДПУ (член контрреволюційної повстанської організації). Засуджений 22.10.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10160)

ЄРЕМЕНКО ІВАН РОМАНОВИЧ, 1890 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 16.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ЄРЕМЕНКО ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка), українець, письменний, колгоспник. Заарештований 23.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (завербований таємним агентом "СД"). Засуджений 12.04.1944 військовим трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 19.03.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13142)

ЄРЕМЕНКО СИДІР СЕРГІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка), українець, освіта початкова, гончар артілі "Ударник". Заарештований 2.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація та пропаганда). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8548)

ЖАРА МЕЛАНКА СИЛІВНА, 1912 р.н., с.Калантаїв, українка, письменна, працювала у власному господарстві. Заарештована 8.01.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("саботажниця хлібозаготівельних робіт, підозрювалась як учасниця терористичного акту" – *див. Павло Залоїло*). Новогеоргіївським РВ ДПУ 25.01.1933 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 8407)

ЖАРИЙ ОЛЕКСА МИКОЛАЙОВИЧ, 1910 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, письменний, хлібороб-середняк. Заарештований 5.01.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("саботажник хлібозаготівельних робіт, підозрювався як учасник терористичного акту" – *див. Павло Залоїло*). Новогеоргіївським РВ ДПУ 4.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 18.01.1944 Новогеоргіївським РВ НКДБ ("посібництво німецьким окупантам: влітку 1942 року брав участь в облаві на молодь для відправлення в Німеччину, збирав по людях для німецької армії курей"; "підозрювався у видачі німцям восени 1941 року колишнього голову сільради, комуніста Михайла Махненка, якого розстріляли"; згодом у скаргах у високі державні інстанції Олекса Жарий пояснював, що його зумисне переплутали з братом Іваном, який служив у поліції). Засуджений 6.06.1944 військовим трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 22.09.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8407, 13616)

ЖИВАНОВ ЯКІВ ГРИГОРОВИЧ, 1892 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, продавець лавки "Центроспирту". Заарештований 7.03.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (підозрювався у проведенні антирадянської агітації за зрив посівної кампанії). Новогеоргіївським РВ ДПУ 9.06.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4371)

ЖОЛДАК ПЕТРО ХАРИТОНОВИЧ, 1898 р.н., с.Тясминка Пеньківської сільради, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 27.05.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("із родини середняка, в громадянську війну служив у кавалерійській бригаді Котовського; відвідував церкву, після її закриття організував у своїй хаті моління, де віруючі читали Біблію та співали релігійних пісень; мав зв'язок з контрреволюційним елементом: надавав матеріальну допомогу репресованим – висилав по 5 рублів священикам Кармазину і Олександру Дубині"). Засуджений 11.09.1937 трійкою УНКВС Харківської області до розстрілу, вирок виконано 1.10.1937. Реабілітований 16.10.1956 Кіровоградським облсудом. У справі є інформація, що арештовані Новогеоргіївським РВ НКВС у 1937 році Новицький Георгій Іванович, Петров Терентій Григорович, Хрей Григорій Устимович, Вибрик Захар Остапович, Хрієнко Юхим Денисович, Білий Михайло Петрович – померли в таборах. (П – 3372)

ЖУЙКОВ ЄВТЕЙ МИКИТОВИЧ, 1874 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("у Золотарівці, російському національному селі, викрито контрреволюційне угруповання церковників-старообрядців, які вели антирадянську агітацію на розвал колгоспу" – *див. Федір Харламов*). Засуджений 30.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 23.11.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8560)

ЖУЙКОВ ЛУПАН ФІЛАТОВИЧ, 1876 р.н., с.Золотарівка, росіянин, письменний, заможний хлібороб. Заарештований 28.03.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ ("Золотарівка протягом ряду років при проведенні всіх заходів радвлади відставала від інших сіл району; починаючи із зими 1929 року, куркулі, будучи водночас церковниками, самі й через підкуркульників, членів 50-ки, агітували проти колективізації, хлібозаготівлі, вживали усіх заходів, аби розвалити наявний один соз; куркулі Лупан Жуйков, Никанор Кобцев, Яків Гончаров, Леонтій Шулимов, Степан Ларіонов, Семен Чураков, Іван Щербаков і середняк Федір Лебедєв розповсюджували провокаційні чутки про неминучий голод, колективізацію порівнювали з панщиною і петлею для селянина, бо змушені будуть працювати на комуністів; 18 березня вони розібрали весь посівний матеріал страхфонду; 22 березня куркулі для волинки використали виклик у окрвідділ ДПУ Никанорового брата, священика Прокопа Кобцева у справі його сина, засудженого судовою трійкою до розстрілу, і вдосвіта церковним набатом скликали до церкви населення, переважно жінок, вимагаючи повернення заарештованого священика; сільрада була захоплена юрбою куркулів та їхніх дружин, волинка вилилась у антирадянську демонстрацію з вимогами: повернути куркулям право голосу, зняти їх з експерту, оскільки куркулів у Золотарівці немає, вернути куркулям розпродане майно; наступного дня 23 березня куркулі агітували, щоб кожен селянин індивідуально працював на своїй колишній землі, прирізаній до созу, і як приклад першими засіяли свої колишні землі"

– *див. також Леонтій Шулимов*). Засуджений 17.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, вирок виконано 26.04.1930. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10827)

ЖУК ІВАН АНДРІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Сенно Любчинського району Барановичівської (нині Гродненської) області (Білорусь), білорус, освіта вища, член ВКП(б) у 1924-41 роках, проживав у м.Новогеоргіївську (нині Світловодськ), завідувач контрольно-насіннєвої лабораторії райземвідділу. Заарештований 7.09.1944 Новогеоргіївським РВ НКДБ (посібництво німецькій окупаційній владі під час війни: працював старшим агрономом земельної управи). Засуджений 25.11.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 25.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12958)

ЖУКОВ ЄГОР СЕВАСТЯНОВИЧ, 1885 р.н., с.Золотарівка, росіянин, письменний, член ВКП(б) у 1920-33 роках, муляр. Заарештований 7.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (член контрреволюційного угруповання, антирадянська агітація). Засуджений 2.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 20.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10589)

ЖУКОВ ЄЛИФЕР ПРОКОПОВИЧ, 1897 р.н., с.Микільське, росіянин, письменний, хлібороб-середняк. Заарештований 10.04.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("гурт куркулів Леонтій Носков, Єлифер Жуков, Яків Шмаров, Іван Носков разом із колишніми червоними партизанами, нині бідняками й середняками, систематично під виглядом пиятик збираються у сина куркуля Леонтія Носкова чи в середняка Олександра Блінова й обговорюють політичні питання – посівна кампанія, колективізація та інші, – для чого виробляють конкретні заходи з метою відкритого виступу проти радянської влади" – *див. також Леонтій Носков*). Новогеоргіївським РВ ДПУ 28.05.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд з місця проживання, 18.07.1931 справу направлено в Олександрійську дільничну прокуратуру, 5.08.1931 справу припинено. Майно батька Прокопа за несплату податків у 1930 році продане з торгів. (П – 7773)

ЖУКОВ МАРКО СТЕПАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Микільське, росіянин, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році засуджений до 3 років позбавлення волі за невиконання плану хлібозаготівельних робіт. Вдруге заарештований 5.01.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівлі). Засуджений 4.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 16.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7061)

ЖУК-ЧУБІНА ГАФІЯ ГУРІЇВНА, 1905 р.н., с.Вершаці Новогеоргіївського району Кіровоградської (нині Чигиринського Черкаської) області, українка, освіта початкова, член колгоспу "Соцперебудова". Заарештована 25.01.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (антирадянська діяльність, спрямована на зрив хлібозаготівельних робіт). Прокуратурою м.Новогеоргіївська 15.08.1933 справу припинено. (П – 991)

ЗАВАДСЬКИЙ ТРОХИМ ФЕДОРОВИЧ, 1884 р.н., с.Талова Балка, українець, освіта початкова, проживав у с.Білецьківка Онуфріївського району Кременчуцького округу (нині району Полтавської області), хлібороб. Заарештований 6.02.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (до революції служив жандармом на ст.Кременчук, у 1917-18 роках служив у війську, повернувся в село і працював на залізниці, а з 1929 року виключно біля землі; в роки громадянської війни виявляв підтримку бандам гетьмана, Петлюри і Денікіна, видаючи їм червоних партизан та комуністів; нині провадить активну контрреволюційну агітацію: на зборах агітує селян проти самообкладання, мовляв ці гроші йдуть комуністам на галіфе; агітує проти хлібоздачі і проти 3-ої позики на індустріалізацію; вступив у колгосп, щоб розвалити його, а коли вигнали, то розгорнув посилену антирадянську агітацію; радвлада, каже, дере останню шкуру з селян: "Колгоспи – це панщина, коли жируватимуть жиди-комуністи, а селяни лишаться без сорочки"). Засуджений 18.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10863)

ЗАВІДЧАК ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, 1920 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта середня, служив у м.Стрию Львівської області, старшина військової частини 41191. Заарештований 30.03.1949 контррозвідкою МДБ в/ч 44288 (покликаний в Червону армію влітку 1941 року – санітар 101-ої окремої автосанроти; під час бою у травні 1942 року кинув автомат і дві гранати й здався німцям у полон; у таборі військовополонених на ст.Барвінково Харківської області вступив на службу в німецьку армію, до саперної роти; після двох місяців служби втік і добрався в село Велика

Скельова Новогеоргіївського району, працював у громадському господарстві до приходу Червоної армії, куди був знову призваний", "у 1948-49 роках серед військовослужбовців провадив антирадянську агітацію, вихваляв життя в капіталістичних країнах, зводив наклепи на житлові умови у Радянській країні, на комуністів і колгоспи; переказував зміст оунівської листівки солдатам: бандерівці воюють не проти росіян, а проти більшовиків і НКВС і закликають солдат Радянської армії зі зброєю переходити на їхній бік"). Засуджений 15.06.1949 трибуналом військової частини 24045 до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років, конфіскацією майна і позбавленням медалей "За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 р.р." та "30 років Радянської армії і Флоту". Військовою колегією Верховного суду СРСР 9.01.1954 покарання зменшене до 10 років неволі. Реабілітований 26.03.1958 Верховним судом СРСР. (П – 6263)

ЗАЙЦЕВ ВАСИЛЬ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1894 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), освіта середня, член КП(б)У у 1918-21 роках, проживав у м.Крюків (нині у складі м.Кременчук), технік-будівельник артілі "Деревообробник". У 1924 році арештовувався за "належність до меншовицької партії і антирадянську діяльність", в Олександрійській в'язниці відсидів 3 місяці. Вдруге заарештований 24.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("після жовтневого перевороту був вибраний до рад робітничих, селянських і солдатських депутатів м.Одеси, згодом був відряджений комісаром у Південну армію, де перебував аж до Брестського перемир'я, вернувся в Новогеоргіївськ, на початку 1919-го вибраний головою ревкому й пізніше головою міськради до наступу денікінської реакції, евакувався в Київ, направлений політруком на фронт, але захворів тифом, лікувався в лазареті, вернувся додому, працював народним обвинувачем", "вів контрреволюційну агітацію, спрямовану на дискредитацію більшовицької партії та уряду, висловлював поразницькі настрої"). Засуджений 11.05.1939 Кіровоградським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 11.08.1939 міру покарання зменшено до 4 років неволі з поразкою прав на 2 роки. Помер 3.02.1941 у таборах Свердловської області. Реабілітований 28.06.1957 Верховним судом УРСР. (П – 3661)

ЗАЙЧЕНКО ГЕОРГІЙ ПИЛИПОВИЧ, 1898 р.н., м.Кам'янка Черкаської області, українець, освіта середня спеціальна (Златопільський сільгосптехнікум), проживав у м.Новогеоргіївську, агроном райземвідділу. Заарештований 12.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (член контрреволюційної шкідницької організації в галузі тваринництва). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.12.1937. Реабілітований 20.03.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 2596)

ЗАКОТЮРА ГРИГОРІЙ ПЕТРОВИЧ, 1893 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині Павлівка), українець, неписьменний, тесля колгоспу "Великий колос". Заарештований 3.12.1943 Новогергіївським РВ НКДБ ("у грудні 1942 року німецькою поліцією підозрювався у партизанській діяльності, заарештований, в липні 1943-го у Кіровоградській тюрмі був завербований німецькою контррозвідкою, як агент СД переданий на зв'язок співробітнику СД Олегу Нікітіну для виявлення комуністів, партизан і радянських активістів та для інформування жандармерії про політичні настрої населення"). Засуджений 27.04.1944 трибуналом Одеського військового округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Військовою колегією Верховного суду СРСР 27.06.1944 присуд скасований, справу припинено, з-під варти звільнений 3.10.1944. (П – 2466)

ЗАКОТЮРА ЯКІВ КЛИМОВИЧ, 1892 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка), українець, освіта початкова, тесля промартілі "Ударник". У 1931 році перебував під слідством "за контрреволюційну діяльність". Вдруге заарештований 15.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ЗАКОТЮРА ЯКІВ ФЕДОРОВИЧ, 1894 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка), українець, освіта початкова, коваль промартілі. Заарештований 15.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 15.03.1939 Полтавським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 28.02.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13098)

ЗАЛОЇЛО ДМИТРО КАРПОВИЧ, 1887 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, хлібороб-одноосібник, середняк. Заарештований 21.01.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("саботажник хлібозаготівельних робіт, підозрювався як учасник терористичного акту" – *див. Павло Залоїло*). Новогеоргіївським РВ ДПУ 4.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8407)

ЗАЛОЇЛО ІВАН ДМИТРОВИЧ, 1910 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, колісник за фахом, хлібороб-середняк. Заарештований 5.01.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("саботажник хлібозаготівельних робіт, підозрювався як учасник терористичного акту" – *див. Павло Залоїло*). Новогеоргіївським РВ ДПУ 11.03.1933 справу направлено в прокуратуру Новогергіївського району. (П – 8407)

ЗАЛОЇЛО ПАВЛО ДМИТРОВИЧ, 1914 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 5.01.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("в ніч з 29 на 30 грудня 1932 року із наради з бригадирами по хлібозаготівлі повертався кандидат партії Федір Цілуйко і і був побитий – 6 рублених ран – кількома особами, підозрювались у нападі насамперед брати Іван і Павло Залоїли, в яких Цілуйко "неоднократно в безспорном порядке" знімав хліб у листопаді й грудні"). Новогеоргіївським РВ ДПУ 11.03.1933 справу направлено в прокуратуру Новогеоргіївського району. (П – 8407)

ЗАЛОЇЛО ТИМІШ ДМИТРОВИЧ, 1891 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 14.09.1929 Кременчуцьким окружним відділом ДПУ ("антирадянська діяльність: нацьковував своїх однодумців, куркулів і підкуркульників, проти сільського активу; агітував за створення Селянської спілки: "Радвлада боїться Селянської спілки як засобу об'єднання селян проти неї самої", "Селянин живе гірше, ніж за царату", "Було б добре, якби хто спалив зсипні пункти, бо цей хліб просякнутий селянським потом і все одно згниє"; членів партії називав грабіжниками, у серпні 1929 року збирав у своїй хаті куркулів, закликаючи їх не здавати лишків хліба; у вересні 1929-го у Великій Андрусівці підпалювались садиби виключно бідняцькі, комсомольців і активістів"). Засуджений 13.01.1930 колегією ОДПУ до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11561)

ЗАЛЮБОВСЬКА МЕЛАНІЯ СВИРИДІВНА, 1902 р.н., с.Семигір'я, українка, неписьменна, працювала у власному господарстві. Заарештована 17.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ ("участь у контрреволюційному повстанні сіл Глинського та Семигір'я" – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Уповноваженим 8-го сектора ДПУ УРСР м.Полтави 3.12.1930 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 10452)

ЗАЛЮБОВСЬКА ПЕСТИНА ПАВЛІВНА, 1893 р.н., с.Антонівка Кременчуцького району Полтавської області, українка, освіта початкова, проживала у с.Семигір'я Світловодського району, працювала у власному господарстві. Заарештована 13.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ ("Я визнаю себе винною, бо весь цей шум зчинився через мене: коли Дуда Улян передав мені, що мого чоловіка Семена заарештували, я пішла до сільради, де тільки закінчилися збори, люди ще не порозходились, я стала плакати й кричати, вимагаючи звільнити чоловіка, люди мене підтримали: витягли з хати уповноваженого Тонкошкурова й почали його товкти, він вирвався й утік, а ми тоді пішли шукати голову сільради й голову зернового товариства, щоб розправитися з ними, але їх не знайшли; тоді ми обрали уповноваженим Хведора Шрамка й 28 вересня вирішили йти в Глинськ громити міліцію й визволяти мого чоловіка; ми були в Глинську, розбили камери, били міліцію, але хто бив – я не знаю" – із свідчень на суді). Засуджена 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років ув'язнення у концтаборі. За ухвалою секретаря НКВС УРСР 19.10.1936, за постановою президії ЦВК СРСР від 7.01.1937, враховуючи значний строк відбутого ув'язнення, – достроково звільнена. Реабілітована 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10452)

ЗАЛЮБОВСЬКИЙ АНТОН ГАВРИЛОВИЧ, 1877 р.н., с.Семигір'я, українець, освіта початкова, проживав на х.Онова Світловодського району, колгоспник. Заарештований 6.12.1932 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ ("член котрреволюційної організації, діяльність проти радянської влади, колгоспників" – *див. Харитон Балаш*). Харківським облвідділом ДПУ 17.01.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11992)

ЗАЛЮБОВСЬКИЙ АНТІН ОМЕЛЯНОВИЧ, 1877 р.н., с.Семигір'я, українець, освіта початкова, різнороб Глинського лісництва. Заарештований 9.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("в

роки громадянської війни служив у петлюрівському війську; розкуркулений; член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ЗАЛЮБОВСЬКИЙ ДАНИЛО ТАРАСОВИЧ, 1892 р.н., с.Семигір'я, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 17.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ ("участь у контрреволюційному повстанні сіл Глинського та Семигір'я" – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Засуджений 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, вирок виконано 7.01.1931. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10452)

ЗАЛЮБОВСЬКИЙ КИРИЛО ПАВЛОВИЧ, 1912 р.н., с.Семигір'я, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 17.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ ("участь у контрреволюційному повстанні сіл Глинського та Семигір'я" – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Засуджений 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10452)

ЗАЛЮБОВСЬКИЙ КІНДРАТ ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Семигір'я, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 3.04.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Новогеоргіївським РВ ДПУ 26.05.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5579)

ЗАЛЮБОВСЬКИЙ МАКАР СЕМЕНОВИЧ, 1912 р.н., с.Семигір'я, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 13.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ ("участь у контрреволюційному повстанні сіл Глинського та Семигір'я" – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Засуджений 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10452)

ЗАЛЮБОВСЬКИЙ ПАВЛО ГРИГОРОВИЧ, 1921 р.н., с.Семигір'я, українець, освіта 7 класів, проживав у м.Тбілісі (Грузія), червоноармієць 2-го окремого саперного батальйону із жовтня 1940 року. Заарештований 1.11.1941 особливим відділом НКВС 8-ої армії ("на початку жовтня 1941 року знайшов фашистську листівку, приніс її у свій підрозділ і намагався прочитати бійцям, але читання старшими було заборонене; в кінці жовтня приніс листівку вдруге і так же пробував її читати, але й цього разу її в нього вилучили"; із виступу на суді: "Я не знав, що німецькі листівки не можна брати, бо ще у вересні від інших бійців чув, що вони брали листівки і що їх цікаво прочитати, та й бійці з мого підрозділу просили взяти таку листівку, якщо попадеться"). Засуджений 5.11.1941 військовим трибуналом Приморської оперативної групи до розстрілу, військовим трибуналом Ленінградського фронту 20.11.1941 міру покарання замінено на 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 13.06.1991 головною військовою прокуратурою. (П – 12682)

ЗАЛЮБОВСЬКИЙ СИЛЬВЕСТР ЮХИМОВИЧ, 1899 р.н., с.Семигір'я, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7.04.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Харківським облвідділом ДПУ 20.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2835)

ЗАЛЮБОВСЬКИЙ ФЕДІР САВЕЛІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Семигір'я, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 17.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ ("участь у контрреволюційному повстанні сіл Глинського та Семигір'я" – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Засуджений 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10452)

ЗАЛЮБОВСЬКИЙ ФИЛИМОН САВОВИЧ, 1888 р.н., с.Семигір'я, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 17.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ ("участь у контрреволюційному повстанні сіл Глинського та Семигір'я" – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Засуджений 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 29.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10452)

ЗАХАРОВ ПЕТРО ПИЛИПОВИЧ, 1907 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 7.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 10.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 16.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11350)

ЗБИРАНИК ВОЛОДИМИР ФЕДОРОВИЧ, 1901 р.н., с.Ревівка (нині у складі м.Світловодська), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 17.04.1931 Полтавським оперативним сектором

ДПУ ("контрреволюційна діяльність" – *див. Антон Брусник*). Полтавським оперативним сектором ДПУ 1.06.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге арештовувався у 1934 році "за участь у контрреволюційній націоналістичній вчительській організації". Втретє, проживаючи у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ) і працюючи бухгалтером "Плодовочторгу", заарештований 29.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("одружений з племінницею поміщика-генерала Хорвата, активного білогвардійця, який нині перебуває в еміграції; член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 7505, 3557)

ЗЕЛЕНИЙ ОМЕЛЯН ІСАКОВИЧ, 1891 р.н., с.Оврагове, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червоний хлібороб". Заарештований 11.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("у 1919 році служив у війську отамана Григор'єва; член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ЗІНОВ'ЄВ ОЛЕКСАНДР СЕМЕНОВИЧ, 1884 р.н., с.Сірий Хутір Таврійської губернії (нині с.Сірі Хутори Веселівського району Запорізької області), українець, освіта початкова, проживав у с.Пеньківка Світловодського району, хлібороб. Заарештований 1.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (ворожі настрої проти радянської влади, антирадянська агітація). Засуджений 30.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

ЗІНОВ'ЄВ ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1909 р.н., с.Тясминка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Куйбишева. У 1933 році "за саботаж виконання державних зобов'язань" був засуджений до 4 років неволі. Вдруге заарештований 9.11.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("син колишнього жандарма, заарештованого у 1937 році за антирадянську діяльність; провадив антирадянську агітацію: у прийдешній війні СРСР зазнає поразки і життя через це поліпшиться; в колгоспах жити тяжко, держава забирає хліб, продукти, а колгоспники голі й босі"). Засуджений 28.11.1939 Кіровоградським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12519)

ЗЛЕНКО ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1910 р.н., м.Одеса, українець, освіта 6 класів, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), механік механічних майстерень. Заарештований 8.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (співпраця з німецькою поліцією в роки війни). Новогеоргіївським РВ НКДБ 3.08.1945 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2421)

ЗОЗУЛЯ СЕРГІЙ ОСТАПОВИЧ, 1882 р.н., с.Яремівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Миронівка Світловодського району, працівник Новогеоргіївського лісництва. Заарештований 15.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація серед населення). Засуджений 2.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 16.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3910)

ІВАНОВ МИХАЙЛО СВИРИДОВИЧ, 1924 р.н., х.Черниківка Новогеоргіївського району, українець, освіта 5 класів, проживав у с.Велика Андрусівка Світловодського району, член колгоспу ім.Леніна. Заарештований 22.07.1950 Кіровоградським УМДБ ("у 1942 році був вивезений німцями у Францію, а в липні 1944-ого інтернований англійськими військами і поселений у деголівські казарми на околиці Лондона для військовополонених; дав підписку англійській розвідці про неповернення в СРСР, а через 10 днів був завербований в якості агента й отримав завдання по поверненню в СРСР вести антирадянську агітацію; повернувшись у СРСР, вихваляв життя в Англії, зводив наклепи на радянську пресу, висловлював погляди поразницького характеру"). Засуджений 4.10.1950 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 10.02.1955 УКДБ Кіровоградської області. (П – 2046)

ІВАНОВА ЛЮДМИЛА ПАВЛІВНА, 1927 р.н., м.Ленінград (нині м.Санкт-Петербург, Росія), росіянка, освіта 6 класів, проживала у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), без певних занять. Заарештована 8.12.1943 відділом контррозвідки "Смерш" 4-ої гвардійської армії ("у 1942-43 роках служила перекладачем у німецькій жандармерії"). Засуджена 26.04.1944 трибуналом Одеського військового округу

до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним Судом СРСР 4.07.1944 міра покарання зменшена до 5 років. Реабілітована 29.01.1992 Кіровоградським облсудом. (П – 14294)

ІВАЩЕНКО ДМИТРО КУЗЬМОВИЧ, 1894 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 14.09.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській діяльності, зокрема у зриві посівної кампанії). Новогеоргіївським РВ ДПУ 16.05.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4371)

ІЛЬЧЕНКО МАКАР ЗІНОВІЙОВИЧ, 1880 р.н., х.Петро-Іванівка Картамишівської сільради (приєднане до с.Глинськ), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 3.04.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти колективізації, проведення хлібозаготівельних робіт). Харківським облвідділом ДПУ 16.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи у колгоспі ім.Молотова, заарештований 16.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 987, 3557)

ІЛЬЧЕНКО СЕРГІЙ ЯКОВИЧ, 1886 р.н., х.Петро-Іванівка Картамишівської сільради (приєднане до с.Глинськ), українець, освіта початкова, рахівник колгоспу ім.Молотова. Заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ІЛЬЧЕНКО ЯРОШ ДАНИЛОВИЧ, 1884 р.н., х.Антонівка Оврагівської сільради, українець, неписьменний, проживав у с.Аудиторівка Світловодського району, хлібороб-середняк колгоспу "Більшовицький шлях". Заарештований 25.01.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("до революції служив городовим поліції у Одесі; член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ІОНОВ ДАВИД ФЕДОТОВИЧ, 1882 р.н., с.Микільське, росіянин, освіта початкова, хлібороб. У 1920 році розкуркулений, забрано 500 пудів хліба; у 1930-ому господарство розпродане за невиконання плану хлібозаготівлі. Заарештований 26.11.1930 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("до революції мав 70 десятин землі, 10 коней, весь сільськогосподарський реманент; один із організаторів проведення трьох – 6, 10 і 16 жовтня, жіночих волинок, які скликались умовним боєм церковних дзвонів і юрба жінок не давала можливості описувати й забирати майно у куркулів, намагалась побити уповноваженого райвиконкому Афанасьєва"). Засуджений 19.03.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11771)

ІОНОВА ОЛЕНА ІВАНІВНА, 1882 р.н., с.Золотарівка, росіянка, неписьменна, проживала у с.Микільське Світловодського району, працювала у власному господарстві. Заарештована 26.11.1930 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("участь у жіночих волинках; коли в село 20 жовтня приїхав загін міліції, Олена закликала йти проти них із вилами й бити" – *див. Давид Іонов*). Засуджена 19.03.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітована 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11771)

ІСАЄВ ТРОХИМ ПАВЛОВИЧ, 1884 р.н., с.Янове (нині Іванівка), українець, освіта середня, проживав на ст.Знам'янка, сторож "Центроспирту". У 1932 році розкуркулений і разом з сім'єю висланий у Котласький район, звідки у 1933 році втік. Заарештований 27.07.1937 Знам'янським РВ НКВС ("служив у царській армії старшим унтер-офіцером, мав 4 георгіївські хрести; вимагав повернення конфіскованого майна"). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1633)

ІЩЕНКО ДМИТРО ПРОКОПОВИЧ, 1894 р.н., с.Бабинівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Пеньківка Світловодського району. У 1933 році засуджений до 5 років ув'язнення за невиконання плану хлібозаготівельних робіт. Вдруге заарештований 18.09.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація та пропаганда). Засуджений 29.09.1937 трійкою УНКВС Харківської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8522)

ІЩЕНКО МИКИТА ПРОКОПОВИЧ, 1898 р.н., с.Бабинівка (приєднане до с. Бабичівка), українець, освіта початкова, тесля колгоспу. Заарештований 6.11.1946 УМДБ Кіровоградської області ("німецькою контррозвідкою СД завербований під час окупації як таємний агент"). Засуджений 30.11.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 28.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13022)

КАЛІМАН ТИМОФІЙ ТИМОФІЙОВИЧ, 1904 р.н., с.Нехвороща Новосанжарського району Полтавської області, українець, освіта середня, проживав у с.Глинськ Світловодського району, ветфельдшер. Заарештований 24.12.1943 відділом контррозвідки "Смерш" 5-го гвардійського Зимівниківського механізованого корпусу (антирадянська агітація в роки німецької окупації). Засуджений 21.02.1944 військовим трибуналом 5-го гвардійського Зимівниківського мехкорпусу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 27.12.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10517)

КАЛЮЖНИЙ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1883 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 6.12.1932 Кременчуцьким ДПУ ("член церковної ради; вів антирадянську агітацію, належав до контрреволюційної організації" – *див. Харитон Балаш*). Засуджений 17.02.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11992)

КАМ'ЯНИЙ ВАСИЛЬ ПЛАТОНОВИЧ, 1893 р.н., с.Чаплине Озерської сільради, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність). Олександрійською слідопергрупою 8.04.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 9.11.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 23.03.1939 Полтавським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 7.05.1992 Генпрокуратурою України. (П – 5597, 13239)

КАНІШЕВ ПЛАТОН ПЕТРОВИЧ, 1908 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, працював в артілі "Санпраця". Заарештований 3.01.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (підозрювався як член нелегальної контрреволюційної організації). Кременчуцьким окрвідділом ДПУ 10.02.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11049)

КАРКАЧ ВАСИЛЬ МАРКІЯНОВИЧ, 1894 р.н., с.Галаганівка Новогеоргіївського району (нині Чигиринського Черкаської області), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 22.01.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Новогеоргіївським РВ ДПУ 17.05.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2836)

КАРМАЗИН ІВАН ПАНАСОВИЧ, 1903 р.н., с.Крилів, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1932 за саботаж хлібозаготівлі був виключений із партії і двічі судимий за "розтрату державних грошей та викривлення лінії партії". Втретє заарештований 14.02.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС ("підготовка теракту проти голови сільради" – *див. Семен Бондаренко*). Військовим трибуналом 14-го стрілецького корпусу в закритому судовому засіданні 10.05.1935 виправданий за недоведеністю злочину, з-під варти звільнений. (П – 986)

КАСЯН ФЕДОСІЙ РОМАНОВИЧ, 1912 р.н., с.Закаміння, українець, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), робітник промартілі "Більшовик". Заарештований 8.12.1936 Новогеоргіївським РВ НКВС (лаяв вождя партії). Засуджений 10.02.1937 Харківським облсудом до 3 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Звільнений у 1940 році. Реабілітований 21.12.1992 Генпрокуратурою України. Вдруге, працюючи ковалем, заарештований 11.05.1951 УМДБ Кіровоградської області ("30.10.1941 послав у газету "Український голос" кореспонденцію під назвою "Яка була доля українців" і просив надрукувати її під псевдонімом "Українець"; в кореспонденції вихвалявся німецько-фашистський лад, зводились наклепи на керівників партії та радянської влади"). Засуджений 1.08.1951 Кіровоградським облсудом до 25 неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна, позбавлений медалей "За перемогу над Німеччиною", "За взяття Відня", "За взяття Будапешта". Верховним судом УРСР 6.05.1955 міру покарання зменшено до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 3.10.1991 Кіровоградською облпрокуратурою (П – 1071, 12800)

КАСЯНЕНКО АНДРІЙ КУЗЬМОВИЧ, 1886 р.н., с.Подорожнє, українець, освіта початкова, проживав у с.Самусівка Подорожненської сільради Світловодського району, хлібороб. Заарештований 27.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність). Полтавським ДПУ 26.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи майстром на смоляно-скипидарному заводі, заарештований 20.04.1946 Новогеоргіївським РВ МДБ ("у серпні 1943 року разом із Феодосієм Мусієнком був завербований як таємний агент СД, отримав завдання виявляти комуністів, партизан та осіб, вороже налаштованих до німців, мав зустрічі з представником німецької таємної жандармерії Нікітіним"). Засуджений 26.06.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 20.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5597, 12706)

КВІТКОВСЬКИЙ ВАСИЛЬ САФРОНОВИЧ, 1892 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, член колгоспу "Комунар". Заарештований 6.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація та пропаганда, наклепи на Сталінську Конституцію). Засуджений 13.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8558)

КИВА ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ, 1930 р.н., с.Павлівка, росіянин, освіта 6 класів, червоноармієць військової частини 12672. Заарештований 31.12.1952 відділом контррозвідки МДБ Митищенського гарнізону (розповсюдження антирадянських листівок). Військовим трибуналом Московського військового округу 19.03.1953 справу припинено, направлений на примусове лікування з ізоляцією в психіатричну лікарню МВС СРСР. 8.03.1954 з-під варти звільнений, направлений за місцем проживання у м.Кіровоград. (П – 5642)

КИВЕНКО КОСТЯНТИН УСТИМОВИЧ, 1907 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, працівник міської ради. Заарештований 4.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("розповідав анекдоти контрреволюційного націоналістичного змісту, вихваляв ворогів народу"). Засуджений 17.02.1939 Полтавським облсудом до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Помер 1941 року у Магаданській області. Реабілітований 8.12.1989 Верховним судом УРСР. (П – 11289)

КИРЕЄВ ЛЕОНТІЙ ПАФАНОВИЧ, 1907 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта початкова, шорник промколгоспу "Граніт". Заарештований 15.01.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 13.07.1935 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10784)

КИРИЧЕНКО АРХИП ЗАХАРОВИЧ, 1893 р.н., с.Закаміння, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.07.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС ("поширював провокаційні чутки про загибель радянської влади, колгоспного ладу"). Засуджений 15.03.1936 Харківським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 17.08.1963 Верховним судом УРСР. (П – 1080)

КИСІЛЬ ВАСИЛЬ ДМИТРОВИЧ, 1878 р.н., с.Галаганівка Новогеоргіївського району (нині Чигиринського Черкаської області), українець, освіта початкова, робітник кам'яного кар'єру. Заарештований 23.05.1932 Липецьким МВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Новогеоргіївським РВ ДПУ 11.08.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5815)

КЛИМОВСЬКИЙ КОРНІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1878 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, член колгоспу "Шлях Ілліча". У 1932 році за "несплату державних боргів і контрреволюційну діяльність" був засуджений до 4 років заслання у Сибір. Вдруге заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

КЛОЧКО АНДРІЙ ПАНАСОВИЧ, 1875 р.н., с.Польський Крилів, українець, неписьменний, проживав у с.Закаміння Новогеоргіївського району, без певних занять. Заарештований 7.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (завербований у контрреволюційну групу церковників). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

КЛОЧКО ГНАТ ГНАТОВИЧ, 1888 р.н., м.Кобеляки Полтавської області, українець, рахівник колгоспу. Заарештований 18.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Інші дані у справі відсутні. (П – 3557)

КЛОЧКО ПАВЛО ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1904 р.н., с.Польський Крилів Новогеоргіївського району, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) у 1921-24 роках (виключений за партійну недисциплінованість), електромонтер за фахом, без певних занять. У 1926 році трибуналом Чорноморського флоту був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 27.11.1929 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ ("анархіст, антирадянська діяльність, створення контрреволюційної групи"). Засуджений 13.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Втретє заарештований 9.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 11049, 3557)

КЛЬОВАНИЙ МИХАЙЛО НИКОНОВИЧ, 1909 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта 6 класів, член ВКП(б) з 1932 року, начальник штабу 3-го батальйону 2-го прикордонного полку військ НКВС, лейтенант. Заарештований 12.09.1942 особливим відділом НКВС охорони тилу Сталінградського фронту при 2-му прикордонному полку військ НКВС ("21 серпня 1942 року в районі хутора Зотов фастівської сільради Іловлінського району Сталінградської області близько 13-ої години дня літаками противника були скинуті листівки контрреволюційного характеру, Кльований підняв одну і став читати її вголос підлеглим йому прикордонникам"). Трибуналом військ НКВС охорони та оборони тилу Донського фронту 20.10.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4852)

КОБЗАР МИКОЛА КОСТЯНТИНОВИЧ, 1893 р.н., с.Закаміння (нині с.Нагірне) Світловодського району, українець, освіта початкова, член колгоспу "Третій Інтернаціонал". Заарештований 14.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("вів контрреволюційну агітацію, спрямовану проти політики партії, висловлював жаль з приводу розстрілу ворогів народу Якіра і Тухачевського, висловлювався взагалі проти проведення репресій: "Радянська влада скоро всіх своїх вождів перестріляє, а потім прийде в СРСР Німеччина і зразу буде господарювати без усякої війни"). Засуджений 23.04.1939 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.12.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8484)

КОБЦЕВ НИКАНОР СТЕПАНОВИЧ, 1875 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, заможний хлібороб. Заарештований 28.03.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ ("участь у антиколективістській волинці" – *див. Лупан Жуйков і Леонтій Шулимов*). Засуджений 17.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 6 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10827)

КОВАЛЕНКО ВОЛОДИМИР СЕМЕНОВИЧ, 1896 р.н., с.Арсенівка, українець, освіта початкова, рахівник райспоживспілки. У 1923 році арештовувався за крадіжку й перебував під слідством більше року. Вдруге заарештований 25.04.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("контрреволюційна діяльність проти радянської влади; підозрювався як член СВУ"). Новогеоргіївським РВ ДПУ 6.05.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Втретє, працюючи у колгоспі "Перше серпня", заарештований 11.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("в роки громадянської війни служив у повстанських загонах Коцура і Григор'єва; член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2839, 3557)

КОВАЛЕНКО КОРНІЙ ПРОКОПОВИЧ, 1898 р.н., с.Пеньківка, українець, освіта початкова, різнороб Новогеоргіївського лісництва. Заарештований 18.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

КОВАЛЕНКО НИКИФОР ВЕРЕМІЙОВИЧ, 1908 р.н., с.Пеньківка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (член контрреволюційної організації, антирадянська агітація). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

КОВАЛЕНКО ФРОЛ ПРОКОПОВИЧ, 1895 р.н., с.Пеньківка, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 1.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація, ворожі настрої проти радянської влади). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

КОВАЛЕНКО ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка), українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1930-33 роках (виключений як куркульський син), хлібороб, член колгоспу "Сталінський лан". Заарештований 2.08.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("контрреволюційна агітація: "Хліб державі продавати не треба, бо держава все одно переправить його за кордон, а ми будемо голодувати", під час підписки на держпозику оборони країни: "Підписуватись не буду, бо тяжко щороку платити, а грошей нема і самі ми ходимо голі й босі", при обговоренні сталінської Конституції казав: "Свобода вибору, про яку пишуть в Конституції – обман, бо тебе змушують вибирати не того, кого ти хочеш, а кого тобі вкажуть"). Засуджений 11.09.1937 трійкою УНКВС Харківської області до розстрілу, вирок виконано 1.10.1937. Реабілітований 22.09.1962 Кіровоградським облсудом. У 1929 році розкуркулений батько і позбавлений виборчих прав. (П – 5825)

КОВАЛЬ ПАВЛО ЛУК'ЯНОВИЧ, 1895 р.н., с.Погреби Глобинського району Полтавської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Катеринівка Світловодського району, колгоспник. Заарештований 3.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація та пропаганда). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8518)

КОВТУН КЛИМ ПРОКОПОВИЧ, 1887 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта середня, вчитель Великоандрусівської школи. Заарештований 2.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна націоналістична агітація). Засуджений 23.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 1.06.1938. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2704)

КОДАК МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1928 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта 7 класів, з квітня 1950 року військовослужбовець військової частини 54909 77-го роз'їзду Забайкальської залізниці. Заарештований 10.02.1953 відділом контррозвідки МДБ військової частини 14750 ("отримавши листа від матері Соломії Григорівни, в якому вона писала, що доведеться продати частину власного майна, пів корови чи свиню, аби сплатити податки, я розізлився і в травні 1952 року власноручно написав і направив на адресу військового міністра СРСР Василевського анонімного листа з різким антирадянським змістом, з наклепами на політику й заходи радянського уряду, на колгоспний лад і умови життя трудящих, висловив невдоволення також існуючою податковою системою в СРСР", "в кінці 1951 року у м.Читі я зустрів українця, якого вислала радянська влада із Західної України – він мені розповідав, що за німецької влади йому краще жилось, ніж при радянській, а я вже ділився цими думками із солдатами-друзями" – витяги із свідчень на суді). Засуджений 27.04.1953 трибуналом військової частини 35406 до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років Реабілітований 26.04.1991 прокуратурою Забайкальського військового округу. Батько під час німецької окупації працював старостою села, а брат у поліції – за співробітництво з окупаційною владою обидва репресовані. (П – 12647)

КОДАК ПАНАС СЕМЕНОВИЧ, 1902 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 26.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("син куркуля, підлягав виселенню, але уник і переховувався; вів контрреволюційну агітацію: "Сталін боїться війни, бо що Гітлер вимагає, те Сталін і дає, аби тільки не воювати – хліб, цукор, залізну руду – все це відправляється за кордон; проте скільки б Сталін не годив Гітлеру – війна неминуча", "Якби не сталінські закони… радвлада порозстрілювала путніх людей – Якіра, Тухачевського, Любченка, – які бажали добра українському народу, а Сталіна, Ворошилова, Молотова ніхто й не чіпає – от якби цих хто поставив до стінки"). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 9.01.1938. Реабілітований 20.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10225)

КОЖЕВНИКОВ ОВСІЙ ЛАЗАРОВИЧ, 1891 р.н., с.Золотарівка, українець, освіта початкова, муляр. Заарештований 13.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 2.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 20.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10590)

КОЗАКОВ АНТОН ПЕТРОВИЧ, 1900 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1931 року (виключений у 1938-ому за “зв’язок із рідним братом, який виявився ворогом народу”), проживав у с.Велика Скельова Світловодського району, тракторист за фахом, завідувач нафтоскладу. У 1929 році арештовувався за забій худоби. Вдруге заарештований 10.07.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“у 1937-38 роках вів контрреволюційну агітацію, зводив наклепи на вождя народу і керівників партії та уряду, висловлював поразницькі настрої, приховував від партії свої стосунки із братом, ворогом народу, арештованим в кінці 1937-го”). Засуджений 5.08.1939 Кіровоградським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12514)

КОЗАКОВ МИКОЛА ПЕТРОВИЧ, 1896 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта середня зоотехнічна, кандидат у члени ВКП(б) у 1920-21 роках, інструктор з конярства райземвідділу. Заарештований 15.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член контрреволюційної шкідницької організації, що діяла на терені Кременчуцького і Новогеоргіївського районів за ініціативи начальника ветуправління УРСР Познякова”). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.12.1937. Реабілітований 20.03.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 2596)

КОЗЕНКО АНДРІЙ МИТРОФАНОВИЧ, 1890 р.н., с.Мала Березівка (приєднане до с.Захарівка), українець, неписьменний, колгоспник. Заарештований 26.01.1945 відділом контррозвідки “Смерш” Кіровоградського гарнізону (завербований як таємний агент німецьких каральних органів). Засуджений 27.03.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом військ НКВС Українського округу 21.09.1945 міра покарання зменшена до 10 років неволі, помер у в’язниці 23.11.1945. Реабілітований 30.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14229)

КОЗЕНКО ВЛАС ТРОХИМОВИЧ, 1888 р.н., с.Бабичівка, українець, неписьменний, проживав у с.Ревівка (нині у складі м.Світловодська), без певних занять. Заарештований 19.09.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колгоспного ладу). Засуджений 22.12.1938 Полтавським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 29.01.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13031)

КОЛЕСНИКОВ ТРОХИМ СЕМЕНОВИЧ, 1895 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, був кандидатом у ВКП(б), штукатур будівельного управління райспоживспілки. Заарештований 10.05.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (агітація проти заходів партії та уряду). Засуджений 26.03.1936 Харківським облсудом до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.06.1993 Генпрокуратурою України. (П – 163)

КОЛОМІЄЦЬ ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1911 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта середня (агротехнічний технікум, 1932, Херсон), проживав у с.Вершино-Кам’янка Новгородківського району, без певних занять. Заарештований 14.02.1944 Новгородківським РВ НКДБ (“посібництво німецькій окупаційній владі: працював у роки війни дільничним агрономом”). Засуджений 19.07.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 18.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13275)

КОЛОМІЙЧЕНКО ОМЕЛЯН МИХАЙЛОВИЧ, 1898 р.н., с.Арсенівка, українець, освіта початкова, хлібороб, писар-секретар Семигір’ївської сільради. Заарештований 14.12.1930 Полтавським оперативним сектором ДПУ (“у роки громадянської війни був мобілізований до денікінської армії, де прослужив 4 дні; антирадянська діяльність” – *див. Антон Брусник*). Полтавським опсектором ДПУ 4.03.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7505)

КОМАРОВ ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1904 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, проживав у с.Василівка Оврагівської сільради (нині у складі с.Григорівка) Світловодського району, хлібороб-середняк. У 1928 році судимий за хуліганство. Вдруге заарештований 21.04.1931 Полтавським оперативним сектором ДПУ (“з осені 1930 року член антирадянської організації, очолюваної Семеном Єпіком, спрямованої на повалення влади збройним шляхом”). Засуджений 22.10.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув’язнення у концтаборі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 30.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8378)

КОНДРАТЬЄВ МАКСИМ БОРИСОВИЧ, 1888 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), росіянин, освіта вища, вчитель Закаміненської неповної школи. Заарештований 26.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“підпоручник царської армії, листувався з молодшим братом Георгієм, прапорщиком царської і петлюрівської армій, який емігрував з петлюрівцями у Польщу і помер у 1928 році; завербований польською розвідкою у 1927 році членом “Польської організації військової – ПОВ” Іваном Порохницьким, сам завербував ряд агентів для шпигунсько-диверсійної діяльності: Тихона Корнієнка, Наума Сіромаху, Софрона Волошенюка, Василя Телятника – члени організації мали підпалювати зсипні пункти хліба, знищувати тяглову силу в колгоспах, вести антирадянську агітацію серед населення, а з початком війни практично допомагати польській армії захопити територію України”). Засуджений 8.10.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 13.10.1938. Реабілітований 8.03.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3621)

КОНОВАЛОВА ГАЛИНА ІВАНІВНА, 1911 р.н., с.Мала Андрусівка, українка, освіта середня, проживала у м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), начальник санстанції. Заарештована 9.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (“в роки німецької окупації працювала завідувачем санітарної епідемстанції; 14 грудня 1941 року за наказом шефа району Микити Шевченка брала участь в установчих зборах української “Просвіти”, що проходили в райуправі, на яких затвердили статут організації й обговорювали плани діяльності; читала листівки ОУН, які восени 1943 року розповсюджувались у місті з приблизним текстом: “Брати й сестри! нас оточують два вороги – німці й кровожерні комуністи; треба організовуватись і боротись за свою національну незалежність”; Новогеоргіївським РВ НКДБ 30.12.1943 справу припинено, з-під варти звільнена (“завербована як агент НКДБ під псевдонімом “Соколова”, у кінці 1944 року з мережі сексотів, таємних співробітників, виключена у зв’язку з хворобою”). (П – 2540)

КОНЮШИЙ ФЕДІР ВІКТОРОВИЧ, 1903 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта початкова, робітник “Дніпробуду”. Заарештований 16.12.1937 Новогеоргіївським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Новогеоргіївським РВ ДПУ 24.12.1937 справу направлено на розгляд трійки УНКВС Полтавської області. (П – 2781)

КОНЬКО ІВАН ДЕНИСОВИЧ, 1890 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта 3 класи, бондар за фахом, тесля колгоспу “8-ий з’їзд Рад”. У 1932 році розкуркулений, у 1935-ому за “невиконання хлібоздачі державі” був засуджений до 1 року неволі. Вдруге заарештований 20.04.1948 Новогеоргіївським РВ МДБ (“у 1943 році брав участь у з’їзді сектантів, який скликали в Олександрії німецькі загарбники, виступав там з антирадянською промовою, був вибраний у керівні органи єпархії, серед населення провадив антирадянську агітацію, вихваляв німецько-фашистську владу; тепер говорить, що прийдуть американці й наведуть лад, вербує колгоспників у секту”). Засуджений 25.06.1948 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 6.12.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8486)

КОРНІЄНКО ТИХІН ХОМИЧ, 1869 р.н., м.Суми, українець, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), бухгалтер Табурищанської артілі “Граніт”. Заарештований 9.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“у 1918 році був вибраний головою робітничо-селянських і солдатських депутатів у Новогеоргіївську, до цього тут же був членом Української ради від 8-го запасного кавалерійського полку”, “член контрреволюційної шпигунської організації” – *див. Максим Кондратьєв*). Засуджений 8.10.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 13.10.1938. Реабілітований 8.03.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3621)

КОРОБЧЕНКО ПРОКІП КУЗЬМОВИЧ, 1904 р.н., с.Вітрівка, українець, освіта 3 класи, колгоспник. Заарештований 16.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (“в роки німецької окупації вів антирадянську агітацію, був завербований як агент німецької розвідки СД”). Засуджений 6.04.1944 військовим трибуналом 5-го гвардійського Зимівниківського механізованого корпусу до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 30.04.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Кузьма Мусійович у 1930 році розкуркулений, у 1931 році висланий за межі України; також вислані з України брат Василь та сестра Ганна. (П – 13288)

КОРОПЕНКО ПАВЛО РАДІОНОВИЧ, 1895 р.н., с.Коропівка Подорожненської сільради, українець, освіта початкова, проживав у м.Олександрія, буровий майстер шахти тресту бурого вугілля.

Заарештований 20.12.1943 Олександрійським РВ НКДБ (“контрреволюційні висловлювання, агітація поразницького характеру: “Німецька влада непогана, вона створила мені нормальні умови життя, адже за радвлади я не мав що їсти, ні в що було взутись і вдягнутись – німці ж дозволили мені торгувати, я мав прибуток, відкрив маленький магазин, торгував дрібними товарами”; “дочка Коропенка у 1942 році виїхала на роботи в Німеччину, у 1967 році мешкала у Франції” – із показів свідків). Засуджений 22.06.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Звільнений 10.11.1950. Реабілітований 28.06.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10076)

КОРСУНОВСЬКИЙ ОЛЕКСІЙ САВОВИЧ, 1887 р.н., с.Нове Липове, українець, освіта початкова, проживав у с.Крилів Світловодського району, завідувач складу райпромкомбінату. Заарештований 15.06.1944 Новогеоргіївським РВ НКДБ (“залишившись на окупованій території, невдовзі потрапив під вплив окупаційної влади, був вражений німецькою військовою технікою, її перевагами над радянською, і казав, що Червона армія перед німецькою – безсила”). Засуджений 31.08.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 23.08.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10203)

КОРФ МОТРЯ ЛЕОНТІЇВНА, 1879 р.н., с.Нове Липове, українка, освіта початкова, проживала у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), без певних занять. Заарештована 1.07.1941 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянські настрої). Слідчою групою НКВС УРСР 30.12.1942 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2628)

КОРШУНОВ ІВАН ЮХИМОВИЧ, 1895 р.н., с.Париківка Товарківського району Московської (нині Калузької) області (Росія), росіянин, освіта початкова, колишній член ВКП(б) з 1927 року (виключений у березні 1937-го “за ідейні та організаційні зв’язки з троцькістом, старшим агрономом МТС Халимовським”), проживав у с.Глинськ Світловодського району, директор машино-тракторної станції. Заарештований 7.07.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“за вказівкою завідувача Харківського облземуправління Паська провадив шкідницьку роботу, належав до право-троцькістської організації райземуправління у складі зооветспеціалістів Чичканя, Козакова, Фальковського, Штефана, Набойченка, Мурзи, які засуджені за шкідництво”). Засуджений 17.10.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 22.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12724)

КОСАРЕНКО ДМИТРО ІВАНОВИЧ, 1906 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта 2 класи, лісник Онуфріївського району. Заарештований 20.07.1946 Новогеоргіївським РВ МДБ (“під час німецької окупації працював у Онуфріївському лісництві, тримав зв’язок із німецькими каральними органами, брав участь у арештах радянських громадян; перед відступом німців разом із поліцією зі зброєю в руках охороняв берег Дніпра від проникнення партизан; зводив наклепи на Червону армію”). Засуджений 9.10.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 8.01.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3486)

КОСОВ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1894 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта середня (учительська семінарія, 1916), з 1934 року завідувач навчальної частини російської семирічки. Розпочато справу 10.04.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС на Косова, з якого було взято підписку про невиїзд із місця проживання (“до роботи ставився злочинно, заняття велись без денних планів, політико-виховна робота не велась, пиячив; відсутній контроль за методикою, не цікавився роботою молодих учителів, не надавав їм практичної допомоги; знаючи, що учень Добровольський та інші читають стару вилучену літературу контрреволюційного характеру, Мордовцева, не вжив рішучих заходів і не боровся з таким явищем, в результаті бездіяльності Косова в школі зривали портрети вождів і розвивалось хуліганство – ученицю Птіцину двічі порізали ножем” – *див. також Василь Лівадов і Василь Вороненко*). Харківським облсудом 26.07.1935 виправданий за недоведеністю звинувачень. (П – 12552)

КОСТИРЯ ЙОСИП ЮХИМОВИЧ, 1902 р.н., с.Янове (нині с.Іванівка), українець, освіта початкова, хлібороб, швець. Заарештований 27.12.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (“в колгоспі з 1930 року, у 1932-ому виключений як куркульський син; заохочував селян провадити колгосп до розвалу, розбазарювати хліб і шляхом саботажу зірвати хлібозаготівлю”). Засуджений 15.02.1933 особливою

нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 15.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько розкуркулений у 1932 році. (П – 7181)

КОТЛЯР МИКОЛА ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1907 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта вища педагогічна (Новомосковський інститут соціального виховання, 1933; Дніпропетровський вечірній педагогічний інститут, 1939), без певних занять. У 1929 році арештовувався разом із батьком за протидію колективізації, але з-під арешту обоє втекли. Вдруге заарештований 25.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ ("із куркулів, 1928 року вступив у Київський геолого-розвідувальний інститут, але в травні 1929-го був виключений як син куркуля; працював до війни у різних школах Дніпропетровської області, війна застала на посаді завуча 6-ої середньої школи м.Дніпропетровська, не евакуювався на схід через хворобу – туберкульоз легень; 10 жовтня 1941 року разом із сином і дружиною пішки рушили на Донбас, де жив до середини травня 1942 року, вчителював; 12 квітня німці розстріляли дружину-єврейку і в травні з сином повернувся у Велику Андрусівку, де вчителював, згодом завідував середньою школою; звинувачується у співробітництві з німецькими окупантами"). Новогеоргіївським РВ НКДБ через райвійськкомат 29.04.1944 направлений у спецтабір НКВС №240 м.Сталіно (нині Донецьк) для фільтрації. (П – 3184)

КОЦЮМАХА ГАВРИЛО НИКИФОРОВИЧ, 1897 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червоний маяк". Заарештований 26.06.1941 Новогеоргіївським РВ НКВС ("агітував проти заходів ВКП(б) і радянського уряду у оборонному будівництві"). Засуджений 10.04.1942 трибуналом військ НКВС Татарської АРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 7.05.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13235)

КОЦЮМАХА МИТРОФАН СТЕПАНОВИЧ, 1887 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, проживав у с.Митрофанівка Новгородківського району, хлібороб. Заарештований 13.02.1931 Новопразьким РВ ДПУ ("агітував проти хлібозаготівельних робіт, сплати податків і колективізації взагалі"). Засуджений 20.08.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6471)

КОЧЕРГА СТЕПАН ЮХИМОВИЧ, 1908 р.н., с.Яроші, українець, освіта початкова, проживав у с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка) Світловодського району, член промартілі "Ударник". Заарештований 16.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна націоналістична агітація). Засуджений 21.02.1939 Полтавським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Кіровоградським облсудом 28.11.1939 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 1014)

КОШМАН ПОРФИР ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., с.Миронівка, українець, освіта початкова, рядовий 2-го батальйону 230-го Алтайського запасного стрілецького полку. Заарештований 12.01.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 230-го запасного стрілецького полку ("з вересня 1941 по жовтень 1943 року працював бригадиром рільничої бригади сільгоспгромади, не раз у присутності односельчан висловлював думку про необхідність розпуску колгоспів й повернення до приватної власності: "Радянська влада обманювала колгоспників, а німецькі війська принесли нам свободу, тому треба старатись краще працювати, то швидше колгоспи розпустять"). Засуджений 14.03.1944 військовим трибуналом 53-ої армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Помер у Магадані в 1947 році. Реабілітований 20.06.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13978)

КРАВЕЦЬ ФЕДІР СЕРГІЙОВИЧ, 1889 р.н., с.Вітове Чигиринського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Закаміння Новогеоргіївського району, сторож лісництва. Заарештований 14.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член контрреволюційної повстанської організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

КРАВЦОВ ВАСИЛЬ ПОРФИРОВИЧ, 1919 р.н., с.Сніжкове, українець, освіта середня, проживав у селищі шахти №11/12 Дзержинського району Сталінської області, військовослужбовець 1219-го стрілецького полку 367-ої стрілецької дивізії. Заарештований 6.02.1943 особливим відділом НКВС 19-ої армії (полон, завербований агентом німецької розвідки). Особливим відділом НКВС 19-ої армії 28.03.1943 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4919)

КРАСУНЬ ІВАН ПЕТРОВИЧ, 1902 р.н., с.Галаганівка Новогеоргіївського району (нині Чигиринського Черкаської області), українець, освіта середня спеціальна (Чигиринське шляхове будівельне

училище, 1922), член ВЛКСМ у 1924-28 роках, проживав у с.Янове (нині с.Іванівка) Світловодського району, колишній член колгоспу "Бідняк", нині член колгоспу "Зелений явір", вчитель молодших класів 1-ої трудової школи. Заарештований 6.04.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("контрреволюційна діяльність" – *див. Антон Брусник*). Полтавським оперативним сектором ДПУ 9.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений 28.08.1931. (П – 7505)

КРИВОПЛЯС ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1886 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), їздовий артілі "Червоний транспорт". Заарештований 20.01.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна націоналістична агітація). Засуджений 7.04.1939 Полтавським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки. Реабілітований 20.12.1991 Генпрокуратурою України. (П – 12894)

КРИЖАНОВСЬКИЙ ІВАН ЯКОВИЧ, 1889 р.н., с.Ревівка (нині у складі м.Світловодська), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 17.05.1945 Новогеоргіївським РВ НКДБ ("підтримував зв'язки з поліцією і жандармерією в роки німецької окупації"). Засуджений 17.08.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 5.07.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13370)

КРИШЕНЬ ОЛЕКСА ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, проживав на ст.Лікарівка Олександрійського району, ремонтний робітник 11-ої дистанції колії. Заарештований 21.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Знам'янка (контрреволюційна діяльність). Засуджений 9.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.03.1938. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5000)

КРИШТАЛЬОВ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1890 р.н., с.Закаміння, українець, неписьменний, різноробартілі "Вирішальний". У 1932 році "за злісне невиконання плану хлібозаготівлі" був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 20.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

КРОКОСЕНКО ІВАН ЛАРІОНОВИЧ, 1881 р.н., с.Клочкове, українець, освіта початкова, проживав у с.Нове Липове Миронівської сільради, робітник на кам'яних кар'єрах у с.Табурище. У 1935 році господарство за несплату державного податку розпродане. Заарештований 27.08.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 19.09.1937 трійкою УНКВС Харківської області до розстрілу, вирок виконано 13.11.1937. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8723)

КРОКОСЕНКО МАРІЯ КУЗЬМІВНА, 1883 р.н., с.Ревівка (приєднане до м.Світловодськ), українка, неписьменна, без певних занять. У 1935 році господарство за несплату державного податку розпродане. Заарештована 19.03.1944 Новогеоргіївським РВ НКВС (зрада Батьківщині). Засуджена 7.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Трибуналом військ НКВС Українського округу 28.03.1945 міра покарання зменшена до 10 років з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 17.09.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. Чоловік Іван у 1937 році репресований. (П – 13632)

КРОКОСЕНКО ФЕДІР ЛАРІОНОВИЧ, 1896 р.н., с.Клочкове, українець, освіта 2 класи, колгоспник. Заарештований 16.10.1946 УМДБ Кіровоградської області (контррозвідкою СД завербований під час окупації як таємний агент). Засуджений 30.11.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 28.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13022)

КУЗЬМЕНКО АНДРІЙ ДАНИЛОВИЧ, 1907 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта вища педагогічна (Харківський підінститут). Заарештований 5.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ ("у роки німецької окупації працював завідувачем райвідділу освіти, член "Просвіти"). Засуджений 20.04.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 18.03.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –13147)

КУЗЬМЕНКО АНТОН ПАНТЕЛЕЙМОНОВИЧ (він же ІМЧЕНКО ПЕТРО ПАВЛОВИЧ), 1905 р.н., с.Вітрівка, українець, освіта початкова, без певних місця проживання та роботи. Заарештований 15.01.1932 транспортним відділом ДПУ ст.Київ-пасажирський (“нелегально перейшов українсько-польський кордон, у Польщі був завербований та направлений в Україну для проведення розвідувальної роботи” – матеріалами справи вказане вище не підтверджується). Судового рішення по справі немає. Управлінням СБУ Кіровоградської області 19.12.1994 справу припинено за відсутністю в діях складу злочину. (П – 4396)

КУЗЬМЕНКО КІНДРАТ МАРКОВИЧ, 1883 р.н., с.Вітрівка, українець, письменний, хлібороб-одноосібник. Заарештований 18.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна пропаганда). Засуджений 30.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 26.08.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5456)

КУЗЬМЕНКО ПАВЛО ПАВЛОВИЧ, 1914 р.н., с.Кобзарівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Спаськ Уссурійської області (Росія), молодший сержант 85-ого окремого артилерійсько-кулеметного батальйону. Заарештований 25.10.1942 особливим відділом НКВС 113 укріпрайону (“антирадянська агітація: “Німецькі війська просуваються тому, що вони сильні в людських резервах і особливо в техніці – німецькі солдати ситі й добре одягнені”, “У 1933 році на Україні була сильна голодівка, бо держава весь хліб у колгоспів відбирала, а колгоспники залишались голодні і багато вимерло від голоду”, “Одноосібники жили добре і до колективізації взагалі жили краще”). Засуджений 17.11.1942 військовим трибуналом 113-ого укріпрайону до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки. Реабілітований 29.04.1991 прокуратурою Далекосхідного військового округу. (П – 12695)

КУЛАКОВ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1889 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, слюсар артілі “Більшовик”. У 1920 році арештовувався ВЧК м.Новоросійська “за службу каптенармусом у денікінській армії 1919 року”. Вдруге заарештований 24.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

КУЛЕБА ЗАХАР ГРИГОРОВИЧ, 1886 р.н., с.Бондарівка Пеньківської сільради, українець, неписьменний, розкуркулений, без певних занять. Заарештований 7.09.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 19.10.1937 трійкою УНКВС Харківської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12177)

КУПОР ГРИГОРІЙ ТИМОФІЙОВИЧ, 1907 р.н., с.Степуки Лохвицького району Полтавської області, українець, освіта середня, проживав у с.Григорівка Світловодського району, вчитель неповної середньої школи. Заарештований 17.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“на уроках серед школярів провадив контрреволюційну агітацію: Троцького називав революціонером, який не погодився з лінією ЦК ВКП(б) і за це був висланий за кордон; вихваляв військову могутність Німеччини; казав: “Якщо селяни сидять без шматка хліба, голі й босі, то це не соціалізм; радвлада неправильно зробила, що розстріляла Тухачевського і Якіра, бо це найкращі військові спеціалісти, у котрих заслуг більше, ніж у Ворошилова; Сталін не вміє цінувати кадрів”). Засуджений 5.06.1938 Полтавським облсудом до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 28.12.1988 Верховним судом УРСР. Батько у 1929 році розкуркулений і разом з родиною та сином Іваном висланий у Сибір. (П – 8492)

КУРБАТОВ ВЕНЕДИКТ КІНДРАТОВИЧ, 1898 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, хлібороб. У 1921 році розкуркулений, у 1930 році за невиконання плану з хлібозаготівельних робіт господарство розпродане. Заарештований 17.10.1930 Новогеоргіївським РВ НКВС (агітація проти колективізації та хлібозаготівельних робіт). Засуджений 15.12.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11773)

КУРІННИЙ СОФРОН СТЕПАНОВИЧ, 1884 р.н., с.Глинськ, українець, неписьменний, проживав у селищі радгоспу “Комінтерн” Олександрійського району, хлібороб. Заарештований 13.02.1938 Олександрійським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС

Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9835)

КУРОП'ЯТНИК ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Семигір'я, українець, освіта початкова, проживав у с.Андрусівка Світловодського району, колгоспник. У 1933 році засуджений до 2 років позбавлення волі. Вдруге заарештований 1.07.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 12.12.1935 Харківським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Верховним судом УРСР 21.03.1936 міра покарання зменшена до 3 років неволі. Реабілітований 7.07.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13598)

ЛАЗАРЕВИЧ ДАНИЛО ТАРАСОВИЧ, 1892 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, проживав у с.Табурище (приєднане до м. Світловодськ), лісівник, без певних занять. Заарештований 9.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("у 1919 році служив у повстанському загоні отамана Григор'єва; член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ЛАМТЄВ ІВАН ГАВРИЛОВИЧ, 1870 р.н., с.Микільське, росіянин, неписьменний, хлібороб. У 1921 році розкуркулений. Заарештований 23.10.1930 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("агітація проти колективізації, хлібозаготівельних робіт, участь у жіночих волинках" – *див. Давид і Олена Іонови*). Засуджений 19.03.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11771)

ЛАМТЄВ ІВАН МИКОЛАЙОВИЧ 1885 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, столяр артілі ім.Кірова облліспромспілки. Заарештований 16.10.1948 Новогеоргіївським райвідділом МДБ ("у 1946 році не вийшов на роботу на свято Паски, за що на нього була заведена кримінальна справа, але суд не виніс ніякого рішення, бо Ламтєв є інвалідом 2-ої групи; в кінці 1946 року Ламтєв написав на ім'я секретаря райкому партії анонімний лист антирадянського змісту, в якому зводив наклепи на керівників компартії і радянської держави, при цьому вихваляв капіталістичний лад"). Засуджений 7.12.1948 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 30.12.1954 міру покарання зменшено до 5 років неволі; Чернігівським облсудом 13.07.1954 ухвалено звільнити з-під варти через хворобу, звільнений 24.07.1954. Реабілітований 30.09.1991 Прокуратурою СРСР. (П – 12838)

ЛАНТУХОВ ІВАН ДЕНИСОВИЧ, 1921 р.н., с.Яремівка Новогеоргіївського району, українець, освіта 3 класи, проживав у м.Баку (Азербайджан), військовослужбовець 402-ої роти Каспійської військової флотилії. Заарештований 25.09.1942 особливим відділом НКВС Каспійської військової флотилії (антирадянська агітація: "в січні 1942 року в період першої окупації Ростова-на-Дону лишився в місті, мав стосунки з німецьким офіцером, від якого отримав півмішка сухарів; із звільненням Ростова від німців відмовився ліквідовувати руїни і за неблагонадійність висланий разом з дружиною у Махачкалу, Дагестан, де в червні 1942-го проник у лави Червоної армії – раніше був звільнений від служби в армії за хворобою – і поширював провокаційні чутки на користь німців"). Засуджений 5.05.1943 особливою нарадою НКВС СРСР до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько, церковний службовець, за присвоєння і розтрату пожертв віруючих був засуджений до 10 років неволі. (П – 11638)

ЛАРІОНОВ МИХАЙЛО МИКОЛАЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.01.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт). Засуджений 8.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 28.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6845)

ЛАРІОНОВ СТЕПАН ПРОКОПОВИЧ, 1880 р.н., с.Золотарівка, росіянин, неписьменний, заможний хлібороб. Заарештований 28.03.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ ("участь у антиколективістській волинці" – *див. Лупан Жуйков і Леонтій Шулимов*). Засуджений 17.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років заслання у північний край. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10827)

ЛАСТОВЕРОВ СЕМЕН ІЛЛІЧ, 1917 р.н., м.Новогеоргіївськ, українець, освіта середня, проживав у м.Артемівську Донецької області, військовослужбовець мотострілецького батальйону 121-ї танкової бригади, сержант. Заарештований 5.10.1942 особливим відділом НКВС 4-го танкового корпусу

(антирадянська діяльність: “Микола Козлов, Семен Ластоверов та Іван Полун мали намір перейти на бік ворога, перші два вихваляли життя громадян на окупованій німцями території, висловлювали недовіру повідомленням в радянській пресі”, “Ластоверов пояснив, що до нього застосовували недозволені методи слідства – побиття, погрози розстрілом, – тому він змушений був не читаючи підписувати протоколи допитів”). Засуджений 14.10.1942 трибуналом військ НКВС охорони й оборони тилу Донського фронту до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 13.05.1991 прокуратурою Північно-Кавказького військового округу. (П – 12743)

ЛЕБЕДЄВ ФЕДІР СТЕПАНОВИЧ, 1902 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, хлібороб-середняк, муляр сезонних робіт на Полтавщині та в Донбасі. Заарештований 28.03.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (“участь у антиколективістській волинці” – *див. Лупан Жуйков і Леонтій Шулимов*). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 17.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10827)

ЛЕВЧЕНКО ФЕДІР КАРПОВИЧ, 1903 р.н., с.Янове (нині с.Іванівка), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 22.10.1945 Новогеоргіївським РВ НКДБ (“у 1941-43 роках працював бригадиром громадського двору”). Засуджений 25.10.1945 військовим трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Управлінням КДБ Кіровоградської області 12.04.1955 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1283)

ЛЕВЧЕНКО ХАРЛАМП ЯКИМОВИЧ, 1901 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, член колгоспу “Більшовик”. Заарештований 9.09.1936 Новогеоргіївським РВ НКВС (“6 вересня 1936 року при вивезенні зерна з колгоспу перед хліборобами виступив разом із Андрієм Гаркушою і Петром Панченком з провокаційною промовою: “Раніше у поміщиків жилось краще, бо там годували й не грабували, а тепер не годують, а грабують”). Засуджений 6.12.1936 Харківським обласним судом до 6 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Верховним судом УРСР 13.01.1937 міру покарання зменшено до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 26.08.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 2024)

ЛЕЛЕКО-КОНОВАЛОВА ГАННА СИДОРІВНА, 1903 р.н., с.Федірки, українка, освіта початкова, за фахом шофер, безробітна. У 1931 році розкуркулена і вислана на північ. Заарештована 9.09.1944 Новогеоргіївським РВ НКДБ (“в період німецької окупації повернулась у село і разом з братом Іваном зайняли хату, відібрану під час розкуркулення; зводила наклепи на радянський уряд і Червону армію, зокрема казала, що Червона армія більше не повернеться, бо німці її розбили”). Засуджена 26.12.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Звільнена із Ангарського виправно-трудового табору 27.06.1955 за ухвалою Іркутського облсуду від 30.01.1955. Реабілітована 14.12.1989 Верховним судом УРСР. Мати у 1931 році разом із синами Іваном і Федором розкуркулені “за невиконання твердого завдання”; брат Іван в роки німецької окупації працював старостою сільуправи – засуджений до розстрілу; брат Федір засуджений. (П – 11078)

ЛЕПСЬКИЙ ВАСИЛЬ ДЕМ’ЯНОВИЧ, 1882 р.н., с.Чаплине, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 27.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність). Олександрійською слідчою опергрупою 8.04.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5597)

ЛИСЕНКО ТИМОФІЙ ІВАНОВИЧ, 1914 р.н., с.Кирияківка Градизького (нині Глобинського) району Полтавської області, українець, освіта середня педагогічна, член ВЛКСМ із 1931 року, проживав у Новогеоргіївському районі, військовослужбовець з 1939 року, червоноармієць 5-ої батареї 169-ого гвардійського гаубично-артилерійського полку 1-ої гвардійської артилерійської дивізії резерву головного командування. Заарештований 12.07.1943 контррозвідкою “Смерш” 1-го гвардійського АДРГК (“у квітні-липні 1943 року серед бійців підрозділу вів антирадянську агітацію, висловлював невдоволення службою, виявляв націоналістичні настрої: “Тепер Україна – самостійна держава, яка створилась при допомозі німецької влади”, “Більшість червоноармійців, уродженців України, при відступі у 1941-42 роках залишались удома і не стали відступати разом з Червоною армією”, “Українці не дуже хочуть воювати на боці Червоної армії, бо серед них багато невдоволених: у 1933 році на Україні був сильний голод – скільки тоді померло людей! то хіба в держави не було хліба?”, “У полон я не боявся потрапити, бо німці

поважають українців, а ненавидять росіян і євреїв”). Засуджений 22.07.1943 військовим трибуналом 1-ої гвардійської артилерійської дивізії до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 11.02.1956 Верховним судом СРСР. (П – 3398)

ЛИСОГОРОВА ВІРА ДМИТРІВНА, 1891 р.н., м.Сімферополь, росіянка, освіта вища філологічна, проживала у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), до війни викладала у середній школі №1 російську, французьку й німецьку мови, без певних занять. Заарештована 24.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (“співпраця з німецькими окупантами: у вересні 1941 року працювала перекладачем у німецького військового коменданта, до січня 1942-го в сільськогосподарського коменданта, а до липня 1943-го в редакції райгазети “Українська думка”, “в період роботи перекладачем у сільгоспкоменданта в м.Новогеоргіївську було розстріляно 9 червоноармійців, 4 комуністи і 150 осіб єврейського населення”). Засуджена 9.06.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітована 15.09.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. Чоловік Микола Ілліч Лисогоров, 1887 р.н., учитель, “за контрреволюційну діяльність” був репресований у 1938 році; дочка Марія, 1918 р.н., також заарештована Новогеоргіївським райвідділом НКДБ. (П – 13579)

ЛИТВИН АНДРІЙ ФИЛИМОНОВИЧ, 1892 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 3.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (завербований таємним агентом “СД”). Засуджений 28.04.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 19.03.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13134)

ЛИТВИНЕНКО ОЛЕКСІЙ ЛАРІОНОВИЧ, 1910 р.н., с.Білоусівка Чорнухинського району Харківської (нині Полтавської) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка), член колгоспу “Сталінський лан”. У 1931 році разом з батьком розкуркулений. Заарештований 7.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ЛИТОВКА ІВАН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1912 р.н., с.Подорожнє, українець, освіта початкова, проживав у с.Митрофанівка Бобринецького району, член колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 8.08.1950 УМДБ Кіровоградської області (“після війни Кіндрат Габро разом із Федором Дяченком і Полікарпом Качуром організовували секту “християн євангельської віри п’ятидесятників-трясунів”, систематично у його хаті по неділях збирали людей на молитовні збори, чим зривали роботу в колгоспі; член секти, провадив антирадянську агітацію”). Засуджений 19.10.1950 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Звільнений з таборів 24.07.1956. Реабілітований 19.11.1991 Прокуратурою СРСР. (П – 12877)

ЛИТОВЧЕНКО ДМИТРО СЕМЕНОВИЧ, 1894 (1892) р.н., с.Подорожнє, українець, письменний, хлібороб, коваль. Заарештований 27.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ (підозрювався у контрреволюційній діяльності). Олександрійською слідчою опергрупою 8.04.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, проживаючи у с.Іскрівка Петрівського району і працюючи ковалем колгоспу ім.Кагановича, заарештований 1.05.1944 Петрівським РВ НКДБ (“у 1913-18 роках служив унтер-офіцером у царській армії, в 1918-20 командував полком Червоної армії; в роки німецької окупації разом із Гаврилом Бігданом працювали ковалями в кузні, читали вголос німецькі газети українською мовою, переповідали маніфест Бандери за самостійну Українську державу, закликали народ вступати в українську добровільну армію”; самі вони винними себе не визнали, говорили, що “обмовлені німецькими поплентачами”). Засуджений 24.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 23.02.1963 Кіровоградським облсудом. (П – 5597, 6168)

ЛІВАДОВ ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1888 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), росіянин, освіта початкова, кустар. Заарештований 13.03.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (“у 1932 році за несплату боргів дім, кузня й майстерня Лівадова конфісковані державою”; з акту перевірки школи райпарткомом, райвідділом наросвіти і райкомом комсомолу: “Через втрату класової пильності з боку комуніста, директора школи Т.Малика, комсомольців Сігал та Гавелі, а також засміченість педколективу

класово-ворожим елементом є наявність таких актів: а) класово-ворожі елементи використали окремих учнів для антирадянських дій у школі; учні Михайло Добровольський, син кустаря, Микола Винник, син кустаря, та Лівадов, син робітника, після смерті батька живе на утриманні дядька кустаря-одинака – ці учні за завданням попа Покровської церкви Петра Шведова та своїх батьків знищували портрети вождів Сталіна, Ворошилова, Карла Маркса й Леніна та розповсюджували контрреволюційні частівки й гасла "Долой вождів СРСР – даєш царя!", у школі організовували шкідливі ігри, наприклад, гру в чергу за хлібом; б) намагались забити піонерку Птіцину, яка сигналізувала і намагалась викрити антирадянські дії в школі – Добровольський і Винник двічі били її, коли вона поверталася додому зі школи", "Лівадов визнав себе винним у тому, що розповідав племінникові про труднощі на селі, а також переказав зміст фейлетона, прочитаного в газеті 1922-23 років – до справи прикладений текст фейлетона, однак за своїм змістом він не є контрреволюційним; ніхто із свідків не навів змісту віршів, які читав Лівадов", "матеріали стосовно Добровольського Михайла Федоровича, 1921 р.н., Винника Миколи Олександровича, 1922 р.н., Вороненка Герасима Васильовича, 1921 р.н., оскільки вони неповнолітні, виділено і передано комісії у справах неповнолітніх для направлення їх у дитячий ізолятор на 3 роки" – *див. також Василь Вороненко, Олександр Косов*). Засуджений 26.07.1935 Харківським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12552)

ЛІЩИНА-МАРТИНЕНКО АЛІЦІЯ ЙОСИПІВНА, 1895 р.н., м.Мінськ-Мозовецьк Варшавської губернії, полька, освіта вища, проживала у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), вчителька французької мови. Заарештована 10.09.1945 Новогеоргіївським РВ НКДБ (працювала в німецьких карних органах під час окупації). Засуджена 20.10.1945 Кіровоградським УНКВС до 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Управлінням МДБ Кіровоградської області 28.09.1946 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 3112)

ЛОКАРЕВ ОЛЕКСАНДР ГРИГОРОВИЧ, 1897 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, бухгалтер промартілі. Заарештований 28.04.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (член повстанської контрреволюційної організації). Засуджений 23.02.1939 Полтавським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 15.07.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13398)

ЛОМОНОСОВ ХОМА ЯКОВИЧ, 1880 р.н., с.Велика Скельова, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 22.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ (підозрювався у агітації проти колективізації та хлібозаготівельних робіт). Олександрійською прокуратурою 5.08.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1729)

ЛОПАТА КОСТЯНТИН ВАСИЛЬОВИЧ, 1901 р.н., м.Київ, українець, освіта середня, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), землевпорядник Харківського управління землеустрою. Заарештований 2.03.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (підозрювався у проведенні антирадянской агітації за зрив посівної кампанії та ліквідацію колгоспів). Новогеоргіївським дільничним прокурором 13.06.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4371)

ЛОПУШНЯК ФЕДІР ГНАТОВИЧ, 1913 р.н., с.Янове (нині Іванівка), українець, освіта початкова, червоноармієць військової частини 5661. Заарештований 25.04.1937 особливим відділом 22-ої механізованої бригади (антирадянська агітація: "висловлював невдоволення умовами служби в армії"). Засуджений 10.02.1938 трибуналом військової частини 5113 Київського військового округу до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 2.07.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 11843)

ЛУК'ЯНЕНКО ПАНАС ПЕТРОВИЧ, 1882 р.н., с.Закаміння, українець, освіта початкова, рахівник профорганізації. Заарештований 28.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ЛЮБОВНИК ЙОСИП ШАЙОВИЧ, 1902 р.н., м.Кременчук Полтавської області, єврей, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), швець. Заарештований 17.02.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Новогеоргіївською райпрокуратурою 13.04.1937 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 13564)

МАГАСЬ АНТОН ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., с.Закаміння, українець, освіта початкова, виключений із кандидатів у члени ВКП(б), колгоспник. Заарештований 5.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ ("таємний агент німецької жандармерії"; "на початку 1930-х років розкуркулював селян" – із справи №10480 Онисима Стригуля). Засуджений 5.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом військ НКВС Українського округу 28.03.1945 міру покарання зменшено до 10 років неволі. Помер 25.06.1945 у Тайшетлагу. Реабілітований 14.05.1968 Верховним судом УРСР. (П – 13726)

МАЗУРЕНКО ІВАН ЄЛИСЕЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Юхимове, українець, освіта початкова, проживав у м.Знам'янка, коваль вагонного депо залізничної станції. Заарештований 12.01.1944 транспортним відділом НКДБ ст.Знамянка ("в роки окупації вихваляв керівництво німецько-фашистської держави: "За німців живеться краще, німці так не судять, як судила радянська влада – нізащо давали по 10 років тюрми"). Засуджений 8.03.1944 військовим трибуналом Одеської залізниці до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 7.05.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13996)

МАЙСТРЕНКО ЙОСИП ЗАХАРОВИЧ, 1922 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта середня, проживав у с.Новоолексіївка Олександрійського району, завідувач складу Лікарівського бурякопункту. Заарештований 24.10.1950 Олександрійським МВ МДБ ("у 1947 році створив у Новоолексіївці секту християн євангельської віри п'ятидесятників (трясуни), втягуючи в секту інших громадян, влаштовував нелегальні збори, де проповідував антирадянські погляди: громадяни не повинні захищати Батьківщину зі зброєю в руках, не повинні відвідувати кіно, клуби, театри й інші громадські місця, їм забороняється працювати в неділю і в дні релігійних свят"). Засуджений 11.01.1951 Кіровоградським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 27.01.1955 міру покарання зменшено до 7 років неволі з поразкою прав на 5 років. Реабілітований 22.05.1991 головною прокуратурою СРСР. (П – 12678)

МАКСИМОВ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ, 1874 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, проживав у с.Миронівка Світловодського району, священик. Заарештований 15.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 2.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 16.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3910)

МАЛЕНЧЕНКО КАРПО КИРИЛОВИЧ, 1905 р.н., с.Картамишеве (приєднане до с.Глинськ), українець, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), старший інструктор маслозаводу. Заарештований 2.04.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (підозрювався у контрреволюційній діяльності, спрямованій на розвал колгоспу). Новогеоргіївським дільничним прокурором 13.06.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4371)

МАЛИЦЬКИЙ ЙОСИП АНДРІЙОВИЧ, 1875 р.н., с.Андрусівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Новоолександрівка Олександрійського району, хлібороб, з куркулів. Заарештований 23.02.1931 Олександрійським РВ ДПУ ("член контрреволюційної організації "Українська народна партія" – *див. Спиридон Баклан, Олександрійський район, книга четверта*). Засуджений 21.02.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 31.01.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12384)

МАЛИЦЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1908 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Аушет Абінського району Азово-Чорноморського (нині Краснодарського) краю, Росія, колгоспник. Заарештований 4.09.1937 Абінським РВ НКВС (дезертирство з Червоної армії, крадіжка зброї та коней). Засуджений 13.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 4.12.1937. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10578)

МАЛЯРЕНКО ГАВРИЛО ГАВРИЛОВИЧ, 1899 р.н., с.Закаміння, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б), колгоспник. Заарештований 5.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (таємний агент німецької жандармерії). Засуджений 5.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Трибуналом військ НКВС Українського округу 28.03.1945 міру покарання зменшено до 10 років неволі. Реабілітований 25.11.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13726)

МАЛЯРЕНКО ОЛЕНА ІВАНІВНА, 1921 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українка, освіта 10 класів, кандидат в члени КП(б)У з 1940 року, до війни працювала коректором редакції райгазети “Прапор комунізму”, домогосподарка. Заарештована 24.01.1944 Новогеоргіївським РВ НКДБ (підозрювалась як дружина начальника районної поліції Олександра Семеновича Правосудька, 1909 р.н., – після німецької окупації евакуювався на захід – у зв’язках з німецькою жандармерією: начеб “у жовтні 1943 року вона видала партизанський загін у с.Іванківцях, який у складі 31 особи партизан і їхніх родичів були розстріляні німцями”; із свідчень Маляренко: “Після неодноразових викликів та погроз я змушена була вийти заміж за Правосудька, однак найменшої участі в роботі поліції я не брала”). Новогеоргіївським РВ НКДБ 20.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнена 22.06.1944. (П – 8059)

МАНІЦИН КУЗЬМА ПЕТРОВИЧ, 1885 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині Світловодськ), українець, освіта середня, проживав у с.Верблюжка Новгородківського району, директор школи. У 1937 році арештовувався за контрреволюційну діяльність. Вдруге заарештований 2.04.1938 Новгородківським РВ НКВС (“колишній офіцер царської армії”; “член контрреволюційної організації, що складалася з колишніх повстанців проти радвлади”). Засуджений 22.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 22.06.1938. Реабілітований 31.08.1957 Кіровоградським облсудом. (3783 – П)

МАХОВСЬКИЙ ІВАН ПЛАТОНОВИЧ, 1911 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта початкова, проживав на х.Парни (нині у складі с.Лікарівка) Олександрійського району, механік Олександрійського військового заводу. Заарештований 25.08.1944 Олександрійським РВ НКДБ (“посібництво німецькій окупаційній владі в роки війни”). Засуджений 16.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом СРСР 27.12.1946 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 79)

МАХОВСЬКИЙ ІВАН ТИМОФІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Табурище (нині у складі м.Світловодська), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.12.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт, колективізації). Засуджений 4.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько розкуркулений у 1931 році, засуджений до 3 років неволі за зрив хлібозаготівельних робіт; брат Федір у 1931-ому висланий за антирадянську агітацію на Соловки. (П – 7060)

МАХОВСЬКИЙ ОЛЕКСІЙ АНТОНОВИЧ, 1917 р.н., с.Табурище (нині у складі м.Світловодська), українець, освіта початкова, проживав у м.Кременчуці Полтавської області, червоноармієць з 1938 року, рядовий 188-ого окремого підйомно-транспортного дивізіону. Заарештований 9.10.1942 особливим відділом НКВС 176 стрілецької дивізії (“вів антирадянську агітацію серед бійців: “Німці на окупованій території не руйнують, працюють навіть заводи й фабрики – нашим людям живеться там непогано; негативно ставляться німці лиш до комуністів і комсомольців”, “Німецький офіцер освічений, культурний, він добре підготовлений, чудово орієнтується на карті, тому німці так швидко просуваються – на відміну від наших командирів, які молоді й нічого не знають”, вихваляв могутність німецької армії, зводив наклепи на радянську пресу; при переході в березні 1942 року в 188-ий дивізіон зняв із себе погони старшого сержанта, щоб бути рядовим”). Засуджений 26.10.1942 військовим трибуналом 176-ої стрілецької дивізії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 29.04.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 11731)

МАХОВСЬКИЙ ПЕТРО МАКСИМОВИЧ, 1912 р.н., с.Табурище (нині у складі м.Світловодська), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.12.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти проведення хлібозаготівельних робіт). Засуджений 3.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько розкуркулений у 1931 році. (П – 7015)

МАХОВСЬКИЙ ПЕТРО ТАРАСОВИЧ, 1888 р.н., с.Табурище (нині у складі м.Світловодська), українець, освіта початкова, швець за фахом, хлібороб-одноосібник. У 1935 році розкуркулений. Заарештований 19.09.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“агітація за відновлення релігійних прав і повернення церков” – *див. Прокіп Степанов*). Засуджений 19.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області

до 10 років ув’язнення в далеких таборах. Реабілітований 1.11.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3401)

МАХОВСЬКИЙ ФЕДІР ТИМОФІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.03.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (“у 1930 році за несплату податків продана частина майна, позбавлений виборчих прав; брав активну участь у куркульському бунті 23-25 березня” – *див. Андрій Сергета*). Засуджений 12.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9501)

МЕЛЬНИК СЕРГІЙ МАКСИМОВИЧ, 1884 р.н., с.Янове (нині с.Іванівка), українець, освіта початкова, хлібороб. У 1920 році “частково розкуркулений: відібрано землі 5 десятин, 2 коней, корову”; у 1931 році “за розвал і дезорганізацію колгоспу вичищений як куркуль”. Заарештований 15.01.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (“у 1930-31 роках агітував проти державної хлібозаготівлі та колективізації, переконував навіть бідняків не вступати в колгосп, бо він, мовляв, нічого доброго не дає, додаючи, що сам пішов туди, аби врятувати своє майно”). Харківською облпрокуратурою 25.03.1932 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 963)

МИЗЕНКО ГРИГОРІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1886 р.н., х.Відноге Опришківської сільради Глобинського району Полтавської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (приєднане до м.Світловодськ), бухгалтер промартілі “Третій вирішальний”. У 1918 році гетьманцями був заарештований, а петлюрівці звільнили. Вдруге заарештований 30.05.1945 Новогеоргіївським РВ НКДБ (“під час німецької окупації жив у с.Табурище, працював обліковцем артілі гончарів; вихваляв німецьку техніку; систематично серед працівників артілі вів антирадянську агітацію, зводив наклепи на радянську владу і керівників партії та уряду”). Засуджений 17.08.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Київського військового округу 5.11.1954 міру покарання зменшено до 9 років неволі, звільнений з ув’язнення 19.10.1954 за інвалідністю. Реабілітований 21.07.1956 Верховним судом СРСР. (П – 4359)

МИХАЙЛЕНКО БОРИС ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1907 р.н., м.Полтава, українець, освіта 7 класів, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ). Заарештований 28.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (“антирадянська агітація, посібництво німецькій окупаційній владі: з серпня 1941 по липень 1943 року працював завідувачем млина”). Засуджений 21.03.1944 військовим трибуналом 5-ї гвардійської армії до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 13.04.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13216)

МИХАЙЛОВ ОЛЕКСАНДР ЯКОВИЧ, 1897 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, рахівник артілі “Червоний швець”. Заарештований 29.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“колишній денікінець; член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 17.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

МИХАЙЛОВ ОМЕЛЯН СИДОРОВИЧ, 1889 р.н., с.Микільське, росіянин, освіта початкова, член колгоспу ім.Балицького. Заарештований 22.01.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (у нетверезому стані зводив наклепи на вождя партії т.Сталіна). Засуджений 13.04.1937 Харківським облсудом до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 30.06.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1070)

МІЛАШЕНКО ПРОКІП КУЗЬМОВИЧ, 1905 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка), українець, освіта початкова, робітник промартілі “Ударник”. Заарештований 6.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (дискредитація сталінської Конституції). Засуджений 31.03.1938 Полтавським облсудом до 4 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 15.11.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8471)

МІРОШНИЧЕНКО ДАНИЛО ІВАНОВИЧ, 1901 р.н., с.Закаміння, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1929-35 роках, проживав у с.Мовчанівка (приєднане до с.Талова Балка) Світловодського району, працював головою сільради, без певних занять. Заарештований 16.10.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (“при вступі в партію приховав факт біографії, що його батько за царизму служив у поліції;

згодом при двох партійних чистках у 1929 і 1934 роках про це змовчав, продовжуючи підтримувати стосунки із батьком”). Харківською обласною прокуратурою Кіровоградської області 25.12.1935 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 655)

МІТИЧ РОДІОН ІВАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, столяр колгоспу. Заарештований 22.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (підозрювався у зрадницькій діяльності та антирадянській агітації). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 23.03.1944 справу припинено. (П – 550)

МОГРО ПЕТРО ВАКУЛОВИЧ, 1913 р.н., с.Крилів Новогеоргіївського району Кременчуцького округу, освіта початкова, член ВЛКСМ, рядовий червонофлотець сторожового корабля “Вихор”. Заарештований 5.02.1933 особливим відділом морсил Балтморя (“тяжкі умови служби на флоті ми обговорювали в гальюні між собою в присутності червонофлотців, чим і розкладали їх морально”). Трійкою повноважного представництва ОДПУ у Ленінградському військовому окрузі 17.05.1933 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 5805)

МОЇСЕЄНКО МАКСИМ МАКСИМОВИЧ, 1883 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, керівник агросекції палацу піонерів. Заарештований 4.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти компартії та її керівників). Засуджений 3.04.1938 Полтавським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 7.06.1993 Генпрокуратурою України. (П – 117)

МОСТОВИЙ ІЛЬКО ІГОРОВИЧ, 1906 р.н., с.Григорівка, українець, освіта початкова, проживав у Григорівці і в м.Кременчуку Полтавської області, хлібороб. У 1927 році перебував під судом, “мав 3 дні примусової праці за лайку”. Вдруге заарештований 20.04.1931 Полтавським оперативним сектором ДПУ (“контрреволюційна діяльність” – *див. Антон Брусник*). Полтавським оперсектором ДПУ 28.08.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7505)

МОТАЙЛО ВАСИЛЬ СЕМЕНОВИЧ, 1897 р.н., с.Григорівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році за несплату податків розкуркулений та засуджений до 3 років заслання. Вдруге заарештований 3.04.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт, приховував хліб від здачі державі). Засуджений 19.09.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 28.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько у 1930 році висланий як куркуль з України. (П – 6715)

МОТАЙЛО ІЛЛЯ ОСТАПОВИЧ, 1875 р.н., с.Григорівка, українець, освіта початкова, член колгоспу “Перше серпня”. Заарештований 21.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“агітація проти заходів радвлади на селі” – *див. Петро Мотайло*). Засуджений 7.06.1938 Полтавським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12525)

МОТАЙЛО КОСТЯНТИН ОНИКІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Григорівка, українець, освіта початкова, член созу ім.Ворошилова. Заарештований 8.04.1931 Полтавським оперативним відділом ДПУ (“контрреволюційна повстанська діяльність” – *див. Антон Брусник;* “ні про яку повстанську організацію не знаю і не брав участі” – *витяг з допиту*). Полтавським оперсектором ДПУ 9.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений 13.08.1931. (П – 7505)

МОТАЙЛО ПЕТРО ГЕРАСИМОВИЧ, 1882 р.н., с.Григорівка, українець, освіта початкова, пастух колгоспу “Перше серпня”. Заарештований 21.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“разом із Іллею Мотайлом та Григорієм Бур’янським систематично вів серед населення антирадянську агітацію проти виконання державної хлібозаготівлі, реалізації держпозики, в період підготовки до виборів дискредитовував сталінську Конституцію”). Засуджений 7.06.1938 Полтавським облсудом до 6 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12525)

МОТРЕНКО ІВАН ЄФРЕМОВИЧ, 1893 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, проживав у с.Новоолексіївка Олександрійського району, колгоспник. Заарештований 31.05.1945 Олександрійським РВ НКДБ (зрадницька діяльність). Засуджений 7.08.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 16.12.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13731)

МУРЗА ЯКІВ ГЕОРГІЙОВИЧ, 1910 р.н., с.Куликівка Городнянського району Чернігівської області, українець, освіта вища (сільськогосподарський інститут), проживав у м. Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), зоотехнік райземвідділу. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 14.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член антирадянської організації, шкідництво в галузі тваринництва”). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.12.1937. Реабілітований 20.03.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 2596)

МУСІЄНКО АМВРОСІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1875 р.н., с.Калабарок, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 31.03.1939 Новогеоргіївським РВ НКВС (участь у контрреволюційній куркульській групі, агітація проти колгоспного ладу). Засуджений 30.09.1939 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 17.10.1939 міру покарання зменшено до 5 років неволі з поразкою прав на 5 років. Реабілітований 15.06.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12477)

МУСІЄНКО АНДРІЙ МАКСИМОВИЧ, 1904 р.н., с.Калабарок, українець, освіта початкова, службовець Кременчуцького міськкоопторгу. Заарештований 1.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 23.11.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8559)

МУСІЄНКО ГРИГОРІЙ МАКСИМОВИЧ, 1897 р.н., с.Калабарок, українець, освіта 2 класи, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м. м.Світловодськ), працював референтом заготконтори, звільнений 20.10.1937 як “посібних класових ворогів”, працював завгоспом поліклініки м.Дніпропетровська. У 1933 році “за розкрадання державного продовольства” був засуджений до 1,5 року неволі; у 1934-ому “як учасник контрреволюційної організації” перебував 1,5 місяця під слідством. Втретє заарештований 2.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“у 1914 році закінчив школу прапорщиків, у 1919 році два місяці служив у денікінській армії, згодом півтора року був дяком автокефальної церкви у рідному селі; систематично за будь-якої нагоди провадив найогиднішу антирадянську агітацію: “Що вони носяться із тим Сталіном, начеб він і справді щось собою представляє, ми маємо кращих, та про них не говорять, тільки чути: Сталін та Сталін; казав, що плани у нас доти не будуть виконуватись, поки біля керівництва стоять комуністи”). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8985)

МУСІЄНКО ФЕОДОСІЙ АМВРОСІЙОВИЧ, 1910 р.н., с.Калабарок, українець, освіта початкова, проживав на хуторі Бутовськ (нині с.Бутовське Олександрійського району), тесля колгоспу “Правда”. Заарештований 16.04.1946 Новогеоргіївським РВ МДБ (“у 1930 році господарство його й батька як куркульське було ліквідоване, Феодосій виїхав працювати на Донбас; в період німецької окупації вернувся в Бутовське, зайняв свою хату, забрану в нього при розкуркулюванні”, “у серпні 1943 року разом із Андрієм Касяненком був завербований як таємний агент СД, отримав завдання виявляти комуністів, партизан та осіб, вороже налаштованих до німців, мав зустрічі з представником німецької таємної жандармерії Нікітіним”). Засуджений 26.06.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 10.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12706)

НЕДОГОРСЬКА МЕЛАНІЯ ПИЛИПІВНА, 1897 р.н., с.Семигір’я, українка, неписьменна, працювала у власному господарстві. Заарештована 17.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ (“участь у контрреволюційному повстанні сіл Глинського та Семигір’я” – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Уповноваженим 8-го сектора ДПУ УРСР м.Полтави 3.12.1930 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 10452)

НАДТОЧІЙ КАТЕРИНА ФЕДОРІВНА, 1887 р.н., с.Чигир Красноперекопського району Автономної Республіки Крим, німкеня, освіта початкова, проживала у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), штукатур. Заарештована 29.05.1944 Новогеоргіївським РВ НКВС (“отримала німецьке громадянство – “фольксдойч”, брала участь у зборах, які проводила німецька влада, на яких ставились завдання допомоги німецьким військам; користувалась привілеями німецької влади – отримувала продовольчу пайку, скуплялась у спецмагазинах”). Засуджена 1.10.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у Чорногорському виправно-трудовому таборі. Реабілітована 28.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12204)

НАЗАРЕНКО ЙОСИП ЯКОВИЧ, 1895 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, член колгоспу "Шлях Ілліча". У 1933 році за невиконання плану здачі державі м'яса був засуджений, за касацією виправданий. Вдруге заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("у 1918 році служив у війську армії УНР; учасник контрреволюційної повстанської націоналістичної організації, провадив антирадянську агітацію"). Засуджений 13.06.1939 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 26.06.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12069)

НАЗАРЕНКО ПАНАС МАКАРОВИЧ, 1891 р.н., с.Мала Андрусівка, українець, освіта початкова, завідувач лісоскладу у лісництві. Заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація капітулянтського характеру). Новогеоргіївським РВ НКВС 10.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4601)

НЕБЕСНИЙ НЕСТОР ПИЛИПОВИЧ, 1884 р.н., с.Григорівка, українець, освіта початкова, мірошник колгоспу "Перше серпня". Заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

НЕВКРИТИЙ ГРИГОРІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1926 р.н., с.Григорівка, українець, освіта неповна вища, проживав у м.Кіровограді, студент 2-го курсу літературного факультету педінституту. Заарештований 18.11.1948 УМДБ Кіровоградської області (член нелегальної націоналістичної організації). Засуджений 27.04.1949 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Управлінням КДБ Кіровоградської області 24.09.1955 справу припинено, з-під варти звільнений. (3318 – П)

НЕВКРИТИЙ ЛЕОНТІЙ ГНАТОВИЧ, 1895 р.н., с.Арсенівка, українець, освіта початкова, конюх колгоспу "Перше серпня". У 1933 році "за розкрадання колгоспного хлібного фонду" був засуджений до 10 років неволі. Вдруге заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("в роки громадянської війни служив у повстанському загоні Григор'єва; у 1930 році належав до СВУ; член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

НЕВОДНИЧИЙ ПАВЛО ЄФРЕМОВИЧ, 1886 р.н., с.Павлівка, українець, освіта початкова, комірник Крюківської промартілі "Деревообробник". Заарештований 2.08.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (член контрреволюційного куркульського угруповання). Засуджений 17.09.1937 трійкою УНКВС Харківської області до розстрілу, вирок виконано 18.10.1937. Реабілітований 10.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 4308)

НЕНЬКО МИКИТА ОНИКІЙОВИЧ, 1907 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, військовослужбовець 503-го стрілецького полку 91-ої стрілецької дивізії. Заарештований 30.06.1942 особливим відділом НКВС 91-ї стрілецької дивізії (антирадянська агітація). Засуджений 25.07.1942 військовим трибуналом 91-ї стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 5.12.1991 прокуратурою Північно-Кавказького військового округу. (П – 13008)

НЕСТЕРОВ ГАВРИЛО ПЕТРОВИЧ, 1887 р.н., с.Миронівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 8.05.1929 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (агітація проти заходів радянської влади на селі). Засуджений 12.07.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 17.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге заарештований 6.01.1944 Новогеоргіївським РВ НКДБ ("зрадницька діяльність: видав поліції трьох євреїв"). Засуджений 1.09.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 6.04.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4180, 13295)

НЕТУДИХАТА СИСОЙ ПОТАПОВИЧ, 1878 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.12.1932 Кременчуцьким ДПУ ("член контрреволюційної організації, антирадянська діяльність проти колгоспного будівництва" – *див. Харитон Балаш*). Харківським

облвідділом ДПУ 27.12.1932 справу припинено у зв'язку зі смертю звинувачуваного 22.12.1932 у Харківській промколонії від двобічного запалення легень. (П – 11992)

НІКІТІН МИХАЙЛО ДЕМЕНТІЙОВИЧ, 1906 р.н., с.Базна Велізького району Смоленської області (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), начальник фельдпункту НКВС. Заарештований 20.05.1938 Полтавським облуправлінням НКВС ("розповсюджував контрреволюційні анекдоти, вихваляв ворогів народу"). Трибуналом військ НКВС Вінницької області 28.06.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1084)

НІКОЛАЄНКО ТРОХИМ ГЕРАСИМОВИЧ, 1883 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, завідувач чоботарної майстерні. Заарештований 9.07.1941 Чигиринським міжрайвідділом НКДБ Кіровоградської області ("в минулому мав кустарну майстерню з найманою працею 10 робітників; після Лютневої революції 1917 року був членом правління міської думи при Тимчасовому уряді і членом українських організацій Олександрійського повітового українського зібрання, згодом відряджений у Київ на Всеукраїнські збори самостійників; провадив антирадянську агітацію націоналістичного й антисемітського змісту: "Заходи радвлади робітникам і селянам уже в печінках сидять, терпіння скоро лопне, бо засіла одна ж—рва в центрах й керує згори, а наші дурні із шкури лізуть та все виконують", "От часи пішли, що й дітям цукерок не купиш; ось збереться 18-а партконференція і дасть нам хліба, цукру й усього доволі", "Діти мої, якщо не відокремитесь від Москви, то будете свою курочку, самими ж вирощену, купувати в Москві і їсти з їхнього дозволу"). Етапований в Усть-Кам'яногірську в'язницю №17, Казахстан. Засуджений 17.06.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 22.02.1943 в Ангарлагу – м.Заярськ Іркутської області, Росія. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10786)

НІМЕЦЬ ІВАН КОСТЯНТИНОВИЧ, 1917 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нова назва – Павлівка), українець, освіта середня, кандидат у члени ВКП(б), до війни працював секретарем сільради, проживав у м.Кременчуці Полтавської області. Заарештований 3.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ ("у грудні 1942 році був заарештований німецькою поліцією у підозрі партизанства, переданий у Кіровоградську тюрму, де в липні 1943-го завербований німецькою жандармерією як таємний агент з метою вступити в партизани, виявляти осіб, налаштованих проти німців, інформувати жандармерію; у вересні 1943 року пішов у партизани, де був до грудня 1943 року; при вступі у партизанський загін приховав від комісара та командира загону В.Уса, що є таємним агентом жандармерії", "у 1971 році В.Ус дав свідчення, що Німець був добрим партизаном"). Засуджений 6.06.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1971 Кіровоградським облсудом. (П – 8250)

НОВАК АДАМ ВОЙЦЕХОВИЧ, 1889 р.н., с.Вигода (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), сторож пункту "Заготзерно". Заарештований 12.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (шпигунська діяльність). Засуджений 10.01.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 16.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3923)

НОВИК ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Янове (нині Іванівка), українець, освіта початкова, хлібороб, член колгоспу "Червоний Перекоп". Заарештований 25.12.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("агітував селян проти державної хлібозаготівлі, підмовляв не виходити в поле в час посівної кампанії – в результаті невиходів у колгоспі загинуло від недостатньої просапки культур і несвоєчасного збору урожаю кукурудзи 97 гектарів, сої – 103, цукрових буряків – 12, тютюну – 28 гектарів; розповсюджував чутки про неминучий голод"). Засуджений 25.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 25.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Леонтій у роки громадянської війни перебував у повстанському загоні Штиля, а батько у Гулого-Гуленка – в 1920 році ВЧК розстріляло батька, матір і бабусю. (П – 7228)

НОВИК КЛИМ АНДРОСІЙОВИЧ, 1877 р.н., с.Янове (нині Іванівка), українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 24.12.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("вів агітацію, спрямовану на зрив плану хлібозаготівельних робіт"). Засуджений 17.01.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітований 23.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7053)

НОВИЦЬКИЙ ГЕОРГІЙ ІВАНОВИЧ, 1881 р.н., м.Чигирин Черкаської області, українець, освіта середня, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), священик у минулому, без певних занять. Заарештований 7.08.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 30.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

НОРЕЦЬ ПЕТРО ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1887 р.н., с.Бабичівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 12.06.1945 Новогеоргіївським РВ НКДБ ("у грудні 1944 року зводив наклепи на радянську дійсність"; із свідчень арештованого: "у 1944 році мою дочку мобілізували на будови Донбасу, я їздив до неї і по поверненню казав односельчанам, що на шахтах люди тяжко працюють, а харчуються дуже погано, на ринку все дороге, на зарплату нічого не купиш"). Засуджений 21.08.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 9.08.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13904)

НОСКОВ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1875 р.н., с.Микільське, росіянин, неписьменний, хлібороб-середняк. Заарештований 10.04.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("антирадянська агітація проти хлібозаготівлі та колективізації" – *див. також Єлифер Жуков та Леонтій Носков*). Новогеоргіївським РВ ДПУ 28.05.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд з місця проживання, 18.07.1931 справу направлено в Олександрійську дільничну прокуратуру, 5.08.1931 справу припинено. (П – 7773)

НОСКОВ ЛЕОНТІЙ МАКСИМОВИЧ, 1903 р.н., с.Микільське, росіянин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 10.04.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("Запевнення. Ми, що підписалися нижче, партизани та інші громадяни Новогеоргіївського району, даємо це запевнення громадянину Носкову Л.М. в тому, що він має господарство нижче середняцького, в ніяких бандах проти радвлади не брав участь і ніякої контрреволюційної агітації не вів, а завжди йшов назустріч радянській владі, під час червоної партизанщини возили партизан куди було потрібно" – 48 підписів від 5.05.1931; це запевнення було відправлено в райвідділ ДПУ з припискою голови сільради: "Сільрада повідомляє, що подібні запевнення недійсні, оскільки такими ж тільки й захищаються куркулі" – *див. також Єлифер Жуков*). Новогеоргіївським РВ ДПУ 28.05.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд з місця проживання, 18.07.1931 справу направлено в Олександрійську дільничну прокуратуру, 5.08.1931 справу припинено. (П – 7773)

НОСКОВА ГОРПИНА ЄГОРІВНА, 1885 р.н., с.Микільське, росіянка, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 26.11.1930 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("агітація проти колективізації, хлібозаготівельних робіт, активна участь у жіночій волинці 6, 10 і 16 жовтня: "Хліба брати не дамо цим затиканим жидам, і підкорятися їм не будемо, а треба гнати їх із села"). Засуджена 19.03.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно, з-під варти звільнена. Реабілітована 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11771)

НУДЕЛЬ ДАНИЛО ІЛЛІЧ, 1916 р.н., с.Крилів, єврей, освіта 6 класів, проживав у м.Ворошиловграді (нині м.Луганськ), з лютого 1940 року військовослужбовець 361-го стрілецького полку 156-ої стрілецької дивізії, завідувач магазину. Заарештований 14.07.1941 третім відділом 9-го стрілецького корпусу ("вів контрреволюційну агітацію серед червоноармійців: "Все повертається до колишнього: раніше офіцери били солдат, а тепер командир відділення може набити морду й нема кому піти поскаржитись", "З людьми поводяться гірше, ніж із собаками, коня в армії цінують краще, ніж людину – коні стоять на конюшні, відпочивають, а ми міномети волочимо на собі", "Робітники раніше жили кепсько, а зараз іще гірше: за кордоном одного звільнили і він став безробітним – а жив краще, ніж наші, які працюють; кажуть, що за кордоном робітники голодують – ми голодуєм, бо весь хліб віддали Гітлеру, Гітлер мудрий чоловік – обмахорив наших лопухів, а тепер воює"). Засуджений 6.09.1941 військовим трибуналом 51-ої окремої армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 14.12.1959 Верховним судом СРСР. (П – 5719)

ОБЕРТАС ТРОХИМ ТИМОФІЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Табурище (нині у складі м.Світловодська), українець, освіта початкова, голова колгоспу "Червоний жовтень". Заарештований 23.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Полтавським облсудом 29.04.1939 справу припинено. Вдруге заарештований 16.04.1944 Новогеоргіївським РВ НКДБ (співпраця з німецькими окупантами). Засуджений 31.08.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років

ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 21.08.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8359, 13548)

ОБІДОВСЬКИЙ ІВАН ФЕДОСІЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Ревівка (нині у складі м.Світловодська), українець, освіта неповна середня, проживав у с.Інгуло-Кам'янка Новгородківського району, священик. Заарештований 3.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт та посівної кампанії). Засуджений 3.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 23.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5967)

ОВЧАРЕНКО КІНДРАТ МАТВІЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Ганнівка, українець, освіта початкова, проживав у Чорноліському лісництві, лісник. Заарештований 11.10.1929 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("член контрреволюційного націоналістичного угруповання, провадив петлюрівську пропаганду серед селян; під час обшуку у хаті Овчаренка була вилучена пачка антирадянських віршів, пісень і оповідань українською мовою, писаних чорнильним олівцем власноручно Овчаренком, а також знайдена книга "Історія України" Грушевського видання 1907 року" – *див. також Віктор Мелащенко, Знам'янський район, книга друга, і Кирило Шаповал та Гаврило Сегидиненко, Некіровоградщина, книга шоста*). Засуджений 3.02.1930 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11557)

ОВЧИННІКОВ НЕСТОР СЕРГІЙОВИЧ, 1886 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.01.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти виконання плану хлібозаготівельних робіт). Засуджений 15.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 14.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7098)

ОЛЕЩЕНКО ГРИГОРІЙ ПАЛАДІЙОВИЧ, 1925 р.н., с.Миронівка, українець, освіта 7 класів, проживав у м.Верх-Нейвинську Свердловської області (Росія), військовослужбовець 2-ої роти 590-го військово-будівельного батальйону. Заарештований 31.12.1947 відділом контррозвідки управління МВС секретних об'єктів будівництва №865 ("син псаломника церкви, у 1933 році родина розкуркулена за несплату податків; зводив наклепи на радянський лад, умови життя радянських людей, на заходи радянського уряду щодо грошової реформи і відміни карткової системи: "Дурний наш народ: для чого воювали й обороняли свою землю? невже не знали, що попадуть у кабалу й умиратимуть з голоду?", "Незабаром Америка й Англія нападуть на Росію й розгромлять її, а радянський уряд постане перед міжнародним судом – й народ заживе краще, ніж тепер"). Засуджений 27.03.1948 спеціальним табірним судом виправно-трудових таборів та будівництва №865 МВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 13.12.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10526)

ОЛІФІРЕНКО СТЕПАН ЯКОВИЧ, 1900 р.н., с.Миронівка, українець, освіта 7 класів, член ВКП(б) у 1927-34 роках (виключений за службу у війську армії УНР), проживав у с.Миронівка Світловодського району, військовослужбовець 2-го батальйону 230-ого Алтайського стрілецького запасного полку. Заарештований 19.02.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 230-ого АСЗП 53-ої армії ("у лютому-листопаді 1919 року служив у залізничній військовій бригаді петлюрівської армії, працював кочегаром на бронепоїзді "Український стрілець"; у 1920-22 роках служив у 1-ій Кінній армії червоних"; "будучи призваним у Червону армію, в серпні 1941 року потрапив у німецький полон, вернувся додому, де працював бухгалтером громадського двору №20, агітував проти радянської держави, вихваляв Гітлера"; зі свідчень на суді: "В канцелярію громадського двору привозили газети "Кіровоградські вісті", я їх читав, люди самі приходили й читали, окрім газет привозились також малюнки, на яких було зображено життя молоді у Німеччині і знущання більшовиків над населенням"). Засуджений 19.04.1944 військовим трибуналом 53-ої армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 21.03.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13979)

ОРЕЛ ВАСИЛЬ ТРОХИМОВИЧ, 1894 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, проживав у с.Велика Скельова Світловодського району, ветфельдшер райземвідділу. Заарештований 15.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член антирадянської шкідницької організації"). Особливою трійкою УНКВС Полтавської області 27.12.1937 справу передано на розгляд спецколегії обласного суду. Прокуратурою Кіровоградської області 7.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2596)

ОСТАПЕНКО ДМИТРО ПРОКОПОВИЧ, 1886 р.н., м.Кременчук Полтавської області, українець, освіта середня – залізничне технічне училище, проживав у м.Новогеоргіївську (нині

м.Світловодськ), технік-будівельник. Заарештований 3.01.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“в роки громадянської війни служив у денікінській армії; вів антирадянську агітацію”). Засуджений 29.01.1938 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 17.04.1938. Реабілітований 25.01.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4047)

ОСТРОВЕРХИЙ ВОЛОДИМИР МАКСИМОВИЧ, 1883 р.н., с.Федірки, українець, освіта початкова, слюсар. Заарештований 18.04.1933 Новогеоргіївським райвідділом ДПУ (“працюючи оглядачем вагонів Кам’янського заводу “Дзержинбуд”, звинувачувався в тому, що з контрреволюційною метою зберігав вогнепальну бойову зброю, яку мав би здати відповідним органам”; “Частини ручної зброї у мене справді були, за винятком чотирьох затворів російських гвинтівок, які, я припускаю, кимось, хто мав на мене злобу, підкинуті; зброю я придбав ще в роки громадянської війни” – з пояснень Островерхова). Новогеоргіївським дільничним прокурором 24.05.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6113)

ОСТРОВЕРХИЙ ФЕДОСІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1879 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, колгоспник. У 1929 році розкуркулений. Заарештований 22.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (зрада Батьківщини). Засуджений 9.06.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 18.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13280)

ОСЬМАК ПАНТЕЛІЙ ПЕТРОВИЧ, 1890 р.н., с.Закаміння, українець, освіта початкова, городник колгоспу “Червоний прапор”. У 1924 році за підозрою у вбивстві був засуджений до 4 років неволі. Вдруге заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ПАВЛОВ АНТОН МИХАЙЛОВИЧ, 1892 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, письменний, проживав у с.Занфірівка Олександрійського району, обхідник 11-ої дистанції служби колій. Заарештований 9.03.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Знам’янка (“агітував селян не вступати в колгосп, вихваляв дореволюційний час, розповсюджував наклепи на начебто важке життя робітників у Радянському Союзі”, “брат Василь служив у петлюрівській армії, двоюрідний брат по матері Грузин розкуркулений, а двоюрідний брат Павло двічі судимий – у 1930 і 1933 роках”). Шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Знам’янка 26.02.1939 справу припинено, звільнено під підписку про невиїзд. (П – 6781)

ПАВЛЮКОВСЬКИЙ МИКОЛА ЮХИМОВИЧ, 1887 р.н., с.Подорожнє, українець, освіта середня, проживав у с.Калантаїв Світловодського району, завідувач навчальної частини неповної середньої школи. Заарештований 15.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“син попа; член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ПАЛАДІЙ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., м.Кишинів (Молдова), болгарин, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), без певних занять. Заарештований 22.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація). Помер 3.12.1941 у Красноярській тюрмі. Рішення по його справі прийняте не було. Реабілітований 9.09.1960 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5276)

ПАНАСЕНКО МИКИТА КІНДРАТОВИЧ, 1906 р.н., с.Мала Березівка (приєднане до с.Захарівка), українець, освіта початкова, проживав у с.Косівка Олександрійського району, червоноармієць 2-го дивізіону 123-ої артбригади 4-ої гвардійської армії. Заарештований 4.09.1945 відділом контррозвідки “Смерш” 4-ої гвардійської армії (в роки війни був завербований як таємний агент німецької контррозвідки). Засуджений 12.10.1945 військовим трибуналом 4-ої гвардійської армії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 24.01.1992 військовою прокуратурою Північного флоту. (П – 13009)

ПАНАСЕНКО ПАНАС ТРОХИМОВИЧ, 1882 р.н., с.Подорожнє, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність). Полтавським сектором ДПУ 26.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5597)

ПАНАСЕНКО ТЕТЯНА ХОМІВНА, 1918 р.н., с.Бутівське Новогеоргіївського (нині Олександрійського) району (за іншими даними с.Миронівка), українка, освіта середня, проживала у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), старший агроном машино-тракторної станції. Заарештована 5.03.1945 Новогеоргіївським РВ НКДБ (працювала агрономом під час німецької окупації). Прокуратурою Київського військового округу 20.03.1946 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2114)

ПАНОВА ВАЛЕНТИНА ПАВЛІВНА, 1919 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 30.08.1945 Новогеоргіївським РВ НКДБ (агент німецької поліції). Засуджена 20.10.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 18.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13074)

ПАНЧЕНКО ПЕТРО ФЕДОРОВИЧ, 1911 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, член колгоспу "Більшовик". Заарештований 10.09.1936 Новогеоргіївським РВ НКВС ("6 вересня 1936 року при вивезенні зерна з колгоспу перед хліборобами виступив разом із Харлампом Левченком і Андрієм Гаркушею з провокаційною промовою проти хлібоздачі"). Засуджений 6.12.1936 Харківським обласним судом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Верховним судом УРСР 13.01.1937 міру покарання зменшено до 1 року неволі. Реабілітований 26.08.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 2024)

ПАСТУХОВ ЛЕОН НИКИФОРОВИЧ, 1883 р.н., с.Золотарівка, українець, освіта початкова, кустар-бруківник. Заарештований 13.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 2.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 25.10.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4517)

ПЕТЛЕНКО ЄЛИСЕЙ ДАНИЛОВИЧ, 1913 р.н., с.Велика Скельова, українець, освіта початкова, учень Калабердянської кустарно-промислової школи. Заарештований 11.01.1929 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ ("писав та розповсюджував антирадянські листівки" – *див. Олекса Глива*). Засуджений 15.03.1929 Кременчуцьким окрсудом до 2 років перебування в ізоляторі закладу медико-педагогічного виховання. Верховним судом УРСР 26.07.1929 перебування в ізоляторі замінено на направлення в комісію у справах неповнолітніх. Реабілітований 30.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8367)

ПЕТРОВ АРХИП КИРИЛОВИЧ, 1891 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 7.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (член контрреволюційної організації, антирадянська агітація). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. У 1950 році знову заарештований, особливою нарадою МДБ СРСР 20.09.1950 висланий на спецпоселення у Кустанайську область (Казахстан), 2.09.1954 звільнений з-під варти. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686, 3372)

ПЕТРОВ ПАВЛО ЙОСИПОВИЧ, 1870 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта початкова, сторож колгоспу "Червоний Жовтень". Заарештований 29.09.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("агітація за відновлення релігійних прав і повернення церков" – *див. Прокіп Степанов*). Засуджений 19.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Помер 28.04.1939 у Полтавській тюремній лікарні. Управлінням НКВС Кіровоградської області 25.05.1939 справу припинено. (П – 2515, 3401)

ПЕТРОВ ТЕРЕНТІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1899 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 7.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (агітація, спрямована на підрив радянської влади). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

ПЕТРОВА ХАРИТИНА ДМИТРІВНА, 1895 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українка, освіта початкова, проживала на хуторі Свердловка Табурищенської сільради, член колгоспу "VIII з'їзд Рад". Заарештована 7.02.1947 Новогеоргіївським РВ МДБ ("з 1927 року член секти християн євангельської віри; під час німецької окупації вихваляла порядки німецької влади, зводила наклепи на радянську дійсність, розповсюджувала серед селян чутки, що колгоспи будуть розпущені"). Засуджена 24.03.1947 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 13.12.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8489)

ПИЛИПЕНКО ФЕДОТ РОМАНОВИЧ, 1883 р.н., с.Янове (нині с.Іванівка), українець, освіта початкова, хлібороб. У 1928 році перебував під судом за невиплату сільськогосподарського податку – засуджений до бупру на 6 місяців; у 1930-ому за невиконання плану хлібозаготівлі судом оштрафований на 200 рублів та засуджений до 6 місяців примусової праці; у 1930-31 роках не виконав план заготівлі хліба, м'яса та другорядної сировини – майно описане і продане з торгів. Втретє заарештований 23.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("вів систематично контрреволюційну агітацію з метою залякування селян, говорив, що колгоспи – це панщина"). Засуджений 11.02.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11007)

ПИРОГОВ ТИМОФІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1884 р.н., м.Новогеоргіївськ (нова назва Світловодськ), українець, освіта початкова, столяр за фахом, без певних занять. Заарештований 23.03.1946 Новогеоргіївським РВ НКДБ ("у 1942-43 роках працював на посаді соцького районної управи: розносив повістки радянським громадянам для відправки на каторжні роботи в Німеччину, розклеював плакати і відозви німецьких окупаційних військ, брав участь у облавах молоді – заходив на квартири і вів юнаків у поліцію, погрожував спаленням хати або арештом родичів тих, хто ухилявся від відправки в Німеччину; близько 30 осіб відправлено з його участю: Василь Птицин, Віра Филимонова, Андрій Савенко, Явдокія Селезньова та інші"; із свідчень В.П.: "Весною 1943 року зібралась молодь гуляти, грали на гармошці, в цей час підійшов Пирогов: чому радієте, наші брати-німці кров проливають, а ви гуляєте; не гуляти, а працювати треба, їхати в Німеччину на роботи, допомагати німцям"; при обшуку вилучена "Відозва про обов'язкову трудову повинність української молоді років народження з 1922 по 1925 включно. Світова експлуатація жидівством народів, а також плутократія Заходу і більшовизм Сходу не можуть допустити, щоб народи Европи цілковито уникли їхнього впливу для того, щоб утворити собі щасливе і справедливе життя, бо в такому разі провалилися б жидівські плани завоювання світу…"). Засуджений 29.05.1946 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Військовим трибуналом військ МВС Українського округу 2.07.1946 міру покарання зменшено до 5 років неволі. Реабілітований 5.01.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13772)

ПІВТОРАДНИЙ ЮХИМ ЛАЗАРОВИЧ, 1897 р.н., с.Нове Липове, українець, освіта початкова, інструктор райвиконкому до 1937 року, без певних занять. Заарештований 4.07.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("з бідняків, у 1917 році в Києві брав участь у боях за радвладу, до 1922-го служив у Червоній армії, в продзагонах і заградзагонах вилучав хліб у куркулів, боровся з бандитизмом, згодом працював головою сільради, інструктором волосного ревкому і районного виконавчого комітету", "вів агітацію на захист ворогів народу: "Радвлада знищує кращих людей, які завойовували революцію, арештовують невинних з метою ослабити СРСР на випадок війни з Німеччиною", "висловлював троцькістські трактування про начеб наявні протиріччя між робітничим класом і селянством в СРСР"). Засуджений 19.05.1939 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Звільнений із "Сєввостлага" 4.07.1943, повернувся з Колими у Нове Липове в кінці 1945 року інвалідом 2-ої групи. Реабілітований 7.10.1967 Верховним судом УРСР. (П – 8128)

ПЛАХОТНИЙ ГНАТ ЮДОВИЧ, 1904 р.н., с.Сніжкова Балка Калантаївської сільради, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк. У 1929 році розкуркулений. Заарештований 20.11.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("у 1931 році виключений із колгоспу "Червоний хутір" як син куркуля, майно батька як експертника продано за несплату боргів, батько із двома синами позбавлений виборчих прав; у 1932-ому доведений твердий план хлібоздачі у 60 пудів не виконав, бо не обробляв свою землю за відсутністю посівного матеріалу; поширював провокаційні чутки про скоре падіння радянської влади"). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 4.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, проживаючи у с.Калантаїв і будучи членом колгоспу "Червоний маяк", заарештований 3.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, спрямована на розвал колгоспу). Засуджений 13.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 7205, 8553)

ПЛАХОТНИЙ ПЕТРО ОКСЕНТОВИЧ, 1885 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка), українець, освіта початкова, член колгоспу "Сталінський лан". Заарештований 2.08.1937 Новогеоргіївським

РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 17.09.1937 трійкою УНКВС Харківської області до розстрілу, вирок виконано 18.10.1937. Реабілітований 18.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3908)

ПОГРІБНИЙ ПЕТРО ДОРОФІЙОВИЧ, 1878 р.н., с.Велика Скельова, українець, освіта початкова, сторож машино-тракторної станції. Заарештований 12.05.1944 Новогеоргіївським РВ НКВС (розкуркулений під час колективізації; видавав німцям радянських активістів, вів антирадянську агітацію). Засуджений 31.08.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років каторги з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 31.03.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13185)

ПОЛТАВЕЦЬ КИРИЛО ОМЕЛЯНОВИЧ, 1881 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 2.04.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт). Харківським облвідділом ДПУ 14.07.1932 справу припинено, з-під варти звільнений 9.08.1932. (П – 962)

ПОЛТАВЕЦЬ НИКИФОР ЮХИМОВИЧ, 1884 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта середня спеціальна (військовий фельдшер), пасічник колгоспу ім.Кірова. Заарештований 1.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.12.1988 Кіровоградським облсудом. Репресований брат Семен. (П – 8552)

ПОЛТАВЕЦЬ СЕМЕН ЮХИМОВИЧ, 1887 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Постишева. Заарештований 25.07.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("в минулому крупний куркуль, який з метою уникнути репресій перед колективізацією розбазарив власне майно – зокрема дім свій віддав колгоспу під школу, – і проліз на керівну роботу в низовий радапарат, сільраду, де провадив активну контрреволюційну діяльність проти заходів партії та уряду, проти виконання плану хлібозаготівлі; будучи вилучений із складу сільради як ворожий елемент і куркуль, Полтавець проліз у колгосп, де систематично агітував колгоспників: "Конституція – це капкан: уряд хоче довідатись, за кого ми голосуватимем, а виберуть того, кого самі захочуть"). Засуджений 11.09.1937 трійкою УНКВС Харківської області до розстрілу, вирок виконано 2.10.1937. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9364)

ПОЛЯРУС ДАРИНА ІВАНІВНА, 1881 р.н., с.Велика Скельова, українка, неписьменна, проживала у с.Талова Балка Світловодського району, без певних занять, домогосподарка. Заарештована 1.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("участь у жіночій волинці" – *див. Іван Антипенко*). Засуджена 23.08.1931 Новогеоргіївським райнарсудом до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки – з урахуванням попереднього утримання під вартою міру покарання зменшено до 8 місяців 6 днів примусових робіт, з-під варти звільнена. Реабілітована 28.04.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13847)

ПОЛЯРУС ПЕТРО ПОРФИРОВИЧ, 1911 р.н., с.Миронівка, українець, освіта початкова, проживав у м.Орджонікідзе, (Росія, Північно-Осетинська АРСР), червоноармієць 29-го запасного кавалерійського полку. Заарештований 27.12.1941 особливим відділом НКВС Орджонікідзевського гарнізону ("разом із Михайлом Різниченком із Новомиргородського району та Степаном Мазаном з Миколаївської області піддався ідеологічній обробці Юхима Журавльова – *див. Новгородківський район, книга третя,* який будучи невдоволеним призовом у Червону армію, її забезпеченням та дисципліною, взявся гуртувати червоноармійців на випадок наближення фронту для переходу на бік ворога зі зброює і збруєю; крім цього члени антирадянської групи висловлювали поразницькі настрої, вихваляли Гітлера і непереможність німецької армії"). Засуджений 11.11.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11705)

ПОПОВ ВАСИЛЬ ПАВЛОВИЧ, 1887 р.н., с.Закаміння, росіянин, освіта початкова, швець. Заарештований 4.11.1936 Новогеоргіївським РВ НКВС ("займаючись приватним шевським промислом, переходив із хати до хати і поширював провокаційні чутки про війну й повалення радвлади"). Новогеоргіївським РВ НКВС 30.11.1936 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 656)

ПОПОВ СЕРГІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1880 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, проживав у с.Зибкове Онуфріївського району, монах до 1929 року, без певних занять. Заарештований

6.09.1937 Онуфріївським РВ НКВС (“активний релігійник, займався відправою релігійного культу в ролі старообрядницького попа, за що й позбавлявся виборчих прав; у червні 1937 року вів антирадянську агітацію з приводу розстрілу шпигунської ватаги Тухачевського та інших: “Люди нишком хотіли позбутися комунізму, та їх викрили і вони, бідні, пропали”). Засуджений 19.10.1937 трійкою УНКВС Харківської області до розстрілу, вирок виконано 7.11.1937. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Сестра заміжня за розкуркуленим і висланим у північний край Семеном Чумаковим. (П – 9390)

ПОПРУЖЕНКО ПЕТРО САЗОНОВИЧ, 1888 р.н., с.Чаплине, українець, освіта початкова, член ВКП(б), голова колгоспу. Заарештований 27.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність). Олександрійською слідопергрупою 8.04.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5597)

ПОРОХНИЦЬКА СТЕФАНІЯ ВІКТОРІВНА, 1891 р.н., смт Монастирище Київської (нині Черкаської) області, полька, освіта початкова, проживала у м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), домогосподарка. Заарештована 15.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (вихваляла життя в Польщі, агітувала проти виборів). Засуджена 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 22.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Репресований чоловік Іван. (П – 11363)

ПОРОХНИЦЬКИЙ ІВАН МИКОЛАЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Мошни Черкаського району Черкаської області, поляк, освіта вища медична, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), головний лікар поліклініки. Заарештований 16.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“у 1919 році в Єлисаветграді завербований у польську військову організацію, ПОВ, для проведення шпигунської роботи”). Засуджений 14.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 25.01.1938. Реабілітований 7.01.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4072)

ПРАВОСУДЬКО ПИЛИП ЯКОВИЧ, 1891 р.н., с.Бабичівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 30.11.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти колгоспного ладу). Засуджений 17.01.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 25.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7319)

ПРИТУЛА ДМИТРО ПЛАТОНОВИЧ, 1895 р.н., с.Янове (нова назва – Іванівка), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 21.02.1930 Кременчуцьким окружним відділом ДПУ (“куркуль, до революції мав 40 десятин землі і 10 орендував, нині має 7,6 десятини плюс 1,5 орендованої, хата, клуня, сарай, кінь, корова, двоє свиней; у 1918-20 роках брав активну участь у постачанні петлюрівського війська, повстанського загону отамана Штиля продуктами, видавав активістів радвлади, в результаті чого був убитий один з агентів з продрозкладання; після громадянської війни постійно агітував проти хлібозаготівельних робіт, підписки на державну позику: “Для чого силувати селян, адже це грабунок – жидівська звичка силою змушувати”, “Радянська влада бандитська, самозванська, скоро їй настане край”). Засуджений 17.04.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 26.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8326)

ПРИТУЛА ПЕТРО МАРКОВИЧ, 1891 р.н., с.Янове (нині с.Іванівка), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 31.10.1945 Новогеоргіївським РВ НКДБ (антирадянська агітація в роки німецької окупації). Засуджений 24.01.1946 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 8.09.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13514)

ПРИХОДЬКО МИХАЙЛО ГАВРИЛОВИЧ, 1886 р.н., с.Старе Липове Миронівської сільради, українець, освіта 4 класи, колгоспник. У 1934 році розкуркулений. Заарештований 2.11.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (посібництво німецьким окупантам у виявленні радянського партійного активу, антирадянська агітація). Засуджений 3.05.1944 трибуналом Одеського військового округу до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 14.10.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13614)

ПРОКОПЕНКО ЯКІВ ЛАРІОНОВИЧ, 1894 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта початкова, проживав у с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка) Світловодського району, бухгалтер колгоспу. Заарештований 5.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація).

Засуджений 31.03.1938 Полтавським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Кіровоградським облсудом 22.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 653)

ПРОХОРЕНКО ІВАН ІВАНОВИЧ, 1913 р.н., м.Одеса, українець, освіта початкова, проживав у с.Глинськ Світловодського району, колгоспник. Заарештований 25.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна націоналістична агітація, шпигунство). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 23.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5184)

ПРОЦЕНКО ІВАН ПЕТРОВИЧ, 1877 р.н., с.Адамівка Чигиринського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Подорожнє Світловодського району, хлібороб. Заарештований 27.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність). Полтавським оперативним сектором ДПУ 26.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5597)

ПУХТІЙ СТЕПАН ПЕТРОВИЧ, 1894 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, вагар на пристані державного пароплавства. У 1937 році арештовувався "за крадіжку колгоспної картоплі". Вдруге заарештований 16.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("у петлюрівській армії служив начальником варти; член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

РАБОТІН ОЛЕКСІЙ ІВАНОВИЧ, 1882 р.н., м.Павлоград Дніпропетровської області, українець, освіта вища (юридичний факультет Харківського університету, 1904), проживав у м.Новогеоргіївськ (нова назва Світловодськ), статистик районного відділу народної освіти. Заарештований 4.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Кіровоградським облсудом 4.06.1939 справу припинено, виправданий, з-під варти звільнений. (П – 599)

РАДАШОВ ДАНИЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1892 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1929 році розкуркулений і засуджений до 5 років ув'язнення у концтаборі за невиконання плану хлібозаготівлі. Вдруге заарештований 13.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації працював завгоспом громадського двору: зрадницька діяльність, антирадянська агітація"). Засуджений 5.08.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 1.12.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. Розкуркулені й репресовані брати Іван та Стефан. (П – 13723)

РАДАШОВ ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1880 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 16.10.1930 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти колгоспного ладу). Засуджений 22.08.1931 Новогеоргіївським райнарсудом до 6 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 20.06.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 988)

РАДАШОВ СЕРГІЙ ЗІНОВІЙОВИЧ, 1892 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, проживав у м.Макіївці Донецької області, візник трансбуду. Заарештований 5.12.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт). Засуджений 8.01.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 14.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7099)

РАК ПЕТРО АНДРІЙОВИЧ, 1905 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, член ВКП(б), завідувач 7-річної школи. Заарештований 20.12.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт). Прокуратурою Харківської області 5.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2838)

РАК СЕРГІЙ ХОМОВИЧ, 1904 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, проживав у с.Новоолексіївка Олександрійського району, хлібороб-одноосібник. Заарештований 1.10.1930 Олександрійським РВ ДПУ ("участь у селянському бунті разом з іншими своїми родичами, яким було зірвано виконання плану хлібозаготівлі" – *див. Іван Дуденко*). Засуджений 19.03.1931 Олександрійським райнарсудом до 3 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13972)

РЕЗНІКОВ ГРИГОРІЙ ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1896 р.н., с.Закаміння, українець, неписьменний, член рибколгоспу. Заарештований 11.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація:

вихваляв життя при царизмі, співав пісні антирадянського змісту). Засуджений 16.02.1939 Полтавським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 25.03.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13158)

РЕМІЗОВ ЮРІЙ ПЕТРОВИЧ, 1895 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, рахівник-касир артілі "Червоний транспортник". Заарештований 5.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, спрямована на зрив заходів партії та уряду). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8554)

РИБАЛКА ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1897 р.н., с.Кобзарівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27.02.1931 Новогеоргіївським райвідділом ДПУ ("у січні 1930 року під час проведення колективізації збирав на вулиці жінок і агітував: "Цей номер у них не пройде, що в кого хочуть забирають і кому хочуть віддають – ось прийде Польща, то побачимо, як вони будуть скоро все повертати"; весною в селі виникла жіноча волинка, після якої колгосп зовсім розпався; восени 1930-го під час вручення контрактаційних книжок казав: "Дурні ті, хто бере ці книжки – хлібозаготівля справа добровільна" – навіть бідняки відмовлялись отримувати контрактаційні книжки"). Засуджений 22.10.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6419)

РИБАЛЬЧЕНКО ОЛЕКСАНДР ЮРІЙОВИЧ, 1897 р.н., м.Одеса, українець, освіта незакінчена вища (2 курси фізико-математичного факультету Одеського університету), проживав у с.Чаплине Новогеоргіївського району, хлібороб. Заарештований 23.02.1931 Новогеоргіївським райвідділом ДПУ ("на території суміжних і поближніх сіл Онуфріївського району з 1929 року існувала контрреволюційна повстанська організація, діяльність якої зводилась до гуртування куркульських елементів та агітації проти заходів і кампаній радвлади, поширення чуток про прийдешню інтервенцію іноземних держав – одним із найактивніших осередків цієї організації, звідки головним чином виходило керівництво, була "Лозуватська охорона" – *див. Онуфріївський район, четверта книга*). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 24.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10134)

РИБИЦЬКИЙ СТЕПАН АНТОНОВИЧ, 1891 р.н., м.Люблін (Польща), поляк, освіта 2 класи, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), працював у дитбудинку №2 швецем. Заарештований 13.08.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("мав намір виїхати із СРСР, відвідував іноземні консульства, вів антирадянську агітацію: "У Польщі нема колгоспів і там живеться добре; за царизму ніяких державних позик не запроваджували, та й тепер у капіталістичних країнах їх немає"). Засуджений 19.12.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.12.1937. Реабілітований 18.01.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4013)

РІЗНООКИЙ НИКИФОР ЮХИМОВИЧ, 1894 р.н., с.Подорожнє, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Чапаєва. У 1931 році арештовувався ДПУ "за антирадянську агітацію". Вдруге заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

РОВІНСЬКИЙ ІЛЛЯ (ІСААК) ЛЬВОВИЧ, 1921 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), єврей, освіта 10 класів, директор промкомбінату райспоживспілки. Заарештований 29.01.1949 2-им управлінням МДБ УРСР ("знаходячись у Румунії в складі радянської окупаційної армії разом зі своєю дружиною Тойб Хаєю-Лією Абрамівною, восени 1946 року у м.Араде-Нау встановив зв'язок із учасниками сіоністської організації "Бетар", провадив антирадянську націоналістичну пропаганду, планували нелегально виїхати в Палестину; по мобілізації, проживаючи у Світловодську, були учасниками сіоністського підпілля"). Засуджений 13.07.1949 особливою нарадою МДБ СРСР до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 13.05.1951 в неволі у Джезказганській області (Казахстан). Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11707)

РУБАН СТЕПАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1900 р.н., с.Скубіївка Табурищенської сільради, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 2.06.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("антирадянська діяльність: виготовляв і торгував гончарними виробами – мав постійних працівників від 2 до 3 чоловік, за що й був позбавлений виборчих прав; у 1929 році під час посівної кампанії казав, щоб селяни не брали

в держави посів матеріал, бо за нього доведеться відробляти день і ніч, агітував проти самообкладання; коли 28.05.1931 в село прибув вербувальник із Дніпробуду, то Рубан казав: "Робітники із Дніпробуду втікають, бо там годують рибою із черв'яками"). Засуджений 16.07.1931 Новогеоргіївським райнарсудом до 5 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 13.12.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10492)

РУДЕНКО МИКОЛА ДЕМИДОВИЧ, 1896 р.н., с.Подорожнє, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Чапаєва. Заарештований 14.05.1946 Новогеоргіївським РВ МДБ ("у лютому 1942 року заарештований німецькою окупаційною владою, при звільненні у травні цього року був завербований як таємний агент німецьких каральних органів під №53, від начальника районної поліції отримав завдання виявляти радянських партизанів, активістів і доносити на них резиденту Вакуленку – у 1944-ому житель Подорожнього Вакуленко загинув на фронті"). Засуджений 8.06.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 10.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12709)

РУДЕНКО ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1912 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка), українець, освіта початкова, кондуктор ст.Чистякове. Заарештований 9.12.1937 шляхово-транспортним відділом ДПУ ст.Кременчук ("при зарахуванні на роботу на залізниці приховав своє куркульське походження, поширював наклепницькі чутки про тяжке життя в СРСР, про голод у селах в результаті колективізації, про експлуатацію робітників і селян через податки і позики, про відсутність продуктів харчування, промислових товарів, про низьку зарплату – так довго радвлада існувати не буде, влада перейде в руки капіталістичних країн"). Лінійним судом Одеської залізниці 23.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений під підписку про невиїзд 22.04.1939. Батько у 1931 році як куркуль висланий за межі України, через місяць помер на півночі. (П – 8362)

РУДЕНКО ТРОХИМ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1896 р.н., с.Подорожнє, українець, освіта початкова, проживав у с.Лозуватка Компаніївського району, слюсар машино-транспортної станції. Заарештований 9.11.1937 Компаніївським РВ НКВС ("у 1918-19 роках разом із рідним братом Петром та двоюрідним Кирилом Руденком був учасником повстанського загону Харитона Руденка; агітацію спрямовував на дискредитацію вождів партії та уряду"). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Кіровоградської області 17.01.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1710)

РУДЬ ДМИТРО ЮХИМОВИЧ, 1889 р.н., с.Талова Балка Новогеоргіївського району Полтавської (нині Світловодського Кіровоградської) області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("участь у жіночій волинці" – *див. Іван Антипенко*). Засуджений 23.08.1931 Новогеоргіївським райнарсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки. Реабілітований 28.04.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13847)

РЯБОШАПКА ВАСИЛЬ МИКИТОВИЧ, 1902 р.н., с.Закаміння, українець, освіта середня педагогічна, проживав у смт Нова Прага Олександрійського району, вчитель. Заарештований 1.07.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація проти заходів партії та уряду, колгоспного будівництва). Засуджений 12.12.1935 Харківським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 21.03.1936 міра покарання зменшена до 5 років неволі з поразкою прав на 3 роки. Реабілітований 7.07.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13598)

РЯБОШАПКА ФЕДІР МИХАЙЛОВИЧ, 1891 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 22.01.1945 УНКДБ Кіровоградської області (посібництво німецьким окупантам, зв'язок з українськими націоналістами). Засуджений 12.05.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 19.01.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Репресовані брати: Митрофан у 1936 році за участь у організації "Спілка визволення України" – 1937 року помер у Київській тюрмі, Микола заарештований у 1941 році як український націоналіст – того ж року звільнений; племінник Рябошапка Василь Микитович 1931 року за участь у селянському повстанні в с.Семигір'я засуджений до 15 років неволі. (П – 13760)

САВИЧ КИЛИНА ПАВЛІВНА, 1906 р.н., с.Глинськ, українка, освіта 5 класів, колгоспниця. Заарештована 4.04.1945 Новогеоргіївським РВ НКДБ (антирадянська агітація, зв'язок з поліцією в роки німецької окупації, зрадництво). Засуджена 6.08.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 4.03.1955 трибуналом Київського військового округу. (П – 3298)

САВИЧ ПЕТРО АНТОНОВИЧ, 1901 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, працював на "Дніпробуді". Заарештований 13.04.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Новогеоргіївським РВ ДПУ 20.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2837)

САДОВИЙ ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1892 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта середня, старший лісівник райземвідділу. Заарештований 14.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("вів антирадянську агітацію проти колгоспного ладу, вихваляв одну із фашистських держав, Німеччину"). Засуджений 3.06.1939 Кіровоградським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Верховним судом УРСР 31.08.1939 за касаційною скаргою присуд скасовано, справу ухвалено переглянути. Кіровоградським облсудом 28.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений; на трьох свідків, які дали неправдиві покази, ухвалено "завести кримінальне переслідування, відібравши підписки про невиїзд". (П – 746)

САЛАМАШЕНКО ОМЕЛЯН АНДРІЙОВИЧ, 1887 р.н., с.Мала Андрусівка, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу "За соцперебудову". Заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("у 1915-18 роках перебував у полоні австро-угорської армії; до 1935 року не вступав у колгосп; вів антирадянську агітацію проти колгоспного будівництва, в період розгрому залишків троцькістсько-бухаринських банд захищав ворогів народу Якіра й Тухачевського; в період підписки на держпозику для оборони країни казав: "Нам нічого боронити – радвлада нас, селян, пограбувала"). Засуджений 11.04.1939 Полтавським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. 29.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4772)

САЛАМАЩЕНКО ЯКІВ ВАСИЛЬОВИЧ, 1908 р.н., с.Мала Андрусівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Лікарівка Олександрійського району, ремонтний робітник 11-ої дистанції колійної служби ст.Олександрія. У 1932 році розкуркулений, у 1935-ому за "шкідницьке ставлення до колгоспної худоби, внаслідок якого здохла корова" був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 23.02.1938 Знам'янським шляхово-транспортним відділом НКВС ("шкідницька діяльність: працюючи на залізниці, довів свою дільницю до стану, який загрожує безпеці руху поїздів; антирадянська агітація, спрямована на дискредитацію і зрив заходів партії та влади, поширював провокаційні чутки про майбутню війну і поразку в ній СРСР"). Шляхово-транспортним відділом НКВС Одеської залізниці 26.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. Батько Василь Оникійович у 1932 році розкуркулений і висланий за межі України, тесть Рак Іван Павлович розкуркулений. (П – 6793)

САМБУРГ МИХАЙЛО СЕМЕНОВИЧ, 1879 р.н., с.Сергіївка Ізюмського повіту Харківської губернії, українець, освіта вища (Харківський медичний інститут, 1904), проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), лікар поліклініки. Заарештований 9.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("батько дружини Попов Павло Іванович, голова Новогеоргіївської державної думи до революції, розстріляний у 1919 році червоними в Одесі; брат дружини Борис Попов, оперний співак, емігрував у Париж, до 1935 року листувався із Самбургом; член антирадянської повстансько-диверсійної організації" – *див. Михайло Шуйський*). Засуджений 30.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою НКВС СРСР 13.10.1943 "за високі виробничі показники і відмінну поведінку в побуті" термін покарання скорочено на 1 рік, 4.08.1945 з тим же формулюванням ув'язнення скорочено іще на 10 місяців. У 1957 році мешкав у м.Буськ Львівської області. Реабілітований 1.06.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3599)

СЕМЕНОВ АНДРІЙ ПАВЛОВИЧ, 1910 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, член ВЛКСМ з 1929 року, без певних занять. Заарештований 3.01.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (підозрювався як учасник нелегальної контрреволюційної організації). Кременчуцьким окрвідділом ДПУ 13.02.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11049)

СЕМЕРГІЙ ГРИГОРІЙ ТИМОФІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Талова Балка, українець, освіта початкова, проживав у м.Кременчук Полтавської області, вантажник сезонних робіт. У 1935 році "за

крадіжку колгоспного хліба" був засуджений до одного року неволі, у 1936-ому був виключений із колгоспу ім.Кагановича. Вдруге заарештований 1.08.1938 Новогеоргіївським райвідділом НКВС ("вів антирадянську агітацію: "За царського режиму жилось краще, ніж тепер, комуністи придумали колгосп і розраховували на те, що ми, дурні, працюватимем – скоро прийде Німеччина й розжене колгоспи"). Засуджений 16.02.1939 Полтавським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. Дядько Семен Карпович Семерній (Семигрій) розкуркулений. (П – 12590)

СЕПЕР СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1912 р.н., с.Антонівка (приєднане до с.Оврагове), українець, освіта 3 класи, проживав у м.Кременчуці, рядовий 25-го артилерійського полку. Заарештований 2.04.1937 особливим відділом НКВС 25-ої стрілецької дивізії (агітація проти колгоспного ладу, стахановського руху). Засуджений 8.06.1937 військовим трибуналом 14-го стрілецького корпусу до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 11.03.1992 прокуратурою Київського військового округу. (П – 13099)

СЕРГЕТА АНДРІЙ ЗАХАРОВИЧ, 1897 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта початкова, хлібороб-заможник. Заарештований 26.03.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ ("в результаті антирадянської агітації куркулі Андрій Сергета, Аврам Дяченко, Федір Маховський і середняк Кузьма Безкровний 23 березня зібрали юрбу жінок під 200 осіб і спрямували її до амбару, де був зібраний посівний матеріал колгоспу, і заборонили видавати його колгоспникам: 3 підводи мішків розтаскали, а інші 20 мішків зерна перенесли і склали в інший сарай, до куркуля Дяченка; 24 березня куркулі та їхні жінки повели з самого ранку посилену агітацію з метою остаточно розібрати увесь колгоспний посівний матеріал, ополудні юрба жінок піймала на базарі члена созу, забрала в нього ключі від амбара, відкрила його й дозволила розтягувати весь посівний матеріал; куркулі кричали, що в Кременчуці вже нема радянської влади, і в Золотарівці її вже вигнали, тому нема чого з нею панькатись, ніхто стріляти не буде; а 25-го березня в Табурище прибула кінна міліція: куркулі й жінки зустріли її з палицями в руках, закликали юрбу нічого не боятись і розправитись із міліцією, а церковник Безкровний кричав: "Лягайте під кінські копита і під колеса – а посівматеріал не віддавайте! досить їм знущатись – скоро прийде папа Римський і з ними розправиться"; після такого підбурювання жінки намагались побити представників влади і тільки кінною міліцією вдалося розігнати юрбу і відновити порядок; через безпорядки, організовані куркулями на чолі із Сергетою, колгоспи протягом трьох діб не могли почати сівбу; а в ніч на 26 березня під час арешту Сергети він вчинив опір, погрожував міліції і співробітникові окрвідділу ДПУ, що зарубає їх сокирою – вночі здійнялась тривога, на яку збіглось багато селян"). Засуджений 12.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років концентраційних таборів. У 1935 році повернувся з неволі. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи різноробом "Дніпрогесу" у Табурищі, заарештований 17.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 9501, 3557)

СЕРЕДА ОМЕЛЯН ІЛЛІЧ, 1904 р.н., с.Янове (нині с.Іванівка), українець, освіта початкова, проживав на х.Будьонівський Янівської сільради (нині с.Веселе), член колгоспу ім.Петровського. Заарештований 4.11.1936 Новогеоргіївським РВ НКВС ("восени 1936 року вів агітацію проти державних хлібозакупок, проти керівної ролі комуністів у колгоспах і підписки на державну позику"). Засуджений 27.02.1937 Харківським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Верховним судом УРСР 11.05.1937 справу припинено, з-під варти звільнений. Батько за невиконання плану хлібозаготівлі розкуркулений у 1930 році. (П – 1078)

СИДОРОВ МИКИТА ТИМОФІЙОВИЧ, 1882 р.н., с.Закаміння, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 24.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, вихваляв державний лад Польщі). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11715)

СИЗЬКО ПОРФИР МАКСИМОВИЧ, 1896 р.н., с.Мовчанівка (приєднане до с.Талова Балка), українець, освіта початкова, садівник колгоспу "Червоний Жовтень". У 1930 році розкуркулений, у 1932-ому перебував під слідством "за несплату державних податків". Вдруге заарештований 8.02.1938

Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

СИРИЦЯ ГРИГОРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1888 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 1.07.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація проти заходів партії та уряду, колгоспного будівництва). Засуджений 12.12.1935 Харківським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Верховним судом УРСР 21.03.1936 міра покарання зменшена до 3 років неволі. Реабілітований 7.07.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13598)

СИЧОВ МИКИТА МАТВІЙОВИЧ, 1888 р.н., м.Новогеоргіївськ, українець, освіта початкова, заступник голови промартілі ім.Кірова. Заарештований 4.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: “висловлював поразницькі настрої, гудив Червону армію, зводив наклепи на радвладу: “На виборах народ сам повинен висувати кандидатів і обирати їх”; збільшуючи норми виробітку, постійно затискував цим стахановський рух”). Засуджений 27.08.1938 Полтавським облсудом до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 23.09.1940 протест прокурора про відміну присуду задоволений, справу передано на нове розслідування. Полтавським облсудом 31.01.1941 покарання відновлене: 8 плюс 5. Верховним судом УРСР 26.04.1941 міру покарання зменшено до 5 років неволі і 3 років поразки в правах. Реабілітований 16.06.1989 Верховним судом УРСР. (10239 – П)

СІРОМАХА АНДРІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1899 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта вища (дворічні педагогічні курси в Кіровограді), проживав у с.Нове Липове Світловодського району, директор школи. Заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“вів антирадянську агітацію: “Такі люди, як Затонський, Тухачевський, Якір віддали життя для народу – тепер радянська влада всіх старих більшовиків арештовуватиме й розстрілюватиме”, “Якби прийшов Гітлер, то за 2 роки своєю технікою підняв би Росію до рівня Німеччини”). Засуджений 4.08.1939 Кіровоградським облсудом до 6 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12513)

СІРОМАХА НАУМ АНДРІЙОВИЧ, 1883 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, статист та касир райспоживспілки. Заарештований 24.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“до революції служив писарем запасного кавалерійського полку у Новогеоргіївську”, “член контрреволюційної шпигунської організації” – *див. Максим Кондратьєв*). Засуджений 8.10.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 13.10.1938. Реабілітований 8.03.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3621)

СІРОМАХА ПАВЛО ПЕТРОВИЧ, 1899 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта середня, вчитель математики. У 1934 засуджений до 3 років неволі “за належність до контрреволюційної організації”. Вдруге заарештований 9.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (член контрреволюційної організації, антирадянська агітація). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.10.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4526)

СІРОМАХА ПАНАС ТИМОФІЙОВИЧ, 1892 р.н., с.Скубіївка Озерянської сільради, українець, освіта середня, проживав у с.Аджамка Кіровоградського району, вчитель школи №2. Заарештований 18.08.1937 Аджамським РВ НКВС (антирадянська агітація проти заходів партії та уряду). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.06.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4756)

СКЛЯР ЯКИМ ЛУК’ЯНОВИЧ, 1884 р.н., с.Талова Балка, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 30.12.1928 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт, реалізації державної позики, сплати самообкладання). Засуджений 19.04.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до позбавлення права проживати у Москві, Ленінграді, Україні з прикріпленням до визначеного місця проживання на 3 роки. Реабілітований 15.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3992)

СКРИПНИК ІВАН МАРКОВИЧ, 1894 р.н., с.Миронівка, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1927-35 роках, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), бухгалтер фінансового

відділу інспекції держстраху. Заарештований 11.06.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("Винуватим у антирадянській діяльності я не визнаю себе ніколи – всі свідчення я давав раніше під тиском безперервної наполегливої вимоги слідчих" – із показань 3.03.1939). Засуджений 11.10.1939 Кіровоградським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 4.12.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1007)

СЛИВЕНКО АНДРОН МАКАРОВИЧ, 1896 р.н., с.Калабарок, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 1.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація та пропаганда). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 23.11.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8557)

СЛИВЕНКО МИХАЙЛО МАКАРОВИЧ, 1894 р.н., с.Калабарок, українець, освіта початкова, меліоратор колгоспу "Ленінський шлях". Заарештований 30.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("в період революції, під час куркульських повстань вся родина Сливенків, батько й брати Сергій та Пилип, брали участь у збройній боротьбі – всі троє були розстріляні червоними під час націоналізації поміщицьких і куркульських земель"; "у 1937 році вів антирадянську агітацію: "Радянська влада грабує невинних людей, забирає в них хліб і відправляє за кордон, а в СРСР люди пухнуть з голоду", "Радянській владі всього мало, скоро шкуру із нас стягнуть: то була позика на індустріалізацію, а тепер видумали на оборону країни"). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений 30.11.1945 з-під варти. Реабілітований 31.07.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7959)

СМИРНОВ ГРИГОРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1889 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, завідувач складу артілі ім.Кірова. Заарештований 12.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 2.04.1938 Полтавським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 21.06.1962 Верховним судом УРСР. (П – 5722)

СМИРНОВ ЯКІВ ВАСИЛЬОВИЧ, 1884 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта середня (міське училище), заготувач сільськогосподарського насіння Кременчуцької міжрайконтори "Держсортфонду". Заарештований 3.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

СОКУР АНТОН ІВАНОВИЧ, 1907 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 24.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 20.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10588)

СОКУР ІВАН МИХАЙЛОВИЧ, 1906 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, проживав у с.Березівка Олександрійського району, сигналіст на залізничній ст.Користівка. Заарештований 24.03.1933 Знам'янським шляхово-транспортним відділом ОДПУ (антирадянська агітація). Шляхово-транспортним відділом ОДПУ ст.Знам'янка 6.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2078)

СОКУР САМІЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1893 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1925-29 роках (виключений за пиятику), проживав у с.Лікарівка Олександрійського району, завідувач ятки трансторгхарчу. Заарештований 7.02.1937 управлінням держбезпеки м.П'ятихатки ("в момент мобілізації робітничих сімей кінного радгоспу "Індустріалізація" на польові роботи у 1934 році заявляв: "Чого вам туди ходити? для кого працювати?.."; під час вивчення транспортниками ст.Лікарівка сталінської Конституції доводив, що "в СРСР немає демократії, оскільки іншим партіям, крім комуністичної, існувати легально не можна"). Засуджений 22.05.1937 лінійним судом Одеської залізниці до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 25.08.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13498)

СОКУР ФЕДІР СЕМЕНОВИЧ, 1908 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, колгоспник. У 1929 році розкуркулений разом із батьком. Заарештований 24.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("систематично вів антирадянську поразницьку агітацію, залякував радянський актив села приходом Гітлера: "Все одно цим грабіжникам-комуністам довго не існувати, скоро Німеччина спитає, за що вони над нами знущались", жалкував за розстріляними Тухачевським і Якіром"). Засуджений 27.12.1937 трійкою

УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 9.01.1938. Реабілітований 8.01.1969 Кіровоградським облсудом. (П – 8177)

СОКУРЕНКО ГРИГОРІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ, 1885 р.н., с.Григорівка, українець, освіта 3 класи, приватний крамар, хлібороб-середняк. У 1931 році розкуркулений "за несплату державних боргів". Заарештований 8.03.1931 Полтавським сектором ДПУ ("член контрреволюційної організації, що складалась переважно із церковників – ставила мету повалення радвлади шляхом збройного повстання" – із звинувачувального висновку; "За понад півроку слідства ніякої організації не виявили, а судила мене судтрійка позаочі нібито за агітацію – щоб не йшли в колгосп; але до мого арешту іще колективізації й не було, а коли я сидів у тюрмі, то як я міг агітувати?" – із скарги Сокуренка у 1959 році). Засуджений 22.10.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10158)

СОКУРЕНКО ОЛЕКСІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1911 р.н., с.Григорівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 2.03.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("член контрреволюційної повстанської організації, в яку завербований у 1930 році сином куркуля Іваном Кухтою: на одній із нарад повстанців Сокуренку було доручено стежити за настроями селянства з метою підбору підходящих для вербування"). Засуджений 22.10.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько репресований у 1931 році. (П – 10157)

СОСІН ЛЕОНІД МИКИТОВИЧ, 1902 р.н., с.Золотарівка, українець, освіта початкова, член ВЛКСМ до 1924 року, проживав у м.Кіровограді, муляр дільниці військового будівництва №174. У 1926 році два тижні перебував під слідством за приховування обріза; у 1930-ому судили за хуліганські розбої – просидів під вартою 5 місяців. Втретє заарештований 27.07.1937 Кіровським УДБ НКВС ("у 1929 році провадив хлібозаготівлю, знущався над бідняками, сам же хліб приховав, а в селян забирав", "серед будівельників поширював чутки про тяжкий стан робітничого класу, вихваляв життя робітників за кордоном", "шкідництво: виконував роботи зведення об'єктів з негодящого матеріалу, порушував технічні розрахунки, заздалегідь знаючи, що це може зруйнувати будівлю"). Засуджений 11.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 16.10.1956 Кіровоградським облсудом. Батько у 1929 році розкуркулений і засуджений до 5 років неволі як служитель релігійного культу, церковний староста. (П – 3396)

СТАЛЕНКО МИХАЙЛО МУСІЙОВИЧ, 1892 р.н., с.Крилів, українець, освіта середня (медична), проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), без певних занять. Заарештований 17.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (член секти баптистів, контрреволюційна агітація). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 23.07.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5239)

СТАРЧА ІОН МИТРОФАНОВИЧ, 1905 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, учитель початкової школи. Заарештований 15.03.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("при обшуку вилучено шаблю часів громадянської війни; підозрювався у проведенні антирадянської агітації за зрив посівної кампанії"). Новогеоргіївським дільничним прокурором 13.06.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4371)

СТАЩЕНКО КЛИМ ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1888 р.н., м.Бар Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), чоботар. Заарештований 27.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКВС (підозрювався у співпраці з німецькими окупантами). Новогеоргіївським РВ НКВС 10.03.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2329)

СТЕПАНОВ ПРОКІП СЕМЕНОВИЧ, 1884 р.н., с.Табурище (приєднане до м. Світловодськ), українець, освіта початкова, різнороб Кременчуцької макаронної фабрики. У 1934 році "за антирадянську агітацію" Новогеоргіївським народним судом був засуджений до 5 років неволі. Вдруге заарештований 12.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("на квартирі священика Феодосія Карюкова систематично проводились нелегальні збори церковників, на яких обговорювались методи боротьби з радвладою, критикувались заходи партії й уряду стосовно сільського господарства; метою зібрань було об'єднати церковників, відродити релігійну громаду в селі, відкрити закриті по селах храми"). Засуджений трійкою УНКВС Полтавської області 19.11.1937 до розстрілу, вирок виконано 15.01.1938. Реабілітований 1.11.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3401)

СТЕФАНОВ ТИМОФІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1891 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), росіянин, освіта середня, проживав у м.Олександрії, помічник архітектора 41-го військово-польового будівництва. Заарештований 10.05.1920 особливим відділом ВЧК при реввійськраді 12-ої армії (підозрювався у шпигунстві). Особливим відділом ВЧК при реввійськраді 12-ої армії 21.05.1920 справу припинено, з-під варти звільнений і направлений за попереднім місцем служби. (П – 3623)

СТОЯНОВСЬКИЙ ДАНИЛО ІВАНОВИЧ, 1916 р.н., с.Глинськ Новогеоргіївського району Харківської (нині Світловодського Кіровоградської) області, українець, освіта початкова, до призову проживав у м.Костянтинівка Донецької області, працював на заводі ім.Фрунзе, військовослужбовець з 1937 року 56-го залізничного полку військ НКВС. Заарештований 11.09.1938 червоноармійцями 5-ої роти 56-го ЗП (“під приводом релігійних баптистських переконань ухилявся від несення обов’язків військової служби, вів контрреволюційну агітацію в середовищі військовиків: “На випадок війни стріляти у німців чи японців не буду, бо вони мої брати по вірі”, “Для чого ми ходимо на пост із гвинтівкою? Це теж називається побудовою комунізму? Я так будувати не хочу”, “Стахановцями стають за пляшку горілки”; з 11.11.1938 в’язень тюрми м.Києва Стояновський оголосив голодівку, 16.11.1938 голодівку припинив). Військовим трибуналом прикордонних і внутрішніх військ УРСР по Київській області 19.11.1938 справу припинено, оскільки за висновком медичної комісії визнаний психічно неповноцінним і непридатним для несення стройової служби в лавах Червоної армії, з-під варти звільнений. (П – 6654)

СТОЯНОВСЬКИЙ МАКСИМ СИЛЬВЕСТРОВИЧ, 1890 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, пекар. Заарештований 13.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (колишній офіцер, член контрреволюційної військово-повстанської організації). Засуджений 23.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 1.06.1938. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2704)

СТОЯНОВСЬКИЙ МАТВІЙ СИЛЬВЕСТРОВИЧ, 1891 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Ілліча. Заарештований 14.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (підозрювався у співпраці з німецькою розвідкою). Новогеоргіївським РВ НКДБ 20.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2142)

СТОЯНОВСЬКИЙ МИКИТА РОМАНОВИЧ, 1874 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 28.11.1932 Харківським облвідділом ДПУ (“член контрреволюційної організації, діяльність якої спрямована на повалення радянської влади шляхом збройного повстання” – *див. Харитон Балаш*). Харківським облвідділом ДПУ 17.01.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11992)

СТОЯНОВСЬКИЙ СТЕПАН ЯКОВИЧ, 1892 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, сторож колгоспу. Заарештований 25.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна націоналістична агітація). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.12.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5374)

СТРИГУЛЬ ОНИСИМ АНТОНОВИЧ, 1874 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, неписьменний, без певних занять. У 1932 році “за несплату податку” було конфісковане все майно – хата, 2 сараї, фруктовий сад; того ж року “за саботаж” був засуджений до 2,5 років тюрми, строк до кінця не відбув. Вдруге заарештований 15.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКВС (“в серпні 1941 року з радістю зустрічав німецько-фашистські війська в Новогеоргіївську, вихваляв установлений німцями порядок, оскільки йому було повернуто забраний під час розкуркулення дім; весною 1943 року висловлював погрози на адресу комуністів”). Засуджений 22.03.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 5.07.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10480)

СТУКАЛО ПАВЛО СЕМЕНОВИЧ, 1907 р.н., с.Янове (нині Іванівка), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.04.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 23.11.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 16.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11014)

СУРНІН ВОЛОДИМИР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1885 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта середня педагогічна, проживав у с.Браїлівка Онуфріївського району,

без певних занять. Заарештований 20.04.1945 УНКДБ Кіровоградської області (“посібництво німецькій окупаційній владі: працював директором школи у 1941-43 роках”). Засуджений 9.06.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 26.10.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13647)

СУТЯГА ІВАН ЯКОВИЧ, 1912 р.н., с.Миронівка, українець, освіта середня спеціальна (сільгосптехнікум, 1935), кандидат у члени ВКП(б) з 1939 року, проживав у с.Велика Скельова Світловодського району, старший агроном машино-тракторної станції. Заарештований 7.07.1941 Новогеоргіївським РВ НКВС (“користуючись своїм службовим становищем і довірою парторганізації, 27 червня 1941 року під час чергування біля телефона в конторі МТС налаштував радіоприймач, піймав закордонну хвилю і став слухати ламаною українською мовою виступ провокатора однієї західної країни – голос закликав весь український народ до жорстокої боротьби з комуністами й комісарами; про цю передачу Сутяга доповів секретарю парторганізації колгоспу; 7 липня після публікації указу голови президії Верховної Ради СРСР про відповідальність за поширення брехливих чуток бюро райкому партії виключило Сутягу з кандидатів у члени партії і запропонувало йому написати пояснення в райвідділі НКВС, де його й заарештували”). Управлінням міліції НКВС Татарської АРСР 1.04.1942 справу припинено, з-під варти звільнений, направлений в розпорядження райвійськкомату. (П – 1068)

СУШКО ІВАН КУЗЬМОВИЧ, 1900 р.н., с.Тясминка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Куйбишева. Заарештований 6.11.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“у 1935 році розпродав усе своє майно і вступив до колгоспу, де оточив себе антирадянським елементом і став головою колгоспу: вів антирадянську підривну роботу всередині колгоспу, гальмував стахановський рух, неправильно записував трудодні колгоспникам – у 1936 році разом із рахівником колгоспу І.Диким були зняті з керівних посад; мав також тісні стосунки із сином колишнього поліцейського Зінов’євим”). Засуджений 31.03.1939 Полтавським обласним судом до 4 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Верховним судом УРСР 5.09.1939 присуд скасовано, передано на новий розгляд. Повторно засуджений 27.11.1939 Кіровоградським облсудом до 4 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Верховним судом УРСР 29.12.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 975)

ТАБОРОВ ФЕДІР КАЛИНОВИЧ, 1885 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, проживав на ст.Кобеляки Полтавської області, бруківник контори “Райшляхтрансу”. У 1930 році розкуркулений; того ж року “за зрив весняної сівби й участь у куркульській волинці” був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 13.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ТАВЕРГІН МИКОЛА ПЕТРОВИЧ, 1902 р.н., с.Блищанка Заліщицького району Тернопільської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Закаміння Світловодського району, майстер артілі “Червоний швець”. Заарештований 13.08.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація та пропаганда). Засуджений 22.11.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11511)

ТАТАРЕНКО ТРОХИМ ЄЛИСЕЙОВИЧ, 1913 р.н., с.Картамишеве (приєднане до с.Глинськ), українець, освіта початкова, проживав у м.Старокостянтинів Хмельницької області, червоноармієць стрілецько-кулеметного батальйону 22-ої механізованої бригади. Заарештований 25.04.1937 особливим відділом 22-ої механізованої бригади (“під час процесу над троцькістсько-зінов’євською бандою серед червоноармійців вихваляв ворогів народу: “Для чого їх розстрілювати, краще перевиховати, вони ж цінні люди – хто ж буде керувати країною?”, доводив, що робітники живуть добре, а колгоспники помирають з голоду, бо в них держава забирає весь хліб, колгоспники ходять голі”). Військовою прокуратурою 7-го кавалерійського корпусу 21.06.1937 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 5.10.1937, засуджений 10.02.1938 трибуналом військової частини 5113 Київського військового округу до 6 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 6.08.1963 трибуналом Прикарпатського військового округу. (П – 6889)

ТЕЛЯТНИК ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ, 1898 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, рахівник колгоспу ім.Леніна. Заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член

контрреволюційної шпигунської організації” – *див. Максим Кондратьєв*). Засуджений 8.10.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 13.10.1938. Реабілітований 8.03.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3621)

ТЕРНОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1879 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (агітація проти колективізації, хлібозаготівельних робіт). Засуджений 27.02.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 23.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6022)

ТИМОШЕНКО ЛАРІОН ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1896 р.н., с.Вітрівка, українець, освіта 4 класи, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), рахівник електростанції. Заарештований 3.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 5.12.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.03.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3541)

ТИХАНСЬКИЙ ПРОКІП МИКОЛАЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Микільське, росіянин, освіта початкова, хлібороб. У 1932 році був засуджений за невиконання плану хлібозаготівлі до 3,5 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Вдруге заарештований 3.12.1943 відділом контррозвідки “Смерш” 375-ої Харківської стрілецької дивізії (агент німецької поліції, антирадянська агітація). Засуджений 28.04.1944 трибуналом Одеського військового округу до розстрілу. Верховним судом СРСР 10.06.1944 розстріл замінено на 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 22.04.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13262)

ТИЩЕНКО АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1867 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта середня, чорнороб. Заарештований 16.10.1930 Олександрійським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Олександрійською райпрокуратурою 22.05.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1727)

ТИЩЕНКО ДЕМ’ЯН КАЛИНОВИЧ, 1895 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, головний бухгалтер райвідділення держбанку. Заарештований 28.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ТКАЧЕНКО АНДРІЙ ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 1.07.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (агітація проти колгоспного будівництва). Засуджений 12.12.1935 Харківським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Верховним судом УРСР 21.03.1936 міру покарання зменшено до 3 років неволі. Реабілітований 7.07.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13598)

ТКАЧЕНКО ВАСИЛЬ ПУДОВИЧ, 1878 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 17.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ (із власних свідчень: “Я частково брав участь у гоніннях представника влади, бігав з народом за ним по селу, але в Глинську не був, комору не розбивав і міліцію не бив” – *див. Федір Шрамко і Пестина Залюбовська*). Засуджений 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10452)

ТКАЧЕНКО ДЕМИД ЙОСИПОВИЧ, 1883 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 1.07.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу). Засуджений 12.12.1935 Харківським облсудом до 4 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.08.1992 Верховним судом України. (П – 13598)

ТКАЧЕНКО ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1893 р.н., с.Семигір’я, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 1.07.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (агітація проти колгоспного будівництва). Засуджений 12.12.1935 Харківським облсудом до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.07.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13598)

ТКАЧЕНКО ЛАРІОН МАКАРОВИЧ, 1904 р.н.. с.Семигір’я, українець, освіта початкова, швець. Заарештований 12.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (агітація проти заходів партії та радянської влади на селі). Засуджений 1.04.1938 Полтавським облсудом до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 3.02.1989 Верховним судом УРСР. (П – 8720)

ТКАЧЕНКО ФЕДІР ЛАРІОНОВИЧ, 1908 р.н., с.Табурище (інший варіант с.Білецьківка Кременчуцького району), українець, освіта початкова, проживав у с.Білецьківка Кременчуцького району Полтавської області, ремонтний робітник 9-го околотка 11-ої дистанції колії. Заарештований 19.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Знам'янка ("батько помер у 1914 році і я з братом Віктором та сестрою Оленою виховувався у діда Швеця; після смерті діда успадкував його господарство, яке у 1931 році розкуркулили; після розкуркулення працював залізничником на ст.Бурти, в 1937 році за шкідництво звільнений з роботи" – свідчення на допитах; "вів агітацію проти радянської влади, займався шкідництвом на залізниці" – із звинувачень). Шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС Одеської залізниці 16.11.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. Мати Швець-Ткаченко Явдоха Филимонівна після розкуркулення у 1931 році "за контрреволюційну діяльність" була засуджена до 5 років неволі, повернувшись із тюрми померла; тітка, материна сестра, була засуджена до 7 років неволі. (П – 5509)

ТОЙБ ХАЯ-ЛІЯ АБРАМІВНА, 1920 р.н., м.Кременчук Полтавської області, євреймка, освіта середня, проживала у м. Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), юрист відділу постачання артілі "Більшовик". Заарештована 5.02.1949 МДБ УРСР (зв'язок з членами сіоністської організації, антирадянська націоналістична агітація). Засуджена 13.07.1949 особливою нарадою при МДБ СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Покарання відбувала у таборі Озерний №7 Братської області. 9.06.1953 з-під варти звільнена. Реабілітована 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11707)

ТОРОП ГРИГОРІЙ АНДРОНОВИЧ, 1877 р.н., с.Чаплине, українець, освіта початкова, член колгоспу "Дніпрельстан". Заарештований 13.11.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація проти заходів партії і радянської влади). Засуджений 23.03.1939 Полтавським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 30.05.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 907)

ТОРОП ДМИТРО МАКСИМОВИЧ, 1911 р.н., с.Чаплине Озерської сільради, українець, освіта середня спеціальна педагогічна, без певних занять. Заарештований 18.01.1944 Новогеоргіївським РВ НКДБ (працював директором школи під час німецької окупації, переписував підручники в антирадянському дусі). Засуджений 7.04.1944 військовим трибуналом 5-го гвардійського мехкорпусу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 6.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12854)

ТОРОПОВ ІВАН ПАНАСОВИЧ, 1905 р.н., с.Чаплине, українець, освіта середня, проживав у м.Знам'янці, помічник машиніста паровозу. Заарештований 5.10.1940 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Знам'янка (антирадянська агітація). Засуджений 24.01.1941 лінійним судом Одеської залізниці до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 12.11.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13669)

ТРЕГУБЕНКО ГРИГОРІЙ ЛАЗАРОВИЧ, 1899 р.н., с.Чаплине, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 9.11.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 6.05.1939 Верховним судом УРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12553)

ТРЕГУБЕНКО МИКОЛА КУЗЬМОВИЧ, 1903 р.н., с.Чаплине, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27.02.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність). Полтавським сектором ДПУ 26.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5597)

ТРЕТЯК ЯКІВ ЯКОВИЧ, 1885 р.н., с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 17.10.1930 Новогеоргіївським РВ ДПУ (контрреволюційна агітація). Засуджений 9.11.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 13.11.1991 Кіровоградським облсудом. (П – 6179)

ТРЕФІЛЬЄВ МИКОЛА СЕРГІЙОВИЧ, 1888 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, електромонтер за фахом, секретар робкоопу. У 1935 році "за зрив соціалістичного змагання у колгоспах" був засуджений до 1,5 року неволі. Вдруге заарештований 14.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ТРИКУЛІНА МАРІЯ СИДОРІВНА, 1890 р.н., м.Дніпропетровськ, українка, освіта початкова, проживала у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), прачка будинку інвалідів. Заарештована 19.06.1944 УНКВС Кіровоградської області (прийняла німецьке підданство “фольксдойч”). Засуджена 14.10.1944 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у спеціальних виправно-трудових таборах. Реабілітована 28.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12203)

ТРОЯН ФЕДІР ТАРАСОВИЧ, 1915 р.н., м.Будапешт (Угорщина), з 1916 року жив у с.Свинаро-Павлівка (нині Павлівка Світловодського району), українець, освіта 7 класів, член ВЛКСМ у 1931-33 роках, червоноармієць 34-го запасного стрілецького полку у м.Вологда (Росія). Чотири рази був засуджений за ст.162 КК Росії й України: 1935 рік – до 1 року неволі, 1937 – 6 місяців, 1939 – 1,5 року, 1940 – 1 рік. Уп’яте заарештований 24.12.1942 управлінням НКВС Вологодської області (контрреволюційна агітація на користь Німеччини). Засуджений 6.04.1943 військовим трибуналом 29-ої стрілецької бригади до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Після звільнення проживав у с.Павлівка Світловодського району. Реабілітований 2.07.1990 трибуналом Ленінградського військового округу. (П – 11983)

ТРУБАЧЕНКО АНДРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, 1924 р.н., м.Світловодськ, українець, освіта неповна середня, водій автобази “Союззаготтранспорт”. Заарештований 7.02.1947 УМДБ Кіровоградської області (завербований як таємний агент німецькими розвідорганами в роки війни). Засуджений 31.03.1947 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Звільнений 15.11.1955 з ув’язнення. Реабілітований 17.03.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13115)

ТУКАЛО ПЕТРО МИТРОФАНОВИЧ, 1886 р.н., с.Арсенівка, українець, освіта початкова, тесля колгоспу “Перше серпня”. У 1933 році арештовувався “за крадіжку хліба в колгоспі”. Вдруге заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ТУРЛЮН ІВАН КАСЯНОВИЧ, 1896 р.н., с.Адамівка Чигиринського району Черкаської області, українець, освіта середня, проживав у с.Закаміння Світловодського району, вчитель Новогеоргіївської середньої школи. У 1935 році “за контрреволюційну діяльність” був засуджений до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Вдруге заарештований 9.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“з родини крупного землевласника – батько до революції мав землю у Чигиринському районі і на Дону; служив прапорщиком у царській армії, а в 1919 році у Денікіна; член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ТУРЧИН ДМИТРО ПАВЛОВИЧ, 1895 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, секретар-касир колгоспу ім.Леніна. Заарештований 23.07.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (вихваляв фашистську Німеччину). Засуджений 20.05.1939 Кіровоградським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 11.05.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11838)

УДОВЕНКО ГЕРАСИМ ІВАНОВИЧ, 1894 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, столяр артілі ім.Кірова. Заарештований 14.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член повстанської контрреволюційної організації” – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

УСТИМЕНКО ОЛЕКСАНДР ТРОХИМОВИЧ, 1895 р.н., с.Польський Крилів, українець, освіта 2 класи, слюсар за фахом, хлібороб. Заарештований 14.02.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (“підготовка теракту проти голови сільради” – *див. Семен Бондаренко*). Засуджений 10.05.1935 військовим трибуналом 14-го стрілецького корпусу в закритому судовому засіданні у м.Кременчук до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Військовою колегією Верховного суду СРСР 14.07.1935 за касаційною скаргою присуд відмінено і повернуто в прокуратуру 14-го стрілецького корпусу на дорозслідування. Трибуналом Харківського військового округу 10.01.1936 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 986)

ФАЛЬЧЕНКО МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1892 р.н., м.Охтирка Сумської області, українець, освіта вища (духовна семінарія, Харківський ветеринарний інститут, 1918), проживав у м.Новогеоргіївськ (нині Світловодськ), завідувач райветлікарні. У 1931 році “як учасник військово-офіцерської організації” був засуджений до 3 років заслання на північ умовно. Вдруге заарештований 24.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“шкідництво – свідомо знищував колгоспну худобу”). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.12.1937. Реабілітований 20.03.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 2596)

ФЕДАН ОНИКІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1889 р.н., с.Калантаїв, українець, неписьменний, робітник громади №18. Заарештований 10.12.1943 УНКДБ Кіровоградської області (“зоставшись проживати на тимчасово окупованій німецькими військами територіі, у травні 1943 року співробітником німецької контррозвідки СД Ніколенком завербований як таємний агент №6 і отримав завдання виявляти партизан та осіб, які висловлюють невдоволення німецькою владою, про що дав підписку”). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 22.08.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2494)

ФЕДАН ОНИКІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1889 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, проживав у с.Федорівка Березівської сільради Олександрійського району, член колгоспу “Колективіст Олександрійщини”. Заарештований 23.03.1945 відділом контррозвідки управління НКВС “Смерш” у Кіровоградській області (“у травні 1943 року завербований німецькою контррозвідкою СД як таємний агент під №7 і отримав завдання виявляти радянських партизанів та активістів). Засуджений 3.10.1945 особливою нарадою при НКВС СРСР до 8 місяців ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9913)

ФЕДОРУС МИХАЙЛО МЕФОДІЙОВИЧ, 1910 р.н., с.Талова Балка, українець, освіта початкова, проживав у с.Байдакове Олександрійського району, ремонтний робітник 11-ої дистанції колії на залізниці. Заарештований 19.06.1946 транспортним відділом МДБ ст.Знам’янка (“в роки німецької окупації працював бригадиром ремонтної бригади на залізниці, брав участь у ліквідації аварій німецьких поїздів на 294 кілометрі в серпні 1941-го, керував перешивкою залізничної колії з широкої на вузьку на перегоні Лікарівка-Павлиш, карав залізничників грошовими штрафами за невихід на роботу і за відмову виконувати його вказівки; в період відступу німецьких військ керував розбиранням другої колії перегонів Бурти-Крюків і Лікарівка-Павлиш, відправляючи в Німеччину шпали і рейки”). Військовим трибуналом Одеської залізниці 6.08.1946 справу припинено, з-під варти звільнений 14.08.1946. (П – 6749)

ФІЛОНЕНКО МИХАЙЛО ФЕДОРОВИЧ, 1868 р.н., с.Польський Крилів, українець, освіта початкова, проживав у с.Закаміння Світловодського району, будівельний технік Новогеоргіївського райземвідділу. Заарештований 16.02.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 20.05.1937 Кіровоградським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 26.08.1993 Генпрокуратурою України. (П – 2027)

ФОМІН ОРЕФА КАРПОВИЧ, 1885 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, без певних занять. У 1929 році за невиконання плану хлібоздачі та як член секти старообрядців був засуджений до 5 років неволі з конфіскацією майна. Вдруге заарештований 2.08.1945 Новогеоргіївським РВ НКДБ (зрадницька діяльність). Засуджений 26.10.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 9.12.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13736)

ФОМІН ПЕТРО ПИЛИПОВИЧ, 1912 р.н., с.Закаміння, українець, освіта середня зоотехнічна, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), зоотехнік райземвідділу. Заарештований 22.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (член підпільної військово-повстанської контрреволюційної організації). Новогеоргіївським РВ НКВС 17.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3320)

ФРАНЦЕН ВАСИЛЬ ТИХОНОВИЧ, 1912 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта 6 класів, проживав у м.Москва, червоноармієць 45-го прожекторного полку. Заарештований 26.09.1941 особливим відділом НКВС 1-го корпусу військ прикордонної внутрішньої охорони Московського військового округу (“висловлював поразницькі і наклепницькі настрої, зокрема на командира роти, заявляючи, що той боягуз і буде першим зрадником на фронті; вів антирадянську агітацію, вихваляв німецький військовий режим і ставлення німців до арештованих”). Засуджений

10.12.1941 трибуналом Приволзького військового округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 25.06.1991 головною військовою прокуратурою. (П – 12689)

ХАРЛАМОВ ФЕДІР ГЕРАСИМОВИЧ, 1880 р.н., с.Брацлав Вінницької області, росіянин, освіта середня, проживав у с.Золотарівка Світловодського району, до 1936 року священик, без певних занять. Заарештований 2.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("у Золотарівці, російському національному селі, викрито контрреволюційне угруповання церковників-старообрядців, які вели антирадянську агітацію на розвал колгоспу; очолював організацію піп Харламов, який діяв під орудою старообрядницького єпископа у Черкасах Рафаєва: збирались підпільно на квартирах, зокрема у Євтея Жуйкова, дурманили народ – вели агітацію, щоб висували своїх кандидатів у ради, щоб відкрити церкву у селі, говорили, що скоро прийде Гітлер і наведе нові порядки; викликали невдоволення у селян перерахунками недоліків роботи радапарату: нестача промтоварів та інше"). Засуджений 30.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 23.11.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8560)

ХЛІВНИЙ САВА КАРПОВИЧ, 1886 р.н., с.Кобзарівка, українець, освіта початкова, хлібороб артілі "Червоний путиловець". Заарештований 8.04.1931 опергрупою Олександрійського райвідділу ДПУ ("підозрювався у спробах створити осередок СВУ; контрреволюційна діяльність" – *див. Антон Брусник*). Полтавським оперативним сектором ДПУ УРСР 12.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7505)

ХЛІВНИЙ СЕРГІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1884 р.н., с.Вітрівка, українець, освіта початкова, проживав у м.Кірове (нині м.Кіровоград), палітурник за наймом. Заарештований 25.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("у 1917-32 роках був позбавлений виборчих прав як колишній службовець поліції – столоначальник повітового поліцейського управління; служив секретарем управління петлюрівської варти у Єлисаветграді", "після арешту колишніх керівників заводу "Червона зірка" Бірюкова і Душана висловив сумнів, що люди, які стільки років пропрацювали на заводі, могли зрадити батьківщину", "ідеалізував період влади Петлюри на Україні"). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9860)

ХМЕЛЬ ІВАН ДМИТРОВИЧ, 1893 р.н., с.Федірки, українець, освіта початкова, проживав у смт Олександрівка, старший бухгалтер Кам'янського лісгоспу. Заарештований 1.11.1937 Олександрівським РВ НКВС ("підтримував зв'язок з колишнім поміщиком Козьмою; брав участь у повстанському загоні Бабака, котрого у 1934 році викрили й розстріляли; вів контрреволюційну агітацію, вихваляв троцькістів, погрожував активістам: "Мене розкуркулили, з мого господарства зробили колгосп, та недовго йому існувати"). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 27.11.1937. Реабілітований 20.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9438)

ХОДАК АНТОН ФЕДОСІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, проживав у селищі Саблинського буряко-радгоспу Новопразького (нині Знам'янського) району, пиляр радгоспу. Заарештований 1.10.1936 Новопразьким РВ НКВС (антирадянська агітація, терористичні наміри). Засуджений 26.01.1937 Дніпропетровським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки. Реабілітований 23.06.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13343)

ХОДАК НИКИФОР ФЕДОСІЙОВИЧ, 1908 р.н., с.Калантаїв, українець, освіта початкова, проживав у селищі Саблинського буряко-радгоспу Новопразького (нині Знам'янського) району, пиляр радгоспу. Заарештований 1.10.1936 Новопразьким РВ НКВС (антирадянська агітація, терористичні наміри). Засуджений 26.01.1937 Дніпропетровським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 23.06.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13343)

ХОЛОДЕНКО ПОРФИР МАРКОВИЧ, 1898 р.н., с.Павлівка, українець, освіта 5 класів, різнороб Крюківського вагонобудівного заводу. Заарештований 2.08.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (член контрреволюційного куркульського угруповання). Засуджений 16.09.1937 трійкою УНКВС Харківської області до розстрілу, вирок виконано 18.10.1937. Реабілітований 10.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 4306)

ХОЛОДНИЙ МУСІЙ МАРКОВИЧ, 1905 р.н., с.Пеньківка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (член контрреволюційної організації, антирадянська агітація). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

ХОЛОДНИЙ ПЕТРО КОСТЯНТИНОВИЧ, 1914 р.н., с.Пеньківка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (член контрреволюційної організації, антирадянська агітація). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

ХОМЕНКО ІВАН ЗАХАРОВИЧ, 1910 р.н., с.Кам'яні Потоки Кременчуцького району Полтавської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка Світловодського району), їздовий промартілі "Ударник". У 1931 році "разом з батьком був розкуркулений і всією родиною засуджений та висланий на північ, де батьки знаходяться й досі, а я у 1934 році втік додому". Вдруге заарештований 14.01.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ХОМЕЦЬКИЙ ВАСИЛЬ ФЕДОРОВИЧ, 1903 р.н., с.Аудиторівка, українець, освіта середня, проживав у м.Новомосковськ Дніпропетровської області, червоноармієць 364-го запасного стрілецького полку 11-ої запасної стрілецької бригади, сержант. Заарештований 18.09.1942 особливим відділом НКВС 364-го ЗСП ("Бійців у нашому батальйоні немає: ні росіян, ні українців, одні казахи та уйгури, які не вміють воювати й тому нікого посилати на фронт; а по радіо все передають, що ми скоро розгромимо гітлерівську армію, хоча насправді виходить навпаки – німці просуваються вперед, захоплюючи все нові райони СРСР"). Засуджений 25.10.1942 військовим трибуналом 11-ої запасної стрілецької бригади до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 6.03.1991 головною військовою прокуратурою з реабілітації. Батько розкуркулений у 1930 році. (П – 12577)

ХРЕЙ ГРИГОРІЙ УСТИМОВИЧ, 1897 р.н., с.Калабарок, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

ХРІЄНКО ФЕДІР ІВАНОВИЧ, 1921 р.н., с.Калабарок, українець, освіта 6 класів, член колгоспу "Ленінський шлях". Заарештований 28.01.1944 Новогеоргіївським РВ НКДБ (підозрювався як завербований агент німецької розвідки СД). Новогеоргіївським РВ НКДБ 10.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2410)

ХРІЄНКО ЮХИМ ДЕНИСОВИЧ, 1898 р.н., с.Калабарок, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 18.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (член контрреволюційної організації, антирадянська агітація). Засуджений 30.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

ХУТОРНИЙ АНДРІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1908 р.н., с.Подорожнє, українець, освіта початкова, військовослужбовець 990-го полку. Заарештований 7.04.1942 особливим відділом НКВС 230-ої стрілецької дивізії (зберігання німецької листівки). Засуджений 9.04.1942 військовим трибуналом 230-ої стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 9.02.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 10661)

ЦИБУЛЕНКО МИКОЛА ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1894 р.н., х.Садова, українець, освіта початкова, проживав у с.Свинаро-Павлівка (нині с.Павлівка Світловодського району), їздовий промартілі "Ударник". Заарештований 26.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 15.03.1939 Полтавським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 8.12.1989 Верховним судом УРСР. (П – 10895)

ЦИГАНОВ ФЕДІР СТЕПАНОВИЧ, 1903 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта початкова, проживав у м.Олександрії, начальник гончарного цеху. Заарештований 13.12.1943 Олександрійським РВ НКДБ (посібник німецьких окупантів). Засуджений 23.02.1944 Кіровоградським облсудом до розстрілу з конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 30.04.1944 розстріл

замінено на 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 13.07.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13461)

ЦОНДА ВАСИЛЬ КАРПОВИЧ, 1919 р.н., с.Крилів, українець, освіта середня (артилерійське училище), командир штабної батареї 642-го важкого гарматного артполку, лейтенант. Заарештований 28.01.1942 особливим відділом НКВС 132-ої стрілецької дивізії ("котрреволюційна діяльність: в розмові з інструктором пропаганди казав, що селяни в Прибалтиці живуть краще, ніж у Курській чи Орловській областях; що Німеччина разом з окупованими нею країнами може випускати багато танків; що в деяких полках парторганізації працюють недостатньо; що серед партпрацівників більше ледарів, ніж серед стройових командирів; що в радянському апараті недостатньо ведеться боротьба з бюрократизмом"). Засуджений 12.02.1942 військовим трибуналом 132-ї стрілецької дивізії до 7 років у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Відбуваючи покарання у Унженському ВТТ Костромської області, помер 9.05.1942 від наскрізного кулевого поранення. Реабілітований 15.12.1975 трибуналом Московського військового округу. (П – 8306)

ЦОНДА ДМИТРО ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Вітрівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (член контрреволюційної організації, антирадянська агітація). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

ЦОНДА МИХАЙЛО ГРИГОРОВИЧ, 1888 р.н., с.Вітрівка, українець, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), їздовий контори "Заготскот". Заарештований 6.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член контрреволюційного релігійного угруповання, очолюваного священиком Георгієм Новицьким, серед населення провадив антирадянську агітацію, дискредитовував заходи партії й уряду"). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Кіровоградської області 17.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнений 22.05.1939. (П – 2473)

ЦОУФАЛ АЛОЇЗ (ОЛЕКСІЙ ВАСИЛЬОВИЧ), 1891 р.н., м.Сеножати Гумполецької округи (Чехословаччина), чех, освіта 5 класів, член соціал-демократичної партії Чехословаччини до 1914 року, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), швець-чоботар, без певних занять. Заарештований 16.09.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Миколаїв ("офіцер чеської армії у 1914-16 роках, під час першої світової війни потрапив у російський полон, у 1919-ому служив у Червоній армії – загін Попова у Єлисаветграді; у 1924 році виїхав у Чехословаччину, де всіляко опоганював СРСР і при викликах у контррозвідку давав дані шпигунського характеру; повернувшись в СРСР, Цоуфал до 1936 року підтримував листування з чеським консульством, хотів виїхати на свою батьківщину"; із листа Алоїза Цоуфаля в Чехословаччину, 1932 рік: "Сильна дороговизна, переживаєм критичне становище – їсти нічого буде, російська влада вивозить усе зерно, а для чого невідомо; у господарів забирають останню корову, коли він не хоче йти у комуну, є вже багато таких, що здали весь інвентар й пішли працювати в колектив, а там же їсти нічого – неможливо описати того, що тут діється, а ніхто нікому допомогти не може; нас викликали у виконком і запропонували перейти в українське підданство, це з усіма іноземцями так чинять, але я відмовився; мені дали на два місяці документ і я по всьому бачу, що йде до війни, однак я нічого не боюсь – краще війна, ніж так жити"). Засуджений 3.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.12.1937. Реабілітований 29.05.1964 трибуналом Одеського військового округу. (П – 7824)

ЧЕБОТАРЬОВ АНТОН БОРИСОВИЧ, 1877 р.н., с.Золотарівка, росіянин, неписьменний, хлібороб. У 1929 році розкуркулений, у 1930-ому за "антирадянську агітацію" народним судом був засуджений до 1 року примусових робіт. Вдруге заарештований 2.03.1930 Кременчуцьким окружним відділом ДПУ ("вів антирадянську агітацію під час підготовки до весняної сівби: "Комуністи забирають хліб під виглядом підготовки посівматеріалу, насправді цей хліб вночі вивезуть із села і селяни зостануться без насіння", "Чи знаєте ви, що вже йде війна і скоро буде нова влада, яка жорстоко покарає всіх, хто пішов у колективи, бо ці колективи пограбували чесних селян і живуть за їхній рахунок"). Засуджений 26.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10110)

ЧЕПУРКО РОДІОН ПАНАСОВИЧ, 1895 р.н., с.Талова Балка, українець, освіта початкова, проживав у селищі Олександрійського військкінзаводу, старший механік. Заарештований 6.04.1945

відділом контррозвідки "Смерш" Кіровоградського гарнізону ("у серпні 1941 року був призначений старшим колони тракторів, комбайнів, автомашин та іншої тяглової техніки Олександрійського кінного заводу для евакуації в тил СРСР, 9 серпня з частиною тракторів Чепурко вернувся, став працювати старшим механіком кінзаводу в окупаційних умовах – до жовтня 1943 року"). Засуджений 19.06.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Помер в ув'язненні 11.07.1951 на Дніпропетровщині. Реабілітований 30.10.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12834)

ЧЕПУРНИЙ СЕМЕН КІНДРАТОВИЧ, 1879 р.н., с.Стецівка Новогеоргіївського району (нині Чигиринського Черкаської області), українець, освіта початкова, проживав у м.Світловодську, без певних занять. Заарештований 3.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянські настрої, контрреволюційна агітація і діяльність). Засуджений 30.10.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2686)

ЧЕРНЕЦЬКА АНТОНІНА ПИЛИПІВНА, 1897 р.н., с.Чарноляс Радомської губернії (Польща), полька, освіта – інститут шляхетних дівчат, кандидат у члени ВКП(б) в 1921-23 роках, проживала у с.Кобзарівка Світловодського району, учителька лікбезу, приватна кравчиня, учителька приватних уроків з музики. Заарештована 20.05.1931 Полтавським оперсектором ДПУ ("дочка керуючого поміщицьким маєтком; у 1908-12 роках перебувала в студентській бойовій організації у Варшаві; з 1929 року – член контрреволюційної повстанської організації "Спілка визволення України"; "Я зайнялась кравецтвом, щоб краще й легше агітувати, оскільки в розмові з замовником незначними фразами можна не тільки посіяти сумнів, а й зміцнити антирадянські погляди, а часом і штовхнути на активні дії проти радянської влади, тому я позичала селянам гроші, відсотків за це не брала, за пошиття одягу не торгувалась, а брала стільки, скільки мені дадуть" – з відповідей на допитах"). Засуджена 22.10.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. У 1934 році повернулась із Архангельської області у Кобзарівку, у травні 1935-го переїхала в м.Новогеоргіївськ (нині Світловодськ). Вдруге заарештована 13.08.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("під виглядом клопотання про виїзд за кордон знову встановила зв'язки з іноземним консульством і провадила шпигунську діяльність, будила в людях ненависть до радянської влади і цим послаблювала міць існуючого ладу"). Засуджена 18.10.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.10.1937. Реабілітована 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10159)

ЧЕРНИШЕНКО ДЕМЕНТІЙ САМІЙЛОВИЧ, 1888 р.н., с.Мала Андрусівка, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу. Заарештований 10.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Кіровоградським облсудом 9.05.1939 справу припинено, виправданий, з-під варти звільнений. (П – 600)

ЧЕРНЯК ВАСИЛЬ ПАНАСОВИЧ, 1917 р.н., с.Табурище (приєднане до м.Світловодськ), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 13.07.1941 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Управлінням НКВС Полтавської області у м.Казані 16.04.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2592)

ЧИЧКАНЬ ПАВЛО ПАВЛОВИЧ 1895 р.н., с.Печеніги Чугуївського району Харківської області, українець, освіта вища (Харківський ветеринарний інститут, 1932), проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), ветлікар райземуправління. Заарештований у 1937 році (звинувачувався у проведенні антирадянської шкідницької діяльності у галузі тваринництва). Помер у в'язниці м.Полтави у 1937 році. Управлінням КДБ Кіровоградської області 11.02.1958 справу припинено. Інші дані відсутні – слідчої справи на Чичканя на вимогу рідних не вдалось розшукати. (П – 4253)

ЧОРНИЙ СТЕПАН ЗАХАРОВИЧ, 1895 р.н., с.Велика Андрусівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 8.01.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("саботажник хлібозаготівельних робіт, підозрювався як учасник терористичного акту" – *див. Павло Залоїло*). Новогеоргіївським РВ ДПУ 8.02.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 1.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська пропаганда). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 8407, 8527)

ЧОРНОНОГ ОМЕЛЯН ФЕДОТОВИЧ, 1887 р.н., с.Ревівка (нині у складі м.Світловодська), українець, освіта початкова, коваль колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 23.12.1937 Новогеоргіївським

РВ НКВС (контрреволюційна поразницька агітація). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 26.01.1938. Реабілітований 17.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11348)

ЧУБІНА КИЛИНА МАРКІЯНІВНА, 1878 р.н., с.Галаганівка Новогеоргіївського району (нині Чигиринського Черкаської області), українка, неписьменна, проживала у с.Вершаці Чигиринського району Черкаської області, працювала у власному господарстві. У 1930 році розкуркулена. Заарештована 17.01.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (антирадянська діяльність, спрямована на зрив хлібозаготівельних робіт). Прокуратурою м.Новогеоргіївська 15.08.1933 справу припинено. (П – 991)

ЧУГУЙ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1897 р.н., с.Янове (нині с.Іванівка), українець, освіта початкова, член колгоспу "Червоний Перекоп". Заарештований 12.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("із куркулів; у роки громадянської війни служив у петлюрівському війську; член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ЧУГУЙ ПАНТЕЛІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1875 р.н., с.Янове (нині с.Іванівка), українець, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений за невиконання хлібоздачі; 7.06.1931 виключений із сільськогосподарської артілі "Зелений явір". Заарештований 3.04.1932 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("агітував проти колективізації, хлібозаготівлі, посівної кампанії, закликав селян організованим шляхом протидіяти державним заходам"). Засуджений 5.07.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання в Казахстан. Реабілітований 31.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6496)

ЧУРАКОВ СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, заможний хлібороб. Заарештований 28.03.1930 Кременчуцьким окружним відділом ДПУ ("участь у антиколективістській волинці" – *див. Лупан Жуйков і Леонтій Шулимов*). Засуджений 17.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років заслання у північний край. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10827)

ШАЙ МАРИНА МАХТЕЇВНА, 1892 р.н., с.Чмирівка Чигиринського району Черкаської області, українка, неписьменна, проживала у с.Подорожнє Світловодського району, домогосподарка. Заарештована 25.02.1944 Новогеоргіївським РВ НКВС (підозрювалась у зрадницькій діяльності). Управлінням НКВС Кіровоградської області 1.09.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 403)

ШАЙ НИКІН МИКИТОВИЧ, 1885 р.н., с.Подорожнє, українець, освіта початкова, коваль колгоспу. Заарештований 6.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 8.05.1939 Кіровоградським облсудом до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 23.07.1939 міру покарання зменшено до 4 років з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 8.08.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12490)

ШАЛАШЕНКО ІВАН ЙОСИПОВИЧ, 1895 р.н., с.Польський Крилів, українець, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), бухгалтер районного відділення держбанку. У 1931 році судимий, виправданий. Вдруге заарештований 29.03.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("син куркуля; член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ШАНІН-ДЕХТЯРЬОВ ПЕТРО АНДРІЙОВИЧ, 1905 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українець, освіта середня, виключений із членів ВЛКСМ, завідувач книжкового магазину. Заарештований 12.05.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (розповідав контрреволюційні анекдоти, спрямовані на дискредитацію вождів партії). Засуджений 1.10.1935 Харківським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. З-під варти звільнений 1.11.1937. Реабілітований 16.06.1993 Генпрокуратурою України. (П – 990)

ШАПОВАЛОВ ГРИГОРІЙ ЛАРІОНОВИЧ, 1924 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта 7 класів, бурильник Дніпропетровського вугільного розвідтресту. Заарештований 18.10.1948 УМДБ Кіровоградської області ("перебуваючи на окупованій німцями французькій території, у червні 1944 року опинився в зоні американських військ, командуванням яких був переданий англійцям і відправлений в Англію; англійською розвідкою завербований для проведення шпигунсько-підривної діяльності на території СРСР").

Засуджений 29.03.1949 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 25 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років. Управлінням КДБ Кіровоградської області 5.05.1955 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2744)

ШАПОВАЛОВ ПЕТРО СТЕПАНОВИЧ, 1913 р.н., с.Вітрівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році разом з братом розкуркулений і висланий на Урал, звідки втік у 1932 році. Вдруге заарештований 7.09.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (агітація проти колгоспного будівництва). Засуджений 29.09.1937 трійкою УНКВС Харківської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12096)

ШАПРАН ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1903 р.н., с.Мовчанівка, українець, освіта 7 класів, пасічник колгоспу "Третій вирішальний". У 1932 році разом з батьком був розкуркулений; у 1933-ому "як член правління колгоспу, що чинив саботаж хлібозаготівлі" був засуджений до 3 років неволі, за касаційною скаргою міру покарання зменшили до 1 року неволі умовно. Вдруге заарештований 8.02.1938 Новогеоргіївським РВ НКВС ("член повстанської контрреволюційної організації" – *див. Харламп Бабич*). Засуджений 5.04.1938 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.05.1938. Реабілітований 14.06.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3557)

ШАРАФУТДІНОВА МАРІЯ ПЕТРІВНА, 1901 р.н., м.Ліда (Білорусь), полька, освіта початкова, проживала у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), прибиральниця бібліотеки та райвідділу народної освіти. Заарештована 24.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (контрреволюційна агітація серед населення, шпигунство). Засуджена 16.01.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 25.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3031)

ШИШКІН ФЕДІР МАКСИМОВИЧ, 1877 р.н., с.Табурище (приєднане до м. Світловодськ), українець, освіта – церковно-приходська школа, каменяр промартілі "Граніт". Заарештований 29.09.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС ("агітація за відновлення релігійних прав і повернення церков" – *див. Прокіп Степанов*). Засуджений 19.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 23.11.1937. Реабілітований 1.11.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3401)

ШКЛЯРОВ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1880 р.н., м.Клинці Західної області (нині Брянської, Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), без певних занять. Заарештований 6.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (колишній священик, член антирадянської куркульської групи, контрреволюційна агітація). Засуджений 30.09.1939 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 17.10.1939 міру покарання зменшено до 5 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 15.06.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12477)

ШМАКОВ ЯКІВ ПОЛІКАРПОВИЧ, 1907 р.н., с.Микільське, росіянин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 10.04.1931 Новогеоргіївським РВ ДПУ ("антирадянська агітація проти хлібозаготівлі та колективізації" – *див. також Єлифер Жуков та Леонтій Носков*). Новогеоргіївським РВ ДПУ 18.07.1931 справу направлено в Олександрійську дільничну прокуратуру, 5.08.1931 справу припинено, даних про звільнення з-під варти у справі немає. (П – 7773)

ШРАМКО ЄФРЕМ ПЕТРОВИЧ, 1905 р.н., с.Семигір'я, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 1.07.1935 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація проти заходів партії та уряду, колгоспного будівництва). Засуджений 12.12.1935 Харківським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 21.03.1936 міру покарання зменшено до 5 років неволі. Реабілітований 7.07.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13598)

ШРАМКО ФЕДІР МУСІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Семигір'я, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ ("у 1919 році був у повстанських загонах Коцура і Григор'єва, згодом служив у Червоній армії; з березня 1930-го відкрито виступав на загальних зборах, закликаючи селян Семигір'я не брати ніяких планів; 24.08.1930 він вдесяте зірвав збори, агітуючи проти хлібозаготівлі, 27 серпня начальник Глинської райміліції дав розпорядження арештувати Шрамка, але той відмовився прийти до сільради, а коли агент приїхав до нього сам, він підняв крик, зібралась юрба, яка не дала арештувати, 30 серпня сам начальник міліції збирався його арештувати, але юрба вигнала його із села, погрожуючи розправою; 27 вересня Шрамко організував у селі волинку, селяни побили уповноваженого райвиконкому тов.Тонкошкурова, шукали для розправи голову сільради і голову

зернового товариства” – по справі репресовано 17 осіб). Засуджений 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, вирок виконано у Харкові 4.01.1931. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10452)

ШРАМКО ФЕДОСІЯ ПАНАСІВНА, 1903 р.н., с.Семигір’я, українка, освіта початкова, працювала у власному господарстві. Заарештована 17.10.1930 Кременчуцьким міськвідділом ДПУ (“вимагала звільнити С.Залюбовського, погрожуючи розправою уповноваженому райвиконкому Тонкошкуру, разом з юрбою розшукувала голову сільради і голову зернового товариства; 28 вересня брала участь у розгромі міліції, в побоях фельд’єгеря, кричала: “Бий міліцію, це ж бандити й грабіжники!”). Засуджена 23.12.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітована 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10452)

ШТЕФАН ДАНИЛО ПРОКОПОВИЧ, 1892 р.н., с.Чаплине, українець, освіта 2 класи, сторож колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 3.10.1947 Новогеоргіївським РВ МДБ (“перебуваючи на початку війни в трудовій армії на Кавказі, схиляв робітників до дезертирства: “Для чого ми тут, на Кавказі, коли вся Україна окупована німцями? ми вже старі, нас в армію брати не будуть, тому краще нам вернутись додому, а німці над нами не знущатимуться”, “у 1947 році дискредитовував ВКП(б) і радянський уряд, агітував проти заходів партії й уряду в сільському господарстві: “Хоч зберемо й найбільший урожай, та ми його не побачимо, бо все вивезуть в Англію й Америку”; “у 1918-21 роках працював головою Чаплинської сільради, у травні 1919-го арештовувався повстанцями Коцура, які змусили йти до них служити, але через місяць утік”). Засуджений 27.12.1947 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Комісією з розгляду справ засуджених за контрреволюційні злочини 19.05.1954 покарання зменшене до 7 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 6.12.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8487)

ШТЕФАН ІВАН ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1902 р.н., с.Кишеньки Кобеляцького району Полтавської області, українець, освіта середня спеціальна агрономічна (Ерастівський сільгосптехнікум), кандидат у члени ВКП(б) з 1931 року, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), зоотехнік райземуправління. Заарештований 2.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“член антирадянської шкідницької організації у галузі тваринництва”). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 29.12.1937. Реабілітований 20.03.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 2596)

ШУЙСЬКА ВІРА ПАВЛІВНА, 1888 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), українка, закінчила акушерську школу, акушерка поліклініки. Заарештована 8.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (співпраця з німецькою окупаційною владою в роки війни). Засуджена 24.05.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 20.06.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 250)

ШУЙСЬКИЙ МИХАЙЛО ГАЛАКТІОНОВИЧ, 1887 р.н., м.Новогеоргіївськ (нині м.Світловодськ), росіянин, освіта вища (Київський комерційний інститут), бухгалтер млино-лісопильного комбінату. Заарештований 4.10.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“син купця 2-ої гільдії; член антирадянської фашистської повстансько-диверсійної організації, завданням якої було вербувати нових членів і готувати диверсії до початку війни між СРСР і фашистськими державами, аби допомогти їм здійснити інтервенцію; організація складалась із колишніх дворян, купців і офіцерів – створена Михайлом Шуйським за вказівкою інженера Київського проектного бюро по спорудженню водоканалізації Юрія Трефільєва, 1888 р.н. у Новогеоргіївську, засудженого у жовтні 1938 року до 8 років неволі”). Засуджений 7.11.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.06.1957 Кіровоградським облсудом. Тесть Попов П.І., голова Новогеоргіївської держдуми, після революції розстріляний червоними у Одесі 1919 року. (П – 3599)

ШУЛИМОВ АРХИП ЯКОВИЧ, 1907 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), різноробоч артілі ім.Кірова. Заарештований 15.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“вів антирадянську агітацію серед жителів села, зводив наклепи на керівників партії та уряду Молотова, Ворошилова й Калініна, вихваляв троцькістів”). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 9.01.1938. Реабілітований 29.07.1957 Кіровоградським облсудом.. (П – 3742)

ШУЛИМОВ ГНАТ МЕФОДІЙОВИЧ, 1915 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта 5 класів, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), працював в артілі ім.Кірова. Заарештований 15.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“контрреволюційна агітація: “Що за життя при радянській владі – Сталін і всі комуністи лиш говорять, що досягли кращого життя, а спитати – для кого, для трудящих чи для себе? але прийде час, коли виступлять Японія з Німеччиною і поквитаються з ними”). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 9.01.1938. Реабілітований 29.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3741)

ШУЛИМОВ ЛЕОНТІЙ ЯКОВИЧ, 1906 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, заможний хлібороб. Заарештований 29.03.1930 Кременчуцьким окружним відділом ДПУ (“22 березня 1930 року о 7-ій годині ранку до сільради почала підходити юрба, яка вимагала негайного звільнення священика Прокопа Кобцева, юрбою керували експертники й позбавленці Леонтій Шулимов, Іван Андрєєв, Яків Гончаров та Іван Щербаков, які закликали розтерзати представника влади й рухатись на Кременчук, розгромити ДПУ і звільнити священика”; із довідки Золотарівської сільради від 27.03.1930: “син крупного землевласника, батько до революції мав 200 гектарів землі, 6 гектарів лісу, близько 100 батраків, 30-35 пар робочих коней, 15 корів, 80 овець, 2 кінні молотарки, 2 вітряки, сіялки, віялки, жатки та інший сільськогосподарський інвентар; від батька не відокремлювався, був позбавлений виборчих прав як куркуль, платив сільгосптодаток у сумі 275 рублів”; “у 1966 році подавав скаргу, в якій заявляв, що він походженням із бідняцької родини і просить реабілітації” – *див. також Лупан Жуйков*). Засуджений 17.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Никифор у 1918 році служив у гетьманській варті, розстріляний червоними партизанами; двоюрідні брати Шулимови Антон та Іван також розстріляні. (П – 10827)

ШУЛИМОВ МЕФОДІЙ ЯКОВИЧ, 1888 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), їздовий артілі “Червоний транспорт”. У 1930 році “за невиконання твердого завдання” був розкуркулений. Заарештований 15.12.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“батько Яків до революції був куркулем і разом із братом Левом у 1905 році разом із поліцією і жандармерією брали участь у придушенні селянського повстання; у 1918-ому, коли німці готувались здійснити обстріл Золотарівки, Яків зібрав мешканців села, наказав їм стати на коліна й просити німців, щоб ті не стріляли”; “вів поразницьку агітацію: у майбутній війні переможе Німеччина”). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Полтавської області до розстрілу, вирок виконано 9.01.1938. Реабілітований 29.07.1957 Кіровоградським облсудом. Син Гнат і брат Архип розстріляні в один день; двоюрідний брат Антон Львович служив у денікінців, убитий червоноармійцями. (П – 3743)

ШУЛИМОВ ФЕДІР ЛАРІОНОВИЧ, 1885 р.н., с.Золотарівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1921 році був розкуркулений: забрано 300 пудів хліба, коні, корови, інвентар і землю; у 1929-ому позбавлений виборчих прав як куркуль за невиконання плану хлібозаготівлі (45 пудів хліба), за декретом ВУЦВК від 3.07.1929 частина майна продана з торгів. Заарештований 16.10.1930 Новогеоргіївським РВ ДПУ (“нині має 7,3 десятини власної землі, 2 коней і весь сільгоспінвентар, провадить антирадянську пропаганду проти колгоспів, злісно не здає хлібні лишки; через агітацію Шулимова у Золотарівці виникла волинка, коли жінки намагались розгромити колгосп і побити представника влади й керівника колгоспу”). Засуджений 2.01.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 25.09.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. Репресовані двоюрідні брати Архип і Мефодій. (П – 6171)

ШУМЕЙКО ВАСИЛЬ ЯКОВИЧ, 1887 р.н., с.Калабарок, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 30.11.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“із куркулів, у 1921 році брав активну участь у куркульському повстанні; вів контрреволюційну агітацію”). Рішення по справі немає. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12311)

ШУСТОВ КАРПО РОМАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Микільське, росіянин, освіта 4 класи, член колгоспу ім.Єжова. Заарештований 17.08.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 11.09.1937 трійкою УНКВС Харківської області до розстрілу, вирок виконано 1.10.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9363)

ЩЕРБАКОВ ІВАН НИКИФОРОВИЧ, 1876 р.н., с.Золотарівка, росіянин, освіта початкова, заможний хлібороб. Заарештований 28.03.1930 Кременчуцьким окрвідділом ДПУ (“участь у

антиколективістській волинці” – *див. Лупан Жуйков і Леонтій Шулимов*). Засуджений 17.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років заслання у північний край. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10827)

ЩУКІН ОМЕЛЯН ПЛАТОНОВИЧ, 1888 р.н., с.Бугруватка, українець, освіта початкова, проживав у с.Занфірівка Олександрійського району, член колгоспу ім. Рози Люксембург. Заарештований 12.12.1943 Олександрійським РВ НКДБ (працював старостою під час німецько-фашистської окупації). Олександрійським РВ НКДБ 20.03.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2414)

ЮШКА ТИХІН ЯВТУХОВИЧ, 1896 р.н., с.Глинськ, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 24.03.1933 Новогеоргіївським РВ ДПУ (“в роки громадянської війни служив у загоні Григор’єва; підозрювався у проведенні антирадянської агітації за зрив посівної кампанії”). Новогеоргіївським дільничним прокурором 13.06.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4371)

ЯКУШ ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1911 р.н., с.Чаплине, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) в 1939-41 роках, проживав у м.Анапа (Автономна Республіка Крим), червонофлотець навчального загону Новоросійської військово-морської бази Чорноморського флоту. Заарештований 1.08.1941 третім відділом НВМБ ЧФ (“22 липня 1941 року появився на території військової частини нетверезим, його заарештували й посадили на гауптвахту, де намагався покінчити життя самогубством, караульним висловлював намір зрадити Батьківщину і розправитись із командним складом у бою, сіяв агітацію панічного характеру”). Засуджений 20.08.1941 військовим трибуналом Новоросійської військово-морської бази Чорноморського флоту до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 29.11.1957 військовим трибуналом Чорноморського флоту. (П – 5861)

ЯКУШ ФЕДІР ПАВЛОВИЧ, 1906 р.н., с.Чаплине, українець, освіта 2 класи, член колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 16.12.1943 Новогеоргіївським РВ НКДБ (агент німецької розвідки). Новогеоргіївським РВ НКДБ 3.06.1944 відправлений в спецтабір НКВС СРСР для фільтрації. (П – 3117)

ЯЦЕНКО ІВАН ПРОКОПОВИЧ, 1890 р.н., с.Нове Липове Миронівської сільради, українець, освіта 3 класи, проживав у с.Занфірівка Новогеоргіївського (нині Олександрійського) району, без певних занять. Заарештований 8.12.1943 відділом контррозвідки “Смерш” Харківської стрілецької дивізії (“систематично вів контрреволюційну агітацію, спрямовану проти радянського ладу, працював у поліції с.Занфірівка близько 2 місяців, арештовував жителя села Гриба, котрого того ж дня випустив, за його доносом були заарештовані німцями 7 осіб радянського і партійного активу”. Із свідчень Яценка: “До 1933 року ми з батьком мали млин-вітряк, 5 грудня 1932-ого мене заарештували, не знаю за що, три місяці сидів у Дніпропетровській в’язниці; після звільнення я поїхав на Донбас, а моє господарство без мене розібрали й розпродали, так само й господарства батька і брата; батько помер у 1933 році, а де брат – досі не знаю; у Донбасі я пробув місяця півтора, вернувся додому; під час німецької окупації місяць працював соцьким”). Засуджений 1.01.1944 військовим трибуналом 75-го стрілецького корпусу до розстрілу. Трибуналом військ НКВС Кіровоградської області 12.09.1944 покарання зменшене до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 5.07.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10075)

ЯЩЕНКО ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ, 1916 р.н., с.Федірки, українець, освіта незакінчена вища, член ЛКСМУ, проживав у м.Харкові, студент 2 курсу Харківського інституту журналістики. Заарештований 6.02.1937 Новогеоргіївським РВ НКВС (“в конторі колгоспу “Безвірник” вів антирадянську троцькістську агітацію в присутності членів колгоспу, казав, що побудувати комунізм в одній окремо взятій країні, СРСР, неможливо, але згодом свої помилкові погляди визнав, особливо після прочитання статті тов.Стецького “Соціалізм і комунізм”). Прокуратурою Новогеоргіївського району 23.02.1937 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2093)

УЛЬЯНОВСЬКИЙ РАЙОН

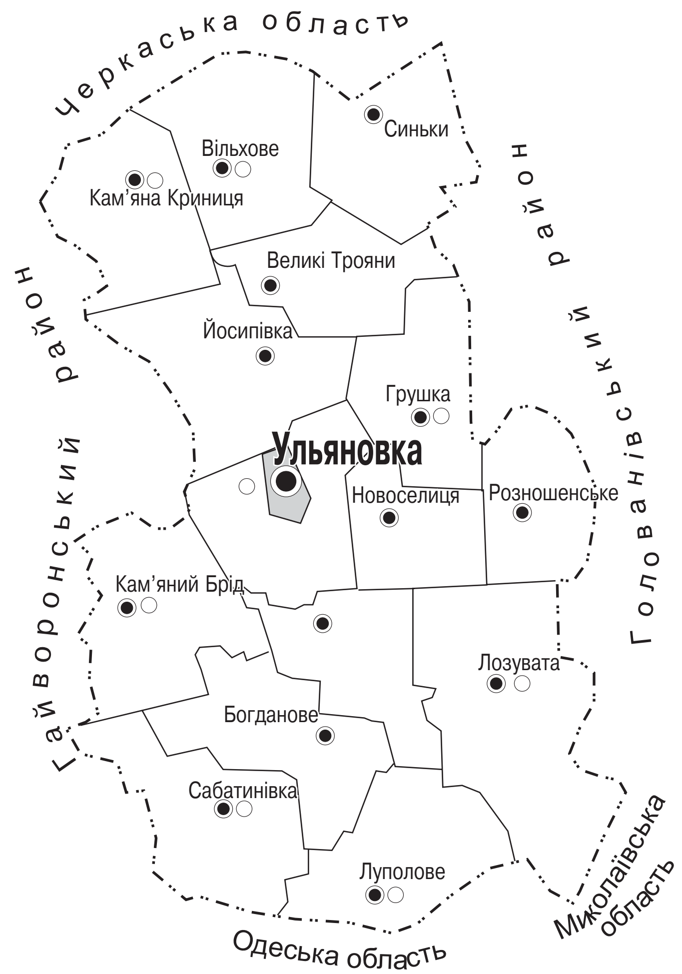

ТЮРЕМНА ОДІССЕЯ УКРАЇНСЬКОГО ІНТЕЛІГЕНТА

З початком відновлення демократії в українському суспільстві на межі 80-90-их років минулого століття у газетних публікаціях, на мітингових вируваннях, в офіційних та неофіційних дискусійних схрещеннях дорікалось учительству за його байдужість, консерватизм, безактивність, невисоку національну свідомість. Дорікалось справедливо, адже в цьому наймасовішому інтелігентському середовищі провідники нації шукали підтримки, опори, саме вчителі, передовсім словесники та історики, мали стати пропагандистами демократичного поступу, відновлення державності, розвою національної думки по найдальших містечках і селах. Але цього не сталось. Шукали причин. Найпершою і вайважливішою називалась та, що тоталітарна система століттями викошувала українську інтелігенцію терором та підкупом. Особливо в нинішньому столітті, зокрема після сплеску національного відродження у 20-их і 30-их роках.

Доля Спиридона Шарандака – яскраве тому підтвердження.

Спиридон Шарандак

ЧОТИРИ РАЗИ ВИПРАВДАНИЙ

Він завжди перебував під пильним оком караючого меча режиму. Бо мав неспокійну, небайдужу вдачу, активно відгукувався на суспільні події, вивчав і знав минуле своєї землі і прагнув їй свободи, справедливості, достатку.

Вперше його кинула за грати царська охранка у вісімнадцятирічному віці – “за поширення прокламацій”. Рік 1906-ий. Рік революційних настроїв ув імперії. Зрозуміло, які прокламації поширював юнак, покладаючи надію на соціалістичну перспективу свого народу. А коли вона поєдналась ще й із відновленням національної справедливості після падіння царизму – він охоче став її будівничим. Мав тоді уже тридцять літ, позаду – багатий життєвий досвід, участь у першій світовій, майже три роки австрійського полону, перебування у німецьких таборах і, нарешті, втеча, нелегальний перехід кордону на Буковині у квітні 1918-го. В рідних краях вирувала українська революція. Маючи вищу вчительську освіту, тверезий розум, бажання прислужитись національній державі, він з головою поринає в освітянську діяльність. Його обирають секретарем шкільної повітової ради на учительському з’їзді у Гайсині, викладає всесвітню історію, російську та українську літератури у гімназії для дорослих в рідному вже на той час містечку Могильному, працюючи поряд із такими знаними науковцями й митцями, як юрист Тит Бордуляк (син письменника Тимофія Бордуляка) – викладав німецьку мову і право, Лев Машкевич (батько видатного українського художника Олега Машкевича) – викладав малювання, вчений-психолог Григорій Костюк – був директором гімназії… За короткий час свого існування (1918-1922) гімназія дала науці й культурі багатьох вчених та митців. “При гетьмані Скоропадському” і “в часи Петлюри” – як мовиться у справі на Спиридона Шарандака.

Ці роки, ця натхненна праця стануть згодом предметом неодноразових звинувачень у 1930 та 1932 роках (за “контрреволюційну діяльність” – перший раз п’ять днів перебував під слідством, другий – понад півроку).

Дочка Спиридона Шарандака Галина через багато літ згадуватиме про той час: “З кожним роком посилювалось переслідування дореволюційної інтелігенції. Вже наприкінці 20-их років почали арештовувати вчителів, інженерів, ветеринарів, агрономів…У шестирічному віці я побачила тюрму в м.Грушка, коли їздила з мамою до ув’язненого батька. Начальником тюрми був старий росіянин, який ласкаво поставився до мене: забрав у моєї мами корзинку з передачею, заніс мене на руках в камеру, дозволив довгий час розмовляти з батьком. Потім пішов до слідчого, поцікавився справою… Повернувшись, сказав при мені батькові: “Товарищ Шарандак! Ты чист, как кристалл, на днях пойдёшь домой!” (Галина Берізка “Мій життєпис”, у книзі “Про все пам’ятаю”, Кіровоград, Центрально-Українське видавництво, 2003, стор. 6)

Якщо співставити, звірити роки (дочка народилась у 1920 році), то виходить що Спиридон Шарандак арештовувався і в 1926 році? На жаль, категорично стверджувати не стану, бо справ на арешти Спиридона Карповича Шарандака навіть у 1930 і 1932 роках у Державному архіві Кіровоградської області немає. Про них лиш повідомляється у єдиній справі за номером 3348 (старий номер 26788). Але логіка в спогадах дочки присутня.

“У 1929 році наша сім’я знову (підкреслення моє – **В.Б.**) зазнала горя. Батька мого арештували й вивезли до Одеси “за участь в діяльності Спілки визволення України - СВУ”. Тоді я почула такі видатні імена, як Сергій Єфремов, Зінаїда Тулуб, Старицька-Черняхівська, директор київської школи імені Т.Шевченка Дурдуківський… Як нашуміла історія СВУ, так вона скоро й затихла. Батько повернувся додому.

Голод 1932-1933 років теж нас не обминув. У селі творилося щось страшне. Люди вмирали, а хліба все шукали й шукали. Вчителів виганяли на “райони” села, змушували писати акти і навіть лізти на горища – під стріхами шукати зерна. На третій день після такої “роботи” мій татко відмовився йти на “район” – і третього дня його арештували.

Дев’ять місяців у одеській тюрмі, де також панував голод, далися взнаки: влітку 1933 року батько приїхав додому з ознаками психічного захворювання, галюцинаціями. Лише через довгий час він одужав і відновив свою роботу в школі” (спогад Галина Берізки, там же, стор.7).

Однак на цьому тюремна одіссея українського інтелігента не закінчилась. Востаннє його заарештували в кінці червня 1937 року. Це був, виходить, п’ятий арешт у його житті, остаточний, після якого він уже не повернувся в Україну, хоча як і раніше, не скорився долі, вимагав справедливості, перегляду справи. Його справу переглядали двічі: за життя, у 1939-ому – безрезультатно, а 1956-го – з реабілітацією, але – посмертно.

ЛОГІКА ВІДСУТНЯ

На момент останнього арешту Спиридон Карпович працював учителем у селі Сальковому, жив у Могильному, а народився у Вільховій сусіднього, нині Ульяновського, району. Місцевий, південного Поділля син. Якими б манівцями не водила його доля – вертався в рідні краї. Великому роду ж Шарандаків не щастило бути вкупі: ще до революції, у 1910 році батька Спиридонового разом із великою родиною переселили столипінські реформи в далеку й чужу Саратовщину, звідки вернулись після революції лиш два його брати. А за радянської влади нищення роду тривало іще з побільшеним завзяттям. Про це в своїх поетичних та прозовій книгах, у автобіографічній публіцистиці, які побачили світ в роки відновленої української державності, розповіла яскраво Галина Берізка. Особливо врізався в пам’ять момент обшуку агентами НКВС у їхній хаті 26 червня 1937 року.

“Прийшли після півночі.

- Сдавайте оружие: вы арестованы!
- У мене, крім сокири, нічого нема… Візьміть, якщо треба…
- Руки за спину!!!

І погнали батька в кімнату, де знаходилась бібліотека.

- Генерал ФрАнко – изъять!

Я стояла на порозі кімнати й сказала:

- Це український революціонер-демократ, письменник, а не фашист ФрАнко…
- Выйдите из комнаты! – крикнув до мене офіцер НКВС. Я вийшла…”(спогад Галина Берізки, там же, стор.8).

При обшуку з бібліотеки сільського вчителя були вилучені книги (назви й автори – за списком справи): “Живописная Россия” Семенова, “История революционного движения” Фріндлянда і Слуцького, “Історія української літератури” Дорошкевича, “Талісман” Винниченка, “Українська література” Коряка (два томи), “Азиатская Россия” Кушнірова, “Педагогия” заочного інституту наросвіти (4 книги), “История классовой борьбы” заочного пединституту (6 брошур), “Золотой паучок” Донченка, “Біблія”, “Комуни в степах” Гжицького, “Кобзар” Шевченка 1930 року видання, “Теория исторического материализма” Бухаріна, “Материализм и эмпириокритицизм” (редактор Скрипник), “Національне питання” (хрестоматія), “История КП(б)У” Воліна, “Проблеми виховання і навчання” Чипіги, “Постановка голоса” Джемс-боте…” – підкреслення: жирним червоним олівцем.

Достатньо. З цього безграмотно складеного списку можна створити уявний портрет вчителя-інтелектуала. Та хто зважав на вченість? Навпаки: “щоб не був такий умний…”

Наступного дня Шарандака допитав тимчасовий начальник Гайворонського райвідділу НКВС Кропанцев. Уявляю собі його режим роботи, якщо тільки в ніч на 26 червня в радгоспі Сальківського цукрового комбінату й колгоспі Могильного було заарештовано 43 чоловіки: “Головний агроном Кокош С.Ф., головний зоотехнік Носовецький, ветеринар Жураківський, завідувач планового відділу Куликовський, директор Сальківського цукрокомбінату Микола Рожков, Вишнівський, Василенко, Понятовський, кілька вчителів, навіть коваль Кримський з колгоспу, священики й інші. Разом з моїм батьком, в той час учителем Сальківської школи, був заарештований учитель німецької мови Ермантраут, котрий після встановлення фашистського режиму в Німеччині втік до Радянського Союзу. Був переконаним комуністом, дуже культурною людиною. А в 1937-ому “викритий як шпигун-фашист” (Галина Берізка “Дума про епоху” – “Народне слово”, вересень 2005 року).

“Ваші діти користувались контрреволюційною літературою, яку треба було вилучити з домашньої бібліотеки. Отже, ви сприяли вихованню дітей у контрреволюційному дусі”, – звинувачував Кропанцев. Що міг відповісти на це майже п’ятдесятилітній учитель? “За цією літературою я сам навчався і складав заліки з 1927 по 1931 рік”, – намагався шукати логіки у звинуваченнях Шарандак. Але про яку логіку мова – вже був запущений і набирав несамовитих обертів страшний молох знищення тисяч і мільйонів будівників світлого майбуття… Пишу ці слова без лапок, бо, на жаль, більшість знищених думали саме так, як писали газети. А в газетах не писали, що “дуже характерні дані про присуди в справах, які були проведені в першій половині 1937 року. Із загального числа заарештованих 10091 особи засуджено до вищої міри покарання лиш 264 чоловіки, що складає 3,4 % (за перше півріччя 1938 року із засуджених 38190 осіб засуджено до розстрілу 37158 чоловік, що складає 97,2 %)” (Держархів Служби безпеки України, фонд 16, опис 31, справа 74). Ця цитата – із пояснювальної записки наркома внутрішніх справ УРСР Успенського наркому внутрішніх справ СРСР Єжову від 3 вересня 1938 року. У першому півріччі 1938 року в Україні фактично розстрілювали всіх заарештованих. А сільський вчитель шукав логіки…

ДВІЧІ ЗАСУДЖЕНИЙ

Гортаючи справи репресованих 1937-1938 років, шукати логіки запитань і відповідей, звинувачень і прохань-скарг – справді абсурдно з огляду на приведену вище цитату. Одначе в перший період року великого терору, коли розстрілювали лиш чотирьох із сотні заарештованих, іще таки створювали й дотримувались бодай видимості розслідування. І ось коли я читаю, що Шарандака Спиридона Карповича звинувачують у тому, що він “під час петлюрівщини був активним працівником місцевого гуртка українських націоналістів у с.Могильному; є прихильником сепаратизму України; у 1919 році в своєму будинку переховував політбандитів, конкретно – отамана Заболотного; в період проходження через село січового полку в Могильненському театрі цукрозаводу виступав активно проти більшовиків; у 1919 році як голова Могильненського кредитного товариства постачав банду Волинця хлібом” – мені мимоволі хочеться вірити написаному. Адже це нормально в роки національного піднесення, надій на відновлення державності – а саме такими були для українців 1917-1919 роки – нормально: сприяти українській справі. Для окупаційної влади, якою була більшовицька – звичайно, ці вчинки кваліфікувалися як злочин. І немолодий вчитель, не раз уже звинувачуваний і арештовуваний, звісно заперечував такі факти.

Слідство вів новий керівник Гайворонського райвідділу НКВС лейтенант Іван Можайський. За п’ять (протягом липня-жовтня) викликів арештованого на допит, звинувачень за доносами й допитами

свідків набиралась ціла верша: "диференціацію села порівнював із стадом свиней; ідеалізував лад і досягнення в техніці фашистських держав, применшуючи такі досягнення в СРСР; після перегляду фільмів про розкріпачення селян заявляв, що скоро в СРСР буде друге розкріпачення; у грудні 1936 року на уроці ідеалізував Бухаріна…" Характерно, що в жовтні несподівано з'являється абсурдне звинувачення: "за завданням націонал-фашистської організації проводив активну роботу зі створення контрреволюційного угруповання". І тоді ж його почали допитувати про знайомство із одеським письменником Василем Миколюком. Чи знав учитель тоді про долю свого улюбленого вихованця – невідомо. Зараз ми знаємо, що відповідальний секретар письменницької організації в Одесі, уродженець села Могильного Василь Миколюк був заарештований у квітні 1937-го, а 23 вересня "як активний учасник контрреволюційної української націонал-фашистської організації" виїзною сесією колегії Верховного суду СРСР був засуджений до розстрілу, вирок виконано наступного дня.

Ось звідки несподіване й абсурдне звинувачення Шарандака, що випливло на допиті 15 жовтня. Звичайно, вчитель не міг відмовлятись від учня: "У 1935 році Миколюк приїжджав до рідних у Могильне. Я зустрів його на вулиці по дорозі на пошту. Він запитував про долю своїх друзів. Я відповів: Барабанчук працює на Донбасі інженером, Земнорій у Москві… Він запрошував у Одесу в гості… З Миколюком я не вів ніяких розмов про невдоволення існуючим ладом". Остання фраза стосується окрику слідчого: "Ви інформували його про належність до націонал-фашистської організації!" Енкаведисти не потребували пояснень, вони хотіли чути ствердження своїх версій.

Останній приїзд у рідне село автора повістей "У павутинні", "Завіса гір", багатьох оповідань та п'єси, яку ставили на сцені одеські актори, запам'ятався й Галинці Шарандак: "Василя Миколюка у 32-річному віці я бачила востаннє на св.Спаса у нас на пасіці. Я поралася щось біля грядки з барвінком і підслухувала розмову Василя про хвилю арештів в Одесі. Кучерявий, молодий, стривожений… І більше в селі його не бачили", – писала вона мені на схилі віку, у липні 1998 року.

Учитель гордився своїми учнями, не відаючи що багатьох їх, розумних, наполегливих, справедливих, чекає така ж доля, як і його власна.

Не зважаючи на те, що Спиридон Шарандак не визнав жодного звинувачення, 21 жовтня після очної ставки із двома стукачами судовою трійкою управління НКВС Одеської області йому оголошено присуд: 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах**.**

Дружина лишилась сама із трьома неповнолітніми дітьми. Двоє старші у травні наступного року звернулись благальним листом до голови Верховної ради СРСР Михайла Калініна про помилування батька, на якого зведено наклеп ("За два місяці до арешту у райгазеті "Шлях комуни" з'явилась кореспонденція, в якій писалось, що Шарандак був у Петлюри і вів контрреволюційну агітацію серед школярів. Батько подав скаргу райпрокурору, в якій пояснив, що таким брудом хотіли забризкати його люди, які мали особисту злобу на нього…")

А ще через рік скаргу Одеському облпрокурору подав ув'язнений 1-го лагпункту 2-го відділення "Онеглагу" НКВС Шарандак С.К. Спростовував звинувачення. Що вилучена література у звинувачувальному висновку навіть не фігурувала, бо "там не було нічого, спрямованого проти державного ладу СРСР". Що наклепники зводили з ним порахунки: колегу-вчителя Шарандак "різко критикував за розтління юного покоління… таких учителів-розпусників не можна підпускати до школи на гарматний постріл"… І викривав методи ведення слідства: "Слідчий поводився зі мною вкрай грубо й жорстоко. Вимагаючи у мене зізнання про належність до націоналістичної контрреволюційної організації, про яку я не мав найменшої уяви, протримав мене сім діб на ногах і вісімнадцять діб без сну. Про інші види й форми знущань противно згадувати".

Скарга стала приводом нового розслідування: в листопаді 1939-го свідчення давали жителі сіл Могильного, Салькового, Хащуватого Гайворонського району та села Вільхового Грушківського. Висновок тієї ж трійки не забарився: "був засуджений правЕльно". Суть трійки за два роки не змінилась, хоч підписи у висновку стоять уже інші.

І пропала людина у вирі більшовицького безумства. У 1946 році дочці нагадали про лист на захист батька. Але про Галину Спиридонівну – окрема глава епопеї про українську недолю.

По смерті тирана старший син Шарандака, перекладач і редактор, звернувся до Міністерства держбезпеки СРСР з бажанням виявнити провину батька: "Мені як комуністу часто доводиться відповідати

на це питання, і я не знаю – що і як відповідати". Його лист став приводом для реабілітації Спиридона Карповича – 21.09.1956 трибуналом Київського військового округу. В ході підготовки документів до реабілітації виявилось, що С.К.Шарандак був іще раз засуджений: 20.11.1941 трибуналом військ НКВС СРСР – до 10 років неволі. Помер 1.07.1942 у "Каргопольлагу" (Архангельська область, Росія). Під час епідемії тифу. "Проте ми всі знаємо, яка то була "епідемія". Треба прочитати "Колиму-38" Івана Іванова, щоб стало усе ясним і зрозумілим", – зітхне печально дочка-поетеса над батьковою утаємниченою смертю. Нема могили. Немає навіть дати прощання зі світом, аби нащадки могли запалити свічку пам'яті. Але це я вже занадто: смерч такими тонкощами не переймався…

Ось і все. То ж чи треба сьогодні запитувати-дорікати учительству за його байдужість, консерватизм, безактивність, невисоку національну свідомість?

Василь Бондар

ХМАРИ НАД КАМ'ЯНИМ БРОДОМ

Кам'яний Брід у своїй історії (заснований військами польського князя Болеслава Хороброго 1018 року – на 129 років раніше Москви) бачив чимало: і нашестя різного роду завойовників, найзначимішим з яких було іго татаро-монголів (1237-1362), і різні перипетії з підпорядкованістю: у X-XII століттях входив до складу Київської Русі як землі тиверців, завойованих київським князем Ігорем, з XIV-го – до складу Великого князівства Литовського, з XVI-го – у Брацлавському воєводстві Жечі Посполитої, на межі XVIII-XIX століть – у Балтському повіті Подільської губернії, з 1923 року спочатку в Данилово-Балківському (центр – селище Грушківського цукрозаводу – тепер м. Ульяновка), а потім у Грушківському районі Одеської області. Із 1954 року має сучасну територіальну підпорядкованість.

Всього було на віку в цього села, кожна епоха залишала грубу зарубку. Та не корилися мої односельчани. Особливо трагічним в історії села було століття XX-е: революційні та післяреволюційні роки, колективізація, репресії. За даними Державного архіву Кіровоградської області з села було репресовано 24-ох сельчан, частина з них розстріляна. Ясна річ, сюди не ввійшли ті мої земляки, котрі були репресовані в інших місцях.

У 30-их роках Кам'яний Брід на 70 відсотків складало населення поляків, а за тих часів режим Юзефа Пілсудського в Польщі був для Сталіна набагато страшнішим, аніж коричневі Адольфа Гітлера. Не відкрию секрету твердженням, що в 1926-1935 роках Йосип Сталін в офіційному листуванні звертався до Гітлера словами: "Товаришу Адольфе Гітлер". І лише з 1936 року вони перейшли на мову дипломатії.

До слова, крім "законних" репресій каральними органами влади, в селі існували репресії моральні. Про це я знаю з розповідей моєї бабусі Марії Вікторівни Височинської (в дитинстві Марися Багінська – киянка з вулиці Великої Володимирівської, 28, вихованка сім'ї племінника графа Потоцького з села Русанівки Маньківського району Черкаської області, бо в 5-літньому віці залишилася сиротою і була забрана дружиною племінника графа в село разом з двома польськими дівчатками з притулку; до речі, ця названа бабусина мама дуже схожа на бабусю, що спадає на думку чи не була вона справді сестрою бабусиної померлої мами: на жаль, цього я вже ніколи не взнаю, бо бабуся забрала цю таємницю з собою в могилу). Так ось бабуся розповідала, що колгоспний бригадир і активіст Іван Колядницький (він фігурує в розповіді про Йосипа Яблонського) говорив ланковій Марцеліні Піньковській, коли бабуся на день залишалася від норм вдома, щоб приготувати на тиждень-два їжу та випрати двом дітям благеньке вбрання: "А чого це панська дочка не вийшла сьогодні на норми? Ану, підганяй її, Марцеліно, хай іде сапати норму".

Іван Колядницький відчував себе на коні, збиткувався від душі над людьми. Притих після війни, коли моя бабуся стала тещею директора школи й секретаря місцевої парторганізації, мого батька Колесникова Віктора Павловича. (Деякі сільчани казали мені, що цей колгоспний активіст зустрічав німців хлібом-сіллю, але стверджувати не буду, бо на той час ще не жив, а, по-друге, не знаю, чи правду говорили мені, чи мстили йому бодай в такий спосіб).

Робота на нормах за “палички” змушувала мою бабусю брати на квартиру людей. А оскільки вона від природи була людиною охайною, інтелігентною, знала мови, то, як правило, до неї на квартиру підселяли вчительок.

І ось одного разу одна квартирантка (було це року приблизно1936-го) каже:

– Тьотю Марусю, знаєте, я записала Вас українкою і на рік старшою, тобто Ви не 1900 року, а 1899-го. Зараз он в газетах пишуть, що поляків арештовують, а українок не чіпають.

Ця невідома мені людина добротою своєю врятувала багатьох моїх земляків, записавши їх українцями. Тому над майже польським селом коса репресій пройшла тихою сапою.

До останніх днів своїх бабуся добрим словом згадувала цю людину. Отже, в 1937 році бабуся спалила всі документи, котрі підтверджували її польське походження.

Не можу обійти стороною і період колективізації в селі. Збиткувалися над односельчанами Чернявський, Жандарський… Так, той же активіст Жандарський, котрий під час війни став начальником районної поліції. Саме його встрелив та важко поранив відомий у наших краях, можна сказати, легендарний підпільник Микола Юдін. Важкопораненого Жандарського, що впав на шосе, кінь довіз до районної поліції, і, вмираючи, Жандарський прошепотів напрям, куди втік Юдін. Знесиленого Юдіна затримали біля Завалля, забрали в гестапо, довго знущалися, а потім стратили. Похований в селищі Завалля біля входу до графітного комбінату.

Історія не береже імен цих жорстоких людей, із пам’яті поколінь вони вивітрюються. Бо чи й треба пам’ятати зле? Вони робили свою справу не оглядаючись на пам’ять: розкуркулювали своїх земляків, а потім дехто з них служив не сталінському, а гітлерівському режиму. Тобто принцип у цих людей був один: аби мені було краще. Ніяких ідеологічних принципів у цих людей не було – однаково, кому служити. Може, хтось з них і був агентом “Дванадцять”, котрий фігурує у справі Йосипа Яблонського. Не знаю, адже цих людей глибоко законспіровували, а всі справи, що стосувалися сексотів, було знищено після розвалу СРСР.

Хочу сказати, як жорстоко ставилися сільські активісти і до односельчан, котрі мали заслуги перед революційною владою. Дем’яна Піньковського, матроса з Петрограда, котрий приніс у село звістку про жовтневий переворот і одним з перших пішов до колгоспу, вдівця з чотирма дітьми й одруженого з глухонімою сестрою померлої дружини, розкуркулили без його присутності, коли він працював на колгоспному лані. Активісти прийшли вдень, коли глухоніма дружина була сама вдома, винесли з хати все начиння. Про їхню жадібність свідчить той факт, що не погребували навіть запісяним рядном з-під найменшого Дем’янового сина. Доля Дем’яна важка: він помер у роки голодомору. Помирав, лежачи на дошках, покритих соломою. І напевне перед смертю згадував свої молоді роки, коли він, балтійський матрос, йшов на штурм Зимового…

Важко писати про той період мені, людині, котра не жила в ті роки. Я посилаюсь лише на мову документів, спогади моєї бабусі та мами. Бо всього було в селі: і примусова колективізація, і трагедії репресій, і кілька разів розбігалися колгоспи. Але вистояло, вижило село, стало ще кращим. Люди мають чудового керівника, заслуженого працівника сільського господарства України Миколу Івановича Московчука, з яким можна сміливо дивитися в майбутнє. Але щоб люди не забували минулого, пропоную кілька розповідей про репресованих земляків.

ЗЛОЧИН ІВАНА ЗАБЛОЦЬКОГО

Іван Тимофійович чекав на арешт, вечорами збирав у валізку речі, котрі кожен чоловік бере у далеку дорогу. Брав харчі, білизну, одягався і щовечора сідав біля вікна і дивився, коли ж приїде той автомобіль “емка”, прозваний народом за колір “чорним вороном”. А він все не їхав і не їхав. Бувало, не спалося, бувало, дружина Віра Михайлівна скаже:

– Ваню, чого ти боїшся, чого чекаєш, ти нічого не робив, нікому нічого не винен, лягай спати…

А він в одвіт лише хитав головою та заглиблювався в свої думки. Бо звідтоді, як 1935 року у вінницькій тюрмі було розстріляно його старшого брата Генріха, активного члена костьольного хору в Славуті, до котрого входив і сам Іван (ще до вступу в Одеський педінститут) – йому увесь час ввижалося, що ось-ось приїдуть і за ним.

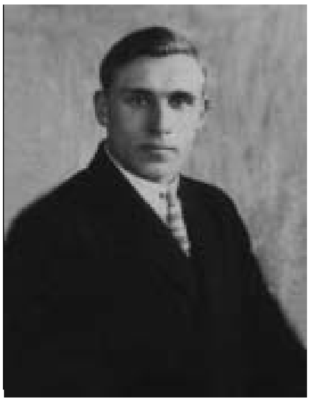
Іван Заблоцький

Цей хор було засновано 1925 року у містечку Славута тодішньої Вінницької (тепер Хмельницької) області ксьондзом Феліксом Забузьким та органістом Лаврентієм Сучком з місцевої молоді. Хор в основному супроводжував костьольну службу. Бувало, що збиралися за філіжанкою кави чи чаю на квартирі одного з хористів, обговорювали насущні події. Була і ще одна біда у Заблоцьких – їхній найстарший брат Фелікс далекого 1920 року відступив з білополяками і жив десь у Варшаві, входив до ПОВ (Польської організації військової), але з сім'єю ніяких стосунків не підтримував, навіть листів не надсилав, бо для радянської влади режим Юзефа Пілсудського, повторююсь, був чи не найстрашнішим ворогом – кордон з Польщею тримали на міцному замку. Хіба що якісь контрабандисти перетинали кордон і передавали вісточку від Фелікса. А потім і ці лазівки надійно перекрили, а оскільки прикордонна Славута тоді була населена переважно поляками, то й основним центром духовного та культурного життя міста став місцевий католицький костел. Тоді потрапив Іван до костьольного хору разом з братом, бо мали хлопці гарні голоси і гріх було ними не скористатись. Згодом Іван вступив до Одеського педагогічного інституту, де й долю свою зустрів – Віру Покорську, з якою по закінченню навчання отримав направлення в Грушківську неповну середню школу Одеської області (нині Ульяновський район Кіровоградщини), а наступного року був переведений директором школи Кам'янобрідської, також неповної середньої. Працював директором, викладав українську мову й літературу, про політику не мріяв.

Поселили молодих вчителів у хаті розкуркуленого середняка Потьомки (лише перед війною його доньці Нусі вдалося повернути хату), тож побутові проблеми нічим не відрізнялися від інших представників сільської інтелігенції. Іноді на засіданні сільського активу директор школи як людина з вищою освітою, авторитетний вчитель ставив під сумнів дії сільської напівграмотної влади.

Село тільки пережило страшні роки колективізації, голод, котрий викосив майже половину односельців. Але тривало відносне затишшя й можна було спокійно працювати. В чотири утворених у селі колгоспи загнали все доросле населення, тож Іван Тимофійович часто виступав з лекціями про насущний момент.

Але хмари згущувались. Після вбивства в грудні 1934 року в Ленінграді Сергія Кірова був розкручений новий маховик смерті. Спочатку Сталін прибрав старих більшовиків, котрі знали про його діяльність за часів царизму, а вже потім коса смерті пішла по периферії. Під її лезо потрапили організації, які негативно чи й нейтрально ставилися до радянської влади. До таких організацій потрапив і Славутський костьольний хор, котрому славутські чекісти присвоїли титул підрозділу ПОВ (польської військової організації). Чому так? На початку 30-их років у країні траплялися прояви незадоволення політикою партії, котра організувала страшний голодомор. До таких невдоволених належав і згадуваний хор. Для того, щоб організувати знищення хору, потрібен був лише привід. Смерть Кірова й стала цим приводом, адже всю законність в країні визначали так звані "трійки". Незабаром були заарештовані й розстріляні Генріх Заблоцький, Петро і Павло Пшебстковські та їхній батько, Марія Маркушевська, Северія Красівська, Марія Свінтковська, Сабіна Гей, Станіслав Мілер, Станіслав Кобилянський, Яніна Певел, також ксьондз Фелікс Забузький та органіст Лаврентій Сучек. А для того, щоб надати "викритій" ними організації статус загальнодержавної, славутські чекісти розіслали по всій Україні, куди виїхали колишні учасники хору, цидули, в котрих оголосили цих учасників емісарами чи навіть резидентами Польської організації військової. Івана Тимофійовича друзі попередили про події в Славуті, про те, що він також у проскрипційних списках. Тому він очікував на арешт. Був, звичайно, час, аби зникнути з Кам'яного Броду, розчинитися в юрбах людей, що їхали на Донбас, Кузбас, Магнітку, але він вчинив шляхетно – залишився. Адже в іншому разі почали б переслідувати дружину…

"Чорний ворон" приїхав вночі. А вже наступного дня уповноважений Грушківського райвідділу Держбезпеки (дорівнювало званню загальновійськового молодшого лейтенанта) Рибалко розглянув матеріали про злочинну діяльність Заблоцького Івана Тимофійовича, 1902 року народження, директора Кам'янобрідської НСШ: звинувачувався як член контрреволюційної польської націоналістичної

повстанської організації, котра ставила своєю метою повалення радянської влади. Справу було відкрито 24 грудня 1937 року. Того ж дня Заблоцького було етаповано в одеську тюрму і розпочато провадження за статтею 54-10 Карного кодексу УРСР.

Слід сказати, що Іван Тимофійович політикою не цікавився, був позапартійним, в армії не служив, бо був знятий з військового обліку через хворобу. Не брав участі в революції, адже на той момент йому йшов п'ятнадцятий рік. Варто також відзначити, що справа Заблоцького найтовстіша з усіх, котрі я тримав в руках, досліджуючи репресії земляків. У ній наявна хоча б позірна видимість об'єктивності, в деталях написані протокол допиту, після кожної відповіді стоїть гарним почерком підпис обвинувачуваного. Хоча на тих підписах я помітив дивні чорнильні плями, неначе їх підписувала людина, в котрої з очей капали сльози й чорнило утворювало клякси.

Десь на середині допитів відчувається, що Іван Тимофійович зламався. Очевидно, йому були пред'явлені покази Пшебитківського Йосипа, котрий підтвердив, що активним членом Польської організації військової (ПОВ) був рідний брат Генріха Заблоцького Іван, котрий на даний момент проживає на Одещині і працює вчителем.

На підставі матеріалів, котрі зібрали слідчі, прийнято рішення про арешт. Клопотання про це підписали капітан ДБ (підполковник загальновійськовий) Бичковський та начальник 1 відділу технік-інтендант І рангу Мокеєв.

Іван Тимофійович починає обмовляти себе. Зокрема він показав, що як активіст ПОВ ще в інституті він завербував в організацію вчителів Белінського Степана Івановича, а в 1932-1933 роках в організацію вступили Семен Подольський з Молдавської автономної соціалістичної республіки, столицею котрої була Балта, учитель Грушківської НСШ Давидчук Олександр Сидорович, 1909 року народження, а також Таран та Гаврилюк, імен котрих він не пам'ятає. І знову на підписах краплі сліз.

Я добре знав Олександра Сидоровича Давидчука, гарного педагога, котрий певний час був завучем Кам'янобрідської школи, де директорував мій батько, а потім він очолював Синицівську школу. І коли читав свідчення його однокурсника Івана Заблоцького, то сподівався знайти хоча б якісь "докази" його антидержавної, антипартійної діяльності. Доказів не було – одні гучні звинувачення. У 1938 році з ними можна було розраховувати лише на одне: розстріл. На щастя, з голови Олександра Сидоровича не впало жодної волосини. Чому? Я одразу відкидаю ту думку, що Олександр Сидорович був співробітником НКВС. Скоріше за все йому пощастило: якраз одразу після розстрілу Заблоцького з посади наркома внутрішніх справ було звільнено "могутнього карлика" (зріст 154 сантиметри) Миколу Єжова. Лаврентій Берія засудив свого попередника, багатьох в'язнів було звільнено з тюрем, робилась "вітринна" спроба чистки сталінського режиму. Тож владі справді було не до Олександра Сидоровича та інших обмовлених Заблоцьким людей. А потім війна, а по війні репресії були іншими: репресовувалися, як правило, старости, поліцаї, бургомістри та інші особи, котрі співпрацювали з фашистами чи підозрювались у співпраці. І знову не зачепили Олександра Сидоровича після війни. Він дожив до глибокої старості і помер років двадцять тому у Кам'яному Броді. Ну, як тут не сказати, що Олександр Сидорович народився в сорочці, адже тоді, далекого 1937 року, він назавжди міг залишитися 28-літнім, а фінішем його життя могла стати куля сталінського чекіста.

Іван Тимофійович "визнає", що його група, використавши події 1932-1933 років, вела пропаганду серед селян, котрі пережили голод, що уряд СРСР не допомагає їм, а вивозить хліб за кордон. Тобто "звинувачення" повністю побудоване на зізнаннях самого Заблоцького, але ще на свідченнях Пшебитковського.

У протоколі "трійки" №233 від 15 жовтня 1938 року без жодного підпису вирок: розстріляти. І ще одна довідка-протокол від 25.10.1938 року: вирок виконано в Одеській тюрмі.

1 червня 1989 року на підставі статті 1 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1989 року "Про додаткові заходи з відновлення справедливості щодо жертв репресій, що мали місце в період 30-40-х і початку 50-х років" радник юстиції 3 класу Володимир Мусіяка подав апеляцію на рішення "трійки" від 15.Х.1938 стосовно Заблоцького Івана Тимофійовича в Кіровоградський обласний суд. Рішенням Кіровоградського обласного суду через півстоліття Заблоцького Івана Тимофійовича було реабілітовано через відсутність у його діях складу злочину.

ПРИСТУП МАЛЯРІЇ

Йосип Яблонський.
Фото з родинного архіву

У тридцяті роки в Кам’яному Броді лютувала малярія. Практично кожен сільчанин перехворів на цю хворобу: малярія підточує тіло, дрімаючи в нім, мов міна уповільненої дії,.

Захворів на малярію і Йосип Яблонський, напівграмотний селянин, добрий господар. Трясло його раз на кілька днів, а так між приступами він був повністю працездатною людиною.

…Його заарештували 29 вересня 1937 року. Як свідчать документи, безпартійний Йосип Людвігович був активним учасником зборів на току, і саме він противився тому, щоб здати додатково державі 700 центнерів зерна, начебто сказавши: “Що це за влада, котра не турбується про своїх громадян? Давайте випишемо побільше на трудодень, потурбуємося про людей, а те, що залишиться, продамо державі”. Саме цей спротив настановам радвлади звучить з обвинувачувального висновку, який “сотворили” грушківські чекісти Мазур та Рибалко.

Очевидці свідчать, що Йосипа Людвіговича було призначено мотористом молотарки на току колгоспу імені Орджонікідзе (тік тих часів – це не сучасний агропромисловий комплекс, просто на полі утримувався майданчик, заливався водою, посипався половою, знову утрамбовувався, потім він висихав, на ньому знаходилися молотарка, віялки, трієри та бурти зерна; довкола стояли скирти із зерном, а в одному місці скирти вже обмолоченої соломи). Оскільки у Яблонського був хист до техніки, а крім того, все село знало, що він важко хворіє, то й призначили його механіком молотарки. В один з вересневих днів, а саме 29 вересня, у Йосипа Людвіговича трапився приступ малярії. Відчуваючи себе погано, він вийшов за межі току та й ліг під скиртою. Його трясло, аж цокотіли зуби, викручувало, потім він втратив свідомість. Коли ж ледь-ледь прийшов до тями, ще з затуманеними очима підійшов до гурту жінок зі словами: “Дівчата, чого ви розсілися, давайте молотити”. І саме в цей час до нього підійшов співробітник НКВС Мазур і заарештував його за зрив зборів колгоспників, котрі приймали зустрічний план (так би сказали у 80-ті) з додаткового продажу хліба державі. Виявилося, що в той час, доки Яблонського трясла малярія, на тік приїхав уповноважений райкому партії, котрий і організував збори колгоспників. А Йосип Людвігович якраз підійшов і своїми закликами до роботи зірвав збори.

Йосип Яблонський належав до числа міцних господарів села. Мав коней, воза, плуга, інший реманент. Мав гарний наділ. Мав дружину Євдокію, синів Віктора, Анатолія, Івана, доньок Надію та Олену. Найстарший Віктор на той час з 1935 року служив у робітничо-селянській Червоній армії. Колективізацію він зустрів ніяк: просто зібрав свої речі та й подався за 7 кілометрів у селище Завалля, де й влаштувався на графітній фабриці. Адже треба було якось годувати велику сім’ю. Він був звичайною людиною, батьком, котрий бажав щастя своїй великій родині – про таких кажуть, що ладен дітям небо прихилити.

Отже, фраза, мовлена Йосипом Яблонським, “дівчата, чого розсілися, пішли працювати”, була розцінена начальством як привід до зриву зборів. Його заарештували, доставили в райцентр. На світ з’явилася справа 26989. У звинуваченні, зокрема, говориться: “Яблонський Йосип Людвігович, 1888 року народження, віруючий християнин-католик, уродженець і житель с.Кам’яний Брід, малограмотний, провадив контрреволюційну роботу, направлену на зрив заходів радянської влади, вихваляв фашистську Польщу, підтримував зв’язок з ксьондзом, входив до складу костьольного активу, під час колективізації брав активну участь у волинках, протидіяв хлібозакупкам в селі у 1937 році. Може сховатися від слідства та суду, вплинути на хід слідства. Санкція прокурора за особливим списком від 11.09.1937”.

Під час першого слідства Яблонський тримався мужньо, всі звинувачення відкидав. Так на запитання: “Чи брали ви участь у волинках під час колективізації?” він відповідає: “Під час колективізації мене в селі не було, працював у Заваллі, скотину з колгоспу забрала моя дружина разом з іншими жінками. Я до цього не причетний”. Усіляко заперечував зв’язок з ксьондзом, котрий на той час правив у Голованівську, заперечував також входження до костьольного активу. Тобто винним себе не визнавав. І в

протоколі обшуку обійстя Яблонського, який було проведено за присутності голови сільради Полікарпа Ніколайчука, написано: “Нічого не знайдено. Різна переписка, листи на п’яти аркушах”.

Знову і знову допити. Основним документом звинувачення були ті докази, які слідчі здобули при опитуванні колгоспних активістів Івана Колядницького та Максима Шустовського, котрі негативно відгукувались про Яблонського, а також агента “Одинадцять”. Забігаючи наперед, скажу, що коли 1960 року до Кам’яного Броду прибув слідчий управління КДБ Української РСР капітан Коробов, котрий допитував усіх старожилів села, Григорія Голімбієвського, Якова Піньковського, а також згаданих Колядницького та Шустовського, то двоє останніх заявили, що ніколи не давали свідчень, нікого не обмовляли, хоча навіть побіжне порівняння підписів під протоколом 1937 та 1960 років підтверджує їхню повну ідентичність. Виходить, все-таки диму без вогню не буває. Всі інші сільчани характеризували Йосипа Людвіговича Яблонського лише з позитивного боку. Слід сказати, що Колядницький не на жарт перелякався під час війни, адже називаючи мою бабусю до війни “панською дочкою”, дуже боявся, щоб бабуся не поскаржилася новій владі на знущання бригадира. Був, як кажуть, нижче води, тихше трави. Та й старожили твердять, що Іван Колядницький 30-х років і післявоєнний Іван Колядницький – то наче різні люди. Отже, активісти колгоспу – це перш за все пристосуванці, котрі за будь-яких обставин проявляли себе так, аби найліпше велося самим їм.

Висновок слідства: Й.Л.Яблонський – контрреволюціонер, зв’язаний з ксьондзом Лаврецьким. Рішенням НКВС та прокурора СРСР від 17.XI.1937, протокол №344, Яблонський Йосип Людвігович був засуджений до вищої міри покарання – розстрілу. Вирок виконано 2 грудня 1937 року в Одеській тюрмі.

Так закінчила свій життєвий шлях людина, для якої благополуччя родини були над усе. Політикою ніколи не цікавився, але так вже трапилося, що скінчив своє життя політичним ворогом. Бо деякі нечисті на руку активісти, котрі лише вміли плескати язиками, пити горілку й збиткуватися над односельчанами, свою злість зігнали на людині, котра щось уміла (машиніст молотарки на той час у селі – це ого яка посада!). Не вірю в те, що є суд небесний, але якщо він є, то, напевне, їм воздано по заслугах.

Яблонського Йосипа Людвіговича реабілітовано в 1960 році.

ПРИЧИНА АРЕШТУ – ВІРА

А ось Василь Левицький та Михайло Шевчук ні в яких політичних організаціях та діяннях помічені не були. Їхня вина полягає в тім, що вони вірили в Бога. Але вірили нетрадиційно – були баптистами-євангелістами. На момент арешту Василеві Левицькому йшов 45-й рік, а Михайлові Шевчуку – 24-й. Заарештували їх під час молитовного зібрання в одному з сіл Теплицького району Вінницької області.

8 жовтня 1937 року начальник Грушківського райвідділу НКВС сержант Держбезпеки Мазур виніс постанову зі звинувачення уродженців та жителів Кам’яного Броду Левицького Василя Миколайовича 1891 року народження та Шевчука Михайла Герасимовича 1913 року народження “в антидержавній діяльності, розповсюдженні пліток про прийдешню поразку радянської влади, оскільки ця влада від Сталіна”.

Цим же Мазур встановив, що і Левицький, і Шевчук становлять загрозу для влади, можуть вплинути на хід слідства, тому й виніс попереджувальний захід: утримання під вартою в Одеській тюрмі.

Я беру в руки тонесеньку папочку, в котрій не підшито навіть 20 аркушів. Власне, в ній два протоколи допиту: по одному Шевчука і Левицького. Ані допиту свідків, ані експертиз. Лише по довідці з сільради, що обидва негативно ставляться до колгоспного ладу, не є членами колгоспу. Є дані про те, що сім’ю Шевчуків було розкуркулено, заслано на північ, але вони втекли із заслання і проживали в селі нелегально.

Не розумію: як це нелегально? Адже в селі всі знали, що Шевчуки – міцні господарі, котрі не побажали вступити до колгоспу, були розкуркулені, вислані на північ, повернувшись в село, не ховались, не підробляли ніяких документів, вільно ходили по селу. Яка ж це нелегальність?

У протоколі допиту звинувачувані визнають, що провадили антирадянську діяльність: читали Євангеліє, котре залишилося в них ще з дореволюційних часів, називали радянську владу владою Сталіна, говорили, що Радянський Союз загине у війні. Власне, доказів злочинної діяльності підсудних з погляду здорового ´лузду ніяких. Основним доказом вини є їхнє власне зізнання (пам’ятаєте, термін Вишинського: “Царица доказательств – личное признание вины”?). Та й саме розслідування пройшло напрочуд швидко

– 20 днів. Тобто, 8 жовтня 1937 року Левицький і Шевчук були заарештовані, а 28 жовтня 1937 року "трійка" винесла свій вирок: по 8 років спецтаборів. Від куль їх врятувало, мабуть, те, що і керівник секти, і людина, яка вербувала до секти, померли під час голодомору в 1933 році.

У справі Левицького і Шевчука наявний список людей, котрі входили до секти баптистів-євангелістів: Сава Мацієвський, Станіслав Яблонський, Кость Каленяк, Парфен Миколайчук та господиня дому, де збиралася секта, Параска Прокопчук.

Відбували свої терміни Левицький із Шевчуком на півночі. Після рішення "трійки" про долю Левицького нічого невідомо, очевидно, помер в таборах. А ось щодо Шевчука, то 24 серпня 1950 року в Одесі було складено обвинувачувальний висновок: працюючи на різних роботах в Дубинівському лісництві, він вів антидержавну діяльність, вербуючи людей в секту. Отже, не відступився від віри. На підставі цього висновку, підписаного старшим слідчим слідчого відділу УМДБ Одеської області капітаном Душаком, погодженого з заступником начальника 2 відділення слідчого відділу УМДБ Одеської області старшим лейтенантом Красиковим та начальником слідчого відділу полковником Компанійцем, Шевчука було звинувачено в злочинах, передбачених статтею 54-10 Кримінального кодексу УРСР: 24.06.1950 кримінальною справою №5081 через прокурора Одеської області Шевчука Михайла Герасимовича було покарано засланням на поселення в північні райони СРСР. Більше нічого про його долю не відомо.

Судова колегія Кіровоградського обласного суду 28.04.1989 на підставі подання прокурора Кіровоградської області В.Мусіяки визнала, що справа зі звинувачення Левицького Василя Миколайовича та Шевчука Михайла Герасимовича в злочинах, передбачених статтею 54-10 КК УРСР, підпадає під дію Указу Президії Верховної Ради СРСР. Обох підсудних було реабілітовано. Реабілітовано посмертно.

ВІД АВТОРА

Майже два місяці по понеділках я ходив до обласного державного архіву, читав матеріали. Мушу сказати, що коли гортаєш сторінки справ – волосся стає дибки. Доля людини вміщається в тонесенькій папочці. У справі Левицького-Шевчука 20 сторінок, в справі Яблонського до 40, лише в справі Заблоцького – близько сотні. Лиш Яблонський пробував якось захищатися. Відповіді чіткі, лаконічні, але від розстрілу це його не врятувало. Чим завинив хлібороб, котрий все життя працював у полі, плекав дітей, ні про яку політику ніколи не думав? Та й грамоти особливої не мав, судячи з його підпису – один чи два класи церковно-приходської школи закінчив. А може, такий почерк від того, що пальці у нього були перебиті? Не знаю. Історія, сталінські кати мовчать про це. І ніколи не скажуть. Певно, вірив у те, що заарештували його випадково, що розберуться та відпустять. Не вийшло. Щоб його розстріляти, навіть не збиралася "трійка" – розстріляли на підставі наказу НКВС та Прокуратури СРСР. Справи ставилися на потік – у катів горів план і його треба було виконувати. Так згинув подільський хлібороб в одеських катівнях.

Судячи з протоколу, Іван Заблоцький та Левицький з Шевчуком були готові до найстрашнішого. І якщо Заблоцький в основному надіявся на милість катів, бо зразу розпочав співпрацювати зі слідством, то Левицький з Шевчуком мали надію на милість Божу. Заблоцький з погляду протоколу, записаного енкаведистами, логічно мав намір повалити радянську владу, адже вона знущається над селянином, влаштовує голод. Невідомо лише, як і чим він збирався це зробити. Це не відображено ні в протоколі допиту, немає ніяких заяв. Немає в справах жодної експертизи, жодного показання свідків, лише переслане зі Славути "зізнання" Пшебитковського. Але відомо у який спосіб ці "зізнання" здобувалися. Та й не зізнання це, а повідомлення Славутського райвідділу НКВС, в якому повідомляється, що серед активних контрреволюціонерів Пшебитковський назвав ім'я Івана Заблоцького. І цього було достатньо, щоб заарештувати та розстріляти цілком невинну людину. На що це схоже? На державну шизофренію з ознакою параної. Навіть у невдоволеному погляді тоді вбачався ворог. Хоча кожна людина має свої думки, емоції, переживання. На це не зважали…

Я тринадцять років був народним засідателем обласного (потім Апеляційного) суду Кіровоградської області. Був у резерві народних засідателів Верховного Суду. Ми судили, навіть не маючи права на образу підсудного. А кожен епізод "діяльності" цих злочинів підкріплено цілим рядом експертиз, документів, показань свідків. Нічого подібного в документах сімдесятилітньої давності немає.

Хтось, можливо, дорікне мені: навіщо це, адже пройшло стільки років? Вважаю, такі матеріали треба оприлюднювати. Вже вісімнадцятий рік існує незалежна Україна, котра і відкрила архіви сталінських

часів. Але й досі в справах 30-х років заклеєні сторінки, котрі містять дані про стукачів (не для широкого загалу). Серед живих уже немає прямих нащадків сталінських стукачів, а історія ще не готова назвати їхні імена. Врешті, не треба відроджувати ненависть. Відроджувати треба пам’ять, адже без минулого немає майбутнього.

Сергій Колесников

ПРОСТІР ВНУТРІШНЬОЇ СВОБОДИ

Чи можна контролювати думки людини? Це, власне, голуба мрія будь-якої тоталітарної держави – мати таких громадян, у головах яких не народиться жодної крамольної, точніше, критичної думки. Звичайно, ще краще, аби думок не було взагалі, адже з них усе починається – і слово, і дія. Досягти такого, очевидно, не вдавалося жодній деспотії, до яких би жорстоких методів придушення і залякування вона б не вдавалася. Взагалі, навіть від констатації самого факту подібного прагнення вже віє фантасмагорією. Це – з точки зору сьогоднішнього дня. А ще кілька десятиліть тому наші батьки, наприклад, жили у такій реальності, коли думка вважалася злочином, тим більше записана на папері. Про це чомусь дуже швидко забули ті, хто й досі зітхає за хлібом по 16 копійок і ковбасою по 2.20. Але ж, споживаючи ці “блага”, треба було ховатися з будь-якою критичною думкою. Чи тим, хто жалкує, і ховатися було ні з чим?..

“У МЕНЕ НЕ БУЛО БАЖАННЯ СЛУЖИТЬ В АРМІЇ…”

Володимир Панасюк, на перший погляд, був абсолютно типовою радянською людиною. Народився в 1930 році у селі Богданівці Ульяновського району Кіровоградської області, звідки родом і його батьки – Степан Дмитрович та Степанида Сільвестрівна. Коли народився Володя, його батько вже був старшим лейтенантом. Родина певний час за місцем служби глави сім’ї жила у П’ятигорську. В травні 1941 батька направили у Кишинів на навчання, мати поїхала з ним, діти, Володя та молодший братик Олег, залишились на літо у бабусі в селі. Коли стало відомо про початок війни, батьки терміново повернулися в Богданівку, батько пробував організувати евакуацію родини, але йому треба було негайно з’явитися в свою частину і евакуюватися вони не встигли. До визволення – березня 1944 року – прожили в окупації. Влітку отримали повідомлення: Степан Дмитрович Панасюк загинув ще в 1942-му.

Володимир Панасюк.
Фото зі справи.

Володя став комсомольцем у 15 років. У 1946-47 очолював комсомольську організацію Богданівської семирічки. Потім вчився у Балтській республіканській школі конярства, після закінчення якої отримав направлення в Чернівецьку область. Трохи попрацював зоотехніком у Путильському райсільгоспуправлінні, причому встиг там стати секретарем комсомольської організації.

Але – чи то фах обрав не до душі, чи просто хотів вчитися далі – вступив у Чернівецький культпросвітний технікум. І тут незворотно постала проблема – його мали призвати в армію, а йти туди він не хотів. Не мав бажання, та й здоров'я підводило: ще з дитинства, коли він упав з даху і три дні пролежав без пам'яті, звідтоді головний біль час від часу навідував, та й зір весь час падав.

Закінчуючи перший курс технікуму, Володя Панасюк, не довго думаючи, написав листа військовому міністру СРСР, так принаймні він трактував ту посаду, з проханням не призивати його до армії хоча б до закінчення навчання. Він також повідомив, що має поганий зір і навряд чи принесе користь армії. Якщо ж його таки призвуть, просив направити в якусь гарячу точку. Для чого цей, останній пасаж – і сам не знав. Номер з листом, як не дивно, йому зійшов з рук (як правило, у Радянському Союзі лист у вищі інстанції сам по собі міг бути розцінений як наклеп на радянську дійсність, а, значить, злочин). Зрозуміло, в армію його таки призвали без усіляких поблажок: медкомісія визнала "…годным к нестроевой службе".

Вже в армії Панасюк написав листа начальникові головного військово-медичного управління. Значною мірою той лист відображає тип стосунків у Радянській армії (чи зжитий він і досі?) і підтверджує те, що у Володимира були підстави бути незадоволеним службою: "…Во время призова в армию зрение у меня было 0,1. Спустя полтора месяца начали болеть глаза и голова в висках. Врачи нашей части мне приписали капли и очки. Они не помогли. После очков увеличивались резь в глазах и головокружение. Я обратился к начальнику санчасти полковнику Елатинцеву. "Вы приехали не на курорт лечиться, а работать и больше ко мне не обращайтесь", – последовал ответ. Все же в июле меня направили в гарнизонную клинику. Врач установила, что зрение у меня 0,07 и катаральный коньюктивит. Но ничего больше и слушать не захотела. После неоднократных обращений меня направили к тому же врачу. Опять посоветовали носить очки. Но после них мне надо полчаса протирать глаза. Я чувствую, что скоро мне придется обращаться в санчасть без глаз. А сейчас обращаться туда нет смысла. Надеюсь, что вам очки не вставят".

"Я ЗНАВ, ЩО ПРО ЦЕ ГОВОРИТИ НЕ МОЖНА, АЛЕ ДУМАТИ…"

Прослужив Володимир Панасюк в армії менше року – у лютому 1952 солдата взводу забезпечення 2-го Московського артпідготовчого училища заарештували. Під час стройового огляду старший офіцер помітив у нього в кишені якийсь блокнотик, якого, очевидно, на його думку, там не мало бути. Наказав викласти усе з кишень на стіл. Узяв блокнотик і почав читати його вголос. Панасюк запротестував, бо то був його особистий щоденник. Я не знаю, що про таку ситуацію говорять армійські статути, але з точки зору елементарної порядності (чи такі закони в армії не діють?) слід було б вибачитися і повернути людині те, що їй належить. Натомість Панасюка заарештували. Бо щоденник у нього виявився антирадянським.

Врешті, у цьому зізнався й він сам. Правда, після багатьох допитів, що тривали по шість-сім годин (усе це зафіксовано в протоколах): "Антисоветщиком себя не считаю, хотя записи вел несоветского характера потому, что тяготился службой".

Дивує з якою запопадливістю і скрупульозністю чекісти розслідували цю справу: познаходили не лише Володимирових друзів по службі, а й однокурсників, знайомих дівчат, родичів. Усіх допитали, перевірили усі знайдені листи від Володимира. Ніби мова йшла про страшний злочин державної ваги. Врешті у селі Богданівці в Івана Чуприни, чоловіка Володимирової двоюрідної сестри, вилучили листа від молодого солдата, де він, очевидно, писав про свої намагання вирватися з армії. Принаймні в протоколі цитується, мабуть, "найстрашніша" фраза з листа: "…попробую предпринять еще одну попытку, если она не разобьется о стену русского деспотизма…"

Про що ж писав Володимир Панасюк у своїх блокнотах, що це так налякало органи? На жаль, самих записників у справі немає – чи вони десь загубились при передачі справ з архівів КДБ, чи Кіровоградський обласний архів і досі вважає їх секретними документами. Але у справі є чимало цитат, з яких можна судити про характер записів. Почав їх вести молодий солдат ще по дорозі на службу: "Когда ехали в Москву, к поезду подходило много нищих – старух, детей и мужчин преклонного вораста. Все они просят хлеба. Это есть комедия милитаризма, это – бюрократизм местных властей. И все это потому, что у нас огромная армия". "На солдат смотрят, как на пушечное мясо". В Москві: "Все гуляют и ничего не делают. Это никак не резонирует, что благополучие одних базируется на несчастии других".

Є в записнику і цитати класиків – Гюго, Драйзера. Про свободу взагалі і про свободу народу. Про командирів: “Если бы некоторые из них знали, как их не любят, то они не рисковали бы попасть на фронт”, “Сержанты больше воображают, чем соображают”.

Чого тільки не намагалися знайти в тих записах доблесні чекісти – і намір тероризму, і бажання втекти за кордон (десь затесалася фраза про це), і намір написати в майбутньому антирадянську книгу, зрозуміло, видати її (цікаво – як і де?) і тим самим спаплюжити життя в Радянському Союзі. Через три місяці обговорення цих фантазій (навряд чи інакше можна назвати слідство у цій справі) військовий трибунал Московського гарнізону приговорив Володимира Панасюка до десяти років виправно-трудових таборів з поразкою прав на п’ять років. У касаційній скарзі Панасюк намагається довести тодішньому правосуддю, що записи – це його думки, але аж ніяк не дії, думки ж, хоч і зовсім неправильні, не можна розцінювати, як антирадянські дії. Даремно. Касаційну скаргу відхилено.

З Печорлагу, де він відбував покарання, Панасюка вирятувала смерть Сталіна. У березні 1954 Верховний суд СРСР скасував вирок і “занадто грамотного” солдата звільнили з-під варти. Та реабілітували його лише у 1989-му…

Світлана Орел

СПИСКИ РЕАБІЛІТОВАНИХ ЖЕРТВ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

АНТОСЮК КИРИЛО ПЕТРОВИЧ, 1870 р.н., с.Лозувата, українець, неписьменний, без певних занять. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 21.04.1938 Грушківським РВ НКВС (“у 1920 році брав участь у контрреволюційному Сабатинівському повстанні, у 1930-му – в куркульських волинках; член антирадянського куркульського угруповання”). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12424)

АРТВИХ ІВАН СТАНІСЛАВОВИЧ, 1905 р.н., с.Кам’яний Брід, поляк, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у м.Ананьїв Одеської області, землероб, старший лейтенант, командир батальйону військової частини 4598. Заарештований 17.08.1938 особливим відділом управління держбезпеки військової частини 4584 м.Котовська (підозрювався як агент польської розвідки і член контрреволюційної повстанської організації). Особливим відділом УДБ в/ч 5139 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7753)

АФЕЛЬТОВИЧ АДАМ АДАМОВИЧ, 1878 р.н., м.Вацлавськ (Польща), поляк, освіта середня, проживав у м.Ульяновка, медфельдшер лікарні. Заарештований 22.08.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська діяльність, зв’язок з Польщею). Засуджений 26.10.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 5.11.1937. Реабілітований 15.01.1960 Верховним судом УРСР. (П – 5032)

БАБІЙ ОЛЕКСАНДР ПОРФИРОВИЧ, 1904 р.н., с.Кошаро-Олександрівка, українець, освіта початкова, проживав у селищі Роза м.Коркіне Челябінської області (Росія), чорнороб шахти №27 тресту “Калачіввугілля”. Заарештований 3.11.1950 управлінням МДБ Челябінської області (“під час німецької окупації служив поліцаєм, брав участь в пограбуваннях населення, встановленні профашистських порядків, побитті громадян”). Засуджений 6.07.1951 трибуналом військ МДБ Одеської області до 25 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Одеського військового округу 19.10.1954 міру покарання зменшено до 5 років неволі. З-під варти звільнений у 1954 році. Реабілітований 25.08.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13953)

БАЗИЛЕНКО ЮХИМ АРСЕНОВИЧ, 1898 р.н., с.Кошаро-Олександрівка, українець, освіта початкова, вчитель неповної середньої школи. Заарештований 19.08.1937 Грушківським РВ НКВС (член контрреволюційної української націоналістичної організації). Засуджений 29.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 12.11.1937. Реабілітований 3.03.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5556, 8104)

БАЛАН ВАСИЛЬ ГЕРАСИМОВИЧ, 1904 р.н., с.Юзефове (нині с.Йосипівка), українець, освіта початкова, проживав у с.Мечиславка Ульяновського району, тракторист Грушківської машино-тракторної станції. Заарештований 17.02.1938 Грушківським РВ НКВС (розповсюджував чутки про війну і поразку в ній СРСР). Засуджений 11.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.03.1938. Реабілітований 26.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12414)

БАЛАН КЛИМ ФЕДОСІЙОВИЧ, 1877 р.н., с.Юзефове (нині с.Йосипівка), українець, без певних занять. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 25.04.1938 Грушківським РВ НКВС (участь в контрреволюціній повстанській організації). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до

розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12440)

БАЛАНЮК ПЕТРО ПОРФИРОВИЧ, 1922 р.н., с.Шевченка, українець, письменний, член ВЛКСМ з 1937 року, червоноармієць. Заарештований 15.05.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 53-ої армії ("перебуваючи в Червоній армії, у вересні 1941 року був поранений і потрапив до німецького полону, звідки втік і повернувся в рідне село; восени 1943 року був арештований начальником районної поліції і завербований письмовим зобов'язанням виявляти партизан, комуністів, комсомольців та осіб, вороже налаштованих до німецької влади"). Засуджений 2.06.1944 військовим трибуналом 53-ої армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Звільнений з-під варти 25.05.1954. Реабілітований 20.12.1957 трибуналом Київського військового округу. Вихованець дитбудинку – батьки Порфир Захарович, 1899 р.н., і Харитина Семенівна, 1896 р.н., померли у голодному 1933 році. (П – 4039)

БАРАНОВСЬКА-ПАНЧЕНКО МОТРЯ ІЛЛІВНА, 1889 р.н., с.Іванівка Новозибківського району Чернігівської області, українка, неписьменна, проживала на х.Тарасівка (приєднане до м.Ульяновка), домогосподарка. Заарештована 18.11.1937 Грушківським РВ НКВС (недонесення про контрреволюційну діяльність репресованого чоловіка Франца). Управлінням НКВС Одеської області 13.02.1938 справа припинена, з-під варти звільнена. (П – 1096)

БАРАНОВСЬКИЙ ФРАНЦ ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Болицька Козинецького повіту (Польща), поляк, освіта початкова, проживав на х.Тарасівка (приєднаний до м. Ульяновка), десятник-будівельник Ульяновського бурякорадгоспу. Заарештований 2.09.1937 Грушківським РВ НКВС ("член польської контрреволюційної організації та шкідництво" – *див. Флоріан Студзинський*). Засуджений 23.09.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 3.10.1937. Реабілітований 11.05.1957 Верховним судом СРСР. (П – 4303)

БАРДЕЦЬКИЙ ПАВЛО ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., с.Великі Трояни, українець, освіта 3 класи, проживав у с.Грузьке Голованівського району, рахівник Ємилівського пастеризаційного пункту Гайворонського маслозаводу. Заарештований 10.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9362)

БАСЮК ЙОСИП ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1907 р.н., с.Москалівка Ляховецького району Вінницької (нині Білогірського Хмельницької) області, українець, письменний, член ВКП(б) у 1932-38 роках, проживав у с.Грушка (нині Ульяновського району), інструктор пожежної охорони. Заарештований 27.06.1938 УНКВС Одеської області (підозрювався як польський шпигун). Управлінням НКВС Одеської області 15.09.1938 слідство припинене, 31.08.1939 з-під варти звільнений. (П – 6343)

БАТЕЖМАНСЬКИЙ ІВАН ОКСЕНТОВИЧ, 1895 р.н., с.Новоселиця, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б), проживав у с.Кам'яний Брід Ульяновського району, голова колгоспу "Хвиля революції". Заарештований 16.02.1937 Грушківським РВ НКВС ("антирадянська агітація: розповідав про голод, виступав проти колгоспів"). Засуджений 26.12.1937 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 28.06.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12168)

БАФТАЛОВСЬКИЙ ВСЕВОЛОД АРКАДІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Лозувата Грушківського (нині Ульяновського) району, українець, освіта вища, проживав у с.Шепилове Голованівського району, вчитель. Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації і проведення посівної кампанії). Голованівським РВ ДПУ 2.06.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3082)

БЕРЛОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ДМИТРОВИЧ, 1904 р.н., с.Великі Трояни, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 Грушківським РВ НКВС (учасник контрреволюційної куркульської групи та проведення антирадянської агітації). Засуджений 29.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 13.06.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4762)

БЕРЛОВСЬКИЙ ІЛЛЯ ІВАНОВИЧ, 1897 р.н., с. Трояни, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 6.04.1938 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 20.04.1938

трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 31.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8996)

БЕРЛОВСЬКИЙ ТИМІШ ІВАНОВИЧ, 1873 р.н., с.Великі Трояни, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 15.05.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11892)

БЕРТ РОДІОН АНДРІЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Луги Чечельницького району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Йосипівка Ульяновського району, без певних занять. У 1931 році розкуркулений і висланий із прикордонної зони. Заарештований 12.03.1938 Грушківським РВ НКВС. (антирадянська агітація: “під керівництвом Романа Попсуя у Юзефівці угруповання куркулів зриває заходи радянської влади, поширює провокаційні чутки про війну і поразку в ній СРСР, вихваляє німецький фашизм”). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 12.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10327)

БІЛОУС ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1893 р.н., с.Великі Трояни, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 Грушківським РВ НКВС (учасник контрреволюційної куркульської групи та проведення антирадянської агітації). Засуджений 29.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 13.06.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4762)

БІЛОУС МУСІЙ СИДОРОВИЧ, 1902 р.н., с.Вільхове, українець, освіта початкова, столяр цукрового заводу. У 1932 році за антирадянську агітацію був засуджений до 3 років заслання. Вдруге заарештований 28.07.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, спрямована на зрив заходів радянської влади). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Одеської області 17.02.1940 міру покарання зменшено до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11336),

БІЛОУС СИДІР ЯКИМОВИЧ, 1868 (1873) р.н., с.Вільхове, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. У 1930 році розкуркулений, у 1931-ому разом із сином Мусієм висланий на 5 років у Мурманську область (Росія), звідки втік. Вдруге заарештований 29.11.1932 Одеським облвідділом ДПУ (втеча із заслання, антирадянська агітація). Засуджений 10.03.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання в Казахстан. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Втретє заарештований 28.07.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади та колгоспів). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Одеської області 17.02.1940 міру покарання зменшено до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7193, 11336)

БЛАЖИЄВСЬКИЙ ВАСИЛЬ ПРОХОРОВИЧ, 1914 р.н., с.Сабатинівка, українець, освіта неповна середня (9 класів, педагогічні курси в Мелітополі й курси ЦК ЛКСМУ), член ВКП(б) з 1940 року, проживав у с.Зелена Балка Олександрійського району, голова колгоспу ім.Петровського. У 1935 році за “зловживання при виконанні службових обов’язків на роботі в системі органів НКВС” був засуджений до 1,5 року неволі. Вдруге заарештований 3.11.1943 відділом контррозвідки “Смерш” 6-ої повітряно-десантної дивізії (“зрада Батьківщини: будучи політруком роти 1-го зведеного полку резерву політскладу Південно-Західного фронту і потрапивши в оточення, не виявив необхідних заходів до визволення; під час окупації вернувся в м.Кривий Ріг, у жовтні 1941-го в гестапо зізнався в належності до ВКП(б) і був залучений до співробітництва: отримав завдання виявляти комуністів і комсомольців”; “у листопаді 1943 року різко виступив проти мародерства селян бійцями Червоної армії: за крадіжку корови був заарештований старшина госпвзводу, в розмові з капітаном контррозвідки калмиком Нісембаєвим висловив свою ненависть до калмиків: “Я б усіх калмиків, які служили у німецькій армії, перестріляв” – із скарги Блажиєвського у 1964 році). Засуджений 4.12.1943 військовим трибуналом 5-ої гвардійської армії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та військового звання політрук. Звільнений з-під варти у квітні 1953 року. Реабілітований 22.09.1964 трибуналом Київського військового округу. (П – 7916)

БОГАЧУК ПРОКІП ПЕТРОВИЧ, 1875 р.н., с.Великі Трояни, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1930 році розкуркулений і разом з родиною висланий на Урал. Заарештований 12.03.1938 Грушківським РВ НКВС (“у 1934 році вернувся в село із заслання, коли там померли дружина Февронія, сини Сергій і Никифор; в розмовах із колгоспниками висловлював невдоволення радянською владою за розкуркулення і заслання, приходив у сільраду й вимагав повернути йому конфісковане майно, розповідав, як мучиться народ на засланні”). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9505)

БОГУСЛАВСЬКИЙ ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ, 1920 р.н., с.Кам’яний Брід, українець, освіта початкова, червоноармієць 418 окремого будівельного батальйону 11-го армійського управління військово-польового будівництва. Заарештований 21.10.1941 особливим відділом НКВС 150-го армійського управління військово-польового будівництва (“серед червоноармійців розповідав про голод в СРСР у 1932-33 роках; обурювався тим, що за 23 роки радянська влада не змогла зміцнити свої кордони, а тому фашисти легко просуваються у глибину країни”). Засуджений 22.11.1941 військовим трибуналом 34-го району авіабазування до розстрілу, вирок виконано 5.12.1941. Реабілітований 19.12.1989 трибуналом Київського військового округу. (П – 10339)

БОЙКО ТАДЕЙ ЄВГЕНОВИЧ, 1887 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 5.12.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянські настрої, контрреволюційна діяльність: “у 1920-21 роках брав участь у селянському Сабатинівському повстанні”; “дискредитовував сталінську Конституцію, агітував проти виборів у Верховну раду і Раду національностей”). Засуджений 5.09.1938 Одеським облсудом до 4 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Верховним судом УРСР 16.11.1938 задоволено касаційну скаргу Бойка, справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10163)

БОЙКО ФЕДІР ФЕДОРОВИЧ, 1877 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб, диякон. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радвлади). Первомайським окружним відділом ДПУ 8.04.1930 справу виділено в окреме провадження. (П – 10830)

БОЙЧУК ІВАН КАЛЕНИКОВИЧ, 1925 р.н., с.Розношенське, українець, освіта 9 класів, без певних занять (з березня по жовтень 1944 року служив у рядах Червоної армії, сержант). Заарештований 5.11.1944 Грушківським РВ НКДБ (“у 1943 році односельцем Остапом Чорнобаєм завербований у Організацію українських націоналістів, отримував націоналістичну літературу з рук керівника трійки, давав читати друзям, зокрема Федору Голоті”). Засуджений 23.05.1945 трибуналом військ НКВС Київської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Звільнений із Гірничого табору МВС СРСР 28.08.1954, у спецкомендатурі м.Норильська йому під розписку було оголошено про вічне заслання у селищі Кайєркан Красноярського краю, Росія. Реабілітований 4.09.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3154)

БОРОВСЬКИЙ МИКОЛА ФРАНЦОВИЧ, 1892 р.н., м.Умань Черкаської області, поляк, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у м.Ульяновка, механік бурякорадгоспу. Заарештований 5.06.1937 Грушківським РВ НКВС (“член польської контрреволюційної організації та шкідництво” – *див. Флоріан Студзинський*). Засуджений 18.09.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.09.1937. Реабілітований 11.05.1957 Верховним судом СРСР. (П – 4303)

БРЖЕЗИЦЬКИЙ МИКОЛА ДЕНИСОВИЧ, 1911 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, освіта середня військова (школа середнього командного складу, 1932), член ВКП(б) у 1931-35 роках, проживав у м.Одесі, командир взводу піхотного училища, старший лейтенант. Заарештований 11.05.1938 особливим відділом військової частини 4313 (“на попередньому допиті визнав себе винним як учасник антирадянської української націоналістичної організації, куди був завербований колишнім начальником Одеського піхотного училища В.М.Турчаком,нині заарештованим, і в інтересах організації зривав бойову підготовку; на подальших допитах від власних свідчень відмовився”). Особливим відділом військової частини 5139 справу припинено 22.05.1939, з-під варти звільнений. (П – 6352)

БРЖОЗОВСЬКИЙ МИКОЛА ЗАХАРОВИЧ, 1892 р.н., с.Хижинці Букського району Київської (нині Лисянського Черкаської) області, українець, освіта середня (Уманські дворічні педагогічні курси, 1910), проживав у с.Маньківське Ульяновського району, завідувач школи. Заарештований 3.10.1937 Грушківським РВ НКВС (“коли у вересні комсомольці звернулись за допомогою у вивченні положення

про вибори до Верховної ради СРСР, Бржозовський висловився в контрреволюційному дусі про вибори, компрометував сталінську Конституцію, дискредитовував органи радвлади і керівництво уряду УРСР"). Засуджений 5.02.1938 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 4.05.1938 присуд скасований, з-під варти звільнений 5.07.1938 під підписку про невиїзд. Управлінням НКВС Одеської області 8.02.1940 справу припинено. (П – 1218)

БРИГАДИР ФИЛИМОН ОКСЕНТОВИЧ, 1883 р.н., с.Йосипівка, українець, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, робітник цукрового заводу (колишнього П'ятакова). Заарештований 6.04.1938 Грушківським РВ НКВС ("контрреволюційна діяльність: у 1920 році брав участь у Сабатинівському повстанні; дружив із куркулями Павлом Филипчуком, Антоном Куликом, Григорієм Русавським, попом Подольським, який жив у нього 3 роки – всі репресовані; висловлював антирадянські вигадки, начебто радвлада карає безневинних людей, зводив наклепи на виборчу систему в СРСР і колгоспне життя; член контрреволюційної повстанської організації"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 24.10.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 8995)

БРОВАРЧУК ТРОХИМ ЛАРІОНОВИЧ, 1886 р.н., с.Шамраєве (приєднане до м.Ульяновка), українець, неписьменний, робітник "Заготзерно". У 1929 році розкуркулений, у 1930 році був засуджений до 2 років заслання за межі України "за участь у куркульській волинці проти колективізації". Вдруге заарештований 6.04.1938 Грушківським РВ НКВС ("виходець із куркульської родини; у 1920 році два дні брав участь у Сабатинівському повстанні – керував повстанцями села Шамраєвого Анань Звончук, засуджений у 1937 році до розстрілу; член контрреволюційної повстанської організації"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8995)

БРОДСЬКИЙ КАЗИМИР АНТОНОВИЧ, 1894 р.н., с.Шведівка Грушківського (нова назва с.Шевченкове Кошароолександрівської сільради Ульяновського) району, поляк, освіта початкова, бригадир колгоспу. Заарештований 29.09.1937 Грушківським РВ НКВС (поширював провокаційні чутки про війну з Польщею, вихваляв Польщу, зводив наклепи на СРСР). Засуджений 26.10.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 5.11.1937. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11575)

БУГА ІВАН ЛАРІОНОВИЧ, 1904 р.н., м.Бірзула (Молдова), українець, освіта середня, проживав у м.Ульяновка, зоотехнік бурякорадгоспу. Заарештований 3.10.1937 Грушківським РВ НКВС ("гурт поляків спільно з українцем Бугою провадили шкідницьку роботу в радгоспі з метою підриву тваринництва; підтримувати зв'язки з Польщею, зводили наклепи на радянський лад"). Засуджений 5.11.1937 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 18.11.1937. Реабілітований 14.06.1958 Верховним судом СРСР. (П – 4375)

БУРАН ІВАН ПАВЛОВИЧ, 1883 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 6.04.1938 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна пропаганда, діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 8.07.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5442)

БУРАН НИКИФОР ЯКИМОВИЧ, 1902 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 1.08.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, втеча із заслання). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 10.09.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5316)

БУРЛАКА ПАНТЕЛІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Мечиславка, українець, освіта початкова, різнороб. У 1930 році розкуркулений і висланий на північ, м.Вельськ Архангельської області, у 1933-ому втік додому. Вдруге заарештований 12.03.1938 Грушківським РВ НКВС ("контрреволюційна діяльність проти реалізації державної позики, спотворення сталінської Конституції – вимагав повернути вилучене при розкуркуленні майно"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 4988)

ВАСЮТА ЄВГЕН ФЕДОРОВИЧ, 1904 р.н., с.Шамраївка, українець, освіта 4 класи, член ВЛКСМ у 1924-28 роках, водій 6-ої батареї 661-го артилерійського полку 206-ої стрілецької дивізії. Заарештований

23.09.1942 особливим відділом НКВС 661-го АП 206-ої СД (“антирадянська агітація серед військовослужбовців, критика Радянського інформбюро, поразницькі настрої, намір зрадити Батьківщину”). Засуджений 3.12.1942 військовим трибуналом 206-ої стрілецької дивізії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 23.06.1993 прокуратурою Московського військового округу. (П – 13867)

ВАСЮТИНСЬКИЙ АРСЕН ГРИГОРОВИЧ, 1887 р.н., с.Грушка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Чубаря. У 1934 році був засуджений “за шкідництво в тваринництві й недосіви”. Вдруге заарештований 28.09.1937 Грушківським РВ НКВС (“в роки громадянської війни служив у загоні Вільного козацтва, організатор петлюрівського куреня, сотник, брав участь у повстанні проти радвлади у 1920 році; підтримував Сильвестра Червонія матеріально, коли той перебував на нелегальному становищі; організатор куркульських волинок у 1930 році, контрреволюційна діяльність в останні роки”). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.11.1937. Реабілітований 18.05.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3580)

ВАЦЮК ЛУК’ЯН СЕМЕНОВИЧ, 1881 р.н., с.Розношенське, хлібороб-середняк. Заарештований 2.05.1932 Кривоозерським РВ ДПУ (організація контрреволюційної повстанської групи). Одеським облвідділом ДПУ 8.09.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2882)

ВЕЙЦМАН ЗЕЛЬМАН МАТУСОВИЧ, 1907 р.н., м.Ульяновка, єврей, письменний, проживав у м.Кіровограді, безробітний. Заарештований 19.07.1940 УНКВС Кіровоградської області (антирадянська діяльність). Засуджений 1.03.1941 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10679)

ВЕЛІХОВСЬКИЙ ФРАНЦ КАЗИМИРОВИЧ, 1883 р.н., Польща, поляк, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, м’ясник у робітничому кооперативі. Заарештований 30.09.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 22.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 22.01.1938. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11569)

ВЕРБА ІВАН МАКАРОВИЧ, 1897 р.н., с.Мечиславка, українець, освіта початкова, тесля колгоспу ім.Комінтерну. Заарештований 29.08.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге заарештований 12.09.1949 управлінням МДБ Одеської області (активний учасник секти єговістів). Засуджений 13.02.1950 особливою нарадою МДБ СРСР до заслання у Кустанайську область (Казахстан). Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9021, 10836)

ВЕРБА ЛЕОНТІЙ ДМИТРОВИЧ, 1894 р.н., с.Мечиславка, українець, освіта початкова, член ВКП(б) до 1941 року, проживав у м.Ульяновка, начальник транспортного цеху цукрового комбінату. Заарештований 10.09.1944 Грушківським РВ НКДБ (завербований агент “СД”). Засуджений 1.12.1944 трибуналом військ НКВС Київської області до 15 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Помер 8.04.1945 у лікарні “Тайшетлагу”. 7.07.1945 у зв’язку з амністією звільнений від покарання. Верховним судом СРСР 28.05.1946 міра покарання зменшена до 3 років без позбавлення громадянських прав. Реабілітований 12.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12891)

ВЕРБИЦЬКИЙ АРСЕН ПАВЛОВИЧ, 1901 р.н., с.Гренівське Луполовської сільради, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 16.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації та підготовці збройного повстання). Грушківським РВ ДПУ 24.03.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2868)

ВЕРБИЦЬКИЙ ГРИГОРІЙ ЯКОВИЧ, 1897 р.н., с.Гренівське Луполовської сільради, українець, письменний, хлібороб-середняк. Заарештований 16.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітацій та підготовці збройного повстання). Грушківським РВ ДПУ 24.03.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2868)

ВЕРБИЦЬКИЙ ЙОСИП ЯКОВИЧ, 1899 р.н., с.Гренівське Луполовської сільради, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 16.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітацій та підготовці збройного повстання). Грушківським РВ ДПУ 24.03.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2868)

ВЕРБИЦЬКИЙ РАФАЇЛ СТАНІСЛАВОВИЧ, 1902 р.н., с.Гренівське Луполовської сільради, поляк, письменний, хлібороб колгоспу ім.Карла Маркса села Луполове. Заарештований 26.04.1938 Грушківським РВ НКВС ("у 1931 році родина розкуркулена й вислана на північ, Рафаїл разом із батьком від заслання сховався"; "належність до антирадянського повстанського угруповання" – *див. Іван Лютостанський*). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 15.12.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 6116)

ВЕРЖБИЦЬКИЙ СТАНІСЛАВ СЕМЕНОВИЧ, 1901 р.н., с.Великі Трояни, поляк, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, помічник бухгалтера на залізничній станції. Заарештований 13.01.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС Південно-Західної залізниці ("будучи запеклим польським націоналістом, підтримував тісні стосунки з ворогами народу Янішевськими Альбіном і Тимофієм, засудженими за 1-ою категорією; вів антирадянську агітацію: "Ось якби на Україні була польська влада, то й жилось би робітникам краще, ніж за радянської"). Засуджений 16.05.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.10.1956 Кіровоградським облсудом. Дядько Станіслав Вержбицький розкуркулений; брат дружини Михайло Звольський репресований за 1-ою категорією; родичі дружини Поплавські Йосип, Карл і Станіслав за контрреволюційну діяльність на залізниці засуджені за 1-ою категорією. (П – 2707)

ВЕРОВЕНКО ВОЛОДИМИР ФЕДОТОВИЧ, 1897 р.н., с.Синьки, українець, письменний, хлібороб-середняк. Заарештований 8.05.1932 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 3.11.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6907)

ВЕРОВЕНКО МАКСИМ ВАСИЛЬОВИЧ, 1877 р.н., с.Синьки, українець, неписьменний, сторож сільської школи. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 28.07.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колективізації, сталінської Конституції). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11937)

ВЕРОВЕНКО МАТВІЙ ТИМОФІЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Синьки Грушківського району, українець, освіта середня, проживав на х.Ляхово Гнатівської сільради Доброподичківського району, завідувач школи, вчитель. Заарештований 23.01.1932 Новоукраїнським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти хлібозаготівлі). Новоукраїнським РВ ДПУ 26.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2923)

ВЕРТИПОРОХ ВАСИЛЬ ВІКТОРОВИЧ, 1880 р.н., с.Новоселиця, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 30.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (агітація проти колективізації). Грушківським РВ ДПУ 13.01.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи різноробом Ульяновського бурякорадгоспу, заарештований 12.03.1938 Грушківським РВ НКВС ("разом із куркулем Гаврилом Лагадиром провадив контрреволюційну діяльність, підмовляв робітників не виходити в поле, аби зірвати посівну кампанію, дискредитовував радгоспне будівництво, поширював провокаційні чутки про війну, вихваляв німецький фашизм, жалкував за старим ладом"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6644, 9503)

ВЕРХОГЛАЗ ХАНА ОВСІЇВНА, 1905 р.н., с.Писарівка Уманського округу (нині Лисянського району Черкаської області), єврейка, освіта початкова, проживала у с.Мечиславка Ульяновського району, швея. Заарештована 9.11.1931 Грушківським РВ ДПУ ("член секти єговістів, систематично роз'їжджала по містах України, тримала зв'язок і листувалася з відомими єговістами, розповсюджувала релігійну літературу"). Засуджена 23.11.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітована 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11541)

ВИНОГРАДОВ ЙОСИП АНДРІЙОВИЧ, 1900 р.н., м.Варшава, поляк, письменний, член ВКП(б) до 1929 року, проживав у м.Ульяновка, нормувальник цукрозаводу. Заарештований 22.08.1937 Грушківським РВ НКВС (шпигунство). Засуджений 6.12.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 15.12.1937. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11845)

ВІБЕ ЄЛИЗАВЕТА АРОНІВНА, 1914 р.н., с.Миколаївка Горлівського району Донецької області, німкеня, освіта вища (Одеський медінститут, 1940), проживала у с.Грушка Ульяновського району, завідувач

медпункту. Заарештована 18.09.1944 Грушківським РВ НКВС ("в роки німецької окупації працювала завідувачем медичного пункту у с.Данилова Балка Ульяновського району; співчутливо ставилась до фашистського ладу й прагнення німців встановити новий порядок у Європі; у грудні 1941 року прийняла німецьке підданство – в результаті отримувала продовольчу пайку і 50% надбавки до основного заробітку; надавала медичну допомогу німецьким солдатам"). Засуджена 27.01.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з конфіскацією майна. У червні 1945 року райвідділ НКВС подав клопотання до особливої наради НКВС СРСР: залишити чоловіка засудженої, Процака Івана Михайловича, з трьома неповнолітніми дітьми (Ірма, Арнольд і Микола відповідно 1940, 1942 і 1943 р.н.) на проживання у Грушківському районі. Реабілітована 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9659)

ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ КІНДРАТОВИЧ, 1895 р.н., с.Синьки, українець, письменний, член колгоспу ім.Куйбишева. Заарештований у березні 1932 року Грушківським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 3.11.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 13.03.1938 Грушківським РВ НКВС ("антирадянська контрреволюційна діяльність разом із односельцями Кононом Деундяком, Олексою Форосенком і Петром Мартиняком" – *див. детальніше Петро Мартиняк, Ульяновський район*). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9504)

ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ ЛУКА ГРИГОРОВИЧ, с.Кам'яний Брід, хлібороб. Заарештований 16.03.1930. Справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4675)

ВОЛОШИНА ОКСАНА МИХАЙЛІВНА, 1883 р.н., с.Данилова Балка, українка, неписьменна, працювала у власному господарстві. Заарештована 7.06.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("вела агітацію проти колективізації на селі, брала участь у організації масових безпорядків, які супроводжувались погрозами вбивства радянських активістів за зняття дзвонів із церкви"). Засуджена 25.09.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 2 років неволі умовно, з-під варти звільнена. Вдруге заарештована 1.04.1931 Грушківським РВ ДПУ ("вела антирадянську агітацію, брала участь у підпільних зборах, готуючись до проведення волинки" – *див. Федір Жученко*). Грушківським РВ ДПУ 18.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 6028, 6716)

ВОЛЯНИЦЬКИЙ ПАВЛО ІСАКОВИЧ, 1877 р.н., с.Ободівка Тростянецького району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, працював у колгоспі на поденних роботах. Заарештований 13.03.1938 Грушківським РВ НКВС ("син псаломника, сам був дяком і священиком; провадив релегійну контрреволюційну діяльність" – *див. також Микита Лехницький*). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9502)

ВОРОНЧУК АВРАМ ГРИГОРОВИЧ, 1900 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, проживав у с.Бандурове Гайворонського району, бухгалтер колгоспу. Заарештований 22.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, терор). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.11.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5362)

ВОРОНЧУК АНДРІЙ НАЗАРОВИЧ, 1902 р.н., с.Лозувата, молдаванин, освіта початкова, різнороб радгоспу. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 4.04.1935 управлінням НКВС Одеської області (підозрювався як член контрреволюційної організації). УНКВС Одеської області 25.05.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4274)

ВОРОНЧУК ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1907 р.н., с.Лозувата, освіта початкова, хлібороб. Заарештований у квітні 1935 року Грушківським райвідділом НКВС (підозрювався як член контрреволюційної організації). Грушківським райвідділом НКВС 25.05.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4274)

ВОРОНЧУК ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1866 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ВОРОНЧУК ДМИТРО ІВАНОВИЧ, 1870 р.н., с.Лозувата, молдаванин, неписьменний, без певних занять. Заарештований 21.04.1938 Грушківським РВ НКВС (організатор і керівник контрреволюційної куркульської групи). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12424)

ВОРОНЧУК ІВАН НАЗАРОВИЧ, 1893 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 5.11.1930 Уманським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Уманським дільничним прокурором 4.01.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3078)

ВОРОНЮК СТЕПАН ГРИГОРОВИЧ, 1904 р.н., с.Богданове, українець, письменний, проживав у с.Жакчик Гайворонського району, грабар Заваллівського графітного заводу. У 1925 році перебував під судом "за підпал майна і вбивство сільського активіста Трохима Мандрика" – за недоведеністю злочину звільнений; у 1933 році розкуркулений. Вдруге заарештований 6.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("належність до куркульсько-повстанської диверсійної організації, якою керував Данило Цимбал, який втік із заслання, а тепер репресований органами НКВС"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 5.10.1960 Кіровоградським облсудом. Брат Гаврило у 1920 році "за бандитизм" розстріляний. (П – 5328)

ВРЖЕЩ ЄЛИСЕЙ ВЛАДИСЛАВОВИЧ, 1902 р.н., с.Соболівка Теплицького району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Грушка Ульяновського району, головний бухгалтер машинотракторної станції. Заарештований 22.08.1937 Грушківським РВ НКВС (шкідництво). Засуджений 26.10.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 5.01.1938. Реабілітований 13.06.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4373)

ГАВРИЛЮК ІВАН ПРОКОПОВИЧ, 1912 р.н., с.Юзефове Грушківського (нині Йосипівка Ульяновського) району, українець, освіта початкова, проживав в частині Петропавлівської маневрової групи Камчатського прикордонного загону, слюсар, червоноармієць саперного взводу. Заарештований 11.06.1935 особливим відділом УНКВС Камчатської області (розмови контрреволюційного характеру: "напередодні 1-го травня 1935 року під час обладнання ленінського куточка військового підрозділу Гаврилюк гортав журнал "СССР на стройке" і висловив командиру відділення сумнів щодо справжнього будівництва та могутності країни; ввечері 19.05.1935 під час читання газет висловлював думку бійцям підрозділу, що СРСР слабша від буржуазних країн у технічному відношенні, про те, що у 1932 році за місцем свого попереднього проживання, у с.Юзефівці, він бачив голод, коли населення вимирало"). Прокуратурою прикордонної і внутрішньої охорони Далекосхідного краю на Камчатці 10.07.1935 справу припинено, з-під варти звільнений; Гаврилюк звільнений у довгострокову відпустку з направленням у Грушківський райвійськкомат для проходження служби в позавійськовому порядку. (П – 7548)

ГАЛІМОН МАТВІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1869 р.н., с.Розношенське, українець, неписьменний, без певних занять. Заарештований 15.04.1938 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 29.03.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3378)

ГАЛІМОН МИКИТА ФОКОВИЧ, 1884 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радвлади). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу виділено в окреме провадження. (П – 10830)

ГАЛІМОН СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1873 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 15.04.1938 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 29.03.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3378)

ГАЛІМОН ЯКІВ ФОКОВИЧ, 1898 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу виділено в окреме провадження. (П – 10830)

ГАЛУШКО СЕМЕН КИРИЛОВИЧ, 1892 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, політехнізатор теслярської справи Лозуватської школи. Заарештований 23.03.1935 Грушківським

райвідділом НКВС (підозрювався як член контрреволюційної організації). Грушківським райвідділом НКВС 25.05.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи столяром колгоспу ім.Будьонного, заарештований 29.09.1937 Грушківським РВ НКВС (“з 1931 до 1938 року в селі періодично появлялись листівки антирадянського змісту, які начебто розповсюджували Семен Галушко із священиком Григорієм Ковбасюком; провадив антирадянську агітацію: “Дав би бог, щоб трапився переворот і не стало колгоспів, то кожен би працював сам на себе й було б краще жити”). Засуджений 29.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.08.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 4274, 3788)

ГАРБОВСЬКИЙ ПАВЛО МАТВІЙОВИЧ, 1885 р.н., х.Шведівка (нова назва села – Шевченкове Кошароолександрівської сільради), поляк, освіта початкова, член колгоспу ім. Мікояна. Заарештований 23.08.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, спрямована на розвал колгоспу). Засуджений 14.10.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 20.10.1937. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11554)

ГАСИЦЯ ТИМОФІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1872 р.н., с.Лозувата, молдаванин, освіта початкова, без певних занять. У 1929 році розкуркулений; у 1930-ому за антирадянську діяльність був засуджений до 1 року неволі. Вдруге заарештований 21.04.1938 Грушківським РВ НКВС (“у 1920 році брав участь у контрреволюційному Сабатинівському повстанні; у 1930-ому – в куркульських волинках; провадив антирадянську агітацію”). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12424)

ГЕРАСИМЕНКО ІВАН МУСІЙОВИЧ, 1912 р.н., с.Синьки, українець, освіта 2 класи, проживав у м.Вовчанську Харківської області, кравець швейно-взуттєвого комбінату. Заарештований 13.04.1950 Одеським УКДБ (“зрада Батьківщини: у травні 1942 року полонений німецькими військами у Криму, відправлений у Німеччину, під час перебування у німецькому таборі для військовополонених був завербований німецькою розвідкою, пройшов спецнавчання; 15.04.1945 захоплений англійськими військами й переданий командуванню окупаційних радянських військ у Німеччині”). Засуджений 16.12.1950 особливою нарадою при МДБ СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений 18.10.1955 з-під варти Воркутлагу за амністією, помер 4.05.1959 в Ульяновці. Реабілітований 20.03.1956 трибуналом Одеського військового округу. (П – 1939)

ГЕРАСИМОВ ІСАК ЛУК’ЯНОВИЧ, 1878 р.н., с.Маньківка Ладижинського (нині Тульчинського) району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Кошаро-Олександрівка Ульяновського району, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 22.10.1930 Грушківською райміліцією (“антирадянська агітація, листування контрреволюційного характеру з колишнім петлюрівським повітовим комісаром Каменським, який мешкає нині в Празі”). Уманською дільничною прокуратурою 4.01.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1226)

ГЛОДОВСЬКИЙ ЯКІВ МАРТИНОВИЧ, 1898 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу виділено в окреме провадження. (П – 10830)

ГНИДА АНДРІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1890 р.н., с.Дельфінове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 5.11.1930 Уманським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Уманським дільничним прокурором 4.01.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3075)

ГНИДА ДМИТРО КОСТЯНТИНОВИЧ, 1884 р.н., с.Дельфінове, українець, освіта початкова, робітник радгоспу. У 1930 році розкуркулений, у 1931-ому висланий у Архангельську область на 3 роки. Вдруге заарештований 21.04.1938 Грушківським РВ НКВС (“у 1920 році брав участь у контрреволюційному Сабатинівському повстанні; у 1930-ому – в куркульських волинках; провадив антирадянську агітацію”). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12424)

ГОНТАРУК КИРИЛО АНТОНОВИЧ, 1888 р.н., с.Вільхове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 23.10.1930 Грушківським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади на селі). Засуджений 8.01.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до заслання у північний край на 3 роки. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11794)

ГОРБАНОВСЬКА ЛУКІЯ АРСЕНІВНА, 1889 р.н., с.Луполове, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 1.12.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація: "дискредитовувала сталінську Конституцію, виступала проти виборів у Верховну раду"). Засуджена 5.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12315)

ГОРБАТЮК АНТОН ЯКОВИЧ, 1900 р.н., с.Великий Бобрик Любашівського району Одеської області, українець, освіта вища (Одеський інститут народної освіти, 1927), проживав у м.Ульяновка, вчитель Розношенської неповної середньої школи. Заарештований 17.04.1945 Грушківським РВ НКВС ("з початком війни не евакувувався на схід: 27.07 оголосили евакуацію району, а 1.08 німці вже були в районі – ні підводи, ні іншого транспорту, а троє дітей на руках, стара мати й батько-інвалід" – із пояснень Горбатюка; із звинувачувального висновку та показань свідків: "під час німецької окупації у 1941 році завідував навчальною частиною в Ульяновській середній школі, дружив з націоналістом із Західної України Хоменчуком, вимагав від учнів вітатись у школі "Слава Україні!", вивісив герб-тризуб, у грудні читав націоналістичну газету "Уманський голос" на коридорі в школі, при читанні наголошував "Б'ють жидо-більшовиків!"; провадив антирадянську агітацію на уроках української літератури: "Шевченко не революціонер, а боровся з москалями – за радянської влади не можна було сказати правду про Шевченка"; був учасником хорового гуртка, де співали "Ще не вмерла Україна"). Засуджений 2.11.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Звільнений з-під варти 1.09.1953. Реабілітований 24.01.1958 трибуналом Одеського військового округу. (П – 4302)

ГРАБАЗЕЙ ВАЛЕНТИН МАКСИМОВИЧ, 1923 р.н., с.Лозувата, українець, освіта середня, старший сержант 60-го гвардійського полку. Заарештований 21.02.1947 відділом контррозвідки МДБ військової частини польова пошта 28621 ("вів антирадянську агітацію, зводив наклепи на радянську дійсність, вихваляв армії капіталістичних країн та життя в фашистській Німеччині"). Засуджений 21.03.1947 трибуналом 11-го гвардійського стрілецького корпусу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом СРСР 7.04.1954 міру покарання зменшено до 5 років неволі. Реабілітований 28.06.1991 головною військовою прокуратурою. (П – 12701)

ГРАБАЗЕЙ МАКСИМ МИКИТОВИЧ, 1896 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ГРАБОВАН МЕФОДІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1878 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, колгоспник. У 1929 році розкуркулений. Заарештований 21.04.1938 Грушківським РВ НКВС ("у 1920 році брав участь у Сабатинівському повстанні проти радянської влади; член контрреволюційного куркульського угруповання"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12424)

ГРАБОВАН ПРОКІП МИТРОФАНОВИЧ, 1889 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 15.09.1937 Грушківським РВ НКВС ("спекуляція, антирадянська агітація" – *див. Остап Ярославець*). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.06.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7942)

ГРАБОВЕЦЬКИЙ ГЕОРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1912 р.н., с.Кошаро-Олександрівка, українець, освіта середня, член ВЛКСМ, проживав у с.Струнькове Гайворонського району, секретар районної газети "Шлях комуни". Заарештований 7.12.1937 Гайворонським РВ НКВС ("випуск газети №280 з контрреволюційними перекрученнями: в день першої річниці сталінської Конституції разом з редактором Степаном Левинським пустили в світ 300 примірників із політичними помилками – замість Ворошиловград було надруковано Вошилоград, замість Конституція – Коституція"). Гайворонським РВ НКВС 16.01.1939 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 2968)

ГРАБЧАК АНДРІЙ САМСОНОВИЧ, 1915 р.н., с.Данилова Балка, українець, освіта 4 класи, проживав у 860-му автотранспортному батальйоні, військовослужбовець, командир відділення паркової

роти 397-го батальйону. Заарештований 2.06.1942 особливим відділом НКВС Південно-Західного фронту (контрреволюційна агітація серед військовослужбовців поразницького характеру, вихваляння фашистської армії). Засуджений 11.07.1942 військовим трибуналом Південно-Західного фронту до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 15.02.1990 Верховним судом СРСР. (П – 11056)

ГРИГОРОВСЬКИЙ СТЕПАН АНТОНОВИЧ, 1893 р.н., с.Верб'ятин Бучацького району Тернопільської області, поляк, освіта початкова, с.Кам'яна Криниця Ульяновського району, коваль колгоспу ім.Чапаєва. Заарештований 16.02.1938 Грушківським РВ НКВС (шпигунство). Засуджений 3.04.1939 Одеським облсудом до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 13.09.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1302)

ГРИНИВЕЦЬКА ФЕОДОСІЯ ВАСИЛІВНА, 1900 р.н., с.Богданівка, українка, освіта 5 класів, колгоспниця. Заарештована 20.01.1947 управлінням МДБ Одеської області (член нелегальної секти єговістів). Засуджена 31.05.1947 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 22.04.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13311)

ГРІНИК ІВАН КАРПОВИЧ, 1900 р.н., с.Кам'янка, українець, освіта вища (Воронезький лісотехнічний інститут, 1933), проживав у м.Новогеоргіївську (нині м.Світловодськ), лісничий Новогеоргіївського лісництва. Заарештований 30.03.1939 Новогеоргіївським РВ НКВС ("вихваляв ворогів народу: Троцького, Зінов'єва, Дубового, вихваляв умови життя в капіталістичних країнах"). Засуджений 31.08.1939 Кіровоградським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Кіровоградським облсудом 8.12.1939 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 1016)

ГРОНЗЕВИЧ БРОНІСЛАВ МАТВІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Вільхове, поляк, освіта 2 класи, проживав у с.Салькове Гайворонського району, рахівник цукрозаводу. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація, зв'язок з родичами за кордоном). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2705)

ГРОНЬ ДЕМЕНТІЙ ПАВЛОВИЧ, 1892 р.н., с.Сабатинівка, українець, освіта початкова, червоноармієць 21-ої команди м.Павлограда. Заарештований 14.08.1941 Павлоградським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 27.08.1941 військовим трибуналом Павлоградського гарнізону до розстрілу, вирок виконано 4.09.1941. Реабілітований 27.04.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 11313)

ГУЙВАН ІВАН ОНУФРІЙОВИЧ, 1913 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 3.12.1932 Одеським облвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти заходів радянської влади). Засуджений 15.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 25.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10548)

ГУРЕНКО ОМЕЛЯН САМІЙЛОВИЧ, 1906 р.н., с.Липецьке Чечельницького району Вінницької області, українець, освіта початкова, виключений з членів ВКП(б) у 1930 і в 1938 роках, проживав на ст.Грушка Ульяновського району, шляховий майстер 25-ої дистанції колії. Заарештований 12.01.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ("мав широкі зв'язки з контрреволюційно-куркульським елементом, за що у 1930 році знятий з посади голови сільської ради: чоловіка рідної жінчиної сестри, організатора збройного загону Брунківського у 1923 році органи ЧК розстріляли; брат за крадіжку хліба засуджений до 3 років неволі; дружина товаришує з засудженим стрілочником ст.Гайворон Лановим, якому допомагає матеріально посилками до місця ув'язнення; приятелював з диверсантами Куликовим і Морозовим, які за шкідництво на залізниці арештовані органами НКВС"; "з приводу скорочення штатів на залізничному транспорті у 1928 році казав: "Дії радянської влади спрямовані на те, щоб люди без роботи здихали", про подорожчання казав: "Робітники ще й досі не зрозуміли, як їх обманюють"). Справу направлено у транспортну прокуратуру ст.Гайворон 29.01.1939, інших рішень у справі немає. Управлінням СБУ Кіровоградської області 4.06.1994 справу припинено. (П – 6537)

ДЕРЕВ'ЯНКО ПАВЛО МАРКОВИЧ, 1898 р.н., с.Кам'яний Брід, українець, освіта початкова, проживав у с.Мощене Гайворонського району, без певних занять. У 1929 році як учасник куркульської

волинки утримувався під вартою 2 місяці; у 1931-ому за невиконання твердого завдання хлібоздачі розкуркулений, висланий у Пермську область, звідки повернувся у 1933-ому. Втретє заарештований 27.04.1938 Гайворонським РВ НКВС (“член контрреволюційного угруповання – секти червонодраконівців, які агітують селян виходити з колгоспів, розповсюджують чутки про загибель радвлади, зводять наклепи на партію”). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 25.01.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4042)

ДЕУНДЯК КОНОН ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Синьки, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Куйбишева. Заарештований 13.03.1938 Грушківським РВ НКВС (“антирадянська контрреволюційна діяльність разом із односельцями Олексою Форосенком, Григорієм Войцеховським і Петром Мартиняком” – *див. детальніше Петро Мартиняк, Ульяновський район*). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9504)

ДЕУНДЯК МИХАЙЛО МАРТЬЯНОВИЧ, 1880 р.н., с.Синьки, українець, неписьменний, член колгоспу ім.Куйбишева. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 28.07.1937 Грушківським РВ НКВС (“вів антирадянську агітацію: “Порядки колгоспного ладу мені не подобаються, доживем ще до того часу, що вони будуть зломлені і нові порядки заведуть інші держави – Німеччина до цього готова”). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10454)

ДЖОСАН ЙОСИП ГРИГОРОВИЧ, 1898 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 6.04.1938 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна пропаганда, діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 8.07.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5442)

ДЗЕВИЦЬКИЙ ЙОСИП ТИТОВИЧ, 1891 р.н., с.Великі Трояни, поляк, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) до 1924 року, проживав на ст.Гайворон, завідувач Гайворонської електростанції. У 1928 році “за псування машин на електростанції” арештовувався органами ДПУ, перебував під вартою 12 днів. Вдруге заарештований 29.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (“шкідництво та контрреволюційна діяльність”). Засуджений 16.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений з-під варти табору в Комі АРСР 29.09.1947. Реабілітований 4.10.1958 Кіровоградським облсудом. Брат Вікентій, колишній управитель поміщицького маєтку, за контрреволюційну діяльність у 1929 році висланий на Соловки, де його у 1930-ому розстріляли; другий брат служив у денікінській армії; третій брат – ксьондз костелу, невідомо де перебуває. (П – 4565)

ДЗЯГАН КИРИЛО КОСТЯНТИНОВИЧ, 1882 р.н., с.Цибулівка (Молдова), молдаванин, освіта початкова, проживав у с.Юзефове (нині с.Йосипівка), без певних занять. У 1931 році розкуркулений, у 1935-ому висланий із прикордонної зони. Заарештований 12.03.1938 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація: “під керівництвом Романа Попсуя у Юзефівці угруповання куркулів зриває заходи радянської влади, поширює провокаційні чутки про війну і поразку в ній СРСР, вихваляє німецький фашизм”). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 12.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10327)

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ АНДРІЙ ВАРФОЛОМІЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Нова Прилука Турбівського (нині Липовецького) району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, головний бухгалтер цукрозаводу. Заарештований 16.12.1937 Грушківським РВ НКВС (“разом з Євгеном Чепелюком вів шкідницьку діяльність, спрямовану на зрив заходів радвлади: затримував виплату зарплат робітникам на 2 місяці, чим викликав невдоволення владою; невчасно видавав гроші робітникам бурякопунктів і ті кидали роботу, внаслідок чого загинуло 140 тисяч центнерів цукрових буряків; разом із директором заводу Ніськовським, нині репресованим, створювали незаконні фонди, за рахунок яких влаштовували пиятики; завалили ремонт заводу” – *див. також Євген Чепелюк*). Грушківським РВ НКВС 23.12.1937 справу виділено в особливе провадження. (П – 9006)

ДОВГОПОЛИЙ МИХАЙЛО ДОРОФІЙОВИЧ, 1903 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 14.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (“разом з іншими заможниками готувався до куркульської волинки” – *див. Прокіп Кравець*). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 20.05.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11621)

ДОВГОПОЛИЙ ТИТ ДОРОФІЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, освіта початкова, лісоруб. Заарештований 18.10.1937 Грушківським РВ НКВС (“контрреволюційна діяльність: учасник загону самооборони села “Вільне козацтво” в 1919 році; через Полікарпа Чабанюка й Сергія Скрипника тримали зв’язок із священиком Простецьким, який у 1933 році емігрував у Польщу, мали вихід на польське консульство, дискредитовували заходи радвлади, протидіяли колгоспному будівництву” – по справі проходить 11 осіб, усі засуджені до розстрілу). Засуджений 5.11.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 18.11.1937. Реабілітований 19.03.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10297)

ДОВГОПОЛИЙ ЯРОШ ДОРОФІЙОВИЧ, 1880 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (“разом з іншими заможниками готувався до куркульської волинки” – *див. Прокіп Кравець*). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 20.05.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11621)

ДОМБРОВСЬКИЙ ІВАН ПЕТРОВИЧ, 1895 р.н., с.Гренівське Луполовської сільради, українець, письменний, не працював. Заарештований 3.08.1931 Грушківським РВ ДПУ (антирадянська агітація та підготовка до збройного повстання). Грушківським РВ ДПУ 24.03.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2868)

ДОМБРОВСЬКИЙ МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ, 1884 р.н., с.Гренівське Луполовської сільради, українець, письменний, хлібороб-середняк. Заарештований 16.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (антирадянська агітація та підготовка збройного повстання). Грушківським РВ ДПУ 24.03.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2868)

ДРАПАК ФЕДОТ СЕМЕНОВИЧ, 1882 р.н., с.Великі Трояни, українець, освіта початкова, сторож колгоспу імені Соціалістичного змагання. Заарештований 2.12.1937 Грушківським РВ НКВС (“у 1919 році служив у “Вільному козацтві”, брав участь у повстанні проти Червоної армії; допустив підпал скирт соломи в колгоспі, чим було завдано збитків на 10 тисяч рублів”). Засуджений 5.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9617)

ДРАЧУК ЮХИМ ГРИГОРОВИЧ, 1895 р.н., с.Грушка, українець, освіта початкова, фельдшер, без певних занять. У 1921 році арештовувався Первомайською ЧК; у 1930-ому розкуркулений. Вдруге заарештований 7.11.1937 Грушківським РВ НКВС (“контрреволюційна діяльність: в роки громадянської війни служив у петлюрівському війську, мав зв’язок із бандою Сильвестра Червонія, пограбував разом з ним єврея Моргуліса; брав участь у куркульських волинках 1930 року; агітував за вихід із колгоспу: “Індивідуально жити краще”). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.11.1937. Реабілітований 18.05.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3580)

ДУБЕНЧУК НИКИФОР ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Вільхове, українець, освіта початкова, вантажник на Рижівському цукровому заводі. Заарештований 30.10.1937 Грушківським РВ НКВС (“у 1919 році служив у петлюрівській армії – “Запорозька січ”, з якою відступив у Румунію, де перебував близько року, брав участь у погромах єврейського населення; протидіяв колгоспному будівництву, реалізації державної позики; член терористичної, контрреволюційної організації”). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.11.1937. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12428)

ДЬОМА ІВАН ЯКУБОВИЧ, 1872 р.н., с.Лозувата, молдаванин, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 21.04.1938 Грушківським РВ НКВС (“у 1920 році брав участь у Сабатинівському повстанні проти радянської влади; у 1930-ому був організатором куркульських волинок; член контрреволюційного куркульського угруповання”). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12424)

ЄЛЕЦЬ ВІКТОР ПИЛИПОВИЧ, 1902 р.н., с.Заточчя Дрогичинського повіту Пінської губернії (нині Брестська область, Білорусь), поляк, освіта початкова, проживав у с.Грушка Ульяновського району, тесля колгоспу ім.“14-річчя Жовтня”. Заарештований 5.10.1937 Грушківським РВ НКВС (“у 1920 році перебрався із панської Польщі у Грушківський район; згодом відновив зв’язки з родичами, писав їм

наклепницькі на Радянський Союз листи; вихваляв серед колгоспників життя у фашистській Польщі; протидіяв реалізації позики 1937 року, брав участь у волинках"). Засуджений 17.11.1937 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 1.12.1937. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11547)

ЖМУРКО МИХАЙЛО ДАВИДОВИЧ, 1908 р.н., с.Кошаро-Олександрівка, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1929-33 роках, сержант 11-го окремого штурмового батальйону. У 1933 році колегією ОДПУ "за розтрату державних коштів" був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 8.01.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 19-го евакопункту 2-го Українського фронту ("після служби у Червоній армії 1928-30 років, працював на Далекому Сході, де й був засуджений, вернувся додому; у серпні 1941 року мобілізований до армії, направлений у м.Сталіно, де йому видали військовий квиток і відпустили додому, поїхав до дружини у м.Макіївку; у березні 1942 року разом з дружиною добровільно виїхав у Німеччину на роботи, працював зокрема і на військовому заводі Круппа, виготовляв зброю проти Червоної армії; через хворобу, туберкульоз легень, у червні 1942-го разом з дружиною вернувся додому; 27.03.1944 Голованівським райвійськкоматом утретє покликаний служити; з листопада 1944 року лікувався у госпіталі легкопоранених 2617, вів профашистську агітацію, вихваляючи умови праці й побуту у Німеччині, зводив наклепи на життя в Радянському Союзі; наприклад: одного разу працівники гестапо при обшуку побачили в нього перший том творів Леніна, через що тричі викликали його на допити, де приймали дуже ввічливо, частували вином і кавою, на машині відвезли назад на завод, а наступного дня чиновник гестапо повернув йому книгу Леніна й вибачився; або ще: кожен німець має вдома мотоцикл чи велосипед – вони живуть краще, ніж ми"). Засуджений 17.05.1945 трибуналом тилу 2-го Українського фронту до 7 років виправно-трудових таборів з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.06.1990 трибуналом Прикарпатського військового округу. (П – 11744)

ЖОВТОБРУХ ПЕТРО НИКИФОРОВИЧ, 1865 р.н., с.Кам'яний Брід, українець, неписьменний, заможний хлібороб. Заарештований 3.04.1931 Грушківським РВ ДПУ ("за царизму й після революції, при гетьмані Скоропадському, був сільським старостою; у 1930 році агітував проти прийняття плану хлібозаготівлі: "У нас хліба нема, забирають останній шматок та ще й видумують якісь там плани"; виступав проти колективізації: "Колективів не буде, їх видумали тільки для того, щоб закабалити народ – все заберуть у нас, на когось будем працювати й нічого не мати"; закликав людей не виходити в поле сіяти"). Київським оперативним сектором ДПУ 11.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 11.04.1938 Грушківським РВ НКВС (агітація проти колгоспів, підписки на позику). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою (П – 6589, 8997)

ЖУЧЕНКО ІЛЬКО ЯКОВИЧ, 1889 р.н., с.Данилова Балка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.04.1931 Грушківським РВ ДПУ ("агітація проти заходів радянської влади на селі" – *див. Федір Жученко*). Прокуратурою Київського оперсектора ДПУ 18.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6716)

ЖУЧЕНКО КАРПО ЯКОВИЧ, 1895 р.н., с.Данилова Балка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.04.1931 Грушківським РВ ДПУ ("агітація проти заходів радянської влади на селі" – *див. Федір Жученко*). Прокуратурою Київського оперсектора ДПУ 18.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи у колгоспі ім.13-річчя Жовтня, заарештований 29.09.1937 Грушківським РВ НКВС ("вихваляв фашистську Польщу, мав намір перейти кордон; в колгоспі вів антирадянську агітацію"). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.11.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6716, 10439)

ЖУЧЕНКО МОКІЙ ЯКОВИЧ, 1885 р.н., с.Данилова Балка, українець, освіта – церковно-приходська школа, хлібороб. Заарештований 7.06.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("провадив антирадянську агітацію проти колективізації, погрожував активістам убивством за зняті церковні дзвони і вимагав повернути висланих куркулів"). Засуджений 25.09.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 19.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6028)

ЖУЧЕНКО ТРОХИМ ПРОКОПОВИЧ, 1894 р.н., с.Данилова Балка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 4.11.1930 Уманським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Уманським дільничним

прокурором 28.12.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи у колгоспі ім.13-річчя Жовтня, заарештований 29.09.1937 Грушківським РВ НКВС (“в роки громадянської війни служив у петлюрівській армії; у 1936-ому протидіяв хлібопоставці й реалізації державної позики; у 1937 році під час підживлення буряків погрожував ланковим, при цьому висловлював поразницькі настрої; у грубій вульгарній формі висловлювався проти вождів партії і радянського уряду”). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3073, 10439)

ЖУЧЕНКО ФЕДІР ЯКОВИЧ, 1892 р.н., с.Данилова Балка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 1.04.1931 Грушківським РВ ДПУ (“весною 1930 року брав участь у волинці с.Данилова Балка; до біднячки Явдохи Байдюк заніс 12 пудів пшениці, аби та сховала”, “сини Карпо, Федь та Ілько розкуркуленого батька Якова Жученка разом із куркулем Йосипом Звенигородським та жінками Оксаною Волошиною і Ольгою Стародубовською влаштовували закриті збори, де обговорювали: як влаштувати волинки й як вести агітацію серед селян: “Для чого тобі вступати в колгосп? весною буде інша влада і всю злидоту разом з колгоспом розгонять”). Засуджений 26.08.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 26.08.1932 постанова переглянута – заборонено проживати у 12 областях СРСР протягом 3 років. Реабілітований 25.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6716)

ЗАБЛОЦЬКИЙ ІВАН ТИМОФІЙОВИЧ, 1902 р.н., м.Славута Вінницької (нині Хмельницької) області, поляк, освіта вища, проживав у с.Кам’яний Брід Ульяновського району, директор школи. Заарештований 25.12.1937 Грушківським РВ НКВС (член “ПОВ” – Польська організація військова). Засуджений 15.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.10.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11586)

ЗАВИДНЯК АРХИП ОНИСИМОВИЧ, 1896 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, колгоспник. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 21.04.1938 Грушківським РВ НКВС (“у 1920 році брав участь в антирадянському Сабатинівському повстанні; член контрреволюційної куркульсько-повстанської організації”). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12424)

ЗАПОЛЬСЬКИЙ ПЕТРО ФИЛИМОНОВИЧ, 1900 р.н., с.Кошаро-Олександрівка, українець, освіта неповна середня, проживав у с.Струнькове Гайворонського району, рахівник колгоспу “Червона Зірка”. Заарештований 27.11.1932 Грушківським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 15.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років концтабору. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7180)

ЗВЕНИГОРОДСЬКИЙ ЙОСИП ПАВЛОВИЧ, 1873 р.н., с.Данилова Балка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1929 році розкуркулений. Заарештований 1.04.1931 Грушківським РВ ДПУ (“вів антирадянську агітацію, брав участь у підпільних зборах, готуючись до проведення волинки” – *див. Федір Жученко*). Висланий разом з сім’єю на Урал “в порядку ліквідації куркульства як класу”. Інших даних у справі немає. (П – 6716)

ЗВЕНИГОРОДСЬКИЙ МИТРОФАН ІЛЛІЧ, 1874 р.н., с.Данилова Балка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 15.03.1938 Грушківським РВ НКВС (“до 1911 року був монахом на Афоні в монастирі св. Пантелеймона, у 1911-35 роках проживав у монастирі в Москві, згодом приїхав додому й працював у господарстві свого брата; разом з іншими релігійними особами села провадив контрреволюційну діяльність” – *див. також Микита Лехницький*). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 3.04.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9502)

ЗВЕНИГОРОДСЬКИЙ ФЕДІР НИКОНОВИЧ, 1912 р.н., с.Данилова Балка Грушківського (нині Ульяновського) району, українець, освіта 6 класів, проживав у с.Жакчик Гайворонського району до служби в армії, військовослужбовець 6-ої батареї 62-го запасного артполку. Заарештований 15.08.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 26-ої Алтайської запасної стрілецької дивізії (контрреволюційна агітація: “на політінформації 30.07.1944 про нагородження одного з керівників партії орденом “Перемога” сказав: “Уже нагороджують орденом “Перемога”, хоч перемоги ще й не видно і війна не скоро закінчиться”, “отримуючи харчі для бійців свого взводу 20.07.1944, сказав: “Не їжа, а якась баланда, яку я при німцях,

коли завідував млином, виливав свиням; ех, якби той стіл із вином та продуктами, то можна було б жити!", "оглядаючи на карті звільнені Червоною армією міста, 5.08.1944 мовив: "Ми тільки на картах так успішно міста берем, їх бере наш парторг Шлейфер, а насправді? євреї взяли владу в свої руки, вони можуть що завгодно наговорити, а самі не хочуть воювати, посилають нас, а самі сидять у тилу, займають міста і гарні собі місця – ось які вони вояки"). Засуджений 13.09.1944 військовим трибуналом 26-ої АЗСД до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.04.1991 прокуратурою Одеського військового округу. (П – 12621)

ЗВОНЧУК АНАНЬ АНДРОНОВИЧ, 1887 р.н., с.Шамраєве (нині в складі м.Ульяновка), українець, освіта початкова, без певних занять. У 1930 році розкуркулений, позбавлений права голосу, у 1931-ому за невиконання держзобов'язань був засуджений до заслання в далекі табори на 2,5 року. Вдруге заарештований 6.10.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "протидіяв колгоспному будівництву, зводив наклепи на керівників партії та радянського уряду; підмовляв робітників кам'яного кар'єру дати йому амоналу з метою підірвати будівлю шляхового відділу – раніше цей будинок належав Звончуку, конфіскований при розкуркуленні"). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.11.1937. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9509)

ЗЕЛЕНЯК ВАСИЛЬ ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Вільхове, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 3.11.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5326)

ЗЕЛЕНЯНСЬКИЙ ПАНТЕЛЕЙМОН СТЕПАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Городище Літинського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Юзефове (нині с.Йосипівка), без певних занять. У 1932 році розкуркулений і "за опір розкуркулюванню" був позбавлений волі на 10 років. Вдруге заарештований 12.03.1938 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація: "під керівництвом Романа Попсуя у Юзефівці угруповання куркулів зриває заходи радянської влади, поширює провокаційні чутки про війну і поразку в ній СРСР, вихваляє німецький фашизм"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 12.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10327)

ЗЕМСЬКИЙ АНДРІЙ ПЕТРОВИЧ, 1872 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, безробітний. Заарештований 29.08.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9021)

ЗМІЄНКО ДМИТРО НИКИФОРОВИЧ, 1874 р.н., с.Станіславове, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 7.08.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація, вихваляв німецький фашизм). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 27.12.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4619)

ІВАХНЮК ІВАН ІСАКОВИЧ, 1898 р.н., с.Кам'яна Криниця, українець, освіта початкова, проживав в смт Голованівськ, завідувач вантажного пункту Голованівського лісництва. Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Голованівським РВ ДПУ 3.05.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3081)

ІВАХНЮК ПИЛИП ЗАХАРОВИЧ, 1907 р.н., с.Вільхове, українець, освіта початкова, їздовий колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 8.09.1939 Грушківським РВ НКВС ("на загальних колгоспних зборах 20.08.1939 агітував проти продажу хліба державі, казав, що насамперед треба видати колгоспникам по 4-5 кілограмів зерна на трудодень або по 300 рублів грошима, а потім уже здавати хліб державі; держава спекулює, закупляючи хліб у колгоспу по 12 рублів за центнер, а продає населенню по 32 рублі за пуд; раніше, мовляв, краще йому жилось при поміщикові, ніж тепер за радянської влади"; "вину свою визнав, пояснюючи, що на виступ його підмовив, почастувавши перед цим спиртними напоями, колишній куркуль Василь Юрчук – у 1924 році він належав до куркульської організації 117 відділ, якою керував поляк Росинський, згодом репресований у 1937 році"; "виступ Іванюка підтримали Сергій Проданчук, Омелько Юрчук, Явдоха Цимбал – збори затягнулись до 4-ої години ранку; більшістю голосів вирішили продати

лишків хліба 800 центнерів”). Засуджений 19.10.1939 Одеським облсудом до 4 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12538)

ІЛИЧ МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ, 1886 р.н., с.Вербка-Байраківка Вінницької області, українець, освіта середня духовна (Кам’янець-Подільська духовна семінарія), проживав у с.Великі Трояни Ульяновського району, священик. Заарештований 28.07.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: “син священика, проводив на квартирі релігійні обряди, закликав владу дозволити вільно здійснювати релігійні обряди, організовував віруючих, критикував радянську владу та сталінську політику”). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дата виконання вироку у справі не зазначена. Реабілітований 25.06.1960 Кіровоградським облсудом. Тесть Василь Ілліч Подольський репресований. (П – 9951)

ІЛЬНИЦЬКИЙ ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1897 р.н., х.Таужнянка Молдаванської сільради, українець, освіта середня, вчитель. Заарештований 14.08.1931 особливим відділом Київського оперсектора ДПУ (агітація за зрив заходів радвлади). Засуджений 27.11.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12056)

КАРАЧИНСЬКИЙ АНТОН ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1909 р.н., с.Кам’яний Брід, українець, освіта середня спеціальна (сільськогосподарський технікум, агрономія, 1932), до служби в армії працював у зернорадгоспі “Зеленковський” Фроловського району Сталінградської (нині Волгоградської) області, на час арешту проживав у м.Острів Псковської області, Росія, військовослужбовець 118-го кавалерійського полку 30-ої кавалерійській дивізії. Заарештований 4.02.1937 особливим відділом НКВС 30-ої кавдивізії (“контрреволюційна агітація серед військовослужбовців про Конституцію, вождів партії та уряду, поширення наклепницьких чуток про погане життя робітників і селян в СРСР, вихваляння політики фашистської Німеччини”). Засуджений 28.04.1937 трибуналом 5-го кавалерійського корпусу Ленінградського військового округу до 6 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 20.05.1958 Верховним судом СРСР. (П – 5665)

КАЦАН АНТОН ФЕДОРОВИЧ, 1900 р.н., с.Великі Трояни, українець, освіта початкова, не працював. У 1934 році за злісне невиконання державних зобов’язань засуджений до 3 років позбавлення волі. Заарештований 25.04.1938 Грушківським РВ НКВС (учасник контрреволюційної куркульської групи, проводив антирадянську агітацію). Засуджений 29.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 13.06.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4762)

КИБА КАТЕРИНА ПАВЛІВНА, 1887 р.н., м.Конотоп Сумської області, українка, освіта середня, проживала у м.Ульяновка, не працювала. Заарештована 23.10.1937 Грушківським РВ НКВС (не повідомила слідчі органи про контрреволюційну діяльність чоловіка). Управлінням НКВС Одеської області 13.02.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2951)

КИБА ПЕТРО ФЕДОТОВИЧ, 1891 р.н., с.Пояни (Бесарабія), поляк (за іншими даними молдаванин), освіта середня спеціальна – землемір, проживав у с.ГрушкаУльяновського району, землевпорядник Грушківського райземвідділу. Заарештований 23.08.1937 Грушківським РВ НКВС (“член польської контрреволюційної організації та шкідництво” – *див. Флоріан Студзинський*). Засуджений 18.09.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.09.1937. Реабілітований 11.05.1957 Верховним судом СРСР. (П – 4303)

КИБУС ІВАН МИКОЛАЙОВИЧ, 1875 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, проживав у с.Жакчик Гайворонського району, безробітний. Заарештований 28.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9345)

КИБУС СЕМЕН СЕМЕНОВИЧ, 1888 р.н., с.Великі Трояни, українець, освіта середня, проживав у с.Лозувата Ульяновського району, вчитель. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

КНИШУК КОСТЯНТИН ФЕОФАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Великі Трояни, українець, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, старший обліковець комітету заготівель. У 1921 році заарештовувався

ревтрибуналом за участь у повстанні проти Червоної армії. Вдруге заарештований 2.12.1937 Грушківським РВ НКВС (“у 1919 році служив у “Вільному козацтві”, розстрілював бідняків; вів контрреволюційну агітацію”). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9617)

КОБЕЦЬ ТИМОФІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, 1902 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, освіта початкова, проживав у с.Струнькове Гайворонського району, рахівник-бухгалтер. Заарештований 12.10.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 16.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10390)

КОБЛЯНСЬКИЙ ВАСИЛЬ ІПОЛИТОВИЧ, 1901 р.н., с.Лозувата, українець, освіта вища, проживав у м.Охтирка Сумської області, вчитель школи №1. Заарештований 11.10.1937 Тишківським райвідділом НКВС (“син священика; разом із Кирилом Бєлінським – *див. Вільшанський район, книга перша* – і Григорієм Потапським – *Добровеличківський район, книга друга* – у 1920 році був членом контрреволюційної повстанської організації у Юзефполі Вільшанського району”). Засуджений 10.01.1938 НКВС і прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 25.12.1959 Верховним судом УРСР. (П – 5029)

КОВБАСЮК ГРИГОРІЙ МАРКОВИЧ, 1891 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, проживав у с.Синицівка Ульяновського району, священик. У 1930 році був позбавлений волі на 2 роки, у 1932-ому розкуркулений, майно служителя культу конфісковане. Вдруге заарештований 8.10.1937 Грушківським РВ НКВС (із свідчень обвинуваченого: “Дійсно я відвідував нашого шурина Семена Галушка, в хаті якого збирав віруючих і пояснював їм окремі статті Конституції, які дають право на відкриття церкви, збирав людей по неділях, виконував релігійні обряди, чим справді зривав роботу в колгоспі, оскільки багато селян приходили молитись, а не працювати в полі”). Засуджений 29.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.11.1937. Реабілітований 24.08.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3788)

КОЖУХОВСЬКИЙ ГАВРИЛО ХОМИЧ, 1881 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, неписьменний, проживав у с.Любомирка Добровеличківського району, тесля. Заарештований 14.03.1938 Піщанобродським РВ НКВС (підривна шкідницька робота у колгоспі, антирадянська агітація). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 6.06.1938. Реабілітований 28.09.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8566)

КОЖУХОВСЬКИЙ МАКСИМ АНТИПОВИЧ, 1896 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, освіта середня (Балтські дворічні педагогічні курси, 1918), проживав у с.Ладижинка Ладижинського району Київської області, вчитель школи. Заарештований 16.10.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: “колишні поручники царської армії Іван Іванюк та Максим Кожуховський у 1919 році організували в селі для самооборони загін “Вільного козацтва”, який згодом влився у волосний курінь у Великих Троянах, який мав петлюрівську мету – наступати на червоні частини в Хащуватому; у 1937-ому належав до контрреволюційної повстанської організації, вів агітацію за приєднання України до Польщі”). Засуджений 5.11.1938 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 18.11.1937. Реабілітований 19.03.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10297)

КОЖУХОВСЬКИЙ ПЕТРО ІСАКОВИЧ, 1869 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 6.04.1938 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 4.05.1938. Реабілітований 31.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8996)

КОЗИШКУРТ САВА САФРОНОВИЧ, 1893 р.н., с.Лозувата, українець, неписьменний, без певних занять. Заарештований 6.04.1938 Грушківським РВ НКВС (член контрреволюційної групи, антирадянська діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 8.07.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5442)

КОЛЕСНИК СЕМЕН МОКІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, освіта початкова, їздовий сільського споживчого товариства. Заарештований 18.10.1937 Грушківським РВ НКВС (“контрреволюційна діяльність” – *див. Максим Кожуховський та Тит Довгополий*). Засуджений 10.01.1938 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 21.01.1938. Реабілітований 17.09.1959 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10297)

КОЛЕСНИК ІВАН ПАВЛОВИЧ, 1889 р.н., с.Кам'яна Криниця, українець, освіта початкова, їздовий школи. Заарештований 17.10.1937 Грушківським РВ НКВС ("контрреволюційна діяльність" – *див. Максим Кожуховський та Тит Довгополий*). Засуджений 5.11.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 18.11.1937. Реабілітований 19.03.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10297)

КОЛОСОВСЬКИЙ ВАСИЛЬ АНДРІЙОВИЧ, 1876 р.н., с.Сабатинівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений і висланий з сім'єю на Урал, у 1933 році втік із заслання. Заарештований 29.08.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11939)

КОЛОСОВСЬКИЙ СЕРГІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1872 р.н., с.Сабатинівка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 11.09.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "разом із групою односельчан-куркулів вів спрямовану агітацію на зрив заходів радянської влади"). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 4989)

КОМАР ЙОСИП ПЕТРОВИЧ, 1921 р.н., с.Мечиславка, українець, освіта 6 класів, колгоспник. Заарештований 20.01.1947 УМДБ Одеської області (в роки окупації був поліцаєм у німецькій жандармерії). Засуджений 31.05.1947 Одеським облсудом до 6 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 19.05.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13311)

КОМАР ПЕТРО АНТОНОВИЧ, 1895 р.н., с.Мечиславка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 9.11.1931 Грушківським РВ ДПУ ("член секти єговістів, розповсюджував релігійну літературу"). Грушківським РВ ДПУ 21.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. Після звільнення був членом колгоспу "Комінтерн". Вдруге заарештований 29.08.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років виправно-трудових таборів. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11541, 9021)

КОНДРАТЮК ІВАН КЛИМОВИЧ, 1890 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10830)

КОНДРАТЮК ІВАН МИКИТОВИЧ, 1897 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 5.11.1930 Уманським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Уманським дільничним прокурором 11.12.1930 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 3076)

КОНДРАТЮК МИКОЛА ФЕОФІЛОВИЧ, 1905 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 22.11.1932 Одеським сектором ДПУ (розповсюдження нелегальної літератури антирадянського та релігійного змісту, діяльність проти заходів радянської влади). Засуджений 15.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 25.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи у колгоспі ім.Калініна, заарештований 29.08.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10548, 9021)

КОНСТАНТИНОВ ВАСИЛЬ МАКАРОВИЧ, 1901 р.н., с.Молдаванка Грушківського (нині с.Синицівка Ульяновського) району, молдаванин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 2.12.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація за зрив заходів партії та уряду, виборів). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9551)

КОРЕНЯК ПАВЛО ГАВРИЛОВИЧ, 1872 р.н., с.Синьки, українець, неписьменний, проживав у смт Голованівську, працівник торгівлі. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

КОРНИЦЬКИЙ МАКАР ТИТОВИЧ, 1876 р.н., с.Буди Брацлавського повіту (нині Тростянецького району Вінницької області), українець, освіта початкова, проживав у с.Богданове

Ульяновського району, член колгоспу "Правда". Заарештований 13.09.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9021)

КОРЧИНСЬКИЙ ІВАН ПОРФИРОВИЧ, 1885 р.н., с.Шамраєве (приєднане до м.Ульяновка), українець, освіта початкова, коваль на ст.Грушка. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 10.01.1933 шляхово-транспортним відділом ДПУ ст.Гайворон ("у 1926 році разом з іншими куркулями села намагався повернути собі землю, відібрану у 1924 році при землевпорядкуванні; маючи зв'язки з попами, які квартирували в його хаті, проводив нелегальні збори з метою зірвати хлібозаготівлю, агітував односельців: "З приходом поляків народ скине радянське ярмо"; підтримував зв'язок з висланими на північ куркулями Ловинчиком, Мазуром та іншими; крав на залізниці цвяхи"). Засуджений 20.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7604)

КОСЕНКО ОКСАНА ІЛЛІВНА, 1889 р.н., с.Кам'яна Криниця, українка, письменна, проживала у с.Хащувате Гайворонського району, член колгоспу ім.Молотова. Заарештована 10.07.1938 Гайворонським райвідділом НКВС ("у 1934-38 роках сектанти Костянтин Кривда і Оксана Косенко збирали до хати селян і під виглядом виконання релігійних обрядів, вели провокаційні, контрреволюційні розмови, агітували проти заходів партії та уряду, закликали не виконувати державних зобов'язань хлібоздачі, виступали проти реалізації державної позики"). Засуджена 6.04.1939 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітована 19.10.1990 Верховним судом УРСР. (12593 – П)

КОСОВСЬКИЙ МИКОЛА АДАМОВИЧ, 1887 р.н., с.Тучин Гощанського району Рівненської області, українець, освіта середня, проживав у м.Ульяновка, директор коопгоспу. Заарештований 22.08.1937 Грушківським РВ НКВС (зв'язок з контрреволюційним елементом). Засуджений 17.11.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 2.12.1937. Реабілітований 15.01.1960 Верховним судом УРСР. (П – 5032)

КОТУНЕНКО ПОРФИР ПЛАТОНОВИЧ, 1889 р.н., м.Київ, українець, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, капельмейстер за фахом (служив у Червоній армії у 1917-24 роках), робітник бурякорадгоспу. У 1924 році за дискредитацію радянської влади був засуджений ревтрибуналом до 2,5 років тюремного ув'язнення у м.Тульчині Вінницької області. Вдруге заарештований 22.08.1937 Грушківським РВ НКВС ("працюючи капельмейстером радгоспу, зірвав урочистий вечір, присвячений 19-ій річниці Жовтневої революції; розповідав контрреволюційні анекдоти, протидіяв реалізації державної позики: "Підписка добровільна – для тих лиш, хто бажає", підтримував стосунки із Боровським, Романовським та іншими особами, арештованими за контрреволюційну повстанську діяльність, розповсюджував провокаційні чутки, що арешти в країні проводяться в зв'язку з виборами до Верховної ради"; заарештовані також музиканти Гнат Сосновський і Микола Барановський). Засуджений 22.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. "У Грушківському районі встановлено: 28.08.1947 звільнений із таборів Західного управління будівництва Байкало-Амурської магістралі МВС СРСР повстанець П.П.Котуненко". Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9477)

КРАВЕЦЬ ПРОКІП ДМИТРОВИЧ, 1881 р.н., с.Кам'яна Криниця, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 14.03.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ ("у період безвладдя 1918 року в селі місцеві куркулі організували банду під керівництвом Марченка, яка здійснювала напади на місцевий актив, одного разу було арештовано й розстріляно 16 активістів – тієї ночі куркулі підняли усе село й карали бідноту шомполами, вони казали: "Жиди ріжуть селян – озброюйтесь хто чим може, необхідно оборонятись", після чого маса рушила на Хащувате, та коли довідались, що там стоять червоні війська, то не рішились і вернулись назад, по дорозі вбивши активіста Максима Богачука; після розгрому загону Марченка куркулі активно виступали на сходках і т.п.; у 1924 році під час перебудови сільського господарства куркулі затіяли суд, щоб не провести землевпорядкування; у 1928-29 роках вони активізувались проти хлібозаготівлі, самооподаткування та інших радянських кампаній"). Засуджений 20.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 6.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11621)

КРАВЧЕНКО СЕРГІЙ МИТРОФАНОВИЧ, 1909 р.н., с.Водатурко Балтського повіту (нині Молдова), українець, освіта 6 класів, проживав у с.Грушка Ульяновського району, рахівник колгоспу ім. 14-річчя Жовтня. Заарештований 14.10.1937 Грушківським РВ НКВС (“з метою компрометації керівника Комінтерну т.Димитрова його портрет – ніс, очі й губи – затер синім і червоним олівцем і вивісив назад на стіну контори колгоспу” – *див. також Антон Руденко*). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою НКВС СРСР 14.09.1938 присуд скасовано, звільнений під нагляд за місцем проживання на 2 роки. (П – 10555)

КРАВЧУК ГЕРАСИМ ХОМОВИЧ, 1890 р.н., с.Сабатинівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1929 році як касир за розтрату був засуджений до 9 місяців примусової праці. Заарештований 24.10.1930 Уманським РВ ДПУ (антирадянська переписка). Засуджений 21.03.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11962)

КРАВЧУК КУЗЬМА ДЕМЕНТІЙОВИЧ, 1887 р.н., с.Луполове, українець, освіта початкова, проживав у с.Сабатинівка Ульяновського району, хлібороб. Заарештований 3.12.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, спрямована на розвал колгоспу). Грушківським РВ НКВС 26.05.1938 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 2949)

КРАСОВСЬКИЙ ФЕДІР ВАСИЛЬОВИЧ, 1880 р.н., с.Станіславове, українець, неписьменний, проживав у с.Струнькове Гайворонського району, конюх колгоспу “Червона зірка”. Заарештований 12.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади на селі). Засуджений 21.10.1939 Одеським облсудом до 2 років позбавлення волі. Верховним судом УРСР 4.12.1939 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 1355)

КРИВИЙ ПЕТРО АНАНІЙОВИЧ, 1878 р.н., с.Грушка, українець, освіта початкова, проживав у с.Наливайка Голованівського району, без певних занять. У 1929 році розкуркулений. Заарештований 1.09.1937 Грушківським РВ НКВС (“з 1923 року проживав у Доманівському районі Миколаївської області, там надбав господарство і був розкуркулений, у 1930-ому повернувся в Наливайку, агітував проти колгоспів і заходів радвлади; останнім часом протидіяв закриттю церкви, виступав проти державної позики на оборону країни, закликав до відкритого виступу проти ладу”). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1694)

КРОПИВНИЦЬКИЙ ФЕДІР ІЛЛІЧ, 1886 р.н., селище Тавижнянське (приєднане до с.Синицівка), українець, освіта початкова, член колгоспу ім.ІІІ-ого Інтернаціоналу. У 1929 році за участь у терористичних актах був засуджений до 6 років заслання на Соловки. Вдруге заарештований 18.02.1938 Грушківським РВ НКВС (член терористичної повстанської організації: “у 1918-25 роках брав участь у повстанському загоні Ільницьких, зокрема в акті терору над секретарем комсомолу с.Молдаванка, нова назва Синицівка, Макара Кропивницького, того ж року був убитий червоноармієць Лукашевський; у 1920 році разом із Миколою Шаговським вирізав родину євреїв і кинув у Південний Буг; вів активну агітацію проти колгоспного життя”). Засуджений 11.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.03.1938. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12349)

КРУПНИК ДАНИЛО ОКСЕНТОВИЧ, 1906 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, освіта початкова, червоноармієць 89-го автобатальйону 25-ої стрілецької дивізії. Заарештований 13.08.1941 особливим відділом НКВС 25-ої СД (антирадянська агітація: “розповідав бійцям, що війна між Німеччиною й СРСР лягає на плечі трудящих, вона зруйнує господарство і на відновлення його потрібно буде багато робочої сили; ця війна почалась через непримиренність двох пануючих класів, доля трудящих і Німеччини, і СРСР однаковою мірою трагічна”). Засуджений 20.08.1941 військовим трибуналом 25-ої стрілецької дивізії до розстрілу, вирок виконано 26.08.1941. Реабілітований 23.05.1991 трибуналом Одеського військового округу. (П – 12652)

КУЗЬМИЧЕНКО ГРИГОРІЙ ХАРЛАМПОВИЧ, 1910 р.н., с.Дельфінове, українець, освіта середня, вчитель неповної середньої школи. Заарештований 3.05.1944 Грушківським райвідділом НКДБ (підозрювався у співробітництві з німецькою окупаційною владою). Грушківським РВ НКДБ 16.10.1944 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 3071)

КУЛАКОВСЬКИЙ ІВАН МИХАЙЛОВИЧ, 1908 р.н., с.Синьки, українець, освіта початкова, проживав у с.Максимівка Уманського району Черкаської області, орендар млина. Заарештований 30.07.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("терористичні дії" – *див. Михайло Кулаковський*). Засуджений 22.01.1930 Первомайським окрсудом до 10 років ув'язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років та 5 років заслання за межі УРСР. Покарання відбував у Сєввостлагу, м.Магадан, звільнений 31.07.1939. Повторно засуджений нарсудом 1-ої дільниці м.Магадана Хабаровського краю 31.07.1947 до 2 років неволі: працюючи експедитором, прийняв рибу без належного оформлення документів для реалізації, що кваліфікували як зловживання службовим становищем; звільнений із ув'язнення 11.08.1948. Реабілітований 7.10.1967 Верховним судом УРСР. (П – 8127)

КУЛАКОВСЬКИЙ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1879 р.н., с.Синьки, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 30.07.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("Кулаковські Михайло, Іван, Яків та Федір засуджені за те, що як куркулі на ´рунті класової боротьби тероризували бідняків, зокрема знущались над родиною активістки Ольги Ржепішевської, члена президії комітету незалежних селян, згодом розстріляної у 1942 році німцями; присвоїли її хату у 1919 році й десять літ глумились над старими й малими"). Засуджений 22.01.1930 Первомайським окрсудом до розстрілу з конфіскацією майна, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 7.10.1967 Верховним судом УРСР. (П – 8127)

КУЛАКОВСЬКИЙ ПОРФИР ІВАНОВИЧ, 1909 р.н., с.Синьки, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.07.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("терористичні дії" – *див. Михайло Кулаковський*). Первомайським окрсудом 22.01.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8127)

КУЛАКОВСЬКИЙ ФЕДІР МИХАЙЛОВИЧ, 1910 р.н., с.Синьки, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.07.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("терористичні дії" – *див. Михайло Кулаковський*). Засуджений 22.01.1930 Первомайським окрсудом до 4 років ув'язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 3 роки, конфіскацією майна та до заслання за межі УРСР на 1 рік. Реабілітований 7.10.1967 Верховним судом УРСР. (П – 8127)

КУЛАКОВСЬКИЙ ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1890 р.н., с.Синьки, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.07.1929 Первомайським РВ ДПУ ("терористичні дії" – *див. Михайло Кулаковський*). Засуджений 22.01.1930 Первомайським окрсудом до 8 років ув'язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років, конфіскацією майна та заслання за межі УРСР на 5 років. Реабілітований 7.10.1967 Верховним судом УРСР. (П – 8127)

КУЛИК АНТОН ДМИТРОВИЧ, 1889 р.н., с.Юзефове Грушківського (нині Йосипівка Ульяновського) району, українець, освіта початкова, хлібороб, кочегар. У 1930 році за невиконання державних зобов'язань хлібозаготівлі був розкуркулений. Заарештований 29.07.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "був церковним старостою, головою церковної п'ятдесятки, за завданням священика Василя Подольського агітував колгоспників збирати підписи і засоби для поїздки в Київ, щоб клопотати там про відкриття церкви у селі"). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі немає. Реабілітований 25.06.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 9951)

КУЛИКОВСЬКИЙ КИРИЛО АНДРІЙОВИЧ, 1890(1) р.н., с.Кошаро-Олександрівка, українець, освіта середня, проживав у с.Клинове Голованівського району, завідувач школи. Заарештований 4.12.1932 Одеським МВ ДПУ (антирадянська агітація). Одеським облвідділом ДПУ 25.03.1933 справу припинено. Вдруге, проживаючи у с.Красногірці Голованівського району і працюючи вчителем неповної середньої школи, заарештований 14.03.1938 Голованівським РВ НКВС (націоналістичні погляди, вороже ставлення до радянської влади). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.06.1938. Реабілітований 18.04.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 6562, 3565)

КУЛИКОВСЬКИЙ ЛАВРІН (ОЛЕКСАНДР) АНДРІЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Кошаро-Олександрівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Жакчик Гайворонського району, керуючий відділком Могильнянського бурякорадгоспу. Заарештований 28.07.1937 Гайворонським РВ НКВС ("працюючи на керівних посадах у Могильнянському бурякорадгоспі, займався шкідницькою діяльністю, спрямованою на зниження урожайності сільськогосподарських культур і знищення поголів'я худоби, разом з іншими пиячив, розкрадав соціалістичну власність, затискував критику, стахановський рух,

знущався над робітниками, висловлював контрреволюційні вигадки”). Засуджений 10.01.1938 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 24.02.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5409)

КУЛЬЧИЦЬКИЙ СТАНІСЛАВ ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1903 р.н., х.Сапогове Острівського повіту (нині село Ківерцівського району) Волинської області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, бухгалтер бурякорадгоспу. Заарештований 5.06.1937 Грушківським РВ НКВС (“член польської контрреволюційної організації та шкідництво” – *див. Флоріан Студзинський*). Засуджений 18.09.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.09.1937. Реабілітований 11.05.1957 Верховним судом СРСР. (П – 4303)

КУЦЕНКО АНТОН ГЕРАСИМОВИЧ, 1887 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, освіта початкова, робітник цукрозаводу. Заарештований 17.10.1937 Грушківським РВ НКВС (“контрреволюційна діяльність” – *див. Максим Кожуховський та Тит Довгополий*). Засуджений 5.11.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 18.11.1937. Реабілітований 19.03.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10297)

КУЦЕНКО ВІКТОР МИКИТОВИЧ, 1877 р.н., с.Синьки, українець, освіта початкова, проживав у м.Ленінграді (Росія), двірник заводу “Невцвях”. Заарештований 16.09.1937 Грушківським РВ НКВС (“був церковним старостою; на господарства середняків Григорія Пироговського, Олекси Кучмія і Віктора Куценка були накладені великі стягнення по хлібоздачі, які вони не виконали, тому в 1931 році в них відібрали хати; Куценко після цього виїхав у Ленінград, звідки навідувався у село під час відпустки; звинувачувався у антирадянській агітації: “Ну що, допрацювались у созі? так воно в ваших колгоспах буде весь час” та спекуляції мануфактурою – 163 метри мануфактури він привіз в подарунок своїм родичам, котрі в колгоспі були абсолютно голі й босі”). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 10.03.1940 в таборі м.Теміртау Новосибірської області. Реабілітований 24.04.1965 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7930)

КУЧЕРЕНКО ЙОСИП ПЕТРОВИЧ, 1867 р.н., с.Синьки, українець, неписьменний, хлібороб. У 1930 році розкуркулений, у 1931 році за контрреволюційну діяльність засуджений до 3 років заслання в Архангельську область. Вдруге заарештований 28.07.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська контрреволюційна діяльність, спрямована на розвал колгоспів). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11938)

КУЧЕРЕНКО КУЗЬМА ІЛЛІЧ, 1896 р.н., с.Синьки, українець, освіта початкова, робітник артілі (м.Одеса). У 1929 році розкуркулений. Заарештований 27.07.1937 Грушківським РВ НКВС (агітація спрямована на зрив заходів радянської влади). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11570)

КУЧЕРЕНКО МИКИТА ПИЛИПОВИЧ, 1880 р.н., с.Шамраєве (приєднане до м.Ульяновка), українець, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, робітник “Заготзерно”. У 1929 році за “невиконання плану хлібоздачі” був розкуркулений і засуджений до 5 років неволі; вдруге за “контрреволюційну діяльність” засуджений у 1932 році до 10 років неволі, повернувся у село в 1937-ому. Втретє заарештований 6.04.1938 Грушківським РВ НКВС (“учасник Сабатинівського повстання у 1920 році, в якому брала участь більшість чоловічого населення району; у 1930 році був учасником куркульських волинок проти заходів радвлади й колективізації; член контрреволюційної повстанської організації”). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8995)

КУЧЕРЕНКО НИКИФОР ІЛЛІЧ, 1875 р.н., с.Синьки, українець, освіта початкова, проживав у с.Юзефове (нині с.Йосипівка) Ульяновського району, без певних занять. Розкуркулений у 1929 році. Заарештований 12.03.1938 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація: “під керівництвом Романа Попсуя у Юзефівці угруповання куркулів зриває заходи радянської влади, поширює провокаційні чутки про війну і поразку в ній СРСР, вихваляє німецький фашизм”). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 12.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10327)

КУЧЕРУК ФРОСИНА ДМИТРІВНА, 1924 р.н., с.Розношенське, українка, освіта неповна середня, обліковець колгоспу ім.Калініна. Заарештована 20.08.1944 Грушківським РВ НКДБ (“у квітні 1943 року завербована в ОУН, розповсюджувала антирадянську націоналістичну літературу шляхом переписування, була інформатором оунівської служби безпеки”). Засуджена 21.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 15 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 15.05.1954 міру покарання зменшено до 9 років неволі; 1.07.1954 звільнена з табору. Реабілітована 4.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13093)

КУЧМІЙ ОЛЕКСА ДАНИЛОВИЧ, 1876 р.н., с.Синьки, українець, неписьменний, без певних занять. У 1934 році за невиконання держзобов’язань розкуркулений. Заарештований 27.07.1937 Грушківським РВ НКВС (“після розкуркулення вимагав повернення свого майна; серед колгоспників поширював чутки, що колгоспи перестануть існувати з початком війни; виступав проти збирання урожаю комбайнами: “Що це за робота, коли комбайн половину хліба залишає на полі? комбайни доведуть до того, що колгоспи знову залишаться без хліба і голодними” – *див. також Віктор Куценко*). Засуджений 27.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 3.11.1942 у виправно-трудовому таборі Новосибірської області. Реабілітований 24.04.1965 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7930)

ЛАГАДИР ГАВРИЛО ІВАНОВИЧ, 1877 р.н., с.Любомирка Ольгопільського (нині Чечельницького) району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Новоселиця Ульяновського району, без певних занять. У 1930 році розкуркулений і за контрреволюційну діяльність був засуджений до 5 років неволі. Вдруге заарештований 16.03.1938 Грушківським РВ НКВС (“разом із куркулем Василем Вертипорохом здійснював контрреволюційну діяльність, спрямовану на зрив заходів радвлади, розповсюджував чутки про війну, вихваляв фашистську Німеччину, жалкував за старим ладом”). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9503)

ЛАННИК МАРТИН ВАСИЛЬОВИЧ, 1885 р.н., с.Сабатинівка, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1930 році розкуркулений, того ж року засуджений до 2 років неволі, а 1933-го – до 3 років за спекуляцію. Втретє заарештований 29.08.1937 Грушківським райвідділом НКВС (контрреволюційна діяльність: “разом із групою односельчан-куркулів вів спрямовану агітацію на зрив заходів радянської влади; у 1936 році вимагав повернення конфіскованого у нього майна”). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.09.1937 в Одесі. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 4989)

ЛАНЦМАН СЕМЕН ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1915 р.н., с.Кам’яна Криниця, єврей, освіта середня (“студент-літун: у 1931-33 роках навчався у Первомайському педтехнікумі, у 1933-ому в Одеському електротехнікумі, у 1934-ому на підготовчих курсах Одеського університету – всюди кидав навчання”), студент 4-го курсу Гайворонського робфаку Харківського філіалу інженерів транспорту. Заарештований 27.01.1935 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС (“разом із Михайлом Ясинським займались розкладницькою роботою серед студентів, організовували пиятики в інтернаті робфаку, залучаючи й тих студентів, які не жили в інтернаті; виставили лозунг: “Що нам більше всіх треба? хай працюють ударники”; розповідали антирадянські анекдоти, зокрема розшифровували слово СОВЄТ вперед-назад як “Сталін образив великого єврея Троцького – Троцький є… всіх, особливо Сталіна”; незаконно приховував револьвер системи “наган” із 13-ма бойовими патронами”). Засуджений 10.06.1935 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 2 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений 6.12.1936. У 1991 році мешкав у м.Іваново, Росія. Реабілітований 29.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12810)

ЛЕВИЦЬКИЙ ВАСИЛЬ МИКОЛАЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Кам’яний Брід, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 10.10.1937 Грушківським РВ НКВС (“вербував населення у секту “Червоний дракон”, поширював чутки про прийдешню війну, про поразку радянської влади, закликав людей не брати в руки зброю”, “свідчив, що його в секту у 1932 році затягнув Ярема Колесник, який помер того ж року, після нього сектою керував Юхим П’янковський, якого у 1933-ому заарештували й вислали з села”). Засуджений 29.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9357)

ЛЕЛЕЧЕНКО ЛУК'ЯН ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Богданівка, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 13.09.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9021)

ЛЕФЛЕР ІВАН ХРИСТИЯНОВИЧ, 1885 р.н., с.Посталь Акерманського повіту, Бесарабія (нова назва с.Долинівка Великомар'янівської сільради Лиманського – нині Білгород-Сіверського району Одеської області), німець, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, конюх цукрозаводу. Заарештований 28.09.1937 Грушківським РВ НКВС ("син колоніста-куркуля, провадив антирадянську агітацію, вихваляв фашистську Німеччину як одну з наймогутніших держав, висловлював наміри нелегальної втечі в Румунію та Німеччину"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6571)

ЛЕХНИЦЬКИЙ МИКИТА ФЕДОСІЙОВИЧ, 1870 р.н., с.Порубинці Хмільницького району Вінницької області, українець, освіта середня, проживав у с.Данилова Балка Ульяновського району, працював у колгоспі на різних поденних роботах. Заарештований 12.03.1938 Грушківським РВ НКВС ("син дяка, з 1892 до 1928 року був дяком, після 1928-го – священик; у Даниловій Балці гурт колишніх попів і монахів під керівництвом попа Лехницького провадить контрреволюційну діяльність, спрямовану на зрив заходів радянської влади: руйнують колективістську свідомість селян, розповсюджують провокаційні чутки про війну, вихваляють німецький фашизм; у хаті Лехницького незаконно провадять релігійні обряди, а ще збирають селян і підмовляють їх не виходити в колгосп на роботу, через що в колгоспі "13-річчя Жовтня" були зірвані жнива й пропало 140 гектарів пшениці"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9502)

ЛЕЩИНСЬКИЙ ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ, 1884 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("з дворян; за спробу створення контрреволюційної організації, яка ставила за мету повалити існуючий лад шляхом збройного повстання, зв'язавшись для цього з ворожою Союзу РСР іноземною державою Румунією"). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ЛЕЩИНСЬКИЙ ЛЕОНТІЙ ПЕТРОВИЧ, 1863 р.н., с.Лозувата, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років концтабору умовно. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ЛЕЩИНСЬКИЙ МЕФОДІЙ МИТРОФАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("за спробу створення контрреволюційної організації, яка ставила за мету повалити існуючий лад шляхом збройного повстання, зв'язавшись для цього з ворожою Союзу РСР іноземною державою Румунією"). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ЛИСЕНКО ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ, 1884 р.н., с.Слобода-Ялтушківська Барського району Вінницької області, українець, освіта 4 класи духовної семінарії, проживав у с.Новоселиця Ульяновського району, священик. Заарештований 30.03.1931 Грушківським РВ ДПУ ("агітував проти колективізації, підозрювався у підбуренні селян до збройного повстання"). Грушківським райвідділом ДПУ 13.01.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, проживаючи у с.Сабатинівка Ульяновського району, заарештований 29.08.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "разом із групою односельчан-куркулів вів спрямовану агітацію на зрив заходів радянської влади"). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 6644, 4989)

ЛІСОВСЬКИЙ ЙОСИП ВІКТОРОВИЧ, 1904 р.н., с.Курячі Лози Кривоозерського району Миколаївської області, українець, освіта 3 класи, проживав у с.Мечиславка Ульяновського району, колгоспник. Заарештований 18.01.1947 УМДБ Одеської області (антирадянська агітація). Засуджений 31.05.1947 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням

громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 22.04.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13311)

ЛІСОВСЬКИЙ ЮХИМ МИХАЙЛОВИЧ, 1899 р.н., с.Кошаро-Олександрівка, українець, освіта початкова, машиніст колгоспу ім.Воровського. Заарештований 19.08.1937 Грушківським РВ НКВС ("у 1919 році два тижні служив у петлюрівській армії; з 1933-го належав до антирадянської організації, яка готувала збройне повстання з метою відокремити Україну від СРСР; завербував Бабія і Богуславського"). Засуджений 29.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 12.11.1937. Реабілітований 28.03.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3591)

ЛУЦЕНКО МИКОЛА ЛУК'ЯНОВИЧ, 1907 р.н., м.Біла Церква Київської області, українець, освіта 3 класи, до 1946 року проживав у м.Умані Черкаської області, тимчасово перебував у с.Грушка Ульяновського району, за фахом швець-чоботар, без певних занять. Заарештований 15.02.1946 Грушківським РВ НКДБ ("будучи призваним служити в Червону армію, у 1944 році сам собі прострелив ногу й добився демобілізації; вдома громадсько-корисною працею не став займатись, а став тинятись від села до села; прикриваючись релігійним ученням всюди в громадських місцях, особливо на базарах агітував проти компартії, комсомолу й профспілок, закликав людей не вступати в ці організації, бо це є гріх, а спокутувати гріхи треба йти в церкву; пророкував нову війну і поразку в ній радвлади"). Засуджений 7.05.1946 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 2.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12574)

ЛЮБЕЦЬКИЙ БРОНІСЛАВ ЙОСИПОВИЧ, 1911 р.н., с.Станіславове, поляк, освіта початкова, проживав у с.Шведівка (нова назва Шевченкове Кошароолександрівської сільради) Ульяновського району, без певних занять. У 1937 році батька розкуркулено і всю сім'ю вислано в Уральську область. Заарештований 29.09.1937 Грушківським РВ НКВС (поширення провокаційних чуток про війну з Польщею, вихваляв Польщу, зводив наклепи на СРСР). Засуджений 26.10.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 5.11.1937. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11575)

ЛЮТОСТАНСЬКИЙ ВАЛЕНТИН ІВАНОВИЧ, 1923 р.н., м.Миколаїв, українець, освіта 9 класів, проживав у м.Ворошиловграді (нині Луганськ), без певних занять. Заарештований 17.08.1955 УКДБ Кіровоградської області ("під час німецької окупації у 1941-44 роках служив у поліції селища Гренівського, нині приєднане до с.Луполове Ульяновського району"). Справу припинено по амністії 23.09.1955, з-під варти звільнений. (П – 8754)

ЛЮТОСТАНСЬКИЙ ІВАН МАКСИМОВИЧ, 1889 р.н., с.Гренівське Луполовської сільради, поляк, освіта початкова, хлібороб колгоспу ім.Карла Маркса села Луполове. У 1929 році розкуркулений і в 1930-ому висланий на північ, м.Верхотур'є Свердловської області, разом із сім'єю – дружиною Тетяною Іванівною, синами десятирічним Ростиславом, семирічним Валентином, трирічним Віталієм і п'ятирічною дочкою Оленою; у 1933 році із заслання втік, знову заарештували й засудили до 5 років неволі – на початку 1936-го втік і проживав нелегально до наступного арешту. Втретє заарештований 24.04.1938 Грушківським РВ НКВС ("у 1920 році брав участь у Сабатинівському повстанні; у 1930 році в момент проведення антиколгоспної волинки самовільно зайняв свій дім і садибу, які вже числились за сільською радою, і чинив опір представникам радянської влади; з 1937 року разом із Рафаїлом Вербицьким, Федотом та Петром Терлецькими, Олексою Суржинським належав до антирадянського повстанського куркульського угруповання у с.Луполовому, котре мало завдання на випадок війни надавати практичну допомогу Польщі й Німеччині в боротьбі проти радянської влади"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 15.12.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 6116)

ЛЯСКОВСЬКИЙ БРОНІСЛАВ МАР'ЯНОВИЧ, 1912 р.н., с.Розношенське, українець, письменний, червоноармієць комендантського ескадрону штабу 1-ої кавалерійської дивізії. Заарештований 15.08.1941 особливим відділом НКВС 1-ої кавдивізії ("14.08.1941 у складі команди червоноармійців комендантського ескадрону направлений у розвідку, на зупинці машин між бійцями зайшла мова про воєнні дії, Лясковський казав: "Нині проти нас виставили 7 тисяч танків, а ми, дурні з колгоспу, маємо їх громити; Одеса оточена, всі жиди й комісари втечуть на кораблях, а німці нас знищать; нам розказують,

що німці полонених червоноармійців убивають, відрізують їм носи й вуха, все це брехня – ось свідки розказували: взяли в полон, нагодували і, навіть не відібравши зброю, відпустили", "Ось у с.Петровському колгоспники отримали від місцевої влади розпорядження знищити кукурудзу й соняхи, вийшли в поле, та були обстріляні кулеметним вогнем з німецького літака, який ще скинув листівки: не знищуйте хліб, він потрібен німецькій армії, а також вам самим"). Засуджений 18.08.1941 військовим трибуналом Приморської армії до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 15.06.1990 трибуналом Одеського військового округу. (П – 11832)

МАГАСЬ КОРНІЙ АРСЕНОВИЧ, 1886 р.н., с.Ладижинські Хутори Гайсинського району Вінницької області, українець, освіта 3 класи, проживав у с.Кам'яна Криниця Ульяновського району, колгоспник. Заарештований 14.09.1949 Грушківським РВ МДБ ("зводив наклепи на радянську владу, вихваляв американський лад, поширював чутки про недалеку нову війну і поразку в ній СРСР, не приховував ненависті до ВКП(б), радянських громадян єврейської національності"). Засуджений 29.11.1949 Одеським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 2.09.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 13955)

МАЗУР ОМЕЛЯН СЕМЕНОВИЧ, 1884 р.н., с.Шамраєве (нині у складі м.Ульяновка), українець, освіта початкова, тесля колгоспу ім.Ворошилова. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 23.06.1937 Грушківським РВ НКВС ("під час Першої світової війни потрапив у німецький полон, де провів два роки; провадив антирадянську агітацію: у 1935 році, транспортуючи цукрові буряки на завод, своїм волам дав клички: одному Свобода, а другому ім'я вождя партії – і на шляху слідування від Шамраєвого до Ульяновки бив волів батогом та в присутності маси робітників і селян вигукував сороміцькі вислови на адресу радянської влади і вождя тов.Сталіна"). Засуджений 21.12.1937 Одеським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12618)

МАНДРІЙЧУК ОЛЕКСАНДР ДАНИЛОВИЧ, 1925 р.н., с.Станіславове, українець, освіта неповна середня, проживав у с.Сокологорівка Попаснянського району Ворошиловградської області, забійник шахти 4-5 тресту "Первомайськвугілля". Заарештований 22.09.1947 Грушківським РВ МДБ ("член Організації українських націоналістів з березня 1943 року, вивчив 10 заповідей націоналіста, присягав на вірність ОУН, за завданням представника Західної України Григорія керував осередком із 5 членів, був призначений зв'язковим між осередками, забезпечував їх націоналістичною літературою; у січні 1944-го став членом Української повстанської армії, отримав пістолет, мав псевдо "Мудрий", в УПА був до приходу Червоної армії"; "служив у Червоній армії з березня 1944 року: червоноармієць 3-го ударного стрілецького батальйону 110 гвардійської дивізії 53-ої армії – брав участь у бою під Яссами, звільняв Румунію, у Трансільванії на терені Угорщини 20.09.1944 полонений німцями і перебував у п'ятьох таборах військовополонених №241, у Відні, №17-б та у м.Надмадяр; визволений американськими військами 3.05.1945 у м.Браунау"). Засуджений 19.01.1948 трибуналом військ МВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 2.08.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12768)

МАНІТА ПЕТРО ІЛЛІЧ, 1894 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10830)

МАРЕНКО ЯКІВ ІСАКОВИЧ, 1913 р.н., с.Вільхове, українець, освіта початкова, червоноармієць Березинського прикордонного загону. Заарештований 15.11.1936 13-им прикордонним загоном НКВС (антирадянська агітація проти політики партії та уряду). Засуджений 15.01.1937 військовим трибуналом прикордонної і внутрішньої охорони БРСР до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.10.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14056)

МАРКЕВИЧ КИРИЛО ЙОСИПОВИЧ, 1879 р.н., с.Вільхове, українець, освіта початкова, проживав у с.Глодоси Новоукраїнського району, швець-кустар. Заарештований 29.08.1937 Хмелівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1684)

МАРТИНЯК ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., с.Синьки, українець, освіта початкова, мельник колгоспу ім.Куйбишева. Заарештований 22.02.1938 Грушківським РВ НКВС (“син куркуля, розкуркуленого у 1929 році; разом із односельцями *Кононом Деундяком, Григорієм Войцеховським та Олексою Форосенком* брав участь у створенні загону “Вільного козацтва”, котрим командував його двоюрідний брат, куркуль Сергій Мартиняк, у 1921 році видали банді 12 червоноармійців, яких було розстріляно; у 1930 році під час колективізації брали участь у волинках а також у вбивстві комсомольця Репішевського; у 1936-ому організував групу колишніх куркулів Деундяк-Войцеховський-Форосенко: дискредитовували керівництво колгоспів, підбирали до складу нового правління куркульський елемент, висловлювали невдоволення радянською владою”). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9504)

МАРШАЛКО СТЕПАН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Михайлевичі Дрогобицького району Львівської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Синьки Ульяновського району, коваль колгоспу ім.Кагановича. Заарештований 28.02.1938 Грушківським РВ НКВС (“на Поділля потрапив у 1919 році в складі галицького стрілецького війська, служив у війську армії Української Народної Республіки; вів антирадянську агітацію, тримав зв’язок із закордоном, вихваляв фашистську Німеччину, підозрювався у шпигунстві ”). Засуджений 15.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12314)

МАЦІЄВСЬКИЙ САВА СТЕПАНОВИЧ, 1890 р.н., с.Кам’яний Брід, українець, письменний, колгоспний коваль. Заарештований 10.07.1938 Грушківським РВ НКВС (“з 1923 року у Кам’яному Броді існувала секта євангелістів, керівниками якої були Мацієвський і Пархом Ніколайчук, збори у хаті Параски Прокопчук відвідували Медаковський та інші: секта вербувала людей у віру, агітувала за зрив підписки на державну позику та виконання зобов’язань хлібоздачі”). Засуджений 6.08.1939 Одеським облсудом до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки та конфіскацією майна. Одеським облсудом 30.01.1940 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 1312)

МАЧОК АНТОН МАРКОВИЧ, 1889 р.н., с.Новоселиця, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк, член колгоспу “Пам’ять Леніна”. Заарештований 19.02.1932 Грушківським РВ ДПУ (“знав про існування повстанської контрреволюційної організації, вербувався до неї Миколою Копієвським – а не доніс про це відповідним органам”). Уманським дільничним прокурором 22.05.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6126)

МЕЛЬНИК АНДРІЯН КІНДРАТОВИЧ, 1886 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 6.04.1938 Грушківським РВ НКВС (антирадянська контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8996)

МЕЛЬНИК ПАВЛО ТИТОВИЧ, 1889 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 22.10.1930 Грушківським райвідділом міліції (“у 1910-18 роках служив у царській армії; брав участь у Першій світовій війні, 1915-го потрапив у австрійський полон; повернувшись додому, господарював на 4-ьох десятинах землі; у 1930 розкуркулили – забрали пару коней з лошам, корову з телям, шість вуликів з бджолами і скриню; на вимогу здати лишки хліба відповів: “Якщо у вас є, то здавайте й будьте дурнями, а мені хліб самому знадобиться, я знаю, що з ним чинити”; при розкуркулюванні, коли активіст Андрійчук забирав корову, Мельник погрожував вилами; у квітні 1930 року свідок Андрійчук підслухав, що Мельник говорив Іванові Кондратюку: “Треба знищити голову сільради Пилинського і голову комітету незаможних селян Ярову”; іще в 1924 році радив Скакуну вийти з комнезаму, бо членів КНС будуть вішати”). Засуджений 6.01.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до заслання у північний край на 3 роки. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11796)

МЕЛЬНИК СЕМЕН ІЛЛІЧ, 1885 р.н., с.Луполове, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 1.12.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти виборів). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.12.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5373)

МИРОНОВИЧ ГАВРИЛО ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., с.Сабатинівка, українець, освіта початкова, член ВЛКСМ до 1926 року, проживав у с.Саблине Знам'янського району, бухгалтер-фінансист цукрозаводу. Заарештований 15.07.1938 Новопразьким РВ НКВС (підозрювався як член контрреволюційної організації). Управлінням НКВС Кіровоградської області 7.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2178)

МІЧКОВСЬКИЙ ОВЕРКО ГРИГОРОВИЧ, 1883 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, проживав у с.Лозувата Ульяновського району, коваль колгоспу ім.Фрунзе. Заарештований 17.02.1938 Грушківським РВ НКВС ("контрреволюційна діяльність: у 1919-20 роках був сотником петлюрівського куреня, організованого при Даниловобалківській волості – в курені служили Руденко Матвій Прокопович, який застрелився у 1924-ому, Химчак Василь, Васютинський із Грушки, яких у 1937-ому заарештували; у 1919 році петлюрівці в Даниловій Балці розстріляли 3 бідняків за крадіжки, у розстрілі брав участь петлюрівський офіцер із Грушки Вигнаний", "у 1936 році висміював стахановський рух, протидіяв реалізації державної позики, вихваляв фашистську Німеччину"). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 20.04.1938. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10316)

МОЛЧАНСЬКИЙ ФЕРАПОНТ ДЕМЕНТІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Горлинка Первомайського району Миколаївської області, українець, освіта середня (духовна семінарія), проживав у с.Юзефове (нині с.Йосипівка Ульяновського району), фарбувальник районного шляхового відділу. Заарештований 5.11.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.11.1937. Реабілітований 5.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5326)

МОРОЗ ЄФРЕМ ІСАКОВИЧ, 1896 р.н., с.Новоселиця, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.03.1932 Уманським РВ ДПУ (зв'язок з контрреволюційною військово-повстанською організацією). Уманським РВ ДПУ 22.05.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6338)

МОРОЗОВ ВОЛОДИМИР ФЕДОРОВИЧ, 1890 р.н., м.Одеса, росіянин, освіта початкова (технічне залізничне училище), проживав на ст.Грушка, дорожній майстер. Заарештований 25.05.1937 УДБ НКВС ст.Гайворон (шкідницька діяльність на залізничному транспорті). Засуджений 26.11.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.03.1956 Вінницьким облсудом. Брати - Василь, Леонтій, Павло, Федір у 1922 році розстріляні на ст.Жмеринка за контрреволюційну діяльність. (П – 1863)

МОРОЗОВА ЕЛЬФРІДА-ЕМІЛІЯ РУДОЛЬФІВНА, 1893 р.н., м.Крижопіль Вінницької області, німкеня, освіта незакінчена вища, проживала у м.Ульяновка, без певних занять. Заарештована 20.06.1945 Грушківським РВ НКДБ (посібництво німецьким окупантам: "працювала в роки війни перекладачем у німецького шефа Ульяновського цукрового заводу та німецького коменданта, займалася вербуванням молоді на роботи до Німеччини, агітувала за прийняття німецького громадянства, у 1943 році виїхала за кордон, в липні 1945 року повернулась в Ульяновку"). Засуджена 1.11.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом військ НКВС Українського округу 4.12.1945 міру покарання зменшено до 10 років неволі. Реабілітована 24.06.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13937)

МОХОРТА ПЕТРО ФЛОРІАНОВИЧ, 1893 р.н., с.Кам'яний Брід, поляк, освіта початкова, проживав у с.Тихопетрівка Лашівської сільради Первомайського району Миколаївської області, робітник радгоспу. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, проживаючи на ст.Ємилівка Голованівського району і працюючи старшим кагатчиком бурякопункту, заарештований 15.12.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційного куркульського угруповання, антирадянська агітація). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.01.1938. Реабілітований 18.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 10830, 4698)

МОШИНСЬКИЙ МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1879 р.н., с.Кам'яна Криниця, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, пенсіонер. Заарештований 10.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (агент японської розвідки). Засуджений 8.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до

розстрілу, вирок виконано 31.10.1938. Реабілітований 11.12.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3490)

МУЛЯР ФИЛИМОН ЯКИМОВИЧ, 1899 р.н., с.Розношенське, українець, освіта середня, учитель. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу виділено в окреме провадження. (П – 10830)

НЕВЕДОМСЬКИЙ ОЛЕКСІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1897 р.н., с.Вільхове, українець, освіта початкова, завгосп Грушківського робкоопу. У 1931 році був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 28.09.1937 Грушківським РВ НКВС ("в роки громадянської війни служив у петлюрівській армії, згодом у загоні "Вільного козацтва", яке вважалось за самооборону, брав участь в розстрілі червоних партизан, знущався над населенням; у 1930-31 роках працював головою сільради й, перевищуючи свої службові повноваження, розкуркулював бідняків, здійснював у них обшуки; провадив антирадянську агітацію"). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.11.1937. Реабілітований 7.02.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 12428)

НЕГРЕЦЬКИЙ ЛЕОНТІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1873 р.н., с.Молдаванка Грушківського (нова назва Синицівка Ульяновського) району, молдаванин, неписьменний, без певних занять. Заарештований 2.12.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів партії та уряду, виборів). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9551)

НЕДЕЛКО ДРАГОМИР МОЙСЕЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Бродяне Бузовського повіту (Румунія), румун, освіта початкова, проживав у с.Лозувата Ульяновського району, колгоспник. Заарештований 23.08.1937 Грушківським РВ НКВС (шпигунство, дискредитація колгоспного ладу). Засуджений 26.10.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 5.11.1937. Реабілітований 30.06.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8441)

НЕДЗВЕЦЬКИЙ МИКИТА СЕВЕРИНОВИЧ, 1887 р.н., с.Данилова Балка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 5.11.1930 Уманським РВ ДПУ ("антирадянські настрої"). Уманським дільничним прокурором 28.12.1930 справа припинена, з-під варти звільнений. Вдруге, проживаючи у м.Ульяновка і працюючи касиром Грушківської машино-тракторної станції, заарештований 22.08.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 26.10.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 11.11.1937. Реабілітований 13.02.1959 Верховним судом УРСР. (П – 3077, 4672)

НЕСТОРОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ФЕДОРОВИЧ, 1907 р.н., м.Ульяновка, поляк, освіта початкова, член ВКП(б) до 1933 року, експедитор Грушківського пункту "Заготскот". Заарештований 2.09.1937 Грушківським РВ НКВС ("член польської контрреволюційної організації та шкідництво" – *див. Флоріан Студзинський*). Засуджений 23.09.1937 НКВС і прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 3.10.1937. Реабілітований 11.05.1957 Верховним судом СРСР. (П – 4303)

НЕТЕПЛЮК ФЕДІР МИХАЙЛОВИЧ, 1900 р.н., с.Мечиславка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 5.12.1932 Одеським облвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, антирадянська агітація). Засуджений 15.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 25.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи у колгоспі "Комінтерн", заарештований 29.08.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10548, 9021)

НЕТУДИХАТА ІВАН МИКИТОВИЧ, 1880 р.н., с.Новоселиця, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (за участь у збройному повстанні; агітація проти колективізації сільського господарства). Грушківським РВ ДПУ 13.01.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6644)

НІКОЛАЙЧУК ПАРХОМ СЕМЕНОВИЧ, 1905 р.н., с.Кам'яний Брід, українець, освіта початкова, коваль колгоспу ім.Орджонікідзе. Заарештований 9.07.1938 Грушківським РВ ДПУ ("у 1931 році став членом секти євангелістів, яка протистояла колгоспному ладу, того ж року під час військових зборів відмовився брати зброю в руки за релігійними переконаннями, намагався іншим червоноармійцям прищеплювати релігійні переконання; агітував проти участі у виборах до Верховної ради, разом із Савою

Мацієвським зривав строки ремонту сільгосптехніки в колгоспі”). Засуджений 6.08.1939 Одеським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 11.11.1939 присуд скасований, справу направлено на перегляд. Одеським облсудом 29.01.1940 засуджений до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 30.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1312, 12611)

НОВИКОВ МИКОЛА ПАВЛОВИЧ, 1896 р.н., м.Ульяновка, росіянин, освіта середня, бухгалтер бурякорадгоспу. Заарештований 27.08.1937 УНКВС Одеської області (“член польської контрреволюційної організації та шкідництво” – *див. Флоріан Студзинський*). Засуджений 18.09.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.09.1937. Реабілітований 11.05.1957 Верховним судом УРСР. (П – 4303)

НОВИЦЬКИЙ ГРИГОРІЙ ЯКОВИЧ, 1871 р.н., с.Кринички Балтського району Одеської області, українець, неписьменний, проживав у с.Сабатинівка Грушківського (нині Ульяновського) району, без певних занять. Заарештований 11.09.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: “разом із групою односельчан-куркулів вів спрямовану агітацію на зрив заходів радянської влади”). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 4989)

НОСАТЮК МИКОЛА АНДРОНОВИЧ, 1923 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, освіта 7 класів, член ВЛКСМ, проживав у м.Чернігові, старшина 1-го авіатехбатальйону 103-го авіатехполку 23-ої авіатехдивізії. Заарештований 4.11.1946 відділом контррозвідки 23-ої авіатехдивізії (добровільна служба в німців в роки війни). Засуджений 27.03.1947 трибуналом військ МВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 11.04.1989 Верховним судом УРСР. (П – 9632)

ОДАЙСЬКИЙ ТИМОФІЙ ГНАТОВИЧ, 1902 р.н., с.Синьки, українець, письменний, колгоспник. Заарештований 8.05.1932 Грушківським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації). Грушківським РВ ДПУ 13.07.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6909)

ОДНОРОЖЕНКО ВІКТОР ЯКОВИЧ, 1894 р.н., с.Мечиславка, українець, освіта початкова, сезонний різнороб. У 1931 році розкуркулений і заарештовувався за контрреволюційну агітацію. Вдруге заарештований 13.03.1938 Грушківським РВ НКВС (“контрреволюційна діяльність проти реалізації державної позики, спотворення сталінської Конституції – вимагав повернути вилучене при розкуркуленні майно”). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 4988)

ОДНОРОЖЕНКО ПЕТРО ЯКОВИЧ, 1898 р.н., с.Мечиславка, українець, освіта початкова, робітник Ульяновського цукрозаводу. У 1931 році розкуркулений і заарештовувався за контрреволюційну агітацію, відбув у ув’язненні 2 місяці. Вдруге заарештований 13.03.1938 Грушківським РВ НКВС (“син волосного писаря, вів контрреволюційну агітацію проти реалізації державної позики, спотворення сталінської Конституції – вимагав повернути вилучене при розкуркуленні майно”). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 4988)

ОЗІРНИЙ МИКИТА ЯКОВИЧ, 1890 р.н., с.Сабатинівка, українець, освіта середня, проживав у с.Чемерпіль Гайворонського району, директор школи. Заарештований 28.09.1937 Гайворонським РВ НКВС Одеської області (“займаючи посаду директора школи з 1933 року компрометував учителів власними доносами у райвідділ народної освіти, аби їх зняли з роботи, замість яких Озірний рекомендував класово чужих – Лісового, фельдфебеля за царського режиму, Кравченка, одруженого з дочкою священика; на своїй квартирі влаштовував сімейні вечори з випивкою, в яких брав участь і колишній директор Сальківського цукрозаводу Микита Рижков, ворог народу; серед учнів школи пропагував український націоналізм, поширював провокаційні чутки про війну й загибель радянської влади”). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9292)

ОЗОЛІН КОСТЯНТИН МАРТИНОВИЧ, 1888 р.н., м.Одеса, українець, освіта початкова, проживав у с.Юзефове (нині с.Йосипівка Ульяновського району), експедитор районної контори

“Заготзерно”. Заарештований 17.06.1944 Грушківським райвідділом НКВС (“у 1943 році прийняв німецьке підданство фольксдойч – прадід його знав німецьку мову, користувався окупаційним спецпайком, відвідував наради фольксдойч, комендатуру й жандармерію”). Засуджений 16.12.1944 особливою нарадою при НКВС СРСР до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9658)

ОКОПНИЙ АРТЕМ ЯКОВИЧ, 1883 р.н., с.Богданове, українець, освіта початкова, проживав у селах Шамраївці і Сабатинівці Ульяновського району, без певних занять. У 1931 році за невиконання державних зобов’язань заготівлі хліба був засуджений до 5 років неволі. Вдруге заарештований 11.09.1937 Грушківським РВ НКВС (“у 1920 році брав участь у збройному повстанні проти радянської влади; у 1930-ому організовував куркульські волинки”, “разом із групою односельчан-куркулів вів спрямовану агітацію на зрив заходів радянської влади; вимагав повернення усуспільненого майна, погрожував розправою бідноті та активу села”). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.09.1937 в Одесі. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 4989)

ОКУНЕВИЧ МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ, 1898 р.н., с.Кошаро-Олександрівка, українець, освіта початкова, виключений із членів ВКП(б), проживав у с.Данилова Балка Ульяновського району, закупник робкоопу Ульяновського радгоспу. Заарештований 23.02.1938 Грушківським РВ НКВС (участь в контрреволюційному повстанні). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 8.05.1938. Реабілітований 3.02.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5520)

ОЛІЙНИК ІВАН ПОТАПОВИЧ, 1894 р.н., с.Вільхове Троянівської волості Подільської губернії (нині Ульяновського району), українець, проживав у с.Троянівка Захарівської сільради Рівненського (нині Новоукраїнського) району, коваль колгоспу ім.Тельмана. Заарештований 12.02.1933 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (член контрреволюційної організації). Судового рішення у справі немає. Вдруге заарештований 15.03.1938 Рівненським РВ НКВС (“в роки громадянської війни добровільно служив кулеметником у війську армії УНР, брав участь у повстанні проти радянської влади; у 1929-30 роках вів систематично контрреволюційну агітацію проти колективізації, організовував куркульську волинку, під час якої змушував правління колгоспу піти з конюшень, а селян закликав: “Розбирайте коней і корів, радвлада на нас петлю хоче навісити”; у 1937 році агітував за зрив підписки на державну позику “Оборона СРСР”). Засуджений 14.04.1939 Кіровоградським облсудом до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.07.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 6566, 587)

ОПЕНТЕНЕСКО КОСТЯНТИН ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., с.Цандарей Яломицького повіту (Румунія), румун, освіта 5 класів, проживав у с.Лозувата Ульяновського району, колгоспник. Заарештований 23.08.1937 Грушківським РВ НКВС (шпигунство, дискредитація колгоспного ладу). Засуджений 25.10.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 11.11.1937. Реабілітований 30.06.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8441)

ОРЕХОВСЬКИЙ ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1908 р.н., ст.Грушка Ульяновського району, українець, освіта 6 класів, виключений з членів ВКП(б), військовослужбовець, завідувач діловодства 3-го механізованого полку, технік-інтендант 1-го рангу. Заарештований 11.07.1937 особливим відділом УДБ 3-го мехполку (“систематична контрреволюційна пропаганда серед військовослужбовців проти КПРС і радянської влади: за репресованих осіб у 1936 році, за закон про аборти, за неможливість побудування комунізму в окремій державі, проти стахановських методів роботи”). Засуджений 16.09.1937 військовим трибуналом 2-го кавалерійського корпусу до 6 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки. Реабілітований 9.03.1960 Верховним судом СРСР. (П – 12722)

ОРИЩЕНКО АНДРІЙ ЛАРІОНОВИЧ, 1895 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу виділено в окреме провадження. Вдруге, будучи членом правління колгоспу ім.Калініна, заарештований 2.05.1932 Кривоозерським РВ ДПУ (підозрювався у проводенні роботи з організації контрреволюційної повстанської групи). Одеським облвідділом ДПУ 8.09.1932 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 10830, 2882)

ОРИЩЕНКО ТЕРЕНТІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1881 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Калініна. Заарештований 27.07.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська

агітація). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 16.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1876)

ОСИПОВ СЕРГІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1895 р.н., м.Кишинів (Молдова), росіянин, освіта неповна середня, проживав у с.Новоселиця Ульяновського району, комірник Ульяновської машино-тракторної станції. Заарештований 16.10.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("в роки німецької окупації працював завідувачем Кіровоградської бази Цукротресту, вів серед мешканців міста антирадянську агітацію, вихваляв Німеччину; у грудні 1943-го разом з німцями евакуювався у Грушку, де працював завбазою до приходу радянських військ у березні 1944 року"). Засуджений 30.06.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у далеких таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 1.02.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3488)

ОСТАПЧУК ПАНАС СЕМЕНОВИЧ, 1879 р.н., с.Великі Трояни, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 13.03.1938 Грушківським РВ НКВС ("в розмовах із куркулем Прокопом Богачуком казав, що насувається війна і що арешти 1937 року пов'язані саме з небезпекою початку війни; провадив антирадянську агітацію, спрямовану на руйнування колгоспу"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9505)

ОСТРОЙ МОШКО АВРУМОВИЧ, 1872 р.н., Грушківський цукровий завод, єврей, освіта початкова, проживав у смт Голованівськ, колишній лісопромисловець, без певних занять. Заарештований 4.10.1932 Первомайським РВ ДПУ ("приховування золота і валюти від держави"). Первомайським РВ ДПУ 15.10.1932 конфісковано 15 рублів золотом царського карбування, карну справу ухвалено не заводити, з-під варти звільнений. (П – 7988)

ПАЙОЛ МИХАЙЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1884 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("колишній власник млина, займався контрреволюційною діяльністю, шпигунством"). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ПАЙОЛ ОНУФРІЙ МЕФОДІЙОВИЧ, 1876 р.н., с.Лозувата, молдаванин, неписьменний, без певних занять. Заарештований 21.04.1938 Грушківським РВ НКВС ("у 1920 році брав участь у контрреволюційному Сабатинівському повстанні, наступав на Саврань проти червоних частин; у 1930-ому брав участь у куркульських волинках, розбирав колгоспне майно"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12424)

ПАНАСЮК ВОЛОДИМИР СТЕПАНОВИЧ, 1930 р.н., с.Богданове, українець, освіта середня-технічна (школа конярства), член ВЛКСМ, проживав у м.Москві (Росія), військовослужбовець 2-го Московського артилерійського підготовчого училища, рядовий, за фахом технік-коняр. Заарештований 26.02.1952 управлінням контррозвідки МДБ Московського військового округу (із свідчень Панасюка від 5.03.1952: "Я зробив цей запис після повернення з театру до частини, що нібито крім Москви в Радянському Союзі скрізь бідність й злидні, хоч нічого подібного я ніде не бачив; мої вигадки були спрямовані на те, щоб спробувати звести наклепи на державний устрій в СРСР, що нібито СРСР потрібні чистка й реформа; в мене були переконання, що людина не повинна бути ні під якою владою, я негативно ставлюсь до влади взагалі: люди повинні жити так, щоб їм ніхто нічого не наказував; у такій формі я й малював собі демократію, про що й зробив відповідні записи у своєму щоденнику; це були записи наклепницького характеру на військовослужбовців Радянської армії, їх я обзивав "гарматним м'ясом" і "сірою худібкою" – усе це через те, що я негативно ставився до служби в армії і вважав себе ображеним, тому й обзивав різними словами військовослужбовців, в тому числі й себе… у майбутньому я планував написати книгу, використовуючи для неї матеріал з моїх щоденників"; 14.02.1952 вказані антирадянські щоденники Панасюка виявлені й вилучені командуванням у солдата Василя Джуравця, який зберігав їх у своїх кишенях; Джуравець свідчив: "Щоденники я взяв на тимчасове зберігання в зв'язку з арештом Панасюка, про зміст щоденників і записів мені нічого не відомо"; матеріали на Джуравця Василя Дмитровича виділено в окреме виробництво). Засуджений 15.05.1952 військовим трибуналом Московського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Військовою колегією Верховного суду СРСР 13.03.1954 міру покарання зменшено до 5 років неволі з поразкою прав

на 2 роки. На підставі 1 і 6 статей указу Президії Верховної ради СРСР від 27.03.1953 “Про амністію” Панасюк В.С. з-під варти звільнений із зняттям позбавлення в громадянських правах та судимості. У 1989 році проживав у м.Москві. Реабілітований 24.04.1989 Верховним судом СРСР. (П – 9087)

ПАЛІЙ ОЛЕКСАНДР ДЕМ’ЯНОВИЧ, 1897 р.н., с.Руданське Шаргородського району Вінницької області, українець, освіта незакінчена вища (два курси Херсонського учительського інституту), проживав у с.Сабатинівка Ульяновського району, учитель біології, директор школи. Заарештований 12.04.1944 Грушківським РВ НКДБ (“в роки німецької окупації працював директором школи, вів агітацію за самостійну Україну; у січні 1944 року в сільському клубі під час зустрічі Нового року виступив із контрреволюційною промовою: вихваляв міць німецької армії, зводив наклепи на радянську дійсність: “Німці звільнили Україну від більшовицького іга”). Засуджений 5.08.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10498)

ПАРТОЛОГ ГРИГОРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1900 р.н., с.Стрюкове Миколаївського району Одеської області, українець, освіта початкова, виключений із членів ВКП(б), проживав на х.Сергіївка Вільховатської сільради Ульяновського району, без певних занять. Заарештований 20.04.1944 Грушківським РВ НКДБ (зрадницька діяльність в роки війни). Грушківським РВ НКДБ 6.07.1944 направлений у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 1327)

ПАСКАРЕНКО ВАСИЛЬ ФЕДОРОВИЧ, 1890 р.н., с.Кошаринці Бершадського району Вінницької області, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 1.06.1937 Одеським управлінням НКВС (“член польської контрреволюційної організації та шкідництво” – *див. Флоріан Студзинський*). Засуджений 23.09.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 3.10.1937. Реабілітований 11.05.1957 Верховним судом СРСР. (П – 4303)

ПАСТУХ ПАНТЕЛІЙ СИДОРОВИЧ, 1881 р.н., с.Шамраєве (приєднане до м.Ульяновка), українець, неписьменний, без певних занять. У 1930 році за невиконання плану хлібозаготівлі був розкуркулений; у 1931-ому за опір при розкуркуленні був засуджений до 2 років неволі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Вдруге заарештований 6.04.1938 Грушківським РВ НКВС (“весною 1920 року брав участь у Сабатинівському повстанні, із свідчень на суді: “Повстання почалося з Сабатинівки, у Шамраєве приїхав верхи Архип Чернеча і став скликати населення, почали бити у дзвони, народ повалив на майдан, звідки зі зброєю, хто яку мав, через Данилову Балку попрямували в Сабатинівку; у повстанні я брав участь 2 дні, а коли побачив, що нас розіб’ють, я кинув гвинтівку і втік додому, де переховувався близько місяця, оскільки боявся арешту”; “член контрреволюційної повстанської організації”). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8995)

ПЕРЕКОС СПИРИДОН ПАВЛОВИЧ, 1887 р.н., с.Кам’яний Брід, українець, неписьменний, сторож колгоспу “Хвиля революції”. Заарештований 11.04.1938 Грушківським РВ НКВС (агітація проти колективізації, підписки на позику). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 4.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8997)

ПИЖЕВИЧ ЙОСИП ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1882 р.н., с.Медвеже Волинської губернії, поляк, освіта початкова, проживав у с.Грушка Ульяновського району, переїзний сторож на залізниці. Заарештований 17.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (“будучи запеклим польським націоналістом, вів серед залізничників антирадянську агітацію: “В СРСР робітники працюють як коні, а отримують за роботу копійки, за які вони не спроможні прогодувати своїї родини”, “Радвлада на робітників не звертає найменшої уваги, от якби тут керувала Польща, то й робітникам би жилось краще”). Засуджений 15.06.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11989)

ПИРОГОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1895 р.н., с.Синьки, українець, освіта початкова, працював за домовленістю в колгоспах та на підприємствах. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 27.07.1937 Грушківським РВ НКВС (“вимагав повернення йому майна, конфіскованого під час розкуркулення” – *див. також Віктор Куценко*). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.04.1965 Кіровоградською облпрокуратурою. У 1930 році розкуркулений батько. (П – 7930)

ПІВЕНЬ ДАВИД САВОВИЧ, 1898 р.н., с.Новоселиця, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 30.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (агітував проти проведення колективізації). Грушківським РВ ДПУ 13.01.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6644)

ПІНЬКОВСЬКИЙ АНДРІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1902 р.н., с.Кам'яний Брід, українець, освіта початкова, проживав у с.Березівка Ульяновського (нова назва Ясне Голованівського) району, рахівник колгоспу. Заарештований 12.01.1933 Грушківським РВ ДПУ ("син колишнього царського жандарма; разом із Костем Поліщуком і Селіфаном Кандауром чинили організований опір хлібозаготівлі; Піньковський зокрема подавав занижені цифри наявності хліба в колгоспі, доводячи нереальність виконання плану хлібозаготівлі – мовляв, люди голодуватимуть, якщо план виконати"). Засуджений 10.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 3.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7169)

ПЛУТАР АНДРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1886 р.н., с.Лозувата, молдаванин, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 21.04.1938 Грушківським РВ НКВС ("у 1920 році брав участь у контрреволюційному Сабатинівському повстанні; у 1930-ому брав участь у куркульських волинках, розбирав колгоспне майно"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12424)

ПОДОЛЯН ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1896 р.н., с.Темешвар (Угорщина), угорець, освіта початкова, проживав у с.Кам'яна Криниця Ульяновського району, інструктор бджільництва Ульяновського райземвідділу. Заарештований 17.10.1937 Грушківським РВ НКВС ("контрреволюційна діяльність: служив у австро-угорській армії, в 1916 році потрапив у російський полон, в 1918-22 служив у бригаді Котовського; у 1936-37 роках відвідував польське консульство, мав еміграційні настрої, листувався з братом, який проживав у Румунії, вів антирадянську агітацію" – *див. Максим Кожуховський та Тит Довгополий*). Засуджений 10.01.1938 НКВС і прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 23.01.1938. Реабілітований 26.12.1956 Верховним судом УРСР. (П – 10297)

ПОДОЛЬСЬКИЙ ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ, 1900 р.н., с.Юзефове Грушківського (нині Йосипівка Ульяновського) району, українець, освіта середня (Уманська гімназія), псаломник. Заарештований 28.07.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "разом з батьком і релігійною громадою виступав проти закриття у 1936 році храму в селі"). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9951)

ПОДОЛЬСЬКИЙ ВАСИЛЬ ІЛЛІЧ, 1863 р.н., с.Михайлівка Вінницької області, українець, освіта середня (Кам'янець-Подільська духовна семінарія), проживав у с.Юзефове Грушківського (нині Йосипівка Ульяновського) району, священик, протоієрей. Заарештований 28.07.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "у 1908-12 роках був членом Державної Думи 3-го скликання від Подільської губернії, фракції правих; разом із сином Василем проводив удома релігійну службу; коли місцева й обласна влада не відгукнулась на прохання віруючих відкрити в селі храм, Подольські послали в Київ Антона Кулика з індивідуальними заявами віруючих"). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9951)

ПОЛЯКОВ МАКСИМ СЕРГІЙОВИЧ, 1886 р.н., с.Попельське Рибницького району Одеської області (нині Молдова), українець, освіта середня, проживав у с.Кошаро-Олександрівка Ульяновського району, директор школи. Заарештований 17.08.1937 Грушківським РВ НКВС ("член української націоналістичної контрреволюційної організації з 1933 року, яка ставила мету: збройне повстання проти радвлади, відокремлення України від СРСР і встановлення фашистського ладу; членами організації є Іваницький, Базиленко, Радзихівський, Лісовський"; "був депутатом сільради, збирав сільгосподатки, здійснював продрозкладку, організовував колгоспи, займався реалізацією державних позик, брав участь у розкуркулюванні і ліквідації куркульства як класу"). Засуджений 29.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 12.11.1937. Реабілітований 10.01.1968 Кіровоградським облсудом. (П – 8144)

ПОПЕРЕЧНИЙ МИХАЙЛО ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Кам'яна Криниця, українець, освіта початкова, військовослужбовець. Заарештований 13.06.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 53-ої армії

(полон, завербований агентом німецької розвідки). Засуджений 26.06.1944 військовим трибуналом 53-ї армії до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 18.08.1961 трибуналом Одеського військового округу. (П – 5479)

ПОПИК ІВАН ЗІНОВІЙОВИЧ, 1915 р.н., селище Юхимівське, українець, освіта 6 класів, проживав у с.Лозувата Грушківського (нині Ульяновського) району, колгоспник. Заарештований 26.04.1944 Грушківським РВ НКВС ("під час німецької окупації працював старостою села, підозрювався у зраді організаторів партизанського угруповання"). Відділом боротьби з бандитизмом НКВС Одеської області 27.07.1944 направлений в Мандрикінський табір НКВС для фільтрації. Управлінням НКВС Сталінської області 29.04.1949 з-під варти звільнений. (П – 1435)

ПОПОДНЯК ПЕТРО МИХАЙЛОВИЧ, 1914 р.н., с.Ташлик Григоріопільського району (Молдова), молдавинин, освіта початкова, проживав у с.Лозувата Ульяновського району, вчитель. Заарештований 29.09.1937 Грушківським РВ НКВС (у 1931 році батько був розкуркулений і від страху бути висланим у Сибір утік із одним сином у Румунію; Петро в день першотравневих свят розповідав сусіду: "Коли глянути, то декому й сьогодні живеться добре, але скільки ж радвлада знищила народу!.. яскравий приклад нашої розбитої родини: батько в Румунії, мати тулиться по чужих хатах, брати також десь страждають, а я живу надіями дня – щохвилини думаю, що про мене дізнаються і причепляться; я вчинив дурницю, що не пішов у Румунію, адже добре знаю румунську мову і там не пропав би, а перейти румунський кордон у нас – справа десяти хвилин: пішов купатись, переплив на той бік – і ти вже в Румунії"). Засуджений 28.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11551)

ПОПСУЙ РОМАН ПАНТЕЛЕЙМОНОВИЧ, 1889 р.н., с.Городище Літинського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Юзефове (нова назва Йосипівка) Грушківського (нині Ульяновського) району, без певних занять. У 1930 році розкуркулений і засуджений до 4 років ув'язнення у концтаборах. Вдруге заарештований 12.03.1938 Грушківським райвідділом НКВС (антирадянська агітація: "під керівництвом Романа Попсуя у Юзефівці угруповання куркулів зриває заходи радянської влади, поширює провокаційні чутки про війну і поразку в ній СРСР, вихваляє німецький фашизм"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 12.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10327)

ПОСЛАВСЬКИЙ ІВАН ЛУКОВИЧ, 1895 р.н., с.Кам'яний Брід, українець, освіта середня, у 1931-1932 роках кандидат в члени ВКП(б), проживав у селищі ім.Кагановича Грушківського району, директор машино-тракторної станції. Заарештований 3.05.1944 Грушківським РВ НКДБ ("співробітництво з німецькими окупантами: в роки війни працював директором цукрозаводу, директором МТС"). Засуджений 5.08.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Одеського військового округу 20.05.1955 міру покарання зменшено до 5 років неволі. Реабілітований 16.08.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13948)

ПОЧИНОК ІВАН СТЕПАНОВИЧ, 1876 р.н., с.Вільхове, українець, освіта початкова, приймальник тари на Ульяновському цукрозаводі. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 27.08.1937 Грушківським РВ НКВС ("у 1918-19 роках брав участь у куркульському повстанні в с.Вільхове проти радянської влади; член польської контрреволюційної організації та шкідництво" – *див. Флоріан Студзинський*). Засуджений 18.09.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.09.1937. Реабілітований 11.05.1957 Верховним судом СРСР. (П – 4303)

ПОЧИНОК ПАРАСКА МАКСИМІВНА, 1875 р.н., с.Кам'яна Криниця, українка, неписьменна, проживала у с.Вільхове Ульяновського району, домогосподарка. У 1932 році розкуркулена. Заарештована 18.11.1937 Грушківським РВ НКВС (недонесення про контрреволюційну діяльність чоловіка Починка Івана Степановича). Управлінням НКВС Одеської області 13.02.1938 справа припинена, з-під варти звільнена. (П – 1097)

ПРИМХА ДМИТРО ТИХОНОВИЧ, 1895 р.н., с.Кам'яна Криниця, українець, освіта середня, проживав у смт Добровеличківка, інструктор-методист районного відділу народної освіти. Заарештований 11.09.1937 Добровеличківським РВ НКВС (член націоналістичної організації, контрреволюційна діяльність у школі). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.11.1937. Реабілітований 8.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4195)

ПРИМХА ЄВТРОП ЛАЗАРОВИЧ, 1893 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 6.10.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: “у 1919-20 роках служив у загоні “Вільне козацтво”, тримав зв’язок з контрреволюційним елементом за кордоном, в роки громадянської війни брав участь у розстрілі червоних партизан; агітував проти заходів радянської влади” – *див. також Максим Кожуховський та Тит Довгополий*). Засуджений 10.01.1938 НКВС і прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 23.01.1938. Реабілітований 19.03.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10297)

ПРИТУЛОВСЬКИЙ КАЗИМИР СТЕПАНОВИЧ, 1870 р.н., с.Станіславове, поляк, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений, у 1931 році засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 7.08.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна антиколгоспна агітація). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11940)

ПРУШИНСЬКИЙ ВАСИЛЬ ЛУК’ЯНОВИЧ, 1893 р.н., с.Грушка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Чубаря. Заарештований 23.02.1938 Грушківським РВ НКВС (“у 1918 році служив у петлюрівській армії, в 1919-ому – в повстанському загоні Маковійчука, того ж року брав участь у куркульському повстанні, організованому Іваном Вигнаним, Червоним, Трохимом Солтисом і Йосипом Топойком, яке охопило весь Грушківський район; у 1922 році був завербований в контрреволюційну військово-націоналістичну організацію, яка ставила мету: повалити радянську владу, відділити Україну від Росії шляхом збройного повстання; за завданням організації зривав плани хлібозаготівлі, налаштовував селян проти влади, готував повстанські кадри”). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.05.1938. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9506)

ПРУШИНСЬКИЙ ІВАН ДЕМ’ЯНОВИЧ, 1900 р.н., с.Шведівка (нова назва Шевченкове Кошароолександрівської сільради), українець, освіта початкова, бухгалтер колгоспу. Заарештований 17.02.1938 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація: “розповсюджував чутки про війну, вихваляв Польщу та Німеччину”). Засуджений 11.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.03.1938. Реабілітований 13.05.1967 Кіровоградським облсудом. (П – 8104)

ПРУШИНСЬКИЙ ПАВЛО ГРИГОРОВИЧ, 1903 р.н., с.Новоселиця, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 30.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (агітація проти колективізації). Грушківським РВ ДПУ 13.01.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6644)

ПТАШНИК ОКСЕНТ ГРИГОРОВИЧ, 1909 р.н., с.Юзефове (нині с.Йосипівка), українець, освіта 4 класи, військовослужбовець автороти 441-го батальйону аеродромного обслуговування. Заарештований 21.08.1942 особливим відділом НКВС 33-го району авіаційного базування (антирадянська агітація). Засуджений 22.08.1942 військовим трибуналом 33-го району авіабазування до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 13.01.1992 прокуратурою Північно-Кавказького військового округу. (П – 13011)

ПУГАЧЕНКО ПАВЛО ФЕДОРОВИЧ, 1876 р.н., с.Синьки, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 8.05.1932 Грушківським РВ ДПУ (антирадянська агітація, підготовка до повстання). Грушківським РВ ДПУ 5.06.1932 справу припинено у зв’язку зі смертю 4.06.1932 в лікарні. (П – 6909)

П'ЯТКОВСЬКИЙ ПАНАС СИДОРОВИЧ, 1896 р.н., с.Концеба Савранського району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Богданове Ульяновського району, конюх колгоспу “Правда”. Заарештований 30.08.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська діяльність, спрямована на розвал колгоспів). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9021)

РАДЗИХІВСЬКИЙ ЛАВРЕНТІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1914 р.н., с.Кошаро-Олександрівка Грушківського району, українець, освіта вища педагогічна (Одеський вчительський інститут, 1937), проживав у с.Добрянка Вільшанського району, інспектор районного відділу народної освіти. У 1931 році за несплату податків усе майно було конфісковане. Заарештований 22.01.1945 Вільшанським райвідділом НКДБ (“в роки німецької окупації працював директором школи, діяльність якої відновив, мав постійний зв’язок із жандармерією, у грудні 1941-го на новорічній ялинці виступив із антирадянською наклепницькою промовою, вихваляв при цьому німецькі порядки, зводив наклепи на вождів ВКП(б)”; “з 1943 року був партизаном “Південного” загону, що діяв у Грушківському, Вільшанському, Голованівському, Бабанському,

Підвисоцькому районах; а під Новий 1942 рік вихваляв німців, бо були присутні представники окупаційної влади”). Прокуратурою Одеського військового округу 25.08.1945 справу припинено, з-під варти звільнений 18.09.1945. (П – 3092)

РАДОУЦЬКИЙ НИКИФОР АВГУСТИНОВИЧ, 1898 р.н., с.Гренівське, українець, освіта початкова, рахівник. Заарештований 16.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (агітація та підготовка до збройного повстання). Грушківським РВ ДПУ 24.03.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2868)

РАЙКОВ СЕМЕН САВЕЛІЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Столбчі Болховського району Курської (нині Орловської) області (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у с.Грушка Ульяновського району, об’їждчик радгоспу “Ульяновський”. Заарештований 5.07.1944 Грушківським РВ НКВС (“ставлячись співчутливо до фашистського ладу та намірів ворога встановити фашизм на окупованих територіях, визнав расову теорію фашизму, став на шлях зради Батьківщини, обмінявши радянський паспорт на аусвайс; через свою дружину-німкеню прийняв німецьке підданство й зарахований до категорії фольксдойч, мав через це особливі привілеї: отримував продуктову пайку т.ін.”). Засуджений 17.02.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Покарання відбував у м.Чорногорську Хакаської автономної області Красноярського краю, Росія. Реабілітований 19.02.1966 Одеським облсудом. (П – 8028)

РАЙКОВА КАТЕРИНА ЯКІВНА, 1908 р.н., с.Грослібенталь Спартаківського (нова назва Великодолинське Овідіопольського) району Одеської області, німкеня, освіта початкова, проживала у с.Грушка Ульяновського району, домогосподарка. Заарештована 30.08.1944 УНКВС Одеської області (“прийняла німецьке підданство “фольксдойч” у роки окупації”). Засуджена 27.01.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10822)

РАКОВСЬКИЙ ГОРДІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1902 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, член ВКП(б) до 1933 року, проживав у с.Струнькове Гайворонського району, вагар-приймальник “Заготзерна” ст.Гайворон. Заарештований 26.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (“в минулому петлюрівець, вів контрреволюційну агітацію, зводив наклепи на членів ВКП(б), висловлювався проти партії та уряду”). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Одеської області 3.12.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1619)

РАЧИНСЬКИЙ ПАВЛО АНДРІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Хлоп’яники Сосницького району Чернігівської області, українець, освіта вища духовна, проживав у с.Сергіївка Ульяновського району, священик. Заарештований 8.12.1929 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (агітація серед прихожан церкви проти заходів радянської влади на селі). Засуджений 11.06.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 23.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6004)

РЕВУЦЬКИЙ ДАНИЛО МИКИТОВИЧ, 1883 р.н., с.Поташня Бершадського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Данилова Балка Ульяновського району, без певних занять. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 12.03.1938 Грушківським РВ НКВС (“до 1928 року був монахом Луполівського монастиря; зійшовшись із іншими священиками, провадив контрреволюційну діяльність: зривав жнивну кампанію у 1935 році, у 1937-ому протидіяв реалізації державної позики” – *див. також Микита Лехницький*). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9502)

РИБАЛКО ФЕДІР ЯКИМОВИЧ, 1891 р.н., м.Слов’янськ Донецької області, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1927 року, проживав у с.Грушка Ульяновського району, помічник оперуповноваженого райвідділу НКВС. Заарештований 14.03.1938 Одеським облуправлінням НКВС (“1905 року вступив у есерівську організацію м.Слов’янська, у 1914-18-их брав участь у імперіалістичній війні, у 1925-ому проліз у ВКП(б), з 1932-го працює в органах ДПУ-НКВС; з 1905 року завербований жандармським відділом, як провокатор працював під кличкою “хлопчик” до 1914 року, видав робітничу маївку, за що отримав грошову винагороду, в органах НКВС вів шкідницьку роботу, спрямовану на збереження від викриття ворогів народу”; “у 1958 році виявлено: в державних архівах немає найменших свідчень про належність Рибалка до партії есерів, до агентури царської жандармерії, фактів про зраду

політичних маївок"). Засуджений 12.10.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 12.10.1938. Реабілітований 11.09.1958 Верховним судом СРСР. (П – 4576)

РІЗАКОВ ЮХИМ ФАЙВЕЛОВИЧ, 1896 р.н., місце народження не вказане, українець, освіта початкова, у 1922 році виключений з партії "за релігійність", проживав у с.Синьки Ульяновського району і в м.Первомайську Миколаївської області, начальник Ульяновської міліції. Заарештований 30.07.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("разом із Хрисанфом Хмельницьким засуджені за те, що як голова сільради й міліціонер не вжили необхідних заходів до притягнення братів Кулаковських до відповідальності за вчинені ними терористичні акти проти бідноти села"). Засуджений 22.01.1930 Первомайським окрсудом до 2 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 7.10.1967 Верховним судом УРСР. (П – 8127)

РОМАНЕНКО МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ, 1885 р.н., с.Соколівка Ольгопільського повіту, українець, освіта початкова, проживав у с.Корнилівка Новоселицької сільради Грушківського району, магазинер Ульяновського комбінату. Заарештований 19.02.1932 Грушківським РВ ДПУ ("Миколою Копієвським вербувався у повстанську контрреволюційну організацію; знаючи мету організації, не доніс на неї органам влади"). Уманським РВ ДПУ 28.04.1932 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, прокурором Уманської дільниці 23.05.1932 справу припинено. (П – 6125)

РОМАНЧЕНКО ПОРФИР ЄФРЕМОВИЧ, 1888 р.н., с.Богданове, українець, освіта початкова, член колгоспу "Правда". Заарештований 30.08.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська діяльність, спрямована на розвал колгспу). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9021)

РОТАР МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1877 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (служитель культу, контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

РУДЕНКО АНТОН ХОМОВИЧ, 1901 р.н., с.Грушка, українець, освіта початкова, тесля колгоспу ім.14-річчя Жовтня. Заарештований 21.10.1937 Грушківським РВ НКВС ("Сергій Кравченко з метою дискредитації керівника Комінтерну тов.Димитрова зняв його портрет і свідомо передав синові куркуля Антону Руденку, щоб той на портреті наніс схематично карту колгоспної землі; а коли був замальований план, Кравченко й Руденко, аби приховати спаплюження портрета Димитрова, стали замазувати риси обличчя, тобто змивати й стирати обличчя ганчіркою"). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою НКВС СРСР 14.09.1938 присуд скасовано, звільнений під нагляд за місцем проживання на 2 роки. (П – 10555)

РУДЕНКО ГНАТ ХОМОВИЧ, 1910 р.н., с.Грушка, українець, освіта початкова, проживав у с.Юзефове (нині с.Йосипівка) Ульяновського району, член колгоспу ім.14-річчя Жовтня. Заарештований 25.04.1938 Грушківським РВ НКВС (участь у контрреволюційній повстанській групі). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12440)

РУМИК ВІКТОР ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Великі Трояни, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 16.04.1938 Грушківським РВ НКВС (учасник контрреволюційної куркульської групи та проведення антирадянської агітації). Засуджений 29.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 13.06.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4762)

РУСАВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Юзефове (нині с.Йосипівка), українець, освіта початкова, сторож цукрозаводу. У 1929 році розкуркулений. Заарештований 28.07.1937 Грушківським РВ НКВС ("вів антирадянську агітацію: "П'ятакова, Тухачевського, Якіра та інших, які хотіли дати волю народу, хотіли зробити наше життя кращим – їх розстріляли"; "При радянській владі карають невинних людей"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9478)

РУЧКА ОХРІМ СЕМЕНОВИЧ, 1882 р.н., с.Дельфінове, українець, неписьменний, сторож колгоспу "Оборона". Заарештований 12.04.1944 УНКДБ Одеської області ("зрадницька діяльність під час німецької окупації, профашистські розмови, антирадянські ворожі настрої"). Засуджений 17.11.1944

трибуналом військ НКВС Одеської області до розстрілу з конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 20.01.1945 міру покарання зменшено до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 16.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13941)

САВРАНЧУК ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1880 р.н., с.Юзефове (нині с.Йосипівка), українець, неписьменний, прибиральник на ст.Грушка. Заарештований 22.02.1933 шляхово-транспортним відділом ДПУ ст.Гайворон (антирадянська агітація, побиття активіста). Засуджений 27.03.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 18.06.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5221)

САВРАНЧУК ЛУКА АНАНІЙОВИЧ, 1877 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 24.05.1932 Грушківським РВ ДПУ ("член організації єговістів з 1928 року, звинувачується у веденні антирадянської агітації, поширенні єговістської літератури"). Грушківським РВ ДПУ 24.10.1932 звільнений під підписку про невиїзд, Одеським облвідділом ДПУ 2.01.1933 справу припинено. (П – 1268)

САВЧЕНКО МАРКО ЯКОВИЧ, 1875 р.н., с.Кам'яний Брід, українець, неписьменний, без певних занять. Заарештований 11.04.1938 Грушківським РВ НКВС (агітація проти колгоспів, підписки на державну позику). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8997)

САВЧЕНКО ФЕДІР ФЕДОРОВИЧ, 1882 р.н., с.Кам'яний Брід, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 11.04.1938 Грушківським РВ НКВС (антирадянська діяльність, спрямована проти колгоспів, підписки на державну позику). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8997)

СИТНИК ПАНАС АНДРІЙОВИЧ, 1908 р.н., с.Дубинове Савранського району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Луполове Ульяновського району, колгоспник. Заарештований 3.05.1944 Грушківським РВ НКДБ (служба в поліції в роки німецької окупації, зрадництво). Грушківським РВ НКДБ 26.06.1944 слідство припинено, був направлений через райвійськкомат у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 3234)

СІВАК ТЕРЕНТІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1904 р.н., с.Дяківка Джулинського (нині Бершадського) району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Богданове Ульяновського району, їздовий колгоспу "Правда". Заарештований 30.08.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація, спрямована на розвал колгоспу). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9021)

СКРИПНИК СЕРГІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1877 р.н., с.Кам'яна Криниця, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 6.10.1937 Грушківським РВ НКВС ("контрреволюційна діяльність" – *див. Максим Кожуховський та Тит Довгополий*). Засуджений 10.01.1938 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 23.01.1938. Реабілітований 17.09.1959 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10297)

СМЕРЕЧИНСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1887 р.н., с.Шамраєве (нині у складжі м.Ульяновка), українець, освіта середня (Кам'янець-Подільська духовна семінарія, 1913), проживав у с.Мар'ямпіль (нова назва Маринопіль) Розкішненської сільради Голованівського району, касир артілі ім.Петровського. У 1923 році був засуджений до 5 років неволі умовно за організацію несанкціонованих владою хресних ходів, молебнів, освячення води – так званого релігійного руху з приводу "Калинівського чуда". Вдруге заарештований 23.10.1930 Голованівським РВ ДПУ ("з родини диякона, священик у 1923-24 роках; у 1925-ому на посаді голови сільради покривав куркульські господарства від експертного оподаткування; після зняття з голови разом з куркулями організував таку кампанію перевиборів у сільраду, що провалив кандидатури від комітету незаможних селян і ЛКСМУ"). Засуджений 23.10.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 23.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6209)

СМІЛЯНЕЦЬ ІПАТ ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Луполове, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Політвідділу. Заарештований 29.09.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна робота, спрямована на зрив заходів партії на селі). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до

10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8865)

СМІШКО ВАСИЛЬ ТАРАСОВИЧ, 1890 р.н., с. Луги Чечельницького району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Юзефове Грушківського (нова назва – Йосипівка Ульяновського) району, без певних занять. Весною 1932 року розкуркулений, того ж року засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 12.03.1938 Грушківським РВ НКВС ("агітував проти заходів радянської влади, поширював провокаційні чутки про війну і поразку в ній СРСР, вихваляв німецький фашизм"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 12.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10327)

СОКУР СЕРГІЙ РОДІОНОВИЧ, 1886 р.н., с.Данилова Балка, українець, освіта середня, член ВКП(б) у 1917-37 роках, завідувач Ярошевського сінопункту Вінницької області. Заарештований 13.05.1945 Грушківським РВ НКДБ ("під час німецької окупації працював головним агрономом Ульяновського цукрового комбінату, виконував розпорядження німецької влади"). Засуджений 2.11.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. З-під варти звільнений 20.12.1954. Реабілітований 15.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13942)

СОКУРЕНКО ФРОСИНА ВАРФОЛОМІЇВНА, 1889 р.н., с.Кам'яний Брід, українка, освіта початкова, проживала у с.Мощене Гайворонського району, без певних занять. У 1930 році за невиконання держзобов'язань хлібоздачі майно конфісковане, чоловіка Федора вислано на Урал. Заарештована 3.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("належність до контрреволюційної секти, яка називала радянську владу сатанинською, агітувала людей не підкорятись радянському законодавству, не вступати до колгоспів"). Засуджена 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітована 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10438)

СОЛГУТОВСЬКИЙ ЮХИМ МИХАЙЛОВИЧ, 1896 р.н., с.Мечиславка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 9.11.1931 Грушківським РВ ДПУ ("член секти єговістів, розповсюджував релігійну літературу"). Грушківським РВ ДПУ 21.06.1932 справа припинена, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи в колгоспі "Комінтерн", заарештований 27.07.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна робота, спрямована на розвал колгоспу). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Втретє заарештований 13.09.1949 УМДБ Одеської області (сектантська діяльність). Засуджений 13.02.1950 особливою нарадою при МДБ СРСР до заслання на поселення в Акмолінську область Казахської РСР. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11541, 9021, 10836)

СОЛОДОВНИЧЕНКО СЕРГІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Грушка, районний агроном-референт. Заарештований 1.02.1933 Зінов'євською слідчою групою Одеського облвідділу ДПУ (участь в контрреволюціній організації). Інші дані у архівній справі відсутні. (П – 6566)

СОЛТИК ГНАТ ЯВДОКИМОВИЧ, 1905 р.н., с.Грушка, українець, освіта початкова, проживав у с.Ємилівка Голованівського району, експедитор, завідувач зерноскладу винзаводу. Заарештований 2.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (хабарництво, шкідництво, розкрадання зерна: "учасник нелегального гурту селян Ємилівки, який систематично протягом тривалого часу викрадав зернопродукти із пристанційних складів та заготівельних пунктів, доставляв на квартиру Володимира Остравчука, звідки підводами вивозилось зерно на приватні ринки у Первомайськ, Одесу і продавалось за спекулятивними цінами"). Засуджений 22.01.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10817)

СОЛТИК ЙОСИП ЯКОВИЧ, 1903 р.н., с.Грушка, українець, освіта 4 класи, член колгоспу "Третя п'ятирічка". Заарештований 17.05.1946 УМДБ Одеської області ("в період німецької окупації працював управителем господарства земельної громади, активний посібник окупантів"). Засуджений 7.09.1946 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 25.05.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13915)

СОЛТИК ТРОХИМ ЗАХАРОВИЧ, 1891 р.н., с.Грушка, українець, неписьменний, чорнороб бурякорадгоспу. У 1929 році розкуркулений, у 1931-ому "за невиконання плану хлібозаготівлі" разом з

родиною висланий на північ, та через півроку з-під варти втік, переховувався в Одеській області, пійманий на території Голованівського відділка Ульяновського цукрорадгоспу й повернутий назад до місць заслання. Втретє заарештований 27.07.1937 Грушківським РВ НКВС ("повернувшись у 1936 році із заслання, став працювати в колгоспі ім.Шевченка, порушував трудову дисципліну, провадив антирадянську агітацію, зокрема проти реалізації державної позики: "Коли ця держава вже нажереться? все давай та давай – скоро останню сорочку знімуть із колгоспника"; за контрреволюційну і шкідницьку діяльність 18.06.1937 Солтика разом із сім'єю виключили із колгоспу; витяг із ухвали колгоспних зборів: "просити слідчі органи протягом 24-ьох годин прибрати Солтика з нашої України на ті Соловки, де він і відбував свій присуд за такі ворожі виступи та агітацію проти радянської влади"; погрожував голові колгоспу Михайлу Кравцю за виключення"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10410)

СОРОКОПУД КСЕНОФОНТ НАЗАРОВИЧ, 1903 р.н., с.Ониськове Комінтернівського району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Розношенське Ульяновського району, директор школи. Заарештований 11.09.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 23.11.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4922)

СОСНОВСЬКИЙ ГНАТ ПЕТРОВИЧ, 1889 р.н., с.Нарусеве (Польща), поляк, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у м.Ульяновка, слюсар цукрозаводу. Заарештований 22.08.1937 Грушківським РВ НКВС ("дискредитація радянської влади, націоналістична агітація" – *див. також Порфир Котуненко*). Засуджений 26.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.11.1937. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11574)

СПИРИДОНОВА МАРІЯ ТИМОФІЇВНА, 1914 р.н., с.Мала Киріївка Бершадського району Вінницької області, українка, освіта середня педагогічна, проживала у м.Ульяновка, прибиральниця райспоживспілки. Заарештована 14.09.1944 Грушківським РВ НКВС (зрада Батьківщини: "в роки німецької окупації прийняла німецьке підданство, "фольксдойч"). Засуджена 28.02.1945 особливою нарадою при НКВС СРСР до 3 років заслання у Новосибірську область. Реабілітована 13.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. За цією ж статтею була репресована сестра її чоловіка Тарковська Палажка Никифорівна. (П – 1905)

СПІВАК МИКОЛА ГРИГОРОВИЧ, 1891 р.н., с.Вакієв Люблінської губернії (Польща), українець, освіта початкова, проживав у с.Мечиславка Ульяновського району, член колгоспу "Комінтерн". Заарештований 17.02.1938 Грушківським РВ НКВС (член шкідницької контрреволюційної групи, антирадянська агітація проти заходів партії та уряду). Одеським облсудом 10.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1301)

СТАНІШЕВСЬКИЙ ЙОСИП МИКОЛАЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Синьки, українець, освіта початкова, проживав у с.Кам'янка (приєднане до с.Олексіївка) Доброваличківського району, прибиральник вантажного двору ст.Помічна. У 1932 році розкуркулений і висланий на північ, м.Котлас, разом із усією родиною – дружина і троє дітей на півночі померли; у 1933 році самовільно із заслання втік, залишивши на півночі 19-річного сина Миколу й 16-річну дочку Лідію. Вдруге заарештований 29.07.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Помічна ("у 1930-31 роках активно агітував селян-бідняків на зборах та сходках проти колективізації: "Ніякої користі від колгоспів ми не матимем: в індивідуальному своєму господарстві я сам розпоряджаюсь своїм добром, а в колгоспі хтось нами буде розпоряджатись"). Засуджений 21.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9342)

СТАСЮК АНТОН АНТОНОВИЧ, 1885 р.н., с.Великі Трояни, українець, освіта середня, колишній член РСДРП, вчитель. Заарештований 19.03.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 31.05.1929 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 16.10.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13653)

СТАСЮК ТИМОФІЙ ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Мечиславка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Комінтерну. Заарештований 1.10.1937 Грушківським РВ НКВС ("у 1919 році служив у петлюрівській армії і в загоні Коломійця, який оперував на Гайсинщині; вів антирадянську агітацію: "Думаєте, що тільки у нас тут голод і тільки в нас стоять за хлібом у черзі? недавно я був у Москві і бачив, як там помирають люди з голоду прямо на вулиці, а те, про що пишуть газети – хороше життя і таке інше,

– не вірте, це брехня”; порушував трудову дисципліну в колгоспі, зривав обмолот і збирання хліба, агітував проти колгоспного життя: “Та ж панщина – ні дня відпочинку, селяни працюють день і ніч задарма”). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9476)

СТЕБЛОВСЬКИЙ ТИМОФІЙ ІВАНОВИЧ, 1874 р.н., с.Кошаро-Олександрівка, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 19.06.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (“провадив антирадянську агітацію проти колгоспів: “В артілях будуть шкуру з вас дерти, дітей від вас заберуть, що ви їх ніколи не побачите; працювати будете на тих, що портфелі носять – радвлада звикла тільки грабувати й обманювати народ”; був позбавлений виборчих прав як колишній городовий у Одесі”). Засуджений 2.08.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12012)

СТЕМПОВСЬКИЙ ПРОКІП ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1896 р.н., с.Сабатинівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Струнькове Гайворонського району, касир на ст.Гайворон. Заарештований 26.12.1932 шляхово-транспортним відділом ДПУ ст.Гайворон (“у 1920 році брав участь у повстанні проти червоних; у 1928-ому був позбавлений виборчих прав, але наступного року відновлений президією Грушківського райвиконкому; у колективі “Воля” агітував: “Радвлада насильно змушує йти в колгосп, хочуть зробити кріпосне право, лиш під іншою назвою, всі колгоспники голодуватимуть, працюючи на пана більшовика”; брав участь у куркульських волинках; знаючи, що його тесть Самійло Кузик розкуркулений і має бути висланим, до останнього дня втечі тестя на Донбас не ставив про це до відома владу”). Засуджений 20.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання. Реабілітований 15.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7605)

СТОКАЛЬСЬКИЙ СТАНІСЛАВ СТАНІСЛАВОВИЧ, 1899 р.н., с.Новоселиця, поляк, освіта середня спеціальна, проживав на ст.Шарівка Олександрійського району, агроном-буряковод Шарівської машино-тракторної станції. Заарештований 17.10.1937 Новопразьким РВ НКВС (“член контрреволюційної шкідницької організації в системі Трактороцентру, завербований у 1933 році Григорієм Снігурським; будучи агрономом МТС, шкодив у сільському господарстві – засмічував поля і знищував урожайність”). Засуджений 5.02.1938 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 20.05.1938. Реабілітований 26.12.1985 Верховним судом УРСР. (П – 8432)

СТУДЗИНСЬКА СТАНІСЛАВА ІВАНІВНА, 1892 р.н., х.Вербецький Вербської сільради Крижопільського району Вінницької області, полька, освіта початкова, проживала у м.Ульяновка, домогосподарка. Заарештована 23.10.1937 Грушківським РВ НКВС (не повідомила слідчі органи про контрреволюційну діяльність чоловіка). Управлінням НКВС Одеської області 14.02.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2952)

СТУДЗИНСЬКИЙ СИГІЗМУНД ЛЕОНАРДОВИЧ, 1891 р.н., с.Мала Стратіївка Ободівського (нині Тростянецького) району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, бухгалтер заготконтори. Заарештований 24.10.1937 Грушківським РВ НКВС (“керівник польської повстанської диверсійної організації у Грушківському районі”). Засуджений 15.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.10.1938. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11706)

СТУДЗИНСЬКИЙ СТАНІСЛАВ ФЛОРІАНОВИЧ, 1911 р.н., с.Гордіївка Тростянецького) району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, працював плановиком-фінансистом радгоспу. Заарештований 24.08.1937 Грушківським РВ НКВС (“антирадянська діяльність та шкідництво” – *див. Іван Буга*). Засуджений 5.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.06.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4375)

СТУДЗИНСЬКИЙ ФЛОРІАН ЛЕОНАРДОВИЧ, 1884 р.н., с.Мала Стратіївка Ободівського (нині Тростянецького) району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав на х.Тарасівка (приєднаний до м. Ульяновка), обліковець сільськогосподарських майстерень бурякорадгоспу. Заарештований 5.06.1937 Одеським УНКВС (“група поляків з метою створення на території Грушківського району повстанської диверсійно-шкідницької організації у серпні 1936 року зібралась у хаті Сигізмунда Студзинського, де обговорювала план дій щодо вербування нових членів контрреволюційної організації із осіб, які вороже налаштовані проти радянської влади – куркулів, колишніх офіцерів; на випадок війни ухвалили: здійснювати підпали продовольчих складів, руйнувати стратегічні колії залізниці на станції Рудиця, вести

масовий терор проти комуністів” – *по справі проходить 10 осіб, усі розстріляні*). Засуджений 18.09.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.09.1937. Реабілітований 11.05.1957 Верховним судом СРСР. (П – 4303)

СТУПАЛЬСЬКИЙ ЙОСИП ОКТАВІАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Сабатинівка, поляк, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова, бригадир. У 1932 році за шкідництво засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 17.02.1938 Грушківським РВ НКВС (“антирадянські дії з метою руйнування колгоспу”). Засуджений 15.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 26.10.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8602)

СУРЖИКОВ ГРИГОРІЙ АГАФОНОВИЧ, 1918 р.н., с.Пилипонівка Бершадського району Вінницької області, росіянин, освіта неповна середня, виключений із членів ВЛКСМ у 1938 році, проживав у с.Шамраєве (нині у складі м.Ульяновка), без певних занять. Заарештований 18.03.1939 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 9.05.1939 Одеським облсудом до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 22.06.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1303)

СУРЖИНСЬКИЙ АНАТОЛІЙ ІВАНОВИЧ, 1908 р.н., с.Гренівське Луполовської сільради, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 16.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (антирадянська агітація та підготовка до збройного повстання). Грушківським РВ ДПУ 24.03.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2868)

СУРЖИНСЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ГНАТОВИЧ, 1903 р.н., с.Гренівське Луполовської сільради, поляк, освіта початкова, хлібороб колгоспу ім.Карла Маркса села Луполове. У 1930 році розкуркулений; у 1933-ому “за розкрадання колгоспної власності, зерна і кормів” був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 26.04.1938 Грушківським РВ НКВС (“належність до антирадянського повстанського угруповання” – *див. Іван Лютостанський*). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 15.12.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 6116)

СУРЖИНСЬКИЙ ТОДОСЬ ГНАТОВИЧ, 1900 р.н., с.Гренівське Луполовської сільради, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 16.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (антирадянська агітація та підготовка до збройного повстання). Грушківським РВ ДПУ 24.03.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2868)

ТАРКОВСЬКА ПЕЛАГЕЯ НИКИФОРІВНА, 1913 р.н., с.Колосівка Грушківського району, українка, освіта неповна середня педагогічна, проживала у селищі Грушка Ульяновського району, різноробоча радгоспу. Заарештована 14.09.1944 Грушківським РВ НКВС (“в роки війни прийняла німецьке громадянство – “фольксдойч”). Засуджена 28.02.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років заслання у Новосибірську область. Реабілітована 13.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1906)

ТАРНАВСЬКА ЯВДОХА ВЕНЕДИКТІВНА, 1875 р.н., с.Вільхове, неписьменна, проживала у с.Олексіївка Свірневської сільради Голованівського району, без певних занять. У 1932 році за приховування хліба та невиконання державних зобов’язань була засуджена до 3 років неволі. Вдруге заарештована 26.06.1941 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація: “розповсюджувала чутки, що скоро радянська влада буде ліквідована, а всі керівники СРСР знищені”). Трибуналом військ НКВС Одеської області 18.07.1941 справу припинено, з-під варти звільнена. Трибуналом військової частини 1080 справу направлено 23.07.1941 на нове розслідування і 6.03.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області припинено. (П – 1341)

ТЕРЛЕЦЬКИЙ ПЕТРО ЛАЗАРОВИЧ, 1919 р.н., селище Гренівське Грушківського (нині приєднане до с.Луполове Ульяновського) району, українець, освіта середня, член ВЛКСМ, червоноармієць із 1939 року, проживав у м.Ворошиловграді (нині Луганськ), командир взводу 6-го запасного стрілецького полку, лейтенант. Заарештований 22.10.1941 особливим відділом Харківського військового округу (“разом із молодшим лейтенантом Пилипом Кумцем – *див. Некіровоградщина, книга шоста* – розповсюджував серед військовослужбовців своєї частини антирадянські фашистські листівки; на пропозицію політрука здати їх в особливий відділ – вийняв із кишені й порвав”). Засуджений 25.10.1941 військовим трибуналом Ворошиловградського гарнізону до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.05.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 11736)

ТЕРЛЕЦЬКИЙ ПЕТРО ФЕДОРОВИЧ, 1885 р.н., с.Гренівське Луполовської сільради, поляк, освіта початкова, хлібороб колгоспу ім.Карла Маркса села Луполове. У 1931 році розкуркулений і висланий

на північ. Заарештований 28.04.1938 Грушківським РВ НКВС (“офіцер царської і денікінської армій; у 1920 році брав участь у Сабатинівському повстанні”; “належність до антирадянського повстанського угруповання” – *див. Іван Лютостанський*). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 15.12.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 6116)

ТЕРЛЕЦЬКИЙ ФЕДОТ ФЕДОРОВИЧ, 1881 р.н., с.Гренівське Луполовської сільради, поляк, освіта початкова, хлібороб колгоспу ім.Карла Маркса села Луполове. Заарештований 28.04.1938 Грушківським РВ НКВС (“офіцер царської і денікінської армій; у 1920 році брав участь у Сабатинівському повстанні”; “належність до антирадянського повстанського угруповання” – *див. Іван Лютостанський*). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 15.12.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 6116)

ТИМАНОВСЬКИЙ ЯВДОКИМ ФОТІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Дубинове Кривоозерського (нині Савранського) району Одеської області, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 2.05.1932 Кривоозерським РВ ДПУ (підозрювався як колишній член церковної ради 50-тки та один з організаторів контрреволюційної повстанської групи в Грушківському районі). Грушківським РВ ДПУ 28.07.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2882)

ТКАЧУК ГРИГІР ГРИГОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Кам’яна Криниця, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 14.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (“разом з іншими заможниками готувався до куркульської волинки” – *див. Прокіп Кравець*). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 20.05.1930 виправданий, з-під варти звільнений. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11621)

ТОЛМАЧОВ МИКОЛА ГАВРИЛОВИЧ, 1923 р.н., с.Благодатне Благодатнівського району Одеської (нині Арбузинського Миколаївської) області, українець, освіта неповна середня, проживав у м.Ульяновка, учень майстерень цукрового заводу. Заарештований 25.09.1939 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (шкідництво: “за завданням свого дядька Прокопа Шелякіна вранці 24 вересня на перегоні ст.Грушка-Таужне підклав у зазор між рейками шматок заліза з метою аварії поїзда, був затриманий бригадиром колії”). Трибуналом Київського особливого військового округу 14.03.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7534)

ТРИСЕЦЬКИЙ ВАСИЛЬ ОМЕЛЯНОВИЧ, 1884 р.н., с.Шведівка (нова назва Шевченкове Кошароолександрівської сільради), українець, освіта початкова, завідувач хати-лабораторії, бригадир колгоспу ім.Мікояна. Заарештований 17.02.1938 Грушківським РВ НКВС (“вів антирадянську агітацію проти підписки на державну позику та інших заходів влади на селі”). Засуджений 11.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 13.05.1967 Кіровоградським облсудом. (П – 8104)

ТУПІЛЬНЯК ПЕТРО ДАНИЛОВИЧ, 1921 р.н., с.Шамраєве (приєднане до м.Ульяновка), українець, освіта початкова, експедитор Ульяновської овочевої бази. Заарештований 20.08.1952 УМДБ Одеської області (написав та розповсюдив кілька анонімних листівок контрреволюційного змісту). Засуджений 30.09.1952 трибуналом МВС Одеської області до 25 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Одеського військового округу 27.07.1956 міру покарання зменшено до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 21.12.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13750)

ТЮТЮННИК МАРІЯ СЕРГІЇВНА, 1924 р.н., с.Текуча Уманського району Черкаської області, українка, освіта неповна середня, член ВЛКСМ із 1938 року, проживала у м.Умані, різноробоча Софіївського розсадника. Заарештована 23.08.1944 Грушківським РВ НКДБ (“у листопаді 1943 року завербована в ОУН, поширювала націоналістичну літературу, завербувала в організацію односельчанина Володимира Колесника, із січня 1944-го була зв’язковою Української Повстанської Армії та інформатором оунівської служби безпеки, утримувала явочну квартиру”). Засуджена 21.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 15 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом СРСР 15.05.1954 міру покарання зменшено до 9 років позбавлення волі, 1.07.1954 звільнена з табору. Реабілітована 4.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. Сестра Надія засуджена за антирадянську діяльність до 20 років неволі. (П – 13093)

ФАЛЬКІВСЬКИЙ МИКОЛА ЯКОВИЧ, 1904 р.н., с.Грушка, українець, освіта початкова, проживав у с.Молдаванка Грушківського (нині с.Синицівка Ульяновського) району, хлібороб. Заарештований 5.11.1930 Уманським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Уманським дільничним прокурором 4.01.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3074)

ФАЮК АРХИП ДАНИЛОВИЧ, 1895 р.н., с.Кам'яна Криниця, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 6.10.1937 Грушківським РВ НКВС ("контрреволюційна діяльність: в роки громадянської війни служив у петлюрівській армії" – *див. також Максим Кожуховський та Тит Довгополий*). Засуджений 5.11.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 18.11.1937. Реабілітований 17.09.1959 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10297)

ФАЮК ЛУКА ГРИГОРОВИЧ, 1884 р.н., с.Кам'яна Криниця, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 20.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("разом з іншими заможниками готувався до куркульської волинки" – *див. Прокіп Кравець*). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 20.05.1930 справа припинена, з-під варти звільнений. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11621)

ФАЮК МАКАР СТЕПАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Кам'яна Криниця, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 6.10.1937 Грушківським РВ НКВС ("контрреволюційна діяльність: в роки громадянської війни служив у петлюрівській армії" – *див. також Максим Кожуховський та Тит Довгополий*). Засуджений 10.01.1938 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 23.01.1938. Реабілітований 17.09.1959 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10297)

ФІЛІПЕНКО КИЛИНА МИКИТІВНА (МИКОЛАЇВНА), 1888 р.н., с.Мечиславка, українка, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована 4.03.1947 УМДБ Одеської області (антирадянська діяльність, член секти єговістів). Засуджена 31.05.1947 Одеським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 22.04.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13311)

ФІЛІПЧУК ОЛЕКСАНДР МУСІЙОВИЧ, 1917 р.н., с.Сабатинівка, українець, освіта 8 класів, єфрейтор 227-го гвардійського стрілецького полку 79-ої гвардійської стрілецької дивізії. Заарештований 25.11.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 79-ої ГСД (таємний агент німецьких спецслужб). Засуджений 9.01.1945 військовим трибуналом 79-ої гвардійської стрілецької дивізії до 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Військовим трибуналом 1-го Білоруського фронту 17.03.1945 міру покарання зменшено до 10 років неволі. Помер у таборі 18.05.1945. Реабілітований 25.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14169)

ФІЛІПЧУК ПАВЛО СЕМЕНОВИЧ, 1877 р.н., с.Юзефове (нині с.Йосипівка), українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений, у 1932 році засуджений до 3 років заслання у північний край за антирадянську діяльність. Вдруге заарештований 28.07.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11941)

ФОРОСЕНКО ОЛЕКСІЙ ЛУК'ЯНОВИЧ, 1893 р.н., с.Синьки, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Куйбишева. У 1930 році розкуркулений, у 1931-ому засуджений до 4 років неволі у концтаборі за "контрреволюційну діяльність". Вдруге заарештований 13.03.1938 Грушківським РВ НКВС ("антирадянська контрреволюційна діяльність разом із односельцями Кононом Деундяком, Григорієм Войцеховським і Петром Мартиняком" – *див. детальніше Петро Мартиняк, Ульяновський район*). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9504)

ФОРОСТЯНИЙ ГРИГОРІЙ МАКСИМОВИЧ, 1911 р.н., с.Синьки, українець, освіта неповна середня, член ВЛКСМ з 1932 року, проживав у м.Сталінграді, єфрейтор 1245-го стрілецького полку. Заарештований 21.08.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 375-ої стрілецької Харківської дивізії ("вів антирадянську агітацію серед бійців: "отримавши в травні 1944 року гвинтівку, говорив: "Ця зброя уже віджила, у німців зброя автоматична, нова – ось тому вони так воюють", "Варять одну бурду, якою можна хіба телят випоювати", "Радянський уряд перебуває під впливом Англії й Америки – що ті скажуть, те він і робитиме", "Коли Червона армія ступить на територію Румунії, то встановить такі ж порядки, як

німці в окупованих ними країнах”). Засуджений 28.09.1944 військовим трибуналом 375-ї стрілецької Харківської дивізії до 7 років ув’язнення з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 20.05.1966 трибуналом Київського військового округу. (П – 8047)

ФУРМАН ВАСИЛЬ СЕВАСТЯНОВИЧ, 1921 р.н., с.Синьки, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 15.11.1949 УМДБ Одеської області (член нелегальної секти п’ятидесятників, антирадянська агітація). Засуджений 28.01.1950 Одеським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Президією Верховного суду УРСР 19.04.1955 термін покарання зменшений до 5 років 6 місяців. Реабілітований 12.11.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13668)

ХАЙНОВСЬКИЙ МИХАЙЛО АДАМОВИЧ, 1886 р.н., с.Станіславове, поляк, освіта незакінчена вища (юридичний факультет Київського держуніверситету, 1912), рахівник бурякового товариства. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 23.10.1930 Грушківським РВ НКВС (“гуртував довкруг себе колишнього штабс-капітана Кирила Синьковського, який боячись арешту втік тепер із села, попа із села Грушка Кашуцького, колишнього поміщика Дрованоського і наглядача Мареєва – під час розкуркулення усі куркулі приходили до Хайновського за порадою і він писав їм скарги”). Засуджений 26.02.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11974)

ХАРКАВИЙ ВІКТОР ФЕДОРОВИЧ, 1922 р.н., с.Вільхове, українець, освіта початкова, проживав у м.Алма-Ата (Казахстан), військовослужбовець 118-го запасного стрілецького полку. Заарештований 18.05.1943 особливим відділом НКВС Казахської РСР (перебування в німецькому полоні, антирадянська агітація). Засуджений 15.06.1943 трибуналом 32-ої запасної стрілецької бригади до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 8.06.1989 Верховним судом СРСР. (П – 9615)

ХАРКАВИЙ КИРИЛО САВОВИЧ, 1903 р.н., с.Вільховата, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений разом з батьком. Заарештований 27.01.1933 Грушківським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації). Засуджений 23.03.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 3.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7683)

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ХРИСАНФ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1897 р.н., місце народження не вказане, українець, освіта початкова, проживав у с.Синьки Ульяновського району, хлібороб-бідняк, голова сільської ради. Заарештований 30.07.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (“разом із Юхимом Різаковим засуджені за те, що як влада, голова сільради й міліціонер, не вжили необхідних заходів до притягнення братів Кулаковських до відповідальності за вчинені ними терористичні акти проти бідноти села”). Засуджений 22.01.1930 Первомайським окрсудом до 1,5 року ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 7.10.1967 Верховним судом УРСР. (П – 8127)

ХОДАК ІВАН ІВАНОВИЧ, 1887 р.н., с.Великі Трояни, українець, освіта початкова, член колгоспу “Соцзмагання”. Заарештований 6.04.1938 Грушківським РВ НКВС (розповсюдження провокаційних чуток, контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 31.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8996)

ХОДОРОВСЬКА ВЛАДИСЛАВА ЛЕОНАРДІВНА, 1883 р.н., с.Стратіївка Бершадського (нині Чечельницького) району Вінницької області, полька, освіта початкова, проживала у с.Тарасівка Грушківського району (нині у складі м.Ульяновка), домогосподарка. Заарештована 26.10.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Одеським облсудом 9.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 1217)

ХОДОРОВСЬКИЙ ІВАН СИГІЗМУНДОВИЧ, 1882 р.н., с.Копіювата Уманського (нині Монастирищенського) району Черкаської області, поляк, освіта початкова, проживав на х.Тарасівка (нині приєднане до м.Ульяновка), завідувач молочної ферми Ульяновського бурякорадгоспу. Заарештований 22.08.1937 Грушківським РВ НКВС (“член польської контрреволюційної організації та шкідництво” – *див. Флоріан Студзинський*). Засуджений 23.09.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 3.10.1937. Реабілітований 11.05.1957 Верховним судом СРСР. (П – 4303)

ХОЛЯВКО ОНИСИМ АНДРІЙОВИЧ, 1887 р.н., с.Луполове, українець, освіта початкова, проживав у с.Жакчик Гайворонського району, робітник бурякорадгоспу. У 1927 році був арештований

органами ДПУ і висланий за межі України, із заслання втік; у 1930 році розкуркулений. Вдруге заарештований 6.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("належність до куркульсько-повстанської диверсійної організації, якою керував Данило Цимбал, який втік із заслання, а тепер репресований органами НКВС"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 5.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5328)

ХОЛЯВКО ФЕДІР АНДРІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Луполове, українець, освіта 3 класи, пожежник. Заарештований 3.05.1944 Грушківським РВ НКДБ (підозрювався у співробітництві з німецькою окупаційною владою). Грушківським РВ НКДБ 16.10.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3065)

ЦВИК ДЕНИС ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1893 р.н., с.Сабатинівка, українець, освіта 3 класи, проживав на ст.Мощена Гайворонського району, працював лісником Вільховецького лісництва. Заарештований 24.09.1944 Гайворонським РВ НКДБ (посібництво німецьким окупантам). Засуджений 14.04.1945 військовим трибуналом 26-ої Алтайської стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Помер 15.05.1947 у Ягрінлагу Архангельської області. Реабілітований 22.10.1992 прокуратурою Київського військового округу. (П – 13599)

ЦЕРЕЛУНГА ГАВРИЛО ГЕРАСИМОВИЧ, 1886 р.н., с.Молдаванка Грушківського (нині с.Синицівка Ульяновського) району, українець, освіта початкова, проживав у с.Синарне (приєднане до с.Синицівка) Ульяновського району, різнороб. Заарештований 12.04.1944 Грушківським РВ НКДБ (антирадянський настрій, зв'язок з контрреволюційним елементом, зрада). Грушківським РВ НКДБ 12.07.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2792)

ЦЕШКОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ОНУФРІЙОВИЧ, 1874 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Первомайським окружним відділом ДПУ 8.04.1930 справу виділено в окреме провадження. (П – 10830)

ЦИБУЛЬСЬКИЙ ПРОКІП ДМИТРОВИЧ, 1912 р.н., с.Лозувата, українець, освіта 6 класів, кандидат у члени ВКП(б), без певних занять. Заарештований 21.10.1944 Грушківським РВ НКДБ ("під час німецької окупації працював старостою громадського двору, дав підписку про співробітництво з німцями – виявляти осіб, які вороже налаштовані проти фашистських окупантів"). Засуджений 18.01.1945 трибуналом військ НКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 20.05.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13853)

ЦИКАЛЮК ІВАН МИКОЛАЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Юзефове Грушківського (нова назва – Йосипівка Ульяновського) району, українець, освіта початкова, вантажник залізничної станції. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 25.04.1938 Грушківським РВ НКВС ("у 1919 році служив у війську армії УНР, у 1920-ому – в повстанському загоні "Вільного козацтва"; провадив антирадянську агітацію, член контрреволюційної повстанської групи"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12440)

ЦИКАЛЮК ПИЛИП МИКОЛАЙОВИЧ, 1893 р.н., с.Юзефове Грушківського (нова назва – Йосипівка Ульяновського) району, українець, освіта початкова, робітник "Заготзерна". У 1931 році розкуркулений. Заарештований 12.03.1938 Грушківським РВ НКВС (антирадянська агітація: "під керівництвом Романа Попсуя у Юзефівці угруповання куркулів зриває заходи радянської влади, поширює провокаційні чутки про війну і поразку в ній СРСР, вихваляє німецький фашизм"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 12.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10327)

ЦИКАЛЮК ЯКІВ МИКОЛАЙОВИЧ, 1903 р.н., с.Юзефове Грушківського (нова назва – Йосипівка Ульяновського) району, українець, освіта початкова, конюх "Заготзерна". У 1931 році разом з батьком та братом Пилипом розкуркулені. Заарештований 12.03.1938 Грушківським РВ НКВС

(антирадянська агітація: "під керівництвом Романа Попсуя у Юзефівці угруповання куркулів зриває заходи радянської влади, поширює провокаційні чутки про війну і поразку в ній СРСР, вихваляє німецький фашизм"; "брати Цикалюки говорили, що радвлада грабує народ, тому існує вона тимчасово"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.03.1938. Реабілітований 12.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10327)

ЦУРКАН ЄВМЕН ПЕТРОВИЧ, 1919 р.н., с.Молдаванка Грушківського (нині с.Синицівка Ульяновського) району, молдаванин, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, моторист бурякорадгоспу. Заарештований 5.11.1937 Грушківським РВ НКВС ("24 жовтня 1937 в гуртожитку радгоспу зірвав із стіни портрет вождя Сталіна й кинув його на підлогу, потім зірвав іще три портрети, при цьому нецензурно лаявся; звільняючись із роботи, погрожував спалити радгосп"). Засуджений 11.02.1938 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 31.07.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12535)

ЧАБАНЕНКО МИТРОФАН КАЛЕНИКОВИЧ, 1899 р.н., с.Лозувате, молдаванин, освіта початкова, різнороб радгоспів. Заарештований 4.04.1935 Грушківським райвідділом НКВС (підозрювався як член контрреволюційної організації). Грушківським райвідділом НКВС 25.05.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4274)

ЧАБАНЕНКО ПРОКІП ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Первомайським окружним відділом ДПУ 8.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10830)

ЧАБАНЕНКО ТИМІШ ОСТАПОВИЧ, 1906 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 15.09.1937 Грушківським РВ НКВС ("займався спекуляцією і контрреволюційною агітацією: "Спершу треба дати хліба колгоспникові, а вже тоді ставити питання про продаж хліба державі", агітував проти підписки на державну позику – за це у 1937 році був виключений із колгоспу ім.Будьонного"). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.06.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7942)

ЧАБАНЮК ПОЛІКАРП СТЕПАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Кам'яна Криниця, українець, освіта середня (закінчив 8 класів, педагогічні курси), рахівник колгоспу. Заарештований 6.10.1937 Грушківським РВ НКВС ("контрреволюційна діяльність" – *див. Максим Кожуховський та Тит Довгополий*). Засуджений 10.01.1938 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 23.01.1938. Реабілітований 17.09.1959 Верховним судом УРСР. (П – 10297)

ЧЕПЕЛЮК ЄВГЕН МАРКЕЛОВИЧ, 1892 р.н., с.Мала Мочулка Теплицького району Вінницької області, українець, освіта середня, проживав у м.Ульяновка, агроном-ентомолог цукрового заводу. Заарештований 18.12.1937 Грушківським РВ НКВС ("з 1914 року служив у царській армії унтер-офіцером, згодом прапорщиком, у 1918-19 служив у Червоній армії, у 1919-ому мобілізований у кадетську роту денікінської армії; звинувачувався у шкідництві та контрреволюційній діяльності; із виступу на суді: "Винуватим себе не визнаю; справді, у 1936-37 роках загинуло 140 тисяч центнерів цукрових буряків через кліматичні умови, морози, визнаю себе винним хіба в тому, що я не виявив ініціативи як секретний співробітник НКВС, оскільки не міг уздріти контрреволюційних дій деяких осіб" – *див. також Андрій Добровольський*). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.12.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9006)

ЧЕРВОНІЙ СИЛЬВЕСТР АНТОНОВИЧ, 1894 р.н., с.Грушка, українець, освіта початкова, хлібороб. Арештовувався радянськими репресивними органами у 1922 році. Вдруге заарештований 23.10.1930 Грушківським РВ ДПУ (контрреволюційна агітація). Слідчою групою ДПУ УРСР 2.12.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. Втретє, працюючи у колгоспі ім.14-річчя Жовтня, заарештований 28.09.1937 Грушківським РВ НКВС ("контрреволюційна діяльність: служив у Петлюри, у 1920 році підняв куркульське повстання проти Червоної армії, згодом організував банду під своїм

керівництвом, грабував населення, зокрема у 1921 році вирізав родину єврея Моргуліса; тривалий час переховувався від органів радвлади; у 1930-ому був організатором куркульських волинок; агітував за вихід із колгоспів”). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.11.1937. Реабілітований 18.05.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 5377, 3580)

ЧЕРНЕГА МУСІЙ ПАНАСОВИЧ, 1887 р.н., с.Сабатинівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова. Заарештований 11.09.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: “разом із групою односельчан-куркулів вів спрямовану агітацію на зрив заходів радянської влади”). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 4989)

ЧЕЧЕЛЬНИЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ, 1911 р.н., с.ОнисьКове Кривоозерського району Миколаївської (нині Комінтернівського Одеської) області, українець, освіта середня, проживав у с.Сабатинівка Ульяновського району, учитель історії середньої школи. Заарештований 28.09.1937 Грушківським РВ НКВС (“листувався з братом Мефодієм, який емігрував у Польщу разом з петлюрівськими військами, схвалював його дії, сам висловлював еміграційні настрої”; із скарги Чечельницького: “більшого щастя й радості не може бути для мене, ніж те, що я живу в країні, вихованій Леніним і Сталіним, де назавжди ліквідована експлуатація людини людиною; жодного листа від брата я не отримував й не писав йому; я в душі як був, так і лишився відданий компартії й уряду, про інше життя, якого добився Радянський Союз під керівництвом мудрого вождя т.Сталіна, я ніколи й не мріяв”). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 28.04.1943 в Каргопольлагу Архангельської області, Росія. Реабілітований 24.02.1971 Кіровоградським облсудом. (П – 8249)

ЧОРНОБАЄВ СТЕПАН ОМЕЛЯНОВИЧ, 1918 р.н., с.Дельфінове, українець, письменний, військовослужбовець 6-ої батареї артдивізіону 134-го армійського запасного стрілецького полку. Заарештований 4.09.1941 Мелітопольським особливим відділом НКВС Одеського військового округу (“у 20-х числах серпня 1941 року на шляху прямування до Мелітополя на привалі серед молодших командирів і червоноармійців провадив контрреволюційну агітацію: “Тимошенко розстріляний і всі його накази можна не виконувати, бо й нам таке саме скоро буде”). Засуджений 25.02.1942 військовим трибуналом Іркутського гарнізону до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 26.04.1991 прокуратурою Забайкальського військового округу. (П – 12643)

ЧОРНОБАЙ ОНУФРІЙ ФЕОФАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 15.04.1938 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 29.03.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3378)

ЧОРНОБАЙ ОСТАП ПАВЛОВИЧ, 1925 р.н., с.Розношенське, українець, освіта середня спеціальна (агротехнікум), агроном Данилобалківської машино-тракторної станції. Заарештований 20.06.1944 Грушківським РВ НКДБ (“з березня 1943 року прибулим із Західної України “Григорієм” залучений до членства в ОУН, поширював націоналістичну літературу серед населення, вербував нових членів у націоналістичну організацію, за виявлену активність призначений керівником трійки ОУН у Розношенському, мав зв’язкових Фросину Кучерук й Івана Бойчука; з вересня боєць Української Повстанської Армії, псевдо “Хмара”, мав на озброєнні револьвер, восени 1943-го брав участь у рейдах загону УПА, поширював ідеї ОУН”). Засуджений 21.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 15.05.1954 міру покарання зменшено до 10 років неволі, з-під варти звільнений 1.07.1954. Реабілітований 4.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13093)

ЧОРНОБАЙ ПАВЛО ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Розношенське, українець, освіта середня, колгоспник. Заарештований 10.03.1951 Одеським обласним УМДБ (під час війни був посібником німецько-фашистських окупантів). Засуджений 31.05.1951 трибуналом військ МВС Одеської області до 25 років

ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Звільнений з ув'язнення 24.09.1959. Реабілітований 23.04.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13306)

ЧЕРПОВОДСЬКИЙ ЮХИМ ПЕТРОВИЧ, 1910 р.н., с.Грушка, українець, освіта початкова, червоноармієць 175-го окремого дорожньо-будівельного батальйону. Заарештований 5.03.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 53-ої армії ("в Червону армію призваний 23.06.1941 року, відступав з Молдови через Україну до Ростова, де був розбитий і в колонах військовополонених допроваджений до Маріуполя, у таборі знаходився півтора місяця, втік додому, окупацію пересидів у Грушці, знову мобілізований у Червону армію 21.03.1944; восени і взимку 1944-45 років серед червоноармійців вів антирадянську агітацію: "Наш уряд діє під диктовку союзників", "То розвалювали церкви, а тепер збираються будувати, щоб після війни знов розвалювати", "Коли в березні наші війська зайшли в Грушку, то один селянин запитав командира: "Чи будуть колгоспи після війни?" – "Будуть" – "Ніж жити в колгоспі, то краще йти на передову й загинути на фронті" – так сказав той селянин"; вихваляв капіталістичну систему господарювання й умови життя в Румунії, зводив наклепи на колгоспний лад і життя в Радянському Союзі; вихваляв порядки, встановлені німцями на окупованих територіях і життя місцевого населення в період окупації"). Засуджений 25.04.1945 військовим трибуналом 53-ої армії до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.05.1991 прокуратурою Одеського військового округу. Дядьки Хтома і Тодор Руденки у 1929-30 роках розкуркулені. (П – 12666)

ЧУЛОВСЬКИЙ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., с.Шамраєве (приєднане до м. Ульяновка), українець, освіта початкова, у 1933 році виключений із кандидатів у члени ВКП(б) "за політичну безграмотність: серед робітників радгоспу казав, що їхня праця погано оплачується, уряд не турбується про робітників", проживав у м.Ульяновка, коваль бурякорадгоспу. Заарештований 26.08.1937 Грушківським РВ НКВС ("член польської контрреволюційної повстанської шкідницької організації, створеної у 1937 році в Ульяновському цукрорадгоспі Сигізмундом Студзинським; інші члени організації: Флоріан Студзинський, Казимир Романовський, Станіслав Кульчицький, Микола Боровський, Мартин Герстман, Іван Коваль, Каленик Гуцул, Максим Шевчук"). Засуджений 18.09.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.09.1937. Реабілітований 27.10.1962 Верховним судом УРСР. (П – 6119)

ШАГОВСЬКИЙ МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ, 1891 р.н., с.Синарне (нова назва с.Кам'яногірське, приєднане до с.Синицівка), українець, освіта середня, проживав у с.Корніловське Грушківського (нині Горьківське, приєднане до с.Красногірка Голованівського) району, вчитель. У 1921 році арештовувався Савранською ЧК за повстанську діяльність. Вдруге заарештований 21.02.1938 Грушківським РВ НКВС ("за петлюрівської влади був вибраний головою земельної управи, наділяв куркулів доброю землею; у 1920 році з повстанським загоном Ільницьких здійснив напад на Таужнянську сільраду, де був убитий голова сільради; чинив єврейські погроми у Саврані та Голосковому; під час колективізації підбурював жінок не йти в колгосп, бо це загибель для селянства, брав участь у волинках"). Засуджений 11.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.03.1938. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12349)

ШАЛАР САВА ІВАНОВИЧ, 1875 р.н., с.Лозувата, українець, неписьменний, без певних занять. Заарештований 21.04.1938 Грушківським РВ НКВС ("у 1920 році брав участь у контрреволюційному Сабатинівському повстанні, наступав на Саврань проти червоних частин; у 1930-ому брав участь у куркульських волинках, розбирав колгоспне майно"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12424)

ШАРАНДАК СПИРИДОН КАРПОВИЧ, 1888 р.н., с.Вільхове, українець, освіта вища, проживав у с.Могильне Гайворонського району, вчитель Сальківської середньої школи. У 1906 році за поширення прокламацій перебував під слідством царської жандармерії; двічі, у 1930 і 1932 роках, арештовувався Грушківським РВ ДПУ за антирадянську діяльність, перебував під слідством відповідно 5 днів та 6 місяців, обидва рази слідство було припинене за недоведеністю злочину. Вчетверте заарештований 25.06.1937

Гайворонським РВ НКВС (“брав участь у першій світовій війні, 1915 року потрапив у австрійський полон, перебував у таборах на території Австрії та Німеччини, 1918 року разом з двома хлопцями втік із табору в м.Беєр, перейшов кордон біля села Рокитне Хотинського повіту, вернувся додому; у 1919 році в хаті переховував отамана Заболотного, постачав повстанський загін Волинця хлібом, виступав у театрі Могильненського цукрозаводу в день, коли січовий полк УНР проходив через село; викладач філології і керівник гуртка з вивчення літератури, вихваляв ворога народу Бухаріна, заявляючи, що в СРСР рівноцінних йому літераторів не лишилось; при обшуку вилучені книги, зокрема Бухаріна “Теорія історичного матеріалізму”, Винниченка “Талісман”, Дорошенка “Історія української літератури”, Тараса Шевченка “Кобзар” випуску 1930 року, “Біблія”, книги з педагогіки, листування на 44 сторінках та інше; розповсюджував контрреволюційні провокаційні чутки, вів антирадянську агітацію: “За радянської влади єврей панує, а український народ бідує”, “Скоро буде друге розкріпачення селян в Радянському Союзі”). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. 16.05.1939 оскаржив присуд, розпочато нове слідство: управлінням НКВС Одеської області 21.09.1939 “рішення судтрійки залишено в силі”, а 20.11.1940 трибуналом військ НКВС СРСР засуджений ще раз – до 10 років неволі. Помер 1.07.1942 в Каргопольлагу. Реабілітований 21.09.1956 трибуналом Київського військового округу. Дядько Яків Шарандак розкуркулений у 1931 році, помер у 1932-ому; дочка Галина у 1946 році за участь в ОУН в роки війни засуджена до 10 років неволі. (П – 3348)

ШЕВЧУК ГЕРАСИМ НАЗАРОВИЧ, 1873 р.н., с.Кам’яний Брід, українець, освіта початкова, заможний хлібороб. У 1923 році “за виступ проти вилучення земельних лишків у куркулів і переорання визначених меж наділів” був засуджений до 6 місяців неволі; у 1930-ому розкуркулений за невиконання плану хлібозаготівлі. Вдруге заарештований 3.04.1931 Грушківським РВ ДПУ (“вступивши 1931 році у секту євангелістів, провадив антирадянську агітацію: “Колектив – це панщина, ярмо для нас”, “Сіяти не треба, бо весь урожай все одно заберуть і вивезуть, а нам доведеться голодувати”). Засуджений 25.08.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 27.03.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге заарештований 11.04.1938 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність проти колгоспів, підписки на державну позику). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7407, 8997)

ШЕВЧУК ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1875 р.н., с.Кам’яний Брід, українець, освіта початкова, конюх на залізничній станції Грушка. Заарештований 11.04.1938 Грушківським РВ НКВС (антирадянська контрреволюційна діяльність проти колгоспів). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8997)

ШЕВЧУК МИХАЙЛО ГЕРАСИМОВИЧ, 1913 р.н., с.Кам’яний Брід, українець, освіта початкова, за фахом маляр, без певних занять. Заарештований 10.10.1937 Грушківським РВ НКВС (“син куркуля, був керівником секти “Червоний дракон”, пропагував чутки про прийдешню війну, закликав людей не брати у руки зброю навіть при нападі на СРСР капіталістичних країн”). Засуджений 29.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Вдруге, працюючи робітником Слюсарівського лісництва, заарештований 24.05.1950 управлінням МДБ Одеської області (“керівник антирадянського сектантського угруповання, займався агітацією та вербуванням”). Управлінням МДБ Одеської області 24.06.1950 справу направлено на розгляд особливої наради при МДБ СРСР з клопотанням вислати його на поселення. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Герасим Григорович розкуркулений у 1931 році й висланий на північ, із заслання втік. (П – 9357)

ШЕЛЯКІН ПРОКІП ОВСІЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Благодатне Благодатнівського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) в 1929-30 роках, проживав у м.Ульяновка, бригадир токарної бригади цукрового заводу. Заарештований 26.09.1939 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (“з метою вчинення диверсійного акта підмовив племінника підкласти на рейки залізо”). Трибуналом Київського військового округу 14.03.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7534)

ШПОРТКО ЙОСИП ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Сабатинівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 29.08.1937 Грушківським РВ НКВС (“вів антирадянську агітацію не вступати в колгоспи, поширював провокаційні чутки про неминучу війну, закликав селян не підписуватись на державну позику: “Мене не цікавить оборона, радянська влада мені особисто нічого не дала, тому й нема бажання їй допомагати”). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9479)

ЯБЛОНСЬКИЙ ЙОСИП ЛЮДВИГОВИЧ, 1888 р.н., с.Кам’яний Брід, поляк, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 29.09.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність проти заходів радянської влади, зв’язок з ксьондзом). Засуджений 17.11.1937 НКВС та прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 2.12.1937. Реабілітований 25.03.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5412)

ЯВОРСЬКИЙ ПИЛИП ЮХИМОВИЧ, 1898 р.н., с.Юзефове (нині с.Йосипівка), українець, освіта 7 класів, кандидат у члени ВКП(б) – у 1938 році виключений, з червня 1941 року червоноармієць 441-го батальйону аеродромного обслуговування. У 1936 році був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 21.11.1942 особливим відділом НКВС 33-го району авіабазування (“серед червоноармійців вів антирадянську агітацію: “За 24 роки чеченців так виховали, що вони солдата й на нічліг не пустять”, радив друзям не ходити по одному в гори; “Наша армія добре озброєна, а весь час відступає”). Засуджений 9.12.1942 військовим трибуналом 33-го району авіабазування до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 28.12.1989 трибуналом Київського військового округу. (П – 10376)

ЯКОВЕНКО ПРОКІП АНДРІЙОВИЧ, 1882 р.н., с.Юзефове (нині с.Йосипівка), українець, неписьменний, проживав у селищі Ульяновка Грушківського району, без певних занять. У 1931 році розкуркулений; у 1932-ому “за вчинення опору при розкуркуленні” був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 5.09.1937 Грушківським РВ НКВС (“участь у куркульських волинках, небажання вступати в колгосп; агітував проти підписки на державну позику, проти нової сталінської Конституції”). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 4.10.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10386)

ЯНІШЕВСЬКИЙ РОМУАЛЬД МАР’ЯНОВИЧ, 1911 р.н., с.Колодисте Ладижинського району Київської (нині Уманського Черкаської) області, поляк, освіта 4 класи, проживав у м.Ульяновка, завідувач пакувального відділу цукрозаводу. Заарештований 29.09.1937 Грушківським РВ НКВС (“антирадянська діяльність та шкідництво” – *див. Іван Буга*). Засуджений 5.11.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.06.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4375)

ЯНІШЕВСЬКИЙ СИГІЗМУНД МАР’ЯНОВИЧ, 1906 р.н., с.Лобачів Володарського району Київської області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, працював у радгоспі. Заарештований 10.10.1937 Грушківським РВ НКВС (“антирадянська діяльність та шкідництво” – *див. Іван Буга*). Засуджений 5.11.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 18.11.1937. Реабілітований 14.06.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4375)

ЯРЕМЧУК ОНИСЬКО АНДРІЙОВИЧ, 1870 р.н., с.Вільхове Балтського повіту Кам’янець-Подільської губернії (нині Ульяновського району), українець, освіта початкова, проживав у с.Помічна Новоукраїнського району, конюх колгоспу “12-річчя Жовтня”. Заарештований 24.12.1932 Новоукраїнським РВ ДПУ (агітація проти колгоспного ладу: “улюблена фраза “В колгоспі нехай дурні роблять, все одно нічого не одержать, а я як жив колись, то й тепер так буду”, “ставлення до радвлади проявлялось особистою участю у контрреволюційному русі СВУ”, “при обшуку вилучено 3 центнери колгоспної кукурудзи”, “колгосп виконав план хлібозаготівлі на 48,6%”). Засуджений 29.01.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 6.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7152)

ЯРМОЛАТІЙ ІВАН ЄВФРАСІЙОВИЧ, 1902 р.н., с.Молдаванка Грушківського (нині с.Синицівка Ульяновського) району, молдаванин, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 2.12.1937

Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів партії та уряду, проти виборів у Верховну раду). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9551)

ЯРОВА ОЛЕКСАНДРА ДМИТРІВНА, 1900 р.н., с.Лозувата, українка, неписьменна, проживала у с.Новоселиця, без певних занять. Заарештована 30.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (агітація проти колективізації). Грушківським РВ ДПУ 13.01.1932 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 6644)

ЯРОВИЙ АНТОН ЙОСИПОВИЧ, 1883 р.н., с.Новоселиця, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 30.03.1931 Грушківським РВ ДПУ (агітація проти колективізації). Грушківським РВ ДПУ 13.01.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6644)

ЯРОВИЙ ІОВ ФЕДОРОВИЧ, 1888 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу виділено в окреме провадження. (П – 10830)

ЯРОВИЙ МАРТЬЯН ПЕТРОВИЧ, 1908 р.н., с.Новоселиця, українець, освіта початкова, бригадир тракторної бригади. Заарештований 22.03.1944 Грушківським РВ НКВС (зрадницька діяльність під час німецької окупації). Управлінням НКВС Одеської області 11.08.1944 направлений через районний військовий комітет у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 3325)

ЯРОВИЙ ПИЛИП ПЕТРОВИЧ, 1904 р.н., с.Новоселиця, українець, освіта 7 класів, без певних занять. Заарештований 22.03.1944 Грушківським РВ НКВС ("зрадництво в роки війни: працював писарем сільської управи за німецької влади"). Управлінням НКВС Одеської області 11.08.1944 направлений через районний військовий комітет у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 3325)

ЯРОВИЙ ТРОХИМ АНТОНОВИЧ, 1914 р.н., с.Новоселиця, українець, освіта вища, член ВЛКСМ у 1931-41 роках, проживав у с.Грушка Ульяновського району, без певних занять. Заарештований 16.05.1944 Грушківським РВ НКДБ ("під час німецької окупації працював писарем районної управи Грушківського району, розповсюджував фашистські директиви, виступав з профашистською промовою, зводив наклепи на радянську дійсність, вихваляв Гітлера"). Засуджений 11.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 7.05.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13854)

ЯРОВИЙ ХРИСТОФОР ЯКИМОВИЧ, 1903 р.н., с.Розношенське, українець, освіта середня, учитель. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, спрямована на повалення радянської влади). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу виділено в окреме провадження. (П – 10830)

ЯРОВИЙ ЯВТУХ ОХРІМОВИЧ, 1897 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 4.12.1932 Одеським облвідділом ДПУ (розповсюдження літератури секти свідків Єгови). Засуджений 15.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 25.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10548)

ЯРОСЛАВЕЦЬ ОСТАП ЯВДОКИМОВИЧ, 1892 р.н., с.Лозувата, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1929 році разом із батьком розкуркулений. Заарештований 15.09.1937 Грушківським РВ НКВС ("з 1931 року систематично займався спекуляцією, виїжджаючи у Київ, Москву й Одесу, де купував мануфактуру й інші промтовари, які згодом продавав за спекулятивними цінами у с.Голоскове Миколаївської області; разом з ним тричі виїжджав у Київ з метою спекуляції і Прокіп Грабован; при продажі мануфактури Прокіп Грабован й Остап Ярославець провадили антирадянську агітацію: "Якщо підеш у колгосп, то пропадеш"; використовуючи сталінську Конституцію, вимагали повернення свого майна, виселення колгоспників із їхніх хат; часто їх навідував Тиміш Чабаненко, зять Грабована, який агітував колгоспників не продавати хліб державі"). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.06.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7942)

ЯРОСЛАВЕЦЬ ЮХИМ МУСІЙОВИЧ, 1892 р.н., с.Лозувата, українець, письменний, проживав у селищі Юхимівське Лозуватської сільради, хлібороб. У 1928 році народним судом Первомайського округу був засуджений до 1,5 року неволі, але незабаром виправданий. Вдруге заарештований 23.10.1930 Грушківським райвідділом ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації). Київським оперативним сектором ДПУ 11.01.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3079)

ЯСИНСЬКИЙ МИХАЙЛО АНДРОНОВИЧ, 1915 р.н., с.Кам'яна Криниця, українець, освіта неповна середня, виключений із комсомолу у 1932 році, студент 4-го курсу Гайворонського робфаку Харківської філії інституту інженерів транспорту. Заарештований 27.01.1935 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("розповідав контрреволюційні анекдоти на адресу вождів партії та уряду; після лекції в політшколі на тему "Про національний ухил на Україні" вів антирадянську агітацію: "Між нами кажучи, Україна може існувати окремо від СРСР як самостійна держава, бо має великі природні багатства, сировину, плантації цукрових буряків, має свою промисловість"; в антирадянському дусі витлумачував убивство Кірова та інше" – *див. також Семен Ланцман*). Засуджений 10.06.1935 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.10.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 12810)

УСТИНІВСЬКИЙ РАЙОН

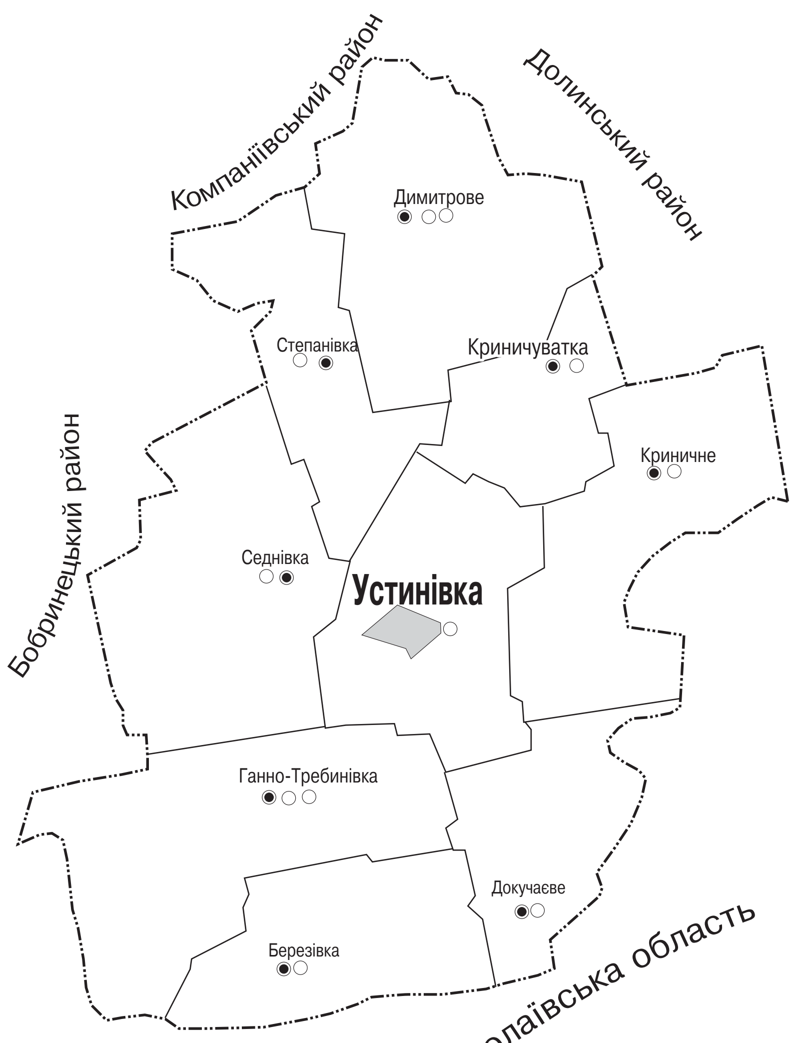

СПОГАД ЛАШКУЛ ЛІДІЇ ГРИГОРІВНИ

1913 року народження, село
Олександрівка Устинівського району

Всім, думаю, відомо, що на межі 20-30-х років нинішнього століття радянський уряд проводив політику обмеження і витіснення куркульства як класу. Хто ж такі куркулі, на мій погляд? Куркулі – це люди, які працювали на землі з ранньої весни і до пізньої осені, з раннього ранку і до пізнього вечора. Це люди, які не заглядали в чарку і не ждали манни небесної, а дбали і мали.

Розповім про розкуркулювання в селі Бабанці Устинівського району Лашкула Івана Костянтиновича, мого свекра.

Іван Костянтинович і його дружина мали восьмеро дітей: сімох дочок і одного сина Андрія (мого чоловіка). Троє дочок на той час були уже заміжні, мали свої сім'ї і жили окремо, а четверо дівчат жили з батьками. Вся ж сім'я Лашкулів складалася із десяти осіб: свекор, свекруха, свекрові батько й мати, четверо дочок, син і я (невістка).

Батьки мого чоловіка були дуже роботящі люди. Уміли всім і всьому дати толк. У господарстві було двоє коней, дві корови, свині, птиця, як і годиться всякому сільському господареві. Зараз також є господарі-трударі, але є чимало ледарів та пияків. А щоб випити – треба щось украсти, когось образити... Отаких треба б відправляти туди, куди відправляли чесних працелюбів у 20-ті роки нашого століття. Може б там їх привчили до праці і до нормального життя на землі!

Нерозумною була політика Радянської влади в період колективізації. Та й не тільки в цей період. А в 30-ті роки як глумились над людьми! Під'їдуть, бувало, машиною вночі до двору, заберуть людину – і прощай сім'я, рідний край. Куди повезли, де діли – одному Богу відомо.

Про розкуркулювання. Багатьох людей нашого села вигнали із власних будинків, дехто сам тікав, відчувши подих вітру з вовчим виттям на стежині, яку не можна було ні обійти, ні об'їхати. Куди вони пішли, де поклали свої голови — не знаю, але знаю, що в їхні хати поселили людей, які ніякого родинного стосунку до тих, кого розкуркулили, не мали.

Ще поки нас не вивезли із села, то я бачила, як грабували так званих тоді куркулів, у тому числі і нас.

Була створена група активістів, комнезамівців, із представників старшого покоління і комсомольців (Будак Олімпіада, Коцюруба Уляна, Лашкул Андрій Захарович й інші, всіх не пам'ятаю). Ці люди заходили в хати до занесених у список куркулів і забирали все, що їм сподобалося. У нас забрали самовар, подушки, хустки, дещо із одягу; у Лашкула Семена Пилиповича із печі забрали навіть сируватий ще хліб і м'ясо, яке тушкували в чавунчику для сім'ї на обід. І так далі і тому подібне.

Цих узаконених грабіжників супроводжував віз, запряжений конем. Все награбоване скидали на віз, потім продавали, ділились між собою, частину виторгу здавали в колгоспну касу. Іноді не могли мирно дійти згоди, кому взяти у власність яку річ чи одежину, то затівали бійку — і таке було.

Ходили ці "зодчие нового мира" від двору до двору з такою піснею:

Долой, долой монахов,
долой усех попов,
мы вылезем на небо —
разгоним всех богов!

Коли нас вивезли із села, то наша хата спочатку служила магазином, в якому Лашкул Ларіон Якович і Лашкул Панас Оникійович продавали награбоване комнезамівцями у куркулів. Пізніше наша хата використовувалась для зберігання колгоспного зерна. Люди мерли від голоду, а куркульські хати були засипані зерном до самої стелі. Називаю прізвища розкуркулених.

Лашкул Семен Пилипович (вночі забрали "чорним вороном", а жінку і пятьох дітей вигнали із хати);

Будак Семен Касянович (восьмеро членів сім'ї);

Босий Василь Іванович;

Фурман Яків (Якова забрали, більше його ніхто не бачив, а жінку з дитям вигнали із хати);

Боса Анюта (чоловік помер, а її з чотирма дітьми вигнали із хати; в хату поселили «активістку» Коцюрубу Уляну);

Отян Іван Трохимович, Отян Андрій Трохимович (брати, жили в одній хаті на дві половини);

Аркадій Степанович (прізвища не пам'ятаю);

Фока Данило Михайлович (був директором кредитного банку).

У хатах названих господарів зараз живуть односельці.

Мого ж свекра з сім'єю не лише вигнали із власної оселі, а й вислали в Архангельськ – на Соловки, як тоді говорили.

Разом з нашою сім'єю розкуркулили і вислали на Соловки ще дві сім'ї із Бабанки: Босого Трохима Івановича (п'ятеро членів сім'ї) та Чабаненка Степана Федоровича (четверо членів сім'ї). А було так: приїхав із Устинівки представник НКВС Крилов, зібрали збори, енкаведист зачитав список людей, яких назвав куркулями, ворожими елементами суспільства і попередив, щоб ніхто із зачитаних нікуди не йшов з дому, бо всіх виселятимуть із села. Сказав також, що будь-що брати із собою забороняється.

Прийшов свекор із тих страшних зборів, розповів про горе, що нависло над нами й іншими заможними родинами. Плакали, просили допомоги у Бога, але...

Через два дні після зборів під'їхала зранку підвода до двору, сіли всі ми сім'єю (десятеро осіб) на віз (на такі ж "диліжанси" повантажили сім'ї Т. І. Босого й С. Ф. Чабаненка) та й повезли нас в Устинівку.

Перед "подорожжю" ретельно обшукали (робили це наш місцевий житель Гнат Бірзул і якийсь чужий чоловік). Я хотіла взяти із собою кишенькового годинника, прив'язала його тоненькою хусточкою до ноги вище коліна, зверху наділа рейтузи і вийшла до воза. Обшукали – забрали. Обшукували так, що, мабуть, і макове зернятко знайшли б, якби воно було заховане на тілі.

Привезли нас в Устинівку, помістили в школі. Там уже було багато селянських сімей з інших сіл району. Школа охоронялись вартою. Через дві доби переправили нас машинами в Долинську. Із Долинської поїздом привезли в Архангельськ, розмістили в дерев'яних бараках, обнесених колючим дротом з охороною.

У бараках було і холодно, і голодно та ще й до цього сила-силенна клопів, які безжалісно смоктали із нас кров.

Роботу дали тяжку. Чоловік мій працював вантажником на сплаві лісу, а я після смерті свого першого синочка (мене на висилку забрали вагітною, дитя народилось у бараці) вантажила дошки на платформи; через рік перевели до гарячого цеху на паперову фабрику. Робота була настільки каторжною, що дехто із жінок знайшов рятунок лиш на дні Білого моря.

Голод примушував нас крадькома пробиратися з табірної території до місцевих жителів — просити їсти. Якщо хтось із таких прохачів попадався в руки охорони, то карали: заводили в каютку площею метр на метр і зверху на голову пускали через кран холодну воду... (Зараз тіло судомою зводить, коли починаю згадувати, як це було!..) Два рази довелось прийняти і мені "архангельський "душ".

Коли ж табірне начальство узнало, що місцеві люди дають нам їсти, то повивішували на стінах бараків, на дверях, на вікнах, на парканах – скрізь, де тільки можна це було зробити, – гасла зі зверненням

до місцевих мешканців, в яких мовилось: не пускайте їх до своїх приміщень, не давайте їсти, нічим не допомагайте, бо це, мовляв, не люди, а антихристи, кати, звірі.

Після таких характеристик нас стали боятися і не хотіли з нами спілкуватися. З кожним днем трагізм нашого буття поглиблювався. Правда, молодість вселяла в мене оптимізм, я ніколи не втрачала надії на повернення в Україну. Коли ставало дуже гірко на душі, то я й мої подруги співали пісню:

Соловки, Соловки, дальняя дорога,
Сердце ноет от тоски, на душе тревога.
Сердце ноет, грудь болит, на Украину кортит...
Соловки, Соловки, я вас не боюся,
Годик-два здесь помучусь и домой вернуся.
Сердце ноет, грудь болит, на Украину кортит...

Із Архангельська поетапно відправляли пароплавом “куркульський клас” на Соловецькі острови.

Я бачила, як дочка Степана Федоровича Чабаненка (його вислали разом з нами) скочила із палуби пароплава в Біле море і втопилася, коли переводили цей живий товар для відправки на Соловки.

Наш батько не витримав такого знущання і незабаром (першого року) помер. Вирили яму, яка зразу ж наповнилася водою, і опустили туди тіло дорогої нам людини.

Я пробула на засланні три роки, після трьох років вирішила тікати.

До Босого Трохима Івановича приїхав сват Павло Дмитрович Чабаненко: провідати, подивитись на їхнє життя, на життя своєї дочки Пелагії. Був він з нами кілька днів. Ходити йому дозволялося скрізь. Ознайомившись із режимом дня каторжників, з місцевістю, Павло Дмитрович продумує план втечі, ділиться ним із сватовою сім’єю, мною і моїм чоловіком. План ми схвалили, але вирішили, що зараз втікатиму тільки я з дочкою Павла Дмитровича, а мій чоловік іншим разом, коли трапиться підходящий момент.

Із табору вдалось вибратись без будь-яких пригод, але попереду нас чекав довгий тернистий шлях. Всього було. В основному їхали “зайцем” на поїздах, але кілька разів обставини змушували десятки кілометрів відмірювати ногами. Майже місяць добирались додому.

Прибула я в рідне село змучена, виснажена, обдерта, без нічого, через три роки після висилки (1928 — 1931 роки), а мій чоловік із сестрами і матір’ю через чотири роки, цебто в 1932-му. Жили у родичів.

Починався голод. Люди умирали від голоду, ніби мухи від холоду. Нас прийняли в колгосп. Жила я з чоловіком у своїх батьків, у яких була не хата, а хатка на курячих лапках. Потім за допомогою моїх батьків і односельців, які дивилися на наше горе, як на власне, змурували нам хату, сяк-так перекрили, і я з чоловіком поселилася в цій новобудові.

Через багато років, коли ми з чоловіком мали велику сім’ю: семеро дітей (всього я народила 14 дітей), свекруха та нас двоє – ніде було, як кажуть, ні сісти, ні лягти, ми почали просити правління колгоспу дозволити перейти у свекрову хату. Нам дозволили при умові; ту хату, що нам зробили батьки з добрими людьми, здати в колгосп, цебто свою обміняти на свою. Зайшли в порожню, але велику хату Зразу після нашого виселення було все розтягнено і з хати, і з хлівів: меблі, одяг, знаряддя праці, посуд, скотину – все, як мовиться, до нитки. Ще й донині у моєї односельчанки є наша шафа.

Минали десятиріччя. Гірко працювали, дещо придбали в хату, є що постелити і чим вкритися, є в що одягнутися, але все це вже не миле: в хаті я залишилася одна-однісінька, як тополя при битій дорозі. Чоловік помер шість років тому, немає в живих і дев’ятьох дітей із 14. Зараз ще є четверо дочок і син, але всі живуть далеко від мене. Тяжко, важко, але куди дінешся. На віку, як на довгій ниві – всього скуштувала. Як тільки серце витримало!

Про трагізм того страшного часу, про роки сталінської колективізації повинен знати весь світ, особливо наше молоде покоління, щоб подібне ніколи не повторювалось.

Історія не простить, якщо ми не залишимо своїх сповідей про ті “державні жорна”, які перемололи мільйони людських доль, мільйони молодих людей загнали в могили, за що ні один “мірошник”, ні один “зодчий комунізму” не поніс покарання, а жаль! Так глумитися, так знущатися над своїм народом могли лише ті, в чиїх жилах текла не людська кров, а зміїна отрута, в чиїх грудях замість душі сидів диявол.

Записала Оксана Кононенко

ЦІНА СПІВЧУТТЯ

Коли у березні 1944 року, після визволення Устинівки від фашистів, юного Михайла Харченка призвали на службу в Червону армію, навряд чи він щось чув про бандерівців, про УПА, чи тим більше, про національно-визвольні ідеї. Війна застала його старшокласником, разом з батьками змушений був залишитися на окупованій території. Працював у колгоспі, на будівництві дороги, доводилося робити все, що загадували окупанти. Уже напередодні приходу Радянської армії, кілька десятків молодих хлопців, у тому числі й Михайла, вивезли в Долинський район, де примусили будувати протитанкові укріплення. Поселили в'язнів у землянках, обнесених колючим дротом, поводилися з ними жорстоко, при спробі втечі розстрілювали, але Михайлові Харченку разом з кількома односельцями вдалося втекти, переховуватись і дочекатися визволення. Пізніше, вже після арешту цей епізод буде розглядатися як такий, що міг служити додатковим компроматом. Але в ньому, явно, особливо зачепитися не було за що.

Після призову до армії, Михайла спочатку направили в Житомирську область, а через два місяці він став курсантом 3-ої роти 64-го навчального стрілецького полку, що дислокувався у Західній Україні. Буквально через кілька днів після прибуття в полк, лейтенант Козак (показове прізвище, особливо виходячи із завдання полку в тих краях) направив молодого бійця разом з кількома міліціонерами, представником винищувального батальйону (так званих стребків) у мобілізаційний рейд.

Їхнім завданням було вишукувати по селах тих, хто не хотів іти служити до Червоної армії, переховувався, тікав. У селі Юрківці Тернопільської області рейдова група зустрілася із загоном УПА. У перестрілці Михайло Харченко одержав поранення в шию, всі інші члени групи загинули. Спроба прикинутися мертвим нічого не дала, повстанці швидко розкусили хитрощі недосвідченого бійця. Спочатку хотіли й його розстріляти, навіть ставили до стінки, потім, очевидно, розпитавши хто він і звідки, пожаліли хлопчину — нагодували і відпустили, правда, забрали зброю і обмундирування, а Михайла змусили пообіцяти, що він розкидає їхні листівки і кине службу в Радянській армії. Молодий червоноармієць пообіцяв, але, зрозуміло, внутрішньо він до цього був не готовий. І вже добре знав, що коли його з такими листівками зустрінуть свої, довести щось буде неможливо. Тому закопав листівки у полі, а сам подався до сусіднього села Кривенького, де в сільраді застав кількох працівників НКВС. Заїхавши в райцентр по підмогу, група повернулася в Юрківці, але повстанців там, звичайно, і слід вичах. Михайла послали розшукати закопані листівки, але він не зміг (чи не захотів) цього зробити, очевидно, знаючи що саме там написано і розуміючи, що ті тексти не викличуть особливого захоплення в НКВС. Ця історія закінчилася для нього щасливо, він відбувся лише профілактичною бесідою із співробітниками цього специфічного відомства.

Але через кілька місяців, під час такого ж мобілізаційного відрядження в райцентр Монастирщина, хтось із червоноармійців знайшов листівку УПА. Так сталося, що саме Михайло Харченко прочитав її вголос (пізніше енкавеесники довго допитуватимуться — чому саме йому передали листівку? Можливо, він висловлював якесь співчуття, симпатію до УПА?). Про це стало відомо в органах і в лютому 1945-го Михайла заарештували.

Виявилося, що зміст листівки обговорювався. Старші бійці згадували, як вони боролися з "бандитизмом" (мабуть, з національно-визвольною отаманщиною) під час громадянської війни. Хтось гаряче схвалював зміст листівок, які закликали воїнів різних національностей переходити на бік УПА, бо Червона армія не несе визволення їхнім народам. Інший висловлював сумнів: "У Гітлера он скільки зброї було, і то не встояв, а цих що — купка…".

Слідчі НКВС виявили, що устинівець Михайло Харченко любив самотність, був замкнутим, і якось сказав товаришеві по службі: "Мені однаково, чи в штрафбат, чи на фронт". Хтось пригадав, що

під час обіду в одній польській сім’ї, Харченко говорив, що у 1933-му в нас був голод, його батько сховав зерно у трьох ямах, то тільки тому, що одну з них не знайшли, їхня сім’я вижила. Михайло підтвердив, що він, справді, говорив таке, але щодо листівок, то “…читаючи їх, жодної мети не переслідував, нам просто було цікаво, що пишуть бандерівці”. Очевидно, він не лукавив. У його серці, можливо, тільки-тільки, під впливом нової інформації, почали закрадатися сумніви щодо долі своєї нації, тодішньої війни, боротьби з УПА. Але слідчі НКВС, не маючи жодних фактичних підтверджень чи хоча б показань свідків, звинуватили його в добровільному переході на бік УПА, а значить в зраді Батьківщини (саме такі формулювання фігурують у запитах, які надсилалися в Устинівку щодо додаткового компромату на Харченка). Компромату більше не було, але була директива НКВС і НКДБ № 994/94, яка дозволяла таких от, які люблять самотність і розповідають про голод 1933-го, без суду направляти в спецтабір НКВС.

Чи знайшов Михайло відповідь на ті питання, які перед ним постали, пізніше? Хтозна. Але свою ціну навіть за співчуття до національно-визвольної боротьби свого народу він заплатив.

Світлана Орел

СПИСКИ РЕАБІЛІТОВАНИХ ЖЕРТВ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

АГАФОНОВ ПЕТРО ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1903 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, проживав у м.Дніпродзержинську Дніпропетровської області, військовослужбовець 19-го армійського ремонтно-відновлювального батальйону. Заарештований 24.12.1942 особливим відділом НКВС Чорноморської групи військ Закавказького фронту (антирадянська агітація). Засуджений 6.01.1943 військовим трибуналом 5-ої повітряної армії до 10 років виправно-трудових таборів з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 27.04.1959 трибуналом Північно-Кавказького військового округу. (П – 5633)

АНДРІЄВСЬКИЙ ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., с.Вербівка Вільшанського району (нині Городищенський) Черкаської області, українець, освіта вища (Білоцерківський сільськогосподарський інститут, 1927), проживав у селищі радгоспу ім.Димитрова Устинівського району, старший агроном. Заарештований 19.09.1937 УНКВС Одеської області (шкідницька діяльність: “на відкритих токах у пшениці, яку здавали державі, виявлений кліщ”; “на 1420 гектарах озима пшениця дала схожість лиш 40-50%”). Засуджений 16.01.1938 Одеським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна, покарання відбував у Воркуті та Інті. Звільнений 19.09.1947, проживав в с.Івениш Нововолинського району Волинської області. Реабілітований 17.08.1963 Верховним судом УРСР. (П – 7364)

АХРАМЕЄВ ІЛЛЯ АРХИПОВИЧ, 1890 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, проживав на х.Любовичка Березівської сільради Устинівського району, член колгоспу ім.Димитрова. У 1930 році розкуркулений і разом з родиною висланий у Вологодську область, Росія. Заарештований 28.07.1937 Устинівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: “у квітні 1937 року втік із заслання”; був висланий разом із дружиною Меланією Пилипівною та дітьми: Тетяною 9 років, Ганною 6 років, Марією 7 років, Олександром 4 роки, Миколою 2 роки; троє останні померли на засланні, дружина з двома втекла з заслання у лютому 1937-го). Засуджений 2.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконанння вироку у справі немає. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12433)

БАРАНОВ РУВИМ ВУЛЬФОВИЧ, 1912 р.н., колонія Ізраїлівка (нині с.Березуватка), єврей, освіта початкова, проживав у м.Сталіно (нині Донецьк), військовослужбовець. Заарештований 16.06.1942 особливим відділом НКВС 4-ої саперної бригади (антирадянські висловлювання). Засуджений 19.08.1942 військовим трибуналом 3-ої саперної армії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 6.12.1989 трибуналом Московського військового округу. (П – 10884)

БАРБОСЕНКО ЯКІВ ЄГОРОВИЧ, 1880 р.н., Гомельська губернія (нині Білорусія), українець, неписьменний, проживав у с.Новоісаївка Криничуватської сільради Устинівського району, хлібороб-середняк. Заарештований 16.09.1929 Устинівським РВ ДПУ (“під час зборів сільської громади, яка складалася виключно із переселенців із Білорусії, 15.09.1929 разом із Біляковим, Кондратенком, Горбачовим, Леонченком та Агуленком закликав селян не голосувати за самообкладання: “Чому не беруть

з робітників, а нас, селян, грабують?”; разом із Горбачовим вигукував: “Он гляньте, в уповноваженого від райвиконкому Ісака Поволоцького зуби золоті – в комуністів уже золото не вміщається в кишенях, то вони його кладуть у рот!”; за самообкладання на зборах проголосували 24 особи, а проти 31”). Засуджений 5.11.1929 Зінов’євським окружним судом до 2 років позбавлення волі. Верховним судом УРСР 29.12.1929 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1788)

БЕРЕНТ ІВАН ЯКОВИЧ, 1904 р.н., колонія Ізраїлівка (нині с.Березуватка), німець, освіта початкова, колонія Шпрінгфельд (нова назва Жданове), тракторист колгоспу “Дер нойє Вег”. Заарештований 20.03.1938 Устинівським РВ НКВС (“належність до куркульсько-фашистської організації, яка ставила перед собою завдання реставрації капіталізму в СРСР й приходу до влади фашистського уряду, планувала допомагати Німеччині збройно на випадок нападу на СРСР; учасники організації підтримували зв’язок із німецьким консульством та американським товариством “Ара”, від якого отримували матеріальну допомогу і мали намір виїхати в Америку” – із 13 осіб, які проходять по цій справі, двоє народились у Бобринецькому й Компаніївському районах, 10 засуджені до розстрілу). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.05.1938. Реабілітований 21.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10455)

БЕРЕСТОВА ДАРИНА СТЕПАНІВНА, 1902 р.н., с.Інгульське, українка, освіта початкова, працювала у власному господарстві. Заарештована 7.01.1930 Устинівським РВ ДПУ (“участь у організованому селянському повстанні проти активістів нового життя; після арешту свого чоловіка Івана, який був з Чегодаром у клубі, наступного дня з трьома своїми дітьми прийшла в сільраду й ударила голову сільради” – *див. Аркадій Лашкул*). Народним судом Зінов’євського округу 26.01.1930 була засуджена до 1 року неволі умовно. Зінов’євським окрсудом 20.02.1930 присуд скасовано з проведенням нового досудового слідства. Вдруге засуджена 24.05.1930 Зінов’євським окрсудом до 6 місяців позбавлення волі умовно з річним випробувальним терміном, з-під варти звільнена. (П – 13328)

БЕРЕСТОВИЙ ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1902 р.н., с.Інгульське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7.01.1930 Устинівським РВ ДПУ (“участь у організованому селянському повстанні проти активістів нового життя” – *див. Аркадій Лашкул*). Народним судом Зінов’євського округу 26.01.1930 був засуджений до 3 місяців примусової праці. Зінов’євським окрсудом 20.02.1930 присуд скасовано з проведенням нового досудового слідства. Зінов’євським окрсудом 24.05.1930 виправданий, з-під варти звільнений у залі суду. (П – 13328)

БЕРЕСТОВИЙ ОЛЕКСАНДР ГРИГОРОВИЧ, 1910 р.н., с.Інгульське, українець, освіта початкова, селянин-батрак. Заарештований 7.01.1930 Устинівським РВ ДПУ (“участь у організованому селянському повстанні проти активістів нового життя” – *див. Аркадій Лашкул*). Народним судом Зінов’євського округу 26.01.1930 був засуджений до 3 місяців примусової праці. Зінов’євським окрсудом 20.02.1930 присуд скасовано з проведенням нового досудового слідства. Зінов’євським окрсудом 24.05.1930 виправданий, з-під варти звільнений у залі суду. (П – 13328)

БІБІК ЛЕОНІД ТИМОФІЙОВИЧ, 1913 р.н., смт Устинівка, українець, освіта 4 класи, до армії проживав у м.Кривий Ріг Дніпропетровської області, працював трактористом, з 1935 року військовослужбовець 6-го кавалерійського полку у м.Старокостянтинів Хмельницької області. У квітні 1935 року перебував під слідством за шкідництво: поломку трактора. Вдруге заарештований 27.03.1937 особливим відділом НКВС 2-ої кавдивізії (“під час проведення політінформацій та зборів політрукам і командирам ставив провокаційні питання на захист ворога народу Троцького: “На Празькій конференції Троцького викинули з партії – чому ж його послали заключати мирні договори?”, “Чому Троцький складав план пересування військ із Царицинського фронту на Південний, коли він не належав до партії?”). Засуджений 22.08.1937 трибуналом Київського військового округу до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 12.03.1991 головною військовою прокуратурою з реабілітації. (П – 12631)

БІЛАНЕНКО МАРФА ТИМОФІЇВНА, 1904 р.н., с.Бузова Богодарівської (нині Брусівської) сільради Компаніївського (нині Устинівського) району, українка, письменна, проживала у с.Лозуватка Компаніївського району, селянка. Заарештована 20.01.1933 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (12.01.1933 на зборах виключена з колгоспу “8-е березня” за антирадянську агітацію проти колективізації: “Колгоспники працюють не за трудодень, а за дурнодень, бо нічого не отримують”, “Всіх бідняків вигонять

зимою на роботу по холоду, а куркулів вивозять і їм непогано живеться; ось мого батька вислали і там йому добре, бо отримав кожуха, дають їсти і працює головним майстром, а тут бідняки пухнуть з голоду і падають”). Засуджена 9.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років концтабору умовно, з-під варти звільнена. Реабілітована 14.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6656)

БІЛЯКОВ ЯКІВ СЕРГІЙОВИЧ, 1874 р.н., Гомельська губернія (Білорусія), освіта початкова, проживав у с.Новоісаївка Криничуватської сільради Устинівського району, хлібороб. Заарештований 16.09.1929 Устинівським РВ ДПУ (“разом із хліборобами Василем Кіндратенком, Яковом Барбосенком, Кирилом Горбачовим, Василем Агуленком і Дмитром Леонченком 15.09.1929 зірвав збори про самооподаткування” – *див. Яків Барбосенко*). Засуджений 5.11.1929 Зінов’євським окружним судом до 3 років неволі умовно, з-під варти звільнений. Верховним судом УРСР 28.12.1929 присуд скасований. (П – 1788)

БОДОПРОСТ АНТОН НИКИФОРОВИЧ, 1904 р.н., с.Березівка, українець, освіта вища (Московський ветеринарний інститут), член ВКП(б) у 1929-35 роках, проживав у військовому містечку Мінської області, Білорусія, начальник ветеринарної служби 45-го кавалерійського полку 11-ої кавалерійської дивізії, ветлікар 3-го рангу. Заарештований 16.08.1937 головним управлінням держбезпеки НКВС СРСР (антирадянська військово-фашистська змова). Засуджений 30.06.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 30.06.1938. Реабілітований 7.11.1959 Верховним судом СРСР. (П – 5878)

БОЙКО КИРИЛО АНТОНОВИЧ, 1893 р.н., с.Бузова Компаніївського (нині Устинівського) району, українець, освіта початкова, проживав у радгоспі ім.Рози Люксембург Бобринецького району, технік-свинар радгоспу. Заарештований 28.02.1935 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 28.08.1935 особливою нарадою при НКВС СРСР до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1914)

БОЛОТІН КАРПО ІОНОВИЧ, 1900 р.н., с.Ковалівка Криничуватківської сільради Устинівського району, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 10.04.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (агітація проти політики партії та уряду). Засуджений 7.06.1930 Зінов’євським окрсудом до 1,5 року ув’язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 27.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1791)

БОЛОТІН ФІЛАРЕТ ІОНОВИЧ, 1903 р.н., с.Ковалівка Криничуватківської сільради, росіянин, письменний, хлібороб. Заарештований 10.04.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (агітація проти політики партії та уряду: “у березні 1930 року на сходці громадян Криничуватківської сільради ставилось питання про колективізацію, брати Болотіни заявили: “Ми вже орендували землі держфонду і з цього нічого не вийшло, не вийде і з колгоспу” – чим зірвали захід”). Засуджений 7.06.1930 Зінов’євським окрсудом до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 27.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1791)

БОНДАРЕНКО ПЕТРО ПАНКРАТОВИЧ, 1914 р.н., с.Селіванове, українець, освіта початкова, проживав у м.Хабаровську (Росія), червоноармієць військового складу 148. Заарештований 21.07.1937 особливим відділом НКВС 18-го стрілецького корпусу (антирадянська агітація: “разом із військовиками Хор’яковим та Лобковим – *див. книга шоста, Некіровоградщина* – співав антирадянські пісні, що п’ятирічки нас задушили, у колгоспах жить погано, коні пропадають з голоду, співав “Мурку” і розповідав анекдоти, які дискредитовують членів політбюро ВКП(б) і членів уряду; після того, як Хор’якова репресували, разом з Лобковим погрожував тим, хто давав свідчення на суді проти Хор’якова”). Засуджений 21.08.1937 військовим трибуналом 18-го стрілецького корпусу до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 6.05.1991 прокуратурою Далекосхідного військового округу. (П – 12692)

БОРОСАН АНТОН ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1882 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 13.02.1938 Устинівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.05.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпокуратурою. (П – 9749)

БОСИЙ МИКИТА ІВАНОВИЧ, 1877 р.н., с.Інгулець, українець, освіта початкова, член колгоспу “Червона зірка”. Заарештований 27.07.1937 Устинівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 8.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1598)

БОСИЙ ТРОХИМ ІВАНОВИЧ, 1881 р.н., с.Інгульське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7.01.1930 Устинівським РВ ДПУ (“участь у організованому селянському повстанні проти активістів нового життя” – *див. Аркадій Лашкул*). Народним судом Зінов’євського округу 26.01.1930 був засуджений до 2 років неволі та 5 років заслання за межі округу. Зінов’євським окрсудом 20.02.1930 присуд скасовано з проведенням нового досудового слідства. Вдруге засуджений 24.05.1930 Зінов’євським окрсудом до 10 років позбавлення волі з наступним засланням на 10 років. Реабілітований 16.06.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13328)

БУДАК ОЛЕНА ЯКІВНА, 1907 р.н., с.Інгульське, українка, освіта початкова, селянка-біднячка. Заарештована 7.01.1930 Устинівським РВ ДПУ (“участь у організованому селянському повстанні проти активістів нового життя” – *див. Аркадій Лашкул*). Народним судом Зінов’євського округу 26.01.1930 була засуджена до 1 місяця примусової праці. Зінов’євським окрсудом 20.02.1930 присуд скасовано з проведенням нового досудового слідства. Зінов’євським окрсудом 24.05.1930 виправдана, з-під варти звільнена в залі суду. (П – 13328)

БУДАК ТОДОСЬ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1894 р.н., с.Інгульське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7.01.1930 Устинівським РВ ДПУ (“участь у організованому селянському повстанні проти активістів нового життя” – *див. Аркадій Лашкул*). Народним судом Зінов’євського округу 26.01.1930 був засуджений до 2 років неволі та 5 років заслання за межі округу. Зінов’євським окрсудом 20.02.1930 присуд скасовано з проведенням нового досудового слідства. Вдруге засуджений 24.05.1930 Зінов’євським окрсудом до 10 років ув’язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років та наступними 10 роками заслання. Реабілітований 16.06.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13328)

БУДЯК АНТОН СТЕПАНОВИЧ, 1906 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, червоноармієць 2-ої батареї 106-го окремого зенітного артилерійського дивізіону. Заарештований 3.05.1943 особливим відділом НКВС Сталінградського Червонопрапорного корпусного району протиповітряної оборони (контрреволюційна агітація поразницького характеру). Засуджений 25.06.1943 трибуналом Сталінградського гарнізону до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 26.11.1991 прокуроратурою Північно-Кавказького військового округу. (П – 12917)

БУДЯК ПЕТРО ЯКОВИЧ, 1917 р.н., смт Устинівка, українець, освіта 5 класів, член ВКП(б) з 1942 року, старшина 797-го авіаційного полку. Заарештований 10.02.1943 особливим відділом НКВС 202-ої авіадивізії (“антирадянська агітація: “Наш уряд неправильно уклав договір: німці не дурні – викачали з нас хліб, а тепер почали з нами війну”, “В нашому уряді росіяни й українці лиш Калінін і Ворошилов, українців і росіян затискують”, “Ленін коли вмирав, то заповідав на своє місце Рикова”, “Наркома Єжова арештували лиш за те, що він арештував секретаря Грузинського ЦК КП(б)”). Засуджений 18.02.1943 військовим трибуналом 30-го району авіабазування Південно-Західного фронту до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 30.03.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 11304)

ВАЩЕНКО ВАСИЛЬ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1898 р.н., х.Буньківка Ганно–Требинівської сільради, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“агітував проти хлібозаготівлі, показував пачку грошей і казав, що сам він відкупиться, а на бідноту потрібен батіг” – *див. Максим Ващенко*). Засуджений 31.07.1930 Зінов’євським окрсудом до 3 років ув’язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13253)

ВАЩЕНКО МАКСИМ ФЕДОРОВИЧ, 1870 р.н., х.Буньківка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“з початку 1928 року злочинна група пиячила з висланими згодом на північ куркулями, обговорювала як протидіяти заходам радвлади, у них був лозунг “Горілка, жінки, гроші й геть радвладу!” – все це привело до того, що на хуторі Буньківка розпався колгосп”; “агітував проти проведення колективізації, підписки на позику, питав: “Доки нас грабуватимуть?”). Засуджений 31.07.1930 Зінов’євським окрсудом до 5 років ув’язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 12.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13253)

ВАЩЕНКО МИКИТА ЙОСИПОВИЧ, 1888 р.н., х.Буньківка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("агітував проти проведення колективізації" – *див. Максим Ващенко*). Засуджений 31.07.1930 Зінов'євським окрсудом до 5 років ув'язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 12.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13253)

ВИСОКОЛЯН ВОЛОДИМИР ЗАХАРОВИЧ, 1900 р.н., селище Солдатське, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1923 році за переховування членів повстанського загону Іванова — Тита Козуненка і Йосипа Одуда з Очеретяного — Катеринославським губернським судом був засуджений до розстрілу, вирок замінено на 10 років неволі, відбув 2 роки та 3 місяці. Вдруге заарештований 27.08.1928 Устинівським РВ ДПУ (агітував проти заходів радянської влади: "не маючи права голосу, на сільських сходках виступав проти кампанії державної позики на індустріалізацію, говорив, що з весною настане край насиллю радянської влади"). Засуджений 7.12.1928 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 12.10.1931 висланий у північний край на 3 роки. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. Мати Ярина Високолян арештовувалась за те, що у 1922 році після ліквідації повстанського загону Іванова на власній підводі відвозила на ст.Долинська отамана загону Чорний Ворон Платона Черненка, якого у Долинській було виявлено і він застрелився під час переслідування органами ДПУ. (П – 11585)

ВОДОП'ЯНОВ ПАВЛО ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, працівник Ворошилівської машино-тракторної станції. Заарештований 13.02.1938 Устинівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.05.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9748)

ВОЛОШЕНКО ІВАН ПАВЛОВИЧ, 1893 р.н., с.Олександро-Ахтове (нова назва Олександрівка), українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Хрущова. Заарештований 27.07.1941 Бобринецьким МРВ НКДБ ("вихваляв старий буржуазний лад і приватну власність, казав: "Скільки в колгоспі не працюй – однак нічого не заробиш; для мене все одно що радянська влада, що фашистська", руйнував трудову дисципліну в колгоспі"). Засуджений 9.01.1943 особливою нарадою при НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2651)

ВОЛОШИН АРСЕН АРТЕМОВИЧ, 1892 р.н., с.Антонівка, українець, освіта вища педагогічна, проживав у м.Кіровограді, директор школи №4. Заарештований 7.10.1944 Кіровоградським РВ НКДБ ("під час німецької окупації у листопаді-грудні 1941-го і вересні-грудні 1942-го працював завучем школи №1, був членом комісії з виправлень радянських підручників, де заклеювали портрети керівників партії й уряду; провадив антирадянська агітацію, допускав поразницькі вислови"). Засуджений 13.12.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 21.03.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13887)

ВОЛЬФ РЕЙНГОЛЬД ЯКОВИЧ, 1915 р.н., х.Медвежа Балка, німець, освіта початкова, проживав у колонії Шпрінфельд Устинівського району, член артілі "Дер-нойє-Вег". Заарештований 3.12.1937 Устинівським РВ НКВС ("нищення біографій кандидатів у депутати до Верховної ради СРСР"). Засуджений 9.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8866)

ВОРОБЙОВ МЕФОДІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Ганно-Требинівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.03.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("разом з односельцями Михайлом Шевченком і Григорієм Лагодою виступав з критикою на різних зборах, а склалось враження, ніби вони агітують проти радянської влади"). Зінов'євським окрсудом 31.07.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1842)

ВОРОГ ОЛЕКСІЙ ПЕТРОВИЧ, 1912 р.н., с.Каховка Миколаївського району Одеської області, українець, письменний, проживав у смт Устинівка, вчитель середньої школи. Заарештований 10.10.1937 Устинівським РВ НКВС (підозрювався у контрреволюційній українській націоналістичній роботі в школі). Управлінням НКВС Миколаївської області 23.02.1938 слідство припинене, з-під варти звільнений. (П – 5690)

ГАЙТКО ГРИГОРІЙ ІРОНОВИЧ, 1904 р.н., м.Горліце (Польща), українець, письменний, проживав у с.Антонівка Устинівського району, тесля колгоспу. Заарештований 19.05.1946 Устинівським

РВ МДБ (“в роки німецької окупації в Польщі брав участь у виступах проти партизанського руху і радвлади, серед українських переселенців проводив активну антирадянську агітацію”; “у 1945 році разом з десятком родин переселений в Устинівський район”; “Особисто я була в березні 1946 року в хаті Гайтка і за моєї присутності він дорікав дружині: “Через тебе я потрапив у цю тюрму, тобі хотілось в СРСР – згоріла б ти з ним разом: тут усе побудовано на шахрайстві, нема ніяких порядків, а колгосп – це і є тюрма, в колгоспі народ мучать гірше, ніж у тюрмі; щоб там не сталось, а треба виїжджати звідси в Польщу” – із показань свідків”). Управлінням МДБ Кіровоградської області 10.09.1946 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2539)

ГАРБУЗ ГРИГОРІЙ КІНДРАТОВИЧ, 1909 р.н., хутір Лихачова (перейменований на Ленінка) Степанівської сільради, українець, освіта початкова, проживав на хуторі Новопетрівка Степанівської сільради Устинівського району, член артілі ім.10-го з’їзду ЛКСМ. У 1929 році розкуркулений, у 1930-ому разом із батьками висланий на північ. Заарештований 28.07.1937 Устинівським РВ НКВС (“у 1931 році втік із заслання, знову пійманий і відправлений; у 1937-ому вдруге втік, вернувся додому, зійшовся із такими ж утікачами, як сам, двоюрідним братом Олексою Олександровичем, батьком Кіндратом Григоровичем, які з заслання вернулись іще в 1934 році, із Даркою Запеклою, втікачкою у 1935-ому – вступив у артіль і вів антирадянську агітацію: “при вступі в артіль на запитання “Де ви будете жити?” відповів: “Скоро колишнім розкуркуленим повернуть їхні хати, я житиму у своїй”, “На півночі я жив краще, ніж тут – я там з голоду не пух”, “Ви не вмієте господарювати, без нас, куркулів, і тепер не обійдетесь”). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8975)

ГІБНЕР ОЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ, 1882 р.н., колонія Шпрінгфельд, німець, освіта початкова, конюх колгоспу “Дер нойє Вег”. Заарештований 16.03.1938 Устинівським РВ НКВС (“участь у контрреволюційній фашистській організації” – *див. Іван Берент*). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.07.1938. Реабілітований 21.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10455)

ГІБНЕР ФРІДРІХ МИХАЙЛОВИЧ, 1895 р.н., колонія Шпрінгфельд, німець, освіта початкова, член колгоспу “Дер нойє Вег”. У 1921 році заарештовувався Бобринецькою ЧК як заручник. Вдруге заарештований 5.10.1937 Устинівським РВ НКВС (“у 1919 році служив у денікінській армії; член секти баптистів; член контрреволюційної організації німців-куркулів, які вихваляли фашистський лад, підтримували зв’язок з німецьким консульством, займались шкідництвом у колгоспі, намагались організувати виїзд німців у Молдавію” – всі 9 осіб, що проходять у справі, розстріляні). Засуджений 30.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 14.02.1938. Реабілітований 6.08.1966 Кіровоградським облсудом. (П – 8067)

ГІДТ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1908 р.н., с.Ізраїлівка (нині с.Березуватка), німець, освіта початкова, проживав у колонії Шпрінгфельд Устинівського району, продавець кооперативної крамниці. Заарештований 13.03.1938 Устинівським РВ НКВС (“участь у контрреволюційній фашистській організації” – *див. Іван Берент*). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 9.02.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10455)

ГЛАДИР МАРІЯ ЯКІВНА, 1888 р.н., с.Березівка, українка, освіта початкова, староста церкви. Заарештована 12.01.1930 Устинівським райвідділом міліції (“агітувала проти колгоспного ладу і заходів радянської влади” – *див. Григорій Жданович*). Засуджена 1.02.1930 Зінов’євським окрсудом до 5 років ув’язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та засланням на 5 років. Реабілітована 12.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13250)

ГЛУХЕНЬКИЙ ІВАН ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1876 р.н., м.Новий Буг Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Новокриничне Новоустинівської сільради Устинівського району, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“у 1920-21 роках мав зв’язок із повстанським загоном Іванова, постачав його продуктами і фуражем, син Костянтин служив у Іванова, де й загинув; поширював чутки про недалеку загибель радянської влади, про те, що не треба виконувати план хлібозаготівлі, чим підривав кампанію хлібозаготівлі та колективізації в цілому”). Засуджений 4.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10045)

ГЛУХЕНЬКИЙ ОВСІЙ ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1879 р.н., м.Новий Буг Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Сухий Став (нині приєднане до с.Криничне) Устинівського району, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("у 1920-21 роках мав зв'язок із повстанським загоном Іванова, постачав його продуктами і фуражем; куркуль, що має 13 десятин землі і 2,5 десятини орендує, минулої податкової кампанії приховав від обкладання молотарку і двигун, приховав від оподаткування і 2 десятини землі; систематично виступає проти хлібозаготівлі, посівної кампанії та інших заходів радвлади: "Для захисту самих себе треба створювати селянські спілки"). Засуджений 4.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10045)

ГЛУЩЕНКО ВАСИЛЬ ФЕДОРОВИЧ, 1894 р.н., хутір Червона Межа Криничненської сільради, українець, освіта початкова (Устинівське земське народне училище), хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("у 1920 році служив у денікінській армії; у 1927-ому агітував проти реалізації селянської позики; у 1929-ому відмовляв селян сіяти хліб, адже все одно заберуть усе, отже треба сіяти лиш для власних потреб"; сам Глущенко свідчив: "Я свій хліб весь здав; уповноваженим райвиконкому із хлібозаготівлі в нас був інспектор наросвіти Троян, в якого я працював сексотом, подавав йому дані про куркульство – очевидно ця справа сфабрикована куркулями"). Засуджений 30.03.1930 особливою нарадою ДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10008)

ГЛУЩЕНКО ТИХІН БОРИСОВИЧ, 1890 р.н., с.Макалевичі Малинського (нині Радомишльського) району Житомирської області, українець, освіта 2 класи, проживав у с.Нариманівка Устинівського району, колгоспник. Заарештований 27.08.1945 Устинівським РВ НКДБ (в роки німецької окупації працював з липня 1941 по жовтень 1942 бригадиром, а з жовтня 1942 по березень 1944 старостою громадського двору). Засуджений 17.10.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 18 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. 5.03.1950 помер у центральній лікарні "Верлага" Західного управління будівництва Байкало-Амурської магістралі МВС СРСР. Реабілітований 26.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13072)

ГНИЛЕЦЬКИЙ МУСІЙ ЄВЛАМПІЙОВИЧ, 1885 р.н., с.Седнівка, українець, неписьменний, проживав у с.Морквина Компаніївського району, колгоспник. Заарештований 10.05.1949 УМДБ Кіровоградської області (посібництво німецьким окупантам, антирадянська агітація). Засуджений 28.06.1949 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Трибуналом Київського військового округу 5.11.1954 міру покарання зменшено до 5 років позбавлення волі, 14.07.1954 звільнений з табору. Реабілітований 23.10.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13638)

ГОРА АНДРІЙ ЮХИМОВИЧ, 1900 р.н., с.Когушівка, українець, освіта початкова, проживав на х.Родзянкіне (нова назва с.Трудолюбівка) Василівської сільради Бобринецького району, секретар сільради. Заарештований 1.02.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (служба у денікінській армії, агітація проти радвлади). Бобринецьким РВ ДПУ 12.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2828)

ГОРБАЧОВ КИРИЛО ФЕДОРОВИЧ, 1889 р.н., Гомельська губернія (Білорусія), освіта початкова, проживав у с.Новоісаївка Криничуватківської сільради, хлібороб. Заарештований 16.09.1929 Устинівським РВ ДПУ ("разом із хліборобами Василем Кіндратенком, Яковом Барбосенком, Яковом Біляковим, Василем Агуленком і Дмитром Леонченком 15.09.1929 зірвав збори, виступаючи проти самооподаткування" – *див. Яків Барбосенко*). Засуджений 5.11.1929 Зінов'євським окружним судом до 2 років неволі. Верховним судом УРСР 28.12.1929 присуд скасований, з-під варти звільнений. (П – 1788)

ГОРДІЄНКО АНТОН МИХАЙЛОВИЧ, 1865 р.н., с.Сонцеве, українець, неписьменний, проживав у с.Жовтневе Устинівського району, хлібороб-одноосібник. Заарештований 1.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("в період хлібозаготівлі й осінньої посівної кампанії агітував бідняків не виконувати ухвал радянської влади, агітував проти колективізації"). Засуджений 8.06.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 24.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3663)

ГОРОБЕЦЬ МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ, 1894 р.н., с.Новоісаївка, українець, освіта початкова, працював вільнонайманим у військовій частині 343 батальйону аеродромного обслуговування.

Заарештований 11.10.1942 особливим відділом НКВС 28-го району авіабазування ("служив у царській армії, перебував в угорському полоні у 1915-19 роках; в Червону армію покликаний у серпні 1941-го, з 1.04.1942 переведений у вільнонаймані; знаючи про намір кухаря Василя Трохліба зрадити Батьківщині, не повідомив про це командуванню, чим сприяв дезертирству останнього з військової частини; вів контрреволюційну агітацію: вихваляв фашистську Німеччину, зводив наклепи на радянське інформбюро" – із звинувачувального висновку; із пояснень Горобця на суді: "Коли наш батальйон перебазовувався на лівий берег Дону перед наступаючим ворогом, Трохліб зізнався мені, що дружина його засуджена, а семеро дітей залишились напризволяще, тому він вирішив залишитись на правому березі; й коли німці стали бомбардувати, він кудись зник – може, його й убило при бомбуванні"). Засуджений 24.10.1942 військовим трибуналом 23-го РАБ до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборів з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 15.01.1993 Генпрокуратурою України. (П – 13756)

ГОХГАЛЬТЕР ВОЛОДИМИР ФРІДРІХОВИЧ, 1914 р.н., колонія Шпрінгфельд, німець, освіта початкова, тракторист колгоспу "Дер нойє Вег". Заарештований 13.03.1938 Устинівським РВ НКВС ("участь у контрреволюційній фашистській організації" – *див. Іван Берент*). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 24.12.1942 в неволі. Реабілітований 21.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10455)

ГОХГАЛЬТЕР ІВАН ФРІДРІХОВИЧ, 1888 р.н., колонія Федльзенгут Криворізького району Дніпропетровської області, німець, освіта початкова, проживав у колонії Шпрінгфельд Устинівського району, пасічник колгоспу "Дер нойє Вег". Заарештований 13.03.1938 Устинівським РВ НКВС ("участь у контрреволюційній фашистській організації" – *див. Іван Берент*). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.05.1938. Реабілітований 21.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10455)

ГОХГАЛЬТЕР ОЛЕКСАНДР ФРІДРІХОВИЧ, 1894 р.н., с.Федльзенгут Апостолівського району Дніпропетрівської області, німець, письменний, проживав у колонії Шпрінгфельд Устинівського району, комірник, завгосп колгоспу "Дер нойє Вег". Заарештований 13.03.1938 Устинівським РВ НКВС ("участь у контрреволюційній фашистській організації" – *див. Іван Берент*). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 21.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10455)

ГРАБОВИЙ МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1923 р.н., с.Ворошилівка (нова назва с.Жовтневе), українець, освіта середня, податковий інспектор райфінвідділу. Заарештований 20.04.1944 Устинівським РВ НКДБ ("у червні 1941 року після закінчення фінансового технікуму був направлений на роботу у західні області України, але почалася війна, залишився працювати у райфінвідділі, в тил не евакуйовувався, бо хворів і був інвалідом, без однієї ноги; у травні 1942-го німецький комендант під загрозою розстрілу змусив прийти у податкову систему, де працював кілька місяців" – із свідчень звинуваченого на суді; "проживаючи в окупацію у Ворошилівці, в серпні 1943 року разом із жандармами конвоював у районну поліцію 9 осіб радянських активістів, з яких 2 були звільнені, решта розстріляні" – із звинувачувального висновку). Засуджений 28.12.1948 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 15 років каторги з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Верховний суд СРСР 29.04.1949 міру покарання зменшив до 5 років ув'язнення з поразкою прав на 3 роки, звільнений 20.06.1949. Реабілітований 2.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14198)

ГРІНБЕРГ ЗЮЗЯ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1907 р.н., с.Ізраїлівка (нині Березуватка), єврей, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, учень токаря на заводі "Червона зірка". Заарештований 18.12.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("член контрреволюційної троцькістської організації"). Кіровською міською прокуратурою 27.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2298)

ГУДИМА ПАРАМОН ЯКОВИЧ, 1889 р.н., с.Ганно-Требинівка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червона гвардія". Заарештований 9.10.1937 Устинівським РВ НКВС (вихваляв Троцького, зводив наклепи на Сталіна). Засуджений 15.02.1938 спецколегією Миколаївського облсуду до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 11.05.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11825)

ГУЖВА МАРІЯ ЯКІВНА, 1921 р.н., смт Устинівка, українка, освіта середня, домогосподарка. Заарештована 6.06.1945 Устинівським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації працювала контролером

заготівлі молокопродукції Устинівської сільської комендатури”). Засуджена 14.08.1945 військовим трибуналом НКВС Кіровоградської області до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 13.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13068)

ГУЦАЛО САВЕЛІЙ МАКАРОВИЧ, 1889 р.н., с.Седнівка, українець, освіта початкова, рахівник Устинівської машино-тракторної станції. Заарештований 7.09.1937 Устинівським РВ НКВС (вербував молодь в українську націоналістичну контрреволюційну групу). Управлінням НКВС Миколаївської області 14.12.1938 справа припинена, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи рахівником колгоспу “Комунар”, заарештований 11.07.1941 Бобринецьким МРВ НКДБ (антирадянська діяльність). Управлінням НКВС Красноярського краю 23.07.1942 справа припинена у зв’язку зі смертю обвинуваченого 20.04.1942 у Красноярській тюрмі. (П – 2331, 4005)

ДАНЬКО ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1901 р.н., с.Верещаки Лисянського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Новокиївка Устинівського району, хлібороб. У 1931 році був засуджений за хуліганство до 1,5 року неволі. Вдруге заарештований 25.03.1934 Одеським облвідділом ДПУ (“будучи бригадиром з обмолоту, організовував масові крадіжки зерна з-під молотарки, яке згодом виявила буксирна бригада в ямах усіх членів бригади; під впливом Цикаленка організував масові виступи проти хлібозаготівельної кампанії, що вилилось у волинку 1932 року: озброївшись вилами і косами, селяни прогнали заготівельну комісію; після цього Данько втік із села” – *див Панас Цикаленко, Бобринецький район, книга перша*). Одеським облвідділом ДПУ 20.06.1934 справа виділена в окреме провадження, 21.06.1934 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд. (П – 7522)

ДЕМ’ЯНЕНКО ЮХИМ ФЕДОРОВИЧ, 1896 р.н., с.Криничуватка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 25.06.1941 Устинівським РВ НКВС (“провадив руйнівну роботу серед членів колгоспу “Агрокультура”: підривав трудову дисципліну, вів антирадянську агітацію, коли була опублікована постанова уряду про перехід на 8-годинний робочий день і 7-денний тиждень, про заборону переходу з одного підприємства на інше, казав, що радвлада проіснує не більше 2-3 місяців, а потім вернуться старі часи й усе буде по старому”). Засуджений 30.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу з конфіскацією майна, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 16.09.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13589)

ДЗИМЛЮК АНТОН ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Слобідка Михалпільського району Вінницької (нині Ярмолинецького Хмельницької) області, українець, неписьменний, проживав на х.Молочна Балка Устинівської селищної ради, сторож радгоспу “Прогрес” Долинського району. У 1933 році був засуджений до 1 року примусової праці. Вдруге заарештований 17.10.1934 Долинським РВ НКВС (“член нелегальної релігійної секти “хлистунів”, які пророкували голод, загибель радянської влади, залучали молодь до секти; разом із Миною Потапенком та Семеном Коняхіним – *див. Долинський район, книга друга* – купив фальшиві документи для проживання; провідник Потапенко в період жнив поширив провокаційну, розраховану на обамбулену релігійними забобонами масу й спрямовану на зрив польових робіт легенду про те, що неподалік появилась ікона Божої Матері, порізана й стікає кров’ю через те, що робітники радгоспів і колгоспники працюють у вихідні і святкові дні”). Дніпропетровським облсудом 13.01.1935 звинувачення в антирадянській пропаганді знято, засуджений до 6 місяців виправних робіт. (П – 13048)

ДЗЮБЕНКО КИРИЛО СЕМЕНОВИЧ, 1855 р.н., с.Криничуватка, неписьменний, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 11.05.1930 Устинівським РВ ДПУ (“агітував за вихід з колгоспу, брав участь у куркульській волинці; погрожував бідняку Бандурі, що викине його із своєї конфіскованої хати” – *див. Лавро Кучеренко*). Засуджений 25.05.1930 Зінов’євським окрсудом до 3 років ув’язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років та із забороною протягом 5 років проживати у Зінов’євському та суміжних округах. Верховним судом УРСР 27.07.1930 міра покарання визнана умовною. Реабілітований 31.08.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1795)

ДИМНИЧ ВАСИЛЬ ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1885 р.н., с.Ворошилівка (нова назва Жовтневе), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 2.02.1930 Зінов’євським окружним відділом ДПУ (“в період хлібозаготівлі вів агітацію серед бідноти, попереджаючи, що коли здадуть хліб, то щоб не чекали допомоги, коли будуть голодні; також вороже ставився до осінньої посівної кампанії та суцільної

колективізації – мав на селян величезний вплив”). Засуджений 8.06.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 24.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3663)

ДИМНИЧ ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1893 р.н., с.Троїцьке Лихівського (нині П’ятихатського) району Дніпропетровської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Ворошилівка (нині Жовтневе) Устинівського району, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“контрреволюційна діяльність: виступав проти колективізації, бо це панщина і експлуатація, а бідняки будуть рабами, проти контрактації й посівної кампанії, проти виконання плану хлібозаготівлі; залякував бідноту не сіяти й не розширювати посівні площі, оскільки більшовики все одно заберуть усе”). Засуджений 30.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 7 років ув’язнення у концтаборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10004)

ДИМНИЧ ОЛЬГА ТЕРЕНТІЇВНА, 1915 р.н., с.Новоігорівка, українка, освіта початкова, без певного місця роботи. Заарештована 4.08.1937 Устинівським РВ НКВС (із свідчень звинуваченої: “Восени 1929 року мого 64-річного батька Терентія Миколайовича розкуркулили й за контрреволюційну агітацію проти колективізації засудили до ув’язнення у далеких таборах на півночі; весною 1930-го розкуркулили моїх братів Андрія, 1908 р.н., Василя, 1912 р.н., Миколу, 1913 р.н., й мене, і всіх вислали у Вологодський округ Північного краю”; із звинувачувального висновку: “в перших числах липня 1937 року в селі Ворошилівка з’явилась дочка колишнього куркуля Ольга Димнич, яка втекла з заслання, серед жителів села стала вести антирадянську агітацію: “Скільки в колгоспі не працюйте – хліба не отримаєте; ось скоро буде війна, бо комуністи Тухачевського й Якіра розстріляли; а тих, хто розкуркулював – судитимуть”). Засуджена 2.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10292)

ДИМЧЕНКО ПЕТРО МИКОЛАЙОВИЧ, 1958 р.н., с.Мар’янівка, українець, освіта середня, член КПРС, в армії служив у травні-грудні 1983 року, звільнений за станом здоров’я, проживав у с.Криничуватка Устинівського району, меліоратор колгоспу ім.Леніна. Заарештований 13.08.1984 УКДБ Кіровоградської області (“систематичне розповсюдження в письмовій формі брехні, яка дискредитовує радянську державу та суспільний лад: восени 1974 року, проживаючи в Устинівці в гуртожитку й навчаючись у 9-ому класі, написав листа в ФРН професору Майснеру: “Комуністів я ненавиджу, бо вони зробили мені багато зла”, просив допомогти йому втекти за кордон; у вересні 1983 року під час служби в армії написав листа на радіо Швеції, в якому просив політичного притулку; через радіоприймач ВЕФ-202 слухав передачі зарубіжних радіостанцій; 31 січня 1984 року в райцентрі вивісив на людних місцях, на акації біля будинку райнарсуду, на дверях ларка та туалету, три листівки, виготовлені на ватманському папері із антирадянськими закликами “хай живе вільна Україна”, “росіяни нас ведуть до загибелі”, “зараз нема чого їсти – все віддається братам”; у червні 1984-го відправив листа у Москву в посольство США, в якому повідомляв дислокацію і командний склад деяких військових частин Радянської армії”). Засуджений 20.05.1985 Кіровоградським облсудом до примусового лікування в психіатричній лікарні. Рішенням народного суду Кіровського району м.Кіровограда від 1.03.1988 із психіатричної лікарні звільнений 15.04.1988. Реабілітований 24.08.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8430)

ДОЛГОРУК ОЛЕКСА ФЕДОСІЙОВИЧ, 1884 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 23.04.1944 Устинівським РВ НКДБ (вихваляв німецьку владу, зводив наклепи на Ленінський комсомол). Засуджений 26.07.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 28.12.1988 Кіровоградським облсудом.(П – 8515)

ДРАГОЖИЛОВ ВАСИЛЬ АНТОНОВИЧ, 1918 р.н., с.Варварівка Медівської сільради, українець, освіта 7 класів, член ВЛКСМ, червоноармієць Ханківського прикордонного загону Прибалтійського округу. Заарештований 15.08.1940 особливим відділом НКВС Ханківського прикордонного загону (“розповідав антирадянські анекдоти, вів контрреволюційну агітацію серед військовослужбовців: ганив окремі укази президії Верховної ради про перехід на 8-годинний робочий день і 7-денний робочий тиждень, про нагородження орденами й медалями учасників боїв із білофінами, заснування генеральських та адміральських військових звань”). Засуджений 29.10.1940 трибуналом прикордонних військ НКВС Прибалтійського військового округу до 4 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.08.1990 Головною військовою прокуратурою. (П – 12588)

ЕЙТЕНЕЄР МИКОЛА ЯКОВИЧ, 1911 р.н., с.Миколайфельд Молочинського району Дніпропетровської області, німець, освіта середня, член ВЛКСМ, проживав у колонії Шпрінгфельд Устинівського району, директор неповної середньої школи. Заарештований 5.04.1938 Устинівським РВ НКВС (“участь у контрреволюційній фашистській організації” – *див. Іван Берент*). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 1985 року в Норильську. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 10455)

ЕПЕЛЬМАН МЕЄР МЕНДЕЛЬОВИЧ, 1901 р.н., с.Березівка, єврей, освіта початкова, член ВКП(б) з 1928 року, проживав у м.Миколаєві, заступник голови міськради. Заарештований 2.10.1937 Миколаївським МВ НКВС (“активний учасник антирадянської право-троцькістської терористичної організації, що діяла в Миколаївській області, до якої його завербував у 1935 році другий секретар Миколаївського міськкому партії Василь Коломок; чинив шкідництво з метою зриву робітничого постачання і торгівлі продовольчими і промисловими товарами, щоб викликати серед трудящих масове невдоволення радвладою; схвалював терористичні методи боротьби проти керівників партії і радянського уряду”). Засуджений 24.11.1937 військовою колегією Верховного суду СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.11.1937. Реабілітований 21.06.1956 прокуратурою Миколаївської області. (П – 3888)

ЄВСТРАТЕНКО ВАСИЛЬ ДМИТРОВИЧ, 1868 р.н., с.Бруньківка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 26.05.1930 Устинівською райміліцією (антирадянська агітація, діяльність). Засуджений 30.07.1930 Зінов’євським окружним судом до 5 місяців примусових робіт. Реабілітований 16.06.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13327)

ЄВСТРАТЕНКО ЙОСИП ВАСИЛЬОВИЧ, 1897 р.н., с.Шостакове, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 26.05.1930 Устинівським РВ міліції (антирадянська діяльність). Засуджений 30.07.1930 Зінов’євським окрсудом до 3 років ув’язнення у концтаборах з засланням на 3 роки за межі України та позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 16.06.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13327)

ЄВСТРАТЕНКО ПАНТЕЛЕЙМОН ПЕТРОВИЧ, 1901 р.н., с.Шостакове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 26.05.1930 Устинівським РВ міліції (антирадянська агітація). Засуджений 30.07.1930 Зінов’євським окрсудом до 5 років ув’язнення у концтаборах з засланням на 3 роки за межі України та позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 11.11.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13327)

ЄРЕМЕНКО ІВАН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1885 р.н., с.Б.Данилівська Федорівської волості Олександрійського повіту Херсонської губернії, українець, освіта початкова, проживав у с.Шостакове Ганнотребинівської сільради Устинівського району, коваль колгоспу ім.Косіора. Розкуркулений у 1930 році, висланий на північ. Заарештований 26.03.1938 Устинівським РВ НКВС (“до 1924 року листувався із рідним братом, який в роки громадянської війни служив у денікінській армії, розстрілював червоних партизан і емігрував з денікінцями за кордон; вів контрреволюційна агітацію: вихваляв царський капіталістичний лад, висловлював поразницькі настрої стосовно СРСР; займався шкідництвом: відкрито виступав проти підживлення ´рунту в колгоспі”). Засуджений 22.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 17.07.1938. Реабілітований 29.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10677)

ЖДАНОВИЧ ГРИГОРІЙ ІЛАРІОНОВИЧ, 1875 р.н., с.Ставки Пінського повіту Мінської губернії (Білорусія), білорус, освіта середня духовна – Мінська семінарія, проживав у с.Березівка Устинівського району, священослужитель. Заарештований 13.01.1930 Устинівським райвідділом міліції (“на перший день різдва 7.01.1930 читав проповідь у сільській церкві, де зібралося близько двохсот віруючих, говорив: “Радянська влада мене пограбувала, за несплату податків забрала 53 буханки печеного хліба і 40 пудів зерна; миряни, не заблудіться, не записуйтесь у колективи, бо й з вами таке ж буде; на землю прийшов антихрист, щоб зібрати вас в одне місце й ви їли з одного котла”, всі плакали після його проповіді; 11 січня на сільських зборах виступали Фока Лахтіонов, Настя Осетрова, Ананій Орехов, які закликали односельців не вступати в колгосп”). Засуджений 1.02.1930 Зінов’євським окрсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та до 5 років заслання. Реабілітований 12.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13250)

ЗАВИНА ОЛЕКСА СЕРГІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Новоігорівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 25.02.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (агітація проти колективізації,

хлібозаготівельних робіт, самооподаткування). Засуджений 19.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 19.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5969)

ЗАВОРОТНЯ МАРІЯ ЗАХАРІВНА, 1913 р.н., смт Устинівка, українка, освіта початкова, член колгоспу ім.Куйбишева. У 1930 році разом з батьком Захаром Демидовичем, матір'ю Одаркою та братом Антоном розкуркулені й вислані за межі України. Заарештована 29.07.1937 Устинівським РВ НКВС ("у 1933 році всією родиною втекли із заслання у Вологодський округ і вернулись у село; вступила в колгосп і вела антирадянську агітацію: "Казали, що радянська влада хороша, а ходите голі й босі", "Все одно колгоспники нічого не отримають, бо весь хліб держава вивезе за кордон"). Засуджена 2.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8936)

ЗАВОРОТНІЙ АНДРІЙ КОРНІЙОВИЧ (КАРПОВИЧ), 1900 р.н., с.Нариманівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 15.03.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти колективізації, хлібозаготівельних робіт). Засуджена 14.05.1930 Зінов'євським окрсудом до 5 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та до 3 років заслання. Верховним судом УРСР 17.06.1930 міру покарання зменшено до 2 років неволі без заслання. Реабілітований 19.08.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1803)

ЗАВОРОТНІЙ АНТОН ЗАХАРОВИЧ, 1916 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Куйбишева. Заарештований 28.07.1937 Устинівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8976)

ЗАВОРОТНІЙ НИКИФОР САВЕЛІЙОВИЧ, 1900 р.н., смт Устинівка, українець, неписьменний, проживав у смт Компаніївка, вантажник райспоживспілки. Заарештований 6.07.1949 військовою прокуратурою МВС Українського округу (в липні 1941 року пішов працювати в німецьку комендатуру конюхом-кучером – до кінця вересня, далі до серпня 1942-го – їздовий райспоживспілки, з серпня – кучер у шефа райуправи; у січні 1942 року привіз із Кіровограда на посаду голови райспоживспілки Миколу Андросова, поселив у своїй хаті, згодом той перейшов на іншу квартиру; у січні 1942-го Заворотні донесли німецьким каральним органам на радянського патріота Андросова, що він зберігає й розповсюджує серед населення радянські листівки – 21 січня Андросова повісили; вів антирадянську агітацію; за виконання розпоряджень шефа райуправи, за сумлінну службу шеф дав йому двоє поросят по 50 кілограм кожне, шкіру на чоботи, вулика та інше"). Засуджений 29.09.1949 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 25 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Прокуратурою військ МВС Кіровоградської області 8.05.1951 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 2797)

ЗАЇКА ІВАН ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1888 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("у 1919 році служив у денікінській армії; куркуль, у 1927 році позбавлений виборчих прав; в період реконструкції сільського господарства перешкоджав виконанню заходів радвлади: на початку 1929-го вивіз на ринок продавати зерно, не виконавши свого плану хлібоздачі; агітував проти колективізації: "Крім голоду колективи нічого не принесуть; сюди пришлють чужаків, які сидітимуть на шиї у селянства"). Засуджений 17.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 7 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10361)

ЗАЇКА ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1901 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Новоустинівка Устинівського району, хлібороб. У 1922 році за участь в політбанді Іванова був засуджений ревтрибуналом до розстрілу, з-під варти втік. Вдруге заарештований 1.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт, колективізації). Засуджений 3.03.1930 трійкою при колегії ДПУ до розстрілу, дати виконання вироку у справі немає. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10366)

ЗАМША ПОРФИР ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Жовтневе, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація, направлена на зрив заходів радвлади на селі). Засуджений 19.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5995)

ЗАМША ТИХІН СИЛОВИЧ, 1886 р.н., с.Ворошилівка (нині с.Жовтневе), українець, освіта початкова, проживав у с.Троцьке Ворошиловської сільради Устинівського району, хлібороб. Заарештований 20.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 22.03.1930 трійкою при колегії ДПУ до розстрілу, дати виконання вироку у справі немає. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10370)

ЗАПЕКЛА ДАРИНА РОДІОНІВНА, 1893 р.н., х.Ліхачова Степанівської сільради, українка, освіта початкова, колгоспниця артілі ім.10-го з'їзду ВЛКСМ. У 1929 році розкуркулена, у 1930-ому разом з чоловіком Антоном і дітьми Стефою, Григорієм та Лідією вислана у Тотемський район Вологодської області, чоловік того ж року помер, а Дарина з дітьми у 1935-ому втекла додому. Вдруге заарештована 28.07.1937 Устинівським РВ НКВС ("вела антирадянську агітацію: "Нас тільки дурять, коли кажуть, що будемо господарями в колгоспі, заганяють і навіть не запитують, чи ми хочемо туди йти; а господарями були ми тоді, коли я могла намолотити собі тисячу пудів хліба – не тільки я, а всі тоді не були ні голодними, ні обідраними"). Засуджена 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8977)

ІВАЩЕНКО ВОЛОДИМИР КІНДРАТОВИЧ, 1909 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, автомеханік. Заарештований 5.11.1943 відділом контррозвідки "Смерш" 504-го відділення артилерійського кулеметного батальйону 115-го укріпрайону (підозрювався в тому, що добровільно здався в німецький полон). Відділом контррозвідки "Смерш" 115-го укріпрайону 1-го Білоруського фронту 19.07.1944 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 4954)

ІЛЬЧЕНКО ДМИТРО ДМИТРОВИЧ, 1884 р.н., с.Ганно-Требинівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти колективізації). Засуджений 26.05.1930 Зінов'євським окрсудом до заслання за межі Зінов'євської округи на 5 років. Реабілітований 20.12.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 12965)

ІЩЕНКО ЄВМЕН ЮХИМОВИЧ, 1895 р.н., с.Селіванове, українець, освіта початкова, житель с.Любовичка Устинівського району, хлібороб. Розкуркулений у 1930 році. Заарештований 3.07.1930 Устинівським райвідділом міліції ("самовільно повернувся в свою хату, відібрану після розкуркулення, поселив у ній також сестру"). Засуджений 30.07.1930 Зінов'євським окрсудом до 3 років заслання за межі України. Реабілітований 6.10.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1841)

КАМЕРЕР ІВАН ДАВИДОВИЧ, 1889 р.н., колонія Шпрінгфельд, німець, освіта середня, рахівник колгоспу "Дер нойє Вег". Заарештований 13.03.1938 Устинівським РВ НКВС ("участь у контрреволюційній фашистській організації" – *див. Іван Берент*). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.05.1938. Реабілітований 21.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10455)

КАРАБУТ ЕМАНУЇЛ ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, касир Ворошиловської машино-тракторної станції. Заарештований 17.07.1941 Бобринецьким МРВ НКДБ ("батько у 1907-09 роках служив у жандармерії; у червні 1939 року висловлювався в антирадянському дусі: "Я жив у царські часи неважно і так само й тепер мені живеться погано"). Засуджений 12.09.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.06.1989 (20.07.1990) Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10788, 3036)

КАРАМАН ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1879 р.н., с.Інгулець, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, сторож електростанції. У 1929 році господарство Караманів розкуркулено, родину із хутора Воликове Компаніївського району переселили в с.Семикосівку (нині приєднане до с.Долинівка Компаніївського району), у 1930-ому переїхали в Зінов'євськ. Заарештований 26.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("вів антирадянську агітацію, висловлював погляди поразницького характеру" – *див. Ілля Караман*). Засуджений 10.07.1943 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років заслання у Красноярський край. Реабілітований 23.10.1965 Кіровоградським облсудом. Брат Семен у 1929 році розкуркулений і висланий з України; брати Петро і Тиміш служили у денікінській армії, перший емігрував за кордон, другий висланий на північ. (П – 8002)

КАРАМАН ІЛЛЯ ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Інгулець, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, їздовий артілі "Комбінат". Заарештований 27.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("протягом багатьох років вів антирадянську діяльність: на ´рунті антирадянських переконань гуртувався з колишнім куркулем Д.Лашкулом, двічі розкуркуленим батьком Іваном; 12 січня 1941 року в хаті зібрав

12 осіб однодумців і заявив: "Політика… це взагалі грабунок, і всі заходи радвлади спрямовані на те, щоб гнобити робітничий клас"; з оголошенням війни вихваляв Гітлера та його армію: "Німеччина давно намітила собі забрати Україну"). Засуджений 16.05.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений 27.06.1949 з-під варти Воркутлагу. Реабілітований 23.10.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 8001)

КАРПЕНКО ЗАХАР МУСІЙОВИЧ, 1911 р.н., с.Сонцеве, українець, освіта початкова, проживав у с.Гурівка Долинського району, тракторист колгоспу. Заарештований 29.04.1940 УНКВС Кіровоградської області (антирадянська агітація). Засуджений 6.09.1940 Кіровоградським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 13.07.1993 Генпрокуратурою України. (П – 992)

КАРПУШИН САВЕЛІЙ НИКИФОРОВИЧ, 1898 р.н., с.Березівка, освіта початкова, проживав у с.Новотроїцьке Орського району Чкаловської (нині Оренбурзької) області, Росія, червоноармієць 4-ої роти 85-го окремого будівельно-шляхового залізничного батальйону. Заарештований 12.06.1942 особливим відділом НКВС 4-ої залізничної бригади (антирадянська агітація). Засуджений 21.06.1942 трибуналом 4-ої залізничної бригади до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 3.11.1992 прокуратурою Московського військового округу. (П – 13657)

КИСЛЯКОВ ГАВРИЛО КОСТЯНТИНОВИЧ, 1888 р.н., с.Седнівка, росіянин, освіта середня, проживав у м.Бобринець, фельдшер райполікліники. Заарештований 26.03.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації, яка вела антирадянську агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3821)

КИЯШКО ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА, 1921 р.н., смт Устинівка, українка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, студентка педінституту. Заарештована 31.05.1945 Устинівським РВ НКДБ ("співробітництво з німцями під час окупації: працювала начальником біржі праці"). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 4.09.1945 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2470)

КЛЮЧКО ТЕТЯНА ПРОКОПІВНА, 1904 р.н., с.Новоігорівка, українка, освіта початкова, проживала на хуторі Новоріччя Богодарівської сільради Компаніївського (нині село Устинівського) району, колгоспниця. Заарештована 9.02.1933 Зінов'євським МВ ДПУ (агітація проти колгоспного ладу, саботаж хлібозаготівельних робіт). Засуджена 13.02.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітована 16.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7221)

КОБЗАР АНДРІЙ ПЛАТОНОВИЧ, 1914 р.н., с.Степанівка, українець, освіта початкова, перед війною проживав у м.Дніпропетровську, працював кочегаром "Донбудхліба", перед арештом проживав у м.Кам'янську Ростовської області (Росія), командир відділення військової частини 1141, сержант. Заарештований 12.10.1941 особливим відділом НКВС 341-ої стрілецької дивізії ("на стрільбах червоноармійців вів антирадянську агітацію: розповідав, як наші червоноармійці потрапили в полон німецької танкової колони, де німецькі танкісти їх не розстріляли, а дали рому, нагодували галетами, дали по пачці цигарок і відпустили, попередивши, щоб цигарки вони передали своїм командирам – в пачках виявились перепустки на німецькій бік фронту"). Особливий відділ НКВС 341 стрілецької дивізії з наступом фронту 14.10.1941 із Кам'янська виїхав, тому Кобзарю звинувачення не було оголошене, його здали Кам'янському міськвідділу НКВС для евакуації в Сталінградську тюрму, де він загубився, чи був відправлений на фронт і пропав безвісти. Відділом контррозвідки МДБ Північно-Кавказького військового округу 14.09.1948 слідство припинено, оскільки в тюрмах підсудний не виявлений. Особливим відділом КДБ Північно-Кавказького військового округу 29.01.1955 справу припинено за відсутністю підсудного й за давністю злочину. (П – 5699)

КОЖЕМ'ЯКІНА ТЕКЛЯ МИРОНІВНА, 1891 р.н., с.Березівка, українка, неписьменна, проживала на х.Заводський Медовської сільради Устинівського району, колгоспниця артілі ім.Енгельса. У 1929 році розкуркулена й разом із чоловіком Петром Пилиповичем і двома дітьми вислана у Сямженський район Вологодської області: у 1932-ому чоловік помер, Текля разом із Фросиною Радченко того ж року втекли, у 1936-му вернулись в Україну. Вдруге заарештована 28.07.1937 Устинівським РВ НКВС ("вела антирадянську агітацію: "Скільки не працюй у колгоспі: дарма – все одно нічого не

отримаєш”). Засуджена 11.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8973)

КОЛЕСНИК СТЕПАН ЗАХАРОВИЧ, 1901 р.н., с.Шевченкове Новоустинівської сільради, українець, освіта початкова, проживав у селищі Шевченко при ст.Долинська, кочегар депо залізничної станції. У 1929 році за образу уповноваженого райпарткому отримав 3 місяці примусової праці; 1931-ому розкуркулений, позбавлений виборчих прав. Заарештований 17.03.1933 шляхово-транспортним відділом ст.Знам’янка (“в роки громадянської війни був у повстанському загоні Іванова; у 1932-ому пішов працювати на залізницю кочегаром, вів антирадянську агітацію: “На селах розкуркулюють, забирають хліб, відправляють його за кордон, а робітники й селяни голодують”; із шкідницькою метою допустив протікання димогарних труб на конкурсному паровозі”). Засуджений 4.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до заслання у північний край на 3 роки. Реабілітований 3.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7675)

КОНДРАТЕНКО ВАСИЛЬ ТИМОФІЙОВИЧ, 1880 р.н., Гомельська губернія (Білорусія), неписьменний, проживав у с.Новоісаївка Криничуватської сільради Устинівського району, хлібороб. Заарештований 16.09.1929 Устинівським РВ ДПУ (“разом із хліборобами Кирилом Горбачовим, Яковом Барбосенком, Яковом Біляковим, Василем Агуленком і Дмитром Леонченком 15.09.1929 зірвав збори, виступивши проти самооподаткування” – *див. Яків Барбосенко*). Засуджений 5.11.1929 Зінов’євським окружним судом до 2 років неволі умовно. Верховним судом УРСР 28.12.1929 присуд скасований, з-під варти звільнений. (П – 1788)

КОНОГРАЙ НИКИФОР ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1887 р.н., с.Завадівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 9.01.1945 Устинівським РВ НКДБ (“під час німецької окупації був старостою громадського двору, вів антирадянську агітацію”). Трибуналом військ НКВС Кіровоградської області 23.02.1945 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 56)

КОРЖ ЮХИМ ІЛЛІЧ, 1898 р.н., с.Криничуватка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“агітував за вихід з колгоспу, брав участь у куркульській волинці 30 березня, підбурював несвідому масу розбирати упряж” – *див. Лавро Кучеренко*). Засуджений 25.05.1930 Зінов’євським окрсудом до 3 років ув’язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років та забороною проживати в Зінов’євську і суміжних округах на 5 років. Верховним судом УРСР 27.07.1930 міра покарання зменшена до 3 років неволі з поразкою прав на 5 років. Реабілітований 31.08.1993 Генпрокуратурою України. Батько Корж Ілько розкуркулений і висланий з України. (П – 1795)

КОРНІЙЧЕНКО ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1916 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, старшина роти 82-го гвардійського механізованого полку 25-ої механізованої дивізії. Заарештований 8.06.1946 відділом контррозвідки МДБ 25-ої гвардійської мехдивізії (здався німцям у полон). Засуджений 17.08.1946 військовим трибуналом 25-ої мехдивізії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. 1-м відділом “Краслагу” МВС 6.07.1949 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5031)

КОРНІЙЧЕНКО ВЕНІАМІН МИКИТОВИЧ, 1893 р.н., с.Ганно-Требинівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“куркулі хутора Корнійченка Ганно-Требинівської сільради Максим Удод, Олександр Соловей і Веніамін Корнійченко з 1927 року почали вести антирадянську агітацію про неминучу загибель радянської влади, тероризували місцевих радянських працівників, зокрема голову сільради Нужного, протидіяли хлібозаготівлі, поширенню позики на індустріалізацію країни, колективізації, самообкладанню; часто збирались у хаті Веніаміна Корнійченка, пиячили, патякали: “Хорошо живеться комуністам і жидам: позасідали в крісла, отримують гроші і керують селянами, бо селяни неорганізовані; селянам слід гуртуватись, тоді не так душитимуть”; Корнійченко до революції мав 400 десятин землі, на якій працювали постійно 3 наймити і 25 сезонних робітників”). Засуджений 10.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років ув’язнення у концтаборах. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10869)

КОРНІЧЕНКО ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ, 1880 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова (Устинівське народне училище), проживав у с.Сухий Став Устинівського району, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“у 1915-19 роках брав участь у першій світовій, потрапив у

австрійський полон; в роки громадянської мав зв'язок з повстанським загоном Іванова, у 1920-21-ому допомагав продовольством, фуражем, на хуторі в садибі Петра був законспірований штаб Іванова – у 1920 році міліція оточила хутір, з хати Корнійченка вискочили івановці й утекли, в перестрілці був убитий начальник Устинівської районної міліції тов.Кривов'язко; куркуль-експертник, вів агітацію проти хлібозаготівельних робіт, державної позики, контрактації і колективізації, разом із нерідним братом Яковом під час розповсюдження 3-ої позики на індустріалізацію лаяли радвладу, персонально Петро відмовився брати облігації і кинув їх в лице розповсюджувачу Степанові Глобі; зумисне спродав своє господарство, щоб його не конфіскували й не передали у соз; заявляв, що хлібозаготівлі приведуть селян до голоду, а сільське господарство до розорення"). Засуджений 4.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, вирок виконано 13.03.1930. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10045)

КОРНІЧЕНКО ЯКІВ СЕМЕНОВИЧ, 1869 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова (Устинівське народне училище), проживав у с.Сухий Став Устинівського району, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("мав зв'язок з повстанським загоном Іванова у 1920-21 роках, якому він допомагав продовольством, фуражем, відстрілювався у сутичці з міліцією на хуторі брата Петра, в якому було вбито начальника райміліції Кривов'язка; куркуль-експертник, тепер, хоч і позбавлений права голосу, виступає на зборах з погромними заявами, що влада не дає жити, а душить народ"). Засуджений 4.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання на північ. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10045)

КОРНІЧЕНКО АНДРІЙ ПАВЛОВИЧ, 1883 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 12.04.1930 Устинівською районною міліцією ("будучи міцно зв'язаний з бандою Іванова у 1922 році допомагав їй матеріально та живою силою, надіслав навіть свого брата Луку, якого було забито ЧК; восени 1929 року на зборах під час хлібозаготівлі казав: "На чортового батька нам радянська влада, як кілько забирає в нас хліба?"; проліз у колгосп, 21 березня на зборах колективу, де стояло питання про зміцнення колгоспного ладу, вийшов у сіни, зібрав гурт несвідомих і став агітувати, щоб розбирали коней і реманент, мовляв, он у Казанківському районі і в нашому також, у селі Березівка, вже так зробили, розібрали, і там колгоспів не буде; 23 березня через свою дружину зібрав сільських жінок біля колгоспних стаєнь і вони без попередження про вихід із колгоспу розібрали 40 коней та реманент, чим зірвали посівну кампанію"). Засуджений 13.05.1930 Зінов'євським окрсудом до 7 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та до 5 років заслання. Реабілітований 8.02.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13052)

КОРНІЧЕНКО ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1875 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітував проти колгоспів та проведення хлібозаготівельних робіт). Засуджений 30.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 16.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5987)

КОРНІЧЕНКО ФИЛИМОН АНДРІЙОВИЧ, 1876 р.н., с.Криничне, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 4.01.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт, колективізації). Засуджений 23.04.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5892)

КОРОБКОВ ПИМОН ПЕТРОВИЧ, 1912 р.н., х.Ляпічев Калачівського району Волгоградської області (Росія), росіянин, освіта середня, проживав у с.Криничуватка Устинівського району, без певних занять. Заарештований 1.05.1944 Устинівським РВ НКВС (під час німецької окупації працював ветеринарним фельдшером). Засуджений 21.10.1944 військовим трибуналом Кіровоградського гарнізону до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 26.02.1955 міра покарання зменшена до 5 років позбавлення волі, звільнений з ув'язнення 30.03.1955. Реабілітований 2.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14201)

КОРОЇД ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ, 1899 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 24.03.1944 Устинівським РВ НКДБ (під час окупації служив старостою громадського двору). Засуджений 28.07.1944 військовим трибуналом Кіровоградського гарнізону до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 22.06.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13465)

КОРОЛЬ ЛАРІОН ДАНИЛОВИЧ, 1906 р.н., с.Сидорова Балка, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1930-37 роках, проживав у с.Хмельове Маловисківського району, завідувач культпропаганди Хмелівського районного партійного комітету. Заарештований 5.09.1937 Хмелівським РВ НКВС (член антирадянської націоналістичної терористичної організації). Засуджений 26.10.1937 військовою колегією Верховного суду СРСР до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 27.10.1937. Реабілітований 20.01.1959 військовою колегією Верховного суду СРСР. (П – 4603)

КОРСУН МИХАЙЛО ІЛЛІЧ, 1914 р.н., с.Яреськи Шишацького району Полтавської області, українець, освіта середня спеціальна (Андріївський зоотехнікум, 1933), проживав у смт Устинівка і працював зоотехніком райземвідділу – до служби в армії, курсант полкової школи 41-го артполку 41-ої стрілецької дивізії. Заарештований 1.05.1937 Криворізьким МВ НКВС ("у бесіді з курсантами говорив про Троцького як про розумну людину, першого організатора червоної гвардії і Червоної армії, що Троцький тепер роз'їжджає по капіталістичних країнах і збирає сили, аби зробити для СРСР те, що зробив Франко для Іспанії"). Засуджений 21.07.1937 трибуналом 7-го стрілецького корпусу Харківського військового округу до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Звільнений 1.05.1943. Реабілітований 19.12.1956 Верховним судом СРСР. (П – 8285)

КОСТЕНКО ВАСИЛЬ ОМЕЛЯНОВИЧ, 1888 р.н., с.Старі Бабани Уманського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав на хуторі Новошевченковому Ворошиловської (нова назва Жовтневе) сільради Устинівського району, хлібороб. У 1930 році розкуркулений і позбавлений права голосування. Заарештований 25.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("вороже ставився до всіх заходів радянської влади на селі: хлібозаготівлі, посівної кампанії, агітував селян не підписуватись на державну позику, не сіяти хліб, колективізацію називав панщиною"). Засуджений 19.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9995)

КОТОВ ПЕТРО НИКИФОРОВИЧ, 1909 р.н., м.Одеса, росіянин, освіта початкова, член ВКП(б) у 1931-37 роках, проживав у смт Устинівка, інспектор райвідділу народної освіти. Заарештований 25.11.1937 Устинівським РВ НКВС ("провадив антирадянську троцькістську агітацію"). Засуджений 10.01.1939 Миколаївським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Верховним судом УРСР 27.02.1939 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 4705)

КРУГЛОВИЦЬКИЙ СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Седнівка, українець, неписьменний, робітник радгоспу ім.Димитрова. Заарештований 11.06.1938 Устинівським райвідділом НКВС (контрреволюційні розмови націоналістичного характеру, дискредитація керівників партії). Засуджений 25.05.1939 Кіровоградським облсудом до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 23.05.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 691)

КРУСЕР ВАСИЛЬ ХАРЛАМПОВИЧ, 1894 р.н., с.Мальчевське, українець, письменний, проживав у с.П'ятихатка Долинського району, член колгоспу ім.Калініна. Заарештований 7.12.1937 Устинівським РВ НКВС ("у 1919 році допомагав денікінцям і повстанському загону Іванова; у 1929-ому брати Крусери і Кодацький, втікаючи од розкуркулювання, приховали своє майно і зникли за межі району; у 1937-ому займались шкідницькою діяльністю; 4.12.1937 в колгоспному клубі зірвали лозунги до виборів у Верховну раду СРСР, порвали біографії кандидатів"). Засуджений 9.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10308)

КРУСЕР ПЕТРО ХАРЛАМПОВИЧ, 1895 р.н., с.Мальчевське, українець, освіта початкова, проживав у с.П'ятихатка Долинського району, член артілі ім.Калініна. Заарештований 7.12.1937 Устинівським РВ НКВС ("контрреволюційна діяльність" – *див. Василь Крусер*). Засуджений 9.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10308)

КУЛІШ-ГЕЛЬД ГЕДВА КАРЛІВНА, 1897 р.н., м.Кенігсберг, Німеччина (нині м.Калінінград, Росія), німкеня, освіта 7 класів, проживала у колонії Шпрінгфельд Устинівського району, член колгоспу "Дер нойє Вег". Заарештована 5.10.1937 Устинівським РВ НКВС ("учасниця контрреволюційної фашистської організації, зв'язок з німецьким консульством" – *див. Фрідріх Гібнер*). Засуджена 30.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 14.02.1938. Реабілітована 6.08.1966

Кіровоградською облпрокуратурою. Чоловік Герасим Куліш у 1931 році засуджений до 8 років неволі "за спробу вбивства комсомольця", у 1932-ому здійснив утечу, помер 1934 року в Білорусії. (П – 8067)

КУПЧИК МИХАЙЛО ФЕДОТОВИЧ, 1899 р.н., с.Сатиїв Дубнівського району Рівненської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Нариманівка Устинівського району, начальник поштового відділення у районному центрі. Заарештований 13.06.1938 Устинівським РВ НКВС (вихваляв життя у Польщі). Засуджений 25.02.1939 Миколаївським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 24.04.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11724)

КУЧЕРЕНКО ЛАВРО ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1908 р.н., с.Криничуватка, освіта початкова, член колгоспу ім.Петровського. Заарештований 6.04.1930 Устинівським РВ ДПУ ("будучи сином куркуля, в період суцільної колективізації проліз у сільгоспартіль, щоб підірвати її зсередини, разом з іншими куркулями й підкуркульниками агітували селян за вихід з колгоспу; 30 березня прийшли на конюшню артілі ім.Петровського, закликали розбирати майно, чим нанесли господарству збитків: на десять днів затримали посівну кампанію, половина селян вийшли із артілі"). Засуджений 25.05.1930 Зінов'євським окрсудом до 5 років ув'язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років та забороною проживати в Зінов'євському й суміжних округах 5 років. Верховним судом УРСР 27.07.1930 міру покарання зменшено до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 31.08.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1795)

КУЧЕРЕНКО ПРОКІП ПАНТЕЛЕЙМОНОВИЧ, 1899 р.н., с.Криничуватка, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 11.05.1930 Устинівським РВ ДПУ ("агітував за вихід з колгоспу: "Дерев'яне поміщицьке ярмо скинули, а колгоспне ярмо тепер залізне", брав участь у куркульській волинці" – *див. Лавро Кучеренко*). Засуджений 25.05.1930 Зінов'євським окрсудом до 5 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років та забороною проживати в Зінов'євському й суміжних округах 5 років. Верховним судом УРСР 27.07.1930 міру покарання зменшено до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 31.08.1993 Генпрокуратурою України. Батько Пантелеймон розкуркулений. (П – 1795)

КУЧЕРЕНКО ЯВДОХА САВІВНА, 1898 р.н., с.Криничуватка, українка, освіта початкова, селянка-одноосібниця. Заарештована 10.05.1930 Устинівським РВ міліції ("агітувала за вихід з колгоспу, під час волинки закликала жінок розбирати коней і сільгоспінвентар із артілі" – *див. Лавро Кучеренко*). Засуджена 25.05.1930 Зінов'євським окрсудом до 5 років ув'язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років та забороною проживати в Зінов'євському й суміжних округах 5 років. Верховним судом УРСР 27.07.1930 міру покарання зменшено до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 31.08.1993 Генпрокуратурою України. Господарство батька розпрадане за невиконання плану хлібоздачі. (П – 1795)

ЛАГОДА ГРИГОРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1897 р.н., с.Ганно-Требинівка, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 1.03.1930 Зінов'євським окружним відділом ДПУ ("разом з односельцями Михайлом Шевченком і Мефодієм Воробйовим виступав з критикою на різних зборах, а склалось враження, ніби вони агітують проти радянської влади"). Зінов'євським окрсудом 31.07.1930 виправданий, справу припинено. (П – 1842)

ЛАКТІОНОВ ФЕДІР КІРСАНОВИЧ, 1907 р.н., с.Березівка, росіянин, освіта початкова, член ВКП(б) з 1931 року, військовослужбовець з 1929 року, начальник цеху механізації і автотранспорту 287-ої стаціонарної авіамайстерні. Заарештований 6.07.1942 особливим відділом 19-го району авіабазування ("вів контрреволюційну агітацію, зводив наклепи на командний склад Червоної армії, на заходи компартії й радянського уряду з питань визволення Західних України й Білорусії, тричі не виконував накази комісара, спотворюючи їх серед своїх підлеглих", "18 червня 1942 року в автоцех із Красногорська приїхав комісар 287-ої САМ Бойко і в конторі розмовляв з начальником автоцеху, старшим техніком, лейтенантом Лахтіоновим, то той комісару заявив: "Що ви мене терзаєте: моя червона кров почорніла і змішалась із гітлерівською кров'ю"). Засуджений 19.07.1942 військовим трибуналом 19-го району авіабазування до розстрілу. Військовим трибуналом Західного фронту 30.07.1942 вирок змінено – засуджений до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 19.03.1959 Верховним судом СРСР. (П – 5777)

ЛАХТІОНОВ ФОКА МАРКОВИЧ, 1887 р.н., с.Березівка, освіта початкова, священослужитель. Заарештований 12.01.1930 Устинівським райвідділом міліції (“агітував проти колгоспного ладу” – *див. Григорій Жданович*). Засуджений 1.02.1930 Зінов’євським окрсудом до 10 років ув’язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 12.05.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13250)

ЛАХТІОНОВА ТЕТЯНА ОЛЕКСІЇВНА, 1895 р.н., смт Устинівка, українка, неписьменна, проживала у с.Дача Устинівського району, член колгоспу ім.Литвинова. У 1930 році разом із батьками й братами розкуркулена й вислана на північ. Заарештована 15.07.1941 Бобринецьким РВ НКВС (“тероризувала жінок, які відправили своїх чоловіків на фронт: “Я плакала, коли мене розкуркулювали, а тепер ви поплачте; нас виганяли з хати на мороз при розкуркулюванні – ото горе”; з приводу звернення Молотова до населення в перші дні війни з Німеччиною: “Слабенькими почуваєтесь, коли до людей стали звертатись”). Засуджена 7.02.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9908)

ЛАШКУЛ АРКАДІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1884 р.н., с.Інгульське, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7.01.1930 Устинівським РВ міліції (“в кінці 1929 року в село вернувся колишній червоний партизан Грицько Чегодар, якого використали заможні селяни, щоб перешкодити місцевій владі проводити свої заходи, зокрема хлібозаготівлю й закриття церкви: 6 січня 1930 року під час проведення у сільському клубі зборів з антирелігійною пропагандою, на сцену ввірвались Іван і Аркадій Лашкули, Трохим Босий, Тодось Будак та Григорій Чегодар, який вигукнув: “Дайте мені цих гадів, я їх шльопну!”, розігнавши збори, стали вимагати голову сільради Макара Ляшенка й секретаря парторганізації Прокопа Мазуренка, а коли їх не виявилось, бо перший утік, а другий подався в район за міліцією, то пішли до школи, де жив Ляшенко, розбили вікно, залізли в квартиру, та нікого не знайшли; односельці відправили Чегодара додому, а коли прибула міліція, то забрала його в лікарню; наступного дня біля сільради зібрались близько двох сотень куркулів і підкуркульників – вимагали, щоб Ляшенко віддав протокол зборів про закриття церкви”). Народним судом Зінов’євського округу 26.01.1930 був засуджений до 2 років неволі та 5 років заслання за межі округу. Зінов’євським окрсудом 20.02.1930 присуд скасовано з проведенням нового досудового слідства. Вдруге засуджений 21.05.1930 Зінов’євським окрсудом до розстрілу з конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 8.06.1930 міру покарання змінено – засуджений до 10 років ув’язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 16.06.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13328)

ЛАШКУЛ ІВАН ФЕДОРОВИЧ (ФЕОФАНОВИЧ), 1892 р.н., с.Інгульське, молдованин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7.01.1930 Устинівським РВ міліції (“участь у організованому селянському повстанні проти активістів нового життя” – *див. Аркадій Лашкул*). Народним судом Зінов’євського округу 26.01.1930 був засуджений до 2 років неволі та 5 років заслання за межі округу. Зінов’євським окрсудом 20.02.1930 присуд скасовано з проведенням нового досудового слідства. Вдруге засуджений 24.05.1930 Зінов’євським окрсудом до розстрілу. Верховним судом України 8.06.1930 справу припинено у зв’язку зі смертю засудженого. (П – 13328)

ЛАШКУЛ НИКИФОР СЕМЕНОВИЧ, 1881 р.н., с.Інгулець, молдованин, освіта – повітове училище, рахівник колгоспу. Заарештований 13.02.1938 Устинівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, спрямована на розвал колгоспу). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.05.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9745)

ЛАШКУЛ СЕРГІЙ РОМАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Інгулець, українець, освіта 3 класи, кандидат у члени ВКП(б) у 1928-28 роках, коваль колгоспу “Червона зірка”. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 16.08.1947 Устинівським РВ МДБ (“в роки німецької окупації читав селянам німецькі газети українською мовою, схвалюючи прочитане; поганив військову техніку Червоної армії, вихваляв німецьку; мав тісні стосунки з начальником поліції Марчиком, з яким була одружена племінниця Ольга; узимку й весною 1947 року в колгоспній майстерні вів антирадянську агітацію, відмовлявся працювати за ту норму харчування, яка виділялась колгоспом, ганив правління, що воно недостатньо піклується про колгоспників, їхній матеріальний стан”). Засуджений 5.09.1947 Кіровоградським облсудом до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 28.12.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8504)

ЛЕОНЧЕНКО ДМИТРО ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., Гомельська губернія (Білорусія), українець, освіта початкова, проживав у с.Новоісаївка Криничуватської сільради Устинівського району, хлібороб. Заарештований 16.09.1929 Устинівським РВ ДПУ (“разом із хліборобами Василем Кіндратенком, Яковом Барбосенком, Яковом Біляковим, Василем Агуленком і Кирилом Горбачовим 15.09.1929 зірвав збори, виступивши проти самооподаткування” – *див. Яків Барбосенко*). Засуджений 5.11.1929 Зінов’євським окружним судом до 1,5 року неволі. Верховним судом УРСР 28.12.1929 присуд скасований, з-під варти звільнений. (П – 1788)

ЛЕРХ АВГУСТ ЛУК’ЯНОВИЧ, 1884 р.н., с.Нойєдорф Новобузького району Миколаївської області, німець, освіта початкова, проживав у с.Шпрінгфельд Устинівського району, член колгоспу “Дер нойє Вег”. Заарештований 19.07.1938 Устинівським РВ НКВС (підозрювався як член контрреволюційної організації). Кіровоградською облпрокуратурою 20.04.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2346)

ЛИТВИНЕНКО КУЗЬМА ФЕДОСІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Ганно-Требинівка, українець, освіта середня спеціальна – ветеринарний фельдшер, проживав у радгоспі ім.18-го партз’їзду Кіровоградського району (нова назва Степове), ветфельдшер. У 1934 році в м.Алма-Аті був засуджений до 4 років неволі “за участь у сектантській організації євангелістів”. Вдруге заарештований 23.04.1941 Кіровоградським УНКВС (“разом із ветфельдшером Григорієм Біличенком – *див. Кіровоградський район, 2-а книга* – займався шкідницькою діяльністю: в радгоспі загинуло більше тисячі голів свиней, 50 овець і 56 голів крупної рогатої худоби; антирадянська агітація: під виглядом релігійних переконань вербував до релігійної організації працівників радгоспу; відвідував нелегальні сектантські гуртки на Кущівці (Кіровоград), керівником яких був Мартиненко, засуджений до розстрілу”). Засуджений 2.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 17.07.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12526)

ЛИХОШЕРСТ ГОРДІЙ АРСЕНОВИЧ, 1898 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, проживав у селищі Шевченкове (нині м.Долинська), працював у Долинській райспоживспілці. Заарештований 27.06.1941 Кіровоградським УНКДБ (антирадянська агітація). Управлінням НКВС Харківської області 1.05.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2841)

ЛИХОШЕРСТ ІВАН ЮХИМОВИЧ, 1896 р.н., с.Березівка, українець, освіта вища (Казанський лісовий інститут), проживав на ст.Знам’янка, лісотехнік Чорнолісього ліспромгоспу. У 1925 році за збройну боротьбу проти радянської влади у рядах денікінської армії був засуджений до розстрілу, міру покарання зменшено до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах, з-під варти звільнений у 1928 році. Вдруге заарештований 27.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“зводив наклепи на Червону армію та радянський уряд, вихваляв фашистську Німеччину”). Засуджений 23.05.1942 Східно-Казахстанським облсудом до розстрілу. Верховною Радою СРСР 7.09.1942 міру покарання змінено на 10 років ув’язнення, з-під варти звільнений 25.06.1951. Реабілітований 17.12.1992 Верховним судом республіки Казахстан. Батько заарештований у 1937 році, дядьки Омелян і Василь Лихошерсти розкуркулені й репресовані. (П – 13811)

ЛИЧМАН АНДРІЙ МАКСИМОВИЧ, 1898 р.н., с.Костянтинівка, українець, освіта початкова, проживав у смт Устинівка, член колгоспу “1-й Устинівський”. Заарештований 27.07.1941 Бобринецьким міжрайонним відділом НКДБ (контрреволюційна діяльність). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 17.03.1942 слідство припинено у зв’язку зі смертю від туберкульозу. Помер в Усть-Кам’яногірській тюрмі 14.03.1942. (П – 3442)

ЛІСОВИЙ АНДРОН ОНОПРІЙОВИЧ, 1881 р.н., с.Грищенці Канівського району Черкаської області, українець, письменний, проживав на х.Кочубеївка Богодарівської сільради Компаніївського (нині Устинівського) району, сторож колгоспу “КІМ”. Заарештований 28.12.1932 Зінов’євським МВ ДПУ (агітував за індивідуальне ведення господарства, проти колгоспів та хлібоздачі: “План хлібоздачі нереальний, але якщо й виконаєш, то, думаєш, зустрічний не дадуть?”). Засуджений 10.01.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 29.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7039)

ЛОБОДА МИКОЛА ЯКОВИЧ, 1914 р.н., с.Медове, українець, освіта середня, проживав у смт Устинівка, вчитель семирічної школи у с.Седнівка Устинівського району. Заарештований 5.10.1937

Устинівським РВ НКВС (систематична контрреволюційна троцькістська агітація серед вчителів школи). Засуджений 31.03.1938 Миколаївським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 29.03.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11738)

ЛЯХОВ ВАСИЛЬ АНДРІЙОВИЧ, 1905 р.н., х.Долинський, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 21.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("антирадянська агітація, поширення провокаційних чуток" – *див. Григорій Суржинський*). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 14.05.1930 справу припинено,з-під варти звільнений. (П – 10872)

МАЗУРЕНКО ГРИГОРІЙ ЄФРЕМОВИЧ, 1875 р.н., с.Горошанка, українець, освіта початкова, проживав у смт Устинівка, хлібороб. Заарештований 5.05.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітував проти колективізації). Засуджений 21.05.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ до 5 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та до 5 років заслання. Реабілітований 27.07.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1845)

МАТВІЄНКО МИКОЛА ФЕДОРОВИЧ, 1889 р.н., с.Свидовець Бобровицького району Чернігівської області, українець, освіта вища, проживав у смт Устинівка, вчитель математики семирічної школи. Заарештований 6.03.1931 Устинівським РВ ДПУ (провадив агітацію проти колективізації та хлібозаготівельних робіт). Вироку суду у справі немає. Управлінням СБУ Кіровоградської області 19.12.1994 справа припинена. (П – 3894)

МАТІС ГЕНРІХ ВАСИЛЬОВИЧ, 1887 р.н., колонія Шпрінгфельд, німець, освіта початкова, бригадир сільгоспартілі "Дер нойє Вег". Заарештований 13.03.1938 Устинівським РВ НКВС ("участь у контрреволюційній фашистській організації" – *див. Іван Берент*). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.05.1938. Реабілітований 21.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10455)

МАТІС ОЛЕНА ІВАНІВНА, 1905 р.н., колонія Шпрінгфельд Сагайдацької сільради, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 20.02.1930 прикордонним загоном на території Білорусії ("маючи намір емігрувати, приїхала в Москву восени 1929 року і після заборони німцям-колоністам виїжджати з СРСР, лишилась у Підмосков'ї, де працювала хатньою робітницею; з метою нелегального переходу кордону та організації еміграції німців з СРСР за кордон подалась до румунського кордону, потім до польського, де й була затримана", "сама Олена пояснювала, що збиралась поїхати в Америку до свого нареченого"). Засуджена 12.09.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітована 15.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6095)

МАТІС ТЕОДОР ПАВЛОВИЧ, 1892 р.н., колонія Шпрінгфельд, німець, освіта початкова, член колгоспу "Дер нойє Вег". Заарештований 13.03.1938 Устинівським РВ НКВС ("участь у контрреволюційній фашистській організації" – *див. Іван Берент*). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.05.1938. Реабілітований 21.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10455)

МАТІС ФРІДРІХ ПАВЛОВИЧ, 1890 р.н., колонія Шпрінгфельд, німець, освіта початкова, шорник колгоспу "Дер нойє Вег". Заарештований 5.10.1937 Устинівським РВ НКВС ("член секти баптистів з 1919 року; учасник контрреволюційної фашистської організації, зв'язок з німецьким консульством" – *див. Фрідріх Гібнер*). Засуджений 30.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 14.02.1938. Реабілітований 6.08.1966 Кіровоградським облсудом. (П – 8067)

МЕШКОВ ВОЛОДИМИР ПАВЛОВИЧ, 1924 р.н., с.Ганно-Леонтовичеве, українець, освіта 5 класів, проживав у м.Кракові (Польща), без певних занять. Заарештований 27.02.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 1-го Українського фронту (в роки німецької окупації служив у поліції). Управлінням МДБ Комі АРСР 12.11.1946 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 5498)

МИРОНОВ ВАСИЛЬ ДЕНИСОВИЧ, 1908 р.н., с.Ганно-Леонтовичеве, українець, освіта початкова, у 1935 році виключений з партії як куркуль, проживав у с.Морквина Компаніївського району, робітник радгоспу "Червона зірка". Заарештований 3.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("вів контрреволюційну агітацію проти радвлади та її керівників: "Сталін не вміє керувати державою, веде її до розвалу: народ гине від голоду, а керівники радвлади і партії за рахунок трудящих влаштували собі щасливе життя"). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у

виправно-трудових таборах (Онеглаг, Архангельська область). Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9198)

МИХАЙЛЮК САМСОН ГАВРИЛОВИЧ, 1893 р.н., с.Березівка, українець, письменний, проживав у с.Дібрівка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 12.08.1937 Бобринецьким РВ НКВС (член повстанської організації, контрреволюційна агітація проти радянської влади). Засуджений 30.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.02.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5512)

МІРОШНИЧЕНКО МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1901 р.н., с.Новоігорівка Перша, українець, освіта початкова, проживав у селищі Володине при ст.Долинській, робітник цегельні. Заарештований 23.03.1933 транспортним відділом ОДПУ ст.Долинська ("Керівництво цегельні характеризує його як сина куркуля, як дезертира із села, який приховав своє минуле і влаштувався на транспорт, де займається рвацтвом, симуляцією, поширює провокаційні чутки про погані умови праці: "Майже задарма працюєм, якщо порівняти з дороговизною на ринку; грошей вчасно не виплачують, працюєш завжди голодним і холодним; що це - понадурочні роботи і як їх може виконувати голодна людина? мимоволі згадуються давні часи: жилось куди краще, селянство не гробили, як тепер"). Засуджений 20.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 5.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Батька й братів Степана і Григорія, які мешкали у с.Антонівка Устинівського району, у 1930 році розкуркулено й вислано на Соловки. (П – 7651)

МІХЕЛЬСОН ЙОГАН АНДРІЙОВИЧ, 1887 р.н., с.Ізраїлівка (нова назва с.Березуватка), німець, освіта початкова, проживав у колонії Шпрінгфельд Устинівського району, тесля колгоспу "Дер нойє Вег". Заарештований 5.10.1937 Устинівським РВ НКВС ("член секти баптистів; учасник контрреволюційної фашистської організації, зв'язок з німецьким консульством" – *див. Фрідріх Гібнер*). Засуджений 30.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 14.02.1938. Реабілітований 6.08.1966 Кіровоградським облсудом. Репресовані два брати – Яків і Фрідріх. (П – 8067)

МІХЕЛЬСОН ФРІДРІХ ГЕНРІХОВИЧ (АНДРІЙОВИЧ), 1884 р.н., с.Ізраїлівка (нова назва Березуватка), німець, освіта 3 класи, проживав у колонії Шпрінгфельд Устинівського району, член колгоспу "Дер нойє Вег". Заарештований 5.10.1937 Устинівським РВ НКВС ("учасник контрреволюційної фашистської організації, зв'язок з німецьким консульством" – *див. Фрідріх Гібнер*). Засуджений 30.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 14.02.1938. Реабілітований 6.08.1966 Кіровоградським облсудом. (П – 8067)

МІХЕЛЬСОН ЯКІВ АНДРІЙОВИЧ, 1892 р.н., с.Ізраїлівка (нова назва Березуватка), німець, освіта 3 класи, проживав у колонії Шпрінгфельд Устинівського району, член колгоспу "ДернойєВег". Заарештований 5.10.1937 Устинівським РВ НКВС ("у 1919 році служив у білій армії; член секти баптистів; учасник контрреволюційної фашистської організації, зв'язок з німецьким консульством" – *див. Фрідріх Гібнер*). Засуджений 30.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 14.02.1938. Реабілітований 6.08.1966 Кіровоградським облсудом. (П – 8067)

МОРОЗ ВЛАС САВЕЛІЙОВИЧ, 1882 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Дзержинського. У 1931 році за невиконання плану хлібоздачі господарство конфісковане. Заарештований 12.02.1938 Устинівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Помер 29.10.1938 у тюремній лікарні, справу закрито. (П – 473)

МОРОЗ КІНДРАТ ЯКОВИЧ, 1880 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 5.05.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітував проти колективізації). Засуджений 21.05.1930 Зінов'євським окрсудом до 5 років ув'язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років та до 5 років заслання. Реабілітований 27.07.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1845)

МУДРАК ІВАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1921 р.н., смт Устинівка, українець, освіта 8 класів та школа морського учнівства, член ВЛКСМ, проживав у м.Севастополь (Автономна Республіка Крим), з жовтня 1940-го червонофлотець-курсант курсів катерних боцманів 1-ої бригади торпедних катерів Чорноморського флоту. Заарештований 1.09.1941 особливим відділом НКВС Чорноморського флоту (контрреволюційна агітація: "у липні-серпні 1941 року вихваляв силу та потужності німецької армії, її техніки, демонстрував поразницькі погляди стосовно озброєння Червоної армії: "Німці вчинили мудро, що захопили Європу, а тільки тоді напали на СРСР"). Засуджений 23.09.1941 військовим трибуналом

Чорноморського флоту до розстрілу, вирок виконано 23.09.1941. Реабілітований 14.08.1990 Верховним судом СРСР. (П – 12394)

МУСЕНКО МИКОЛА ЯРЕМОВИЧ, 1887 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, проживав на х.Долинський Устинівського району, хлібороб. Заарештований 12.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("до революції мав 60 десятин землі, 20 орендував, колективізацію називав панщиною, при якій люди ходитимуть голі; вів антирадянську агітацію, поширював провокаційні чутки" – *див. Григорій Суржинський*). Засуджений 14.05.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10872)

МУСЕНКО ЯКІВ ЯРЕМОВИЧ, 1892 р.н., х.Долинський, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 21.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("антирадянська агітація, поширення провокаційних чуток" – *див. Григорій Суржинський*). Засуджений 14.05.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10872)

НЕРОД ІВАН ХАРЛАМПОВИЧ, 1895 р.н., с.Седнівка, українець, освіта середня (художнє училище, дантистська школа), проживав у смт Устинівка, зубний лікар районної амбулаторії. Заарештований 4.07.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація). Засуджений 19.09.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12266)

НЕТІС СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1909 р.н., смт Устинівка, українець, освіта 2 класи, без певних занять. Заарештований 21.03.1944 Устинівським РВ НКДБ (в роки німецької окупації працював старостою громадського двору). Засуджений 20.06.1944 трибуналом Одеського військового округу до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 5.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13258)

НІКОЛИШИН ДОНАТ СИДОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Велика Новоселиця Шепетівського району Вінницької (нині Хмельницької) області, українець, освіта середня зоотехнічна, проживав у смт Устинівка, старший зоотехнік зернорадгоспу. Заарештований 21.03.1938 Устинівським РВ НКВС ("шкідницька діяльність: зумисне поширював хвороби, знищивши 15 голів молодняка; заплутував облік доходів у радгоспі, зривав виконання державного плану виробництва молока і м'яса; виступав проти стахановського руху"). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.05.1938. Реабілітований 18.06.1966 Кіровоградським облсудом. Брат Веніамін у 1937 році репресований. (П – 8049)

НУЖНИЙ ДЕМ'ЯН ТИХОНОВИЧ, 1889 р.н., с.Ганно-Требинівка, українець, освіта початкова, заготівельник сільського споживчого товариства. Заарештований 28.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянський настрій). Прокуратурою Сибірського військового округу 18.01.1942 справу припинено у зв'язку зі смертю ув'язненого. (П – 4006)

ОБАРА ВІКТОР ПЕТРОВИЧ, 1911 р.н., с.Мигія Первомайського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Ганнівка Устинівського району, колгоспник. Заарештований 23.06.1944 Устинівським РВ НКДБ ("під час німецької окупації працював старостою громадського двору, провадив антирадянську агітацію"). Засуджений 12.09.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 30.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12944)

ОБОДА ЛУКА ІСАЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Завтурове Устинівського району, пенсіонер. У 1932 році перебував під слідством 3 місяці у зв'язку з арештом брата Григорія. Вдруге заарештований 28.06.1941 Бобринецьким МРВ НКДБ ("контрреволюційна діяльність: висловлював наклепи на Червону армію, вихваляв армії капіталістичних країн, зокрема фашистської Німеччини, агітував проти колгоспного ладу"). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 19.07.1941 справу направлено на розгляд Кіровоградському обласному суду, прокурор Кіровоградської області 24.07.1941 також ухвалив: звинувачувальний висновок затвердити, направити справу у суд, утримувати під вартою. Інших рішень у справі нема. Репресовані рідні брати: Григорій у 1932 році "за невиконання хлібозаготівлі" висланий за межі України; Сава "як фельдфебель царської армії і вояк армії денікінської за контрреволюційну діяльність" засуджений у 1938 році. (П – 2669)

ОГУЛЕНКО ВАСИЛЬ ЄГОРОВИЧ, 1869 р.н., Гомельська губернія (Білорусія), українець, освіта початкова, проживав у с.Новоісаївка Криничуватської сільради Устинівського району, хлібороб. Заарештований 16.09.1929 Устинівським РВ ДПУ ("разом із хліборобами Василем Кіндратенком, Яковом Барбосенком, Яковом Біляковим, Кирилом Горбачовим і Дмитром Леонченком 15.09.1929 зірвав збори, виступивши проти самооподаткування" – *див. Яків Барбосенко*). Засуджений 5.11.1929 Зінов'євським окружним судом до 3 років неволі умовно, з-під варти звільнений. Верховним судом УРСР 28.12.1929 присуд скасований. (П – 1788)

ОЗЕРЯНСЬКИЙ КІНДРАТ МАТВІЙОВИЧ, 1889 р.н., місце народження і національність у справі не вказані, освіта початкова, проживав на хуторі Жовтневому Степанівської сільради Устинівського району, хлібороб-середняк. Заарештований 24.10.1929 Устинівським РВ ДПУ ("у серпні 1929 року під час жнив злісно відмовився обробляти колгоспне зерно власною молотаркою, контрреволюційний саботаж"), 13.10.1929 взято підписку про невиїзд. Зінов'євським окрсудом 4.11.1929 справу припинено, виправданий ("обвинувачений є лояльним до радвлади середняком, не являє ніякої соціальної небезпеки для суспільства"). (П – 1763)

ОЛЕКСІЄНКО ПЕЛАГЕЯ ПОРФИРІВНА, 1914 р.н., с.Богданівка Челябінської області (Росія), українка, освіта 5 класів, проживала у с.Мальчевське Устинівського району, колгоспниця. Заарештована 9.10.1947 Устинівським РВ МДБ ("в період німецької окупації працювала бухгалтером у громадському дворі, зводила наклепи на радянський уряд, шкідництво"). Засуджена 31.01.1948 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Звільнена 22.02.1952 з Обського табору Комі АРСР. Реабілітована 21.11.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12845)

ОМЕЛЬЧЕНКО ЯКІВ ГРИГОРОВИЧ, 1914 р.н., селище Веселинове Миколаївської області, українець, освіта 5 класів, проживав у селищі Устинівка Кіровоградської області, червоноармієць 1149 стрілецького полку, рядовий. Заарештований 27.06.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 353-ої стрілецької дивізії (антирадянська агітація: "серед особового складу 7-ої роти вихваляв порядки німецько-фашистської армії, умови життя німецьких солдатів та офіцерів, паплюжив побутові умови військовиків Червоної армії, зводив наклепи на адресу радянського уряду"). Засуджений 28.07.1944 військовим трибуналом 353-ої стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 30.05.1991 прокуратурою Одеського військового округу. Батько Григорій Іванович розкуркулений у 1930 році, у 1933-ому помер. (П – 12668)

ОРЕХОВ АНАНІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1885 р.н., українець, с.Березівка, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 12.01.1930 Устинівським райвідділом міліції ("агітував проти колгоспного ладу" – *див. Григорій Жданович*). Засуджений 1.02.1930 Зінов'євським окрсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та до 5 років заслання. Реабілітований 12.05.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13250)

ОСЕТРОВА НАСТЯ ЯКІВНА, 1898 р.н., українка, с.Березівка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 12.01.1930 Устинівським райвідділом міліції ("агітувала проти колгоспного ладу" – *див. Григорій Жданович*). Засуджена 1.02.1930 Зінов'євським окрсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 12.05.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13250)

ПАТОКА АНТОН ПАВЛОВИЧ, 1888 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Стовбова Балка (приєднане до с.Степівка Бобринецького району), член правління колгоспу ім.Ворошилова. Заарештований 13.04.1930 Бобринецьким РВ ДПУ ("агітував бідняків та середняків проти соціалістичної перебудови села, викривлено пояснював політику партії стосовно селянства: "Що ми будемо робить на оту злидоту, яка забрала у куркулів усе добро та з'їла його! біднота – це міль, яка все пожирає, вона скоро і нас з'їсть"; на другий день після його агітації селяни розібрали 42 усуспільнених коней"). Засуджений 18.05.1930 Зінов'євським окрсудом до 8 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та до 5 років заслання. Верховним судом УРСР 17.06.1930 міру покарання зменшено до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років та до 5 років заслання. Реабілітований 17.02.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13064)

ПАТОКА ФЕДІР ГРИГОРОВИЧ, 1926 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, військовослужбовець військової частини 58114. Заарештований 24.01.1949 відділом контррозвідки МДБ військової частини 01564 ("в час німецької окупації жив у селі, у серпні 1943-го вивезений німцями на роботи у Люксембурзьке королівство, де перебував до вересня 1944 року, звільнений союзницькими військами, служив у американській армії до вересня 1945-го, репатрійований в СРСР, у вересні 1947

року призваний у Червону армію; у 1948-ому серед військовиків провадив контрреволюційну пропаганду, зводив наклепи на уряд і керівників, висловлював невдоволення становищем військових у Радянській армії, вихваляв армію американську: "Коли ж ми житимем краще? мій дід казав, що за біблейським письмом сатана має вік 30 років – ось він тепер і доживає віку, а після цього заживем краще", "В нашій армії солдат погано годують і одягають; я був у американській армії, то хіба можна зрівняти з нашою? в нас лиш змушують працювати і зовсім не навчають військовій справі; офіцери пиячать, за солдат у них голова не болить; день і ніч працюй як військовополонений чи в'язень: фріци, які перебувають у наших таборах, й то краще живуть", "Наші сержанти такі, як наглядачі у німецьких концтаборах, лиш батога в руках бракує – тоді вже зовсім би були схожі: "Рус, давай, давай!", "В американській армії я возив капітана, українця за походженням: так чудово, як я прожив той рік – більше ніколи не житиму"). Засуджений 25.05.1949 трибуналом Північно-Кавказького військового округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 10.11.1954 покарання зменшене до 5 років, звільнений з ув'язнення. Реабілітований 13.12.1993 головним управлінням з нагляду за виконанням законів у Збройних силах. (П – 14124)

ПЕМПЕЛЬ АВГУСТ ПЕТРОВИЧ, 1883 р.н., с.Ізраїлівка (нині Березуватка), німець, письменний, проживав у колонії Шпрінгфельд Устинівського району, коваль колгоспу "Дер нойє Вег". Заарештований 15.07.1938 Устинівським РВ НКВС ("член секти баптистів із 1913 року – в селі вона існувала до 1931-го; вів контрреволюційну пропаганду проти радвлади"). Управлінням НКВС Кіровоградської області 28.06.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. Брат Петро у 1919 році служив у денікінській армії, де захворів і помер; зять Микола Ентенеєр репресований; зять Іван Генріхсон репресований. (П – 2745)

ПЕРЕБИЙНІС СИДІР ЙОСИПОВИЧ, 1892 р.н., с.Ковалівка, українець, освіта середня, проживав у с.Шевченкове Устинівського району, завідувач початкової школи. Заарештований 6.03.1931 Устинівським РВ ДПУ (агітація проти колективізації). Рішення суду у справі немає. Устинівським РВ ДПУ 24.05.1931 звільнений під підписку про невиїзд. (П – 979)

ПИСАРЄВА ЄВГЕНІЯ ДОРОХТЕЇВНА, 1918 р.н., смт Устинівка, молдаванка, освіта незакінчена вища педагогічна, член ВЛКСМ у 1937-40 роках, проживала у м.Вюнсдорф (Німеччина) при 64-ому гвардійському механізованому полку, домогосподарка. Заарештована 18.06.1947 відділом контррозвідки 19-ої гвардійської механізованої дивізії ("в роки німецької окупації проживала у Долинській, працювала на біржі праці, вела облік населення району, яке належало відправляти на роботи в Німеччину"). Управлінням контррозвідки МДБ Київського військового округу 19.11.1947 справу припинено, з-під варти звільнена. Батько Дорохтей Сорочан засуджений у 1944 році за "співпрацю з німецькими окупантами". (П – 7481)

ПЛЕТИНКО ІВАН ОМЕЛЯНОВИЧ, 1922 р.н., с.Степанівка, українець, освіта неповна середня, рядовий 145-го гвардійського стрілецького полку. Заарештований 14.11.1946 особливим відділом 66-ої гвардійської стрілецької дивізії (агітація проти колгоспного ладу). Засуджений 19.03.1947 військовим трибуналом 35-го гвардійського стрілецького корпусу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.06.1990 трибуналом Прикарпатського військового округу. (П – 11747)

ПОЛІЩУК ІВАН АНДРІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Березівка, українець, освіта 3 класи, проживав на хуторі Завтурове Устинівського району, член колгоспу ім.Дзержинського. Заарештований 12.02.1938 Устинівським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Управлінням НКВС Миколаївської області 20.12.1938 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 2314)

ПОЛІЩУК ЛЕОНТІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, проживав на хуторі Завтурове Устинівського району, член колгоспу ім.Дзержинського. Заарештований 12.02.1938 Устинівським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Управлінням НКВС Миколаївської області 20.12.1938 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 2314)

ПОЛІЩУК ПЕТРО АНДРІЙОВИЧ, 1893 р.н., с.Березівка, українець, освіта 4 класи, проживав на хуторі Завтурове Устинівського району, рахівник сільськогосподарської артілі ім.Дзержинського. Заарештований 12.02.1938 Устинівським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Управлінням НКВС Миколаївської області 20.12.1938 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 2314)

ПОЛІЩУК ЮХИМ АНДРІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Березівка, українець, освіта 4 класи, проживав на хуторі Завтурове Устинівського району, член колгоспу ім.Дзержинського. Заарештований 12.02.1938 Устинівським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Управлінням НКВС Миколаївської області 20.12.1938 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 2314)

ПОТЛОВ МИХАЙЛО ГРИГОРОВИЧ, 1915 р.н., с.Когушівка (приєднане до с.Катеринівка), українець, письменний, проживав на ст.Долинська, різнороб колійної служби залізничної станції. У 1929 році разом з батьком Григором Ерастовичем розкуркулений і висланий за межі Криворізького округу. Заарештований 6.03.1933 транспортним відділом ОДПУ ст.Долинська ("у батька, поміщика Г.Е.Потлова, за родослівною походженням із роду князя Когушева, майно конфісковане у 1917 році, у 1929 році він уже мав 18 десятин землі, 4 коней, 2 корови, 2 свині, 3 будинки, 2 гамазеї, 2 стайні, молотарку, жатку, сівалку; у 1931 році Михайло з братом Леонтієм втекли із заслання і влаштувались працювати на залізниці ст.Долинська під вигаданими прізвищами"). Засуджений 20.03.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання в північний край. Реабілітований 11.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7237)

ПРОМИСЛОВСЬКИЙ ЗАХАР ІСАКОВИЧ, 1913 р.н., м.Тараща Київської області, єврей, освіта вища, проживав у смт Устинівка, директор школи №1. Заарештований 1.06.1935 Устинівським РВ НКВС ("Я припустився деяких помилок троцькістського характеру: захоплювався ораторством, розумом, вченістю та іншими особистими якостями контрреволюціонера Троцького, тим, що певна частина народу іде за ним, і завжди пішла б, якби він був тут" – із свідчень Промисловського). Засуджений 10.10.1935 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 2.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12616)

СЛАВУТСЬКИЙ ЯКІВ МОЙСЕЙОВИЧ, 1902 р.н., с.Піщана Балтського району Одеської області, єврей, освіта середня, проживав у с.Ізраїлівка (нова назва Березуватка) Устинівського району, вчитель середньої школи. Заарештований 14.07.1935 Устинівським РВ НКВС ("разом із Захаром Промисловським провадив троцькістську контрреволюційну діяльність, спрямовану на допомогу міжнародній буржуазії"). Одеським облуправлінням НКВС 16.09.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 12616)

ПРОСЯНКО ПРОКІП ЕРАСТОВИЧ, 1873 р.н., Устинівський район, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, працював конюхом на військбудівництві №174. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС (агітував проти колгоспного ладу, вихваляв життя в дореволюційній Росії). Засуджений 13.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.04.1959 Кіровоградським облсудом. Брат Корній у 1929 році розкуркулений. (П – 1737)

ПТИЦЯ ОЛЕКСАНДР ПАНФІЛОВИЧ, 1890 р.н., смт Нові Санжари Полтавської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Завтурове Устинівського району, член колгоспу "Воля". Заарештований 23.01.1935 Устинівським РВ НКВС ("провадив контрреволюційну агітацію, розповсюджував антирадянські анекдоти"). Засуджений 13.04.1935 Одеським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 14.01.1992 Генпрокуратурою України. (П – 12975)

ПУМЕ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1898 р.н., с.Бобрик Краснопільського району Харківської (нині Сумської) області, бельгієць, освіта неповна вища, проживав у с.Сагайдак Устинівського району, старший агроном радгоспу "Сагайдак". Заарештований 13.04.1938 Устинівським РВ НКВС ("у 1919 році служив у армії Денікіна; шпигунство на користь Франції, контрреволюційна агітація проти Конституції"). Засуджений 26.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 28.10.1938. Реабілітований 21.05.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3628)

РЕПЕШКО АНДРІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1915 р.н., с.Ганно-Леонтовичеве, українець, освіта початкова, член ВЛКСМ ("комсомольського квитка заховав у лісі в снігу"), червоноармієць 12-го артполку. Заарештований 21.08.1940 управлінням НКВС Івановської області ("18 лютого 1940 року на світанку група червоноармійців зустрілась із фінами, п'ятеро наших відбились і заскочили у сарай, стали окопуватись – фіни чотирьох убили, я був поранений у праву руку, сидів на горищі, вони кинули 3 гранати, горище провалилось, я впав, фіни мене підібрали в полон" – із пояснень в анкеті). Засуджений 15.06.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до позбавлення волі до закінчення війни. Реабілітований 2.06.1958 трибуналом Московського військового округу. (П – 4391)

РІНК ГЕОРГІЙ ГЕОРГІЙОВИЧ, 1884 р.н., х.Вовчий Анчекрак-Ільїнської волості Одеської (нині Очаківський район Миколаївської) області, німець, освіта початкова, проживав у колонії Шпрінгфельд Устинівського району, сторож. Заарештований 13.03.1938 Устинівським РВ НКВС ("участь у контрреволюційній фашистській організації" – *див. Іван Берент*). Засуджений 9.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.05.1938. Реабілітований 21.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10455)

РУДА РОЗА ХАЇМІВНА, 1908 р.н., селище Кублич Теплицького району Вінницької області, єврейка, освіта початкова, член ВКП(б), без певних занять і місця проживання. Заарештована 19.09.1937 Устинівським РВ НКВС ("нелегальне прибуття з Палестини, тримала письмовий зв'язок з Палестиною"). Прокуратурою Устинівського району 5.08.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2619)

РУДЕНКО ВАСИЛЬ НИКИФОРОВИЧ, 1892 р.н., с.Березівка, українець, неписьменний, проживав на хуторі Завтурове Устинівського району, колгоспник. Заарештований 13.02.1938 Устинівським РВ НКВС (агітація, спрямована на розвал колгоспу). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10627)

САВЧЕНКО БОРИС ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., с.Чудин Вишевицького району Київської (нині Радомишльського Житомирської) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Олександро-Ахтове (нова назва Олександрівка) Седнівської сільради Устинівського району, член колгоспу ім.Хрущова. Заарештований 19.04.1944 Устинівським РВ НКВС ("мав тісні стосунки із начальником поліції Марчиком, підозрювався у зрадницькій діяльності"). Рішення суду у справі немає. (П – 3203)

САВЧЕНКО-ТАРАСОВА ГАФІЯ ОМЕЛЯНІВНА, 1916 р.н., х.Більшовик Ганно-Леонтовичівської сільради, українка, освіта початкова, проживала у смт Устинівка, член артілі "Червоний серп". У 1929 році разом із батьком Омеляном Демидовичем, 1884 р.н., була вислана у Вологодську область. Вдруге заарештована 28.07.1937 Устинівським РВ НКВС ("у березні 1937 року разом із куркулями кіровоградцями Петром та Василиною Цесками здійснила втечу із заслання – Тотемського району Вологодської області; вела антирадянську агітацію"). Засуджена 2.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнена з-під варти Сєввостлагу, м.Магадан, 28.06.1945. Реабілітована 3.04.1968 Кіровоградським облсудом. (П – 8156)

САЛОЇД ОЛЕКСАНДР ПРОКОПОВИЧ, 1906 р.н., с.Новоігорівка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Серп і молот". У 1932 році за крадіжку хліба в колгоспі був засуджений до 8 років неволі, у 1934-ому звільнений; у 1935-ому за підозрою у крадіжці колгоспного бичка засуджений до 5 років неволі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Втретє заарештований 28.07.1937 Устинівським РВ НКВС ("вів антирадянську агітацію проти комбайнізації сільського господарства і хлібоздачі, звинувачувався у крадіжці в колгоспників кабана й курей"). Засуджений 16.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 8.01.1966 Кіровоградським облсудом. (П – 8021)

САЛТАН ПРОКІП ГРИГОРОВИЧ, 1884 р.н., с.Нариманівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 15.03.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітував проти колективізації, проведення хлібозаготівельних робіт). Засуджений 14.05.1930 Зінов'євським окрсудом до 4 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та до 3 років заслання. Верховним судом УРСР 17.06.1930 міру покарання зменшено до 2 років неволі без заслання. Реабілітований 19.08.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1803)

САФРОНОВ ЮХИМ ЯКОВИЧ, 1885 р.н., с.Ганно-Леонтовичеве, українець, освіта початкова, проживав у смт Устинівка, бухгалтер райземвідділу. Заарештований 30.04.1937 Криворізьким МВ НКВС ("у 1908-10 роках служив у царській армії, у 1920-21 – в Червоній, до 1929 року працював секретарем сільради Ганно-Леонтовичеве, згодом у райвиконкомі", "обробляв у контрреволюційному дусі зоотехніка Михайла Корсуна, який, проходячи службу в Червоній армії, вихваляв Троцького"). Засуджений 21.07.1937 трибуналом Харківського військового округу до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Помер 30.05.1942. Реабілітований 19.12.1956 Верховним судом СРСР. (П – 8285)

СЕСМІЙ ФЕДІР ОМЕЛЯНОВИЧ, 1879 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Неопалимівка Кіровоградського району, тесля колгоспу "Нове життя". Заарештований 15.02.1938 Кіровським МВ НКВС (активний член контрреволюційної групи). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 13.08.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5261)

СІРОШ ВОЛОДИМИР ОКСЕНТОВИЧ, 1914 р.н., с.Кухновщина Хойницького району Гомельської області (Білорусія), білорус, освіта початкова, проживав у с.Новоріччя Богодарівської сільради Компаніївського (нині Степанівської Устинівського) району, член колгоспу "Червона зірка". Заарештований 31.05.1934 Компаніївським РВ ДПУ ("агітував переселенців-білорусів розпродувати свої господарства та майно і повертатися в Білорусію"). Засуджений 17.06.1934 Компаніївським районним народним судом

до 5 років неволі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 20.06.1990 Кіровоградським облсудом. У 1929 році батько розкуркулений. (13909 – П)

СЛАВУЦЬКИЙ НАУМ МОЙСЕЙОВИЧ, 1915 р.н., с.Піщана Балтського району Одеської області, єврей, освіта початкова, проживав у с.Медове Устинівського району, вчитель неповної середньої школи. Заарештований 2.08.1935 Устинівським РВ ДПУ (готував теракт проти районного керівництва). Одеським облсудом 12.01.1936 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 1090)

СОЛОВЕЙ ОЛЕКСАНДР СИДОРОВИЧ, 1891 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, проживав на х.Корнійченка Устинівського району, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("антирадянська агітація, протидія владі" – *див. Веніамін Корнійченко*; "Соловей до революції мав 500 десятин землі й увесь сільськогосподарський реманент, біля його землі працювали постійно 5 наймитів і 25 сезонних робітників"). Засуджений 10.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 7 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10869)

СОРОЧАН ДОРОХТЕЙ ІВАНОВИЧ, 1887 р.н., с.Інгулець, молдаванин, освіта 3 класи, проживав на ст.Долинська, завгосп залізничної школи. Заарештований 20.05.1944 Долинським РВ НКДБ ("до війни працював дільничним інспектором статистичного відділу залізничної станції; в роки німецької окупації працював картобліковцем на біржі праці – переписував молодь для відправлення в Німеччину, підтримував стосунки з комендантом Зендельбахом, вів антирадянську агітацію"). Засуджений 20.08.1944 військовим трибуналом НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 11.11.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12830)

СТАНКЕВИЧ АНДРІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1901 р.н., с.Заливанщина Калинівського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Трудолюбівка Устинівського району, колгоспник. Заарештований 30.09.1949 УМДБ Кіровоградської області (учасник нелегальної секти "мальованців"). Засуджений 12.01.1950 Кіровоградським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 15.09.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13586)

СТОЯНОВ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, 1915 р.н., с.Сталіне Цебриківського (нині Великомихайлівського) району Одеської області, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Седнівка Устинівського району, коваль-монтер радгоспу "Радробітник". Заарештований 22.04.1935 Устинівським РВ НКВС ("антирадянська агітація" – *див. Михайло Фадєєв*). Засуджений 23.08.1935 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12530)

СУРЖИНСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ХАРЛАМПОВИЧ, 1909 р.н., х.Долинський, українець, освіта 4 класи, хлібороб, тракторист. Заарештований 21.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація: "на хуторі Долинському Сонцевської сільради у 1928-29 роках куркулі налаштовували селян проти самообкладання і хлібозаготівлі; з осені 1929-го, коли почалась антикуркульська кампанія і їх стали виганяти з хат, вони гуртуються, обговорюють свою подальшу долю; вночі з 11 на 12 лютого 1930 року в хаті Дмитра Яцушка куркулі придумали провокаційну версію: наступають денікінці, білі перейшли китайський кордон, треба бути напоготові, а виселення куркулів у Сибір пов'язане з відступом більшовиків з України"). Засуджений 14.05.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10872)

СУРЧЕНКО ВОЛОДИМИР ГЕРАСИМОВИЧ, 1913 р.н., с.Седнівка, українець, освіта неповна середня, проживав у м.Одесі, старшина школи пілотів. Заарештований 13.12.1937 управлінням НКВС Одеської області (контрреволюційна націоналістична пропаганда). Засуджений 8.01.1938 військовим трибуналом 6-го стрілецького корпусу Київського військового округу до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 31.01.1962 Верховним судом СРСР. (П – 5617)

ТАБАЛА МИКИТА ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1903 р.н., с.Новоігорівка, українець, освіта початкова, рядовий 16-го гвардійського стрілецького полку 13-ої гвардійської стрілецької дивізії. Заарештований 18.03.1942 особливим відділом НКВС 13-ої ГСД ("антирадянська агітація, намір дезертирства"; із свідчень Табали: "Я висловлював невдоволення з приводу харчування червоноармійців, вихваляв фашистську техніку, заявляючи, що з такою зброєю Німеччина переможе СРСР, готувався до переходу на бік німців, коли буду в бойовій охороні чи в розвідці, але ні з Яковом Бендиком, ні з Єгором Самарським – *див.*

Некіровоградщина, книга шоста – про здачу в полон не говорив”). Засуджений 13.05.1942 військовим трибуналом 13-ої гвардійської стрілецької дивізії до розстрілу, вирок виконано 18.05.1942. Реабілітований 11.03.1992 прокуратурою Київського військового округу. (П – 13101)

ТЕСЛЕНКО ІЛЛЯ СЕРГІЙОВИЧ, 1878 р.н., х.Бруньківка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“будучи уповноваженим земельного товариства, у 1928 році виступав проти самообкладання, надання пільг біднякам” – *див. Максим Ващенко*). Засуджений 31.07.1930 Зінов’євським окрсудом до 5 років ув’язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 12.05.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13253)

ТЕСЛЕНКО ЯКИМ ВАСИЛЬОВИЧ, 1886 р.н., х.Бруньківка, українець, освіта середня, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“виступав проти колективізації” – *див. Максим Ващенко*). Помер 2.04.1930 у Зінов’євському бупрі. (П – 13253)

ТОРГАЛО ІВАН МАКСИМОВИЧ, 1904 р.н., х.Торгало Устинівського району, українець, освіта початкова, проживав на х.Кременчуватому Бобринецького (нині село Компаніївського) району, хлібороб. Заарештований 24.03.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“за агентурними даними Зінов’євського ДПУ в 1923 році в с.Богодарівці появились колишні отамани банди Степан Бондаренко і Сергій Клепач, які переховувались від радянської влади після розгрому банд; у 1925-ому вони знову з’явились до Петра Ісаєнка, який переховував їх у себе якийсь час, а потім перейшли до Онисима Дейкала – тоді ж Бондаренко і Клепач створили підпільну контрреволюційну організацію, яка стала готувати селян до збройного повстання, для чого систематично проводилась антирадянська агітація, зв’язки зберегли до 1930 року, постійно збираючись і обговорюючи заходи протидії заходам радвлади на селі; особливо активізувалось підпілля в лютому-березні 1930 року під час весняної кампанії і ліквідації куркуля як класу та проведення колективізації: група конкретно на зібраннях ставила питання про необхідність збройного повстання проти радвлади; 18 березня відбулися збори в хаті Івана Ісаєнка за участю Дмитра Проходи, Івана Проходи, Панаса Махорта, Дениса Дейкала, Олекси Ісаєнка – *див. книгу другу, Компаніївський район*, спершу мова йшла про зрив посівкампанії, вирішили відмовитись від сівби і ламати інвентар; Онисим Дейкало заявив: “Годі нам підпільничати, цим далеко не заїдеш, а виступи на зборах – чухання язиків; треба відкрито зі зброєю в руках іти проти влади – це єдиний реальний спосіб боротьби і діяти треба негайно, поки селянство налаштоване проти радянської влади; я першим візьмусь записувати селян свого села в загін, а завтра до нас прийдуть домовлятись із сусідніх сіл”; наступного дня в Богодарівку прибули куркулі Петро Тимофійович Ісаєнко і Степан Якимович Берестовенко – за їхньою участю відбулася нарада, на якій гості заявили: “Не спіть, готуймо селян до повстання, в інших місцях воно вже почалося, і як тільки в нас будуть готові – хай Онисим повідомляє коли, й ми прибудемо”; за цими даними всі названі були арештовані”). Засуджений 20.09.1930 судовою трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув’язнення у концтаборі умовно. Реабілітований 21.11.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7885)

ТЮРЕНОК ГРИГОРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1914 р.н., с.Варварівка, українець, освіта початкова, до війни працював трактористом Ворошилівської МТС, червоноармієць окремого мотострілецького батальйону 123-ої танкової бригади. Заарештований 29.11.1941 особливим відділом НКВС 123-ої танкової бригади (“5 і 20 листопада серед бійців висловлював поразницькі настрої, заявляв, що німцям удасться прорвати кільце оборони Ленінграда, оскільки плани Гітлера завжди реалізовувались; вихваляв умови служби в німецькій армії, зокрема краще харчування”). Засуджений 1.12.1941 військовим трибуналом 55-ої армії до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 19.12.1989 трибуналом Київського військового округу. (П – 10341)

УДОД МАКСИМ ВАСИЛЬОВИЧ, 1891 р.н., с.Ганно-Требинівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.02.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“антирадянська агітація, протидія владі” – *див. Веніамін Корнійченко*; “Удод до революції мав 60 десятин землі й увесь сільськогосподарський реманент, біля його землі працювали постійно 2 наймити і 22 сезонних робітники”). Засуджений 10.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 7 років ув’язнення у концтаборах. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10869)

УРСУЛ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1905 р.н., освіта початкова, директор радгоспу ім.Димитрова Устинівського району. Заарештований Устинівським РВ НКВС – дати не вказано (шкідницька діяльність). Засуджений 16.01.1938 Одеським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 17.08.1963 Верховним судом УРСР. (П – 7364)

ФАДЄЄВ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1881 р.н., с.Седнівка, українець, освіта початкова, коваль радгоспу “Радробітник”. У 1932 році розкуркулений “за невиконання твердого завдання хлібоздачі”.

Заарештований 22.04.1935 Устинівським РВ НКВС (“працюючи в кузні, разом з Володимиром Стояновим завів розмову про намір Стоянова продати черевики, бо зарплати не вистачає на прожиття: “До революції я в поміщика отримував за рік 60 рублів і жив значно краще, ніж тепер, коли отримую 150”; всю вину ковалі покладали на радянську владу; під час їхньої розмови у кузню заходили інші робітники радгоспу”). Засуджений 23.08.1935 Одеським облсудом до 4 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12530)

ФЕДУНЕЦЬ НИКИФОР СЕРГІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Ганно-Требинівка, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 1.03.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (підозрювався у зв’язках із контрреволюційним елементом). Зінов’євським окрвідділом ДПУ 2.09.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2603)

ФІСУН ІВАН ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Драбівці Золотоніського району Полтавської (нині Черкаської) області, українець, освіта вища, проживав у селищі Устинівка, без певних занять. Заарештований 24.04.1944 Устинівським РВ НКДБ (“у 1941-1943 роках за німецької влади працював старшим агрономом Устимівської райземуправи”). Засуджений 20.09.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією особистого майна. Реабілітований 27.12.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13878)

ФЛЯГА МАРІЯ ЗАХАРІВНА, 1893 р.н., с.Новосілля Медівської сільради Устинівського району, неписьменна, проживала у с.Криничуватка Устинівського району, працювала у власному господарстві. Заарештована 11.05.1930 Устинівським РВ ДПУ (“поширювала чутки про загибель радвлади, агітувала за вихід з колгоспу, під час волинки закликала жінок розбирати коней і сільгоспінвентар із артілі” – *див. Лавро Кучеренко*). Засуджена 25.05.1930 Зінов’євським окрсудом до 1,5 року позбавлення волі. Верховним судом УРСР 27.07.1930 міру покарання визнано умовною. Реабілітована 31.08.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1795)

ФОМЕНКО ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, 1926 р.н., смт Устинівка, українець, освіта неповна середня, проживав у с.Криничуватка Устинівського району, рядовий військової частини 31578. Заарештований 6.09.1950 відділом контррозвідки МДБ військової частини 02533 (підозрювався у антирадянській агітації серед військовослужбовців). Трибуналом Горьківського військового округу 6.03.1951 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 5717)

ФУДОЛЕЙ МАКСИМ КАРПОВИЧ, 1883 р.н., х.Буньківка Ганнотребинівської сільради, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 1.02.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“злісно не сплачував податку, поки його не притискали, вступив у колгосп і тут же вийшов з нього; агітував проти колективізації” – *див. Максим Ващенко*). Засуджений 31.07.1930 Зінов’євським окрсудом до 5 років ув’язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 12.05.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13253)

ФУКС ОЛЕКСАНДР СЕМЕНОВИЧ, 1904 р.н., селище Устинівка, єврей, освіта 6 класів, проживав у м.Харкові, кухар їдальні 120-го запасного стрілецького полку 43-ої запасної стрілецької бригади (в/ч 3991) у м.Канську Красноярського краю, Росія. Заарештований 24.08.1942 особливим відділом НКВС Сибірського військового округу (наклепи на радянський уряд, пресу, контрреволюційна поразницька агітація). Засуджений 27.10.1942 військовим трибуналом 43-ої запасної стрілецької бригади до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом СРСР 1.06.1945 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5849)

ФУРДУЙ КАТЕРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА, 1882 р.н., с.Березівка, українка, неписьменна, проживала у с.Фурдієве Устинівського району, член артілі ім.Дзержинського. Заарештована 28.07.1937 Устинівським РВ НКВС (агітація, спрямована на зрив хлібозаготівлі, викривлення Конституції). Засуджена 2.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 14.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1597)

ФУРДУЙ ФЕДІР СЕЛІФАНОВИЧ, 1905 р.н., с.Фурдієве, українець, освіта 3 класи, член колгоспу ім.Дзержинського. Заарештований 28.07.1937 Устинівським РВ НКВС (проведення антирадянської агітації). Засуджений 2.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.10.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4524)

ХАРЧЕНКО МИХАЙЛО МИКИТОВИЧ, 1923 р.н., с.Новоустинівка, українець, освіта 8 класів, проживав у м.Станіслав (нині Івано-Франківськ), курсант 64-го навчального стрілецького полку. Заарештований 16.02.1945 відділом контррозвідки “Смерш” 64-го навчально-стрілецького полку

(звинувачувався у добровільному переході на бік Української повстанської армії, в антирадянській агітації серед особового складу полку: "у вересні 1944 року курсант Харченко разом із двома міліціонерами супроводжував начальника 4-ої частини Пробіжнянського райвійськкомату лейтенанта Горбова; через три дні повернувся без шинелі, у цивільному одязі і порваних туфлях: одяг і гвинтівку відібрали бандерівці; коли вони на підводі в'їхали у село Юрківці Гусятинського району, то біля школи зустріли юрбу людей і пішли до них – від юрби пролунали автоматні черги: Горбов відступив, міліціонери забігли в школу і були вбиті; курсант Харченко ховався за школою, отримав кулевий опік у шию, прикинувся мертвим, але його виявили; розпитували: хто командир у Пробіжному, скільки там солдатів, чи багато жидів? потім відпустили, вручивши контрреволюційну літературу, змусили вертатись до солдатів і поширювати – він узяв листівки і по дорозі зарив їх у зорану землю"). Відділом контррозвідки Львівського військового округу 26.05.1945 на підставі директиви НКВС і НКДБ від 11.10.1943 за №994/94 справу припинено, 25.05.1945 направлений в спецтабір НКВС СРСР. (П – 4390)

ЦІНЕМАН САУЛ ГРИГОРОВИЧ, 1891 р.н., м.Одеса, єврей, освіта вища, проживав у смт Устинівці, член колегії оборонців, адвокат. Заарештований 19.07.1929 Устинівським РВ ДПУ ("як адвокат під час судового процесу, захищаючи релігію, вів антирадянську агітацію"). Засуджений 29.09.1929 Зінов'євським окрсудом до 1,5 року позбавлення волі, водночас цю міру покарання замінено на громадську догану з оголошенням у пресі та забороною протягом 3 років працювати членом колегії оборонців. Верховним судом 18.11.1929 вирок скасовано, справу припинено. (П – 1775)

ЦУКАНОВ СИЛЬВЕСТР АРХИПОВИЧ, 1905 р.н., с.Миколаївка Устинівського району, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б), проживав у с.Шевченкове (нині м.Долинська), помічник бухгалтера контори "Заготскот". Заарештований 5.12.1937 Долинським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти нової Конституції, терористичні наміри). Засуджений 9.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.12.1937. Реабілітований 20.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10604)

ЧУПРИНА ЛУКА КОСТЯНТИНОВИЧ, 1886 р.н., с.Ганно-Ахтове Седнівської сільради (нині с.Кам'янка), українець, освіта початкова, проживав у с.Сухий Став, комірник радгоспу "Сухий став". Заарештований 24.06.1944 Устинівським РВ НКДБ ("в час німецької окупації працював комірником радгоспу, змушував людей трудитись по 16-17 годин на добу, бив їх; висловлював капітулянтські настрої стосовно Червоної армії, мав стосунки із жандармерією та поліцією, ображав євреїв, погрожував розстрілом дружинам комуністів і працівників радпартактиву; за добру роботу німці нагородили його портретом Гітлера розміром 70х100 сантиметрів, який він тримав удома, а бюст керівника партії та уряду Сталіна розбив і викинув"). Засуджений 14.09.1944 військовим трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах із позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 19.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12934)

ЧУПУШТАНОВ ІВАН ДМИТРОВИЧ, 1900 р.н., с.Миколаївське Челябінської області (Росія), росіянин, освіта незакінчена вища, член ВКП(б) у 1926-35 роках, проживав у с.Березівка Устинівського району, директор неповної середньої школи. Заарештований 21.10.1937 Устинівським РВ НКВС (служив у армії Колчака, зводив наклепи на керівників партії та уряду). Миколаївським облсудом 4.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 601)

ШАПОВАЛОВ ТРОХИМ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1870 р.н., с.Седнівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Першотравенка Компаніївського району, коваль колгоспу ім.Урицького. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 27.07.1937 Компаніївським РВ НКВС ("у 1934 році втік із заслання, влаштувався ковалем у колгоспі "Більшовик" села Коротяк Компаніївського району, займався шкідництвом: саботував ремонт інвентаря, чим зірвав своєчасне виконання сівби – після цього з колгоспу втік, вступив у колгосп ім.Кірова Першотравенської сільради, продовжував саботаж ремонту інвентаря, вів антирадянську агітацію: "Колгоспники голодують – і доки це триватиме?" – за це його з колгоспу вигнали; у 1936-ому вступив у колгосп ім.Урицького – шкодив при ремонті сівалок, культиваторів, жаток"). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8957)

ШАРКОВ СТЕПАН АНДРІЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Кіріфарове Тирновського округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова, до 1922 року кандидат в члени ВКП(б), у 1919-21 роках проживав у с.Шостакове Устинівського району, хлібороб-городник артілі ім.Косіора. Двічі був засуджений за кримінальні злочини: у 1927 і 1930 роках. Заарештований 3.09.1937 Устинівським РВ НКВС ("емігрував із Варни у квітні 1919 року в Росію – за завданням революційного комітету переправляв у Болгарію революційну літературу для компартії Болгарії; після другої судимості висланий на північ у м.Буй

Костромської області, Росія, звідки у 1932 році втік, в Одесі отримав новий паспорт, приховавши свою втечу; шпигунська діяльність на користь Болгарії і Румунії: нелегальні переходи кордону по кілька разів на рік з метою встановлення зв'язків із комуністичним підпіллям – не що інше, як стосунки із штабами болгарської і румунської розвідки"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Кіровоградської області 25.12.1939 міру покарання зменшено до фактично відбутого строку, 12.02.1940 з-під варти звільнений, 28.02.1941 справу припинено. (П – 3833)

ШЕВЧЕНКО АНДРІАН ФЕДОРОВИЧ, 1880 р.н., с.Ганно-Требинівка, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 26.06.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Зінов'євським окрсудом 31.07.1930 виправданий, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи робітником у радгоспі "Інгулець", заарештований 29.06.1941 Устинівським РВ НКВС ("у 1916-18 роках був у німецькому полоні, піддавався вербуванню для роботи на користь Німеччини; у 1919-ому прихистив у хаті членів банди Сосни, які на цій же квартирі убили червоного партизана Аркадія Гребенюка, а коня його передали Шевченку"; "вів антирадянську агітацію, спрямовану проти заходів ВКП(б) і радянського уряду, дискредитовував колгоспний лад"). Засуджений 5.06.1943 особливою нарадою при НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.11.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 1842, 4559)

ШЕВЧЕНКО ІВАН АНДРІЙОВИЧ, 1911 р.н., с.Ганно-Требинівка, українець, освіта середня, хлібороб. Заарештований 1.03.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (підозрювався у зв'язках із контрреволюційним елементом). Зінов'євським окрвідділом ДПУ 2.09.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2603)

ШЕВЧЕНКО МИХАЙЛО АНДРІЯНОВИЧ, 1912 р.н., с.Ганно-Требинівка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 19.03.1944 Устинівським РВ НКВС ("вів антирадянську агітацію проти Червоної армії, партійно-радянського активу"). Устинівським РВ МВС 29.03.1948 справу закрито. Батько Андріян Шевченко у 1929 році розкуркулений, у 1941-ому репресований. (П – 3203).

ШЕВЧЕНКО МИХАЙЛО ГРИГОРОВИЧ, 1894 р.н., с.Ганно-Требинівка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 26.06.1930 Устинівським РВ ДПУ ("казав, що краму немає тому, що радянська влада все відправила за кордон, покриваючи царські борги, а в 1929 році питав голову сільради Нужного, навіщо вони грабують селян"; "разом з односельцями Григорієм Лагодою і Мефодієм Воробйовим виступав з критикою на різних зборах, а склалось враження, ніби вони агітують проти радянської влади"). Зінов'євським окрсудом 31.07.1930 засуджений до 6 місяців позбавлення волі, з-під варти звільнений. Реабілітований 12.09.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 1842)

ШТЕФАН ЙОСИП СЕМЕНОВИЧ, 1872 р.н., с.Біївці Богуславського району Київської області, українець, освіта початкова, житель с.Любовичка Устинівського району, член артілі "Хлібороб" села Новокиївка. Розкуркулений у 1930 році. Заарештований 22.05.1930 Устинівським райвідділом міліції ("у 1923 році переселився із Київщини в с.Новокиївку Устинівського району, після розкуркулення жив у Любовичці в хаті бідняка, та коли бідняк із своєю родиною у 20 осіб вернувся, змушений був перейти в хату, конфіскувану при розкуркуленні, в якій уже жив без дозволу сільради його син; поширював серед селян чутки, що посівматеріал у селян заберуть і більше ніхто його не побачить"). Засуджений 30.07.1930 Зінов'євським окрсудом до 1 року примусових робіт по спеціальності тесля, з-під варти звільнений. Реабілітований 6.10.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1841)

ШТИЛЕНКО ГРИГОРІЙ ОСИПОВИЧ, 1911 р.н., смт Устинівка, українець, освіта початкова, проживав у м.Алма-Ата, Казахстан, військовослужбовець 291-ої автотранспортної роти 8-ої гвардійської стрілецької дивізії ім.Панфілова. Заарештований 14.06.1942 особливим відділом НКВС 8-ої ГСД ("вів антирадянську агітацію серед бійців роти: очорнював колгоспний лад, висловлював свою зацікавленість у поразці Червоної армії і знищенні колгоспної системи, зводив наклепи на радянську пресу, доводив неможливість перемоги над гітлерівцями"). Засуджений 28.06.1942 військовим трибуналом 8-ої гвардійської стрілецької дивізії до розстрілу, вирок виконано 5.07.1942. Реабілітований 29.04.1991 прокуратурою Туркменського військового округу. (П – 12641)

ШУЛЬЦ ОЛЕКСАНДР ГОТФРІДОВИЧ, 1903 р.н., колонія Шпрінгфельд, німець, освіта початкова, рільник колгоспу "Дер нойє Вег". Заарештований 5.10.1937 Устинівським РВ НКВС ("у 1919 році служив у денікінців; член секти баптистів; учасник контрреволюційної фашистської організації, зв'язок з німецьким консульством" – *див. Фрідріх Гібнер*). Засуджений 30.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 14.02.1938. Реабілітований 6.08.1966 Кіровоградським облсудом. (П – 8067)

ЮШКО КУЗЬМА АНДРІЙОВИЧ, 1904 р.н., х.Долинський Устинівського району, росіянин, освіта початкова, проживав у селищі Комінтерн Кам'янськ-Шахтинського району Північно-Кавказького краю (нині Ростовської області, Росія), візник "Кооптранспорту". Заарештований 24.02.1932 Кам'янськ-Шахтинським РВ ДПУ (вів антирадянську агітацію: "Народ живе надголодь, хіба можна щось вимагати від робітників!"; "Напевне всьому прийде край, бо так жити далі неможливо"). Направлений 8.05.1932 разом із слідчою справою в розпорядження Устинівського РВ ДПУ для притягнення до відповідальності за місцем мешкання. Даних про судові рішення у справі немає. (П – 2364)

ЮШКО ТРИФОН АНДРІЙОВИЧ, 1912 р.н., х.Долинський, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 21.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("антирадянська агітація, поширення провокаційних чуток" – *див. Григорій Суржинський*). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 14.05.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10872)

ЯКОВЕНКО АНДРІЙ ДМИТРОВИЧ, 1897 р.н., с.Медове, українець, освіта – сільське училище, проживав на х.Яковенка Криничуватської сільради Устинівського району, коваль-одноосібник. Заарештований 30.01.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("антирадянська агітація" – *див. Василь Яковенко*). Засуджений 13.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10006)

ЯКОВЕНКО ВАСИЛЬ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1905 р.н., с.Медове, українець, освіта – сільське училище, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("Яковенки Андрій, Василь і Семен вели підривну роботу проти заходів радянської влади, агітували селян не виконувати розпоряджень влади, бо скоро їй прийде край, погрожували розправою активістам"). Засуджений 13.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брати Макар і Мирон у 1922 році розстріляні "за вбивство голови Антонівського волосного виконкому Грабовського". (П – 10006)

ЯКОВЕНКО СЕМЕН ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1869 р.н., с.Медове, українець, освіта – сільське училище, проживав у с.Балцова Казанківського району Криворізького округу, хлібороб. Заарештований 4.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("позбавлений громадянських прав і висланий з хутора Яковенка за межі Зінов'євського округу; вів антирадянську агітацію"). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 13.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10006)

ЯРМОШЕНКО ОЛЕКСІЙ БОРИСОВИЧ, 1897 р.н., с.Мала Ганнівка Ганнолеонтовичівської сільради, українець, освіта початкова, проживав у с.Раслове Долинівської сільради Компаніївського району, член колгоспу "Червоний плугатар". У 1930 році розкуркулений. Заарештований 3.12.1937 Компаніївським РВ НКВС ("проліз у колгосп, зійшовся з Парфеном Ярюхіним та Сергієм Карандієм, вів агітацію на підрив партійних заходів"). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10567)

ЯЦКЕВИЧ ІВАН ЛЕОНІДОВИЧ, 1913 р.н., смт Устинівка, українець, освіта середня спеціальна – Вологодський молочний технікум, проживав у с.Нурмалиця Олонецького району (Карелія, Росія), червоноармієць 121-го будівельного батальйону. Заарештований 11.04.1937 управлінням НКВС Карельської АРСР ("антирадянська агітація: розповсюджував контрреволюційні анекдоти"). Засуджений 20.06.1937 військовим трибуналом 18-ої стрілецької Ярославської дивізії до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 27.03.1996 прокуратурою Ленінградського військового округу. (П – 14431)

ЯЦУШКО ДМИТРО ПЛАТОНОВИЧ, 1900 р.н., х.Долинський, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 21.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("антирадянська агітація, поширення провокаційних чуток" – *див. Григорій Суржинський*). Засуджений 14.05.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 10872)

ЯЦУШКО ІВАН ПЛАТОНОВИЧ, 1906 р.н., х.Долинський, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 21.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("антирадянська агітація, поширення провокаційних чуток" – *див. Григорій Суржинський*). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 14.05.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10872)

МІСТО КІРОВОГРАД

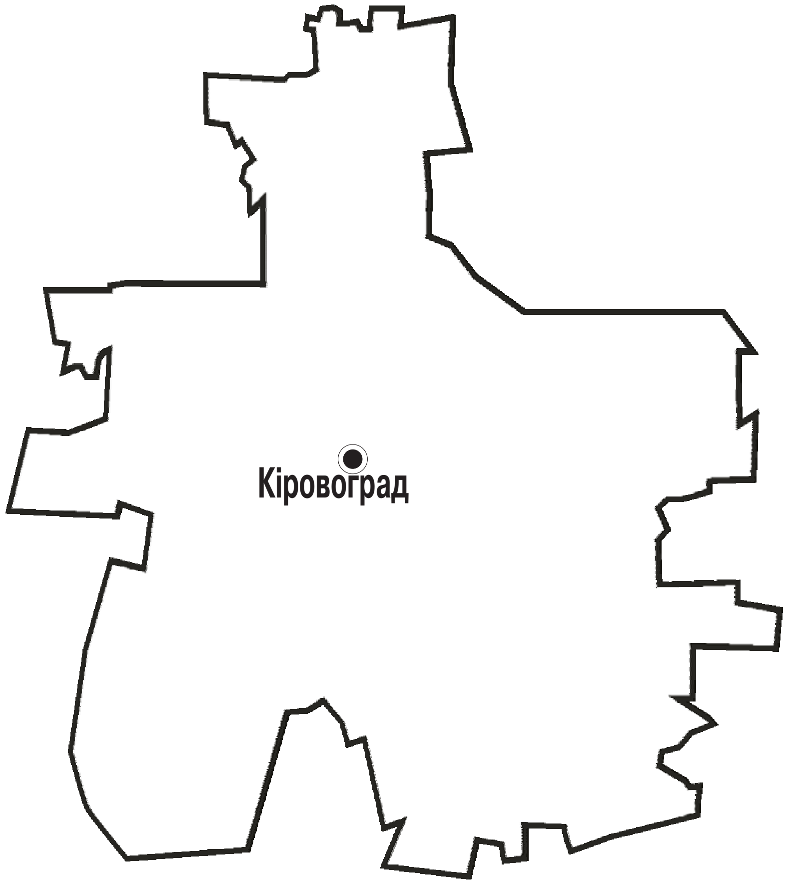

СПОГАД ЗАСЛАВСЬКОГО МАТВІЯ МИХАЙЛОВИЧА

Народився у Єлисаветграді.
Репресований 1938 року

Єдиним щоденником для нас, “ворогів народу”, була пам’ять, яка фіксувала все, що робилось навкруги. Дехто і нині хоче, щоб наш народ, особливо молодь, поменше пригадував страшні часи сталінських репресій. Та правда повинна жити з нами. Аби ніколи більше не сталося тридцять сьомого, сорок сьомого чи сімдесят другого – років масових “призовів” до сибірських таборів.

На початку 30-х років я працював секретарем комсомольської організації заводу “Червона зірка”. У тридцять другому численні колективні господарства Зінов’євського округу вже не мали можливостей виконати плану хлібоздачі. Ми чекали порятунку від Радянського уряду. І Сталін вжив “заходів”. Він командирував до нашого колись хлібного району спеціальні комісії, які не тільки забирали хліб, а й чинили масові репресії проти місцевих партійних, радянських, господарських кадрів, проти рядових колгоспників. Тих, хто не хотів підкорятися, називали куркулями і, ховаючись за словами “саботаж” і “змова”, наголошували на якійсь “таємній війні” проти робітників і Червоної Армії.

Ми вірили Сталіну. Але це було скоріше нашим лихом, ніж провиною...

З січня 1933 року зібралося бюро Зінов’євського міського комітету ЛКСМУ, до складу якого входив і я. Ми визначили свою роль у виконанні планів хлібозаготівель. Мене “під особисту відповідальність” (як було занесено до постанови) зобов’язали направити у найвідсталіші села округу не менше 100 чоловік для практичної допомоги у хлібозаготівлі. Та ще більше хвилював мене стан на “Червоній зірці”, де тільки за січень трапилося понад 400 випадків голодних набряків. Робітнича лікарня була перевантажена. В ній з 1 січня по 25 лютого вже померли близько вісімдесяти робітників. Кістлява рука тотального штучного голоду своїх жертв не вибирала.

У січні 1933 року вийшла Постанова ЦК ВКП(б) про створення в МТС та радгоспах політичних відділів, головним завданням яких було подальше зміцнення колгоспного руху. Тоді в країні виникло близько чотирьох з половиною тисяч політвідділів.

Мене викликали до Харкова, тодішньої столиці республіки, де я зустрівся з першим секретарем ЦК ЛКСМУ Сергієм Сергійовичем Андреєвим. Від нього я одержав путівку до Москви. Там в середині березня повинен був розпочатися семінар тих, кому належало працювати в політвідділах.

...Москва зустріла посланців усіх братніх республік країни. На великому прийомі в Будинку Рад ЦК ВКП(б) були присутні члени Радянського уряду. Відкривав семінар Каганович, поруч з ним знаходилися Молотов, Чернов, Косарєв. Та найбільшу вагу на цьому форумі мав невеличкий на зріст чоловік у військовій формі, тридцяти восьми років, з ледь помітним шрамом на обличчі. То був Микола Іванович Єжов.

Ми знали про нього небагато. Народився в Петербурзі, з робітників, член партії більшовиків з березня сімнадцятого, учасник громадянської війни, військовий комісар. До 1922 року Єжов працював у Казахстані секретарем одного з губкомів, потім став заступником наркома землеробства, а з 1930 року – завідуючим розподілвідділу та відділу кадрів Центрального Комітету партії.

Єжов говорив про те, що завданням новостворених політвідділів є посилення колгоспних партійних організацій, аби ті були зосереджені на вирішальних ділянках виробництва, у бригадах, на фермах, у МТС.

“Комуністи повинні допомогти селянам позбавитись дрібнобуржуазної психології. Для переможного розвитку соціалізму необхідно виховувати в них нове ставлення до праці, до соціалістичної власності. Політвідділи допоможуть вичищенню з колгоспів ворожої агентури”.

Ці слова я запам’ятав чітко. В них був і сам Єжов – недовірливий до всього і всіх. Розумію нині, чому Сталін саме його висунув на посаду керівника НКВС. Але тоді, в березні тридцять третього, ми оплесками зустрічали майже кожне слово Єжова, довіряли йому.

...Майже через п’ять років мені знову доведеться зустрітися з цією людиною. Точніше, її тінню. На цей раз у Миколаївській в’язниці.

- Якщо ти прийшов до нас, назад вже не повернешся, — скаже мені слідчий Шиманович і, посміхнувшись, поставить на свій стіл портрет Єжова. На фото – знайоме мені обличчя, а перед ним – розчепірені руки в рукавицях. “Єжових рукавицях” репресій.

І лише через багато років дізнався я, що наркома НКВС стратять 1 квітня 1940 року за рішенням Військової Колегії Верховного Суду СРСР. Стратять за репресії проти свого ж народу. Сталін тоді пожертвує пішака, аби врятувати короля.

Із столиці мене направили до однієї МТС у Хорлівському районі Одеської області. Заїхав по дорозі до Зінов’євська й відразу – на південь.

Прибув за місцем призначення, вийшов із машини...

- Ти хто такий? — спитала мене стара жінка.

- А в чому справа?

- Кажуть, якийсь політвідділ приїздить, а люди вмирають з голоду...

І стара заплакала. То була дружина червоноармійця Олейничука. Того самого, який провів Фрунзе навколишніми місцями до славнозвісної Строганівки. 1 той погнав від неї війська Врангеля через увесь Крим.

Положення колгоспників було незадовільним. МТС на останньому, 154-му місці в області, людей нищить голод, поламано всі трактори. Та вже через рік і вісім місяців робота налагодилася, з’явився в колгоспі хліб. 1937 рік ми зустріли на 74 місці.

Тридцять сьомий...

10 серпня надійшла телеграма: “Заславському необхідно прибути до Одеського обкому ЛКСМУ”.

В Одесі я дізнався, що заарештовано Козодерова, деяких інших партійних, комсомольських керівників області. Мене запитували:

- Які у вас були стосунки з Козодеровим?

- Чи приїздили ви до нього на дачу?

Я відповідав.

15 серпня повернувся додому, де відбулось засідання райкому партії. “Висловити повну недовіру товаришу Заславському через зв’язки із ворогом народу Козодеровим. Підняти питання про виключення Заславського із лав ВКП(б)”. Так я залишився без роботи.

У вересні ми з дружиною повернулися до Зінов’євська. Місто було якимсь принишклим. Дізнався, що заарештовано численних “ворогів народу”, серед яких – директор “Червоної зірки”, перший секретар міськкому партії, голова міськвиконкому. Мікроб недовіри вразив зінов’ївців. Коли я прийшов на рідний завод, мені відмовили в роботі.

Так минуло півроку.

16 січня 1938 року мені принесли папірець: “Вам необхідно прийти до міськвідділу міліції з питання несплати коштів за користування електроенергією”. Я все зрозумів.

- Ви Заславський? – запитав мене чоловік у військовій формі. – Я приїхав з Хорлівського району, аби вас заарештувати.

На моє питання: чи є в нього відповідний ордер, той посміхнувся:

- Випишіть йому цей документ...

А вже на місці начальник політвідділу Хорлівського району Шор скаже мені: “Ми контрреволюціонерів-троцькістів всюди знайдемо!”

- Товариш Шор, поясніть, у чому справа?..

- Який я тобі товариш, с...

Вісім місяців перебування у Миколаївській в’язниці навчили мене по-іншому осмислювати своє становище. Спочатку ми гадали, що все це прикра помилка, потім – якийсь переворот, що стався в країні. Адже поруч зі мною перебували справжні більшовики, ті, хто підіймав область із руїн, проводив у життя сталінські ідеї колективізації та індустріалізації країни. І ніхто з нас навіть думки не припускав, що можна не довіряти товаришу Сталіну. “Він розбереться, і все стане на свої місця”.

...Допити проводили тільки вночі.

Мене викликав слідчий Шиманович, пропонував сісти на високий стілець, наводив на мене лампу, запитував:

- Хто ще входив до складу твоєї контрреволюційної комсомольської організації?..

- Чи знайомий ти з ворогами народу із складу бюро обкому партії?..

Майже після кожного подібного “сеансу” мене повертали до камери у непритомному стані!

Практикували слідчі і так звані “очні ставки”. Одного разу до кабінету завели колишнього завідуючого відділом сільського господарства райземвідділу Івана Кобзаря. Побитого, змученого.

- Що ви, Кобзар, можете розповісти про організацію комсомольців-контрреволюціонерів?

- Її... очолював... Заславський...

- Іване, що ти кажеш? – прохопився я.

Але Кобзар дивився на мене якимось дивним поглядом, в якому вже померло життя.

По-іншому тримався директор МТС Заборський, старий член партії, колишній партизан.

- Так, ми часто зустрічалися на засіданнях бюро райкому, але в роботі жодних організацій Заславський участі не брав.

Слідчі використовували будь-які засоби, аби досягти необхідних їм свідчень. Навіть вдавалися до спекуляції найдорожчим для нас:

- Хочеш подивитися на свою дитину? Підпиши – побачиш...

14 жовтня 1938 року мене знову викликали до слідчого. Цього разу Шимановича вже не було (очевидно, його звільнили за “м’якість” до мене).

- Я ваш новий слідчий. Панфілов. Сідайте, Матвію Михайловичу. Можете поїсти.

Він поклав переді мною цукор, хліб.

- Спасибі, але мені вистачає й того, що приносять до камери...

Панфілов відкрив папку з моєю справою. У правому верхньому кутку титульного аркуша я побачив: “Утверджую. Прокурор СРСР А. Вишинський”.

До кімнати увійшов начальник місцевого відділення НКВС Волошин. Він підійшов до мене і сказав:

- Матвію, зізнайся і підпиши. За це тобі дадуть лише років два, а так цілих п’ятнадцять.

Я відмовився.

- Ну, як хочеш, – сказав Волошин і вийшов.

До камери мене тягли по підлозі – слідчий Панфілов вмів майстерно бити заарештованих.

А наступного ранку відбувся суд.

- Ви Заславський?

- Так.

- Знаєте, за що притягуєтесь до суду?

- Вночі мені розповіли про це.

- Визнаєте свою участь у контрреволюційному заколоті на півдні України?

- Протестую...

Але це вже не мало ніякого значення. Три хвилини, відведені мені, закінчилися.

- Ім’ям... ім’ям... ім’ям!.. – лунало в моїй голові.

Вирок – п’ятнадцять років плюс п’ять років позбавлення громадянських прав після відбуття ув’язнення.

“Сортувальна машина” репресій працювала на сталінській гарантії. Без помилок.

До травня 1939 року нас протримали у Володимирській в’язниці поблизу Москви. Колись, ще до революції, тут перебував Фрунзе...

У маленьких камерах – по десять-одинадцять в’язнів, а ліжок значно менше. Між ними настелювали дошки. Посередині камери – стіл, прикріплений до підлоги, на якій ми спали теж. Від

клопів не було порятунку. Та все це було дрібницями у порівнянні з невідомістю: що далі? як там дружина? діти?

Потім був етап.

До Владивостока нескінченним потоком рухались ешелони з в’язнями, “ворогами народу”. Йшли туди, де розташувався ГУТАБ (спецтабори, підпорядковані Головному управлінню таборів).

Пам’ятаю майже кожен день того страшного шляху. Тридцять п’ять діб і тільки дві зупинки – у Свердловську та Іркутську. Їжа – рибний суп, води не дають. Нашим порятунком ставав дощ: через ´рати з вагонів висувались десятки рук і ловили рятівні краплини. Вагони були переповнені, спали по черзі.

12 червня ми ступили на землю Владивостока і були враженими. Із сопок було видно, як дорогою до порту нескінченною стрічкою йшли колони в’язнів. Такий рух тривав весь день. Заплющу очі: й досі перед ними чорна змія, яка повторює злами того страшного шляху...

Вночі нас повантажили у трюми пароплава “Уелен”, який взяв курс на Магадан.

Якби розповісти про кожний день, проведений в ГУТАБі, вистачило б матеріалу на цілу книгу. Тому пригадаю лише два дні.

Вранці 22 червня 1941 року до нашої зони увірвалися охоронці. Відібрали у нас газети, письмове приладдя, зірвали радіо.

- Що трапилось? – запитували ми.

У відповідь – мовчання.

То була війна. Багато хто з нас писав заяви, аби дозволили захищати рідну Батьківщину. Та “вороги народу” такої честі не удостоювалися. У нас не було навіть права померти за незалежність країни у боротьбі проти лютого ворога.

Інший день випав на початок березня 1953 року. Помер Сталін... І навіть тоді, в таборах люди не приховували свого лиха, пов’язаного з цим, не здогадуючись про причетність “свого батька” до їхньої долі.

...Попереду був XX з’їзд КПРС, попереду був і так званий період застою, коли в кіноепопеї “Визволення” показуватимуть Сталіна благородним дядечком з люлькою в руці, попереду буде квітень вісімдесят п’ятого, який розкриє нам очі на всю правду сталінської влади. І чого б ще не було попереду, ми не повинні забути пережитого цілим поколінням радянського народу. Зберегти пам’ять про тих, хто пішов і не повернувся...

Записав Сергій Бондарєв

СПОГАД МОСТОВОГО ВАСИЛЯ АНДРІЙОВИЧА

Народився 1932 року в місті Харкові.
Репресований у 80-х роках

В радянських тюрмах та палатах психіатричної лікарні я перебував за те, що як народний контролер хотів вивести в кінці 70-х років на чисту воду адміністративно-партійне керівництво заводу “Червона зірка” за безгосподарність, приписки, розкрадання. Жорстока комуністична судова репресивна система хотіла заткнути мені рота, примусово запроторивши до психіатричної лікарні. Там з мене, фізично здорової людини, зробили інваліда.

Про ці поневіряння можна було б написати страшну книгу. Я це роблю. А поки що для характеристики репресивної системи 80-х років і безпорадності людини в лабетах тоталітаризму подаю спогад про мої три дні голодування у березні 1981 року.

Кіровоград, тюрма, підвал, камера № 1 – 10 березня.

Це був тринадцятий день голодовки, коли мене, ймовірно, для того, щоб зломити силу волі, видворили в холодний, з вибитими шибками підвал. При цьому переодягли в літню робу. Я розумів, що все це було зроблено обдумано, навмисно, не лише аби зломити мою стійкість, але і з явним розрахунком підкреслити байдужість до моєї голодовки, тобто зломити мене фізично й морально. Щоб, тим самим, у мене визрів логічний висновок: не трать, куме, сили, спускайся на дно.

В.Мостовий – електрик заводу “Червона зірка”, ударник виробництва. 1970-і роки.

Сьогодні двічі попросив паперу в “попкаря” (тюремний наглядач), а в корпусного – ручку з чорнилом (хоча в трусах були сховані три кулькових стержні). Виклав детально на основі фактів причину недовіри кіровоградській прокуратурі, у тому числі облпрокурору Легуну В.І. А також категорично заперечив проти розбору моєї “справи” у межах усієї області. Цю заяву я підготував, щоб на перевірці віддати до спецчастини через корпусного. А сам вирішив на клаптиках паперу робити нотатки.

Здрастуйте, мої дорогі мамо й Олю (Козакова О.М., дружина В.Мостового)! Пишу вам детально, як мене переводили вчора в “больничку”, як іменують підвальну камеру № 1. Ледве встиг я дописати вам учорашнє послання і віддати непомітно від усіх присутніх у камері (я боявся, що в камері могла бути і “насєдка”, “насєдка” – підставна особа, яка намагається увійти в довір’я до ув’язненого і використати почуту інформацію в інтересах звинувачення), як зразу ж за мною прийшов “верзило” (тюремний наглядач, який стежить за цілістю віконних ґратів і за тим, щоб до рук ув’язнених не потрапляли металеві вироби тощо). Він сказав, щоб я забрав з собою постіль і свої речі. Скажу відверто: вибач, звісно, мені, мамочко, але я тебе лаяв, що ти зайве передала мені ще перед етапом в Одесу: чоботи, запасну білизну, сорочку і пару шкарпеток. Воно все було для мене як завада. Звичайно, я розумію, що ти хотіла як краще, намагаючись полегшити моє перебування у цьому казематі. Але в даний період ці речі заважали мені. Я сам ледве переставляв ноги, а тут ще й ці зайві клопоти. А залишити, віддати було шкода, оскільки знав і вірив, що незабаром вийду на волю виправданим. Отже, вийшовши на коридор і поступово винісши свої речі та постіль, я спромігся зробити зі своєю ношею не більше п’яти кроків. Однак якась крихта людяності залишилася і в цих ходячих істуканах цієї похмурої установи. Помітивши мій стан, “верзило” сказав:

- Залиш постіль, бери свої речі і йди потихеньку вниз. Я дожену. Тільки держися за перила.

Я полишив постіль у коридорі, взяв в одну руку два чоботи, засунувши туди білизну й сорочку, і став повільно спускатися по сходах, притримуючись за перила. “Верзило” догнав мене тоді, коли я був унизу. Він повернув ліворуч, відімкнув своїм ключем двері, і ми почали повільно спускатися в підвал, де були розташовані бокси для в’язнів, які щойно прибули або відправлялися до районів на етап. Дійшовши по тьмяному коридору до останніх дверей з написом “каптенармус”, “верзило” наказав мені сісти на ящик і чекати, а сам пішов. Хвилин через п’ять він повернувся з парубком, постриженим наголо, у чорній робі, з вишитим на кишені “заключенный...”

Парубок відчинив двері каптьорки, і ми зайшли до невеликої кімнати з дерев’яними стелажами і старим канцелярським столом і табуреткою.

- Переодягай його. Нова роба є?

- Немає, – коротко відказав парубок.

- Що ж ти мені раніше не сказав? – “Верзило” вийшов у коридор і наказав: – Іди одержуй. А ти, – звернувся до мене, – посидь на ящику.

Я вийшов, сів на ящик. Вони пішли. Вийнявши з кишені сигарету з подарованої ще в перші дні голодовки пачки, я закурив. Однак після другої затяжки я погасив сигарету і сховав її до кишені, бо в голові запаморочилося. Потім трохи подумав, дістав пачку, вийняв три сигарети, які там залишилися, загорнув у клаптик “сучки” (назва будь-якої газети органів МВС) і сховав у труси, ледь придавивши

резинкою. Сам не знаю, чому це спало мені на думку – очевидно, наштовхнув намір “верзила” переодягнути мене в робу. Згодом я зрозумів, що це було зроблено передбачливо.

Невдовзі прийшов “верзило” з каптьорщиком і мені наказали роздягнутися. Я скинув усе: і штани, і сорочку, і теплу білизну. “Верзило” наказав знімати і труси, але каптьорщик попередив, що у нього відсутня зайва білизна.

- Добре. Нехай труси свої залишає, – сказав “верзило”. – Давай йому робу і черевики, а його речі сховай у мішок і повісь бирку “Мостовий”.

Переодягнувши, “верзило” відвів мене у протилежний кінець підвалу до першої камери. Трохи згодом каптьорщик приніс мені матрас, ковдру й подушку. Двері замкнулися, і я лишився у камері наодинці зі своїми думками. Розстеливши матрас і вкрившись з головою, я швидко заснув.

Скільки я спав – не знаю. Але прокинувся від того, що хтось мене потрусив. Розплющивши очі, я побачив, що біля мого ліжка стоять три старшини-корпусні. Вони наказали мені сісти на виступ біля ліжка. Я почав потихеньку підніматися, розглядаючи прибульців. Біля батареї помітив чоловіка й жінку в білих халатах. У дверях стовбичив ще один тип у білому хапаті. Його лисяча фізіономія і злодійкуваті очиці не викликали довір’я чи симпатії. Мені навіть здалося, що він чимось нагадує ті карикатури воєнних років, які змальовували горезвісного Геббельса.

Тим часом три здоровенних старшини, обхопивши мене своїми ручиськами, скрутили мені руки, наділи наручники і, безжалісно жмакаючи і піднімаючи, застосувавши якийсь пристрій, якомога більше розтягнули мого рота. У той же час худий, як глист, чоловік у білому халаті почав запихати рвотно-гидкий гумовий шланг. Потім він наказав: “Лий”, – і старенька жінка в білому халаті з материнським співчутливим обличчям влила якусь рідину в гумову частину шланга.

Все трапилося так швидко, що коли вони пішли, то можна було подумати, що це був просто сон, – звичайно, якби не нило від “старанності” тіло й не болів рот від “ніжних” пестощів медицинським пристосуванням.

Я ліг і швидко заснув. Прокинувся від холоду майже перед самим відбоєм. Чомусь страшенно кортіло пити. Я ж голодовку оголосив з відмовою від їжі, знаючи те, що без води я довго не протягну. Моя голодовка не полягала в намірі самогубства, а була лише останньою надією на втручання московської прокуратури в мою справу, в мою подальшу долю. Тому я сподівався на торжество справедливості. Саме це зміцнювало мою силу волі і віру в перемогу.

Добре, що заздалегідь знайшовши в подушці хусточку, я поклав її в рукомийник. Тепер, хоч вода була й перекрита, краплини, які збігали з труб, дозволяли ватці, покладеній на хусточку, збирати дорогоцінну вологу. От і зараз, прокинувшись, я підійшов до рукомийника, висмоктав ватку і таким чином абияк угамував спрагу. Після відбою я то засинав, то вставав гріти руки і ноги біля батареї.

Уранці відбулася та ж сама процедура “годування”, точніше насильного вливання грамів триста рідини. Але вологи з ватки кортіло посмоктати все більше і частіше. А коли я на підлозі покуштував пролиту “лікарями” краплину, то зрозумів, що мені вливають бурду, насичену сіллю. Навмисно чи ненароком пересолену – хтозна. (Забігаючи вперед скажу, що в той час я ще не знав, що це було зроблено навмисно, можливо, навіть внаслідок безпосереднього наказу Черновалова Г.Г. Адже справа в тому, що їжа й надалі сильно пересолювалася. А лікар при цьому заборонив категорично давати мені воду. Отак-то).

Ніч тяглася довго, болісно. Тіло сильно свербіло. І лише удосвіта я зрозумів – чому. Постіль була насичена вошами. Понад три десятки їх я знищив. Мабуть, усі. Оскільки укуси припинилися.

11 березня – чотирнадцятий день голодовки.

Прокинувся я тоді, коли за вікном ще було темно. Та й “прокинувся” – поняття відносне. Адже, починаючи з відбою, я то засинав, то прокидався. Павутинна ковдра мене не гріла. Напевно, давалася взнаки і голодовка.

Я вирішив “закурити”. Якби ти знала, як мені знадобилося знайдене між ватою в подушці газетне порохно. Це дозволило мені скрутити на ніч “цигарку”. Діставши дорогоцінний “бичок”, я підійшов до дверей і прислухався. У коридорі було тихо. Тільки лунав храп “попкаря”. Мабуть, набравшись як чіп, він заснув навсидячки біля тумбочки. Діставши з-під батареї заздалегідь підготовлену ватку, я помаленьку

заліз на унітаз і поклав ватку на лампочку. Відійшовши до вікна, став чекати, коли вона задимить, щоб тоді швидко зняти її, не даючи димові вийти крізь отвір у коридор.

Чекати довго не довелося. Я прикурив і влігся у постіль, накрившись ковдрою з головою. Цього разу скурив "цигарку" до паперового "мундштука". Випущений під ковдрою дим ще довго туманив голову. Незабаром я заснув.

Прокинувся знову... І ось ранок... Почалася та сама процедура: насильне вливання бурди. Щоправда, тепер я виразно відчув характерну гіркоту солі. Так, це не пересол. Це умисне знущання над людиною – радянською людиною. Будь-яким способом нахаби намагаються убити в мені силу волі, стійкість опору, поставити на коліна. Дулю. Я – син більшовика. Я – син своєї батьківщини, який любить її і тому – невгамовний. І тому нескорений!

Вибач, що пишу на промокашці. Тут у тюрмі я пізнав ціну паперові й огризкові олівця.

Пишу тобі, Олечко, пару слів особисто для тебе. Сьогодні наглядає "попкар", якого я знав до тюрми. Він обіцяв передати мої нотатки тобі і мамі. Ти перепиши їх усі в загальний зошит і виправ граматичні помилки... Після цього опиши детально, коли ти дізналася про мою голодовку, і що ти зробила після цього разом з моєю мамою. Це буде потрібно для суду як доказ і служитиме явним звинуваченням проти пройдисвітів. І знай, я вірю, що ми переможемо, що справедливість торжествуватиме. Цілую вас з мамою міцно-міцно! Підтримуйте одна одну у важкі хвилини. Обмінюйтеся одна з одною вістями від мене. Дружіть. До швидкої радісної зустрічі. Не йдіть на компроміс із пройдисвітами. Вони хитрі й підступні, юридично підковані пронози. Тому не робіть непродуманих кроків, особливо, – не підписуйте будь-яких хитромудрих сфабрикованих паперів. Знайте, вони можуть у певному місці залишити порожнє місце, а після вашого підпису дописати все, що їм вигідно. На те вони й пройдисвіти. Ніколи не забувайте, що й на нашій вулиці буде свято.

12 березня – п'ятнадцятий день голодовки.

Зразу після підйому, ще не встиг згаснути набридливий крик "ішака" (сирена або гучний дзвінок для подання сигналів "підйом" та "відбій"), як кормушка відчинилася, і в її амбразурі я побачив голову капітана Є.Я. Вовченка, начальника спецчастини установи ІК 305/184 чи просто – тюрми.

Було так зарано, що, побачивши його, я спочатку зрадів, – що, видно, мама й Оля добилися в Москві побачення з якою-небудь діловою людиною, яка має владу і, видно, справедливість торжествує.

Я швидко встав з ліжка й підійшов до кормушки. Вовченко поклав переді мною папір, завірений не тільки підписом, але й гербовою печаткою. Я став її читати. Але зміст прочитаного довго не доходив до мене: "До небезпечного державного злочинця застосувати примусове годування..." Видав це розпорядження Легун В.І.

Он воно що: я – небезпечний державний злочинець! І про це я довідався на п'ятнадцятий день голодовки: 12 березня 1981 року.

Ці записи я передав з Кіровоградської тюрми на волю. Вони збережені в оригіналі, написаному на тюремному папері, і є доказом для суду і слідства.

Тепер, забігаючи наперед, хочу сказати: як же так, що за твердженням прокуратури Кіровограда і за попугайським підтвердженням республіканської прокуратури 5 лютого 1981 року мене визнали неосудним? Як зрозуміти, що 12 березня 1981 року прокуратура Кіровограда оголосила мене небезпечним державним злочинцем?..

Записав Володимир Кобзар

"ВІН СТАВИТЬ ЗА МЕТУ ПІДРИВ І ОСЛАБЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ..."

Ці слова написав слідчий КДБ 6 листопада 1968 року готуючи постанову по притягнення в якості звинуваченого доцента кафедри фізики, кандидата фізико-математичних наук викладача Кіровоградського педагогічного інституту Георгія Дубовова. На той час Георгій Олексійович уже п'ять днів знаходився у слідчому ізоляторі УВС міста Кіровограда. Арештові передували два обшуки у квартирі, один на робочому місці. У якості доказу його вини були вилучені авторучки, олівець, флакон з чорнилом, зошити в лінію з різними записами, п'ять листків паперу, обкладинка від зошита жовтого кольору із зображеннями робітника, з прапором у руках... Усі звинувачення Дубовов відкидав і ні в чому не признавався.

1. ТАЄМНИЧИЙ ЛИСТ

Коли з пошти на канцелярію заводу "Червона зірка" прийшов, як неправильно оформлений, уже відкритий лист із розмашистою адресою "Москва, посольство Чехословаччини", там дуже здивувалися. А коли прочитали ті п'ять аркушів, написаних простим олівцем, то просто перелякались. Хто насмілився написати такого листа? Зворотна адреса (канцелярія заводу), була вказана точно, але підпис під листом "старий комуніст" не додав ясності. І на заводі вчинили так, як мала вчинити на той час кожна вишколена на догмах комуністичної ідеології людина — передали лист до КДБ. Там відразу порушили кримінальну справу. Як саме слідчі вираховували ймовірного автора листа, із архівної справи 12744 дізнатися неможливо. Є там тільки запит у редакцію "Кіровоградської правди", в якому вимагається направити лист Георгія Дубовова, якого той надсилав до редакції, у КДБ. І вже через тиждень-два слідчий запропонував Георгію Олексійовичу "...выдать записи антисоветского содержания и орудия их исполнения". Ніяких записів у нього не було. Їх і не знайшли. Але експертиза почерків підтвердила, що лист нібито писав Дубовов.

Що ж саме було в тому листі? Звертався автор до Президента, уряду, ЦК Компартії, ЦК партій, що входять до національного фронту, всіх патріотичних організацій, усіх патріотів Чехословаччини. У ньому гаряче підтримувався курс, взятий країною, на демократизацію життя, такий курс автор називає "справжнім шляхом основоположників наукового комунізму, який прийнятий для більшості". Боротьбу чехословацького народу "...за суверенітет, за право розпоряджатись самим собою, своєю долею" "старий комуніст" ділить на два періоди — доокупаційний і окупаційний. У доокупаційному, на думку автора, слід було врахувати уроки розгрому угорської революції 1956 року і підготувати підпілля, матеріальні ресурси та армію до можливої окупації. "Досвід блискучого спротиву маленької Фінляндії радянській окупації у 1939 році показує, що індустріальна Чехословаччина при величезному патріотичному піднесенні народу успішно могла б захистити себе від окупантів", — пише автор. Але зараз, коли втраченого не повернути, слід діяти рішуче і наступально. Він радить чехословацьким патріотам налагодити роботу підпілля, зробити вигляд, ніби працюють "...в советстком духе", а насправді вести широкомасштабну роз'яснювальну роботу серед населення і в армії, зокрема в окупаційній. "Треба зробити шлях чехословацьких демократичних перемін дорогим і близьким більшості солдатів і офіцерів окупаційної армії", — радить "старий комуніст". Він всерйоз сподівається, що місцевим пропагандистам вдасться буквально морально розкласти частини Червоної армії, введені до Чехословаччини, у зв'язку з тим, що на своїй Батьківщині вони не мають повної інформації, а свіжий вітер демократизації може змінити їхній світогляд.

Не зважаючи на те, що лист фактично не дійшов до адресатів, КДБ поставився до нього з усією серйозністю. У протоколах вилучень, допитів листові надається такого значення, що мимоволі він постає як велика загроза, страшна диверсія, щось рівнозначне, як на нинішній час, невеличкій Аль-Каїді. І коли в матеріалах справи знаходиш неакуратно вирвані з учнівського зошита листки (слідчі не дарма вхопилися за цей нюанс), написані простим олівцем некаліграфічним, хоча розбірливим почерком, розумієш, як боялася та система вільного висловлення думки, самостійності мислення, відходу від нав'язаних

(випечених гарячим залізом у свідомості кількох поколінь!) догм. Це, власне, притаманно для будь-якої тоталітарної чи авторитарної системи, яка спирається на страх, викривлений інформаційний простір, обман і залякування. І те, наскільки використовуються ці елементи в практиці сьогоднішнього дня, настільки стосується і нас, нинішніх.

По справі проходять 18 свідків. Зроблено близько десятка експертиз. І все для того, щоб довести авторство (лексико-стилістичну експертизу проводили наукові працівники інституту мовознавства АН УРСР, вона дала позитивний результат) та те, що листки для написання крамольного листа Георгій Олексійович виривав саме із того, вилученого у нього зошита із жовтою обкладинкою. Криміналістична експертиза підтвердила схожість почерків Дубовова і автора листа. Експертиза авторучок, знайдених у науковця, нічого не дала. ("Встановити, яким класом пера виконано адресу на конверті, неможливо"). Так само безрезультатною виявилась і хімічна експертиза чорнила, яким підписано конверт ("Адреса на конверті анонімного листа виконана не тим чорнилом, яке знаходиться у флаконі, вилученому у Дубовова"). На внутрішній стороні конверта не виявилось і відбитків пальців кандидата фізико-математичних наук (а чи були вони хоча б на зовнішній — про це у справі ні слова). Але усі ці нестиковки та рішуча відмова Георгія Олексійовича від авторства не завадили слідчим КДБ досить швидко (за два місяці) провадити справу, тим більше, що вони знайшли у чому звинуватити науковця Кіровоградського педінституту додатково.

2. "У НАШИХ ГОЛУБИНКАХ ДУБОВОВЫ ПРОЖИВАЛИ…"

У Кіровоград Георгій Олексійович з дружиною приїхав у 1947-ому році. Перед тим, як він знайшов прихисток і, очевидно, улюблену роботу в нашому місті, жив у Саратовській області, у Краснодарському краї, у Молдові (недалеко від Кишинева). Ці метання, як виявилося, пояснювались просто: весною 1943 року після кількамісячного арешту за те, що перебував на окупованій території, він одержав настійливу рекомендацію "выехать в отдаленные районы СССР". Таким "районом", де більше 20 років він мав відносний спокій і професійну реалізацію, став Кіровоград. Чому ж опинився тоді молодий і, здається, повний сил Дубовов у окупації?

Відповідь знову ж досить проста — через хворобу (до речі, у справі зібрано медичні довідки і свідчення його колишніх колег, які підтверджують те, що каже Дубовов, але для слідчих КДБ вони чомусь не стали виправдальними). Георгій Олексійович народився на хуторі Голубинському Волгоградської області. Його батько був начальником місцевої пошти. Георгій вчився у технікумі, потім вступив до Саратовського університету. Після закінчення працював у Саратовському медінституті, де у 1938-39 роках став кандидатом, а потім і членом партії. Але навесні 41-го серйозно захворів, написав заяву на кількамісячну відпустку і поїхав до батьків лікуватись. Там його й застала війна, а незабаром — окупація. Німці призначили Олексія Дубовова (батька) старостою села (через 27 років після того син переконуватиме слідчих, що відмова означала б знищення всієї родини). Найбільшою крамолою, яку вдалося відкопати слідчим, допитавши кількох односельців Дубовових та отримавши відповідь на свій запит із сільської ради, була фраза нібито мовлена Георгієм у приватній бесіді, що у випадку падіння Сталінграда Росія буде підкорена.

Коли наступ червоних набрав розмаху і фашисти почали тікати, сільський староста подався разом з ними на Захід, а син провів його до сусіднього хутора і… повернувся додому. Чи був у нього намір податися у світи разом з батьком? І чи завадив випадок чи переважило розуміння, що має жити на рідній землі (врешті таки довелося шукати притулку на чужині)? Хтозна. Але червоноармійці до колишнього (вони трактували тільки так) комуніста поставились вороже. Якийсь офіцер забрав у нього партійний квиток і оголосив, що відтепер він не комуніст, а зрадник. І тільки у 1968-ому від слідчих КДБ Георгій Олексійович дізнався, що він виключений з партії політвідділом 21-ої армії Сталінградського фронту. А тоді, в 43-ому ніяких засідань політвідділу не було, а був арешт. Після звільнення (у тому ж році) і після мандрів по "отдаленных районах СССР" залишилося розуміння, що цю сторінку біографії треба якомога краще приховувати, нікому не розповідати про своє перебування в партії і, зрозуміло, залишився страх. Аж настільки, що навіть дружина не знала правди (це він згадує на одному з допитів) про його минуле.

У Кіровограді нарешті настав відносний спокій. Склалися більш-менш сприятливі умови для розкриття його наукових здібностей. Викладав теоретичну і загальну фізику, електротехніку і радіотехніку,

через десять років викладацької роботи став завідувати кафедрою фізики, підготував кандидатську десертацію, у 1964-ому призначений виконуючим обов'язки завідуючого кафедрою загальнотехнічних дисциплін. Керував науковими роботами студентів, організував у інституті три навчальні лабораторії, займався теоретичним і практичним дослідженнями.

3. ВОНИ ПОМЕРЛИ В РІЗНІ РОКИ

Суд відбувся у січні 1969 року. І під час слідства, і під час суду Георгій Дубовов відмовлявся від авторства крамольного листа, хоча й визнавав, що лист має антирадянське спрямування. Він заявляв, що автор хоч і допустився громадянської помилки, все ж захищав демократію. Така позиція, очевидно, була продиктована науковим складом його розуму, який не допускав, що суд може всерйоз сприйняти не достатньо переконливі (як на нього) докази слідчих. Він наполягав, щоб суд додатково допитав лікаря-невропатолога щодо того, як впливає спазм писання, яким він страждав, на почерк людини (що відмовилося робити слідство), а також просив дати закінчити йому наукові роботи. Його впевненість і присутність духу не підірвали навіть хвороби — у слідчому ізоляторі загострилася гіпертонія і гастрит, підвищилася температура, і взагалі він мав інвалідність та укорочену ногу, бо переніс свого часу туберкульоз тазобедреного суглоба.

Дубовова зламав занадто суворий вирок обласного суду (для таких справ це була перша інстанція), якого він не чекав — шість років позбавлення волі у виправно-трудових таборах посиленого режиму, п'ять років заслання, заборона займатися викладацькою діяльністю на п'ять років і клопотатися перед ВАК про позбавлення його вченого ступеня кандидата фізико-математичних наук. Він зрозумів, що у його віці (а було йому тоді 56 років) — це кінець всього. І роботі над винаходом приладу типу фотоелемента та над навчальним посібником з радіоелектроніки (про що напише у касаційній скарзі) теж. І лише у цій скарзі він признається (чи змушений буде признатися?), що таки писав того листа, "…потрапивши у пастку буржуазної агітації". Касаційну скаргу частково задовольнили, виключивши з вироку додаткову міру покарання — заслання. У відповідь на протест у порядку нагляду першого заступника прокурора УРСР М. Самаєва пленум Верховного суду направить справу на новий судовий розгляд. Для того, щоб рішення суду було м'якшим, Георгій Дубовов, очевидно, не без підказки своїх "опікунів" у правоохоронних органах, напише вибачального листа колективові, який зачитають на загальних зборах інституту.

* * *

Багато сказано про той час — який він був суворий, яку викривлену інформацію отримували люди, що багато чого не розуміли і давали оцінку всьому лише через призму примітивних догм. Усе це так. Але той протокол без сорому читати неможливо. Усе-таки чоловік 21 рік працював поруч. Нехай він навіть був поганим товаришем. Але про це й не йдеться. "Он не достоин носить звание советского ученого" та "21 год среди нас была сумка с ядом" — це одні з найм'якших висловлювань Такий протокол — одне з найсильніших звинувачень епосі, яка страхом і необхідністю говорити такі слова (і навіть думати так) морально принижувала людину. До того ж, учасники тих зборів — люди з вищою освітою, багато з них мали учені ступені, фактично представляли еліту нації. Прочитавши такий протокол, розумієш, чому нам сьогдні так важко розібратися власне з собою, розставити все на свої місця і йти вперед — такий дурман швидко не проходить.

Рішення зборів було одностайним — ніякого взяття на поруки, ніякого помилування. Але судова колегія з карних справ за моральні муки покаяння таки трохи пом'якшила вирок — строк у виправно-трудових таборах посиленого режиму замінила на ВТТ суворого режиму. Де відбував його Георгій Олексійович — невідомо. У справі є лише запит голови обласного суду С. Іванова начальнику спецвідділу Мордовської АРСР, який просить повідомити про місце перебування Дубовова. Невідомо також чи повернувся він після відбуття покарання до Кіровограда, чи ні.

У 1985-ому році його дружина Анастасія Костянтинівна виписана з адреси, де проживала, як така, що померла. Дітей у них не було. У серпні 1991-го, коли Георгія Дубовова реабілітували, у картці зазначили, що померли вони з дружиною у різні роки...

Світлана Орел

ЙОГО ЗВИНУВАЧУВАЛИ В ДИВЕРСІЯХ, ШТУРМІВЩИНІ ТА РОЗВАЛІ СТАХАНОВСЬКОГО РУХУ

Десь є
Досьє.
Микола Лукаш

Якось мені до рук потрапили цікаві документи. Серед них була й чернетка листа мешканки Кіровограда Тетяни Дем’янівни Бірюкової на адресу ЦК ВКП(б) про те, що її чоловіка Михайла Йосиповича Бірюкова арештовано абсолютно помилково, тож вона просить партійні та радянські органи детально розібратися у цій справі, бо не могло бути, аби людина з такою блискучою біографією, як у нього, виявилася «ворогом народу»…

З робітниками м.Бердянська. Четвертий зліва у другому ряду М. Бірюков

А біографія, написана рукою вдови, варта оприлюднення: Бірюков Михайло Йосипович народився у 1898 році у місті Кіровограді (тоді – Єлисаветграді). У віці восьми років залишився без батька – з матір’ю і сестрою. Мати працювала на поденних роботах, отримуючи мізерну платню, якої не вистачало на утримування двох дітей. Тому Михайло з одинадцяти років змушений був працювати, а з чотирнадцяти – на заводі «Червона зірка» (тоді – «Акціонерне товариство Р. і Т. Ельворті»), який саме йому судилося очолювати в останні роки життя. З сімнадцяти – бере активну участь у ліквідації григор’євців, тоді ж двічі отримав поранення. У 1920-му, вже як комсомолець, воює із білополяками. Саме Бірюкову не лише випало стати організатором комсомолу в Кіровограді, а й першим комсомольським очільником. Він ще у 1918-му вступає до лав ВКП(б), з 1922 по 1924-й вчиться у Комуністичному університеті імені Артема, після чого працює на керівних посадах всюди, куди посилала партія, завжди проявляв себе міцним та вольовим більшовиком: головою заводського комітету профспілки, головою райкому профспілки металістів. У 1927-му республіканським з’їздом металістів його обрано членом ВЦК, де він і працював по 1928-й. Того року обраний головою міської ради Кіровограда (тоді – Зінов’євськ), пропрацювавши на цій посаді по 1931 рік, коли на з’їзді рад був обраний членом ВУЦК, працював у Раднаркомі України в «комісії з виконань»…

Наприкінці 1931-го за постановою ЦК КП(б)У його направлено директором заводу сільськогосподарських машин «1 Травня» у місті Бердянську, що потребував негайного покращення організації праці. За виконання урядового завдання 1934 року премійований наркомом Орджонікідзе легковою автомашиною ГАЗ-АА-1, отримавши найкращі оцінки за свою роботу, до того ж неодноразово преміювався Головсільмашом. Заводом «Червона зірка» керував із 1935 року по день свого арешту. Заарештований з партійним квитком, оскільки не те, що не виключався з партійних лав, а й не отримував жодних доган та стягнень. Незважаючи на поганий стан здоров’я, постійно переймався суспільно-громадською роботою, заочно навчався в промисловій академії, а по її реорганізації – у заочному інституті господарювання…

Біографію, датовану 20 лютого 1956 року, долучено до клопотання про перегляд карної справи №46168, порушений військовою колегією Верховного суду СРСР. Сама ж карна справа №46168 за звинуваченнями колишнього директора заводу з виробництва сільгоспмашин у Кіровому (тодішня назва Кіровограда) Одеської області вражає не лише розмірами – понад 350 сторінок, а й масштабами – заарештовано більшу частину тогочасного керівництва підприємства, лише за попереднім слідством від 15.09.1937 по тій справі безпосередньо проходять 17 чоловік, а вже за наступною постановою від 10.10.1937, що виникла в процесі слідства, заарештовано ще «цілий ряд інших осіб». Тож остаточну кількість постраждалих від тієї сфабрикованої нашвидкоруч справи визначити надзвичайно складно…

Зайве говорити, що більшість звинувачуваних були розстріляні (принаймні всі вищезгадувані 17 осіб з попереднього слідства) в якості «ворогів народу», а члени їхніх сімей упродовж майже двадцяти літ не лише продовжували носити тавра ворогів, а й неабияк переслідувалися. Так у протоколі (від 20.02.1956) допиту (в якості свідка з перегляду карної справи) Т. Д. Бірюкової знаходимо: «...Після арешту чоловіка у 1938-му заарештували і мене, як дружину ворога народу. Утримувалася під вартою близько п'яти місяців...»

Чи необхідно зупинятися на тому, що вся величезна країна, займаючи шосту частину земної кулі, перебувала під пильним наглядом НКВС, співробітники якої найчастіше були безграмотними і непрофесійними гевалами, зате чітко виконували кожну примху своїх безпосередніх керівників. Так на прикладі справи №46168 про подібний стан у лавах НКВС свідчать не лише постійні орфографічні та стилістичні недоречності при заповненні навіть найелементарніших документів. Зупинюсь для початку хоча б на тому, що працівники структури НКВС, покликаної насамперед боротися з диверсантами й терористами мали б вільно орієнтуватися в системах вогнепальної зброї. Вилучений при обшуку за протоколом від 3.08.1937 з квартири Бірюкових «пістолет «Браунінг» (табельний №29941)», Кіровським міським відділом НКВС вже записаний як «револьвер «Браунінг» (під тим же номером), а в приймальній квитанції управління НКВС Одеси вже читаємо «система зброї «Вальтер №2» (№29941). Тобто, виходячи із зазначеного номера, відпадають будь-які сумніви, що мова йде про одну й ту ж табельну зброю, яку дозволялося мати директорові великого підприємства…

Підставою для звинувачення Михайла Бірюкова та групи інших «шкідників», як зазначалося вище, став акт «на підставі детального обстеження заводу «Червона зірка», перевірки ряду документів, матеріалів та бесід з робітниками»... під головуванням Я. Зільберберга та членів комісії інженерів заводу І. Безрукова, Д. Пашкова, Є. Богданова, О. Олександрова. Основним злочином (а даний акт, замість того, аби стати об'єктивним економічно-статистичним документом, чомусь вийшов емоційно-викривальним) у сфері виробничої діяльності стало існування міфічного «паралельного» – «другого шкідницького» плану, що нібито суперечив урядовій виробничій програмі, хоча однак статистичних викладок по ньому не наводиться. Можемо лише припустити, що, вочевидь, керівники коригували урядову програму, але з певним запасом – тобто вбік завищення, аби зрештою добитися її перевиконання: «Цехи отримують технічні розрахунки одного плану від планово-економічного відділу, а повинні виконувати місячні завдання по іншому, нічим не обгрунтованому шкідницькому, що не відповідає техрозрахункам, в силу чого виробнича програма систематично з місяця в місяць не виконувалась, наприклад: у січні-лютому 1937-го, ПЕВ (планово-економічний відділ – **В. М.**) давав план по окремих класах машин без спецвиробництва на суму 83050 тисяч карбованців, а колишній начальник ПЕВ – шкідник Олександр Ворошилов спускав інший план на суму 160173 тис. крб., що складає збільшення виробничої програми відносно І плану на 93%». Далі береться відсоток виконання плану не відносно І плану (урядової програми), а – ІІ, створеного «шкідником Ворошиловим» з Бірюковим та головним інженером Андрієм Душаком вкупі…

«Конструювання машин проводилось ворогом народу Іполитом Каховським, котрий систематично затримував виготовлення специфікацій та креслень, з метою шкідництва зумисне змінював конструкції машин, що протягом 4-х років втілювалося у 6050 змінювань, тобто за 1 день – по 4...» І тут в акті кілька разів згадується якась злополучна сівалка «Камищенко», де протидія на її впровадження повністю покладається на керівництво, а це: «повна відсутність вузлових креслень на неї», особисте несприйняття її Каховським, «масовий випуск якої, особливо сошників, було проведено за абсолютно іншими кресленнями у присутності агронома-інженера Камищенка, в результаті чого випущені 2500 сівалок виявились непридатними…» Що не кажіть, а цікавий поворот, коли впровадженням керував конструктор, чиїм ім'ям названо сівалку, а винним у прорахунках визнано іншого, хай і того, хто з самого початку не вірив у доцільність цього агрегата.

Далі вже протидію виробництву сівалки «Камищенко» інкримінують і Григорію Оселедченку, який «свідомо зірвав виготовлення сошників до неї». Ще один зразок «диверсії»: «Олександр Ворошилов за керівництва таких же шкідників, як і сам, Михайла Бірюкова, Андрія Душака, створив велику кількість незавершеного виробництва, тобто мертвого капіталу, що призвело завод до катастрофічних показників, а саме: цілий ряд окремих деталей виготовлялися на 2-3 місяці вперед, навіть – на рік-півтора (приблизно). С-2353, С-2537, С-2664, С-2680, М-324 – на 1 рік; М-7 – на 1,5 року, С-2898 – на 2,5 року, Н-3043 – понад

1 рік, тощо. Внаслідок випуску великого запасу деталей, вороги народу Ворошилов, а з ним і Душак з Бірюковим досягли нагромадження незавершеної продукції... Щоб завуалювати власну злочинну діяльність, Бірюков з Душаком, користуючись злочинною підтримкою Головсільмашу, стають на стезю найгрубіших завищень держцін за машини, аби покрити збитки внаслідок злочинної організації виробничих процесів та величезної кількості браку... Лише на двох машинах – «Камищенко, 28-рядкова» та «Камищенко, 52-рядкова» завод отримав незаконного прибутку на 5 млн. 362 тис. крб., обманувши радвладу та своїх споживачів – радгоспи й МТС. Бірюков, Душак та інші для замазування очей створювали видимість того, що виконується програма, впроваджуючи власну шкідницьку систему штурмівщини, переводячи робітників з додаткових цехів та ливарного у механоскладальний для складання машин. Ця схема впроваджувалася щомісяця, причому штукатурів, мулярів, склярів, ливарників, інженерно-технічних працівників (ІТП) ставили на складання машин, що сприяло виходу недоброякісної продукції та збільшенню браку... Штурмівщина викликала величезне невдоволення з боку робітників та ІТП, оскільки вони втрачали у зарплатні, так за 7 місяців 1937 року всі вони втратили від планової середньої зарплатні 3 млн. 196 тис. 698 крб, чим шкідники неабияк погіршили стан здоров'я трудящих заводу...» Отакої! Навіть «стан здоров'я трудящих» тоді начебто турбував офіційні органи. А хіба ніхто з них не відав, що «штурмівщина» мала місце завжди – і за часів соціалістичного виробництва, і за перебудовних, та й тепер, за майже капіталістичного…

Важко перерахувати всі гріхи тодішнього керівництва, викладені у цьому досить дивному з позицій «презумпції невинності» акті-вироку величезного обсягу, де багато позицій неодноразово повторюються на 48-ми машинописних сторінках, але особливо суперечливим безсумнівно є розділ «Шкідництво в кадрах», де Бірюкову, Душаку, Каховському, Чумаченку та іншим інкримінується зрив «справи підготовки заводських кадрів». Не виключено, що заклопотане постійним виконанням урядової програми керівництво, «не зважаючи на величезні кошти, асигновані урядом для навчання стаханівців, робітників, підготовку нових працівників та перепідготовку ІТП, шкідники не приділяли цьому належної уваги, тож свідомо цей важливий захід зірвали». Особисто завідувач відділу кадрів Онисим Чумаченко «приймав активну участь у справі розвалу та зриву підготовки кадрів, що призвело до катастрофічних наслідків». Подібна «катастрофічність» заключалася в тому, що було асигновано для цієї «справи» – 946 тис. крб, а використано лише 635 тис. Інші, може, й похвалили б за господарський підхід, але ж ні, тому далі читаємо: «фінансування справи навчання нових робітників, стаханівців та інших освітніх заходів шкідницьким чином зменшено у 1937-му на 200 тис. крб, хоча в цей час виробничу програму значно збільшено в порівнянні з 1936 роком... За планом 1936-го та І півріччя 1937 року курсами навчання стаханівців передбачалося охопити 2310 чоловік, а натомість охоплено лише 700. Таке недовиконання плану стало наслідком того, що в даному питанні діяли шкідники, починаючи від колишнього начальника Головсільмашу Петровського, колишнього керівництва заводу Бірюкова, Душака, Чумаченка та інших. Характерно, що для видимості Бірюков віддавав розпорядження про навчання, а потім вказував начальникам цехів, щоб не пускали робітників, використовуючи дні навчань для штурмівщини, понадурочних робіт, всіляких авралів...» А й справді, чим не грунт для розвитку стаханівського руху, замість того, аби штудіювати ідеологічні заклики генсека? Але вражає неабияка розкутість рядових інженерів, що попри субординацію дають викривальну оцінку роботи не лише власному керівництву, а й начальникові Головсільмашу, що безумовно поза їхньою компетенцією.

Навіть побіжне знайомство з матеріалами цього розділу наштовхує на висновок, що так звані «стаханівці» й «прості робітники» – це дві різновеликі пролетарські касти на тлі тогочасного безкласового суспільства, тож аби не розвалити «стаханівський рух», слід було створити стаханівцям всі умови для роботи, в іншому випадку навіть у їхньому середовищі могло «складатися незадоволення радвладою та Комуністичною партією, створювався нездоровий настрій та низька працеспроможність... Навіть директорський фонд, створений Бірюковим для стимуляції кращих зразків роботи, використовувався ним таким чином, аби викликати невдоволення стаханівців радвладою та партією, внести антагонізм між інженерним персоналом та робітниками...» А ще керівництво чинило всілякі перепони, «аби якомога менше у виробництво пройшло робітничих рацпропозицій, чим затримувало зростання продуктивності праці та якості продукції: із надісланих у 1936-му 2100 рацпропозицій (залишок 1935 року – 185) прийнято 456 та відхилено 1375; за І півріччя 1937 – вже 1018, прийнято – лише 360...»

Цікавим видається і той факт, що «під час перевірки в одній із шухляд відділу кадрів знайдено справу з векселями та іншими цінними паперами колишнього власника заводу Ельворті... За всього того хаосу та розвалу, що панував у цьому відділі, ці папери були сумлінно зібрані, акуратно підшиті у новій папці з написом «Справа», виготовленій у друкарні». Але головне тут не те, що все те «сумлінно зберігалося упродовж 19-ти років», а те, що нібито «вороги народу Бірюков, Душак та Чумаченко «сподівалися повернути ці папери Ельворті з надією на повернення капіталістичного ладу в особі колишнього власника заводу...»

Розділ «Стан техніки безпеки та охорони праці» чогось нового не прояснив, оскільки «загазованість у кузні та запиленість в обрубному відділенні...» залишалися незадовільними упродовж довгих років довго й після керівництва Бірюкова. А що вже казати про «шкідницьке ставлення до опалювання цехів» з огляду роботи підприємства останніх років, що тоді призвело «до тяжких умов праці, захворюваності, невдоволень робітників, зниження продуктивності, втрат у зарплатні... Ряд робіт проводилося без належного технагляду, що призвело до смертельних наслідків: робітника Лукіна розчавлено під час перестановки верстата у цеху №4; Сокуренка придавлено штабелем заліза; Будулатія вбито струмом, вантажник Твердоступ помер від тяжких травм, а одну працівницю присипано глиною в кар'єрі…» Вражає не травмонебезпечність на заводі – вона завжди залишалася високою, а те, що й зовсім не зазначено в акті, протягом якого часу ця смертність фіксувалася, не порівнювалась вона і з відповідною протягом такого ж періоду інших років, аби підготувати дійсно об'єктивний аналіз…

* * *

У справі «знахабнілого» Бірюкова привертає увагу факт наявності двох різнополярних (за визнаннями підсудного) протоколів допиту. Тож якщо перший, датований 16 – 19.08.1937 (Одеса) на 12-ти аркушах машинопису складається всуціль із признань ледь не всіх смертних гріхів Бірюковим, інший – від 1.12.1937 переконує у правдивості слів його дружини, що «не зважаючи на стан здоров'я», він до останніх днів залишався «міцним вольовим більшовиком». У першому протоколі допитаний від самого початку визнає, «що з 1935 року по день арешту був активним учасником контрреволюційної організації правих у Кіровому, займаючись диверсійно-шкідницькою діяльністю на заводі «Червона зірка»... Прийнявши завод у 1935-му, зустрівся з рядом осіб, що перебували раніше в антирадянських партіях, до яких відношу Душака – колишнього есера; Шейшера – колишнього есера, поляка; Мартиненка – колишнього меншовика. Саме це, рівно як і ті націоналістичні настрої, що склалися, спричинили відверто контрреволюційні бесіди зі мною з боку колишнього секретаря Кіровського міськкому партії Гонтаря... Будучи і перебуваючи ще від 1927 року прибічником від'єднання України від Московського керівництва, вважав, що Український уряд очолює дуже мало справжніх українців, що всі багатства України, включаючи хліб та продукцію промисловості, викачуються з України та використовуються Москвою для інших республік... Мої націоналістичні настрої набули розвитку по самовбивству Скрипника у Харкові, оскільки вважав, що Скрипника, як істинного представника українського народу в уряді УРСР, зацькували, після чого відчув ненависть до керівництва ЦК ВКП(б)...» Далі Бірюков згадує Козаченка – колишнього завкультвідділом Кіровського міськкому партії (котрий нібито був представником Гонтаря), він при кожній зустрічі всіляко дискредитовував лінію партії і до того ж очолював правотроцькістську організацію в місті. Далі є свідчення про те, що Бірюков нібито особисто втягнув до шкідницько-диверсійної діяльності Душака, Андреєва, Гаврилова, Мартиненка, Морджієвського, Салова, Ворошилова та інших...

Важко сказати, як саме поєднується націоналізм із троцькізмом. Відомо, що Троцький був комуністом планетарного масштабу, тож будь-які національні інтереси або націоналістичні ідеї ним не могли визнаватися апріорі…

Текст протоколу допиту червоного директора дублює цілими уривками акт експертної комісії від 19 – 26 серпня, тобто він цілковито зізнається у нібито скоєних ним злочинах. Не виключено, що підміну тексту протоколу допиту здійснено вже після того, як згаданий акт надійшов із Кірового. Про це свідчить наявність підпису Бірюкова лише на останній сторінці, в той час, як у протоколі від 1.12.1937, написаному від руки, підписи допитуваного є на кожній сторінці, де Михайло Бірюков рішуче відмовляється від будь-якої належності до «контрреволюційного підпілля та шкідницької діяльності», його свідчення малослівні та категоричні. Стосовно сумнозвісної штурмівщини, на котру довгі роки хворіла вся країна, він відповів так: «Мені було відомо, що штурмівщина як метод роботи вже засуджена ЦК партії, до неї вдавався не задля шкідницьких намірів, а в силу обставин, викликаних нерівномірним постачанням заводу сировиною…»

Цікавими, як на сьогодні, видаються протоколи допиту свідків у цій справі, що викликають певні сумніви у правомірності звинувачень. О. Третьяков, начальник дільниці складального цеху, який нібито «чув від племінника Душака про те, що Бірюков пропонував його дядькові вступити до підпільної правотроцькістської організації...» І. Козак, слюсар: «Мені розповідав приймальник складу Гольфенбейн, що Душак та Бірюков є членами підпільної контрреволюційної троцькістської організації у Москві, зв'язуючись із нею при поїздках до столиці, – тому про те повідав небіж Душака...» Гольдфенбейн також посилається на розмову з небожем. Ці сумнівні свідчення датуються 10.03.1937, тобто за півроку до початку провадження справи…

На підставі подібних фактів 3.12.1937 і був складений «звинувачувальний висновок» в тому, що Бірюков М.Й. є активним учасником правотроцькістської диверсійно-терористичної організації в Кіровому; організовував та проводив активну диверсійно-шкідницьку діяльність на заводі «Червона Зірка». Підсудний на звинувачення відповів, «що винним себе не визнає і від власних свідчень на попередньому слідстві відмовляється». В останньому слові – «прохає направити справу на дослідування». Але одразу після наради головуючий оголосив вирок, за яким Бірюкова «засуджено до вищої міри покарання – розстрілу з конфіскацією всього, особисто належного йому майна. Вирок остаточний... підлягає негайному виконанню…» Тож 9 грудня в Харкові його було виконано...

* * *

У березні 1956 року розпочато реабілітацію Бірюкова. Особливої уваги заслуговують свідчення трьох членів експертної комісії, причетних до складання реабілітаційного акту. Зацитуємо найважливіші з них. Є. Богданов: «...висновок в акті про шкідництво – неправильний, його зроблено за умов загального враження, що панувало тоді в заводі...» О. Александров: «Чи проводилася шкідницька діяльність – невідомо... Співробітники НКВС пояснили нам, що Бірюков, Душак та інші викриті, як «шкідники», всі заводські негаразди – наслідок того шкідництва. Хоч я в душі з тим був не згоден, але не посмів заперечити, злякавшись, що коли не підпишу або викажу іншу думку, мене теж вважатимуть шкідником і заарештують. Основну редакцію акту готував Зільберберг, узгоджуючи з НКВС…» Я. Зільберберг: «Мене викликали до міськвідділу НКВС, повідомивши, що заарештовано групу ворогів народу, котрі зізнались у всьому... Я не був спеціалістом, всі факти віднайдено інженерами – членами комісії... Невідомо чи перебували Бірюков та інші в контрреволюційній організації і нічого не відомо про їхню шкідницьку роботу...» На запитання, чому ж в акті їх зазначено не інакше, як «ворогами народу», – відповів: «Мені здається, що таким чином нас зорієнтовували співробітники НКВС, як саме писати комісії...» З інших свідчень заслуговує уваги Марко Лопатін, слюсар заводу: «В серпні 1937 року заарештували і мене. Під вартою перебував 2 роки, потім судом виправданий, звільнений. Звинувачували в тому, що виконував шкідницькі завдання Бірюкова і Душака, але в чому конкретно – не повідомляли. Слідчі, котрі допитували, тих протоколів мені не зачитували, а змушували їх підписувати. Я відмовлявся, тоді мене били. Мене били до втрати свідомості, навіть повибивали всі зуби. Та, незважаючи на катування, я не підписав жодного протоколу, заявивши, що вбийте, але не підписуватиму. В суді звинувачували у шкідництві, але я винним себе не визнав, суд мене виправдав за відсутністю доказів...» О. Філімонов: «Завод виконував виробничу програму за період роботи Бірюкова та Душака краще, аніж до них...» І. Ліновиченко: «До прибуття на завод Бірюкова програма систематично не виконувалася, а при ньому – перевиконувалася. Він все віддавав заводу...» М. Степанов: "Програма зі спецпродукції (так називали різновиди сільгоспмашин, призначених для експортних операцій – **В.М.**) постійно перевиконувалася, за що платили премію... Я в силу своїх обов'язків усіх троцькістів на заводі знав... Бірюков з Душаком не поділяли тих поглядів...»

На підставі подібних свідчень можна зробити однозначний висновок: втілюючи в життя теорію більшовицької партії, що з розвитком і поглибленням соціалістичного будівництва класова боротьба загострюватиметься – каральні органи в країні розгорнули небувалу війну проти трудящих. Не оминула ця війна й донедавна один із кращих вітчизняних машинобудівних заводів «Червону зірку» на чолі з кваліфікованим керівником і відданим комуністом Михайлом Бірюковим.

Володимир Могилюк

ЛАНГЕМАК

Георгій Лангемак

Пізня осінь 1937 року. Георгію Еріховичу Лангемаку не виповнилось ще й сорока. Він - головний інженер науково-дослідного інституту. Вдень з головою в роботі. А ось вночі, коли справи відступають, з глибини душі піднімаються й спомини: дитинство, Єлисаветград...

Він - кадровий військовий, хоча в юності ніколи не прагнув до цього. Його служба починалась, як і в багатьох з його покоління. Георгія мобілізували восени 1916 року з першого курсу філологічного факультету Петроградського університету, не давши провчитись і кілька місяців. Далі - коротке навчання в школі мічманів і служба в береговій охороні Фінської затоки. Після демобілізації весною 1918 року він повертається додому, в Єлисаветград. Страшний то був рік для України. Австро-німецька орда кованими чобітьми топтала нашу землю, грабувала, вішала...

Тож чи міг він, Георгій, залишитись осторонь боротьби, яка охопила всю територію колишньої імперії. В 1919 році повертається він у Петроград і добровольцем вступає до Червоної армії. Протягом чотирьох років Лангемак пройшов шлях від командира батареї до помічника начальника артилерії Кронштадтської фортеці. Лише в 1923 році зміг він повернутись до навчання. Після закінчення в 1928 році Військово-технічної академії імені Ф.Е.Дзержинського його запросив у свою лабораторію відомий вчений, інженер-хімік Микола Іванович Тихомиров, який почав займатись проблемою використання ракетних пристроїв у військовій справі ще в 1894 році. Коли його пошуки були перервані, він в 1919 році звертався до самого Леніна. Проте лише весною 1921 року йому вдалось відновити роботу. В 1924 році було успішно випробувано розроблені в його лабораторії морські міни-ракети. В 1928 році для продовження робіт Тихомирову потрібен був фахівець-артилерист, людина, яка могла б зробити всі розрахунки по балістиці порохів. Вибір впав на тридцятирічного випускника артилерійської академії Лангемака. Коли Георгій прийшов у лабораторію Тихомирова, в ній було лише десять працівників.

У тому ж 1928 році командувачем Ленінградського військового округу було призначено М.М.Тухачевського. Сприйнятливий до всього нового, неординарного, молодий командувач зацікавився діяльністю лабораторії і як міг, сприяв її роботі. Штаб її зріс у кілька разів. У ній з’явились окремі підрозділи. Провідний перший сектор очолив Лангемак. В цьому секторі зосередилась вся робота зі створення реактивних снарядів. Дві інші лабораторії очолили Глушко і Дудаков.

Влітку 1932 року реактивні снаряди - прототипи “катюші”, які розроблялись під керівництвом талановитих вчених-артилеристів Б.С.Петропавловського і Г.Е.Лангемака, успішно пройшли випробування. На стрільбах був сам М.М.Тухачевський. До кінця 1933 року було розроблено реактивні снаряди дев’яти типів різних калібрів і різного призначення. Вони були випробувані на полігонах Ленінграда і Євпаторії під час стрільб із землі, кораблів і літаків. Комісія Реввійськради країни на чолі з М.М.Тухачевським результатами стрільб залишилась задоволеною.

Цей успіх дав підстави новому директору газодинамічної лабораторії Івану Терентійовичу Клейменову вимагати виділення нових приміщень, обладнання, значних коштів, розширення штатів. У ті роки ідеї К.Е.Ціолковського набули великої популярності. В Москві, Ленінграді, інших містах виникали аматорські групи вивчення реактивного руху. Найбільших успіхів серед таких груп досягла московська. В ній працював ряд талановитих вчених - Корольов, Тихонравов, Побєдоносцев, інші. М.М.Тухачевський 21 вересня 1933 року підписав наказ про створення Реактивного науково-дослідного інституту робітничо-селянської Червоної армії. Цей інститут було створено на базі Ленінградської газодинамічної лабораторії і Московської групи вивчення реактивного руху. Очолив перший у світі РНДІ Т.Т.Клейменов. Головним інженером було призначено С.П.Корольова. Проте коло наукових інтересів Сергія Павловича лежало далеко від провідних напрямків роботи реорганізованої газодинамічної лабораторії, тому через три місяці його змінив на посаді головного інженера Г.Е.Лангемак. Хтозна, можливо, це переміщення врятувало життя майбутньому головному конструктору космічних кораблів...

У 1935 році вийшла книжка Г.Е.Лангемака і В.П.Глушка “Ракети, їх конструкція і застосування”. В цій книзі вчені вперше висловили ідею про обладнання пускових засобів для ракетних снарядів на автомобілях. Георгію Еріховичу бачились батареї автомобілів з установками для пуску його реактивних снарядів, кораблі і літаки, освоєні ними.

Багаторічна праця великого колективу багатьох і багатьох вчених обіцяла скоро принести свої плоди. Та прийшов 1937 рік. Несподівано помер нарком важкої промисловості Серго Орджонікідзе, якому підпорядковувався їх інститут практично з часу заснування. В червні було розстріляно Тухачевського. В країні гриміли один за одним гучні процеси. А багато військових, знайомих Лангемака, зникало і без процесів. Ще вчора вирішував з людиною якесь питання, домовлявся про зустріч, а сьогодні вночі її забрали... Тож і не спали люди в багатьох квартирах, прислухаючись до нічних шумів, лягали в ліжко напіводягненими. Навіть велика премія, одержана Лангемаком весною за лабораторну розробку, теоретичне обгрунтування і створення ракетних снарядів і бронебійних бомб, не радувала. Чи вдасться завершити справу, дати Батьківщині нову небачену зброю? Батьківщина...

Його предки - вихідці з далекої Франції. В їхній сім’ї французьку знали чудово. Французьку викладали його батьки, сестра Марія. А ось брат Віктор - вчитель фізики в далекому Кіровограді. Всі пустили коріння тут, ніхто не подався в еміграцію. Всі чесно служать новій Батьківщині...

Його і Клейменова забрали в одну ніч - другого листопада 1937 року. Слідство вели підлеглі начальника 70-го відділення 9 відділу І управління НКВС Соломона Луховицького. Допити тривали безперервно. Їх змушували підписати складені слідчими свідчення. Керівництву НКВС потрібна була ще одна гучна справа інженерів-”шкідників”. Лангемака було зламано через два тижні. Клейменов тримався більше місяця. Потім вони то підписували, що від них вимагали, то відмовлялись від своїх свідчень. У січні 1938 року їх розстріляли. Це були не останні арешти в інституті. Через півроку прийшла черга С.П.Корольова, В.П.Глушка, інших.

У 1939 році новий начальник інституту генерал-майор Костриков, обікравши мертвих, зробив заявку на винахід. В липні 1941 року йому було присвоєно звання Героя соціалістичної праці за організацію й ініціативу створення реактивних снарядів і реактивних установок. Поети писали про нього вірші. В 1942 році він став лауреатом Сталінської премії, в 1943 році - членом-кореспондентом Академії наук СРСР. В лютому 1944 року його було звільнено з посади директора інституту за невиконання особливо важливого завдання зі створення реактивного літака. Тоді ж комісією було встановлено, що Костриков не мав ніякого відношення до створення “катюші” і реактивних снарядів до неї. Проте звільнення його проходило куди тихіше, ніж нещодавнє нагородження, тому й досі іноді згадують його прізвище як творця ракетної техніки на шпальтах деяких газет...

У травні 1955 року в ході підготовки матеріалів по реабілітації піонерів ракетобудування видатний вчений В.П.Глушко дав у прокуратурі СРСР такі пояснення: “Лангемак - це талановитий інженер. Він закінчив артилерійську академію в Ленінграді і всю свою роботу присвятив розробці порохових реактивних снарядів. Потрібно сказати, що в цьому напрямку ним пророблено величезну роботу... 82- і 132-міліметрові реактивні снаряди розроблялись Лангемаком разом з підлеглими йому працівниками. Автором цих снарядів є, по суті, Лангемак... Лангемак провів випробування їх, і вони показали блискучі результати. Ці снаряди ми знаємо по Вітчизняній війні як снаряди “катюші”. В момент арешту Лангемака, можливо, не була ще оформлена документація по конструкції цих снарядів, але основна робота була закінчена. Коли почалася Велика Вітчизняна війна, то розробки Лангемака віднайшли... Яке застосування ці снаряди знайшли у Вітчизняній війні і які показали результати, ми про це знали з історії Вітчизняної війни, і, мені здається, Лангемака за це потрібно пом’янути хорошим словом”.

В результаті перших успішних обльотів Місяця нашими космічними апаратами в 1960 році було складено атлас його зворотного боку. В 1966 році комісія Академії наук СРСР присвоїла ряду місячних кратерів імена зачинателів вітчизняного ракетобудування - нашого земляка Лангемака, а також видатних вчених Тихомирова, Петропавловського, Клейменова, Артем’єва, Ільїна...

На своїх сторінках “Кіровоградська правда” писала: “Громадськості обласного центру слід було б подбати, щоб на приміщенні гарнізонного клубу офіцерів була встановлена меморіальна дошка з повідомленням, що в цьому будинку в 1907-1916 роках учився один з винахідників реактивних снарядів для “катюші” Георгій Еріхович Лангемак”.

Проте ні на приміщеннях колишньої гімназії, ні на будинку, де жив Г.Е.Лангемак, меморіальні дошки так і не з'явились. Педагог-пенсіонер І.Т.Бабанський в дитинстві товаришував з племінником Георгія Еріховича, Анатолієм Вікторовичем Лангемаком, згадує, що перед війною сім'я Лангемаків жила по вулиці Гагаріна, 36 (стара адреса - Олексіївська, 30). А перед цим жила в будинку поміщика Шипаша (вулиця Володарського, 21). Тут жив і Георгій Еріхович. Зараз офіційно оголошено, що цей будинок (колишнє мешкання перших секретарів обкому партії) буде знесено. Місто втратить ще одну адресу свого уславленого громадянина, як втрачено вже дуже й дуже багато.

З розповіді Бабанського відомо, що після арешту Георгія в Кіровограді було заарештовано його брата Віктора.

Хоча вулиць космонавтів у нашому місті більш ніж досить, проте жодна з них не названа ім'ям нашого славного земляка. Біля аеродрому і нового автовокзалу застигла на п'єдесталі "катюша", проте немає згадки тут про творця реактивних снарядів, нашого земляка.

Ця думка вже висловлювалася не раз. Чому ж ми не почуті?

Віталій Постолатій

БІЛА ПЛЯМА В ІСТОРІЇ ПЕДІНСТИТУТУ

Данило Захаров
у робочому кабінеті.
Початок 30-х

У 1937-1939 роках особливо масштабно виявила себе проголошена Сталіним теза, що в міру просування до соціалізму класова боротьба загострюватиметься. Теза спричинила небачену досі шпигуноманію, масовий пошук "ворогів народу".

Ветерани Кіровоградського педагогічного інституту І.В.Попов і П.Г.Холявенко згадують: доходило навіть до того, що дехто брав на себе зобов'язання – викрити три, п'ять і більше ворогів. Один необережний крок, щось комусь не сподобалось у твоїй біографії – і ти нерідко стоїш перед "трійкою".

Вивчаючи стенди з історії нашого внз, мені впало в око, що на стенді з фотографіями ректорів різних років відсутній знімок одного з них – Данила Степановича Захарова.

Що це була за людина? За що постраждав? Чи справедливо його ім'я вилучили з історії? На ці та інші запитання я спробувала знайти відповіді.

По закінченню Преславської семінарії (це був 32-й випуск) Данилові Степановичу видали свідоцтво про освіту. В навчальному закладі в той час вивчалися закон божий, педагогіка, церковно-слов'янська мова, російська мова, арифметика, геометрія, історія, географія, природознавство і фізика, співи, малювання і креслення, каліграфія, практичні заняття у викладанні, садівництво, овочівництво, виноградарство, бджільництво, шовківництво, ручна праця, військова гімнастика. Задовільні оцінки йому були виставлено із закону божого, співів та церковно-слов'янської мови. Інші навчальні дисципліни він засвоїв на "відмінно" і "добре".

Трудову діяльність розпочав у Преславській учительській семінарії в учителя стажистом уроків практичної ручної праці. Невдовзі спеціальна комісія атестувала початківця з правом вести уроки практичної ручної праці у семінарії. Скрутні матеріальні умови (невелика зарплата, відсутність житла)

змусили молодого вчителя займатися і самостійною учительською роботою. 1910 року він направляється вчителювати в село Андрусівку (нині Світловодський район). У направленні говориться, що на навчання Д.С.Захарова за 4 роки витрачено 441 крб. 25 коп. Цим документом місцева влада була зобов'язана забезпечити учителя нормальними житловими та навчальними умовами. У разі невиконання умов місцеві органи повинні були відшкодувати державі вказану суму. Якщо ж випускник не з'являвся на роботу або не бажав їхати за призначенням, то він сам сплачував цю суму грошей.

Живі свідки відзначають, що молодого завідувача земською школою полюбили жителі села. Першого ж року було розбито шкільний сад, сільськогосподарські ділянки, розведено бджіл. В Андрусівці Данило Степанович познайомився з молодою енергійною учителькою Кисільовою Тетяною Петрівною – майбутньою дружиною.

Людину справи, життєлюба помітили відразу. З'явилося запрошення до Верблюзького (тепер Новогородківський район) дворічного приходського училища, де він і працював з 1912 по 1915 рік.

Далі підвищення по службі. 26-річний учитель призначений завідувачем Головківського двокласного приходського училища (пізніше – трудова школа), а з 1 листопада 1926 року – інспектор народної освіти Новопразького району (нині Нова Прага – у складі Олександрійського району), з 28 березня 1928 року – завуч Зінов'євської середньої школи № 5, з вересня 1929-го – інспектор обласного відділу народної освіти, з листопада 1932 року – директор Зінов'євського будівельного технікуму. Цитуємо наказ № 222 від 17 лютого 1933 року по Зінов'євському інституту соціального виховання:

"Передав директорство Захарову Д.С. Залишаю за собою лекції з математики та керівництво математичною кафедрою.

Директор Галій
Директор Захаров"

З викладу офіційного фактичного матеріалу, безумовно, не бачимо душі цієї людини. Трудова біографія свідчить, що Данило Степанович був людиною всебічно ерудованою, мав неабиякі організаторські здібності, був людяним та товариським у колективі, авторитетним серед широкої громадськості. Про його фахову підготовку, вміння навчити дітей, студентів свідчать оригінали конспектів занять, величезна бібліотека творів з його помітками на сторінках усіх класиків російської літератури, історії, культури, мистецтва, спогади його учнів. Як гарно він співав, встановити важко, але про те, що любив музику і добре грав на скрипці, свідчать товсті зошити з нотами, в тому числі написаними і його рукою. Частина з них – для скрипки і фортепіано. У холодні та голодні післявоєнні роки скрипку довелося продати. Залишився камертон, виготовлений однією з німецьких фірм на початку нинішнього століття.

Очевидці розповідають, що з першого погляду Данило Степанович справляв враження малоговіркої і дещо замкнутої людини. Але коли він починав говорити, слухачі відразу "заворожувалися". Йому були притаманні широка обізнаність, вміння переконливо пояснювати, дискутувати, володіти аудиторією.

І не випадково, починаючи з 1917 року, він постійно обирався до керівних органів районних, міського, обласного відділів народної освіти.

Як і кожна людина, він мав свої політичні погляди. Безумовно, властиві йому і помилки, і сумніви, і роздуми.

Щоб краще зрозуміти Данила Степановича як людину, особистість, педагога, простежимо роки формування характеру, переконань.

Народився 1889 року (місто Ногайськ – нині Приморськ Запорізької області) у бідній сім'ї коваля. Батьки намагалися дати освіту своїм 4 дочкам та 2 синам – Данилові й Миколі. Рано помер батько. Напівголодна сім'я розійшлася по людях, навіть не продавши власної оселі. Найменша дочка (нині мешкає у Львові) залишилась без освіти. Миколу застрелили гітлерівці 1942 року на околиці Запоріжжя при спробі втекти з концтабору військовополонених.

Буремні роки 1917-го були часом вибору і для молодого вчителя. 13 травня 1917 року він вступив до лав партії есерів. Та вже 1 грудня 1917 року вийшов з неї. Пізніше, 1921-го, за доносом його було заарештовано саме за належність до партії есерів. Після півторамісячного розслідування Захарова

звільнили з-під арешту. 1925 року вступив кандидатом у члени ВКП(б). З 1931 року затверджений членом партії більшовиків.

Не випадково Данило Степанович був призначений директором педагогічного навчального закладу. Він добре знав школу, бачив її завдання. Він розробив “Планування і облік роботи учителя початкової школи” (1924 р), “Методику вивчення російської мови і літератури у початковій школі” (1936 р), “Методику вивчення історії СРСР у середній школі” (1934 р) та інші.

Наче ніщо не віщувало біди. Та 1935 року при черговій чистці партії Д.С.Захарова було виключено з лав ВКП(б), мовляв, за те, що під час роботи директором інституту допускав засмічення викладацького складу класово-ворожими елементами.

15 травня 1935 року наказом № 65 по педінституту призначено нового директора Дуплія, а попередній стає директором Кіровської СШ № 12, вул. Гоголя, 107.

У кінці 1936 року Данила Степановича звільняють з посади директора школи і переводять на посаду учителя російської мови і літератури та історії УРСР неповної середньої школи № 24 (нині приміщення знесено, по вул. Гоголя). На адресу міськвно надсилається телеграма:

“Завідуючому міськвно Борисевичу. Негайно поновити Захарова директором школи. Шліть матеріали причини зняття. Заступник завідуючого облвно Каневський”.

А далі згадує дочка, Захарова Наталія Данилівна, лікар 3-ї поліклініки м. Кіровограда:

“Темної осінньої ночі, 17 жовтня 1937 року, до будинку, де ми мешкали, під’їхала машина. У парадні двері постукали, батько відчинив. У квартиру ввійшло кілька чоловік. Голосно говорили, робили скрізь обшук. Рилися в книжках, у речах і навіть у наших підручниках та щоденниках. Ми з братом прокинулися, але від страху лежали із закритими очима і не ворушилися. Батька кудись повезли. Звідтоді ми його ніколи не бачили. Мама скрізь розпитувала, та всі мовчали. Тоді я написала Сталіну, прохала відповісти, де мій батько. Із канцелярії Сталіна прийшла коротка відповідь: “Ваш батько ув’язнений на 10 років без права на листування”. В той час ми не знали, що таке формулювання означало розстріл. Його вбили 4 квітня 1938 року. (Про це ми довідалися через 52 роки). Довго чекали, були впевнені, що він не винен, а чесний трудівник, відданий Радянській владі, і скоро повернеться в сім’ю.

По закінченні Великої Вітчизняної війни знову посилали запити в різні інстанції. Прийшла відповідь від 21 жовтня 1946 року з кіровоградського бюро ЗАГСу з повідомленням, що Захаров Данило Степанович помер від туберкульозу легенів 10 березня 1941 року. Це була неправда.

Президія Кіровоградського обласного суду 14 грудня 1957 року реабілітувала колишнього директора педінституту Д.С. Захарова. 18 січня 1989 року за поданням парткому вузу рішенням бюро Кіровоградського обкому Компартії України його реабілітовано в партійному порядку.

Правди про смерть свого чоловіка моя мама Тетяна Петрівна так і не дочекалась. Померла.

У кінці січня 1989 року голова парткомісії при обкомі партії С.С.Ліновиченко запросив мене до свого кабінету. Я пішла зі своєю дочкою Світланою. Там нам повідомили про розстріл батька та його реабілітацію. І знову згадалося, як після арешту батька у наш дім поселився страх. Мама боялася, що і її арештують чи звільнять з роботи. Вона викладала російську мову і літературу в школі № 8.

У ті страшні роки люди пошепки повідомляли один одному вранці про те, що вночі когось відвезли. Спали ми погано і зі страхом прислухалися, де зупинилася чорна машина. Та вийшло так, що маму не звільнили з роботи. Нас було троє дітей. Усі прагнули вчитися, хоча і нелегко доводилося бачити недобрі погляди і голосний шепіт за спиною: “Батько — ворог народу, репресований”.

В ті страшні роки все було від нас приховано. Тільки тепер розсівається той злостивий морок, і ми бачимо і жахи, які довелося пережити рідним і близьким, і тих, хто чинив злодіяння, знищував кращих людей нашої Вітчизни. Скільки потрібно було мати хитрості, підступності, жорстокості, щоб обдурювати мільйони людей, змусити повірити в правильність сталінських дій!

Наш народ одержав урок на майбутнє. Нехай ніколи більше таке не повториться”.

Збираючи факти, я переглянула особисті речі, документи Д.С.Захарова, які залишилися у дочки Наталії, вивчила протоколи засідань партзборів інституту за 1932-1935 роки в партархіві, перегорнула випускні фотографії інституту за 1932-1935 роки, проаналізувала спогади колишніх викладачів інституту П.Г.Холявенка, О.І.Мініна, І.П. Майданика, І.В.Сидоренка, бесідувала з ветеранами праці села Андрусівка Світловодського району.

Це дослідження не є повним і завершеним. Ще не пізно зібрати більший і глибший матеріал про діяльність Д.С.Захарова у селах, де він працював, зустрітися з людьми, які його пам'ятають, вивчити документи облвно, міськвно, колишньої неповної школи № 24, середньої школи № 5.

Доцільно вивчити матеріали і про інших керівників та викладачів інституту, які були репресовані, або просто забуті.

Ольга Садова

“Я НЕ ЗНАЛА, ЩО НІМЕЦЬКА ОБЩИНА — КОНТРРЕВОЛЮЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ”

Теодора Озользарс прибула в Капітанівку із Латвії у 1898-му році молоденькою недосвідченою дівчиною — їй ледве виповнилось 18. Але набутих в юності знань їй вистачило, щоб стати бонною (домашньою вчителькою, вихователькою) у сім'ї місцевого лікаря. В Україні вже жила її старша сестра Дарина, яка вийшла заміж за українця і вчилася тоді в Одеському університеті. Революцію Теодора зустріла вже дорослою зрілою людиною, і, очевидно, не сприйняла її цінностей, хоча й на шлях відвертого спротиву ніколи не ставала. У 1915-му, під час наступу німецьких військ на Прибалтику, в Україні, як біженці, опинилася майже вся латиська родина Озользарс — молодші сестри Ольга, Катерина, Ельміра з матір'ю та братом Карлом, який пізніше став професором Одеського індустріального інституту. В Латвії залишилась тітка, двоюрідна сестра та ще один далекий родич, з якими Теодора листувалась. У 1938-му, коли їх з Катериною арештує Кіровський підрозділ НКВС, її через це додатково звинуватять у підтриманні зв'язків із фашистською Латвією…

Катерина спочатку теж була домашньою вчителькою, а після революції сестри займались городництвом при Златопільській агрошколі (пізніше зоотехнікум). У місто Кірово вони переїхали восени 22-го.

Сестри ніде не працювали. Слідчий констатував це так: “…не хотіли працювати в Радянських установах, хоча жили бідно”. Чи так це чи ні, які були справжні причини — невідомо. Взагалі, справа сестер Озользарс справляє враження швидкої, бездоказової, неправової розправи навіть не над ідейними ворогами, а над людьми іншої ментальності. Власне, у 1937-38 роках більшість так званих політичних справ поверхові, бездоказові: бувало, що людину заарештовували, а на другий-третій день розстрілювали. Усе слідство — одне-два приблизні свідчення, які складались, в основному, із загальних слів, а жодне із звинувачень не доводилось фактологічно.

У тонесенькій справі Теодори і Катерини Озользарс тільки одне таке свідчення — сусідки-єврейки (не хочеться вмішувати в це національності, але з пісні слів не викинеш, та й свідчення ті могли даватися без якогось злого умислу). Там, власне, практично немає звинувачень: жили собі сестри скромно, відлюдно, ходили до церкви (німецької кірхи, яка, очевидно, їм, латвійкам, була ближча по духу), відвідували зібрання німецької общини. От тільки до радянської влади ставились з іронією (?! — С.О.) і зневагою… У чому проявлялась ця іронія і зневага — конкретно не говорилось.

На час арешту Теодори і Катерини їхня сестра Ольга уже була засуджена за активну участь у роботі церковної громади. У цьому ж звинувачували і сестер Озользарс, хоча згідно з тодішніми законами це не було злочином, хіба що світоглядним… Відвідували кірху, слухали націоналістичні проповіді, користувалися бібліотекою при кірхі, де була виключно німецька, чисто націоналістична література — ось основні звинувачування. І хоча Теодора наполягала, що в бібліотеці брала читати тільки белетристику, ніякої профашистської літератури і в очі не бачила, слідчих це абсолютно не цікавило. Сам факт належності до общини, спілкування в ній, ними розглядалося як злочинні апріорі. Очевидно, розуміючи це, Теодора, старша і досвідченіша, визнала себе винною. Катерина ж на запитання слідчого, чи відвідувала вона

общину і чи брала там книги, простодушно відповіла: “Так, відвідувала, але мені було невідомо, що ця община — контрреволюційна організація”.

Судячи зі справи, невідомо це було і слідству. Які дії і ознаки підпадали під подібне визначення? Це ніхто не уточнював і до цього ніхто не доскіпувався (як, до речі, сьогодні не уточнюють — що таке деструктивність). Контрреволюційна! Замашне слово, яким розмахували мов довбнею, ламаючи долі тим, хто дозволяв собі якесь духовне життя поза радянською зрівнялівкою і примітивізмом. Родина Озользарс не відповідала цим стандартам, не вписувалась у рамки радянського громадянина, визначені авторитарним режимом.

У жовтні 1938-го Теодору і Катерину розстріляли…

Світлана Орел

АКТРИСА ПОГОРІЛОГО ТЕАТРУ

Марія Ходунова, власне, ніколи не була справжньою актрисою. Можливо, мріяла нею стати, бо мала непоганий голос і красу. Але у маленькій Макіївці, куди переїхали батьки з Курської області, не було ні студій, ні інститутів. Отож закінчила фельдшерсько-акушерську школу і два роки попрацювала медсестрою. Та, мабуть, романтична душа дівчини і її природні здібності підштовхували до пошуку самореалізації в інших сферах.

І в 1937-ому, коли в країні лютували репресії, дев’ятнадцятирічна Марія їде в Одесу на пошуки кращої долі. Там їй вдалося влаштуватися співачкою в джазі, що озвучував фільми в кінотеатрі імені Уточкіна. Познайомилась із місцевими артистами, з одним з них, артистом Одеського цирку Володимиром Рєзніковим, зав’язались тісніші стосунки. Восени 39-го його призвали до Червоної армії. Два роки Марія отримувала листи від солдата, аж поки навесні 41-го не виїхала до Маріуполя. Але після арешту слідчі нагадали цей зв’язок, потрактувавши, що вона мала чоловіка-італійця Беретта, якого нібито вислали за межі СРСР. Насправді таким псевдонімом користувався Володимир, а Марія, потрапивши у Маріупольський драмтеатр, вирішила застосувати сценічне псевдо колишнього приятеля.

Але перед тим була робота в джазі Маріупольського ресторану “Маяк”, куди її запросив ще з Одеси директор Анатолій Рабинович. З приходом німців Марія потрапила в драмтеатр. Брала участь у концертах, співала різні пісні і російською, і німецькою мовами. Жила на квартирі по сусідству із подружжям Шевченків. Гестапо арештувало Павла Шевченка як червоного партизана. Марія була знайома з місцевим керівником гестапо Миколою Бердичевським, до якого кілька разів на прохання Валентини Шевченко ходила довідуватись про Павла. Одного разу її туди викликали офіційно, щоб довідатися більше про нібито партизана. Справа у тому, що і Валентина, і Павло були переконані у власній невинності перед німецькою владою. Арешт відбувся тому, що у зв’язках з партизанами був запідозрений і затриманий близький приятель Павла. Уся ця історія пізніше детально вивчалася слідчими з метою знайти додаткові звинувачення. Так само детально прискіпливо аналізувалася ситуація з проханням одного маріупольського знайомого Марії, Василя Дудкіна, познайомити його із ксилофоністкою театру Валентиною Бекасовою. Вона нібито співпрацювала з гестапо, а Дудкіна пізніше заарештували начебто за участь у підпільній групі, що ставила за мету вбити таємну співробітницю ворога. Чи було це насправді так, чи інакше — не знала й сама Марія. Судячи з матеріалів справи, не вдалося це з’ясувати і слідчим.

Власне, основні звинувачення 26-річної Марії Сергіївни полягали у зв’язках із колишнім есесівцем Володимиром Михайловим (справжнє ім’я — Кирило Одаркин), якого вона по-справжньому покохала. Познайомились вони у жовтні 1943-го у Кіровоградському кінотеатрі “Сивашець”. Марія потрапила до нашого міста, відступаючи з німцями з Маріуполя. У Кіровограді вона вже не виступала, а жила з того, що продавала свої речі і шила на замовлення.

Які шляхи привели Кирила на службу до німців — невідомо. Із розповідей Марії Сергіївни слідчим випливає тільки, що почувався він там незатишно. Молоді люди кілька разів обговорювали, яким чином Кирило міг би полишити цю службу, але фашисти не пробачили б такого кроку. 25-річний юнак розповідав

своїй обраниці, як одного разу під Знам'янкою відпустив трьох партизанів. Кирило не мав наміру відступати з німцями, але розумів, що й в Україні після приходу червоних йому залишатись небезпечно. Вирішили, що юнак перейде кордон і залишиться в Польщі, де перебуде якийсь час, а потім, коли все трохи вляжеться (наївні молодечі надії!), повернеться в Україну, тільки не в Кіровоград, а в Макіївку — до батьків Марії.

Коли у вересні 1944 року Ходунову заарештували – жодних листів чи звісток від Михайлова-Одаркина вона не мала, хоча найбільше слідчі допитувались саме про це. Звинуватили її також у тому, що вона "…распространяла немецкую информацию среди немецких солдат" (?). У чому ж це полягало? А в тому, що вона співала під час концертів "Колыбельную песенку", "Подари мне улыбку, Мария", "Только ты" (назви пісень наведені у справі), якісь німецькі пісні, які — невідомо. Говорила також Марія Сергіївна комусь із своїх знайомих (очевидно, було це вже після приходу Червоної армії), що німецькі офіцери ввічливо звертаються до солдат, а радянські — матом, а ще німці чистіші, охайніші, краще забезпечували населення продуктами. Усе це пригадали Марії слідчі. І отримала вона за це десять років виправних таборів з позбавленням громадянських прав на п'ять років.

Як склалася подальша доля Марії, дівчини, яка мріяла стати актрисою і юність якої так нещасливо припала на часи репресій, війни, невідомо. Даних про її звільнення у реабілітаційній карточці немає.

Світлана Орел

ДЕНИСА ДРАЧУКА БИЛИ ЧЕКІСТИ КОМІСАРЕНКО, ВОЛОШИН, МУЗИЧЕНКО І БОГУСЛАВСЬКИЙ

Активні процеси українізації, супротив ідеї насильної колективізації, несприйняття Сталінської моделі Конституції СРСР, критика тоталітарної системи виборів, непевне становище самого Йосипа Віссаріоновича включили у 30-х роках маховик репресивної машини НКВС-ДПУ на Україні. Чекістськими органами у цей час фабрикуються справи про міфічні "антирадянські" центри, організації, блоки. У жовтні 1936 року оргбюро ЦК КП(б)У розглянуло закритий лист ЦК ВКП(б) від 29 липня з приводу терористичної діяльності троцькістсько-зінов'євського контрреволюційного блоку. У тому ж місяці було репресовано відомих людей у республіці, зокрема заарештовано, а через півроку розстріляно Ю.Коцюбинського. 13 січня 1937 року ЦК ВКП(б) приймає постанову "Про незадовільне партійне керівництво Київського обкому КП(б)У", після чого репресії наростають.

1 лютого 1937 року газета "Кіровська правда" повідомляє, що Військова колегія Найвищого суду СРСР ухвалила свій вирок "підлим зрадникам батьківщини, шпигунам і диверсантам – П'ятакову, Серебрякову, Радеку, Сокольнікову", винесений на підставі промови державного обвинувачувача прокурора СРСР А.Вишинського. На підтримку цього рішення на демонстрацію у Москві вийшло 200 тисяч чоловік, які несли лозунги "Палкий привіт славним чекістам-наркомвнусправівцям і їх бойовому керівникові тов. Єжову" та інші. Мітинги на підтримку кривавого вироку пройшли у Кірово на "Червоній зірці", спиртзаводі, технікумах сільськогосподарської механізації, будівельному та в інших закладах. Важко визначити, чого було більше в тих мітингах – ідеологічної роботи партапарату, сліпого захоплення чи страху перед НКВС-ДПУ. Цей вирок привітав і ЦК Компартії США.

У цій атмосфері хмари почали згущуватися і над Кіровським керівництвом. Було репресовано колишнього першого секретаря міськпарткому Гонтаря за націоналізм. І це було зроблено незважаючи на те, що незадовго до цього його було переведено на підвищення – керуючим справами Уряду Радянської України. Потім заарештували редактора "Кіровської правди" Штеренгерца. На зборах міськпартактиву 17 лютого було піддано критиці голову президії міськради Драчука за бездіяльність у викритті ворожих елементів.

Денис Драчук

Цього виявилося достатньо, щоб на пленумі міськпарткому, який відбувся через два дні, Драчука було звільнено з роботи “як такого, що не справився і який не забезпечив керівництво роботою міськради”. Одночасно було вирішено “вивести його зі складу членів пленуму і бюро МПК. Доручити бюро МПК перевірити матеріали, що надійшли до Драчука і вирішити про його партійність”. За традицією того часу ні у кого навіть не виникло питання, що проблеми голови міськради може вирішувати лише міськрада, і з 20 лютого виконуючим обов’язки голови уже став Шор. Однак на відміну від інших випадків, коли було репресовано ще кілька секретарів міськкому, Драчука заарештовано не було і він працював на посаді заступника директора Кіровської контори Головборошна.

Однак репресивна машина, згідно з теорією посилення класової боротьби, вимагала нових жертв. У січні 1938 року до Києва прибув М.С.Хрущов для зміцнення республіканської парторганізації. У звіті ЦК XIV з’їзду КП(б)У перший секретар особливо підкреслив значення відвідин України у лютому Єжова. На оперативній нараді в Києві тодішній нарком внутрішніх справ СРСР заявив, що у республіці потрібно розстріляти ще тисяч тридцять.

Саме в цьому році було арештовано колишнього голову міськради Драчука. Це сталося 22 липня 1938 року, коли сержант держбезпеки Комісаренко підписав постанову, затверджену начальником МВ НКВС Шевченком, про обрання “меры пресечения”. На його думку, Драчук являвся учасником “антисоветской правотроцкистской организации, по заданиям которой проводит подрывную деятельность”. Ця постанова стала першим аркушем справи на звинуваченого, з якої і дізнаємося про його анкетні дані.

Денис Іванович Драчук народився 1890 року у с.Ширяєве Одеської області, українець, одружений, мав двох дітей, служив у Червоній армії.

У цьому ж документі вказувалось, що попередньо були розглянуті звинувачувальні матеріали. Але їх у справі немає і, як пізніше виявилося, не було взагалі.

На підставі того “розгляду” сержант прийшов до висновку, що Драчук “от суда и следствия может скрыться” і ухвалив: “избрать мерой пресечения способов уклонения от суда и следствия по отношению к обвиняемому содержание под стражей в тюрме гор. Кирово”. Того ж дня він провів обшук вдома у заарештованого, який проживав по вулиці Дзержинського, 36. І того ж таки дня тимчасово виконуючий обов’язки прокурора м. Кірово “знайшов, що являється учасником атисовєтської правотроцькістської організації по завданню якої проводе підривну роботу” і погодився на арешт.

Обшук нічого не виявив. Місцеві Мегре вилучили тільки паспорт, профквиток, квиток члена ВУЦВК, партквиток, квиток члена КСМ, 4 фотокартки і 4 книги. Тоді за справу взявся інший сержант, оперуповноважений Кіровського відділу УДБ НКВС, яке знаходилось тоді по вул.Леніна, 8, Мазниченко. 23 липня він почав попереднє слідство. Це санкціонував уже новий начальник міськвідділу лейтенант Коробцов. Уже через тиждень слідчий прийшов до висновку, що “произведенными следственными действиями установлено, что Драчук является участником контрреволюционной правотроцкистской организации и занимается антисоветской работой”. На підставі цього прокуратура дає дозвіл на продовження знаходження звинувачуваного під арештом. Хоча, здавалось би, усе було ясно для слідства. Адже 31 липня Драчук на допиті заявив: “Сам факт ареста и последовавшие допросы убедили меня в том, что органы управления ГБ располагают данными о моей антисоветской деятельности. Лишь это явилось основанием подачи мной заявления рассказать органам следствия о своей враждебной деятельности. Написанное 27.07. с.г. и подписанное мной заявление я полностью подтверждаю”. Драчук згоджувався із тим, що його завербували в правотроцькістську організацію, та з тим, що мав антипартійні переконання.

Незважаючи на це, слідство тривало і органи ще кілька місяців зверталися з проханням до прокуратури про продовження терміну утримання під арештом. У протоколах з’являються матеріали допиту свідків, різноманітні довідки про те, що одного разу голова міськради сприяв працевлаштуванню в друкарню виключеного з партії, що пошив собі зайву пару чобіт, що грубо говорив з людьми, що один

з репресованих керівників Одеської області Бойко мав з ним бесіди, що мали місце суттєві недоліки в сільському господарстві району, який тоді підпорядковувався міськраді (“Всегда старался вызывать недовольство среди... председателей сельсоветов и колхозов”, “Совершал прямые нарушения Сталинского устава с/х артели по колхозам”).

4 листопада на думку кіровських слідчих справа була зрештою закінчена і направлена у IV відділ УНКВС Миколаївської області на затвердження. Однак 28 листопада її повернули, змусивши провести дорозслідування, допитати ряд свідків. Клопотання продовжити утримання під арештом Драчука втретє було направлено 7 грудня вже через УНКВС Миколаївської області до Наркомату НКВС СРСР.

11 грудня сержант (котрий уже в долі Драчука) Коваль склав звинувачувальний висновок, у якому стверджує, що Драчук “является активным участником правотроцкистской контрреволюционной организации, в которую был завербован в 1937 г., по заданиям которой активно проводил антисоветскую работу, направленную против Советской власти и ее мероприятий, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-10, 54-11 УК СССР”. Справу було направлено знову до IV відділу УНКВС Миколаївської області на затвердження і розгляд судом цієї області. У той же день Кіровський прокурор Удод ухвалив “вважати: 1) що розслід у цій справі проведено досить повно; 2) щодо віддання Драчука до суду є досить підстав”. До такого ж висновку прийшли і в Миколаєві. 10 січня 1939 року підготовче засідання судколегії по карних справах Миколаївського облсуду у складі Кресікова (голови), Оліфіренка, Колесожа (члени), Бєльської (секретаря), Карабанова (прокурор) затвердило кваліфікацію звинувачування.

16 січня 1939 року у Кіровограді відбулося засідання виїзної сесії Миколаївського облсуду. Як стало тут відомо, недаремно відкладався розгляд справи, і були непевними в своїй кваліфікації сержанти-оперуповноважені ДПУ. Адже щойно отримавши слово, підсудний заявив: “Коли мене заарештували, то зараз же мене взяли на допит, де допитували 5 діб, не випускаючи мене, де мене били, і з мене знущались. Це робив слідчий Комісаренко, який казав, що мене завербував Бойко і я повинен написати, що брав участь в контрреволюційній організації..., я від цього відмовився, мене перевели в 20 кімнату, де мене знову Комісаренко і Волошин били і заставили підписати протокол і я призначався, хоча цього не було і протокола не підписав, а сказав, що я присланий Бойко, мене так побили деякий час, але протокола не підписував. Знову мене побили Музиченко і Богуславський, вдаряли грудьми об стіну так, що я почав харкати кров’ю.

4/XI.38 р. мене знову бив Музиченко ногами і примушував підписати протокол уже значно менший, я тоді ще хворів грипом і був в поганому стані і тоді щоб з мене не знущались підписав протокол, якого зовсім не читав, потім вимагав підписати другий протокол, я знову не хотів, мене ударив два рази в обличчя і я підписав.

Потім мене відправили в тюрму, куди до мене приїжджав якийсь з області і я йому сказав, що я не винен, він мене назвав дурнем - і сказав, що мало били, а 11/XI-38 р. був у мене Коваль, якому я дав покази, що я не винен. Я ніколи в житті не був проти радвлади, в троцькістській організації я ніколи не був, я був чесним робітником. В тюрмі бачили, що я був побитий, Михайловський Є.Б., Любарський, Медведєв, Каплун, Вілічінський та ін.... Мене заставили 27 липня написати заяву... До того 5 діб не давали спати і сидіти, і били мене”.

Судова колегія прийшла до висновку, що “звинувачений і свідки свої покази змінили, а тому розв’язати справу в такому стані неможливо... заява обвинувачуваного Драчука вимагає ретельної перевірки, а в разі підтвердження відповідно впливу до незаконних дій окремих співробітників” НКВС. Справу було повернуто облпрокуратурі на дослідування з одночасним повідомленням республіканським органам прокуратури. Драчука ж продовжували утримувати під арештом.

8 березня справу прийняв молодший лейтенант 3-го відділу УДБ УНКВС по Кіровоградщині Серветань. Через 5 днів (на відміну від його попередників із сержантськими петлицями) він прийшов висновку, що контрреволюційної агітації, яку проводив Драчук, матеріалами слідства не встановлено, але встановлено, що він, будучи головою Кіровської міськради, “занимался контрреволюционным саботажем, сознательно срывал выполнение решений партии и правительства”. У той же день він робить звинувачувальний висновок, який затвердив заступник Кіровоградської облпрокуратури у спецсправах Морозов, надавши йому сили звинувачувального акту. Останній на підготовчому засіданні судової колегії по карних справах обласного суду заявив, що підслідний, “будучи председателем горсовета, систематически

занимался контрреволюционным саботажем, направленным на срыв выполнения решений партии и правительства, сознательно срывал сельхозработы в районе и ухудшал состояние конского поголовья и является активным участником контрреволюционной правотроцкистской организации, за что подлежит преданию суду по ст. 54-11 и 54-14 УК УССР".

Суд відбувся 1 квітня. Драчук на ньому винним себе не визнав. Не підтверджувалось порушення законності підсудним і свідками. В результаті цього навіть прокурор змушений був визнати, що звинувачення за ст. 54-14 не доведено, але просив вироку на позбавлення волі за статтею 54-11. Адвокат же Рубінштейн вважав, що вина зовсім не доведена. У прикінцевому слові Драчук сказав: "Я прохаю суд урахувати ті обставини, що я вперше в радянському суді, 5 років відбув у Червоній армії і не міг бути членом контрреволюційної організації. Я прошу суд не карати мене". Однак суд, зібравшись на 15 хвилин на нараду, о 22.45 оголосив: "3 роки позбавлення волі в далеких таборах"... Засудженому надавалось право у п'ятиденний строк подати апеляцію. Це й було зроблено.

Поки у Кіровограді йшла підготовка до етапу, у Києві розглядалася апеляція. У кримінально-судовому відділі прокуратури УРСР вирок назвали "противоречивим і зовсім незрозумілим", звернули увагу на те, що в показаннях свідків існували розбіжності в даті ("завербовано" було чи то в 1936 році, чи то у липні 1937 року), прізвищах. Звинувачення ніякими матеріалами не було підтверджено. На підставі такого висновку 15 травня кримінально-касаційній колегії Верховного суду УРСР було запропоновано скасувати вирок і закрити справу.

25 травня судова колегія Верховного Суду УРСР розглянула ці матеріали. На її думку, ряд показань на суді не підтверджені ніякими даними, не перевірялись на очних ставках, необхідні свідки не допитувались у справі Драчука. "Плутанина у вироці свідчить про те, що суд не розглянув як слід у матеріалах справи, постановив вирок, яким засудив безвинну людину" - говорилося в ухвалі, якою було зобов'язано звільнити Драчука, як незаконно засудженого.

Однак у справі є ще один цікавий документ. Виявляється, в облсуді не погодились із ухвалою Верховного суду УРСР і звернулись у Москву. 15 грудня Голова Верховного суду СРСР І.Поляков постановив у цій "справі" остаточну крапку.

У листі на ім'я в.о.голови Кіровоградського облсуду Бабчинського під грифом "совершенно секретно" було підтверджено правильність рішення Верховного суду УРСР. Одночасно було відзначено, що республіканські органи суду і прокуратури "никак не реагировали на преступное ведение предварительного расследования в отношении Драчука, который путем преступного ведения предварительного следствия вынужден был оговорить себя и целую группу лиц... Свидетели не подтвердили свои первые показания...

Не вчитываясь и не вдумываясь в дело Драчука, Вы считаете возможным не согласиться с определением Верховного суда по "личным соображениям", тогда как, прочитав дело, Вы поймете, что дело Драчука подлежало немедленному прекращению...

Не согласившись с Вашим "личным мнением", считаю невозможным принесение протеста по делу Драчука".

Сергій Шевченко

ДОЛЯ РОДИНИ СОКОЛОВСЬКИХ

Репресивна машина прагнула ліквідувати всіх, хто міг бути небезпечним режимові. Водночас вона розправлялася й із членами їх родин, далекими й близькими родичами, друзями чи просто знайомими. Яскравим прикладом цього є родина Соколовських. Майже вся сім'я була репресована, багато років члени її провели в ув'язненні. В тому числі Соколовська Віра Іллівна та її чоловік Даєнман Зейлік Самійлович.

Зі справи В.І.Соколовської:

"Народилася 1901 року в Іркутську, єврейка, освіта незакінчена вища, з 1918 по 1921 роки була членом союзу молоді меншовиків, проживала в місті Кірове, вул.Береславська, 2, працювала бухгалтером

Віра Соколовська

у школах №№ 11, 16. Заарештована 02.08.38 року Кіровським відділом НКВС як активний учасник контрреволюційної меншовицької організації за антирадянську діяльність, за відвідування і підтримку родичів Троцького. 28.04.39 Кіровоградським облсудом засуджена за ст.54-10, 54-11 КК УРСР до 8 років виправно-трудових таборів. Після відбуття покарання повторно заарештована 02.12.1948 року, звинувачувалась за ст.54-10, 58-11 КК РРФСР. Постановою особливої наради при МДБ СРСР від 09.02.49 року за належність до меншовицької партії вислана на поселення".

Політична діяльність Віри Соколовської почалася 1919 року, коли вона ввійшла у меншовицьку молодіжну організацію в Одесі (їхня родина в це приморське місто переїхала 1902-1903 рр.), можливо під впливом свого батька, співробітника газети "Одесские новости", меншовика. Це був уже час, коли монополія на владу переходила до однієї партії. Інші партії, течії, рухи знищували. В кінці 1921 року був заборонений клуб меншовиків, меншовицька організація пішла в підпілля. Членів цієї партії репресовували. 1923 року Соколовську висилають в адміністративному порядку у місто Вятку на 2 роки, де вона жила з того, що давала приватні уроки. Після закінчення заслання вона переїздить до Ташкента, куди в 1924 на три роки був висланий її батько. Там її звинувачують у зв'язках із висланими меншовиками і засуджують до трьох років заслання. Покарання вона відбувала там же – в Ташкенті. Разом з Вірою та її батьком були заарештовані меншовики Гуревич, Розенберг, Буканевич, Аркавіна Віра Яківна, Штерн Олена – всі звинувачувались у тому, що були організаційно пов'язані і проводили контрреволюційну роботу проти Радянської влади. До 1929 року Соколовська перебувала в Ташкенті. В цей час сюди приїхав Даєнман Зейлік Самійлович, який теж відбував заслання за меншовицьку діяльність.

Зі справи З.С.Даєнмана:"Народився в Житомирі 1893 року, єврей, з сім'ї столяра, освіта початкова, позапартійний, з 1919 по 1921 рік був членом РСДРП (меншовиків), проживав у м.Кірове, вулиця Береславська, 2, працював у "Трикотажзбуті" бухгалтером. Заарештований 02.08.1938 Кіровським міськвідділом НКВС як учасник контрреволюційної меншовицької організації. Засуджений за антирадянську діяльність, за те, що, будучи чоловіком родички Троцького, разом з нею створював у місті Кіровому нелегальне троцькістське угрупування, за підтримку засуджених ворогів народу та антирадянські нелегальні зібрання. 28.04.39 року Кіровським облсудом засуджений за ст. 54-10, 54-11 КК УРСР до 8-10 років ВТТ. Повторно заарештований 02.12.48 року за ст. 58-10, 58-11 КК РРФСР. Постановою особливої наради при МДБ СРСР від 09.02.49 року за належність до меншовицької організації висланий на поселення".

Даєнман 1922 року був висланий із Дніпропетровська за меншовицьку діяльність на 2 роки в місто Ура-Тюбе (Середня Азія). Після закінчення заслання 1924 року приїхав у Ташкент, працював складальником у друкарні. 1927 року він одружується з Вірою Соколовською. Після відбуття заслання Соколовській було заборонено проживати у Москві, Ленінграді, Одесі, Харкові, Мінську, Києві. Вибравши інше місце проживання, вона повинна була залишатися в ньому безвиїзно три роки, тобто до 1932 року. Але оскільки батько Віри в цей час відбував заслання на Уралі, в місті Шадрінську, вона подала прохання в Москву про дозвіл на достроковий виїзд із Ташкента. Після отримання дозволу Соколовська разом з чоловіком та матір'ю переїздить до Шадрінська, у 1934 році захворіла Вірина мати, поїхала в Одесу на лікування, де й померла того ж року від раку.

1934 року закінчилось заслання Іллі Львовича, і сім'я Соколовських переїздить до Одеси, але там їх не прописують. В цей час вони отримали листа від меншовика Юсифа Кейліса з запрошенням переїхати до Кірового, де легше знайти роботу і квартиру. За рекомендацією того ж Кейліса Даєнману вдалося знайти роботу в друкарні й квартиру. Після цього сім'я Соколовських переїхала до Кірового. А в 1935 році сюди приїхала і сестра Іллі Львовича – Марія Соколовська, яка була вислана з Ленінграда. У неї були на вихованні двоє дітей молодшої дочки Троцького Ніни Львівни – Невельсон Лев Манович сімнадцяти років і тринадцятирічна Воліна Манівна Бронштейн.

Доля дітей Троцького від першого шлюбу з Олександрою Соколовською склалася трагічно. Старша дочка Зінаїда Львівна виїхала на лікування в Берлін, де й померла приблизно у 1928-29 роках від

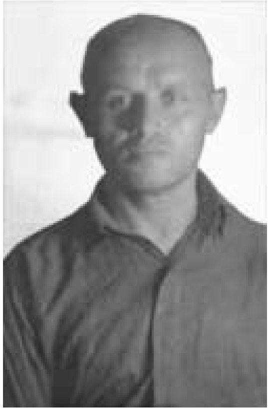

Зейлік Даєнман

туберкульозу легенів у віці 27 років. Молодша дочка Бронштейн Ніна Львівна померла у 1927 році в Москві, також від туберкульозу легенів. Її чоловік, Невельсон, перебував на засланні в Сибіру.

Стосунки з Марією Соколовською також ставились у вину Вірі та її чоловікові. Слідчі намагалися знайти злочин у будь-яких контактах з родичами, у зустрічах зі знайомими. Про те, як йшло слідство, можна судити з касаційної скарги, яку подав Даєнман: "Наші зустрічі з Кейлісом були зустрічами знайомих. Ніяких організаційних заходів не проводилось, антирадянських розмов ми ніколи не вели. Мої свідчення у серпні-вересні 1938 року були вимушеними, під сильним фізичним тиском, застосовувалися "стойки", побиття до втрати свідомості. Я відчував, що якщо не підпишу протоколи про існування організації, антирадянські розмови, то зі мною зроблять те, що з Кейлісом (Кейліс Юсиф Якович помер після допитів у лікарні тюрми НКВС Кіровограда 27 липня 1938 року). Про це я розповів на суді, заперечуючи існування організації і будь-яких антирадянських розмов та дій, а також на слідстві в лютому 1939 року".

В останньому своєму слові Соколовська і Даєнман винними себе не визнали, та на рішення суду це не вплинуло. Подальша доля після заслання у 1949 році невідома. Реабілітовані указом Президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1989 року (конкретно 7 червня того ж року Кіровоградською обласною прокуратурою).

Віктор Степанов

НТС ЯК ФАТА МОРГАНА

У перші літні дні 1962 року на центральних вулицях міста, біля філармонії, біля заводу "Червона зірка" кіровоградці знаходили дивні листівки – на шматках паперу дивні відбитки "Долой диктаторський режим!" І підпис, – "НТС". Листівок було немало (по справі проходять аж 23 свідки, які тільки знайшли відбитки), вони потрапили до рук і робітників, і викладачів педінституту, і службовців, і студентів. Такий папірець у ті часи, безперечно, міг викликати у того, хто його знайшов, посилене серцебиття та купу запитань. Хто насмілився виготовити і розповсюдити таке? Хто чи що стоїть за загадковим підписом – "НТС"? Наскільки значна ця сила і чи сила взагалі?

"МИ ХОТІЛИ НАПИСАТИ СКАРГУ В ЦК КПСС"

Олександр Жаданов розпочав свою трудову діяльність вісімнадцятирічним юнаком у санітарно-технічному управлінні 2528. Працював слюсарем третього розряду. Пізніше, в поясненнях слідчому, він писатиме, що вперше зустрівся із "досить бюрократичним ставленням до мене і моїх товаришів по роботі". Були випадки, коли молодий слюсар, освоївшись на роботі, перевиконував план, але заробітна плата у нього при цьому не збільшувалась. Чому? Не міг пояснити ні виконроб, ні інженер. Але хтось підказав, що треба здати на розряд, тоді, можливо, підвищать зарплату. Олександр здав кваліфікаційний екзамен, але платити йому більше не стали. Подібні стосунки складалися і у ровесника Олександра Едуарда Дикусара, від кого, до того ж, бригадир вимагав грошей на горілку.

Зіткнувшись з такими реаліями трудових буднів, хлопці разом із ще одним своїм ровесником Володимиром Чернявським одного травневого вечора 1959-го року вирішили написати скаргу на адміністрацію управління в ЦК КПСС. Але ніхто з них не знав, як саме це робиться, вони не були певні, що їхній лист взагалі дійде за адресою, отож спроба так і залишилася спробою, жодних записів чи начерків скарги не збереглося. Зрозумівши, що офіційно та ефективно протестувати проти несправедливості вони

не зуміють, того ж вечора визріла ідея про листівки. Хлопці поговорили і розійшлися, а втілив її у життя Олександр Жаданов.

Олександр Жаданов

СТАРА КАЛОША, ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНТРПРОПАГАНДИ

Через день після арешту – 8 червня 1962 року Олександр під час допиту розповів: "З підошви старої калоші в вирізав смужки і слова "Робітники, вимагайте підвищення своїх заробітних плат". З допомогою цього гумового кліше виготовив 12 листівок. Проходячи по вулиці Шевченка від Великої Балки до центру, з лівого боку між вулицями Червоногвардійська і Кірова я кинув кілька листівок прямо на тротуар, потім з правого боку між вулицями Володарського і Кірова розкидав по тротуару те, що залишилося". Це був кінець серпня 1959-го.

На цьому протестна ініціатива юного кіровоградського опозиціонера згасла. Олександр одружився. Перейшов на роботу в пожежну охорону. Там він зустрів молодий дружній колектив (як напише пізніше в поясненні), навіть почав брати активну участь у роботі комсомольської організації. Але змушений був покинути, бо заробітна плата (300 рублів на старі гроші) не могла задовольнити потреб молодої сім'ї. Тоді він і опинився на хлібозаводі, куди влаштувався черговим слюсарем.

"ПІД ВПЛИВОМ ПЕРЕДАЧ, Я СТАВ ВІЛЬНО МИСЛИТИ"

Якраз у цей період Олександр чи на щастя, чи на біду (видимий результат далеко не завжди є однозначним і визначальним) придбав у комісійному магазині приймач "Восток-57". Це давало змогу слухати закордонні радіостанції. "Я слухав передачі з-за кордону і переді мною вимальовувались картини життя по той бік (очевидно залізної завіси – **С.О.**), – напише Олександр Жаданов одразу ж після арешту. – Випадково спіймав радіостанцію "Вільна Росія", яка веде передачі з Голландії. Почав слухати також передачі Народно-трудового союзу і, слід визнати, я був під враженням. Звернутися до когось із запитанням, як мені зрозуміти суть справи, я не наважувався. Хотів запитати парторга хлібозаводу, але це дуже черства людина, він би не зрозумів мене. І ось коли ці передачі якоюсь мірою почали діяти на мене, я став вільно мислити".

Олександр щиро вірив цим передачам, до душі приймав усі настанови, які чув. А настанови давались конкретні. Народно-трудовий союз (ця організація, як значиться у довідці, що підшита в справі) створений у червні 1930-го року – послідовник "Русского общественного союза", який об'єднував емігрантів-білогвардійців. Уся його діяльність була спрямована на повалення Радянської влади в СРСР і становлення так званої солідаристської держави. Очевидно, у цій державі навряд чи Україна займала б якесь окреме становище, ставлення НТС до нашої Вітчизни було так само імперським, як і білогвардійської еміграції. Але для молодого хлопця, який виховувався в радянській школі, усе це було лише незначними деталями. Він знав, відчував, пересвідчився на власному прикладі, що комуністичний режими несправедливий, спрямований на самозбереження, а не на підтримку ініціативи, розвиток, творчість. Складається враження, що це був швидше емоційний сплеск, а не результат аналізу інтелектуальних пошуків. На цей емоційний стан дуже легко накладалася інформація, яку він чув з радіоприймача. У поясненні він напише так: "Я вірив їм і поділяв їхні погляди. Я вважав, що робітники, читаючи наші листівки, будуть реагувати на них, тобто вимагатимуть підвищення заробітної плати і ліквідації бюрократизму". А НТС якраз і закликав розповсюджувати листівки.

ЗА СПРАВУ БЕРУТЬСЯ "ВЕЛИКИЙ" І "ВЕСЕЛИЙ"

Зустрівшись черговий раз із Едуардом Дикусаром, хлопці вирішили написати листа своєму товаришеві Володимиру Чернявському, який на той час служив у армії, нагадати йому колишні наміри. Того листа, якого так і не відправили, вилучили пізніше як черговий доказ (серед інших був і листок з текстом, який починався словами "Ей ви, комуністи!", а закінчувався – "…фата моргана"). Того ж дня

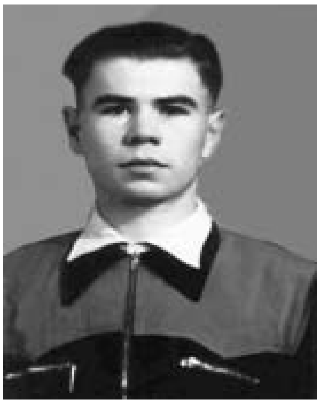

Микола Олійник

хлопці червоним олівцем написали одну листівку і лишили її на стовпі біля магазину паливного складу.

Олександр Жаданов уявляв собі, що подібна діяльність має бути організованою. Визнаючи свою вину, він не приховував, що хотів створити групу в своїй квартирі (мав намір обладнати її штаб, передбачав навіть вимушені потреби тікати з міста)… Була й назва організації – "Однодумці", а Жаданов і Дикусар вигадали собі псевда – "Великий" і "Веселий". Для того, щоб цю затію можна було назвати організацією, до справи треба було залучити ще когось. Олександр подумав, що третім міг би стати Микола Олійник, трохи старший за них (у 1962-му році він мав уже повні 25) тістоміс хлібозаводу. Розмови про те, що в СРСР людям живеться погано, зарплати низькі, а в магазинах товарів не вистачає, Микола сприймав, але діяти конкретно не поспішав. Потенційні соратники і однодумці – Микола та Едуард – до суду навіть не познайомились. Жоден з них не виявляв гарячого бажання стати повноправним членом організації.

У березні 1962-го мали відбутися чергові вибори до Верховної Ради СРСР. НТС посилив свої заклики до боротьби з диктаторським режимом. Олександр Жаданов тоді виготовив чотири листівки, написавши їх олівцем на цупкому папері, вирізаному з внутрішніх обкладинок книг, які приліпив кнопками до паркану по вулиці Леніна та Дзержинського. Але зручніше і безпечніше користуватися кліше. Гасла продукував НТС. Найпоширенішим було "Долой диктаторский режим!" Виготовивши кліше із гумового пасу, який знайшов на роботі, Жаданов в урну для голосування кинув кілька таких листівок (їх, до речі, так потім і не знайшли), одну лишив у буфеті виборчої дільниці біля корзини зі сміттям, ще іншу вклав у книгу в книжковому магазині "Сучасник" (якраз навпроти обкому Компартії). Того ж дня, під час відвідання кіно, друзі лишили кілька листівок прямо у залі кінотеатру.

Спочатку Едуард не виявляв особливого бажання виготовляти листівки, але після того, як у себе на роботі отримав несправедливе, з його точки зору, дисциплінарне стягнення, інтерес до листівок значно зріс. На початку червня він виготовив з допомогою Сашкового кліше 31 листівку, які хлопці розкидали по місту (Едуард у касаційній скарзі напише, що спеціально розкидав листівки біля заводу "Червона зірка", де працювала його мати, щоб дізнатися про реакцію робітників, але якоїсь особливої так і не дочекався). Наступного дня хлопці надрукували уже 107 листівок, до того ж Олександр на роботі виготовив ще два кліше: "М'ясо дорожче – зарплата вище!", "Робітники, активніше виступайте проти партійного свавілля". Зрозуміло, розкидати відразу таку кількість листівок вони не могли, тому розділили їх на трьох (частину Олександр віддав Олійникові, той листівки не розкидав і їх через кілька днів вилучили при обшуку). Але значна частина з надрукованого потрапила на вулиці міста, очевидно саме ці листівки знаходили кіровоградці і реагували зовсім не так, як сподівалися хлопці – замість того, щоб боротися за підвищення зарплати та викорінювати бюрократизм, несли знайдені папірці до КДБ. А там, зрозуміло, не дрімали. Кілька місяців слідства і Жаданов отримав п'ять років виправно-трудових таборів посиленого режиму, Дикусар – чотири, Олійник – рік. Після касаційних скарг судова колегія Верховного суду з кримінальних справ дещо пом'якшила вирок, збавивши Олександрові та Едуардові по одному рокові та замінивши посилений режим на суворий.

* * *

Як змінився світогляд хлопців після відбуття покарання? І чи змінився він взагалі? Не відомо. Ясно лише одне, що відкриті, демократичні суспільства енергію таких молодих людей, які прагнуть справедливості і гармонії, спрямовують на загальне благо, а закриті і тоталітарні своїх активних громадян переслідують і садять у тюрму. Сьогодні за листівки не притягують до відповідальності (Конституція гарантує громадські права і свободи), але неофіційно переслідуються ті підприємства, які беруться їх виготовляти, а активні розповсюджувачі мають всі шанси отримати по голові від хуліганів, направлених зацікавленими особами. І при цьому ніхто не думає про загальне благо суспільства…

Світлана Орел

ОСТАННЯ РОЛЬ ОЛЕКСАНДРИ КОВАЛЕВИЧ

На шляху дослідників державотворчих змагань українського народу 1918–20 років, на наш погляд, існує ряд суттєвих перешкод. Одна з них полягає в тому, що активні учасники тих подій, які не були більшовиками (петлюрівці, махновці, білі, інші) й досі не є реабілітованими, тобто й сьогодні в Україні ті, хто боровся за її незалежність, формально є злочинцями. Їхні справи знаходяться не в державних архівах, а сховані в лабіринтах СБУ і є закритими для дослідників.

Сьогодні дехто говорить про реабілітацію вояків ОУН–УПА, про визнання їх воюючою стороною, про надання їм певних пільг тощо. Думаю, примирення нації потрібно починати з подій та їх учасників 1918-20-х років.

Свого часу мені пощастило познайомитися з долею актриси Олександри Томівни (Тимофіївни) Ковалевич, учасниці українського підпілля, розстріляної 1922 року більшовиками. Вона – одна з багатьох, кого ніколи не реабілітовували і чия справа й досі зберігається в архівах СБУ.

О.Ковалевич народилася у квітні 1876 року на території колишньої Югославії в сім’ї виноградаря. За національністю – чорногорка. Її батько належав до революціонерів, був причетний до замаху на одного з міністрів і втік з сім’єю до Росії. Працював залізничником у Бахмутському повіті (нині Донеччина). Помер, залишивши дружину з трьома малими дітьми. Олександрі було тоді 7 років. Мати вийшла заміж вдруге і переїхала з новим чоловіком у Курську губернію. Але вітчим виявився п’яницею і сім’я швидко опинилась у злиденному становищі.

У 1892 році Олександра залишила родину й поїхала на гастролі з трупою Кулика. Так 16-річна дівчина стала актрисою. Сцені вона віддала двадцять років життя. Працювала в різних трупах та театрах, зокрема в трупі Сагайдачного (1908-1911), Петербурзькому Миколаївському театрі та інших. З 1918 року працювала в українській трупі м.Єлисаветграда. В той час у цій трупі працювала також відома в майбутньому співачка Оксана Петрусенко, ряд інших талановитих акторів: Гнат Бурлаченко, Юрій Левандовський з дружиною, Настя Городенко, І.Сигал, Ковальова.

На жаль, єдине джерело інформації про Олександру Ковалевич, це її розповіді на допитах в ЧК. Але одні деталі її біографії не цікавили чекістів, про інші О.Ковалевич не розповідала навіть під тортурами. З матеріалів слідства не відомо, чи займалась О.Ковалевич революційною діяльністю до 1917 року, чи належала до якихось партій. Але відомо, що 1918 року вона арештовувалася за зв’язки з петлюрівцями. О.Ковалевич не заперечувала, що знала ватажків національно-визвольних змагань на Єлисаветградщині, хоча називала в ЧК лише імена загиблих або добре всім відомих самостійників.

Виявляється, О.Ковалевич добре знала Дмитра Вербицького, петлюрівського полковника, який загинув під Бобринцем, його дружину Алісу Іванівну, знала Михайла Вербицького, військового коменданта Єлисаветграда 1918–19 років. Пам’ятала О.Ковалевич і Юрка Тютюнника, наближеного до Симона Петлюри отамана. Але не в інтересах актриси було розповсюджуватися в ЧК про це знайомство. Тому лише сказала, що бачила його у січні 1919 року в театрі на спектаклі.

У 1921 році Петлюра та Тютюнник планували підняти всенародне повстання проти більшовиків. З цією метою вони засилали на територію радянської України своїх людей для організації підпільної роботи. Петлюрівській резидентурі доводилося працювати в надзвичайно важких умовах. Кращі їхні сили були або вже знищені, або деморалізовані, народ втомився від багаторічної війни. Репресії ЧК були жорстокими, а її агентурна мережа надзвичайно щільною.

З метою підготовки повстання влітку 1921 року до Єлисаветградського повіту було послано уповноваженого петлюрівським штабом Володимира Новицького. Він був лише кур’єром, мав розшукати Михайла Йосиповича Вербицького, знаного у краї самостійника, колишнього коменданта міста, й передати йому інструкції й повноваження петлюрівського центру. Від Тютюнника Володимир одержав адресу О.Ковалевич. В.Новицький, прибувши до Єлисаветграда, зустрівся з О.Ковалевич, але жінка недовірливо

поставилася до 25-річного молодика, якого раніше ніколи не бачила й про якого нічого не чула. Відповіді О.Ковалевич були ухильними й неконкретними. Нічого певного не повідомила актриса й про місце перебування М.Вербицького.

Перевищивши свої повноваження, В.Новицький прийняв рішення особисто очолити підготовку повстання в Єлисаветградському повіті. В.Новицький, не зважаючи на свої роки, мав досвід ватажка загону, досвід відкритої боротьби з супротивником, але досвіду підпільної роботи у нього не було зовсім і ця обставина виявилася для нього фатальною.

В.Новицький почав гуртувати навколо себе тих, хто свого часу боровся в повстанських загонах з більшовиками. Але саме цей контингент був під пильним наглядом ЧК. Він був досить щільно нашпигований людьми, перевербованими чекістами. Поява в цьому середовищі нової людини та ще без достатніх навиків конспіративної роботи в глибокому підпіллі не могла залишитися непоміченою. Повідомлення про закордонного емісара, який з’явився в Єлисаветграді, швидко лягло на стіл начальника повітової ЧК.

За погодженням з керівництвом секретно-оперативного відділу губернської ЧК в оточення В.Новицького було впроваджено декілька секретних агентів, зокрема одного з кращих агентів ЧК на терені всієї колишньої імперії й майбутнього СРСР Сергія Каріна-Даниленка. Від В.Новицького ниточка швидко привела чекістів і до О.Ковалевич.

В.Новицький намагався утворити повстанський полк, встановлював з цього приводу зв’язки з діючими загонами та їхніми отаманами. Але його діяльність відбувалась під контролем ЧК. Агентам ЧК вдалося встановити, що Ковалевич теж підтримувала зв’язки з повстанськими загонами, але та була значно обережнішою, тому про її діяльність дані в ЧК були вкрай обмеженими.

О.Ковалевич була арештована Єлисаветградською ЧК 3 грудня 1921 року. Будь-яку участь у національному підпіллі заперечувала. Розповідала в основному про своє минуле, про акторське життя. Але про її участь у підпіллі розповіла одна з перевербованих зв’язкових з повстанцями 16-річна Надійка Чевнило. Надійка була з селян с.Антонівки, що біля Компаніївки, закінчила 6 класів гімназії. З початком громадянської – в петлюрівському русі, потім підпіллі. Коли в неї після арешту вибили згоду на співпрацю з ЧК, то в заручниках залишили її брата. Але на зустрічі в с.Хмельовому з повстанцями вона розповіла і про свій арешт, і про те, що сталося. Її труп знайшли 26 грудня 1921 року в Хмельовому в криниці з ножовими ранами.

З довідки ЧК: „Надійка Чевнило головна зв’язкова між бандитами, отаманами і пані-маткою Ковалевич. Привозила Ковалевич листівки для друкування і поширення серед населення. Виконувала різні завдання отаманів Нестеренка й Березняка. Передавала в ліс дані про розташування червоноармійських частин, які одержувала від Ковалевич, чисті бланки документів. На повторному допиті зізналась у всьому і виявила бажання працювати на ЧК. Була вбита при виконанні покладених на неї обов’язків своїми ж”.

Контакти О.Ковалевич з В.Новицьким та його посланцями продовжувалися. Про одну із зустрічей з нею у вересні 1921 року стало відомо агенту ЧК, який потім доповідав, що зі слів О.Ковалевич з 20 серпня повинно було розпочатися всеукраїнське повстання, але агентів, які несли наказ Петлюри, арештували. Повідомлялося також, що О.Ковалевич покладала надії на своїх людей, які перебували в лавах Червоної армії, і яких було багато. То ж чекістам стало очевидно, що О.Ковалевич вела досить активну підпільну роботу.

У довідці ЧК про діяльність актриси зазначалось: „О.Ковалевич є старим підпільним працівником, неодноразово відбувала покарання, взагалі є натхненницею петлюрівського підпілля. Має широкі зв’язки з закордоном, членами Повстанського комітету й членами Народної помсти (організації В.Новицького – **авт.**), мала центральну зв’язково-явочну квартиру на весь повстанський район”.

Її арештували в числі багатьох інших у перших числах нового 1922 року. Вона досить охоче й детально розповідала про свою біографію, акторську діяльність, проте коли мова заходила про зв’язки з повстанцями, то плела казна що. Так, з її слів, вона мала зв’язки з бандитами, щоб викрити їх і помститися за образу дівочої честі Надійки Чевнило.

На початку 1920-х років про арештованих чекістами людей ще клопотали колеги, сільчани. За О.Ковалевич теж просили відділ народної освіти, профспілка. О.Ковалевич у свою чергу звернулася до профспілки з проханням допомогти їй у тюрмі тютюном, сірниками, папером, милом тощо.

Судила арештованих у справі організації „Народна помста” велика трійка Миколаївської губернської ЧК 24 лютого 1922 року. За рішенням трійки одинадцять повстанців було розстріляно, в тому числі В.Новицький, його 18-річний брат Федір, актриса й підпільниця Олександра Ковалевич. Хтось потрапив до таборів. Декого виправдали за браком доказів. До них повернулися в 1937 році, коли брак доказів уже не відчувався.

У камері смертників О.Ковалевич уявляла, як вона постане перед своїми катами, що вигукне, яку позу прийме, як потім падатиме. Уявляла високий тюремний мур і своє розпластане тіло на піску. Завіса закривалася й чулися оплески її давніх шанувальників. До того, що мало відбутися, вона підходила за звичними законами драми, а не революційної доцільності. В її уяві все мало бути велично й красиво, але смерть красивою не буває...

Віталій Постолатій

“Я НЕ МОЖУ СЬОГОДНІ ГОВОРИТИ ОДНЕ, ЗАВТРА — ІНШЕ…”

Більше п’ятнадцяти років — перед війною, під час війни та після неї у Кіровограді жив чоловік, що, як зафіксували слідчі — “…першим в Україні організував реакційну містичну секту трясунів-п’ятидесятників, назвавши її сектою християн євангельської віри”. Познайомившись із справою, можна сказати, що слідчі певною мірою перебільшили роль Миколи Васильовича Кузьменка, але те, що він був дуже активним і відданим своїй справі релігійним діячем, матеріали справи підтверджують однозначно. “Так, я працював активно, із захопленням, бо був переконаний, що це — мій життєвий шлях”, — скаже він пізніше слідчому.

1. ФАТАЛЬНЕ ЗНАЙОМСТВО

Коли в Одесі у релігійних колах, зокрема у середовищі баптистів, з’явився Іван Воронаєв, Миколі Кузьменку було лише 18. Іван Юхимович, колишній російський емігрант, який виїхав у Америку ще за царя, разом з дружиною Катериною та однодумцем Василем Кольтовичем повернувся на рідні терени з конкретною метою — розбудувати структури секти п’ятидесятників, активним членом якої він, очевидно, став у еміграції, і на що отримав певні кошти. З Воронаєвим Миколу Кузьменка познайомила його родичка Євдокія Гайдукович, що дозволяє припустити: уся їхня родина була релігійною і юний Микола свій життєвий шлях, очевидно, пов’язував саме з такою діяльністю. Про це свідчить і його стрімка кар’єра на цьому поприщі — уже у 1924 році (через два роки після вступу до організації) на з’їзді християн євангельської віри юнака обирають проповідником, а ще через три роки —

Микола Кузьменко: у профіль і анфас

членом ради Всеукраїнської спілки християн євангельської віри. Він їздить по селах, виступає із проповідями, виконує деякі доручення Воронаєва (виключно релігійного характеру), його призначають пресвітером у містечко Маяки Одеської області. У 1929 році влада більшовиків, чим далі зміцнюючись і вбачаючи ворогів для себе і в релігійних сектах, арештовує Воронаєва. На якийсь час активна діяльність осередку п'ятидесятників завмирає.

Через кілька років Микола Кузьменко переїжджає до Одеси, влаштовується на роботу столяром, паралельно продовжуючи свою проповідницьку діяльність. Їздить по районах області, інших містах, говорить про загробне життя, швидкий кінець світу, страшний суд, навіть користується складеними власноруч діаграмами. Зрозуміло, така зухвалість не могла бути не помічена владою і в 1933-му його засуджують за статтею, яка тоді тільки входила у репресивну "моду" — антирадянська діяльність. Як потім свідчитиме Микола Кузьменко, його засудили фактично заочно, дали три роки позбавлення волі.

Відбувши покарання, Микола Васильович приїхав до Кіровограда і пішов працювати столяром на завод "Червона зірка".

2. ЗА ЩО МОЛИЛИСЬ?

Через деякий час виявилось, що тут же, на заводі працює ще один палкий прихильник п'ятидесятницької віри Іван Лучинець. Це знайомство згуртувало їх, але відкрито сповідувати свої релігійні погляди вони не наважувались, адже радянська влада, як сказано у справі, розгромила їхню секту і та відновилась аж у 1941-му, з приходом німців. Центром відновлення п'ятидесятництва стали міста П'ятихатки та Дніпропетровськ, з'явився осередок і у Кіровограді.

Коли прийшли німці, Микола Кузьменко зайнявся галантерейною торгівлею, очевидно, встиг трохи підзаробити, бо за свій кошт обладнав молитовний будинок, утримував пресвітера. Ним став Іван Лучинець. Перший осередок нараховував десь 25-30 чоловік. Збори проходили в будинку №12 по вулиці Шевченка, пізніше — в будинку на розі вулиць Шевченка і Карабінерної. Рада пропрацьовувала всі питання, які після цього виносились на збори громади, рішення приймалося простою більшістю. Секта п'ятидесятників була зареєстрована у міськуправі. На молитву збирались чотири рази на тиждень.

У період німецької окупації відбулося три з'їзди п'ятидесятників — в Дніпродзержинську, Олександрії та Миколаєві. У всіх цих зібраннях брав участь і Микола Кузьменко, і не лише був присутній, а й грав там помітну роль: працював у комісіях, на Олександрійському з'їзді його обрали секретарем, на Дніпродзержинському пропонували посаду старшого пресвітера, але він відмовився в силу завантаженості торговими справами. На Миколаївському з'їзді Микола Кузьменко працював у комісії з вироблення умов об'єднання з євангельськими християнами-баптистами. Після того, як позиції сторін були узгоджені, члени комісії пішли до гебітскомісара, аби зареєструвати нове об'єднання, але той їх не прийняв. Отож всі роз'їхались по домівках, а через місяць прийшло запрошення прибути в комісаріат. У цей час якраз посилився наступ Червоної армії і частина членів комісії не змогли приїхати до Миколаєва. Від Кіровограда туди поїхали Іван Лучинець та Шерстюк. Та німецька влада, очевидно, й не збиралася реєструвати нове релігійне об'єднання, бо прибулих членів комісії арештували (якою була їхня подальша доля — невідомо).

Але якраз отаке ось "співробітництво" з окупантами і стало основою звинувачення Миколи Кузьменка з боку органів.

"— Но за то, что немецкие захватчики разрешали вам проводить ваши антисоветские сборища, вы молились о здравии и успехах их воинства? Не так ли?

— Нет, мы, пятидесятники, не молились ни о здравии, ни об успехах немецкой армии. Мы молились только о том, что нам явилась возможность проводить наши собрания.

— А кто ее представил?

— Мы считали, что она так же, как все остальное, происходила от Бога.

— Но в действительности кто ее представил?

— Немецкие оккупационные власти.

— Значит, вы молились за них?

— Мы молились Богу".

Цю красномовну цитату можна розлого коментувати. Але — чи треба? Очевидно одне — тодішній режим вимагав повної відданості, не терпів будь-якого дисидентства, навіть на рівні духовності та релігії.

3. ОБ'ЄДНАННЯ

Після вигнання фашистських загарбників, спілка п'ятидесятників знову опинилася перед загрозою розпуску. Її керівника Гаврила Панурка заарештували. Кіровоградська ж громада з ініціативи Миколи Кузьменка зареєструвалася в облвиконкомі, але на всеукраїнському рівні про реєстрацію й мови не було. Тим часом у Дніпродзержинську пресвітери зібрались на нараду, скликану заступником голови спілки Дмитром Пономарчуком. Вирішено було таки остаточно об'єднатись із баптистами. Не всі п'ятидесятники сприймали об'єднання, адже це означало відступитися від певних догм та звичних обрядів. Десять громад у Кіровоградській області заявили про свою відмову об'єднуватись. Микола Кузьменко, на той час заступник пресвітера, а потім і старший пресвітер, дуже напружено працює над тим, щоб зберегти цілісність громади — їздить по селах, зустрічається з людьми, умовляє, переконує. Ефективність його роботи визнає й влада. У довідці, підготовленій уповноваженим ради у справах релігійних культів при Раді Міністрів СРСР по Кіровоградській області П.Бондаренком, сказано: "Кузьменко як священослужитель має вплив на маси віруючого населення, користується великим авторитетом серед них… Він грав виключно тонку, дволику політику між офіційно діючою сектою євангельських християн-баптистів і нелегально діючою сектою п'ятидесятників (18 груп — 400 чоловік). Замість того, щоб поступово скорочуватись, їхня кількість постійно зростала".

Уповноважений висловлює впевненість, що Кузьменко залишається п'ятидесятником за переконанням, бо ж "…від нього не доб'єшся ніяких даних про те, де діють п'ятидесятники, де збираються, чи приймають нових членів, чи хрестяться. Він може назвати тільки прізвища тих, які давно нам відомі. Власної ініціативи у цих питаннях ніколи не проявляв". Виходить, не був стукачем, от і заробив таку характеристику? А якби "називав прізвища" та "проявляв ініціативу", то було б усе по-іншому?

Власне, основне звинувачення і полягало у тому, що скеровуючи п'ятидесятників об'єднуватись із баптистами, старший пресвітер пояснював їм, що це вимушений крок, необхідний для того, щоб зберегти себе. Кузьменко закликав їх реєструватися баптистами, але не вимагав відмовлятися від своїх переконань і запевняв, що обряди можна виконувати вдома, у колі своїх родин. У той же час він категорично заперечує, що закликав членів громади проводити таємні збори, діяти нелегально.

Це ж підтверджують і свідки — члени громади. До речі, на той час вони, як і їхній пресвітер, уже були арештовані — утримувались у внутрішній тюрмі УМДБ.

Слідчий намагається добитися від Кузьменка визнання, що об'єднання із баптистами було нещирим, що він залишався п'ятидесятником по духу і замість того, щоб перевиховувати членів громади, закликав їх виконувати обряди вдома. Микола Васильович не заперечує, але і з подивом, і з відчаєм намагається довести слідчому: "Я не можу говорити сьогодні одне, завтра — інше. Я не міг їм сказати про непотрібність догм, які ми не один рік сповідували, адже це було б рівнозначно відштовхнути їх від себе".

Подібні аргументи не переконали ні слідчого, ні суд, і Микола Кузьменко отримав 25 років виправних таборів з поразкою прав на п'ять років і конфіскацією майна. Уже після смерті Сталіна строк було зменшено до 10 років, але реабілітовано пресвітера лише у травні 1992-го.

Фактично строк він одержав за те, що не хотів лицемірити, за те, що не зраджував своїй вірі, яку прийняв ще в молодості (що це була за віра і наскільки вона потрібна суспільству — інше питання), за те, що хотів залишатися самим собою і зберегти те, що його однодумці створювали не один рік. Системі такі люди не потрібні, вони небезпечні для неї. Ми це вже нібито зрозуміли, але й досі не змінили.

Світлана Орел

ЧОРНА ТІНЬ Ш.Д.Г.

Наприкінці 1937 року у катівнях тодішнього НКВС були розстріляні колишній головний інженер Кіровоградського управління міського комунального господарства Іван Дунін-Марцинкевич, техніки цієї установи Костянтин Фіншвальд, Іван Вага. Разом із ними також розстріляли вчителя Євгена Гау, касира магазину “Точмаш” Олену Фіншвальд, плановика кондитерської фабрики Володимира Шахоловського, рахівника військбуду Георгія Буртмана. Рахівник облторгу Василь Аникін відбувся десятьма роками позбавлення волі. Усіх їх звинувачено у причетності до шпигунсько-диверсійної групи, яка працювала на користь іноземної держави та шкідницька діяльність якої спрямовувалась на підрив радянського господарства.

1.ФАТАЛЬНИЙ ЗЕМЕК

Судячи з матеріалів попереднього слідства, контрреволюційну підпільну шпигунсько-диверсійну групу в місті Кірове (так тоді звався Кіровоград) створили резидент польської розвідки Земек Бруно та польський розвідник Макс Гау, які нелегально перейшли кордон. Виходить, саме за їхніми вказівками діяли всі інші члени групи. Чому ж тоді до відповідальності не притягнуто їх? Бо Земек Бруно ще у 1932 році, одержавши через польське консульство паспорт, виїхав у Польщу, а Макс Гау взагалі десь зник. Жоден арештований у цій справі, крім Костянтина Фіншвальда, не підтвердив своєї участі у групі чи факту її існування. Вже пізніше, у 56-му році, коли справи переглядалися і йшлося про реабілітацію невинно репресованих, зібрані свідчення підтвердили: такої групи фактично не існувало. Грамотному юристові це було б зрозуміло і в 37-му, бо у справі жодних доказів, крім свідчень однієї людини, немає. А такі голосні титули, як резидент польської розвідки, спираються не на фактологічний матеріал, а, очевидно, тільки на фантазію слідчих, що таким чином намагалися надати більшої ваги справі, якою займалися.

…І, все-таки, однієї лютневої ночі 1926 року у скромну квартиру Євгена Гау, що жив по вулиці Карла Лібкнехта, 21, постукали. На порозі стояли двоє невідомих. Один з них переконав Євгена Карловича, що він його племінник Макс, якого той пам’ятав ще чотирирічним малюком. Юнак повідомив, що вони разом із сусідом Земеком Бруно нелегально перейшли польсько-радянський кордон. Для чого? Бруно запевнив, що він механік, вчився в Берліні і хоче влаштуватися в СРСР на роботу за спеціальністю. Для чого прибув Макс — не зрозуміло, очевидно, просто розважитися: “польському розвідникові” було всього п’ятнадцять з половиною років і був він, як писала з Лодзя мати Євгена Гау, Вільгельміна Германівна, зіпсованим хлопцем. Євген Карлович, який давно жив у СРСР і добре знав більшовицькі порядки, очевидно, не дуже зрадів таким гостям, наступного ж дня повів прибульців у паспортний стіл для іноземців та в ДПУ, щоб легалізувати їхнє перебування. Він чесно розповів про це слідчому на першому ж допиті, на що той зреагував своєрідно: “Следствие изобличает вас в том, что вы по заданию агента польской разведки Земека Бруно способствовали ему легализироваться в целях создания благоприятных условий для его деятельности. Дайте правдивые показания по существу данного вопроса”.

А “по существу вопроса” Земек Бруно пожив у Євгена Карловича кілька днів і, влаштувавшись на роботу, перейшов на квартиру. Макс же, як близький родич, гостював у Гау три місяці, підпрацьовував покрівельником, але серйозної справи для себе не знайшов, пиячив, і одного дня десь зник. Пізніше Євгену Карловичу сповістили із Лодзя, що Макс повернувся до батьків.

Фатальним виявилося знайомство із Земеком Бруно і для родини Фіншвальдів, та й не тільки для родини, а навіть для деяких їхніх знайомих. Бруно часто бував у домі Фіншвальдів, а у 1927 році, як пригадує Костянтин, вони з Галиною одружилися. Спільне життя тривало кілька років, причому Земек не рідше трьох разів на рік їздив у Польське консульство і врешті отримав польський паспорт та дозвіл на легальний виїзд з СРСР. Як пригадує Олена Фіншвальд, сестра Галини, він навіть представив дружину консулу, але, очевидно, брати її із собою наміру не мав.

Після свого від’їзду у 1932-му ще з рік листувався з Галиною, а потім написав їй, що вона може вважати себе вільною, він дає їй розлучення. Через якийсь час Галина виїхала жити до Києва. До речі, про поспішність і недбалість, з яким проводилось слідство, свідчить і те, що арештували Олену, а не Галину, хоча адреса колишньої дружини Земека була відома. Та, очевидно, замовлення отримали на місцеву

шпигунську групу і головне було його виконати, а не докопатися до суті. Та й яка тут могла бути суть, коли, наприклад, Георгій Буртман приїхав до нашого міста із Саратова у 1934 році, на той час Бруно Земек вже відбув у Польщу, а основним звинуваченням у справі фігурувало виконання завдань "резидента іноземної розвідки". Георгій Георгійович зі своїм зятем Василем Аникіним чули про заїжджого поляка від Валентини Фіншвальд, сестри Олени та Галини, яка й запросила їх у Кірове, бо свого часу разом із чоловіком Анатолієм Івановим жила в Саратові по сусідству з Буртманами. Отож, це випадкове знайомство стало фатальним для сім'ї росіян, що приїхали до нас шукати кращої долі.

2. "МЕНЕ АРЕШТУВАЛИ ЗА ТЕ, ЩО Я ПОЛЯК…"

Коли приїхав у наше місто Іван Дунін-Марцинкевич (не плутати з класиком білоруської літератури, хоча Іван Бонавентурович теж родом з Білорусі) - не відомо. Але сталося це ще до революції. Вже у 1956-му році знайшлися свідки, які пам'ятали, що Дунін-Марцинкевич у ті часи працював інженером-будівельником військової інженерної дистанції. І вже тоді був людиною досить освіченою — закінчив Ризький політехнічний інститут, що дозволяло стверджувати деяким свідкам, ніби він із сім'ї аристократів. У 1921 році він працював уже у міськкомунгоспі. З дня заснування будівельного технікуму викладав там за сумісництвом. До серпня 1937 (час арешту) встиг два чи три скликання відпрацювати депутатом міської ради, був членом її президії, головою комунальної комісії чи секції, як вона тоді називалась. Керував будівництвом греблі біля електростанції, укріпленням мосту через річку Інгул (на вулиці Карла Маркса), займався перебудовою приміщення українського театру. Іван Дунін-Марцинкевич спеціалізувався також на боротьбі з паводками, не раз очолював відповідні комісії, укріпляв мости, греблі, у перші весняні дні часто чергував ночами в міськкомунгоспі, щоб у разі небезпеки чітко організувати роботи. Мав славу будівельника, який будує міцно й надійно, цього ж вимагав від своїх підлеглих. Займався й громадською роботою — був членом правління спілки будівельників, на зборах чи сесіях завжди виступав сміливо, по-діловому, з конструктивними пропозиціями. Але про все це згадали вже у 1956-му, а у 37-му визначальним для органів стало те, що Земек Бруно якийсь час працював під його керівництвом. І нібито давав Дуніну-Марцинкевичу вказівки будувати будинки на поганому ґрунті, затримувати благоустрій міста, щоб викликати ворожі настрої (ну, щодо благоустрою міста, то в новітні часи у енкавеесників було б безліч роботи, але чи поліпшився б від того благоустрій? — **С.О.**). Свідками у справі були двоє чи троє людей, які категорично нічого не могли сказати про існування шпигунсько-диверсійної групи, але підтверджували антирадянські настрої ("Я працював у Дуніна-Марцинкевича на квартирі як тесля. Одного разу за сніданком, яким вони мене пригостили, Іван Бонавентурович говорив про те, як раніше жила буржуазія і зауважив, що при Радянській владі нічого хорошого немає"). Цього виявилося достатньо, щоб арештувати, а потім і розстріляти людину.

Уже в тюрмі сусід Івана Дуніна-Марцинкевича по камері, очевидно, сподіваючись на прихильність органів, розповідав слідчим про те, як колишній головний інженер-будівельник міста вів себе: "Коли я повернувся з допиту, він мене запитав: "Що, мучили?" Я відповів: "Допитували, а не мучили!" Дунін-Марцинкевич продовжив: "Не знаю, що вони від мене хочуть, я ж нічого навіть не чув про те, про що вони мене запитують. Думаю, мене арештували тому, що я поляк, зараз усіх поляків і німців арештовують. Мені вже байдуже, жаль доньку-студентку (Єві ледве виповнилось вісімнадцять — **С.О.**). Двадцять років я працював на них, а тепер вони вирішили, що я злочинець. Де ж вони були ці двадцять років?").

Навряд чи подібні свідчення могли щось прояснити для слідства, але в будь-якому випадку догідливому тюремному донощику не можна було сподіватися на милість — буквально через кілька днів його розстріляли (документ про це є у справі).

Протримавши "членів шпигунсько-диверсійної групи" у тюрмі кілька місяців, їх розстріляли теж. Чорна тінь ш.д.г. (так писали слідчі), впавши на них, знищила безневинних людей, викреслила їх і з життя, і з пам'яті городян. Аж настільки, що в 1956 році органи мали іншу мороку: як знайти їхніх родичів і близьких, щоб вручити документи про реабілітацію. Роз'їхались, розвіялись по світах діти. Деякі члени сімей на той час уже померли.

Тож хай пам'ять про цих безневинно загиблих, які колись доклали рук до будівництва і благоустрою нашого міста, допоможе нам навчитися поважати кожну конкретну людину, не повторювати помилок минулого.

Світлана Орел

СПИСКИ РЕАБІЛІТОВАНИХ ЖЕРТВ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

АВДЄЄВ ВАСИЛЬ МИХАЙЛОВИЧ, 1909 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1931 року, секретар Кіровського міськкому ЛКСМУ (1937), лудильник заводу “Більшовик”. Заарештований 22.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної троцькістської організації, провадив антирадянську руйнівну діяльність у комсомолі, підтримував стосунки з ворогами народу Бірюковим, Гонтарем, Козодеровим, Горяїновим, Дорфманом, Таксе”, “працюючи секретарем комітету комсомолу заводу “Червона зірка”, 1934 – березень 1937, відволікав заводську організацію від основних завдань, поставлених партією й урядом; оточивши себе “своїми хлопцями”, підтримував підлабузництво, сімейщину, кругову поруку, затискував критику й самокритику, навмисне заплутував облік комсомольців: за даними Авдєєва на заводі числилось 1500 комсомольців, насправді було 1025; зумисне виховував комсомольців у дусі політичної недбалості, близько 100 комсомольців заводу зовсім не мали комсомольських квитків, багато хто загубив їх і отримав лиш у 1938-39 роках; за весь 1937 рік на заводі було прийнято в комсомол тільки 77 осіб, більшість комсомольських політшкіл у цехах абсолютно не працювали”, “нав’язував серед комсомольського активу побутовий розлад, пияцтво: у комсомольця Чимисова на квартирі влаштовувались так звані вечори активу, по суті колективні пиятики, де Авдєєв вихваляв ворога народу Бірюкова як незамінного керівника, відданого більшовика”). Слідчу справу 25.06.1939 направлено до облсуду. Управлінням НКВС Кіровоградської області 29.11.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2714)

АВСТРИЦЬКИЙ ВОЛОДИМИР ІЛЛІЧ, 1919 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, неповна середня, член ВЛКСМ до 1941 року, проживав у с.Вільний Гай Кіровоградського району, член колгоспу ім.Кірова, швець. Заарештований 29.03.1944 Кіровоградським РВ НКВС (“отримавши від правління колгоспу у перший місяць війни завдання евакуювати свиноферму в кількості 60 голів, кинув свиней у сараї села Попельнастого Олександрійського району й вернувся додому на територію, зайняту німцями; у 1943 році при відступі німців вступив добровільно в їхню армію, був зарахований в обоз, де працював шевцем”). Засуджений 19.06.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 5.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13292)

АКСЕНФЕЛЬД (АКСМАН) МАРКУС ГРИГОРОВИЧ, 1902 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта середня, діловод господарської частини Єлисаветградського військпродкому. Заарештований 13.02.1920 Єлисаветградською повітовою ЧК (“служив в армії Махна в 1918 році, секретар Єлисаветградської федерації “Набат”, пропагував ідеї анархізму, розповсюджував відповідну літературу”). Засуджений 18.04.1921 судовою колегією ВУЧК до ув’язнення у концтаборі до кінця громадянської війни з утриманням у політізоляторі. Реабілітований 14.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14203)

АКУЛОВ СЕМЕН ПИЛИПОВИЧ, 1883 р.н., с.Княже-Байбура Тамбовської області (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, кондуктор залізничної ст.Кірове-Українське. Заарештований у лютому 1938 року Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної військової організації, що ставила мету вербувати нових членів, шляхом збройного повстання повалити радянську

владу"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.06.1938. Реабілітований 15.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3896)

АЛЕЙНИКОВ ОЛЕКСАНДР ДАНИЛОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1925 року, проживав у м.Новоукраїнка, секретар районного партійного комітету. Заарештований 20.03.1938 Новоукраїнським РВ НКВС ("член військово-націоналістичної організації"). Засуджений 11.10.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу з конфіскацією всього майна, вирок виконано 11.10.1938. Реабілітований 1.02.1958 Верховним судом СРСР. (П – 4065)

АЛЕКСАНДРОВ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1903 р.н., м.Чернігів, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер монтажно-експлуатаційної контори. Заарештований 2.11.1946 УМДБ Кіровоградської області ("в 1941 році служив у Червоній армії, здався німцям у полон, вернувся в Кіровоград, вів антирадянську агітацію поразницького характеру: будучи п'яним, говорив про погані умови життя за радвлади, вихваляв життя за царизму, вважав Гітлера розумним керівником, лаяв Сталіна, погрожував комуністам, що видасть їх німцям"). Засуджений 11.12.1946 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Помер 1948 року у Херсонській в'язниці. Реабілітований 15.08.1989 Верховним судом УРСР. (П – 10540)

АЛЕКСАНДРОВ (він же САВАТЬЄВ-ЛОСЄВ) ПЕТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1892 р.н., м.Волочиськ Хмельницької області, росіянин, освіта незакінчена вища, проживав у м.Кіровограді, інженер-економіст, начальник планово-виробничого відділу машинобудування заводу ім.15-річчя Жовтня. У 1921-29 роках двічі притягувався до судової відповідальності за небажання ставати на військовий облік і за ведення антирадянської агітації. Втретє заарештований 24.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("до революції служив офіцером-поручником царської армії, у 1919 році – рядовим денікінської армії, працював цензором при штабі контррозвідки денікінців, згодом після розгрому білих військ переховувався від радянської влади, пішов у священики"). Засуджений 17.02.1943 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12291)

АЛЕКСЕЄВ ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня (чотирикласне міське училище, Київська військово-фельдшерська школа), проживав у м.Іркутську (Росія), начальник пожежної охорони військового складу №348, технік-інтендант 2-го рангу. Заарештований 2.07.1938 управлінням НКВС Іркутської області ("у 1912-17 роках служив у царській армії молодшим унтер-офіцером, з листопада 1918 до грудня 1919-го – фельдшером, старшим унтер-офіцером в армії Колчака, до травня 1920 року фельдшером у Червоній армії; підозрювався у шпигунсько-диверсійній діяльності на користь Німеччини: начеб створював умови для виникнення на складі пожеж, аби знищити все військове майно"). Особливим відділом НКВС Забайкальського військового округу 17.06.1939 справу припинено, з-під варти звільнений 20.08.1939. (П – 5856)

АЛЕНГОЗ ФЕДІР ПИЛИПОВИЧ, 1880 р.н., с.Стила Старобешівського району Донецької області, грек, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, кочегар водолікарні. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 24.12.1937 Кіровським МВ НКВС ("будучи патріотом грецької держави, систематично проводив серед населення контрреволюційну націоналістичну пропаганду, спрямовану на дискредитацію радянської влади, її керівників і заходів; підтримував письмовий зв'язок з рідними, які проживали у Греції; працюючи в Кіровоградській водолікарні, займався шкідництвом", із свідчень Аленгоза: "Визнаю, що був розкуркулений і підлягав виселенню на північ, але від заслання втік на Донбас; маю дядька у Греції, з яким листувався; заперечую те, що вів контрреволюційну націоналістичну пропаганду серед населення"). Засуджений 5.02.1938 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11512)

АЛЯБ'ЄВ ВАСИЛЬ ФЕДОРОВИЧ, 1884 р.н., с.Аляб'єво Курського району Курської області (Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, військовий керівник педагогічного інституту. Заарештований 3.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("перебував у близьких стосунках і проживав у одній квартирі з помічником командира 13-го кавалерійського полку Яремою Фугою, який у 1928 році втік до Польщі й тоді ж прислав Аляб'єву листа антирадянського характеру; у 1936 році через своїх знайомих військовиків Фокіна і Андреєва намагався зібрати надсекретні дані про Кіровоградський

гарнізон, аероклуб й інженерний батальйон; працюючи військовим керівником педагогічного інституту, не взяв участі в очищенні бібліотеки від ворожої літератури”). Засуджений 11.10.1939 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Дружина Аляб’єва у травні 1947 року отримала з Кіровоградського міськзагсу повідомлення про смерть чоловіка. Реабілітований 11.12.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3388)

АЛЯКРИНСЬКИЙ ФЕДІР ПАВЛОВИЧ, 1897 р.н., м.Кострома (Росія), росіянин, освіта неповна середня, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, завгосп вечірнього робітничого інституту. Заарештований 21.02.1931 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (“з родини титулярного радника, колишній підпоручник царської армії, з 1918 по 1927 рік служив у Червоній армії на командних посадах; член контрреволюційної офіцерської організації, участь у якій підтвердили колишні осавул Резцов, підпоручник Пахалев, штабс-ротмістр Пташко та штабс-капітан Ландар”, “будучи секретним співробітником ДПУ, дезінформував органи безпеки, водночас проводячи активну роботу в контрреволюційній організації”). Зінов’євським міськвідділом ДПУ 25.06.1931 звільнений під підписку про невиїзд із Зінов’євська, 21.09.1931 справу направлено у міську прокуратуру на припинення. (П – 8341)

АЛЬБЕРГ РУБІН ІСААКОВИЧ, 1909 р.н., м.Улянів Львівського воєводства, єврей, освіта неповна середня, корзинщик-кустар. Заарештований 14.03.1940 Кіровоградським УНКВС (“незаконний перехід кордону: “Я перейшов у СРСР з метою знайти роботу і хочу жити на радянській стороні; так я сказав при затриманні, але мене неправильно зрозуміли, бо я погано володію українською мовою”; при обшуку вилучено 3840 злотих”). Засуджений 13.07.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12120)

АММАН ГЕНРІХ ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., с.Нейбург Спартаківського (нині с.Новоградківка Овідіопольського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тесля “Облбудтресту”. Заарештований 14.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“член німецької націоналістичної групи, контрреволюційна діяльність”). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 4.10.1938. Реабілітований 8.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5349).

АММАН ОСКАР ІВАНОВИЧ, 1911 р.н., с.Нейбург Спартаківського (нині с.Новоградківка Овідіопольського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тесля і водій “Облбудтресту”. У 1930 році був розкуркулений і висланий на північ у Вологодську область разом з братами Фрідріхом і Рейнольдом, які “у 1934-ому там померли”. Заарештований 24.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“у 1933 році втік із заслання; член фашистсько-націоналістичної, диверсійно-повстанської організації, контрреволюційна діяльність”). Управлінням Держбезпеки НКВС Кіровоградської області 27.05.1939 справу припинено, направлений на місце попереднього заслання (Вологодська область), звідки був утік. (П – 5349)

АНАШКІН МИКИТА ЯКОВИЧ, 1880 р.н., м.Одеса, росіянин, освіта середня, колишній фабрикант, проживав у м.Кіровограді, в’язень тюрми. У 1921 році був засуджений до 5 років неволі “за контрреволюційну діяльність: участь у виборах до Одеської міської думи”; вдруге засуджений у Москві 1930 року “як безпаспортний”. Втретє заарештований 1937 року Кіровським МВ НКВС і засуджений спецколегією Одеського обласного суду за ст. 54-10 (“за те, що я готувався виїхати за кордон”) до 4 років неволі. Вчетверте засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області (“перебуваючи в ув’язненні, Анашкін веде контрреволюційну агітацію серед засуджених: читаючи газети, викривляє повідомлення з метою компрометації радянської влади й компартії; стверджує, що радянська влада пише абсолютну неправду; з нетерпінням чекає поразки республіканської Іспанії, ідеалізує фашистський лад, поширює провокаційні чутки про голод в СРСР; доводить в’язням, що політика партії будується виключно на репресіях і що радянський суд садить у тюрми невинних людей”) – засуджений до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9627)

АНДРЕЄВ ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ (він же ХОРОЛЕНКО ГРИГОРІЙ ДМИТРОВИЧ), 1919 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня технічна (кінотехнікум), член ВЛКСМ, музикант міського театру оперети. Заарештований 12.01.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“у 1941 році поранений потрапив у німецький полон, через 2 місяці втік із табору військовополонених, на Волині

працював у домашньому господарстві однієї жінки, тоді й був викликаний у районну міліцію, на допиті замість власного прізвища, Хороленко Григорій Дмитрович, назвав видумане Андреєв, аби уникнути повернення в табір полонених; в листопаді 1942 року повернувся в Кіровоград"; із свідчень Андреєва-Хороленка: "В СД мене викликали виключно з питань директора театру Рослика і роботи театру; завербованим як таємний агент СД я ніколи не був і зрадницькою діяльністю не займався… В кінці листопада 1943 року німці заарештували танцюриста балету оперети Федора Малюка, його батька, матір і сестру; 6 грудня 1943 року органи німецької контррозвідки заарештували директора театру оперети Рослика Юрія Євгеновича і начебто розстріляли"). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 2.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2054)

АНДРЕЄВ ГЕРАСИМ ВАСИЛЬОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта початкова, до війни працював перукарем артілі "Перше травня", перукар-військовослужбовець 127-го артполку 5-ої батареї. У 1932 році трійкою ОДПУ був засуджений до 3 років неволі, у 1937 за хуліганство Кіровоградським народним судом ув'язнений на 3 роки. Втретє заарештований 22.11.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("в період німецької окупації утримував у Кіровограді 2 крупні перукарні й буфет-закусочну, мав найману робочу силу в кількості 11 осіб; буфет відвідували співробітники німецької таємної жандармерії, з якими Андреєв мав тісні стосунки, допомагав німцям направляти на роботи в Німеччину молодь, вихваляв окупаційну владу: "За радянської влади мені погано жилось, мене принижували, а при німцях стало жити краще – я маю приватну власність". Засуджений 9.02.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав та конфіскацією майна. Реабілітований 25.10.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13896)

АНДРЖЕЄВСЬКА АНТОНІНА ФРАНЦІВНА, 1873 р.н., м.Невель Вітебської губернії (нині Псковської області, Росія), білоруска, освіта початкова, проживала в м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 20.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("приховувала ворожу діяльність чоловіка Томаша й сина Олександра, репресованих за участь у повстанській контрреволюційній організації, сама антирадянськи налаштована"; із свідчень Андржеєвської: "Я є переконаною католичкою і вважаю, що ми, католики, за радянської влади гонимі – наш костел у 1932 році був закритий, через що я вела богослужіння вдома: для цього використовувала радіоприймач; месу із Польщі разом зі мною слухали моя старша сестра Флорентина Мельдер, мій чоловік, моя сестра Марія Плавинська і Владислав Плавинський; із ксьондзом Шейнфельдом я підтримувала стосунки з 1928 року, а після його заслання у Караганду посилала посилки у 1935-36 роках"). Кіровським МВ НКВС 17.02.1938 з-під варти звільнена без права виїзду. (П – 8355)

АНДРЖЕЄВСЬКИЙ ТОМАШ ФЕЛІКСОВИЧ, 1868 р.н., с.Подворники (Литва), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, майстер трамвайного парку. Заарештований 12.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство" – *див. Мар'ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 13.09.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

АНДРЖЕЄВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ТОМАШОВИЧ, 1902 р.н., м.Київ, литовець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, електромонтер меблевої фабрики. Заарештований 27.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член контрреволюційної націоналістичної польсько-католицької організації, пропаганда, шпигунство" – *див. Володимир Невидюк*). Засуджений 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 30.01.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3476)

АНДРІЄВСЬКИЙ ЮРІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1891 р.н., м.Гомель (Білорусь), росіянин, освіта незакінчена вища, проживав у м.Зінов'євську (нині Кіровоград), землемір. Заарештований 19.12.1933 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (шпигунська діяльність). Одеським обласним відділом ДПУ 25.12.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи викладачем будівельного технікуму та технікуму механізації сільського господарства, заарештований 28.09.1937 Кіровським МВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 2.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 9.05.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 105, 4716)

АНДРОСОВ ВАСИЛЬ НИКИФОРОВИЧ, 1883 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, колишній член партії меншовиків (1917-19), агент відділу постачання заводу “Червона зірка”. Заарештований 21.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (слідством установлено, що “Андросов у партії меншовиків ніколи не перебував за винятком того, що кілька разів відвідав робітниче зібрання, яким керували меншовики”). Кіровською міською прокуратурою 13.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2200)

АНЕЛАЧ ІВАН АНТОНОВИЧ, 1889 р.н., м.Керма (Італія), сербо-хорват, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, завідувач виробництва взуттєвої артілі “Колективний труд”. У 1932 році арештовувався за приховування золота. Вдруге заарештований 7.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“у 1914 році мобілізований на Першу світову війну, у Карпатах потрапив до російського полону, направлений до Єлисаветграда; до арешту листувався з родичами в Італії, вів шпигунську діяльність на користь Італії й Австрії, вихваляв фашизм в Італії, дискредитовував радянську владу”). Засуджений 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9897)

АНЗБЕРГ ЯН ЕРНСТОВИЧ, 1893 р.н., х.Чаксте Гольдштенського повіту Курляндської губернії (Латвія), латиш, освіта початкова, член ВКП(б) з 1924 року, проживав у м.Кіровограді, начальник деревообробного цеху заводу “Червона зірка”. Заарештований 11.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член контрреволюційної повстанської латиської шпигунської організації, здійснив крадіжку генерального плану заводу “Червона зірка” – вилучений при обшуку план виявився планом лісового складу – *див. також Жан Компе й Арвід Ландовський*). Засуджений 5.02.1938 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 10.09.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 7728)

АНІКІН ВАСИЛЬ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1894 р.н., м.Куйбишев (Росія), росіянин, освіта 6 класів гімназії, проживав у м.Кіровограді з 1934 року, бухгалтер контори облторгу. Заарештований 28.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“штабс-капітан царської армії, з липня 1918 по грудень 1919-го служив підполковником у 14-ій стрілецькій кадровій дивізії армії Колчака, у 1919-23 роках в Червоній армії; член шпигунської, диверсійної підпільної організації” – *див. Іван Дунін-Марцинкевич*). Засуджений 28.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах (Каргопольлаг). З-під варти звільнений 28.07.1947. Реабілітований 10.02.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 4016)

АНТОН ВІЛЬГЕЛЬМ ФРІДРІХОВИЧ, 1883 р.н., м.Одеса, німець, закінчив церковно-приходську школу, проживав у м.Кіровограді, маляр-шпалерник облбудтресту. Заарештований 22.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“контрреволюційна пропаганда: вихваляв життя у дореволюційній Росії та фашистській Німеччині; найманих робітників, які приїжджали в Кіровоград, відмовляв влаштовуватись на роботу, бо тут мало платять; висловлював невдоволення низькою зарплатою: нічого купити в магазинах, а на ринку товари – не по кишені; якби, мовляв, не стороння допомога, то вмер би з голоду; вів підозрілий спосіб життя, гуртував довкруг себе осіб, вороже налаштованих до існуючого ладу”). Засуджений 8.07.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 2.02.1989 Верховним судом УРСР. Син Георгій, 1906 року народження, у 1932 році убитий електрострумом; син Євген у 1940 році убитий трамваєм у Одесі. (П – 8582)

АНТОН ІВАН ІВАНОВИЧ, 1904 р.н., хутір Богданівка Вознесенського району Миколаївської області, німець, освіта вища (Одеський інститут харчової промисловості, 1931), проживав у м.Кіровограді, головний інженер держмаслозаводу №12. У 1937 році притягувався до відповідальності за порушення правил техніки безпеки, судом виправданий. Вдруге заарештований 6.07.1941 управлінням НКВС Кіровоградської області (“син поміщика, батько його мав 1200 десятин землі і поміщицький маєток; у 1937 році підтримував зв’язки з ворогом народу Антоном Бауманом, сестриним чоловіком; у 1939 році був причетний до аварії жаротрубного котла, через яку завод став на ремонт на 4-5 місяців; саботував заходи з приводу переведення заводу в стан військового часу, за що 3 липня 1941 року був звільнений з посади”). Етапований у Казахстан. Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 19.04.1942 справу направлено на розгляд особливій нараді НКВС СРСР із пропозицію розстрілу без конфіскації майна,

29.04.1942 справу припинено у зв'язку зі смертю звинуваченого, двосторонній туберкульоз легень при наростаючому спаду сердечної діяльності, 27.04.1942. Реабілітований 13.05.1969 управлінням КДБ Кіровоградської області. (П – 8189)

АНТОН ІВАН ФРАНЦОВИЧ, 1891 р.н., м.Миколаїв, німець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу "Озет". У жовтні 1933 року був заарештований Миколаївським міськвідділом ДПУ як "учасник німецької підпільної контрреволюційної організації", 27.02.1934 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 14.12.1937 Кіровським МВ НКВС ("разом з *Миколою Антоном* і *Альбертом Шрокком* були учасниками німецько-націоналістичного куркульського контрреволюційного угруповання, провадили діяльність, спрямовану на підрив техніки й промисловості в СРСР й встановлення фашистського ладу, вели антирадянську агітацію з метою збудити в робітників ненависть до радянської влади і впровадити у свідомість мас симпатії до фашистських країн"). Засуджений 9.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.04.1959 Верховним судом УРСР. (П – 4708)

АНТОН МИКОЛА ФРАНЦОВИЧ, 1901 р.н., с.Ватерлоо Карл-Лібкнехтського району Одеської (нині с.Ставки Веселинівського Миколаївської) області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу "Озет". Заарештований 14.12.1937 Кіровським МВ НКВС ("в місто Кірове прибув у 1936 році із Воронезької області"; "учасник німецько-націоналістичного куркульського контрреволюційного угруповання" – *див. Іван Францович Антон*). Засуджений 9.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.04.1959 Верховним судом УРСР. Батько Франц Іванович у 1927 році "розкуркулений і в порядку вільної висилки з Миколаївської області висланий у Кустанайську на 3 роки". (П – 4708)

АНТОНОВ ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1886 р.н., м.Орел (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, сторож на залізниці. Заарештований 13.02.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна троцькістська агітація). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудовому таборі. Реабілітований 19.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1539)

АНТОНОВ МИКОЛА ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1922 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, член ВЛКСМ з 1938 року, червоноармієць-писар 55-го окремого батальйону обслуговування армійських баз постачання. Заарештований 15.05.1942 особливим відділом НКВС 9-ої армії ("виявляв невдоволення службою у Робітничо-селянській Червоній армії, мав намір перейти на бік ворога"). Військовою прокуратурою 9-ої армії 27.05.1942 справу припинено. (П – 4604)

АНУРОВ ОЛЕКСАНДР ЮХИМОВИЧ, 1883 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта неповна середня, плановик Кіровського паливного тресту. Заарештований 11.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (шкідництво, підривна діяльність). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 30.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2183)

АПТЕКАР ХАВА ЯКІВНА, 1907 р.н., с.Ворнос Уманського району Черкаської області, єврейка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 30.09.1927 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("член нелегальної організації "Єдина Всеросійська організація сіоністської молоді", провадила антирадянську діяльність"). Засуджена 20.04.1928 особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР до заслання у Казахстан на 3 роки. Особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР 30.03.1931 засуджена до 3 років заслання на Урал. Реабілітована 16.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4026)

АРАПОВ БОРИС МИХАЙЛОВИЧ, 1913 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВЛКСМ, монтер електростанції. Заарештований 15.08.1938 управлінням держбезпеки Кіровського МВ НКВС ("будучи контрреволюційно налаштованим стосовно існуючого ладу, разом із братом Петром та Юрієм і Петром Лаврусями згуртувались для створення повстанської організації, щоб спільно боротись із радянською владою, з цією метою зберігали вогнестрільну бойову нарізну зброю, яка належала раніше повстанській організації, ліквідованій органами НКВС у 1938 році"). Кіровською міськпрокуратурою 13.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. Батько, Арапов Михайло Антонович, в минулому офіцер царської армії, арештований у 1938 році як "керівник військово-повстанської організації". (П – 2253)

АРАПОВ ВАСИЛЬ МАТВІЙОВИЧ, 1915 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, без певних занять. Заарештований 22.01.1944 управлінням НКВС Кіровоградської області (“у 1941-42 роках працював автослюсарем технікуму механізації, з листопада 1942-го перебував під вартою в тюрмі СД за антинімецьку агітацію, з липня 1943-го працював на хлібозаводі №1; 20.07.1943 завербований як таємний агент СД, отримав завдання виявляти членів ВКП(б), партизан, вороже налаштованих осіб до німецької влади”). Засуджений 2.06.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 25.10.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10476)

АРАПОВ ПЕТРО МИХАЙЛОВИЧ, 1914 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, керуючий будинками при житлокоопі. Заарештований 23.08.1938 управлінням держбезпеки Кіровського МВ НКВС (“гуртувався для створення повстанської організації з метою спільно боротись із радянською владою” – *див. Арапов Борис*). Кіровоградською міськпрокуратурою 13.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2253)

АРМАШ ПАВЛО ФЕДОРОВИЧ, 1880 р.н., м.Бендери (Молдова), молдаванин, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер міського відділення Держбанку. Заарештований 12.10.1937 Кіровським МВ НКВС (“будучи позбавленим права мешкати у Миколаєві як режимному місті, прибув у Кірове, став працювати в держбанку; до обов’язків ставився як чиновник-бюрократ, чим викликав невдоволення з боку ділової клієнтури, яку своїми шкідливими діями Армаш подовгу затримував, без потреби направляючи від працівника до працівника; виявляв себе явним антисемітом; підтримує стосунки з братом Сергієм, білогвардійцем у Франції, та родичем, колишнім білогвардійським офіцером Дмитром Челаком у Румунії”). Засуджений 2.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 8.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4185)

АРОНОВА РОЗА САУЛІВНА, 1910 р.н., м.Новий Буг Миколаївської області, єврейка, освіта початкова, проживала у м.Зінов’євську (нині Кіровоград), продавець булочної артілі “Кондитер”. Заарештована 30.09.1927 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“підозрювалась як член Єдиної всеросійської організації сіоністської молоді – ЄВОСМ, діяльність якої була спрямована проти компартії й комсомолу”). Зінов’євським окрвідділом ДПУ 1.11.1927 з-під варти звільнена під підписку про невиїзд, Зінов’євським окружним прокурором 23.01.1928 справу припинено. (П – 7774)

АРХИПОВ ПАВЛО ІНУАРОВИЧ, 1899 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, технік-будівельник “Заготзерна”. Заарештований 7.07.1937 Кіровським МВ НКВС (“у 1919 році служив у денікінській армії, брат Гергій служив офіцером у Денікіна; член військово-офіцерської організації, шкідництво”). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, даних про виконання вироку у справі немає. Реабілітований 8.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4060)

АРЧАКОВ НИКИФОР ПРОКОПОВИЧ, 1884 р.н., м.Кіровоград, українець (за іншими даними росіянин), освіта початкова, бухгалтер артілі “Трансгуж”. Заарештований 14.06.1927 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 16.09.1927 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітований 31.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге засуджений у 1931 році за антирадянську агітацію до 5 років неволі, втретє у 1938 році за належність до право-троцькістської організації – до розстрілу, того ж року виправданий і звільнений з-під варти. Вчетверте, працюючи бухгалтером артілі ім.Шевченка, заарештований 2.07.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська діяльність). Засуджений 9.12.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.11.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7514, 12344)

АХРАМОВИЧ ОЛЕКСІЙ ДМИТРОВИЧ, 1890 р.н., с.Пуховичі Мозирського району Мінської губернії (Білорусія), білорус, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, водій облторгу. Заарештований 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (“у 1915-20 роках перебував у австрійському полоні, в 1922-ому нелегально перейшов кордон в СРСР разом з дружиною і двомісячною дочкою; підтримує зв’язки з польським консульством, в робітничому середовищі вихваляє фашистську Польщу, пропагує зрив виробничих планів транспорту облторгу”). Засуджений 28.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11413)

БАБАК МИКОЛА СЕМЕНОВИЧ, 1919 р.н., м.Кенігсберг, Східна Прусія (нині м.Калінінград, Росія), німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, робітник заводу “Червона зірка”. Заарештований 13.12.1937 Кіровським МВ НКВС (“організував гурт неповнолітніх безпритульних, 16-річні Анатолій Кривицький, Грицько Толоченко, Сашко Любимов, 14-річні Василь Потапкін, Анатолій Бушанський, Георгій Шевченко, 12-річний Василь Зерін, і змушував їх здійснювати крадіжки в магазинах, кіосках та інших установах, а також оббирати людей; вів серед підлітків антирадянську агітацію, вихваляв Німеччину, критикував радянський лад”; під розписку про невиїзд був відпущений Георгій Шевченко, збрехав свою адресу і зник, справу на нього закрили 7.01.1938, всі інші підлітки були заарештовані 23.11.1937 і Миколаївським обласним судом 6.04.1938 за крадіжки майна засуджені: Любимов до 3 років неволі, Бушанський і Толоченко до 2, Потапкін до 1,5, Зерін і Кривицький до 1 умовно, бо лиш у цих двох були батьки). Микола Бабак за політичним звинуваченням засуджений 6.04.1938 Миколаївським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 29.09.1989 Верховним судом УРСР. (П – 10541)

БАБАК МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1914 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, член ВКП(б) у 1939-41 роках, червоноармієць навчального батальйону 50-ої стрілецької дивізії. Заарештований 18.01.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 7-ої гвардійської армії (“перебуваючи в Червоній армії, потрапив у оточення, здався в полон, вернувся додому, під час німецької окупації працював шофером міськуправи; агент німецької служби СД”). Засуджений 6.01.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12318)

БАДЮЛЕВА ГАННА КУЗЬМІВНА, 1899 р.н., смт Єланець Миколаївської області, українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 22.06.1945 управлінням МВС Кіровоградської області (“звинувачувалась у зрадницькій діяльності, ніби у листопаді 1941 року видала на розстріл німцям дві єврейські родини Коганів і Рейнштейнів, що мешкали на вулиці Солдатській, 4”; “під час попереднього слідства і на суді винною себе не визнала, оскільки під час арешту єврейських родин була хвора і в двір не виходила; аналогічно свідчила і Марія Клименко”). Засуджена 10.08.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Управлінням МДБ Кіровоградської області 10.05.1949 справу припинено, з-під варти звільнена 30.06.1949. Чоловік Бадюлев Сергій Павлович, 1889 р.н., був взятий німцями на роботи, де й помер. (П – 594)

БАЗІЛЬ МАТІАС КАСПЕРОВИЧ, 1894 р.н., м.Прохотіци (Чехословаччина), чех, освіта початкова, проживав у с.Савинівка (нині у складі м.Кіровограда), столяр пивоварного заводу. Заарештований 23.07.1938 Кіровським МВ НКВС (“у 1916 році під час першої світової війни молодший унтер-офіцер австрійської армії під Луцьком здався у полон російській армії, у 1922 через чехословацьке консульство добився дозволу виїхати в Чехословаччину, у 1925-ому через Польщу повернувся в СРСР, працював на заводі “Червона зірка”, аеродромі та інших підприємствах Кіровограда”; “у 1925 році шпигуном Адольфом Еричко завербований як агент чехословацької розвідки, передавав свідчення про чисельність військового гарнізону, типи літаків, наявність спеццехів та їхні потужності на “Червоній зірці” тощо”). Засуджений 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 7.07.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4778)

БАЙЛО МАТВІЙ ІВАНОВИЧ, 1890 р.н., с.Русько-Іванівка Білгород-Дністровського району Одеської області, українець, освіта вища (Харківський ветеринарний інститут, 1937), проживав у м.Кіровограді, завідувач районної ветеринарної лікарні. Заарештований 23.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (“вів антирадянську агітацію, займався шкідницькою діяльністю” – *див. Сергій Солнцев, Кіровоград*). Засуджений 27.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, дати виконання вироку в справі не зазначено. Реабілітований 26.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Тесть Христов Яків Андрійович, німець за національністю, розкуркулений. (П – 13945)

БАЙЦАН ГАЛИНА МИКОЛАЇВНА, 1922 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, робітниця танкоагрегатного заводу. Заарештована 12.11.1947 управлінням контррозвідки МДБ Північної групи військ (підозрювалась як завербована німецькою контррозвідкою). 14.04.1948 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 1958)

БАКРО ВАСИЛЬ СТЕПАНОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член компартії Чехословаччини у 1930-33 роках, проживав у м.Знам'янка, продавець ятки "Сільгосппостач". Заарештований 30.12.1937 Знам'янським РВ НКВС ("шпигунська діяльність на користь чехословацької розвідки"). Засуджений 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.10.1938. Реабілітований 15.12.1961 трибуналом Київського військового округу. (П – 5483)

БАКУЛЕВИЧ ЛЮБОВ СЕРГІЇВНА, 1902 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, вишивальниця. Заарештована 15.02.1944 Кіровоградським УНКДБ (підозрювалась у зв'язках із німецькою розвідкою). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 26.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2251)

БАКУЛЕВИЧ ЛЮЦІАН ПАВЛОВИЧ, 1898 р.н., с.Дуб Томашівського повіту Люблінської губернії (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, листоноша поштового відділення №5. Заарештований 20.07.1938 Кіровським МВ НКВС (член антирадянської організації, шкідництво в сфері зв'язку). Засуджений 29.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.10.1938. Реабілітований 29.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10720)

БАЛИЧОВ МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ, 1881 р.н., м.Акерман, Румунія (нині Білгород-Дністровський Одеської області), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, працював на кінній базі. Заарештований 17.08.1936 Кіровським міськвідділом ДПУ ("служба в денікінській контррозвідці"). Верховною спецколегією Одеського облсуду 16.02.1937 виправданий. Вдруге заарештований на посаді інспектора контори "Облзаготкінь" 14.03.1938 Кіровським МВ НКВС ("колишній денікінський контррозвідник, член контрреволюційної офіцерської організації"). Засуджений 13.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.06.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 491, 9739)

БАНТИШ ЄВГЕН ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1894 р.н., м.Кишинів (Молдова), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, секретар спецконтори "Обловочі". У 1931 році був заарештований у підозрі членства в військовій контрреволюційній організації, звільнений у 1932 році; у 1932-ому за "розкрадання соціалістичної власності" був засуджений до 10 років неволі, покарання відбував у Дмитрівських таборах. Втретє заарештований 28.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("батько – дворянин, підполковник царської армії, який помер у 1914 році; брат дружини Воробйов – денікінець, який емігрував у Париж; Бантиш у 1919-21 роках служив у Червоній армії, у 1928-му був завербований у військову офіцерську організацію, яка метою ставила повалення радвлади збройним шляхом; систематично серед робітників провадить контрреволюційну агітацію, компрометуючи партію й уряд"). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10755)

БАНЦЕР МИКОЛА ЯКОВИЧ, 1913 р.н., м.Сморгонь Гродненської області (Білорусь), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, технік-машинобудівник. Заарештований 4.03.1946 УНКДБ Кіровоградської області ("співпраця з німецькою окупаційною владою: працював під час війни директором шкіряного заводу, відновив його діяльність протягом місяця, щомісяця випускав 1500 шкір, які відправлялись у Німеччину; змушував робітників старанно працювати, навіть хворих, відправляв робітників на роботи в Німеччину, вихваляючи тамтешнє життя; перед приходом Червоної армії добровільно виїхав у Німеччину"). Засуджений 15.05.1946 Кіровоградським облсудом на 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 14.10.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12792)

БАРАНОВСЬКИЙ АНТОН ПАВЛОВИЧ, 1907 р.н., с.Верхоліссся Парицького (нині Світлогорського) району Гомельської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу "Профінтерн". У 1935 році арештовувався управлінням НКВС Одеської області як куркуль у минулому, який переховувався від заслання (у протоколі засідання трійки від 15.08.1935 вказується, що Барановський позбавлений права проживання у 42-х населених пунктах СРСР як соціально-шкідливий елемент) – за гратами перебував 3,5 місяці. Вдруге заарештований 19.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("виїхав з рідного села до батькового розкуркулення, жив спочатку в м.Речица, потім в Одесі, з 1936 року в Кіровограді"; звинувачувався у контрреволюційній діяльності: антирадянській агітації та шкідництві на заводі – як й інші працівники "Профінтерну" того часу Никифор Конфедерат, Володимир Вишняков,

Михайло Тертилов, Олексій Бондаренко, Олександр Михненко, Федір Еконос). Засуджений 29.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 23.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5183)

БАРАНОВСЬКИЙ ІЗРАЇЛЬ ДАВИДОВИЧ, 1885 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, єврей, освіта вища (Харківський медичний інститут, 1922), проживав у м.Кіровограді, вчитель школи ФЗУ (політкурси). Заарештований 18.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("”систематично провадить антирадянську агітацію серед учительства, злісно критикує заходи радвлади"; із свідчень Барановського: "Я не визнаю себе винуватим, бо ніколи антирадянської агітації не вів, оскільки за радянської влади мені живеться добре і в мене немає підстав бути невдоволеним радянською владою"). Зінов'євським міськвідділом ДПУ 30.12.1930 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, міською прокуратурою 20.02.1931 справу припинено. *Див. також – Вільшанський район, книга перша*. (П – 2373)

БАРАНОВСЬКИЙ ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ, 1891 р.н., с.Гощів Овруцького району Житомирської області, росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, м'ясник міськторгу. Заарештований 29.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("вів контрреволюційну націоналістичну пропаганду, вихваляв лад у Польщі"). Засуджений 16.12.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11399)

БАРБАРАТ НАУМ АБРАМОВИЧ, 1912 р.н., м.Одеса, єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, різноробочий військово-будівельної дільниці №174. Тричі був засуджений за різні злочини ("злодій-рецидивіст"), у 1935 році висланий в Уссурійську область, звідки вернувся в Кіровоград у 1936-ому. Вчетверте заарештований 5.11.1937 особливим відділом НКВС при 15-ій авіабригаді ("контрреволюційна пропаганда: протягом 1936-37 років поширював серед військових будівельників наклепи на партію й уряд та заходи, які вони проводять; скуповував товари в магазині військторгу на аеродромі і перепродував їх за спекулятивними цінами на приватному ринку"). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 3-х років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 716)

БАРСУКОВ МИКОЛА ГЕОРГІЙОВИЧ, 1906 р.н., с.Підосинівка Єлань-Коленівського району Воронезької області (Росія), росіянин, освіта початкова, кандидат в члени ВКП(б) з 1941 року, проживав у м.Кіровограді, пожежник. Заарештований 29.02.1944 розвідувальним відділом 1-го батальйону 123-го прикордонного полку НКВС ("12 липня 1941 року мобілізований у Червону армію в Кіровограді, у жовтні 1941-го, знищивши свою партійну кандидатську карточку, дезертирував із армії і здався румунським військам, перебував у таборі військовополонених 22.10 – 28.11, втік з табору, вернувся у Кіровоград, тут 5.08.1942 заарештований німецькою контррозвідкою СД, понад два місяці перебував під вартою, завербований таємним агентом СД, отримав завдання виявляти комуністів, активістів, осіб, налаштованих проти окупаційної влади, написав письмове зобов'язання і був звільнений"). Засуджений 30.06.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 27.09.1967 трибуналом Київського військового округу. (П – 8132)

БАРТАЩУК НАТАЛЯ ІВАНІВНА, 1890 р.н., м.Кіровоград, українка, письменна, домогосподарка. Заарештована 28.06.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("зрада під час німецької окупації: "у серпні 1941 року вигнала з квартири двох єврейок на прізвище Ширяк, які в неї квартирували, а на їхнє місце поселились німецькі офіцери; взимку 1941 року видала німцям Д.Т.А. – працівницю НКВС, чоловік якої працював у НКВС і евакуювався у тил Червоної армії, німці побили Д.Т.А.; скаржилась у кримінальну поліцію начальнику Фіалковському і його заступникові Бринкіну на своїх сусідів; заявляла, що її чоловіка репресовано радвладою…"). Засуджена трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 17.05.1955 трибуналом Київського військового округу. (П – 3097)

БАСС МАРІЯ СОЛОМОНІВНА, 1920 р.н., м.Кіровоград, єврейка, освіта середня (фармацевтична школа. 1940), член ВЛКСМ з 1937 року, проживала у с.Суботці Знам'янського району, завідувач аптеки 5-го запасного стрілецького полку 2-ої запасної бригади. Заарештована 15.12.1941 особливим відділом НКВС військової частини 1125 ("потрапивши в німецьке оточення біля села Мар'янівка Полтавської області, 23.09.1941 була взята в полон, звідки наступного дня втекла, вернулась у зайняті німцями Суботці, через місяць з довідками від сільського старости направилась у м.Сталіно,

звідки пішла в напрямку лінії фронту, перейшла його й потрапила на бік Червоної армії, де й була затримана: підозрювалась у зраді Батьківщини”). Особливим відділом НКВС військової частини 1125 19.12.1941 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 3589)

БАУМАН-СТАРОСЕЛЬЦЕВА ЕВЕЛІНА ДАНИЛІВНА, 1907 р.н., хутір Іванівка Миколаївської області, німкеня, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної націоналістичної польсько-католицької організації, пропаганда, шпигунство” – *див. Володимир Невидюк*). Засуджена 7.12.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах в Карлагу. Реабілітована 30.01.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3476)

БАХІР МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Волинка Сосницького району Чернігівської області, українець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер 21-го авіаполку. Заарештований 16.10.1930 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (“у 1918 році служив у “Вільному козацтві” гетьмана Скоропадського”; “член військово-офіцерської контрреволюційної організації з весни 1929 року, яка ставила мету повалити радянську владу шляхом збройного повстання при інтервенції ворожих СРСР капіталістичних держав”). Засуджений 4.03.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 27.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2477, 11106)

БАХОВСЬКА ЗІНАЇДА ГРИГОРІВНА, 1898 р.н., с.Кулажинці Чернігівської губернії (нині Броварського району Київської області), українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 31.11.1937 шляхово-транспортним відділом Одеської залізниці (“підозрювалась як дружина ворога народу”). Шляхово-транспортним відділом Одеської залізниці 27.05.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 6341)

БАХОВСЬКИЙ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Керниця Городоцького району Львівської області, українець, освіта початкова, член КП(б)У у 1931-35 роках, проживав у м.Кіровограді, переїзний сторож ст.Кірово-Українська Одеської залізниці. Заарештований 1.08.1937 шляхово-транспортним відділом Одеської залізниці (“контрреволюційна діяльність: колишній вояк галицької армії, маючи зв’язки з польським консульством, намагався оформити свій виїзд у Польщу, який аргументував серед робітників важким становищем робітників у СРСР, матеріальною незабезпеченістю; сам як завідувач підсобного господарства 14-ої дистанції колії довів його до руйнування, за що й був знятий із посади; також був звільнений з посади профуповноваженого за те, що не проводив у життя заходи, пропоновані парторганізацією, виключений із профспілки на півроку”). Засуджений 10.10.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11819)

БАШЛИК СЕРГІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1885 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, столяр деревообробного цеху заводу “Червона зірка”. Заарештований 2.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська поразницька агітація). Управлінням ДБ УНКВС Миколаївської області 8.09.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований 22.06.1955 УКДБ Кіровоградської області. (П – 2613)

БЕДЗЮК ПЕТРО МИКОЛАЙОВИЧ, 1889 р.н., смт Гвіздець Коломийського району Станіславської (нині Городенківського Івано-Франківської) області, українець, освіта середня спеціальна (технікум лісового господарства), проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 29.05.1944 відділом контррозвідки “Смерш” Одеського військового округу (“із серпня 1941 року працював заступником начальника облземуправи Кіровоградщини, з лютого 1942-го до грудня 1943-го – начальником лісового господарства області; сприяв німцям у заготівлі хліба й лісу для потреб німецької армії; вихваляв німецьку техніку, зводив наклепи на радянську владу, сіяв поразницькі настрої серед населення”). Засуджений 20.09.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 8.05.1958 Верховним судом СРСР. (П – 4360)

БЕЗПАЛОВ ВІКТОР ПЕТРОВИЧ, 1923 р.н., м.Осипенко (нова назва Бердянськ) Запорізької області, росіянин, освіта 7 класів, член ВЛКСМ з 1944 року, проживав у м.Кіровограді, червоноармієць 41-го гвардійського стрілецького полку 14-ої гвардійської стрілецької дивізії, молодший сержант. Заарештований 1.10.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 5-ої гвардійської Армії (антирадянська агітація: “лікуючись у госпіталі разом із Архипом Гольшею, Кіровоград, Тимошем Негодою, с.Мар’янопіль

Новоукраїнського району, та Григорієм Пикущим, с.Мала Дмитрівка Олександрійського району, в розмовах між собою вихваляли життя за німецької окупації, зводили наклепи на радянську владу й колгоспи; Безпалов зокрема схвалював знищення німцями євреїв, висловлював недовіру радянській пресі"). Засуджений 4.11.1944 військовим трибуналом 5-ої гвардійської армії до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 18.04.1991 прокуратурою Білоруського військового округу. (П – 12622)

БЕЗУГЛИЙ ГЕННАДІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1888 р.н., с.Високопілля Коломацького (нині Валківського) району Харківської області, українець, освіта вища (Харківський ветеринарний інститут, 1912), проживав у м.Кіровограді, завідувач ветеринарно-бактеріологічної лабораторії, ветлікар-епізоолог. Заарештований 31.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("із родини дяка; належав до групи лікарів-ветеринарів, які працювали в міськземвідділі, вели в Кіровському районі шкідницьку діяльність у галузі тваринництва, спрямовану на підрив могутності радянського господарства"). Засуджений 13.11.1937 Миколаївським облсудом до 12 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом СРСР 8.05.1939 присуд скасовано, Кіровоградським облсудом 4.01.1941 виправданий, справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4904)

БЕЗУХИЙ АНДРІЙ АНТОНОВИЧ, 1896 р.н., с.Білин Ковельського району Волинської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, швець-кустар. Заарештований 7.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("в роки громадянської війни добровільно вступив у петлюрівську армію, боровся проти загонів Червоної армії; у 1932 році завербований у контрреволюційну повстанську організацію активним петлюрівцем Миколою Грузиним, який займав командну посаду у петлюрівському штабі; систематично вів пропаганду серед населення за завданням організації"). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 7.03.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3505)

БЕЗУШКО ГРИГОРІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1893 р.н., с.Плавня Сокальського району Львівської області, українець, без освіти, проживав у м.Кіровограді, робітник артілі "Перемога". Заарештований 7.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("вихваляв умови життя в Австрії, зводив наклепи на умови життя в СРСР"). Засуджений 11.05.1939 Кіровоградським облсудом до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 11.08.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 695)

БЕЙНЕРОВИЧ ЙОСИП ЙОСИПОВИЧ, 1897 р.н., м.Таша (Латвія), латиш, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, пожежник заводу "Червона зірка". Заарештований 7.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація: "прибувши під час імперіалістичної війни з Латвії, має родичів за кордоном, тримає письмовий зв'язок; веде поразницьку роботу серед бійців пожежної команди, підриває трудову дисципліну, говорить, що в СРСР наявна експлуатація людей, низько оплачується труд, а тому й живеться кепсько"). Засуджений 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9114)

БЕКК ФРІДРІХ ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Ней-Люстдорф (нова назва с.Дмитрівка) Комінтернівського району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тесля механоскладального цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 14.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("член німецької націоналістичної фашистської диверсійної контрреволюційної повстанської організації"). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 4.10.1938. Реабілітований 8.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5349)

БЕРГЕР ХРИСТИЯН ПИЛИПОВИЧ, 1912 р.н., с.Олександрівка Снігурівського району Миколаївської області, німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, вантажник "Союзборошна". Заарештований 19.06.1937 Кіровським МВ НКВС ("будучи членом контрреволюційного німецького угруповання, створеного 1936 року Бергером із втікачів-куркулів, поселених у Кіровограді, вів антирадянську агітацію, постачав куркулів необхідною документацією, підтримував стосунки з німецьким консульством", "збирались систематично по 25-30 осіб на квартирі Бергера, виступали з контрреволюційними промовами, ставили завдання: допомагати фашистській інтервенції зсередини"; по справі проходить 15 осіб, 11 з яких засуджено до розстрілу). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС

Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

БЕРДАВЦЕВА ОЛЬГА ЛЕОНІДІВНА, 1920 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, без певних занять. Заарештована 5.05.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“в роки війни працювала кухаркою у німецькій військовій частині, зводила наклепи на радянську владу й ВКП(б), схвально відгукувалась про німецьких загарбників”). Засуджена 12.06.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітована 5.07.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10077)

БЕРЕЖНИЙ ВАСИЛЬ АНДРІЙОВИЧ, 1912 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, без певних занять. Заарештований 19.02.1958 УКДБ Кіровоградської області (“під впливом прослуховування антирадянських передач західних радіостанцій виготовив 46 листівок антирадянського змісту, у 1957-58 роках 18 розіслав за різними адресами, 7 розклеїв та розкидав на вулицях Кіровограда, решта вилучені під час обшуку на квартирі”). Засуджений 10.04.1958 Кіровоградським облсудом до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 5.07.1960 покарання зменшено до 3-х років ув’язнення. Реабілітований 3.08.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14273)

БЕРЕЗОВСЬКИЙ АНАТОЛІЙ ФРАНЦОВИЧ, 1907 р.н., с.Баламутівка Ружичнівського району (нині Ярмолинецького) Хмельницької області, поляк, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, головний інженер заводу “Більшовик”. Заарештований 14.08.1937 Кіровським МВ НКВС (“шкідництво, підтримував зв’язок з Польщею”). Засуджений 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11493)

БЕРЕЗОВСЬКИЙ КОСТЯНТИН КАСЯНОВИЧ, 1892 р.н., с.Райморівка Тираспольського повіту (нині Молдова), українець, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, юрист ЗЦРК. Заарештований 17.02.1931 Зінов’євським міським відділом ДПУ (“Мої свідчення, дані 29 і 30 квітня цього року в справі звинувачення мене в належності до офіцерської контрреволюційної організації, як зроблені мною під впливом душевної депресії, прошу анулювати, оскільки факти, наведені в них, не відповідають дійсності найменшою мірою. Водночас заявляю ДПУ, що я ніколи ні в якій офіцерській організації не був, ніяких доручень чи завдань ні від кого не отримував, тому й ніяких свідчень щодо діяльності та існування цієї організації давати не можу”, – із власноручно написаної заяви від 21.05.1931). Зінов’євським міськвідділом ДПУ4.07.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, міськпрокуратурою 1.10.1931 справу припинено. (П – 3176)

БЕРЕЗОВСЬКИЙ ПИЛИП ПИЛИПОВИЧ, 1879 р.н., м.Дубосари Тираспольського повіту Херсонської губернії (нині – Молдова), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, помічник бухгалтера “Водельтрама”. Заарештований 18.10.1930 Зінов’євським МВ ДПУ (“антирадянська пропаганда” – *див. Федір Швець*). Зінов’євським міським прокурором 25.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2428)

БЕРЕСТ ОЛЕКСА КИРИЯНОВИЧ, 1888 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав на хуторі Густий Гай Созонівської сільради Кіровоградського району, член колгоспу імені Першого травня. Заарештований 20.09.1947 Кіровоградським райвідділом МДБ (“в ніч на 14 вересня, працюючи на току, в оточенні учителів та колгоспників вів антирадянську агітацію, спрямовану на зрив плану хлібозаготівлі та проти колгоспного ладу, зокрема сказав, що не треба хлібом постачати Радянську армію”). Засуджений 11.12.1947 Кіровоградським облсудом до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 7.04.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13165)

БЕРЕТТА-ХОДУНОВА МАРІЯ СЕРГІЇВНА, 1918 р.н., с.Осотське Льговського району Курської області (Росія), росіянка, освіта середня спеціальна (Макіївський медичний технікум, 1935), проживала у м.Кіровограді, актриса в минулому, без певних занять. Заарештована 15.09.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“з 1937 року працювала в Одесі джазовою співачкою, у жовтні 1941-го в Маріуполі пішла служити німцям: у військовому гарнізоні співала пісні російською і німецькою мовами; щоб не вивезли до Німеччини, придумала собі історію, начеб вона була заміжня за італійцем Беретті; при відступі німців із Маріуполя евакуювалась разом з ними й переїхала в Кіровоград; вела антирадянські

розмови, підтримувала зв'язки з есесівцем Михайловим, видавала підпільників"). Засуджена 9.12.1944 трибуналом військ НКВС до 10 років ув'язнення у виправно-трудовий табір з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 27.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12950)

БЕРМАН ЛЕВ ОВСІЙОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта неповна середня, бухгалтер-плановик млина №7 тресту "Головборошно". Заарештований 30.03.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("член сіоністської організації, яка проводила контрреволюційну діяльність, спрямовану проти заходів радвлади: агітація, шкідництво, шпигунство" – *див. Соломон Медовий*). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.07.1938. Реабілітований 24.04.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4848)

БЕРНАЦЬКИЙ КОСТЯНТИН КОРНІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Пилява Подільської губернії, українець, освіта вища (Олександрійська гімназія, 1912; Київський університет, 1916), проживав у м.Кіровограді, викладач будівельного технікуму й інституту народної освіти. Заарештований 25.02.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (батько був управляючим маєтку графа Толстого на Херсонщині; підозрювався як "член військово-офіцерської підпільної контрреволюційної організації"). Зінов'євським міськвідділом ДПУ 26.06.1931 з-під варти звільнений за підпискою про невиїзд, Зінов'євською міською прокуратурою 28.09.1931 справу припинено. (П – 5686)

БЄЛІКОВА ОЛЕНА СТЕПАНІВНА, 1924 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українка, освіта початкова, член ВЛКСМ, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 6.02.1944 Кіровоградським УНКДБ ("працювала 4 місяці прибиральницею у фельдкомендатурі; в січні 1942 року заарештована німцями як комсомолка, 2 тижні перебувала під вартою, дала підписку органам СД виявляти комуністів і комсомольців – у процесі слідства від попередніх показів відмовилась, що й підтвердили свідки"). Кіровоградським УНКДБ 10.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2549)

БЗОРИК АНДРІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1895 р.н., смт Войнилів Калуського району Івано-Франківської області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, штукатур заводу "Більшовик". Заарештований 28.09.1937 Кіровським РВ НКВС ("у 1919 році служив у білопольській армії, потрапив у полон до Червоної"; "член шпигунсько-диверсійної організації, створеної у 1935 році на спиртзаводі агентами польської розвідки Олександром Затонським і Віктором Юстом"). Засуджений 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 22.11.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4073)

БИК АРОН ФІШЕРОВИЧ, 1894 р.н., м.Немирів Вінницької області, єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер панчішної фабрики. Заарештований 8.04.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("член сіоністської організації, яка провадила контрреволюційну діяльність, спрямовану проти заходів радвлади: агітація, шкідництво, шпигунство" – *див. Соломон Медовий*). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.07.1938. Реабілітований 24.04.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4848)

БІЛА ЄВДОКІЯ ЛЕОНТІЇВНА, 1878 р.н., с.Улянівка Михайлівської сільради (за іншими даними с.Аврамівка), українка, неписьменна, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 10.07.1941 Кіровоградським МВ НКВС ("9 липня 1941 року в Кіровограді на колгоспному ринку серед публіки висловилась: "Для чого вам молоко, коли сьогодні чи завтра прийдуть німці?"). Справу 12.07.1941 передано на розгляд військовому трибуналу, оскільки "вчинила злочин, передбачений указом Президії Верховної ради СРСР від 6.07.1941". Прокуратурою військ НКВС Красноярського краю 23.02.1942 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 5803)

БІЛИЧЕНКО СТЕПАН ДМИТРОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, проживав у м.Новоукраїнка, землеупорядник райземвідділу. Заарештований 14.04.1938 Новоукраїнським РВ НКВС ("член військово-націоналістичної організації, контрреволюційна діяльність"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 8.06.1938. Реабілітований 1.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4057)

БІЛИЧЕНКО ТЕРЕНТІЙ ТАРАСОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, письменний, столяр. Заарештований 13.03.1920 Єлисаветградським революційним трибуналом ("служба в Добровольчій армії"). Миколаївським губернським ревтрибуналом 16.04.1921 виправданий, справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3980)

БІЛОРУС АНТОН ВАСИЛЬОВИЧ, 1900 р.н., с.Більківці Коростишівського району Житомирської області, українець, освіта вища, кандидат геологічних наук, проживав у м.Києві, геолог експедиції Міністерства промисловості будматеріалів УРСР. Заарештований 1.04.1949 5 Управлінням МДБ УРСР (“в роки німецької окупації проживав у Кіровограді, активно пособляв німецькій владі, працював завідувачем відділу газети “Українські вісті”). Засуджений 7.07.1949 Кіровоградським облсудом до 25 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 12.08.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13565)

БІЛЯВСЬКИЙ АРСЕН ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1880 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня (Київська військова фельдшерська школа), бухгалтер водоканалу. Заарештований 3.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“в роки німецької окупації працював директором банку, виконуючи вказівки окупаційної влади, зібрав з населення понад 10 мільйонів рублів податку і близько 30 тисяч рублів штрафу; публікував статті в газеті “Український голос”). Засуджений 19.05.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 16.06.1998 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12866)

БІЛЯВСЬКИЙ ДЕНИС КАСПИРОВИЧ, 1879 р.н., м.Острог Рівненської області, поляк, малописьменний, проживав у м.Кіровограді, сторож механо-складального цеху заводу “Червона зірка”. Заарештований 27.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“зв’язки з Польщею, контрреволюційна націоналістична пропаганда”). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою НКВС СРСР 7.10.1942 слідство припинене, з-під варти звільнений. (П – 3852)

БІРЕР ЯКІВ КАРЛОВИЧ, 1890 р.н., с.Арциз Акерманського повіту в Бесарабії (нині м.Арциз Одеської області), німець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер ветбаклабораторії Одеського цукротресту. У 1933 році за контрреволюційну діяльність був висланий із м.Одеси. Вдруге заарештований 3.06.1937 Кіровським МВ НКВС (“син земського фельдшера; член диверсійно-шкідницького угруповання із числа ветеринарних спеціалістів і зоотехніків, які працювали в системі радгоспів Одеського цукротресту: група практично здійснювала підривну діяльність шляхом неправильних щеплень худобі, що знищувало поголів’я, а з метою поширення епізоотії – чума, рожа, сибірська язва – встановлювались удавані діагнози, що заважало вести боротьбу з хворобами низовому ветеринарному персоналу; член німецької контрреволюційної організації”). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 15.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 1420)

БІРКЛЕ ЙОГАН ФРІДРІХОВИЧ, 1902 р.н., с.Ней-Люстдорф (нова назва с.Дмитрівка) Комінтернівського району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, муляр “Облбудтресту”. У 1932 році “за крадіжку соціалістичного майна” був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 7.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“член контрреволюційної німецько-націоналістичної організації, поширював поразницькі настрої”). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням ДБ НКВС Кіровоградської області 22.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. Брат Едуард у 1938 році репресований “за контрреволюційну діяльність”. (П – 5349, 10295)

БІРЮКОВ МИХАЙЛО ЙОСИПОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б), директор заводу “Червона зірка”. Заарештований 9.08.1937 управлінням Держбезпеки НКВС Одеської області (“член контрреволюційної організації”). Засуджений 8.12.1937 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 9.12.1937 у м.Харкові. Реабілітований 20.07.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3915)

БІРЮКОВА ТЕТЯНА ДЕМ’ЯНІВНА, 1908 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня технічна, нормувальниця тарної фабрики. Заарештована 22.07.1938 Кіровським МВ НКВС (“дружина засудженого ворога народу”). Кіровською прокуратурою 9.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2236)

БЛАЖЕНКО ОЛЕКСАНДР ПЛАТОНОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, безробітний. Заарештований 28.06.1932 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (“учасник

організованої групи, що займалася розкраданням продтоварів” – *див. Василь Чернявський*). Засуджений 21.09.1932 трійкою при колегії ДПУ до 5 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11596)

БОБКОВА ВАЛЕНТИНА МИХАЙЛІВНА, 1920 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, кухар. Заарештована 3.03.1944 Кіровоградським МВ НКВС (“з 25 червня 1941 року до квітня 1943-го утримувалась у таборі військовополонених м.Вільно, з вересня до грудня 1943-го працювала кухаркою в німецькому штабі зондеркоманди” – *див. Василина Галат*). Засуджена 15.07.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9901)

БОГДАНОВ ВАСИЛЬ ТИМОФІЙОВИЧ, 1899 р.н., м.Санкт-Петербург, росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, член ВКП(б) у 1918-23 роках, студент вечірнього робітничого технікуму, технік-слюсар заводу “Червона зірка”. Заарештований 30.03.1929 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“разом із Вольфом Шварцманом, М.Немировським, Л.Єліним й П.Рожковим звинувачувався у троцькістській діяльності, встановленні зв’язків з нелегальними троцькістськими організаціями інших міст, розповсюдженні нелегальної літератури, спрямованої на підрив радвлади й компартії”; із свідчень Богданова: “У 1923 році я вийшов із КП(б)У через незгоду з новою економічною політикою; хоч я ідеологію троцькізму й поділяю, але організаційно з ними не тримав зв’язку, на квартирі в мене ніякої троцькістської літератури не читалось”). Зінов’євським окрвідділом ДПУ 10.04.1929 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, Зінов’євським окружним прокурором 4.06.1929 справу припинено. (П – 7438)

БОГИТАНИК МИХАЙЛО КОРНІЙОВИЧ, 1895 р.н., м.Київ, українець, освіта вища (юридичний факультет Київського університету, 1917), проживав у м.Кіровограді у 1923-26 роках, окружний організатор шовківництва у м.Кам’янець-Подільський. У 1918 році був заарештований австро-угорською жандармерією “за агітацію австрійських вояків не заважати ходу українського залізничного страйку, перебував у Жмеринському концтаборі, про що може підтвердити наркозем Західної України, український письменник, що тепер живе у Києві, Михайло Кирилович Козоріс”. Вдруге заарештований 24.04.1931 Зінов’євським МВ ДПУ (“член контрреволюційної організації, зв’язок з нелегальними особами, шпигунська діяльність”). Зінов’євським міськвідділом Одеського оперсектору ДПУ 8.07.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд із Києва. 9 липня о 5-ій ранку кинувся під поїзд на східній околиці Зінов’євська: відрізало обидві ноги, через кілька годин помер у лікарні заводу “Червона зірка”. Зінов’євським міським прокурором 11.10.1931 справу за браком доказів закрито. (П – 3175)

БОГУШЕВСЬКИЙ МАТВІЙ МАКСИМОВИЧ, 1896 р.н., смт Мир Барановицької (нині Гродненської) області (Білорусія), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, шорник заводу “Червоний профінтерн”. Заарештований 28.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“антирадянська агітація та діяльність”). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4541)

БОДАШКО ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА, 1923 р.н., м. Кіровоград, українка, освіта незакінчена вища (літфакультет Кіровоградського педагогічного інституту), член ВЛКСМ, секретар міського театру. Заарештована 28.01.1944 Кіровоградським управлінням НКДБ (підозрювалась у тому, що в роки німецької окупації співробітничала з ворожою таємною жандармерією; із свідчень Бодашко: “Я дала усну згоду працівникові СД Ніколенку, що при появі військовополоненого червоноармійця Голенєва повідомлю про це органи жандармерії, але не видала його; в театрі я не читала антирадянської літератури зі сцени, оскільки тоді ставились лиш давні українські національні п’єси і я лиш коротко пояснювала зміст цих п’єс”). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 14.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2261)

БОЖИЙ ОЛЕКСАНДР ЯКОВИЧ, 1881 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, слюсар депо залізничної станції. Заарештований 28.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювався у співробітництві з таємною жандармерією під час німецької окупації). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 9.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2378)

БОЙКО ІРИНА ПЕТРІВНА, 1884 р.н., с.Уразово Воронізької області (Росія), українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 21.02.1948 Кіровоградським обласним управлінням МДБ (“антирадянська агітація, активна релігійна діяльність”). Засуджена 19.04.1948

Кіровоградським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудовий табір з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітована 28.04.1989 Верховним судом України. (П – 9800)

БОНДАР ЄВГЕНІЯ ІВАНІВНА, 1893 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 10.04.1945 управлінням НКВС Кіровоградської області ("зрадницька діяльність в роки німецької окупації: восени 1943 року видала поліцаям, які проживали в неї на квартирі, родину комуністів, які були розстріляні у грудні; зводила наклепи на вождя ВКП(б)" – із звинувального висновку; "Є.І.Бондар винною себе не визнала, навпаки – сама потерпіла від німців: у 1941 році від побоїв німцями помер її чоловік, стахановець в минулому; син добровільно служив у Червоній армії, після поранення став інвалідом; сама засуджена носила харчі в табір радянських військовополонених, у 1942 році затримувалась німецькою жандармерією, в неї вилучили гроші в сумі 6000 рублів і деякі речі"). Засуджена 25.06.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Звільнена 28.03.1956 з Озерлагу (м.Тайшет Іркутської області, Росія). Реабілітована 6.03.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 2164)

БОНДАР ПАВЛО АРТЕМОВИЧ, 1884 р.н., с.Сестринівка Козятинського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, стрілочник залізничної станції. Заарештований 25.08.1936 транспортним відділом Одеського облуправління НКВС ("агітація проти колективізації в сільському господарстві, проти стаханівського руху"). Засуджений 5.04.1937 виїзною сесією спецколегії лінійного суду Одеської залізниці до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 12.03.1998 Генпрокуратурою України. (П – 13106)

БОНДАРЕНКО АНДРІЙ ПАНАСОВИЧ, 1892 р.н., с.Масляниківка (нині у складі Кіровограда), українець, неписьменний, буровик Сугоклеївських кар'єрів. У 1930 році розкуркулений, в 1932-ому за крадіжку трьох коней у колгоспі був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 25.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("перебравшись жити в Кіровоград після розкуркулення, навідувався у село, крав овочі на городах, підбивав людей не йти на роботу в колгосп: ось я, мовляв, не ходжу і мені краще від вас живеться"). Засуджений 22.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 22.06.1938. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9875)

БОНДАРЕНКО ІВАН ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., м.Кіровоград, українець освіта початкова, вільнонайманець відділу торгівлі 2-ої гвардійської механізованої армії у м.Фюрстенбергу (Німеччина). Заарештований 24.10.1946 відділом контррозвідки 2-ої ГМА ("зачувши, що незабаром усіх вільнонайманців будуть відправляти в СРСР, разом із вільнонайманим шевцем Василем Гайтюкевичем у вересні 1946 року вирішили перейти у французьку окупаційну зону, від німецького перукаря отримали маршрутку, але були заарештовані"). Засуджений 15.03.1947 трибуналом 2-ї гвардійської механізованої армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 30.06.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13961).

БОНДАРЕНКО МИХАЙЛО ПОРФИРОВИЧ, 1905 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 3 класи гімназії та Зінов'євська кавалерійська школа, проживав у м.Тульчині Вінницької області, командир взводу 50-го кавалерійського полку. Заарештований 15.02.1931 особливим відділом 9-ої кавдивізії ("син псаломщика; підозрювався у зв'язках із польською шпигункою Єлизаветою Міцкевич, яка втекла за кордон", "ще навчаючись у Зінов'євській кавшколі, був завербований окружним відділом ДПУ як таємний агент із кличкою "Левін", а коли по прибуттю в Тульчин у 1928 році його викликав уповноважений особливого відділу бригади для встановлення зв'язків – Бондаренко навідріз відмовився працювати"). Особливим відділом 9-ої кавдивізії 25.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6297)

БОНДАРЕНКО ОЛЕКСІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1901 р.н., м.Кролевець Сумської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу "Червоний Профінтерн". Заарештований 19.02.1938 Кіровським міським відділом УДБ ("контрреволюційна агітація"). Управлінням ДБ УНКВС Миколаївської області 20.11.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2097)

БОНДІНІ ІВАН АНТОНОВИЧ, 1874 р.н., м.Рівне Волинської губернії, поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 1.02.1937 Кіровським МВ НКВС ("від 1902 до 1923 року тримав аптечну лавку – не маючи спеціальної медичної освіти і права займатись

лікувальною практикою, систематично видавав хворим за оплату різні трави і медикаменти”; контрреволюційна пропаганда: “у квартирі Бондіні збирались Захар Петрович Бердников, Павло Григорович Іщенко, з якими обговорювалась політика компартії і радянського уряду, вихвалявся фашистський лад Німеччини, мовилось про недалеку війну й захоплення Німеччиною України, учасники бесід захоплювались німецькою технікою і армією та ганили недолугість Червоної армії”). Засуджений 22.04.1937 Одеським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 29.05.1992 Верховним судом України. (П – 13321)

БОНДІНІ МАР’ЯН МАР’ЯНОВИЧ, 1885 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта вища (1914 року закінчив фізичний факультет університету в Швейцарії), без певних занять. Заарештований 18.03.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“у 1908 році виїхав до Швейцарії, у 1914-ому переїхав у Париж, де добровільно вступив на службу до французької армії, в 1917-ому вернувся в Росію, працював педагогом у Єлисаветграді”, “зрада Батьківщини: у жовтні 1941 року став працювати перекладачем в редакції газети “Українські вісті”; влітку 1942-го на підставі документів своєї матері, німецької підданої, прийняв німецьке громадянство, отримував німецьку харчову пайку та надбавку до зарплати; евакуювався разом з німцями у грудні 1943 року, але від Первомайська Миколаївської області вернувся серед березня 1944-го”). Засуджений 20.01.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11612)

БОНДІНІ ТАДЕУШ ІВАНОВИЧ, 1919 р.н., м.Кіровоград, поляк, освіта початкова, член ВЛКСМ, художник кінотеатру “Сивашець”. Заарештований 4.07.1941 УНКВС Кіровоградської області (антирадянська діяльність). Засуджений 24.07.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років заслання у Казахстан. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Разом з ним репресована сестра Козенко В.І., батько Бондіні Іван Антонович репресований у 1937 році. (П – 2657)

БОРИСЕНКО ОКСАНА ФЕДОРІВНА, 1909 р.н., м.Херсон, українка, освіта початкова, проживала в м.Миколаєві, хатня робітниця у працівника Миколаївського обкому ВКП(б). Заарештована 13.01.1948 управлінням МДБ Кіровоградської області (“восени 1942 року в Кіровограді дала підписку начальнику фельдпоста “Айнц-0” військової контррозвідки “Абверу” підполковнику Кафці про те, що є таємним агентом з псевдонімом “Енна”; від керівництва розвідки отримувала речі й гроші; в кінці 1943 року виїхала в Німеччину”). Засуджена 19.03.1948 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 26.11.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12843)

БОРОВИК МИКОЛА ВЛАСОВИЧ, 1876 р.н., с.Боровикове Вільшанського району Київської (нині Звенигородського Черкаської) області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер спиртзаводу. Заарештований 1.11.1937 Кіровським МВ НКВС (“член шпигунсько-диверсійної організації” – *див. Андрій Бзорик*). Засуджений 15.11.1937 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 22.11.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4073)

БОРОВИКОВ ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., м.Рига (Латвія), латиш, освіта початкова, член ВКП(б) у 1918-21 роках, проживав у м.Кіровограді, завгосп клубу “Металіст” заводу “Червона зірка”. Заарештований 3.12.1937 Кіровським МВ НКВС (“учасник латиської шпигунської організації”). Засуджений 12.01.1938 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 31.01.1938. Реабілітований 29.05.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4752)

БОРЧАН ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ, 1896 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня (комерційне училище і школа прапорщиків, 1915), писар здоровввідділу кавалерійського училища. У 1922 році за неявку для реєстрації білих офіцерів, приховування військового звання поручник був засуджений до 6 місяців неволі умовно; того ж року, боячись арешту й розстрілу, виїхав із селища Вільшанка Первомайського округу, перейшов польський кордон, у м.Кременці його затримали поляки на 10 днів, відправили назад в СРСР, вернувся у Вільшанку, працював секретарем сільради; згодом іще раз арештовувався Первомайським ДПУ, втік з-під варти у с.Лиса Гора, поїхав у м.Зінов’євськ, з’явився в ДПУ і зізнався, вчетверте арештований, пробув місяць під вартою, у лютому 1923 року засуджений до 6 місяців неволі. Вп’яте заарештований 22.09.1924 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“у 1919 році служив у денікінській комендатурі м.Єлисаветграда, в ескадроні ніс караульну службу, виїжджав на арешти та

обшуки селян на Чечорі, в Козирівці – в допитах участі не брав"). Одеським губернським судом 30.03.1925 справу закрито, з-під варти звільнений. Вшосте, працюючи грабарем, заарештований 8.06.1927 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("15.03.1927 при зустрічі із колишніми офіцерами білої армії Кричком і Підопригорою казав: "Як тільки почнуть гриміти гармати, я тут же продам свою тачку й коней і побіжу в білу армію; думаю, що тепер не знайдеться жодного офіцера, який би згодився воювати на боці червоних після того, як більшовики весь час переслідували офіцерство, намагаючись погіршити їхнє матеріальне становище; якби переді мною стояла дилема вмирати з голоду чи працювати на цих мерзотників-комуністів, то я зараз же без вагань надав би перевагу першому, бо ненавиджу комуністів усіма фібрами своєї душі; в усіх закладах самі жиди, а нашого брата офіцера тримають на окремому обліку й женуть всюди зі служби; всі офіцери мають пам'ятати, що ми є нащадками славного руського кадрового офіцерства, а тому справою слід довести, що не дозволимо ніяким жидам і комуністам над собою глумитись"). Засуджений 16.09.1927 особливою нарадою при колегії ОДПУ до позбавлення права проживати на Україні, у Москві, Ленінграді, Ростові-на-Дону, означених та прикордонних губерніях строком на 3 роки. Реабілітований 24.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8414, 7792)

БОТМАРЧУК ЛУКА ПАВЛОВИЧ, 1888 р.н., с.Чевіль Старовижівського району Волинської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар вагонного цеху ст.Кірове. Заарештований 28.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("в минулому член контрреволюційної офіцерської організації "Весна", в даний час продовжує агітувати залізничників проти радвлади: завербований 1929 року в офіцерську повстанську організацію Степаном Москаленком – *див. Онуфріївський район, книга четверта* – для виконання конкретних завдань – вчиняти диверсійні акти на залізниці шляхом руйнування рейок і пуску ешелонів під укіс"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 17.08.1942 в неволі від виразки шлунку. Реабілітований 29.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3754)

БОТНАР ЮХИМ ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, проживав у с.Плетений Ташлик Маловисківського району, хлібороб. Заарештований 25.08.1920 Єлисаветградським секретно-оперативним відділенням Миколаївської губЧК ("у 1919 році служив у денікінській Добровольчій армії, був начальником контррозвідки, брав участь в арештах радянських робітників, після відходу білогвардійців залишався для підпільної роботи"). Засуджений 2.10.1920 Єлисаветградською повітовою Надзвичайною комісією до розстрілу, вирок виконано 7.10.1920. Реабілітований 8.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14205)

БОЧКОВСЬКА ОЛЕНА ТАДЕЇВНА, 1900 р.н., м.Рівне, полька, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 2.12.1939 УНКВС Кіровоградської області (із свідчень Бочковської: "Коли в 1914 році наступали німці, то всіх службовців міської управи відправили в Росію, де я в 1925 році вийшла заміж, а в 1928-ому переїхала на батьківщину чоловіка, с.Червоновершка Компаніївського району, й ми стали жити в Зінов'євську"; із показань свідків: "Коли я читав статтю в газеті "Советская Украина" за 6 жовтня про звірства польських білобандитів, то Бочковська не всиділа на занятті, а озлоблена вийшла – це підтверджує її націоналістичні настрої", "Бочковська дорікала мені тим, що я розкуркулював батька її чоловіка у Червоновершці"). Засуджена 23.02.1940 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 7.04.1940 вирок скасовано, справа припинена, з-під варти звільнена. Чоловік, Ткаченко Омелян Петрович, 1900 р.н., у 1933 році "за спекуляцію" нарсудом був засуджений до 5 років неволі, а в 1937-ому "за агітацію проти радянської влади і сталінської Конституції" – трійкою УНКВС Одеської області до 3 років неволі. (П – 824)

БРАСЛАВСЬКИЙ СЕРГІЙ ДЕНИСОВИЧ, 1913 р.н., с.Семенівка Великобагачанського району Полтавської області, освіта 3 класи, проживав у м.Кіровограді, шофер за фахом, ремонтний робітник залізничної станції. Заарештований 20.08.1947 УМДБ Кіровоградської області ("22 травня 1947 року відправив у редакцію газети "Известия" анонімний лист різкого антирадянського змісту з наклепами на компартію, органи радвлади та керівників партії; через місяць аналогічного листа було відправлено у редакцію газети "Кіровоградська правда"; "причиною написання листів стало його звільнення з роботи у квітні 1947 року, яке він вважав неправомірним, це його, що утримував двох дітей, 4-ьох та 2-ох років, і вагітну дружину, й озлобило стосовно окремих місцевих керівників"). Засуджений 29.09.1947

Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 29.04.1960 Верховним судом УРСР. (П – 5214)

БРАУН ДАНИЛО ВІЛЬГЕЛЬМОВИЧ, 1892 р.н., с.Кумільовка Вільненської губернії, німець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. У 1930 році засуджувався за контрреволюційну діяльність до 5 років неволі. Вдруге заарештований 7.12.1936 Кіровським МВ НКВС ("антирадянська агітація, проповідник громади баптистів"). Засуджений 2.10.1937 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 18.12.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 12880)

БРАУН ЕМІЛЬ АНДРІЙОВИЧ, 1913 р.н., с.Розенфельд Тарасо-Шевченківської сільради Роздільнянського (нині Василівської сільради Біляївського) району Одеської області, німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, вантажник "Союзборошна". Заарештований 19.06.1937 Кіровським МВ НКВС ("контрреволюційна фашистська діяльність" – *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

БРАУН МАГДАЛИНА ДМИТРІВНА, 1918 р.н., м.Нижньоудинськ Іркутської області (Росія), німкеня, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, рахівник заводу "Червона зірка". Заарештована 26.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("активний член контрреволюційної німецької націоналістичної організації"). Засуджена 27.11.1937 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітована 28.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3862)

БРЕЙТЛІНГ ГУСТАВ ЯКОВИЧ, 1913 р.н., с.Малозименове Великомихайлівського району Одеської області, німець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, рахівник вантажконтори ст.Кірово-Українська. Заарештований 27.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("будучи фашистськи налаштованим, мав тісні стосунки з учасниками фашистської куркульської організації Шифмахером, Бергером та іншими; являючись сексотом органів НКВС, навмисне дешифрувався і свідомо відводив удар від розгрому контрреволюційних кадрів"). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 4.06.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5216)

БРИК ГРИГОРІЙ ФЕДОТОВИЧ, 1879 р.н., с.Лелеківка (нині в складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, хлібороб. У 1921 році за участь у змові і підпалі майна голови комітету незаможних селян був засуджений до 1 року неволі, у 1929 році розкуркулений. Вдруге заарештований 20.10.1930 Зінов'євським РВ ДПУ ("в роки громадянської війни мав зв'язок із денікінцями; втік із заслання після розкуркулення"). Зінов'євським РВ ДПУ 1.06.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Втретє, працюючи столяром і слюсарем колгоспу ім.1-го серпня, заарештований 8.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("вів антирадянську агітацію проти продажу хліба державі, підписки на державну позику, зірвав двоє колгоспних зборів"). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 8.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 1431, 4125)

БРИК ДАНИЛО ЙОСИПОВИЧ, 1902 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта середня, член ВКП(б) у 1922-1927 роках, військовослужбовець, командир 29-го кавалерійського полку. Заарештований 28.02.1938 УНКВС Житомирської області ("член антирадянської військово-фашистської змови"). Засуджений 6.10.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 6.10.1938. Реабілітований 19.02.1959 Верховним судом СРСР. (П – 5606)

БРИК МИКОЛА ГРИГОРОВИЧ, 1910 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, робітник. Заарештований 2.02.1944 Кіровоградським РВ НКДБ ("із сім'ї куркулів, у 1942 році повернувся у с.Лелеківку і зайняв хату, що належала йому до розкуркулення, працював завгоспом громадського двору №34"). Засуджений 8.04.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 17.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12874)

БРОВЧЕНКО ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., м.Акерман (нині Білгород-Дністровський) Одеської області, росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тесля, на тимчасових роботах. У 1927 році був засуджений до 2 років тюрми "за пограбування", у 1933-ому "за спробу нелегального перетину кордону в Румунію" – до 3 років концтабору на БАМі. Втретє заарештований 17.03.1938 Кіровським МВ НКВС ("у 1924 році нелегально перейшов із румунської території на радянську; у 1935-

му після ув'язнення вернувся до Одеси, але через відмову в прописці приїхав у Кірове до *Йосипа Вдовенка*, який ще в 1919 році нелегально перейшов румунський кордон, проліз у лави членів ВКП(б) і тепер викривляв лінію партії на селі: під час виборів у Верховну раду намагався зірвати кампанію, вихваляв розстріляних ворогів народу Бухаріна, Троцького, Тухачевського; Бровченко підтримував тісні стосунки із Вдовенком, вів антирадянську агітацію"). Засуджений 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 28.09.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8542)

БРОДЖІ ПАВЛО САЛЬВАТОРОВИЧ, 1857 р.н., м.Одеса, італієць, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 4.02.1927 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("італійський підданий, колишній акціонер заводу братів Ельворті – із 1908 року мав 8 акцій по 4 тисячі рублів кожна, він і нині проживає в Зінов'євську, після націоналізації й перейменування працює тут контролером-бухгалтером; систематично листується з колишнім власником заводу "Червона зірка" Робертом Ельворті, що проживає в Англії, і передає йому відомості про завод, що мають характер економічного шпигунства", "при обшуку в квартирі на Київській, 32 вилучено листування: з італійським консульством в Одесі – на 47 аркушах, з Ельворті – на 49, з італійським посольством у Москві – на 2, різне листування на 60 аркушах"). Засуджений 13.01.1928 особливою нарадою ОДПУ до вислання за межі СРСР. Вислання припинили 25.05.1928 з причини хвороби. (П – 3961)

БРОДСЬКИЙ АБРАМ ЯКОВИЧ, 1905 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта середня, член ВКП(б) до листопада 1941 року, проживав у м.Кишиневі (Молдова), перед війною інструктор оргмасового відділу обкому партії, в Червоній армії з 23.06.1941. У січні 1942 року за мародерство був засуджений до 8 років неволі з розжалуванням у посаді та військовому званні, покарання замінено відправленням на фронт. Вдруге заарештований 5.02.1942 особливим відділом НКВС 34-го району авіабазування ("розжалуваний колишній помічник командира роти з технічної частини 234 ОБОС 28 січня 1942 року прибув у м.Ровеньки Луганської області в розпорядження райвійськкомату для відправлення на фронт, вів серед червоноармійців антирадянську агітацію: тюрми переповнені невинними людьми, в армії погане харчування"). Військовою прокуратурою 34-го району авіабазування 13.02.1942 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 4671)

БРОДСЬКИЙ БОРИС ГРИГОРОВИЧ, 1892 р.н., м.Сімферополь, українець, освіта початкова, виключений з ВКП(б) у 1936 році, проживав у м.Кіровограді, робітник артілі "Віялка". Заарештований 26.08.1937 Кіровським МВ НКВС ("захищав ворогів народу, зводив наклепи на керівників партії та уряду"). Засуджений 1.03.1938 Миколаївським облсудом до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 15.10.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8472)

БРОДСЬКИЙ ВОЛОДИМИР МАР'ЯНОВИЧ, 1904 р.н., с.Якушинці Вінницького району Вінницької області, українець, освіта початкова, виключений з ВКП(б) у 1935 році, проживав у м.Кіровограді, інструктор міжрайпромспілки. Заарештований 15.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("контрреволюційна націоналістична агітація"). Засуджений 7.12.1937 НКВС і прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 20.06.1959 Верховним судом УРСР. (П – 4804)

БРОНСЬКИЙ АНДРІЙ СВИРИДОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, приватний візник. Заарештований 28.06.1932 Зінов'євським МВ ДПУ ("учасник організованої групи, що займалася розкраданням продтоварів" – *див. Василь Чернявський*). Засуджений 21.09.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11596)

БРОНШТЕЙН СЕМЕН МИКОЛАЙОВИЧ, 1884 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, колишній член партії есерів, столяр за фахом, пенсіонер. Заарештований 6.03.1938 Кіровським МВ НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації, антирадянська діяльність"; із свідчень Бронштейна: "Переконаним есером я був до 1918 року, згодом порвав з есерівським рухом, а повернувся вже десь у 1923-24 роках до підпільної есерівської організації, підтримував зв'язок до 1933 року, коли став інвалідом"). Помер 7.05.1938 у тюрмі НКВС м.Кіровограда. Кіровським міськвідділом НКВС 9.09.1938 справу припинено. (П – 8458)

БРУСИЛОВСЬКИЙ ПЕТРО ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1906 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта вища військова, проживав у м.Саранську (Мордовія), у Червоній армії з жовтня 1931 року, начальник майстерень

військового складу №62, військовий інженер 3-го рангу. Заарештований 28.04.1938 5-им відділом управління Держбезпеки НКВС Мордовської АРСР ("підозрювався у шпигунстві та диверсійній діяльності"; із свідчень Брусиловського 16 лютого 1939 року: "До мене особисто під час усього ходу слідства фізичні методи впливу не застосовувались; єдине лиш – погрози, що мене поб'ють і змусять стояти на ногах, якщо я відмовлюсь підписати протокол допиту, складений самим слідчим без моєї участі"). Особливим відділом НКВС Московського військового округу 24.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5784)

БУГАЙОВ ПИЛИП ЯКОВИЧ, 1881 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член партії есерів у 1905-22 роках, майстер ливарного цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 30.01.1936 Кіровським МВ НКВС ("у 1931 році з групою ливарників заводу брав участь у змові не виходити на роботу; учасник контрреволюційної троцькістської організації в м.Одесі"). Засуджений 15.05.1936 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, помер 4.06.1936 у в'язниці. Реабілітований 12.04.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4258)

БУДАШ-КРАВЧЕНКО ДОРА ТЕРЕНТІЇВНА, 1903 р.н., с.Вавилове Снігурівського району Миколаївської області, українка, освіта незакінчена вища педагогічна (жіноча гімназія, Миколаївський педінститут, перший курс), проживала у м.Кіровограді, вчителька української і російської мов 20-ої неповної середньої школи. Заарештована 30.10.1945 УНКДБ Кіровоградської області ("разом із своїм чоловіком Будашем Іваном Васильовичем – 1901 р.н., с.Холявине Чернігівської області, освіта вища, у 1925 році закінчив Чернігівський педінститут, на початку німецької окупації працював секретарем редакції газети "Український голос", згодом секретарем облземвідділу, з 1943-го агротехніком Созонівської дослідної станції – з осені 1942 по січень 1943 року надавали свою квартиру для конспіративної роботи проводу ОУН, переховували членів ОУН Німець Ганну Михайлівну, Вуйка та інших; 28 січня 1943 року прийняла від оунівця валізу з націоналістичною літературою, того ж дня література була вилучена німецькою жандармерією, чоловіка заарештували й доля його невідома"). Засуджена 9.04.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Покарання відбувала в Піщаному таборі МДБ СРСР м.Караганда, Казахстан; звільнена у квітні 1955 року. Реабілітована 14.02.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 2535)

БУДЯНСЬКИЙ МИКОЛА ПАВЛОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта незакінчена вища, бухгалтер тресту їдалень та ресторанів. Заарештований у грудні 1937 року Кіровським міськвідділом НКВС ("член контрреволюційної військової організації, що ставила мету вербувати нових членів, шляхом збройного повстання повалити радянську владу"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано в червні 1938 року. Реабілітований 15.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3896)

БУДЬКО ІВАН АДАМОВИЧ, 1896 р.н., с.Лібашеве Пінського повіту (Білорусія), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, токар механічного цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("провадив систематичну націоналістичну агітацію серед робітників, вихваляв лад у Польщі, зводив наклепи на радянську владу"). Засуджений 16.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.05.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4324)

БУЗИНСЬКИЙ АНТІН ФРАНЦОВИЧ, 1910 р.н., с.Мала Деребчинка Шаргородського району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вантажник на залізниці. Заарештований 17.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("виявляв націоналістичні настрої"). Управлінням ДБ Кіровського МВ НКВС 26.04.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2408)

БУЗЬКО АНТОН ФЕДОРОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 2 класи, член ВКП(б) з 1931 року, заступник директора їдальні №2 Кіровського відділу військторгу на аеродромі. Заарештований 22.09.1937 особливим відділом УДБ НКВС 15-ої авіабригади ("проживаючи на Великій Балці, мав куркульське господарство, яке у 1929-30 роках розпродав і за виручені гроші в місті купив цегляний дім, частина його хазяйства сільрадою була конфіскована й передана в колгосп; у період колективізації підтримував стосунки з куркулями й есером Герасимом Тарасенком, з яким спільно виступав на зборах селян, агітуючи проти колективної праці; завідуючи підсобним господарством 15-ої авіабригади, розкрадав

соціалістичну власність – тисячу пудів сіна; в їдальні займався шкідницькою діяльністю, спрямованою на зрив громадського харчування літньо-технічного складу, приготовляючи їжу із неякісних продуктів, зумисне псуючи продукти, які отримував зі складу, чим викликав невдоволення льотчиків і техніків”). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах – Бамлаг Далекосхідного краю. Трійкою УНКВС Далекосхідного краю у 1938 році засуджений до розстрілу (за повідомленням управління КДБ Хабаровського краю, Росія, від 17.12.1954). Реабілітований 1.03.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3357)

БУРКСЕР ЄВГЕНІЯ ГРИГОРІВНА, 1873 р.н., м.Кіровоград, росіянка, освіта середня, член партії лівих есерів у 1917 році, проживала в м.Олександрії, канцеляристка-друкарка, викладач німецької мови вечірнього робітничого технікуму ім.Профінтерну, завідувач культурно-освітньою секцією при робітничо-селянській інспекції. Заарештована 19.03.1921 Олександрійською повітовою міліцією (“була взята заручницею політбюро в 1921 році під час Кронштадтського повстання”, підозрювалась у ворожому ставленні до радвлади). Олександрійською повітовою міліцією 18.04.1921 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 3521)

БУЛАВЕНКО ДМИТРО ЯКОВИЧ, 1897 р.н., м.Сміла Черкаської області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, інспектор з ліквідації неписьменності та українізації. Заарештований 7.07.1927 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“антирадянська агітація, зв’язки з колишніми петлюрівцями”). Засуджений 16.09.1927 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання у Казахстан. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 23.12.1930 позбавлений права проживати в Україні, Дагестані, Московській та Ленінградській областях. Відбув заслання 23.12.1933, поселився у м.Актюбінську. Реабілітований 25.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14187)

БУЛГАКОВ ОЛЕКСАНДР ПАНАСОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 23.04.1945 управлінням НКВС Кіровоградської області (“під час німецької окупації працював завідувачем їдальні на кіровоградській шахті “Бурвугілля”, систематично серед шахтарів провадив антирадянську агітацію: в обідню перерву читав газетні зведення німецького командування, вихваляв німецькі порядки; у 1942 році організував збір міді для потреб німецької армії; у 1943 році заявив у німецьку жандармерію на лікаря шахти Шатрова, що він єврей – лікаря арештували, били, далі доля його невідома”). Засуджений 13.06.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудовий табір з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 26.11.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13707)

БУР’ЯНОВ АНДРІЙ КУПРІЯНОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, член ВКП(б) у 1924-35 роках, стругальник по металу заводу “Більшовик”. Заарештований 9.09.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна діяльність, шкідництво). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення в далеких таборах. Реабілітований 18.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3386)

БУРКО ІВАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1891 р.н., с.Новомиколаївка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тесля. Заарештований 27.11.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 26.01.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4044)

БУРЛАКА-ВОВК ІВАН ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Гнилиця Малодівицького (нині Прилуцького) району Чернігівської області, українець, освіта незакінчена вища, член ВКП(б) з 1920 року, проживав у м.Кіровограді, 2-й секретар міськкому партії. Заарештований 2.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член контрреволюційної терористичної організації правих з 1935 року, підтримував тісні зв’язки з членами українського центру правих, зокрема Гонтарем, за завданням якого провадив шкідницьку діяльність у сільському господарстві і в галузі пропаганди”). Засуджений 23.09.1937 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.09.1937 у м.Одесі. Реабілітований 20.10.1956 Верховним судом СРСР. (П – 3912)

БУРТМАН ГЕОРГІЙ ГЕОРГІЙОВИЧ, 1876 р.н., с.Поленка Пензенського району Куйбишевської області (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, рахівник “Військсантехбуду”. Заарештований 13.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член шпигунсько-

диверсійної підпільної організації” – *див. Іван Дунін-Марцинкевич*). Засуджений 26.11.1937 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.12.1937. Реабілітований 8.10.1957 трибуналом Білоруського військового округу. (П – 4016)

БУРЯЧКОВСЬКИЙ АРХИП ІСАКОВИЧ, 1878 р.н., с.Акмечетські Ставки Доманівського району Миколаївської області, українець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер артілі “Граверметал”. У 1919 році арештовувався ЧК за контрреволюційну діяльність. Вдруге заарештований 16.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“належність у 1937 році до антирадянської польської повстанської організації, яка займалася шкідницькою діяльністю на виробництві” – по справі проходить четверо осіб, усі розстріляні). Засуджений 8.10.1938 трійкою НКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 31.10.1938. Реабілітований 11.03.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4255)

БУТЕНКО НЕОНІЛА ІВАНІВНА, 1920 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня технічна, технік заводу “Червона зірка”. Заарештована 26.01.1944 Кіровоградським УНКДБ (підозрювалась у співробітництві з німецькою окупаційною владою в роки війни). Кіровоградським УНКДБ 29.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2038)

БУТЕНКО ОЛЕКСАНДР ГРИГОРОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища (інститут сільськогосподарського машинобудування), член ВКП(б), начальник відділу технічного контролю заводу “Більшовик”. Заарештований 9.09.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна, шкідницька діяльність). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення в далеких таборах. Реабілітований 18.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3386)

БУТМІ-ДЕ-КАЦМАН АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1892 р.н., м.Москва (Росія), росіянин, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Проживаючи в Одесі, заарештований 29.01.1931 органами ДПУ і засуджений до 5 років неволі “як член контрреволюційної офіцерської організації “Весна”. Вдруге заарештований 3.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1922-31 роках працював викладачем математики й механіки в Одеській артилерійській школі й інституті інженерів водного господарства, перше ув’язнення відбував у м.Котлас, у 1936-ому вернувся з заслання; 27 серпня 1937 року прибув у Кірове шукати роботу, бо через судимість йому не дозволяли мешкати в Одесі”; “24 вересня я пішов прогулятись містом: з Балашівської греблі спостерігав, як у річці купають коней, як плавають човни і ловлять рибу, але на переході дерев’яного містка мене затримав охоронець мосту й відвів у міліцію, потім вчинили обшук на квартирі, але нічого не знайшли й відпустили” – із свідчень затриманого; звинувачення: “з метою шпигунства відвідав територію Кіровоградської районної електростанції, де здійснив зарисовки станції і Балашівського мосту, які мають військово-стратегічне значення”). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 8.01.1960 трибуналом Київського військового округу. (П – 4984)

ВАЙНЕР САМУЇЛ МОЙСЕЙОВИЧ, 1903 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, перукар. Заарештований 23.04.1929 Зінов’євським МВ ДПУ (антирадянська агітація: “отримав листівку троцькістського змісту від Бориса Теверовського” – *див. Давид Губар*). Надзвичайною сесією Зінов’євського окрсуду 15.10.1929 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 965)

ВАЙРАУХ ОЛЕКСАНДРА ДАНИЛІВНА, 1914 р.н., росіянка, освіта середня спеціальна (машинобудівний технікум), без певних занять. Заарештована 19.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“дівоче прізвище Трігер; у 1937-40 роках працювала у 2-ому обласному Сталінському театрі м.Костянтинівка, у серпні 1940-го вернулась у Кірове, працювала на цукерковій фабриці, з 26.06.1941 до серпня – секретаркою редакції газети “Кіровоградська правда”; чоловік Олександр Олександрович Вайраух під час німецької окупації працював у театрі актором, помічником режисера й інспектором сцени, отримував як актор щодня пайку: 400-500 грам хліба, 70-80 – м’яса, 30-40 масла, 30 цукру, 30-40 круп, 10-15 кофе, 2-5 грами чаю, 9.12.1943 евакуювався в напрямку Вінниці”; підозрювалась у зрадницькій діяльності в роки німецької окупації: “громадянку З. двічі поліція викликала на предмет допиту про сина, який перед війною служив у НКВС – видала її начеб Олександра Вайраух”; “у грудні 1943 року мати її Явдокія Сенкевич погрожувала радянським літакам, які бомбили Кіровоград: “Однак не бувати тут вам, ванькам!”; “восени 1943 року Таїсу Янковську арештувала поліція за крадіжку вугілля на залізниці, 7 днів вона перебувала під вартою в поліції по вулиці Калініна – двічі Вайраух носила їй продукти харчування й водила дитину на побачення з матір’ю”). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 21.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2250)

ВАЙСЕР ОЛЕКСАНДР МИРОНОВИЧ (МАРКОВИЧ), 1897 р.н., м.Акерман (нині Білгород-Дністровський), єврей, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер аптекоуправління. Заарештований 2.07.1938 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація). Кіровським МВ НКВС 8.01.1939 справа припинена , з-під варти звільнений. (П – 2015)

ВАЛЮШЕК ПАНТЕЛІЙ КОРНІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Лиса Гора Благодатнівського (нині Первомайського) району Миколаївської області, українець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, головний бухгалтер будинку інвалідів. Заарештований 9.02.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 7-ої гвардійської армії (колишній унтер-офіцер царської армії, із свідчень на суді: “Вина моя в тому, що серед службовців будинку інвалідів вів антирадянську агітацію: на одному із плакатів була зображена п’ятикутна зірка, всередину якої спрямована блискавка – я пояснював, що зірка – це Радянський Союз, а стріла означає блискавичний удар Німеччини по СРСР, який буде розбитий, оскільки не має ні техніки, ні озброєння, а в Німеччини багато літаків, танків і навчені війська; я казав, що німці розпустять колгоспи й роздадуть селянам землю”, “син Віталій, 1925 р.н., електромонтер німецької військової частини, у грудні 1943 року евакуювався разом з німцями на захід”). Засуджений 15.03.1944 військовим трибуналом 7-ої гвардійської армії до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 24.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12738)

ВАРГАЧОВ СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1908 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта незакінчена вища музична та середня спеціальна педагогічна, член ВЛКСМ з 1932 року, актор концертно-естрадного бюро. Заарештований 15.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“в період німецької окупації з серпня 1941 року працював кореспондентом газети “Український голос”, публікував статті націоналістичного змісту, входив до групи Організації українських націоналістів, брав участь у нарадах групи, поширював націоналістичну літературу “За що борються українські націоналісти” – *див. Костянтин Россохін, Кіровоград; Пархом Ходак, Бобринецький район, книга перша; Іван Шевченко, Новоукраїнський район, книга третя*). Засуджений 12.10.1944 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 1.03.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 12989)

ВАРЕН ГЕНРІХ ГУСТАВОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, німець, освіта вища (Казанський університет, 1931), проживав у м.Пушкіно Ленінградської області, Росія, викладач Артилерійських Червонопрапорних курсів вдосконалення командного складу (АККУКС), полковник РСЧА. Заарештований 22.06.1938 особливим відділом Лужського табзбору на підставі ордера УНКВС Ленінградської області (“учасник контрреволюційної офіцерської монархічної групи, яка вела підривну роботу на курсах” “вів антирадянську агітацію: “Заходи радвлади, розраховані на побудову соціалізму в країні, приводять не до соціалізму, а до голоду і злиднів, суцільна колективізація і ліквідація куркульства як класу довели до того, що колишня житниця Європи Росія нині не має хліба прогодувати своє населення”). Засуджений 9.06.1939 447-им військовим трибуналом до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах, позбавлення громадянських прав на 4 роки та військового звання полковник. Реабілітований 26.06.1991 Головною військовою прокуратурою. (П – 12688)

ВАСИЛЕВСЬКИЙ ВАСИЛЬ МИКОЛАЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Івахнівці Кам’янець-Подільського району тієї ж (нині Чемеровецького Хмельницької) області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді з 1936 року, вантажник шахти “Піонер”. Заарештований 1.07.1941 Кіровоградським УНКДБ (“у 1919-20 роках служив співробітником ЧК м.Балти Одеської області; до 1933 року служив псаломщиком у церкві; систематично провадив антирадянську діяльність серед гірників, зводив наклепи на радянську дійсність, висловлював капітулянтські настрої стосовно керівників партії і уряду” – *див. також Василь Карпачевський, Кіровоград; Сергій Задорожний, Новоукраїнський район, книга 3-я; Дмитро Сухонос, Кіровоградський район, книга 2-а*). Засуджений 14.07.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Помер 14.12.1941 в неволі – Татарська АРСР, Росія (із повідомлення, надісланого дружині у 1964 році). Реабілітований 25.12.1965 Верховним судом УРСР. (П – 8020)

ВАСИЛЕВСЬКИЙ ЛЮДВІГ СТАНІСЛАВОВИЧ, 1912 р.н., м.Рибниця (Молдова), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар артілі “Віялка”. Заарештований 12.02.1938 Кіровським

міськвідділом НКВС (“контрреволюційна діяльність: шкідництво – систематично і в великій кількості випускав браковані голівки до болторізних верстатів; провадив антирадянську агітацію про тяжке життя робітників у СРСР; підтримував зв’язки з Польщею”). Засуджений 29.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10758)

ВАСИЛЕНКО КАРПО МИХАЙЛОВИЧ, 1877 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, колгоспник. У 1933-ому році двічі притягувався до кримінальної відповідальності за контрреволюційну діяльність. Втретє заарештований 8.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“у 1921 році брав участь у куркульських самосудах над бідняками, у підпалі майна комітету незаможних селян; у 1937-ому чинив шкідництво: під час посівної кампанії в тракторах і сівалках відкручував гайки, щоб це привело до поломки колективну техніку; агітував колгоспників приватні залишки хліба не продавати державі”). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 8.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4125)

ВАСИЛИШИН ОЛЕКСІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1884 р.н., с.Довжок Кам’янець-Подільського району Хмельницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, робітник заводу “Червона зірка” – візник із власним конем. Заарештований 16.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“вів антирадянську агітацію серед робітників заводу: розповідав анекдоти наклепницького змісту на адресу керівників партії й уряду, розповсюджував провокаційні чутки про селянські повстання на Кавказі, в Ростові, Саратові та інших містах”). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1512)

ВАСИЛЬЄВ КОСТЯНТИН ФЕДОРОВИЧ, 1863 р.н., Ленінградська область (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, член трудової артілі відповідальних працівників. Заарештований 24.04.1920 Херсонсько-Миколаївською губЧК по боротьбі з контрреволюцією, спекуляцією, саботажем, посадовими злочинами і бандитизмом (“служив приставом м.Овідіополя під час денікінської влади, допомагав денікінській армії”). Засуджений 13.09.1920 колегією Херсонсько-Миколаївської ГубЧК до розстрілу, дати виконання вироку у справі немає. Реабілітований 22.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14242)

ВАСИЛЬЄВ МИКОЛА КОСТЯНТИНОВИЧ, 1884 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта початкова. Заарештований 24.04.1920 Херсонсько-Миколаївською губЧК по боротьбі з контрреволюцією, спекуляцією, саботажем, посадовими злочинами і бандитизмом (“у грудні 1919 року при евакуації денікінців як канцелярський службовець Єлисаветградського казначейства супроводжував цінності в м.Одесу”). Засуджений 13.09.1920 колегією Херсонсько-Миколаївської ГубЧК до ув’язнення на час розслідування справи. Реабілітований 22.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14242)

ВАСИЛЬЄВ МИХАЙЛО КІНДРАТОВИЧ, 1892 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, черговий кочегар паровозів при депо залізничної станції м.Кіровограда. Заарештований 20.05.1944 Кіровоградським РВ НКВС (“в роки німецької окупації працював соцьким сільської управи, зводив наклепи на радвладу, разом із старостами сільуправи і громадського двору відбирав у селян худобу для потреб німецької армії, брав участь у відправленні молоді на роботи в Німеччину”). Засуджений 1.09.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 7.05.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13895)

ВАСИЛЬЄВ СЕРГІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1901 р.н., с.Далекуша Калінінської області (Росія), росіянин, освіта вища, член ВКП(б) до 1927 року, проживав у м.Кіровограді, токар заводу “Озет”. Заарештований 14.07.1936 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація, троцькістська діяльність). Засуджений 13.05.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою МДБ 8.07.1950 висланий на поселення в Красноярський край, Росія. Реабілітований 9.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5066)

ВАСИЛЬЄВА КАТЕРИНА ДЕНИСІВНА, 1872 р.н., м.Кременчук Полтавської області, росіянка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 27.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у злочинній діяльності в роки німецько-фашистської

окупації). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 9.03.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2135)

ВАТЕН ФЕЛІКС ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., м.Гельсінгфорс (Фінляндія), швед, освіта середня, у 1920-32 роках член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, бухгалтер управління ринками. Заарештований 7.07.1938 Кіровським МВ НКВС (“до 1916 року проживав у Фінляндії, переведений працювати у Петроградську митницю, залишився жити в Росії; у 1918 році був начальником мінометної команди 1-го добровільного фінського стрілецького полку Червоної армії, у 1918-20-их помічником комісара 480-го стрілецького полку, інтернований у Німеччину – тоді ж завербований агентом фінської розвідки Рах’я, займався шпигунсько-вербувальною і диверсійною роботою на користь фінських розвідорганів: у 1927 році спалив лісопильний завод”). Засуджений 3.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 3.11.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9139)

ВАЩЕНКО ЮХИМ ОХРІМОВИЧ, 1890 р.н., с.Нова Кам’янка Великоолександрівського району Херсонської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вантажник. У 1930 році за невиконання плану хлібозаготівельних робіт висланий на 3 роки за межі округу з конфіскацією майна. Вдруге заарештований 12.03.1933 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (“розповідав антирадянські анекдоти, висміював заходи влади”). Засуджений 20.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 26.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Брати Пилип та Марко розкуркулені у 1929 році. (П – 7701)

ВДОВЕНКО ЙОСИП КУЗЬМОВИЧ, 1899 р.н., м.Білгород-Дністровський Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, столяр заводу “Червона зірка”. Заарештований 10.02.1938 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація, підтримував зв’язок з Румунією). Кіровоградською облпрокуратурою 13.07.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2525)

ВДОВЕНКО ОКСАНА ТИМОФІЇВНА, 1905 р.н., с.Четвертинівка Тульчинського (нині Томашпільського) району Вінницької області, українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 28.04.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація, наклепи на радянську владу і Червону армію).Засуджена 13.07.1944 трибуналом військ НКВС до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 10.03.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13136)

ВЕНДЕРМАН ЕММА ДАВИДІВНА, 1911 р.н., м.Одеса, німкеня, неписьменна, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 29.05.1944 управлінням НКВС Кіровоградської області (“у 1942 році пішла на службу до німців перекладачем, пропрацювала два місяці, прийняла німецьке підданство райхсдойч, користувалась усіма пільгами німецької влади, звільнялась від усіх податків і платежів, отримувала продукти із спецмагазинів, мала перепустку для евакуації в німецький тил; сестра Лідія Скліфус, райхсдойч з 1941 року, евакуювалась за німцями разом із чоловіком Григорієм та дітьми”). Засуджена 7.10.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у Чорногорському спецтаборі з конфіскацією майна. Реабілітована 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12197)

ВЕНІНГЕР АНТОН ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Страсбург Зельцського (нова назва с.Кучурган Роздільнянського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вантажник 8-го млина “Союзборошна”. Заарештований 2.06.1937 Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної фашистської групи, націоналістична діяльність” – *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

ВЕНЧИК ПЕТРО ФРАНЦОВИЧ, 1906 р.н., с.Халаїмгородок Вчорайшенського району Київської (нині с.Городок Ружинського Житомирської) області, поляк, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, начальник боєживлення міського Тсоавіахіму. Заарештований 20.07.1936 Кіровським МВ НКВС (антирадянська діяльність: “разом із Георгієм Флюгелем був членом контрреволюційного троцькістського угруповання, заснованого у 1926 році, спрямовував дії на підрив заходів партії й уряду, збирався нелегально перетнути кордон з метою провокаційною”). Засуджений 23.09.1936 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Звільнився з Севвостлагу у 1946 році. Реабілітований 10.01.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 7872)

ВЕРБИЦЬКИЙ ЙОСИП АДОЛЬФОВИЧ, 1915 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта середня (7 класів школи, 2 курси технікуму), проживав до армії на ст.Біра (Єврейська автономна область), у м.Свободний Амурської області, курсант школи зв'язку молодшого командного складу. Заарештований 28.11.1937 особливим відділом ГУДБ НКВС 18 стрілецького корпусу ("провадив контрреволюційну агітацію проти членів Політбюро ЦК ВКП(б), підтримав троцькістський виступ колишнього комісара школи Сафронова, виказував незадоволення якістю харчування у їдальні, під час політзанять про вибори у Верховну раду висловився: "За товариша Сталіна агітувати не потрібно, він і так пройде"). Трибуналом 18 СК 26.02.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7549)

ВЕРГЕЛЕС МАКСИМ ФЕДОТОВИЧ, 1892 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 9.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("на початку 1930 років вів антирадянську агітацію проти колективізації, організовував масове розбирання усуспільненого майна; закликав колгоспників не продавати хліб державі зі своїх запасів, зірвав двоє колгоспних зборів з розгляду цього питання"). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 8.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4125)

ВЕРГЕЛЕС САВА МИХАЙЛОВИЧ, 1888 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1920-29 роках, проживав у м.Кіровограді, контролер заводу "Червона зірка". Заарештований 28.07.1937 Кіровським МВ НКВС (агітація проти підписки на держпозику, шкідницька діяльність). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Кіровоградської області 28.09.1939 справу припинено. Брат Дорош у 1920-му розстріляний за дезертирство з Червоної армії. (П – 1925).

ВЕРГЕЛЕС ЯРЕМА ФЕДОТОВИЧ, 1884 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, касир "Сільгосппостачання". Заарештований 27.11.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 5.05.1939 Кіровоградським облсудом до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 23.06.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13471)

ВЕРЕМЕЄВ ЛУКА ОХРІМОВИЧ, 1883 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, робітник. У 1930 році розкуркулений, засуджений у 1932-му до 3 років заслання. Вдруге заарештований 13.09.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна діяльність проти підписки на державну позику, вихваляв дореволюційний лад). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 8.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 1609)

ВЕРЕМЕЄВА ТАМАРА ПАНТЕЛІЇВНА, 1914 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта 7 класів, без певних занять. Заарештована 3.02.1944 Кіровоградським НКДБ ("в роки окупації працювала прибиральницею німецької військової частини зв'язку; мала стосунки з німецькими офіцерами, зводила наклепи на радвладу"). Засуджена трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з конфіскацією майна. Реабілітована 24.04.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 2489)

ВЕРЛОП ГРИГОРІЙ ВІЛЬГЕЛЬМОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня, проживав у м.Одеса, військовослужбовець із червня 1941 року, рядовий 166-го полку 55-ої гвардійської стрілецької дивізії. Заарештований 7.01.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 55-ої стрілецької дивізії (антирадянська діяльність: " перебуваючи на території Східної Прусії, систематично вів серед військовиків антирадянську агітацію, вихваляв порядки й умови життя у фашистській Німеччині: будівлі, посуд та інші предмети домашнього вжитку – порівнював усе з тим, що є в Росії не на користь останньої: "У німців добрі конюшні – у нас таких нема, у нас житлові будинки гірші, ніж у них приміщення для худоби", "при читанні дивізійної газети "Червоноармійська правда" в день Конституції 5 грудня 1944 року, де була надрукована патріотична стаття під назвою "Як я люблю свою Батьківщину", Верлоп запитав: "Весело написано чи онанізм?" в розумінні – скучно?"; "трохи володів німецькою мовою, не раз читав та проглядав німецькі журнали, в тому числі книгу Адольфа Гітлера "Mein Kampf", пояснював друзям: "Гітлер багато зробив для свого народу, тому народ його так любить і підтримує на війні", "зводив наклепи на Героя Радянського Союзу Зою Космодем'янську"). Засуджений 20.01.1945 військовим трибуналом 55-ї

гвардійської дивізії до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки та медалі "За відвагу". Реабілітований 26.02.1957 трибуналом Прикарпатського військового округу. (П – 6975)

ВЕРТУШКІН ВІКТОР МИКОЛАЙОВИЧ, 1893 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня. Заарештований 10.04.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 6-ї армії (в роки німецької окупації служив у поліції). Управлінням Інтлагу МВС 9.07.1946 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5496)

ВЕРХОВСЬКИЙ ДАВИД ЙОСИПОВИЧ, 1903 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, завідувач метизвідділу міжрайбази облспоживспілки. Заарештований 4.01.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("член сіоністської організації, яка провадила контрреволюційну діяльність, спрямовану проти заходів радвлади: агітація, шкідництво, шпигунство" – *див. Соломон Медовий*). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.07.1938. Реабілітований 24.04.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4848)

ВЕРХОВСЬКИЙ ШИМОН ФАЙВЕЛЬОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, різноробочий ливарного цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 6.05.1929 Зінов'євським МВ ДПУ (антирадянська агітація: "отримав від Давида Губаря листівки троцькістського змісту, передав для ознайомлення Борису Теверовському, а вже той у свою чергу Самуїлові Вайнеру"). Надзвичайною сесією Зінов'євського окрсуду 15.10.1929 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 965)

ВЕРШИНІН КОСТЯНТИН ГРИГОРОВИЧ, 1889 р.н., с.Едемське Шенкурського району Архангельської області (Росія), росіянин, освіта середня, виключений з членів ВКП(б) у 1933 році, проживав у м.Кіровограді, вчитель у школі с.Суботці Знам'янського району. У 1920 році перебував під слідством у звинуваченні за службу у білій армії. Вдруге заарештований 28.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("служив прапорщиком у царській армії; із вересня 1918 по лютий 1920-го служив у північній армії генерала Міллера, в період походу Антанти за створення північного уряду Чайковського брав активну участь у боротьбі проти радянської влади; після розгрому білих потрапив у полон до червоних, 4 місяці перебував під вартою, проліз на службу в Червону армію, вступив у ВКП(б), після демобілізації оселився у Бобринецькому районі, приховавши своє минуле, але його виявили, виключили з партії; у 1926 році вступив у партію вдруге, звідки у 1933-ому за знущання над колгоспниками і втрату врожаю виключили вдруге, того ж року переїхав у Кіровоград, працював на різних посадах у технікумі механізації сільського господарства; займався шкідницькою діяльністю"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9303)

ВИДРИЧ ОЛЕКСАНДР ПАВЛОВИЧ, 1927 р.н., м.Кіровоград, освіта 5 класів, без певних занять. Заарештований 24.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("в роки війни німецькою окупаційною жандармерією був завербований як таємний агент СД"). Засуджений 18.11.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 16.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 560)

ВИЖДОВ ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта незакінчена вища (юридичний факультет Київського університету), в минулому рахівник Державного видавництва України в Києві, нині рахівник книгарні у Зінов'євську. Заарештований 18.10.1930 Зінов'євським МВ ДПУ ("тримав зв'язок з антирадянським елементом, вів агітацію проти радвлади"; із свідчень Виждова: "Критикувати заходи влади я дозволив собі в частині продовольчих труднощів, які створились, на мою думку, в результаті поспішної колективізації; з приводу моїх друзів по Києву повідомляю: Кияшко – викладач вузів, Віктор Кубишкін – комуніст, лікар у Вінниці, М.Юзиця – офіцер, пропав безвісти, Осьморкін – учень художньої школи, нині професор живопису в Москві, М.Панкеєв – учень художньої школи, офіцер, пропав безвісти, В.Кеслер – викладач вузів у Зінов'євську, родина Козловських – службовці управління Київської залізниці"). Зінов'євським міськвідділом ДПУ 12.12.1930 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, Зінов'євською міськпрокуратурою 20.02.1931 справу припинено. (П – 2453)

ВИРВА ПЕТРО МИКИТОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, секретар відділу найму заводу "Червона зірка". Заарештований 17.03.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна пропаганда). Засуджений 28.02.1938 Миколаївським облсудом до 7 років ув'язнення

у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 13.09.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 2037)

ВИСОЦЬКИЙ АДОЛЬФ СЕМЕНОВИЧ, 1907 р.н., Латвія, поляк, проживав у м.Кіровограді, охоронник заводу “Профінтерн”. Заарештований у жовтні 1937 Кіровським міськвідділом НКВС (зв’язок з польськими розвідувальними органами, контрреволюційна діяльність). Інших даних у справі немає. (П – 252)

ВИСОЦЬКИЙ ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1920-37 роках, заступник завідувача меблевого магазину №124 “Облторгу”. У травні 1937 року “за затиск самокритики і службові зловживання” був засуджений до 1 року примусової праці умовно. Вдруге заарештований 18.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“до 31.01.1937 працював начальником Кіровського міськвідділу зв’язку, поїхав у Москву на курси зв’язківців, та через півмісяця прокуратурою відкликаний з курсів; підозрювався як активний учасник контрреволюційної правої організації”). Кіровоградською облпрокуратурою 17.04.1939 справу припинено, з-під варти звільнений 22.04.1939. (П – 2281)

ВИСОЧИНА ПАРАСКА ЯКІВНА, 1922 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта 4 класи, член ВЛКСМ, приймальниця заводу “Червона зірка”. Заарештована 17.05.1945 управлінням НКДБ Брестської області (підозрювалась у співпраці з німецькою поліцією в роки війни). Управлінням НКВС Кіровоградської області 1.11.1945 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2468)

ВИШНЕВСЬКА МАРІЯ ЛАВРЕНТІЇВНА, 1894 р.н., с.Ступник Хмільницького району Вінницької області, полька, освіта вища педагогічна (Київ), проживала у м.Кіровограді, науковий працівник історичного (краєзнавчого) музею, мистецтвознавець. Заарештована 22.08.1937 Кіровським МВ НКВС (“сестра секретаря польського консула у Кишиневі, Володимира Вишневського, колишнього білогвардійського офіцера, який у 1920 році емігрував в Румунію, нині агента польської розвідки – підтримує з ним зв’язок, допомагає йому у шпигунській діяльності”). Засуджена 21.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Покарання відбувала у Карагандинському таборі (Казахстан), у 1947 році звільнена. Реабілітована 16.05.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4326)

ВИШНЕВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1902 р.н., м.Санкт-Петербург (Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, завідувач приймально-вантажного бурякопункту ст.Канатове. Заарештований 21.11.1930 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (контрреволюційна агітація). Зінов’євською міськпрокуратурою 11.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 462)

ВИШНЕВСЬКИЙ ТАДЕУШ ВІЛЬГЕЛЬМОВИЧ, 1905 р.н., м.Ямпіль Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу “Червона зірка”. Заарештований 1.11.1937 Кіровським МВ НКВС (“антирадянська агітація серед робітників заводу “Червона зірка”). Засуджений 2.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11821)

ВИШНЯКОВ ВОЛОДИМИР АЛЬБЕРТОВИЧ, 1914 р.н., м.Рига (Латвія), росіянин (“батько німець, мати українка”), освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, плановик механічного цеху заводу “Червоний профінтерн”. Заарештований 19.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“антирадянська агітація, шкідництво: намагався викликати невдоволення серед робітників, які ремонтували мотори – кілька разів на день змінював види роботи; вихваляв буржуазний лад капіталістичних країн”; із свідчень матері, Вишнякової Ганни Кирилівни: “На мого сина мав зло голова завкому заводу Савченко Василь Іванович, він взагалі позбувався усіх, хто його наважувався критикувати; а відомо, що в період хлібозаготівель 1932-33 років за викривлення революційної законності його самого було засуджено до 10 років неволі – він збивав жінок до кровотечі, чоловіків виводив босими на мороз у двір і обливав холодною водою і т.ін.; після умовно-дострокового звільнення Гонтар направив його працювати на “Червоний профінтерн”). Засуджений 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах (Онеглаг). Управлінням НКВС Кіровоградської області 7.08.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1918)

ВІЛПІН ЮЛІЙ ЯКОВИЧ, 1894 р.н., с.Майсени (Майсали) Венденського повіту Ліфляндської губернії (Латвія), латиш, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, командир парку 15-ої важкої

бомбардувальної бригади. Заарештований 10.12.1937 УДБ УНКВС Миколаївської області (“агент латвійської розвідки, шпигунство: був завербований колишнім командиром цієї авіабригади Августом Бергольцем”). Засуджений 5.02.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, дати виконання вироку у справі немає. Військовою колегією Верховного суду СРСР 28.04.1956 справу припинено за відсутністю складу злочину. (П – 2593)

ВІЛЬЧИНСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ВЯЧЕСЛАВОВИЧ, 1904 р.н., с.Возсіятське Єланецького району Миколаївської області, поляк, письменний, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу “Більшовик”. Заарештований 15.07.1938 Кіровським МВ НКВС (“син урядника, який у 1919 році служив у денікінській армії; у 1933 році військовиком 43-го стрілецького полку Олександром Дряпком був завербований у організацію РОВС, Російську загальновійськову спілку, мета якої – реставрація капіталізму в Росії; на заводі займався шкідницькою діяльністю, підготовкою диверсій, шпигував на користь іноземних держав”). Засуджений 27.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 4.10.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Володимир, 1900 р.н., у 1929 році за розвал колгоспу засуджений до 3 років неволі; брат Сергій, 1905 р.н., у 1930 році за крадіжку на цукровому заводі був засуджений до 2,5 років неволі. (П – 2016, 9869)

ВІТКОВСЬКИЙ МАКСИМ ЙОСИПОВИЧ, 1892 р.н., с.Чарлени Скидельської волості Гродненської губернії (Польща, нині Білорусія), поляк, освіта неповна середня (військові ветфельдшерські курси, 1916), проживав у м.Кіровограді, ветфельдшер “Вукооптрансу”. Заарештований 3.06.1937 Кіровським МВ НКВС (“член диверсійно-шкідницького угруповання із числа ветеринарних спеціалістів і зоотехніків, які працювали в системі радгоспів Одеського цукротресту: група практично здійснювала підривну діяльність шляхом неправильних щеплень худобі, що знищувало поголів’я, а з метою поширення епізоотії – чума, рожа, сибірська язва – встановлювались удавані діагнози, що заважало вести боротьбу з хворобами низовому ветеринарному персоналу”). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 15.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 1420)

ВІТТОРТ МАКС ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., м.Рига (Латвія), латиш, член ВКП(б) до 1937, у 1917-22 роках служив у Червоній армії, проживав у м.Кіровограді, голова артілі “Граверметал”. Заарештований 7.12.1937 Кіровським МВ НКВС (член латиської контрреволюційної організації). Засуджений 12.01.1938 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 31.01.1938. Реабілітований 29.05.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4755)

ВЛАСЕНКО ПЛАТОН НАЗАРОВИЧ, 1886 р.н., с.Велика Снітинка Фастівського району Київської області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 30.07.1946 управлінням МДБ Кіровоградської області (підозрювався у співробітництві з німецькими окупантами під час війни, у зраді радянських громадян). Управлінням МДБ Кіровоградської області 25.09.1946 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2537)

ВЛАСОВ УСТИМ ЗАХАРОВИЧ, 1859 р.н., х.Дехтярка Сергіївської волості Єлецького повіту Орловської губернії (нині Липецька область, Росія), росіянин, освіта початкова, проживав в м.Єлисаветграді (нині Кіровоград) та в м.Одесі, помічник начальника міліції Петропавлівського району. Заарештований 15.04.1920 Єлисаветградською філією губернської ЧК (служба у денікінській армії). Засуджений 7.06.1920 Єлисаветградським ревтрибуналом, але у зв’язку зі старістю покараний не був. (П – 3981)

ВОВЧЕНКО ДЕНИС АНТОНОВИЧ, 1890 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, штукатур заводу “Червона зірка”. Заарештований 5.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної організації, мета якої – повалення радянської влади”). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 31.01.1959 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9807)

ВОВЧЕНКО ІВАН ГЕРАСИМОВИЧ, 1898 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 28.04.1941 УНКДБ Кіровоградської області (“активний організатор нелегальної антирадянської сектантської групи адвентистів 7-го дня: поширював провокаційні чутки про загибель радянської влади, виступав проти служби в Червоній армії, закликав населення не відвідувати кіно, театр, не читати радянських газет та літератури”– *див. Фердинанд*

Гайдишар). Засуджений 10.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, вирок виконано 13.07.1941. Реабілітований 13.04.1989 Верховним судом УРСР. (П – 9799)

ВОДОВОЗОВА ЛЮБОВ ШУЛЬМІВНА, 1900 р.н., м.Кіровоград, єврейка, освіта початкова, рахівник "Заготзерно". Заарештована 14.12.1937 Кіровським МВ НКВС (вихваляла життя в дореволюційній Росії). Судовою колегією у кримінальних справах Кіровоградського облсуду 25.05.1939 виправдана, з-під варти звільнена. (П – 538)

ВОДОВОЗОВА МАР'ЯМ ШУЛЬМІВНА, 1896 р.н., м.Кіровоград, єврейка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 14.12.1937 Кіровським МВ НКВС (вихваляла життя в дореволюційній Росії). Судовою колегією у кримінальних справах Кіровоградського облсуду 25.05.1939 виправдана, з-під варти звільнена. (П – 538)

ВОДОВОЗОВА МНІХА ШУЛЬМІВНА, 1893 р.н., єврейка, освіта початкова, кравчиня. Заарештована 14.12.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна шпигунська діяльність). Кіровським міськвідділом НКВС 28.09.1938 справа припинена, з-під варти звільнена. (П – 538)

ВОЗНЮК ІВАН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1891 р.н., м.Миколаїв, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, вчитель. Заарештований 25.02.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (підозрювався як активний член контрреволюційної організації). Зінов'євською міськпрокуратурою 28.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3177)

ВОЙНИКОВ ФЕДІР СТЕПАНОВИЧ, 1895 р.н., с.Катеринівка Тираспольського повіту (Молдова), болгарин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, вчитель трудової школи. У 1925 році арештовувався "за несвоєчасну явку для постановки на військовий облік"; вдруге заарештований органами ДПУ 17.10.1930 у справі "Весна", справу припинено 24.02.1931. Втретє заарештований 22.02.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("в роки громадянської війни служив у арміях Денікіна і Петлюри; тепер брав активну участь у контрреволюційній організації, яка ставила за мету повалення радянської влади шляхом збройного повстання: "Завербував мене восени 1929 року Підопригора Леонід Тимофійович в антирадянську офіцерську організацію – він повернувся з-за кордону в середині 20-их років; сказав, що організацією керує в Зінов'євську колишній полковник Карпенко, дав завдання вербувати інших знайомих офіцерів"). Засуджений 15.04.1931 трійкою ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8702)

ВОЙТЕШКЕВИЧ АНТОН ГРИГОРОВИЧ, 1882 р.н., с.Забруївці Желудокської волості Лідського повіту, Польща (нині Щучинського району Гродненської області, Білорусія), білорус, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, завідувач поштово-телеграфного агентства головпошти. Заарештований 28.09.1937 Кіровським РВ НКВС ("очолював підприємства зв'язку у Новгородці, Устинівці і Бобринці; з метою дискредитації органів зв'язку розвалював роботу страхового відділу пошти м.Кірове, доводячи до крадіжок посилок та інших відправлень; запеклий польський націоналіст, підтримував письмовий зв'язок з братом і білоемігрантами, що мешкають у Польщі та капітуляційна агітація"). Засуджений 21.02.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Покарання відбував у Карлагу. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11377)

ВОЙЦЕХОВСЬКА ТЕТЯНА ПЕТРІВНА, 1895 р.н., с.Грушівка Київської губернії, росіянка, освіта середня спеціальна педагогічна, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 14.12.1934 Зінов'євським МВ ДПУ ("сестра терориста Миколи Макарова, який в роки громадянської війни разом з білими втік за кордон і нині проживає у Болгарії; в роки громадянської війни Войцеховська була заміжня із офіцером білої армії Ураловим, убитим під Одесою, нині її чоловік Андрій Дмитрович перебуває в далеких таборах – засуджений у 1930 році як член офіцерської контрреволюційної організації; старший брат Аркадій у 1914 році загинув на фронті; Войцеховська підозрюється як явка для зв'язків із терористами, які прибувають з-за кордону"). Кіровським МВ ДПУ 13.02.1935 з-під варти звільнена під підписку про невиїзд, Одеською військовою прокуратурою 11.04.1935 справу припинено. (П – 2860)

ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ БОРИС ФЕДОРОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня (два курси Херсонського морехідного технікуму, 1931), член ВЛКСМ з 1931 року, проживав у м.Москва (Росія), матрос, працював на будівництві каналу Волга-Москва, старший керманич. Заарештований 4.11.1936 особливим відділом головного управління Держбезпеки НКВС СРСР ("у 1931-

36 роках як моряк далекого плавання Чорноморського пароходства відвідав морські порти Туреччини, Греції, Італії, Бельгії, Англії, Німеччини, Данії, Єгипту, Палестини; заявляв батькам, що познайомився у Гамбурзі з німецькою дівчиною, батьки якої обіцяли забезпечити йому майбутнє, в наступному рейсі збирався залишитись за кордоном, але в рейс його не пустили", "будучи сексотом органів НКВС і комсоргом пароплава закордонного плавання – готувався зрадити Батьківщину, вів контрреволюційну троцькістську агітацію, вихваляв соціальний лад Італії і Німеччини, розголошував секретні дані про методи роботи органів НКВС і про відомі йому важливі державні доручення", "як племінник активного діяча РОВС, терориста Миколи Макарова, що проживав у Болгарії, підтримував зв'язки з білоемігрантськими зарубіжними колами, виконував окремі їхні доручення"). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 10.07.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 4309)

ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ ПЕТРО ДМИТРОВИЧ, 1889 р.н., м. Кіровоград, українець, освіта початкова (міське народне училище), робітник заводу "Червона зірка". Заарештований 9.03.1931 Зінов'євським МВ ДПУ ("працюючи торговим інспектором, здійснював шкідництво в кооперації разом із іншими працівниками правління ЦРК Г.Маломужем, К.Березовським, А.Дмитрієвим – з метою руйнування правильного постачання пайовиків дефіцитними товарами і продуктами харчування, чого досягали частими змінами методів розподілу товарів – за талонами, за книжками – а також шляхом неправильного розподілу їх у магазини, що викликало довгі черги і невдоволення пайовиків"). Зінов'євським МВ ДПУ 4.07.1931 звільнений під підписку про невиїзд і 21.09.1931 справу направлено у міську прокуратуру для припинення. Управлінням КДБ Кіровоградської області 7.09.1955 справу припинено. Брат Андрій, 39 років, заарештований Зінов'євським ДПУ "як член контрреволюційної офіцерської організації". (П – 3301)

ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ ТРОХИМ ДМИТРОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член партії соціал-революціонерів у 1902-07 роках, майстер токарної дільниці заводу "Червона зірка". До революції тричі заарештовувався поліцією за участь у робітничих страйках. Вчетверте заарештований 28.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("підтримував близькі родинні стосунки з активним учасником РОВСу, терористом Миколою Макаровим"). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 10.07.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 4309)

ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ ФЕДІР ДМИТРОВИЧ, 1884 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, технік-плановик заводу "Червона зірка". У 1911 році за участь у робітничій сходці був ув'язнений на один місяць. Вдруге заарештований 27.08.1933 Одеським облвідділом ДПУ ("член шкідницької контрреволюційної організації на заводі, недбалість в роботі, яка призвела до затримки випуску сільськогосподарських машин"). Економічним відділом Одеського облвідділу ДПУ 9.04.1934 справу припинено, з-під варти звільнений. Втретє, працюючи слюсаром, майстром модельного цеху заводу "Червона зірка", заарештований 28.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("мав зв'язок із закордонними білоемігрантами через сина Бориса; утримував явочну квартиру для терористів РОВСу, яких перекидали в СРСР, зокрема для близького родича, троцькіста Миколи Макарова"). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 10.07.1956 трибуналом Київського військового округу. Репресовані брати Трохим і Петро, а також син Борис. (П – 6309, 4309)

ВОЙЧЕНКО МАРІЯ ІВАНІВНА, 1893 р.н., м.Ленінград, росіянка, освіта 2 класи, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 2.12.1949 УМДБ Кіровоградської області ("протягом 1947-49 років серед сусідів вела антирадянську агітацію проти колгоспного ладу, зводила наклепи на вождя партії: коли у 1947 році їй відмовили у видачі хлібної картки, вона ходила скаржитись до депутата Верховної ради, але до нього не допустили, на що вона відреагувала: "Чого туди ходити, коли зараз засіла жидівська влада"; показуючи на портрет Сталіна, казала: "Для чого того чорта повісили в кутку замість ікони? Він же вчинив голод нашим дітям і забрав їхніх батьків!"; ніде не працювала, відвідувала Ковалівську церкву, співала в аматорському церковному хорі"). Засуджена 20.02.1950 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітована 14.03.1989 Верховним судом УРСР. (П – 8981)

ВОЛЕНКО ДАНИЛО АРТЕМОВИЧ, 1882 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) до 1925 року (виключений за релігійні обряди), слюсар заводу "Червона зірка". Заарештований

3.06.1937 Кіровським МВ НКВС (“поширював капітулянтські настрої, перекручував положення про вибори, брав участь у контрреволюційній троцькістській організації”). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Народним комісаріатом ВС СРСР 11.12.1939 міру покарання зменшено до 5 років неволі. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12302)

ВОЛИНСЬКИЙ АБРАМ ЙОСИПОВИЧ, 1893 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, агент по постачанню артілі “Червоний виробничник”. Заарештований 19.08.1937 Кіровським МВ НКВС (шкідництво). Засуджений 4.10.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11519)

ВОЛКОВ НИКИФОР ФЕДОРОВИЧ, 1883 р.н., м.Білопілля Харківської (нині Сумської) області, українець, освіта початкова, член партії лівих есерів з 1904 року, член КП(б)У у 1919-24 роках, проживав у м.Кіровограді, сторож меблевої фабрики ім.Кірова. Заарештований 26.11.1935 Кіровським МВ НКВС (“секретно-політичним відділом ГУДБ НКВС СРСР у Москві ліквідовані контрреволюційні організації, до складу яких входили колишні есери, які ставили завдання здійснювати терористичні акти проти керівників партії і радянського уряду, особливо проти тов.Сталіна; за свідченнями арештованих у Москві Георгія і Юхима Волкових, до такої організації належали колишні соціал-революціонери Михайло Пожидаєв і Никифор Волков”). Засуджений 28.01.1936 особливою нарадою при НКВС СРСР до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 16.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. Брати Юхим та Георгій репресовані у 1935 році як учасники контрреволюційної терористичної організації; племінник Лев Юхимович Волков у 1935 році засуджений за участь у терористичному угрупованні до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. (П – 1896)

ВОЛКОВ ПЕТРО ПОРФИРОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища педагогічна, директор школи №2. Заарештований 29.04.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався у антирадянських настроях, співробітництві з німецькими окупантами в роки війни). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 10.06.1944 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 2362)

ВОЛОХІН ГЛІБ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, маляр-пакувальник заводу “Озет”. Заарештований 24.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“син потомственого дворянина, у 1918-20 роках служив у денікінській контррозвідці, вів збройну боротьбу з Червоною армією; будучи сексотом НКВС під псевдо “Юлій”, був неодноразово перевербований, приховував своє походження, а як морфініст і п’яниця морально деградований і виключений із агентурної мережі Кіровської міськорганізації НКВС як безперспективний”). Засуджений 28.08.1037 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9063)

ВОЛОШИН ГЕОРГІЙ МАТВІЙОВИЧ, 1907 р.н., с.Новопетрівське Новоодеського району Миколаївської області, українець, освіта вища педагогічна, проживав у м.Кіровограді, викладач педтехнікуму. Заарештований 16.03.1937 Кіровським МВ НКВС (“під керівництвом секретаря міськкому партії Гонтаря як члена українського центру правих діяла контрреволюційна група, шість осіб: виступи серед робітників, службовців, дискредитація партії та уряду, шкідництво, спрямоване на розвал мережі партійної просвіти, роботи педтехнікуму і торговельної мережі”). Засуджений 4.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.03.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3581)

ВОЛЧАНСЬКИЙ ДМИТРО МИХАЙЛОВИЧ, 1900 р.н., с.Софіївка Андрієво-Іванівського (нині Миколаївського) району Одеської області, українець, освіта вища, член КП(б)У (“у 1932 році виключався з партії за те, що будучи уповноваженим по хлібозаготівлі на селі, привласнював майно куркулів; у 1937-ому двічі виключали за належність до контрреволюційної троцькістської організації: за затиск самокритики в технікумі, за зв’язок із троцькістом Крейтером, за нереагування на контрреволюційний виступ у технікумі Бабенка, Золотарьова; після поданої апеляції відновлений, потім знову виключений”), проживав у м.Кіровограді, директор будівельного технікуму. Заарештований 16.09.1937 Кіровським МВ НКВС (“зумисне засмічував будівельний технікум контрреволюціонерами, троцькістами, куркульським елементом, всякчас зривав нормальну роботу навчального закладу, викликаючи невдоволення серед студентів шляхом створення поганих матеріальних і побутових умов, неправильним розподілом стипендій,

грубим ставленням до студентів”). Одеською обласною прокуратурою 21.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2288)

ВОЛЧЕНКО ЮХИМ ГЕРАСИМОВИЧ, 1893 р.н., с.Завадівка Кіровоградського району (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, столяр аероклубу авіабригади. Заарештований 22.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“вів антирадянську агітацію, поширював провокаційні чутки, сектант”). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.06.1938. Реабілітований 31.01.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 9807)

ВОЛЧЕНКОВ МИКОЛА ТИХОНОВИЧ, 1905 р.н., м.Одеса, росіянин, освіта початкова, член ВКП(б) у 1925-29 роках, проживав у м.Кіровограді, коваль артілі “Червоний виробничник”. У 1929 році був засуджений до 3 років заслання у Семипалатинську область (“під час служби на флоті був членом контрреволюційної троцькістської організації”). Вдруге заарештований 29.04.1936 Кіровським МВ НКВС (“підтримував зв’язок з троцькістами, провадив контрреволюційну роботу”). Засуджений 9.09.1936 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 2.04.1975 Кіровоградським облсудом. (П – 8291)

ВОЛЬНИЙ ДАВИД ПЕТРОВИЧ, 1888 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, тесля колгоспу імені Леніна. У 1929 році розкуркулений. Заарештовувався органами НКДБ у січні 1944 року: підозрювався у посібництві німецьким окупантам. Вдруге заарештований 20.10.1944 Кіровоградським РВ НКДБ (“член комісії сприяння німецькій владі, провадив антирадянську агітацію” – *див. Яків Чорнобай*). Засуджений 19.12.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.01.1992 Кіровоградським облсудом. (П – 13595)

ВОЛЬФ МИХАЙЛО ФРАНЦОВИЧ, 1913 р.н., м.Петропавлівськ Північно-Казахстанської області (Казахстан), німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, візник “Союзборошна”. Заарештований 13.11.1937 Кіровським МВ НКВС (“член німецького націоналістичного куркульського угруповання, яке створив, повернувшись із заслання у 1936 році, Іван Кітель: вели контрреволюційну агітацію з закликом боротьби з радянською владою шляхом шкідництва й розкрадання соціалістичного майна”). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.07.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5458)

ВОМАЧКО ПЕТРО ЙОСИПОВИЧ, 1894 р.н., м.Луцьк, чех, освіта вища (Мелітопольський педінститут, 1940), проживав у м.Кіровограді, декан фізико-математичного факультету педагогічного інституту. Заарештований 22.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (“вів антирадянську агітацію: “Прихід радянської влади в Західну Україну не змінив ситуацію на краще, а люди стали хіба більше і тяжче працювати та виявляти невдоволення новою владою”). 25.07.1941 слідство закінчено і справу передано у прокуратуру області для розгляду особливою нарадою НКВС СРСР. Інших рішень у справі нема. Справу припинено 7.09.1941 у зв’язку зі смертю звинуваченого у вагоні під час етапування до Казахстану. Реабілітований 6.05.1964 УКДБ Кіровоградської області. (8448 – П)

ВОРОШИЛОВ ОЛЕКСАНДР ІПОЛИТОВИЧ, 1903 р.н., м.Тараща Київської області, українець, освіта вища, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, начальник виробничо-планового відділу заводу “Червона зірка”. Заарештований 18.08.1937 Кіровським МВ НКВС (“член право-троцькістської диверсійно-шкідницької організації, недбала діяльність, що призвела до збитків”). Засуджений 8.12.1937 військовою колегією Верховного суду СРСР до 15 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 21.01.1958 військовою колегією Верховного суду СРСР. (П – 4018)

ВУЛЬФ АНДРІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1915 р.н., м.Берлін, німець, освіта початкова, член ВЛКСМ, проживав у м.Кіровограді, пекар хлібозаводу. Заарештований 22.07.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“зрада Батьківщини: під час нічних нальотів фашистської авіації подавав їй світлові сигнали – у мент повітряної тривоги зумисне збільшував надходження пального через форсунку, чим викликав спалахи газу в печі, світло від спалахів якого було видно на далекій відстані”). Засуджений 7.02.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 10.03.1942. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Федір Петрович, 1876 р.н., уродженець Німеччини, в СРСР з 1918 року, сторож магазину у м.Червоноармійську Сталінградської області, був заарештований як шпигун у 1938 році, помер у тюрмі. (П – 12220)

ГАВА ПРОКІП ІВАНОВИЧ, 1915 р.н., с.Березівка Роменського району Полтавської (нині Талалаївського Чернігівської) області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, токар заводу "Червона зірка". Заарештований 1.02.1940 дорожно-транспортним відділом НКВС Одеської залізниці (антирадянська агітація: "зводив наклепи на життя трудящих в СРСР, вихваляв життя в капіталістичних країнах"). Засуджений 12.10.1940 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.07.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13484)

ГАВРИЛЕНКО ГАННА ЄВГЕНІВНА, 1903 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня (6 класів та курси бухгалтерів, 1927-28), старший бухгалтер "Облзаготзерно". Заарештована 7.10.1944 Кіровоградським УНКДБ ("під час німецької окупації працювала бухгалтером заготзерна, проводила антирадянську агітацію провокаційного характеру: у жовтні 1943 року говорила, що німці відступають лиш до Дніпра, комуністів обзивала кровопивцями, які репресували її братів Григорія і Петра; коли молодь відправляли в Німеччину, вона казала, що їй там буде добре"). Засуджена 30.11.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 29.03.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10055)

ГАВРИЛЕНКО ГРИГОРІЙ ЄВГЕНОВИЧ, 1895 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1928-33 роках (виключений за "розповсюдження анекдотів про тов.Сталіна, який сидить не на своєму місці"), нормувальник заводу "Червона зірка". Заарештований 28.01.1935 Кіровським МВ НКВС ("гуртував довкруг себе колишніх комуністів контрреволюційних настроїв Василя Куликовського, Василя Логвинова, Гната Мединського, на приватних квартирах обговорювали різні політпитання в троцькістському дусі"). Засуджений 7.09.1935 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10558)

ГАВРИЛЕНКО ПЕТРО ЄВГЕНОВИЧ, 1891 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта незакінчена вища, бухгалтер дитячого будинку. Заарештований у лютому 1938 року Кіровським МВ НКВС ("член контрреволюційної військової організації, що ставила мету вербувати нових і нових членів, шляхом збройного повстання повалити радянську владу"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано в червні 1938 року. Реабілітований 15.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3896)

ГАВРИЛОВ ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ, 1890 р.н., м.Крижопіль Вінницької області, росіянин, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, завідувач бюро технологічних процесів заводу "Червона зірка". Заарештований 23.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("член право-троцькістської диверсійно-шкідницької організації, недбала діяльність, яка спричинила зрив виконання виробничої програми у першому кварталі 1937 року"). Засуджений 8.12.1937 Верховним судом СРСР до розстрілу з конфіскацією майна, дати виконання вироку у справі немає. Реабілітований 21.01.1958 Верховним судом СРСР. (П – 4020)

ГАВРИЛОВА МАРІЯ ВАСИЛІВНА, 1899 р.н., м.Ленінград (нині Санкт-Петербург, Росія), росіянка, освіта початкова, проживала в м.Кіровограді, швачка на швейній фабриці. Заарештована 22.07.1938 Кіровським МВ НКВС ("як дружина ворогу народу"). Кіровоградською обласною прокуратурою 9.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2235)

ГАРРИС-ДУБИНСЬКИЙ ГЕОРГІЙ ЯКОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта середня, без певних занять. Заарештований 10.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("шпигунська діяльність на користь Італії та Німеччини"). Засуджений 17.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 11478)

ГАВРИШЕВСЬКА НАТАЛІЯ ОЛЕКСІЇВНА, 1896 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта 6 класів, сушильниця деревообробного цеху заводу "Червона зірка". Заарештована 14.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("приховувала свою належність до польської національності; підтримувала зв'язки з ворогами народу Павлом Гавришевським, братом свого чоловіка, і головним інженером заводу Андрієм Душаком – *див. Маловисківський район, книга третя*; у 1937 році намагалась здійснити диверсійний акт на заводі шляхом підриву сушильного відділення"). Засуджена 5.02.1938 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітована 21.12.1957 Верховним судом УРСР. (П – 3954)

ГАВРИШЕВСЬКА ПЕЛАГЕЯ ТРОХИМІВНА, 1896 р.н., м.Кіровоград, росіянка, освіта початкова, безробітна. Заарештована 20.11.1937 Кіровським РВ НКВС ("знала про контрреволюційну націоналістичну діяльність свого чоловіка Павла, не повідомила про це органам влади, чим фактично

сприяла йому в проведенні злочинних дій”). Кіровським МВ НКВС 17.02.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 1060)

ГАВРИШЕВСЬКИЙ ПАВЛО ПАВЛОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, токар заводу “Червона зірка”. Заарештований 16.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“стояв на обліку у Кіровському міськвідділі НКВС як перебіжчик кордону із СРСР у Польщу у 1921 році, назад повернувся через рік разом з білопетлюрівським емігрантом; працюючи на заводі, займався шкідницькою діяльністю: зривав виконання виробничої програми ремонту танків, пресів, руйнував виробничу дисципліну, псував верстати та інше обладнання, провадив контрреволюційну пропаганду серед робітників проти заходів партії й уряду, проти політичних кампаній”). Засуджений 4.11.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 20.11.1937. Реабілітований 20.09.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3840)

ГАЄВСЬКИЙ АНТОН НИКАНОРОВИЧ, 1879 р.н., смт Брацлав Немирівського району Вінницької області, українець, освіта середня (Немирівська гімназія, 1898), проживав у м.Кіровограді, головний бухгалтер міськторгвідділу. Заарештований 27.04.1945 Кіровоградським УНКДБ (“у квітні 1943 року із Києва приїхав у Кіровоград, провадив антирадянську агітацію, зводив наклепи на вождя радянського народу, зокрема коли зайшла мова про бажання, то він казав, що хотів би піймати Сталіна, посадити в клітку і возити по місту – на цьому можна було б непогано заробити”). Засуджений 31.05.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 5.07.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10096)

ГАЙДАМОВИЧ ВІКТОР ЯКОВИЧ, 1891 р.н., м.Ленінград (нині Санкт-Петербург, Росія), росіянин, освіта вища, проживав у м. Зінов’євську (нині Кіровоград), викладач Української кавалерійської школи. Заарештований 16.10.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“член військово-офіцерської контрреволюційної організації, мета якої – повалення радянської влади шляхом збройного повстання”). Зінов’євською міськпрокуратурою 11.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2371) Засуджений (*дати й судового органу у справі не зазначено*) до 10 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 19.12.1994 УСБУ Кіровоградської області. (П – 8481)

ГАЙДАРОВ ПЕТРО КОРНІЙОВИЧ, 1879 р.н., с.Попівка Лиманського (нині Зміївського) району Харківської області, українець, освіта 3 класи, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер “Заготзерна”. Заарештований 4.11.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“в роки німецької окупації працював у конторі “Заготзерна”, зводив наклепи на компартію та комсомол: “Є паршива маленька гнила риба – вона називається Комса”, висловлював антисемітські настрої, агітував молодь їхати в Німеччину на заробітки, вихваляв німецьких загарбників”). Засуджений 22.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 28.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8531)

ГАЙДАРОВА ЯВДОКІЯ ПЕТРІВНА, 1906 р.н., м.Орджонікідзе Сталінської (нині Єнакієве Донецької) області, українка, освіта 9 класів, проживала у м.Кіровограді, робітниця цукеркової фабрики. Заарештована 4.02.1944 Кіровоградським УНКДБ (“у 1942 році приїхала в Кіровоград, вела антирадянську агітацію поразницького характеру, зводила наклепи на бійців і командування Червоної армії, восени 1943-го співробітнику СД Гельману дала згоду працювати таємним агентом німецької розвідки; ненавиділа радянську влада за те, що та репресувала її чоловіка: “Коли, бувало раніше, йдуть червоноармійці й співають пісню “За Родину, за Сталина”, то в мене губи синіли і я втрачала свідомість від вихваляння його імені; ну хай би за Батьківщину, а то ще й за цього … – *нецензурне слово*”). Засуджена 20.06.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітована 25.10.1989 Кіровоградським облсудом. Чоловік Станцель Йосип Павлович, інструктор Вінницького обкому партії, у 1937 році засуджений до 10 років неволі. (П – 10477)

ГАЙДИШАР ФЕРДИНАНД АДАМОВИЧ, 1879 р.н., м.Ленінград (Росія), чех, освіта 4-класне народне училище, проживав у м.Кіровограді, палітурник друкарні газети “Кіровоградська правда”. За антирадянську діяльність арештовувався у 1919 і 1929 роках, особливою нарадою при НКВС СРСР 14.01.1935 як учасник секти адвентистів сьомого дня був засуджений до заслання на 3 роки у північний край. Вчетверте заарештований 11.04.1941 УНКДБ Кіровоградської області (“керівник сектантської

організації, вів антирадянську агітацію: відвідував нелегальні молитовні зібрання, на яких проповідував адвентистам не ходити в кіно, театри, агітував проти служби в Червоній армії, проти соціалістичного змагання й ударництва, за відмову працювати у суботу; сектанти не визнавали ніяких форм радянської влади і підкорялись лишень владі Бога; агітували проти колективізації, мали зв'язок із закордоном, куди передавали інформацію про становище в СРСР, скаржились на утиски сектантів, на голод і смертність, отримували з-за кордону грошові винагороди"; за даною справою розстріляно 11 осіб). Засуджений 10.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, вирок виконано 13.07.1941. Реабілітований 13.04.1989 Верховним судом УРСР. (П – 9799)

ГАЙНОВСЬКИЙ НИКИФОР ГЕРАСИМОВИЧ, 1905 р.н., Дубенський повіт Волинської губернії (нині Рівненська область), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар метизного цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 22.08.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна пропаганда проти заходів партії та уряду). Засуджений 21.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11380)

ГАЛАТ ВАСИЛИНА ПРОХОРІВНА, 1913 р.н., с.Ярославка Шполянського району Черкаської області, українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 18.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("антирадянська діяльність: разом із Валентиною Бобковою у вересні 1943 року пішли служити німецьким контррозвідувальним органам СД, де з військовополонених вербували й готували диверсантів для засилання у тил Червоної армії, працювала помічником кухарки німецького штабу зондеркоманди"). Засуджена 15.07.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9901)

ГАЛУШКО СТЕПАН ЯКИМОВИЧ, 1907 р.н., м.Народичі Житомирської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, помічник машиніста депо ст.Кірово-Українська. Заарештований 25.01.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 7-ї гвардійської армії (співробітництво з німецькими окупаційними органами по виявленню комуністів). Засуджений 31.05.1944 особливою нарадою при НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений з таборів у 1952 році. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11870)

ГАЛЬФТЕР ГАННА ФЕДОРІВНА, 1880 р.н., с.Піщанки Вінницької області, українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 2.12.1937 Кіровським МВ НКВС ("разом із Емануїлом та Лоренцом Гідтами із Старого Данціга та кіровоградцем Андрієм Лоренцом належала до німецько-націоналістичного угруповання "Союз громадян германської раси", вели контрреволюційну пропаганду на користь Німеччини проти СРСР, агітували за масовий виїзд німців за кордон, вихваляли німецький фашизм"). Засуджена 9.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітована 10.10.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7866)

ГАНАПОЛЬСЬКИЙ МАРКО ЛЬВОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, живописець артілі "Граверметал". Заарештований 19.10.1937 Кіровським МВ НКВС ("до 1922 року мешкав у Єлисаветграді, потім виїхав до Проскурова, де мав власну художню майстерню до 1930 року, коли змушений був її ліквідувати: боявся непосильних податків; повернувся у Зінов'євськ, де влаштувався працювати художником у 43-ому полку, через 1,5 місяця звільнився і перейшов у артіль живопису; рідний брат Мойсей-Шулім Ліберович у 1924 році виїхав у Одесу, згодом у Париж – ми з ним листувались; рідна тітка живе в Америці – виїхала 40-45 років тому" – із свідчень на допитах; "у 1923 році двічі здійснював нелегальні перетини радянсько-польського кордону, в серпні-вересні затримувався прикордонниками" – із обвинувального висновку). Засуджений 2.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою НКВС СРСР 5.10.1940 термін покарання обмежено відбутим строком. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11495)

ГАНГЕБЛОВ СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, 1874 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня, без певних занять. Заарештований 8.07.1927 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("колишній дворянин, до революції мав 172 десятини землі, яку здавав у оренду, сам служив у Єлисаветградській міській управі; вів антирадянську агітацію, розповсюджував чутки про майбутню війну з Польщею"). Засуджений 16.09.1927 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітований 31.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7515)

ГАНЗЕН ВОЛОДИМИР ЮЛІЙОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, датчанин, освіта середня, заступник головного бухгалтера заводу “Червона зірка”. Заарештований 16.10.1930 Зінов’євським МВ ДПУ (антирадянська пропаганда). Зінов’євською міськпрокуратурою 27.12.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 2.03.1931 Зінов’євським МВ ДПУ (“на заводі “Червона зірка” протягом років існувала група інженерів, які, керовані головним інженером Леном, поставили завдання: бути готовим на випадок здійснення концесії чи інтервенції”, “шкідницькі акти принесли заводу колосальні збитки, зірвали виробничі програми, затримали посівну кампанію й омертвили основний капітал”). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 2.08.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2372, 1751)

ГАРАЩЕНКО ГРИГОРІЙ ФЕДОТОВИЧ, 1902 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, візник “Військбуду №174”. Заарештований 2.09.1937 Кіровським МВ НКВС (втеча з заслання, антирадянська діяльність). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.04.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5598)

ГАРАЩЕНКО ІВАН ФЕДОТОВИЧ, 1910 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, різнороб заводу “Червона зірка”. Заарештований 14.03.1938 Кіровським МВ НКВС (член контрреволюційної організації, шкідництво). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.06.1938. Реабілітований 31.01.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 9807)

ГАРКАВЧЕНКО ФЕДІР ГРИГОРОВИЧ, 1922 р.н., с.М-Семенівка Новопокровського району Саратовської області (Росія), українець, освіта середня (один курс будівельного технікуму), член ВЛКСМ з 1946 року, проживав у м.Кіровограді, бляхар артілі інвалідів “Металіст”. Заарештований 20.05.1947 Кіровоградським міськвідділом МДБ (“лишившись проживати на окупованій німцями території у Кіровограді, в жовтні 1942 року пішов служити писарем 3-ої роти 124-го шуцманшафтбатальйону; з лютого 1943-го разом із батальйоном передислоковувався у с.Оксанине Бабанського району на Уманщині, с.Райгород на Вінниччині, м.Миколаїв, де перебував до кінця 1943 року, далі через Бессарабію вивезений у м.Пятингайм у Німеччину; у березні 1944-го разом з п’ятьма іншими поліцейськими втекли, німці піймали й відправили в цивільний табір м.Штутгарт, далі в м.Мюнхен, де 5 травня 1945 року їх звільнили американські війська; до 5.12.1946 служив у Червоній армії, вернувся в Кіровоград; у січні 1947 року виявив бажання працювати секретним співробітником МВС і МДБ, 29.02.1947 дав письмову підписку, мав псевдонім “Дуб”, але порушив підписку, розповідаючи знайомим про себе й отримані від МДБ завдання”). Засуджений 16.08.1947 особливою нарадою МДБ СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 27.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10552)

ГАРКУША ВАСИЛЬ МИТРОФАНОВИЧ, 1897 р.н., с.Лелеківка Кіровоградського району (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта неповна середня (5 класів комерційного училища), проживав у м.Кіровограді, рахівник птахокомбінату. Заарештований 11.09.1937 Кіровським МВ НКВС (“в роки громадянської війни служив у білій армії, брав участь у арештах революційно налаштованих селян і у відновленні поміщицьких маєтків; працюючи у 1924-28 роках секретарем Лелеківської сільради, поширював провокаційні чутки про нестійкість радвлади, покривав куркулів від обкладання держподатками, підробляв кінські картки для того, аби куркулі не постачали коней для Червоної армії; займався шкідництвом”). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 28.08.1938 в ув’язненні “Владлагу”. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10179)

ГАРКУША ГРИГОРІЙ ПАВЛОВИЧ, 1893 р.н., с.Лелеківка Кіровоградського району (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав у с.Балашівка Кіровоградського району (нині у складі м.Кіровограда), коваль заводу “Червоний Профінтерн”. Заарештований 20.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“в роки громадянської війни служив у армії УНР; вів антирадянську агітацію, займався шкідництвом”). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 21.03.1959 Кіровоградського облсуду. (П – 4681)

ГАРКУША КУЗЬМА МИКОЛАЙОВИЧ, 1883 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, телеграфіст центрального поштамту. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 9.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“в роки громадянської війни у петлюрівському війську служив поштовим працівником; куркуль, від заслання сховався, проповідує український націоналізм:

"Україною керують інші народи і грабують її", неетичними словами обзиває радвладу"). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 8.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4125)

ГЕРТ ЕДУАРД ФРІДРІХОВИЧ, 1901 р.н., колонія Рорби Карл-Лібкнехтівського району Одеської (нині с.Новосвітлівка Веселинівського Миколаївської) області, німець, освіта початкова, проживав у с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), садівник радгоспу "Червона зоря". "За антирадянську агітацію" 18.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР був засуджений до 5 років заслання на північ. Вдруге заарештований 13.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член німецького націоналістичного куркульського угрупования" – *див. Іван Кіфель*). Засуджений 8.12.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 22.12.1937. Реабілітований 13.07.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5458)

ГАУ ЄВГЕН КАРЛОВИЧ, 1888 р.н., м.Лодзь (Польща), німець, освіта незакінчена вища, проживав у м.Кіровограді з 1920 року, вчитель математики й німецької мови Федорівської школи Кіровоградського району. Заарештований 14.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("колишній поручник царської армії; член шпигунської диверсійно-підпільної організації" – *див. Іван Дунін-Марцинкевич*). Засуджений 26.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.12.1937. Реабілітований 2.11.1956 УНКДБ Кіровоградської області. (П – 4016)

ГАФНЕР СОФІЯ МИХАЙЛІВНА, 1892 р.н., с.Федоренки Кременчуцького району Полтавської області, українка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, завідувач 8-ої трудової школи. Заарештована 17.02.1931 окрвідділом Зінов'євського ДПУ (підозрювалась як член антирадянської організації). Зінов'євською міською прокуратурою 11.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2208)

ГАЦИСЬКИЙ МИКОЛА СИГІЗМУНДОВИЧ, 1898 р.н., м.Рівне, українець, освіта вища (Єлисаветградське реальне училище, вищі молочні господарські курси в роки гетьманської влади), проживав у м.Кіровограді, займався молочним господарством, без певних занять. Заарештований 30.07.1920 міліцією Оситнязької волості Єлисаветградського повіту ("із дворян, син полковника царської армії, служив у денікінській армії"). Засуджений 16.09.1920 Єлисаветградським філіальним відділенням особливого відділу губЧК на ув'язнення у концтаборі до закінчення громадянської війни. Вдруге заарештований 23.06.1927 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("соціально небезпечний елемент, розповсюджував чутки, які дискредитують існуючий лад"). Засуджений 16.09.1927 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання на Урал. Реабілітований 24.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4673, 7795)

ГАШТОВТ КОСТЯНТИН МИХАЙЛОВИЧ, 1892 р.н., м.Мурмули Ковненської губернії (Литва), литовець, письменний, проживав у м.Кіровограді, пресувальник облтранстресту. Заарештований 4.07.1941 Кіровоградським УНКВС (антирадянська агітація). Управлінням НКВС Красноярського краю 25.12.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4856)

ГАШТОВТ МАРІЯ ПЕТРІВНА, 1893 р.н., с.Костюки Слуцького повіту (Білорусія), білоруска, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 4.07.1941 УНКВС Кіровоградської області (антирадянська агітація, висловлювала невдоволення існуючим ладом). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 26.03.1942 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 4856, 2664)

ГАШУТІН НИКИФОР ЙОСИПОВИЧ, 1873 р.н., с.Жихореве Сосківського району Орловської губернії (Росія), росіянин, письменний, колишній диякон, член колгоспу "Червоний гай". Заарештований 19.04.1938 Кіровським МВ НКВС ("участь у контрреволюційній терористичній організації, яка була виявлена та ліквідована на території Кіровоградського району"). Управлінням НКВС Кіровоградської області 22.09.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2589)

ГАШУТІН СЕМЕН НИКИФОРОВИЧ, 1902 р.н., с.Жихореве Курської області (нині Орловської, Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, член колгоспу ім.Петровського, дяк. Заарештований 13.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("організатор і керівник диверсійно-терористичної групи, яка готувала розправи з комуністами та активістами села"). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 29.03.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3377)

ГВІНТЕР ЙОСИП АЙЗИКОВИЧ, 1904 р.н., м.Кишинів, єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, рахівник артілі. Заарештований 10.02.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС

ст.Помічна ("антирадянська агітація, спрямована на підрив заходів партії та радянської влади"). Засуджений 3.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.10.1938. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11921)

ГЕГЕЛЬ ПІУС МИКОЛАЙОВИЧ, 1913 р.н., колонія Ельзас Зельцського (нова назва с.Щербанка Роздільнянського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, кучер контори "Заготзерно". Заарештований 20.06.1937 Кіровським МВ НКВС ("брав участь у контрреволюційній фашистській групі, підтримував зв'язок з німецьким консульством" – *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

ГЕЄР ЕМІЛІЯ ФЕЛІКСІВНА, 1896 р.н., м.Одеса, полька, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, безробітна. Заарештована 29.07.1938 Кіровським РВ міліції (підозрювалась у антирадянській агітації). Кіровським міськвідділом НКВС 25.08.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 1047)

ГЕЛЛЕР ЙОСИП АРОНОВИЧ, 1902 р.н., м.Одеса, єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, майстер-пекар хлібозаводу. Заарештований 2.07.1941 Кіровоградським МВ НКВС (підозрювався у злочинній діяльності). Слідчою групою НКВС УРСР 28.10.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2151)

ГЕН АНДРІЙ ХРИСТИЯНОВИЧ, 1906 р.н., с.Нейбург Спартаківського (нині с.Новоградківка Овідіопольського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вантажник млина "Союзборошно". Заарештований 19.06.1937 Кіровським РВ НКВС ("член контрреволюційної фашистської організації" – *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградською облсудом. (П – 5036)

ГЕН РЕЙНГОЛЬД ХРИСТИЯНОВИЧ, 1910 р.н., с.Нейбург Спартаківського (нині с.Новоградківка Овідіопольського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вантажник млина №7 "Союзборошно". У 1930 році господарство батьків було розкуркулене і вся сім'я вислана у Вологодську область, Росія. Заарештований 27.07.1937 Кіровським РВ НКВС ("у 1934 році разом із братом Андрієм утік із заслання; член контрреволюційної фашистської організації, завербований у 1935 році німцем Байтельспахером"). Засуджений 11.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.08.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9060)

ГЕППЕРЛЕ КАРЛ КАРЛОВИЧ, 1891 р.н., с.Нейкове Березівського району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, їздовий "Кооптрансгужу". Заарештований 24.02.1938 Кіровським РВ НКВС ("брав участь в німецькій фашистській повстанській диверсійній контрреволюційній організації"). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 4.10.1938. Реабілітований 8.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5349)

ГЕППЕРЛЕ ЯКІВ КАРЛОВИЧ, 1907 р.н., с.Нейкове Березівського району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вантажник "Заготзерна". У 1930 році був розкуркулений та висланий в Архангельську область. Заарештований 26.02.1938 Кіровським РВ НКВС ("втеча із заслання з півночі; провадив антирадянську агітацію"). Засуджений 26.09.1938 особливою трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Кіровоградським облсудом 5.05.1939 міру покарання зменшено до 5 років заслання в північний край. Верховним судом УРСР 23.08.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8440)

ГЕРАСИМЕНКО ОЛЕКСАНДР ДМИТРОВИЧ, 1902 р.н., с.Медвеже Немирівського району Вінницької області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, червоноармієць 233-го запасного стрілецького полку 2-го стрілецького батальйону. В 1918-25 роках проживав у Німеччині та Польщі, перейшов кордон у СРСР, заарештований і висланий у Свердловськ, де заарештований вдруге у 1927 році за створення націоналістичної групи і засуджений ОДПУ до 3 років заслання на Соловки. На посаді начальника дільниці колонії ст.Плісецька був засуджений втретє до 3 років неволі. У 1941-43 роках працював заступником директора Кіровоградського облмаслопрому, влітку 1942-го прийняв німецьке підданство. Вчетверте заарештований 21.06.1944 контррозвідкою "Смерш" 233-го запасного стрілецького полку ("зрада Батьківщини та антирадянська агітація"). Засуджений 23.10.1944 трибуналом військ НКВС

Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. 14.06.1956 міра покарання знижена до 12 років 6 місяців, звільнений. Реабілітований 27.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12948)

ГЕРІХ МИХАЙЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1918 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня (два курси робфаку і фабрично-заводське училище), член ВЛКСМ з 1934 року, проживав у м.Орел (Росія), курсант бронетанкового училища. Заарештований 6.11.1937 особливим відділом УДБ УНКВС Московської області (підозрювався у проведенні контрреволюційних шкідницьких акцій: "перебуваючи у Москві в складі підрозділу і готуючись до участі в жовтневому військовому параді, здійснив шкідницький акт: розбавляв бензин водою й іншими сторонніми домішками та заохочував до цього інших курсантів училища"; "Бірюков був директором заводу "Червона зірка", на якому я до училища працював модельником; довідавшись, що директора заарештовано і, знаючи, що племінник Бірюкова навчається в ОБТУ, я повідомив про це комісарові училища"). Управлінням ДБ УНКВС Орловської області 4.03.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5838)

ГЕРМАН ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1892 р.н., с.Вахнове Биківського району Калінінської області (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, арматурник будівельно-монтажного управління №10. Заарештований 18.02.1933 Новоукраїнським РВ ДПУ (участь у контреволюційній повстанській організації). Засуджений 14.08.1933 судовою трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.06.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4500)

ГЕРНИЧ ІВАН МУСІЙОВИЧ, 1887 (1884) р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 25.11.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна діяльність, терор, наклепи на сталінську Конституцію). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10722)

ГЕРНИЧ МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1914 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, малописьменний, червоноармієць 40-ої запасної авіабази. Заарештований 11.11.1939 особливим відділом 1-ої авіабази ("у квітні 1938 року погрожував розправою більшовицьким активістам, які у 1930-ому розкуркулювали його батька; у січні 1939-го погрожував у клубі комуністам"). Засуджений 21.11.1940 військовим трибуналом 7-го стрілецького корпусу до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 14.09.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 14009)

ГЕРШЕНБЛІТ ЮДА ІСАКОВИЧ, 1912 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта неповна середня, кандидат у члени ВКП(б) у 1941-42 роках, проживав у м.Сухумі (Грузія), військовослужбовець, старшина відділення саперної роти 94-ої стрілецької бригади. У червні 1942 року за дезертирство трибуналом військ Ворошиловградської області був засуджений до 10 років неволі з позбавленням військового звання політрук, у липні відправлений на фронт у складі 980 стрілецького полку 275 стрілецької дивізії. Вдруге заарештований 17.12.1943 відділом контррозвідки "Смерш" 13 стрілецького корпусу ("при виході з оточення 13.11.1942 потрапив у німецький полон, перебував у таборі військовополонених, звідки втік за сумнівних обставин"). 4-м відділом контррозвідки "Смерш" Закавказького фронту 17.02.1944 справу припинено, направлений до штрафної частини. (П – 4940)

ГІЛЕВ ІВАН СЕРГІЙОВИЧ, 1874 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, пенсіонер. Заарештований 20.03.1938 Кіровським МВ НКВС (підозрювався у контрреволюційній діяльності). Кіровоградською обласною прокуратурою 14.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2189)

ГІЛЬ ІВАН БОРИСОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1925-37 роках, начальник дільниці складального цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 14.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("підтримував тісні стосунки із своїм родичем, головним інженером заводу Андрієм Душаком та директором заводу Бірюковим, розвінчаних як вороги народу; займався шкідництвом, зумисне не постачав деталями складальний цех, агітував проти стахановських норм виробітку"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах Комі АРСР. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10268)

ГІЛЬДЕБРАНДТ ЮЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1892 р.н., м.Глухів Чернігівської (нині Сумської) області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, токар заводу “Червона зірка”. Заарештований 26.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна пропаганда). Засуджений 27.11.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 28.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3862)

ГІНКУЛ МИХАЙЛО АНТОНОВИЧ, 1906 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 2 класи, бормашиніст механоскладального цеху заводу “Червона зірка”. Зарештований 13.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (розповсюдження контрреволюційних листівок). Кіровською міською прокуратурою 26.11.1937 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2407)

ГІНТЕР МИКОЛА СИГІЗМУНДОВИЧ, 1896 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, німець, освіта середня (курси інспекторів-хімізаторів), проживав у с.Масляниківка (нині у складі м.Кіровограда), інструктор-хімізатор міськради. Заарештований 28.07.1938 Кіровським МВ НКВС (“антирадянська діяльність: збирав свідчення наявності і розташування військових частин”). Засуджений 4.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 30.10.1938 комендатурою Миколаївської області. Реабілітований 5.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9462)

ГІРШ ЛЕОНІД ЛЬВОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта середня (два курси вечірнього робітничого університету), член ВЛКСМ з 1.09.1932, проживав у м.Москві, червоноармієць 3-го стрілецького полку. Заарештований 20.04.1933 особливим відділом ОДПУ (“будучи переконаним троцькістом, відкрито популяризував його теорії серед червоноармійців як на політзаняттях, так і поза ними, доводячи, що партія перебудувалась при допомозі Троцького; влаштовуючи ревізію ленінізму, наводив цитати із статей Слуцького й Радека; звинувачував Сталіна у виключенні й висилці Троцького, бо в Сталіна із Троцьким були політичні скандали; виставляв Троцького як справжнього вождя пролетарської революції”; витяг із допиту 14.04.1933: “Праці Троцького я не читав, але чув і знаю, що Троцький багато зробив для революції, він лишив свої праці, які згодом були вилучені; чув також, що Троцький був керівником Червоної армії, яка успішно перемагала на фронтах, вміло організовував маси на боротьбу проти контрреволюції; частину цих понять я доводив і на заняттях, звинувачуючи керівників і викладачів у тому, що вони змазують роль Троцького”). Засуджений 5.05.1933 трійкою при повноважному представництві ОДПУ Московської області до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5641)

ГЛАДЕНКО ВАСИЛЬ АНДРІЙОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища, викладач інституту соцвихования. Заарештований 14.03.1933 особливим відділом Одеського обласного відділу ДПУ (підозрювався як учасник контрреволюційної організації). Одеським ОВ ДПУ 31.09.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6543)

ГЛОВАЦЬКА ЮЗЕФА АДОЛЬФІВНА, 1892 р.н., с.Ставки Волинської губернії, полька, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 27.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“біженка із Польщі в роки Першої світової війни 1914 року; член контрреволюційної націоналістичної польсько-католицької організації, пропаганда, шпигунство” – *див. Володимир Невидюк*). Засуджена 15.11.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітована 30.01.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3476)

ГНАТУШЕНКО ТЕТЯНА ДОРОФІЇВНА, 1924 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта незакінчена вища, проживала у м.Одеса, студентка інституту іноземних мов. Заарештована 24.06.1950 управлінням МДБ Кіровоградської області (“під час німецької окупації 2 місяці працювала в бюро перепусток залізничної поліції”). Засуджена 25.09.1950 Кіровоградським облсудом до 25 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 30.12.1954 міру покарання зменшено до 6 років неволі. Реабілітована 5.03.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Віктор у 1948 році засуджений до 25 років неволі за службу в поліції у роки війни. (П – 13827).

ГНУЧЕВСЬКИЙ ФІЛАРЕТ СЕМЕНОВИЧ, 1889 р.н., м.Городня Чернігівської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, плановик фабрики “Ширвжиток”. Заарештований 29.09.1937 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 16.12.1937 особливою нарадою

НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11393)

ГОВОРКО МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ, 1880 р.н., м.Кам'янець-Подільський Хмельницької області, українець, освіта вища ветеринарна, проживав у м.Кіровограді, ветлікар ветбаклабораторії. Заарештований 7.06.1937 Кіровським МВ НКВС ("член диверсійно-шкідницького угруповання із числа ветеринарних спеціалістів і зоотехніків, які працювали в системі радгоспів Одеського цукротресту: група практично здійснювала підривну діяльність шляхом неправильних щеплень худобі, що знищувало поголів'я, а з метою поширення епізоотії – чума, рожа, сибірська язва – встановлювались удавані діагнози, що заважало вести боротьбу з хворобами низовому ветеринарному персоналу; член антирадянської шкідницької організації"). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 15.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 1420)

ГОЙХМАН НОЙХ ІЗРАЇЛОВИЧ, 1909 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, єврей, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) з 1932 року, проживав у м.Кіровограді, завідувач відділу піонерів міськкому комсомолу. Заарештований 19.10.1937 Кіровським МВ НКВС (учасник троцькістської організації, антирадянська діяльність). Засуджений 29.12.1938 Миколаївським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 23.02.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2847)

ГОЛЕНКО ФРОСИНА ФЕДОРІВНА, 1884 р.н., с.Баландине Київської (нині Кам'янського району Черкаської) області, українка, неписьменна, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 22.02.1944 Кіровоградським МВ НКДБ (підозрювалась у видачі німцям єврейської родини). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 29.03.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2308)

ГОЛОБОРОДЬКО СЕРГІЙ ВІКТОРОВИЧ, 1906 р.н., м.Крюків Кременчуцького району Полтавської області, українець, освіта вища (Зінов'євський сільгоспінститут, 1930), проживав у м.Кіровограді, старший технолог заводу "Червона зірка". Заарештований 7.07.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("провадив антирадянську агітацію і висловлював терористичні наміри стосовно тих осіб, котрі вели слідство у справі його батька"). Засуджений 4.07.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, вирок замінений на службу у діючій армії. Реабілітований 22.08.1984 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Віктор Петрович у 1937 році за шкідництво у тваринництві був засуджений до 25 років неволі, помер в ув'язненні 29.12.1938. (П – 12270)

ГОЛОВАТЮК ТИМОФІЙ ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., м.Одеса, українець, освіта початкова, член ВКП(б) до 1927 року, проживав у м.Кіровограді, покрівельник ремонтної контори житлоспілки. У 1933 році був засуджений до 2 років заслання в Башкирію, у 1940-ому – до 5 місяців неволі. Втретє заарештований 26.11.1940 Кіровоградським УНКВС ("вихваляв ворогів народу Троцького, Радека, зводив наклепи на СРСР"). Засуджений 5.03.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. Дядько, священик української церкви Іван Мочарський репресований у 1918 році. (П – 12506)

ГОЛОВКО-ШПРІНГЕР ІННА ЕМІЛІВНА, 1913 р.н., м.Кіровоград, німкеня, освіта середня, рахівник сантресту. Заарештована 2.12.1937 Кіровським МВ НКВС (підозрювалась у контрреволюційній націоналістичній агітації). Управлінням НКВС Кіровоградської області 25.04.1939 справу припинено, з-під варти звільнена.(П – 3405)

ГОЛОМЕЄВ ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ, 1887 р.н., м.Ольгопіль Чечельницького району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, поштовий працівник. Заарештований 22.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянські настрої, невдоволення існуючим ладом). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 28.01.1942 справу припинено у зв'язку зі смертю обвинуваченого 6.09.1941. (П – 2653)

ГОЛОМЕЄВА ГАННА ЕРАСТІВНА, 1901 р.н., с.Веселий Кут Златопільського району (нині Шполянського Черкаської області), українка, освіта 7 класів гімназії, проживала у м.Кіровограді, економіст заводу "Червона зірка". Заарештована 27.08.1937 Кіровським МВ НКВС ("провадила контрреволюційну

агітацію, розповсюджувала чутки про падіння радянської влади”). Засуджена 15.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітована 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11492)

ГОЛЬБЕРГ ФРОЇМ-ВОЛОДИМИР ЛЬВОВИЧ, 1914 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта 6 класів, до служби в армії працював модельником у Москві, проживав у військовому містечку Даурія Читинської області, Росія, червоноармієць 201-ої військової частини 15-ої кавалерійської дивізії. Заарештований 21.01.1938 особливим відділом ГУДБ НКВС 15-ої кавалерійської дивізії (“провадив контрреволюційну агітацію: “В німецькій армії служити краще: там військовиків усюди відпускають, а нас тримають у казармах наче ув’язнених”, “Коли ціни на товари знижуються, то про це пишуть у газетах, а коли підвищуються, то мовчать”, “Ніякої демократії в СРСР нема, це фікція: ЦК партії всіх кандидатів на вибори заздалегідь розподіляє по округах, насильно нав’язуючи їх нам для голосування”; на суді сказав: “Я довго думав над своєю поведінкою і прийшов до висновку, що вчинив як контрреволюціонер – на мене сильний вплив зробило московське середовище”). Засуджений 20.06.1938 військовим трибуналом 11-го механізованого корпусу до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Помер 10.12.1940 у таборах. Реабілітований 26.12.1958 Верховним судом СРСР. (П – 5884)

ГОЛЬДШТЕЙН РОЗА ВОЛЬКІВНА, 1909 р.н., м.Кіровоград, єврейка, освіта середня, учениця. Заарештована 30.07.1926 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“член контрреволюційної організації “Гашомер-Гацойр”, проводила роботу на об’єднання єврейського юнацтва в національні єврейські молодіжні організації, чим вносилась деморалізація і дезорганізація в комсомол” – *див. Маня Петрушанська*). Засуджена 8.10.1926 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 1 року заслання. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 28.09.1928 достроково звільнена, дозволено вільно проживати в СРСР. Реабілітована 19.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1916)

ГОЛЬМ ЛЕВ ДМИТРОВИЧ, 1871 р.н., м.Вільно (нині Вільнюс, Литва), росіянин, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, викладач артилерії в Українській ковалерійській школі ім.Будьонного. Заарештований 14.02.1931 Зінов’євським МВ ДПУ (“колишній полковник царської армії, належав до військово-офіцерської контрреволюційної організації, члени якої збирались один у одного вдома й під виглядом іменин, вечорниць вели розмови на політичні теми, висловлюючи невдоволення політикою радянської влади і власним становищем, сподіваючись на інтервенцію; до складу угруповання входили Кость Гординський, Віктор Гайдамович, Кость П’ятницький та інші” – під час допиту 9.03.1931 Гольм назвав 66 членів організації: 49 із Зінов’євська, 7 із Одеси, 2 із Москви, по 4 із Полтави та Черкас). Засуджений 14.05.1931 (судова інстанція у справі не вказана) до 5 років заслання у Казахстан. Реабілітований 16.12.1994 управлінням СБУ Кіровоградської області. (П – 8511)

ГОЛЬФІНЕР МАТВІЙ ЙОСИПОВИЧ, 1897 р.н., с.Шпеєрово Карл-Лібкнехтівського району Одеської (нова назва с.Піщаний Брід Веселинівського Миколаївської) області, німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, візник “Союзборошна”. Заарештований 13.11.1937 Кіровським МВ НКВС (“член німецького націоналістичного куркульського угруповання” – *див. Іван Кіфель*). Засуджений 8.12.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 22.12.1937. Реабілітований 13.07.1961 Верховним судом СРСР. (П – 5458)

ГОЛЬША АРХИП ПИЛИПОВИЧ, 1901 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта 3 класи, червоноармієць, рядовий 9-ої гвардійської повітряно-десантної стрілецької дивізії. Заарештований 1.10.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 5-ої гвардійської армії (“лікуючись у шпиталі разом із Віктором Безпаловим, Кіровоград, Тимошем Негодою, с.Мар’янопіль Новоукраїнського району, та Григорієм Пикущим, с.Мала Дмитрівка Олександрійського району, в розмовах між собою вихваляли життя за німецької окупації, зводили наклепи на радянську владу й колгоспи; Гольша зокрема висловлював невдоволення харчуванням у лікувальному закладі, вихваляв життя на окупованій німцями території, схвалював знищення німцями євреїв, поширював наклепи на радянську пресу”). Засуджений 4.11.1944 військовим трибуналом 5-ої гвардійської армії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 18.04.1991 прокуратурою Білоруського військового округу. (П – 12622)

ГОЛЬША ОНУФРІЙ КАРПОВИЧ, 1878 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав у с.Нова Павлівка Кіровоградського району, член колгоспу ім.Кірова.

У 1931 році розкуркулений і висланий на північ. Заарештований 9.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("втеча із заслання, член підпільної контрреволюційної організації"). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано у 25.05.1938. Реабілітований 5.04.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4263)

ГОНТКОВСЬКИЙ АДОЛЬФ ЙОСИПОВИЧ, 1872 р.н., м.Київ, поляк, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. У 1930 році арештовувався органами ДПУ за участь у військово-офіцерській організації, під вартою перебував 3 місяці. Вдруге заарештований 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство" – *див. Мар'ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 13.09.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.09.1937. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

ГОНЧАРЕНКО ВАЛЕНТИНА МИХАЙЛІВНА, 1922 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, медсестра військового госпіталю. Заарештована 23.02.1944 контррозвідкою "Смерш" 36-ї гвардійської стрілецької дивізії ("проживала в окупаційному Кіровограді, працювала на дослідній станції; під страхом зброї з боку німецького офіцера засвідчила на фотокартці сестру Віру, яка вкрала у німців 2 гвинтівки й пішла в ліс до партизанів"). Головною військовою прокуратурою Червоної армії 5.07.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 4963)

ГОНЧАРЕНКО ВАСИЛЬ МАКСИМОВИЧ, 1916 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, військовослужбовець Червоної армії, молодший командир мостової роти 37-ого окремого мотопонтонного механізованого батальйону. Заарештований 3.11.1941 особливим відділом НКВС 9-ої армії ("підмовляв, готував військовослужбовців до втечі на сторону німців, вів серед них антирадянську агітацію, спрямовану на дискредитацію могутності Червоної армії"). Утримувався в камері попереднього ув'язнення особливого відділу НКВС, під час прогулянки в'язнів утікав з-під варти 15.12.1941, кричав перехожим міста Новочеркаська: "У цьому дворі розстрілюють людей – рятуйте!"; під час втечі був поранений у плече і відправлений у госпіталь. Справу Гончаренка подано у військовий трибунал, але там її не розглянули, самого звинувачуваного із прифронтової зони етапували вглиб СРСР, де він загубився, у 1948 році оголошений у всесоюзному розшуку. По закінченню 49 років невиявлення 9.08.1990 справу припинено управлінням КДБ УРСР Кіровоградської області. (П – 1963)

ГОНЧАРЕНКО ДАНИЛО ПРОКОПОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1925-35 роках, приймальник заводу "Більшовик". Заарештований 9.09.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна шкідницька діяльність). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 18.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3386)

ГОРБАНЬ ПРОКІП ФЕДОРОВИЧ, 1910 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 6 класів, токар. У 1937 році засуджений до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах ("учасник троцькістської групи, антирадянська агітація"). Звільнений з ув'язнення у 1946 році. Вдруге заарештований 7.04.1949 управлінням МДБ Кіровоградської області ("належність до антирадянської троцькістської групи"). Засуджений 1.06.1949 особливою нарадою МДБ СРСР до заслання на поселення. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11545)

ГОРБУНОВ ПАВЛО МАТВІЙОВИЧ, 1886 р.н., м.Путивль Сумської області, росіянин, освіта 9-річна монастирська, проживав у м.Кіровограді, в минулому служив у монастирі. Заарештований 27.04.1940 Кіровоградським управлінням НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 19.07.1940 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 29.05.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13316)

ГОРДІЙЧИК МИХАЙЛО ІЛЛІЧ, 1901 р.н., с.Сельці Гродненської губернії, Білорусія (за іншими даними м.Бендери, Молдова), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, машиніст паровозного депо. Заарештований 22.06.1938 Кіровським МВ НКВС (агент румунської розвідки). Засуджений 3.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.10.1938. Реабілітований 27.02.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4702)

ГОРОДЮК СПИРИДОН НЕСТОРОВИЧ, 1906 р.н., с.Підріжжя Велицької волості Ковельського повіту (нині Волинська область), українець, неписьменний ("вміє лиш розписатись"), проживав у м.Кіровограді, візник "Вукоптрансу". Заарештований 9.09.1934 Зінов'євським міськвідділом НКВС ("у

1917 році Підріжжя було зруйноване війною і жителів переселили вглиб України, так родина Городюків потрапила в село Оксанине під Уманню; восени 1918-го батько з родиною вернувся на Волинь, а Спиридон лишився наймитувати в господаря; згодом жив у сусідній Бабанці, в Канежі під Новомиргородом, нарешті в 1927-ому оселився в Зінов'євську, одружився; у 1930-31 роках подавав піклування до польського консульства про виїзд за кордон; листувався з батьком і п'ятьма сестрами: "У 1933 році листуватися з рідними припинив, оскільки я не захотів більше писати"; звинувачувався у шпигунській діяльності на користь Польщі"). Військовою прокуратурою 6-го стрілецького корпусу в м.Одеса 22.11.1934 справу припинено ("слідству не вдалось зібрати достатніх даних, які б служили основою для віддання звинувачуваного під суд трибуналу"), з-під варти звільнений . (П – 2879)

ГОСПОДАРЕНКО ГРИГОРІЙ СИЛЬВЕСТРОВИЧ, 1884 р.н., с.Демидівка Вінницького округу Подільської губернії (нині Жмеринського району), українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, сторож "Союзтрансу". Заарештований 17.02.1931 Зінов'євським МВ ДПУ (активний учасник контрреволюційної організації). Зінов'євським МВ ДПУ 21.09.1931 справу припинено, звільнено під розписку. Вдруге, працюючи бухгалтером паливного тресту, заарештований у лютому 1938 року Кіровським МВ НКВС ("член контрреволюційної військової організації, що ставила мету вербувати нових і нових членів, шляхом збройного повстання повалити радянську владу"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.06.1938. Реабілітований 15.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3257, 3896)

ГРАБАЖЕЙ АНДРІЙ КАЛЕНИКОВИЧ, 1893 р.н., м.Кіровоград, ураїнець, освіта початкова, сторож нафтобази. Заарештований 6.04.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювався в тому, що в роки німецької окупації був завербований як агент таємної жандармерії). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 25.08.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2051)

ГРАБАР ГАВРИЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1880 р.н., м.Херсон, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді з 1920 року, сторож сіноскладу заводу "Червона зірка". Заарештований 25.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("до 1930 року працював псаломщиком, у 1930-35-их священиком, підтримував тісні стосунки з провідником контрреволюційної підпільної організації архієреєм Квашенком, провадив антирадянську агітацію серед робітників заводу"). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9857)

ГРАБИНЕНКО СЕРГІЙ АГАФОНОВИЧ, 1885 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, виконроб будівництва. Заарештований 15.01.1944 Кіровоградським УНКДБ (підозрювався у співробітництві з німецькими окупантами в роки війни). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 16.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2073)

ГРАДОВСЬКИЙ ГЕОРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, 1862 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта вища медична, проживав у м.Олександрії, без певних занять. Заарештований 16.10.1930 Олександрійським РВ ДПУ (колишній поміщик, антирадянська агітація). Олександрійською прокуратурою 22.05.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1727)

ГРОХОВСЬКИЙ ЛЕОНІД ФЕЛІКСОВИЧ, 1896 р.н., с.Сіянці Волинської губернії (нині Острозького району Рівненської області), українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1930-33 роках, проживав у м.Кіровограді з червня 1937 року, вагар тарного цеху кондитерської фабрики. Заарештований 8.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("серед робітників вів антирадянську агітацію, спрямовану проти заходів партії і влади, виступав проти стахановського руху і раціоналізаторського виробництва"). Засуджений 11.05.1939 Кіровоградським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Звільнений 6.07.1942 із Севжелдорлагу. Реабілітований 20.10.1966 Верховним судом УРСР. (П – 8079)

ГРЕВЦОВ ВІКТОР СЕМЕНОВИЧ, 1913 р.н., м.Харків, росіянин, освіта середня спеціальна (Харківський електротехнікум, 1934), проживав у м.Кіровограді, безробітний. Заарештований 10.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("до 1941 року працював у ресторані "Інтернаціонал" механіком і завгоспом; в роки війни займався спекуляцією, утримував буфет, підтримував зв'язки з німецькою владою і користувався у неї довірою; з відступом німців із Харкова переїхав у Кіровоград, працював у буфеті; згодом евакуювався в Умань і за сумнівних обставин повернувся в Кіровоград – підозрюється у таємному співробітництві з німецькими розвідорганами"). Засуджений 7.10.1944 особливою нарадою НКВС СРСР

до 5 років заслання до Казахстану. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12256)

ГРИГОР'ЄВ ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, кандидат у члени ВКП(б), завгосп інституту захисту рослин. Заарештований 22.02.1933 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (член української терористичної контрреволюційної організації). Одеським облвідділом ДПУ 16.08.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2762)

ГРИЩЕНКО МАРІЯ ІВАНІВНА, 1900 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня (1-е Єлисаветградське комерційне училище), канцелярист, "дворянка за становим походженням, пролетарка за майновим станом". Заарештована 9.02.1921 Єлисаветградською повітовою надзвичайною комісією, ЧК ("7 лютого заявила в ЧК, що у Єлисаветграді є велика петлюрівська організація – на підтвердження своїх слів подала опис цейхауза організації, скріплена сургучевою печаттю; за розпорядженням голови повітової ЧК тов. Абрамова проведено операцію, яка не дала ніяких результатів; після чого Грищенко зізналась у своєму вимислі – для печаті вона використала ´удзик; вчинок її було кваліфіковано як дискредитація ЧК, вищого й бойового карального органу Республіки"). Засуджена 8.03.1921 уповноваженим особливої групи Великої колегії повітової ЧК до розстрілу, але зважаючи на політичну убогість і несвідомість звинувачуваної, 3.04.1921 колегією Єлисаветградської повітової ЧК засуджена до 6 років ув'язнення у концтаборі, амністією Всеукраїнського з'їзду Рад міру покарання зменшено до 5 років неволі. Реабілітована 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9957)

ГРІДЕНКО ІВАН ЛАРІОНОВИЧ, 1892 р.н., с.Тимоновичі Семенівського району Чернігівської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, візник на винному заводі. Заарештований 22.02.1933 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (зв'язок з повстанською контрреволюційною організацією). Засуджений 8.04.1933 особливою нарадою при Колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 29.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7668)

ГРІНЕВИЧ ВІТОЛЬД ВЯЧЕСЛАВОВИЧ, 1896 р.н., Гродненська губернія (Білорусія), білорус, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 6.02.1920 особливим відділом ЧК ("при встановленні радянської влади в Єлисаветграді працював слідчим особливого відділу слідчої комісії, тому з приходом у місто денікінських військ боявся показуватись на вулицю із страху бути арештованим, що й сталося: за клопотанням ротмістра Зеніна звільнений з-під денікінської варти, потім за рекомендацією службовця військкомату Рябоконя пішов на службу у контррозвідку денікінської армії, а через півтора тижні виїхав у Харків"). Засуджений 13.03.1920 Єлисаветградським революційним трибуналом до 15 років ув'язнення з переведенням на громадські роботи. Єлисаветградським революційним трибуналом 22.07.1920 термін покарання скорочено наполовину на основі постанови 4 з'їзду Рад про амністію. Реабілітований 16.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14180)

ГРІНЕВИЧ ФЕДІР ПАВЛОВИЧ, 1898 р.н., с.Бучатине Слуцького району Мінської області (Білорусія), білорус, освіта початкова, член ВКП(б) з 1931 року, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 9.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("в роки німецької окупації працював шляховим майстром Одеської залізниці; мав співробітництво з німецькими розвідками"). Засуджений 26.08.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 8.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11818)

ГРОДЗИНСЬКА ЛІДІЯ ІВАНІВНА, 1888 р.н., с.Гнилець Сквирського району Київської області, українка, освіта вища педагогічна, проживала у м.Кіровограді, викладач технікуму захисту рослин. Заарештована 11.02.1935 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювалась у тому, що "разом з іншими викладачами провадила шкідницьку роботу на ідеологічному фронті"; із свідчень Гродзинської: "Мій чоловік абсолютно не поділяв політики партії, сумнівався в успіхах колективізації у перші роки, в ліквідації неписьменності; у 1933-34 році зі слів студентів я довідалася, що вони користуються забороненими творами: читають романи "Чорне озеро" Володимира Гжицького, "Першу весну" Григорія Епіка, гуморески Остапа Вишні"). Кіровським МВ НКВС 23.04.1935 справу припинено, з-під варти звільнена. Чоловік Сава Шевченко і директор технікуму Стрюк заарештовані. (П – 1298)

ГРОСМАН МИХАЙЛО ВІЛЬГЕЛЬМОВИЧ, 1896 р.н., м.Лейпциг (Німеччина), німець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, у 1922-37 роках працював у органах ЧК-ДПУ-НКВС – з посади уповноваженого Кіровської міліції звільнений 30.07.1937, юрисконсульт заводу "Червоний

профінтерн". Заарештований 4.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("у 1914 році мобілізований у німецьку армію, 5 травня 1915-го здався в полон російській армії, бо не хотів воювати, відправлений у табір військовополонених у Дарниці під Києвом, того ж року втік у Москву, чотири місяці працював офіціантом ресторану, арештовувався царською жандармерією, у 1916 році вдруге втік з табору військовополонених, працював у селянських господарствах під Нижнім Новгородом, у 1917-ому вдруге заарештований поліцією, до весни 1918-го перебував у таборі, угорці покликали в Перший інтернаціональний загін воювати проти генерала Колчака, в кінці 1919-го переведений на польський фронт, у 1920-ому призначений у особливий відділ 14-ої армії, що знаходилась у Первомайську, потім у 45-у дивізію, з якої 22.06.1922 демобілізований; одразу пішов працювати в органи міліції, де служив до 1937 року"; "в листопаді 1937 року в себе на квартирі вихваляв ворога народу Троцького"; із касаційної скарги Гросмана 1.10.1939: "Дружина звела на мене наклеп з метою заволодіти майном, щоб жити з іншим чоловіком"; із довідки начальника Кіровського міськвідділу НКВС: "Іще одна негативна риса в роботі Гросмана: при дорученні йому того чи іншого дізнання, він брався лиш за такі справи, за якими були наявні матеріали, що викривають злочинні дії того чи того фігуранта, якщо ж таких матеріалів нема і над справою треба попрацювати – він усіма силами від неї відмагався"). Засуджений 16.05.1939 Кіровоградським облсудом до 2 років 6 місяців ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Кіровоградським облсудом 27.09.1939 вирок зменшено до 1 року 10 місяців, термін покарання вважається відбутим. Верховним судом УРСР 23.10.1939 справа припинена, з-під варти звільнений. Вчетверте під ім'ям ГРОСУЛ МИХАЙЛО ГЕОРГІЙОВИЧ, 1896 р.н., м.Чернівці, молдаванин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять, заарештований 5.10.1946 Кіровоградським облуправлінням МДБ ("співпраця з німецькими окупантами: під час війни жив у Кіровограді і працював перекладачем у шефа машино-тракторної станції, 13.08.1942 прийняв німецьке підданство фольксдойч, користувався відповідними пільгами; роз'їжджав з шефом по об'єктах МТС, вимагав від робітників виконання завдань, погрожував розстрілом, відвідував німецьку жандармерію СД; у грудні 1943 року разом з німцями евакуювався на захід, змінив прізвище на Гросул і осів у м.Судова Вишня Дрогобицької області, нині Мостиського району на Львівщині, де написав автобіографію під назвою "Тюрма народів", цей рукопис наклепів на радянську державу, її органи і громадян розповсюджував серед населення"). Засуджений 29.11.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Реабілітований 23.10.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 853, 12816)

ГРОШЕВ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, 1908 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, проживав у м.Мінську (Білорусія), електромонтер. Заарештований 18.07.1949 УМДБ Кіровоградської області ("займався зрадницькою діяльністю в роки війни, брав участь у арештах радянських громадян"). Засуджений 19.12.1949 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Трибуналом військ Київського військового округу 29.07.1955 міру покарання зменшено до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. 17.08.1955 звільнений з в'язниці. Реабілітований 23.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13015)

ГРУЗИН МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1883 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 1 клас земського училища, касир бази "Сільгосппостачу". Заарештований 1.09.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 7.03.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3502)

ГУБАНОВА ОЛЬГА ТРОХИМІВНА, 1910 р.н., м.Кіровоград, українка, письменна, сторож заводу "Червона зірка". Заарештована 26.12.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у антирадянській діяльності). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 21.02.1945 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 5698)

ГУБАР ДАВИД МИХАЙЛОВИЧ, 1908 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта неповна середня, різноробочий ФЗУ заводу "Червона зірка". Заарештований 6.05.1929 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("у квітні 1929 року в Зінов'євську поширились провокаційні чутки про представника радянського уряду і 6 травня окрвідділ ДПУ отримав свідчення, що Давид Губар нелегально поширює листівки троцькістського характеру, чотири вилучено при обшуку; Губар передавав листівки Шимону Верховському,

який у свою чергу знайомив з ними інших”). Засуджений 15.10.1929 надзвичайною сесією Зінов’євського окружного суду до 1 року позбавлення волі, умовно, на протязі 3 років. (П – 965)

ГУБЧЕК АНДРІЙ ІЛЛІЧ, 1874 р.н., с.Капланович Гричевицької волості (Білорусія), білорус, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, сторож облторгу. Заарештований 14.09.1937 Кіровським МВ НКВС (зв’язок з родичами в Польщі, контрреволюційна пропаганда). Засуджений 7.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11448)

ГУЛДАРІ МАРІЯ ФРАНЦІВНА, 1879 р.н., с.Гришки Подільської губернії (нині Деражнянського району Хмельницької області), росіянка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, інструктор дитбудинку. Заарештована 15.07.1937 Кіровським МВ НКВС (“контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство” – *див. Мар’ян Савицький, Кіровоград*). Засуджена 15.09.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Померла 25.02.1940 в неволі. Реабілітована 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

ГУЛЕВИЧ ІВАН САВИЧ, 1882 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, комірник заводу “Червона зірка”. Заарештований 28.07.1937 Кіровським МВ НКВС (шкідницька діяльність, наклепи на компартію та її керівників). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 30.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8838)

ГУЛЯНИЦЬКИЙ ВОЛОДИМИР КАСПАРОВИЧ, 1900 р.н., м.Кіровоград, письменний, член КП(б)У з 1932 року, директор заводу “Червоний Профінтерн”. Заарештований 22.03.1934 Зінов’євським МВ НКВС (засуджений разом з іншими провідними спеціалістами підприємства Максиміліаном Ланчинським, Іваном Матвієнком, Лазаром Механіком, Михайлом Стрілковським, які “не виконали умови з ремонту тракторних моторів до посівної кампанії, чим зривали планову роботу багатьох машинно-тракторних станцій на Одещині: від МТС приходило на “Червоний профінтерн” багато рекламацій”). Засуджений 3.04.1934 Одеським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Верховним судом СРСР 23.05.1935 вирок замінено на 2 роки ув’язнення умовно, з-під варти звільнений. Посадові (а не політичні) злочини реабілітації не підлягають. (П – 3397)

ГУНЯКОВ ТИМОФІЙ ЄРМОЛАЙОВИЧ, 1914 р.н., с.Красна Гірка Рудковського району Тамбовської області (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тесля рембудконтори. Заарештований 8.05.1951 управлінням МДБ Кіровоградської області (“у 1949-51 роках, прикриваючись релігійними переконаннями, вів антирадянську агітацію серед населення, зводив наклепи на вождів більшовицької партії і керівників радянського уряду та на колгоспний лад: “Влада сатани буде знищена, на землі буде влада Божа”, “Комуністи будуть горіти на Страшному суді”, “Ленін помер, а його земля не прийняла, бо він невіруючий”). Засуджений 23.06.1951 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Судовою колегією Верховного суду УРСР 11.02.1955 міру покарання зменшено до 5 років неволі, на основі указу президії Верховної ради СРСР від 27.03.1953 “Про амністію” з-під варти звільнений. Реабілітований 16.06.1989 Верховним судом УРСР. (П – 10245)

ГУНЬКІН МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ, 1913 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 9 класів, курсант 17-го окремого запасного артилерійського полку. Заарештований 30.12.1944 відділом контррозвідки “Смерш” Кіровоградського гарнізону (“підтримував тісні стосунки з німецькими контррозвідувальними органами, зокрема з начальником відділу СД Фіалковським, його заступником Журавльовим, штатними агентами Нікітіним і Мошулом та іншими – часто відвідував їх, випивав з ними, за їхнім завданням займався зрадництвом; вихваляв німецьку армію і фашистський лад, зводив наклепи на радвладу і Червону армію”). Засуджений 7.04.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом військ НКВС Українського округу 13.07.1945 міру покарання зменшено до 10 років неволі. Реабілітований 25.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14172)

ГУРАЛЬНИК ІСААК НАУМОВИЧ, 1880 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта неповна середня, заступник керуючого Кіровським “Укрпостачем” на заводі “Озет”. Заарештований 9.09.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 2.11.1937. Реабілітований 18.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3386)

ГУРНИЦЬКИЙ ЙОСИП ГНАТОВИЧ, 1891 р.н., с.Крижанівка Хмільницького району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, робітник обрубного цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 15.02.1931 Зінов'євським МВ ДПУ (член контрреволюційної організації). Зінов'євською міськпрокуратурою 11.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи точильником заводу "Червона зірка", заарештований у лютому 1938 року Кіровським МВ НКВС ("член контрреволюційної військової організації, що ставила мету вербувати нових і нових членів, шляхом збройного повстання повалити радянську владу"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.06.1938. Реабілітований 15.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3181, 3896)

ГУРЕЄВА ГАННА ГОРДІЇВНА, 1908 р.н., с.Дудчине Херсонського району Одеської (нині Каховського Херсонської) області, українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, прибиральниця їдальні. Заарештована 26.01.1944 транспортним відділом НКДБ залізничних військ 2-го Українського фронту ("вела антирадянську агітацію в роки німецької окупації: зводила наклепи на радянську владу, Червону армію, вихваляла німецький фашизм"). Засуджена 26.06.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 7 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 27.12.1989 Кіровоградським облсудом. Разом з нею заарештований батько Смикодуб Гордій Семенович – *див. книга друга, Кіровоградський район.* (П – 13356)

ГУСАК МИХАЙЛО ПАВЛОВИЧ, 1901 р.н., с.Чапаївка Золотоніського району Черкаської області, українець, освіта вища (історичне відділення Київського інституту профосвіти, 1928), член партії комуністів-боротьбистів у 1919-20 роках, КП(б)У у 1920-21-х (вийшов із партії за власним бажанням), проживав у м.Кіровограді, викладач педагогіки Зінов'євського інституту соціального виховання, доцент. Заарештований 28.02.1933 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("в кінці 1932 року органами ДПУ викрито контрреволюційну повстансько-українську організацію, яка збройним шляхом збиралась встановити на території УРСР народно-демократичну республіку; організація в основному складалась із викладацького персоналу технікумів, шкіл та інституту соцвиху, а на селі із учителів та куркульсько-повстанського елемента", "будучи сексотом, таємним співробітником ДПУ, систематично дезінформував органи"). Одеським облвідділом ДПУ 31.10.1933 справу припинено, з-під варти звільнений 3.11.1933. (П – 8347)

ГУСАРЕНКО МИХАЙЛО СЕМЕНОВИЧ, 1880 р.н., м.Ковно (Литва), українець, освіта духовна семінарія, проживав у м.Кіровограді, священик грецької церкви. Заарештований 9.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації церковників, створеної Одеським архієпископом Кирилом Квашенком за завданням керуючого обновленськими церквами в Україні Київським митрополитом Олександром Чекановським, який мав зв'язок із закордоном через втеклого у 1931 році до Німеччини секретаря Синоду Серафима; до організації входили куркулі й інші невдоволені радянською владою; завдання – боротьба з радянською владою, підтримка інтервентів у прийдешній війні і відновлення фашистського ладу; в тюрмі члени організації не припиняли ворожої діяльності: зокрема Іллю Добровольського та інших було засуджено до розстрілу"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 27.12.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4621)

ДАВИСКИБА МИХАЙЛО ТРИФОНОВИЧ, 1898 р.н., с.Чистоводівка Ізюмського району Харківської області, українець, освіта вища (агроекономічний факультет), проживав у м.Кіровограді, агроном Кіровоградського райземвідділу. Заарештований 1.02.1933 Одеським облвідділом ДПУ (член контрреволюційної повстанської організації). Засуджений 14.04.1933 трійкою колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Трійкою НКВС УРСР 4.06.1936 покарання зменшене до 5 років неволі. Реабілітований 24.06.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4500)

ДАЄНМАН ЗЕЙЛІК САМІЙЛОВИЧ, 1893 р.н., м.Житомир, єврей, освіта початкова, член партії РСДРП (меншовиків) у 1919-21 роках, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер "Трикотажзбут". Заарештований 2.08.1938 Кіровоградським МВ НКВС ("чоловік племінниці Троцького, створював у Кіровограді нелегальне троцькістське угруповання, провадив антирадянську агітацію на підтримку засуджених ворогів народу"). Засуджений 28.04.1939 Кіровоградським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Вдруге заарештований 2.12.1948, за належність до меншовицької організації особливою нарадою МДБ СРСР 9.02.1949 відправлений на заслання. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12306)

ДАНИЛЕНКО ВІКТОР ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1915 р.н., смт Братське Одеської (нині Миколаївської) області, українець, освіта незакінчена вища, проживав в м.Кіровограді, помічник начальника підйомно-транспортного обладнання особливої будівельно-монтажної частини №316. Заарештований 15.05.1944 Кіровоградським УМДБ (зрадницька діяльність). Засуджений 6.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 8.03.1955 трибуналом Київського військового округу. (П – 1950)

ДАНИЛОВА МАРІЯ ЙОСИПІВНА, 1924 р.н., м.Санкт-Петербург (Росія), росіянка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 11.02.1944 Кіровоградським УНКВС ("до заміжжя Чорногребель, німкеня по матері, в станиці Біла Глина Краснодарського краю в січні 1943 року отримала німецьке підданство фольксдойч, користувалась усіма пільгами німецької влади, звільнялась від усіх податків і платежів, постачалась у спецмагазинах, згодом проживала у Полтаві; в Кіровоград прибула восени 1943 року разом з німецькими військами, працювала на кухні, мала безплатне харчування, допомогала німецьким військам утримувати так званий новий порядок на окупованих територіях"). Засуджена 6.05.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10042)

ДАУЕНГАУЕР ГЕОРГІЙ КАСПАРОВИЧ, 1881 р.н., с.Ландау Карл-Лібкнехтівського (нова назва с.Мар'янівка Березівського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, завгосп школи №1. Заарештований 28.07.1937 Кіровським МВ НКВС (зв'язки з контрреволюційним елементом). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1689)

ДАУЕНГАУЕР МИХАЙЛО ГЕНРІХОВИЧ, 1912 р.н., с.Чимарліївка Миколаївської області, німець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, завгосп дегазаційного взводу Осоавіахіму. Заарештований 14.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("член німецької контрреволюційної фашистської повстанської організації в м.Кірове"). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Відбував покарання в Онеглагу. Реабілітований 23.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3920)

ДАУЕНГАУЕР ПАВЛО ХРИСТИЯНОВИЧ, 1913 р.н., м.Кривий Ріг Дніпропетровської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, пекар хлібозаводу №1. Заарештований 14.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("член німецької контрреволюційної фашистської повстанської організації в м.Кірове"). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Відбував покарання в Онеглагу. Реабілітований 23.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3920)

ДАУЕНГАУЕР ХРИСТИЯН ПАВЛОВИЧ, 1889 р.н., хутір Данилівка Кіровської сільради Криворізького району Дніпропетровської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, контролер завальної ями млина №7. Заарештований 14.12.1937 Кіровським МВ НКВС ("із родини крупного землевласника, батько мав одну тисячу десятин власної землі у Криворізькому районі; сам розкуркулений; систематично вів антирадянську агітацію, спрямовану на захист інтересів фашистських країн проти СРСР; доводив, що в СРСР не восьмигодинний робочий день, а значно триваліший"). Засуджений 24.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Покарання відбував у м.Орську Чкаловської (нині Оренбурзька) області, Росія. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11426)

ДЕМ'ЯНЕНКО МИХАЙЛО ЯКОВИЧ, 1885 р.н., с.Тягинка Херсонського повіту (нині Бериславського району Херсонської області), українець, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, лікар амбулаторного відділення центральної поліклініки. Заарештований 18.10.1930 Зінов'євським МВ ДПУ (підозрювався у ворожих настроях до радвлади, активній контрреволюційній агітації). Зінов'євським МВ ДПУ 15.02.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2528)

ДЕМЕНСЬКИЙ ДМИТРО МИХАЙЛОВИЧ, 1910 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, рахівник механоскладального цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 25.11.1937 особливим відділом УДБ 15-ої стрілецької дивізії при 43-му стрілецькому полку НКВС (контрреволюційна діяльність: "син попа, виступав проти заходів оборонного значення і колективізації сільського господарства; у 1933 році на посаді секретаря сільської ради, перебуваючи в

тісному зв'язку з куркулями, звільняв їх від податків, видавав фальшиві документи, крав облігації у колгоспників; на посаді рахівника підсобного господарства стрілецького полку займався шкідництвом"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений з ув'язнення 26.02.1947. Реабілітований 11.07.1964 Кіровоградським облсудом. Брат Михайло у 1933 році на посаді рахівника колгоспу був засуджений за зловживання службовим становищем. (П – 5837)

ДЕМУРА ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ, 1864 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, неписьменний, член колгоспу "1 серпня". У 1929 році розкуркулений і висланий в Архангельську область. Заарештований 8.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("в роки громадянської війни постачав повстанські загони кіньми і продуктами; у 1921 році організовував куркульський самосуд над бідняками, підпалив майно голови комітету незаможного селянства Баєнка; тепер веде антирадянську агітацію, належить до церковної п'ятдесятки: "Радянська влада скоро буде знищена разом з тими, хто відмовився від Бога і від церкви", "Війна неминуча: колгоспи будуть знищені, селяни житимуть, як колись"). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.06.1938. Реабілітований 8.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4125)

ДЕМУРА ПАВЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1892 р.н., с.Лелеківка Кіровоградського району (нині у складі Кіровограда), українець, освіта початкова, ветфельдшер. Заарештований 20.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації, підбурюванні на зрив заходів). Зінов'євським МВ ДПУ 14.01.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2821)

ДЕМУРА СЕРГІЙ МИТРОФАНОВИЧ, 1902 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, вільнонайманий військовослужбовець, завідувач їдальні №2 відділу торгівлі штабу Групи військ у Німеччині. Заарештований 28.02.1947 управлінням контррозвідки Групи радянських окупаційних військ у Німеччині ("співпраця в якості таємного агента з німецькою розвідкою "Гефайнполіцай" в Кіровограді у 1942-43 роках, коли працював нарядником "Заготзерна"). Засуджений 15.05.1948 особливою нарадою МДБ СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений у 1955 році. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10837)

ДЕМУРЕНКО ІВАН АРТЕМОВИЧ, 1908 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, кандидат у члени ВКП(б), інспектор заводу "Червона зірка". Заарештований 28.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("вихваляв троцькістів, зводив наклепи на Леніна"). Засуджений 22.07.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.12.1991 Генпрокуратурою України. (П – 12896)

ДЕРЕВ'ЯНСЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ГЕРАСИМОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта – міське 6-класне училище, інструктор технікуму механізації сільського господарства. Заарештований 13.11.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна шкідницька діяльність). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 23.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5182)

ДЕРІЙ КАСЯН АНДРІЙОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б), слюсар. Заарештований 9.03.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювався у співробітництві з німецькими окупантами). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 1.07.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2247)

ДЕРКАЧ ВЛАС КОСТЯНТИНОВИЧ, 1877 р.н., с.Коростич Брест-Литовського повіту Гродненської губернії (нині Білорусія), білорус, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, сторож заводу "Червона зірка". Заарештований 28.11.1937 Кіровським МВ НКВС (провокації, активна агітація проти виборів до Верховної Ради, наклепи на радянський уряд). Засуджений 1.12.1937 трійкою НКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10754)

ДЖЕВО ІСААК ШЕЙВАХОВИЧ, 1917 р.н., с.Водислав Єнджевського району (Польща), єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, кравець артілі "Текстильшвей". Заарештований 25.06.1941 контррозвідкою УНКДБ Кіровоградської області (нелегальний перехід кордону, шпигунство). Засуджений 27.05.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 17.05.1963 прокуратурою Київського військового округу. (П – 6286)

ДЖЕПКО ГЕРАСИМ СТЕПАНОВИЧ, 1873 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 20.10.1944 Кіровоградським райвідділом НКДБ ("член так званої комісії сприяння німецькій владі в роки війни: у листопаді 1941 року на засіданні комісії наполягав відібрати корову у колишнього голови колгоспу Івана Пушкаренка, а в квітні 1942-го – у депутата міськради Гапки Сердюк; провадив антирадянську агітацію" – *див. також Яків Чорнобай*). Засуджений 19.12.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.01.1992 Кіровоградським облсудом. (П – 13595)

ДЖІОВАНІ ПЕТРО ЛАЗАРОВИЧ, 1890 р.н., м.Суліна (Румунія), італієць, освіта початкова (5 класів румунської школи), проживав у м.Кіровограді, кухар-кулінар птахокомбінату. Двічі був засуджений: у 1931 році в с.Роксоляни Овідіопольського району за антирадянську агітацію, а в 1936-ому за зв'язок із закордоном до 5 років неволі. Втретє заарештований 25.06.1941 управлінням НКВС Кіровоградської області ("у 1916 році при наступі німецьких військ на Румунію евакуювався у Росію, жив у Одесі, працював у порту, служив у Червоній армії, на флоті, потім одружився у с.Роксоляни, в 1936-ому засуджений, з тюрми направили в Кіровоград; 22.06.1941 серед робітників вів антирадянську агітацію, спрямовану на дискредитацію радянської влади, вихваляв фашистський лад Німеччини, провадив серед дітей релігійну пропаганду"; із реабілітаційного повідомлення: "фактично купив у хлопчиків картинки, на яких був напис румунською мовою – це його зацікавило"). Засуджений 19.07.1941 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі немає. Реабілітований 29.03.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10064)

ДЖУГАН АНТОН ГРИГОРОВИЧ, 1894 р.н., с.Балашівка (нині у складі міста Кіровограда), українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1929 року, майстер ливарного цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 16.02.1938 Кіровським управлінням Держбезпеки ("у 1917 році входив до складу контрреволюційного угруповання, яке складалось із меншовиків та есерів, вів боротьбу проти радвлади в роки громадянської війни, підтримував стосунки з контрреволюціонерами Харлампом і Яковом Джуганами, меншовиком Мельниковим та іншими робітниками заводу; провадив на заводі антирадянську агітацію: скаржився на погані умови життя в СРСР, вихваляв одноосібне і куркульське господарювання; внаслідок такої агітації трудова дисципліна і продуктивність праці в цеху були на низькому рівні, а це призвело до руйнування стахановських бригад"). Управлінням НКВС Миколаївської області 23.11.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2102)

ДЖУГАН ХАРЛАМП МИКИТОВИЧ, 1880 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, начальник ливарного цеху заводу "Більшовик". Заарештований 9.09.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна шкідницька діяльність). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 18.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3386)

ДЖУГАН ЯКІВ МИКИТОВИЧ, 1888 р.н., с.Балашівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, ливарник заводу "Червона зірка". Заарештований 10.06.1937 Кіровським МВ НКВС ("у 1910-12 роках належав до угруповання анархістів-терористів, брав участь у вбивстві агента царської охранки Василя Джугана; провадив контрреволюційну пропаганду серед робітників; влітку 1936 року розповів свідку Шинкаренку – *див. книгу третю, Новгородківський район*, – що з Польщі нелегально прибув невідомий, агент іноземної розвідки, висланий поліцією за антидержавну діяльність, який розказував, що в Польщі усе є і жити там краще, ніж в СРСР" – із обвинувального висновку; із свідчень Джугана: "Ніяких шпигунських зв'язків не існувало, я їх вигадав і розповів ці байки про Польщу Іванові Шинкаренку з тією метою, аби вивідати його настрої, а тоді вже повідомив про них співробітникові Кіровського міського відділу НКВС товаришу Готлібу"). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 15.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3729)

ДИКУСАР ЕДУАРД ПАВЛОВИЧ, 1941 р.н., с.Майндорф Марієнтальського (нова назва Совєтського) району Саратовської області (Росія), українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, слюсар автоколони №2199. Заарештований 6.04.1962 управлінням КДБ Кіровоградської області ("удвох із Олександром Жадановим при підтримці Миколи Олійника і Володимира Чернявського організувались у підпільну групу, яка протягом 1959-62 років вела антирадянську агітацію серед трудящих міста, серед

робітників поширювала зміст зарубіжних радіопередач, займалась виготовленням і розповсюдженням листівок антирадянського змісту", "запропонував дістати друкарський шрифт для випуску підпільної газети, та через арешт не здійснили свого задуму"). Засуджений 3.10.1962 Кіровоградським облсудом до 4 років позбавлення волі у виправно-трудовій колонії посиленого режиму. Верховним судом УРСР 31.10.1962 міру покарання зменшено до 3 років неволі. Звільнений 5.06.1965. Реабілітований 28.08.1991 Кіровоградською облпрокуратурою (П – 12752)

ДИШЛОВА АНТОНІНА ІВАНІВНА, 1912 р.н., м.Кіровоград, росіянка, освіта вища медична (Одеський медінститут), молодший військовий лікар 262-го окремого батальйону зв'язку. Заарештована 27.08.1941 особливим відділом НКВС 49-ої армії (антирадянська агітація). Засуджена 1.09.1941 трибуналом 49 армії резервного фронту до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом СРСР 28.11.1945 міра покарання знижена до 4 років неволі. Звільнена з табору 20.02.1946. Реабілітована 18.12.1992 прокуратурою Московського військового округу. (П – 13687)

ДІЄСПЕРОВ ОЛЕКСАНДР ГЕОРГІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Симентівка Мглинського району Орловської області (нині Брянської, Росія), росіянин, освіта вища (Харківський ветеринарний інститут, 1924), проживав у м.Кіровограді, директор обласної ветеринарно-бактеріологічної лабораторії. Заарештований 25.06.1941 Кіровоградським УНКДБ ("син священика, вів антирадянську агітацію, займався шкідницькою діяльністю" – *див. Сергій Солнцев, Кіровоград*). Засуджений 27.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу з конфіскацією майна, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 26.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Репресовані "за шкідництво" рідні дядьки Дієсперови Іван Іванович і Ликаріон Іванович, останній в минулому належав до партії лівих есерів, входив до комісії підписання Брестського миру. (П – 13945)

ДІРЮЧЕНКО АНТОН ГЕРАСИМОВИЧ, 1879 р.н., с.Лелеківка (нині у складі міста Кіровограда), українець, без освіти, робітник заводу "Червона зірка". Заарештований 23.07.1941 Кіровоградським райвідділом НКДБ ("антирадянська агітація пораженського характеру, зведення наклепів на комуністичну партію та вождя СРСР"). Засуджений 23.12.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років заслання у Казахстан. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11576)

ДІТКОВСЬКИЙ ФЕДІР ІВАНОВИЧ, 1882 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, служитель церковного культу – псаломщик Петропавлівської церкви. Заарештований 18.01.1931 Зінов'євським МВ ДПУ ("завербований у контрреволюційну політичну організацію церковників у 1929 році Огнівцевим: метою було повалення радянської влади і реставрація монархічного ладу; прикриваючись релігійною діяльністю, організація виховувала віруючих в дусі непримиренної ворожнечі до радянської влади і її починань"). Засуджений 6.09.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10144)

ДМИТРІЄВ СТЕПАН ІВАНОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, рахівник заводу "Червона зірка". Заарештований 1.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації, у близьких стосунках із колишніми білогвардійцями). Зінов'євською окружною прокуратурою 28.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 3.03.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("у 1919 році служив прапорщиком у денікінській армії; член контрреволюційної організації, яка ставила мету повалити радянську владу збройним шляхом"). Дані про суд, обвинувальний висновок у справі відсутні. Управлінням СБУ Кіровоградської області 25.11.1994 справу закрито. (П – 7788, 2529, 8790)

ДОБРЖАНСЬКИЙ МИТРОФАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1882 р.н., с.Горячківка Тульчинського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вагар залізничної станції. Тричі заарештовувався: 1925 – контрреволюційна діяльність, 1934 – крадіжка державного сіна зі складу, 1940 – крадіжка паперу, просидів 2 місяці, виправданий судом. Вчетверте заарештований 5.07.1941 особливим відділом НКДБ ст.Помічна ("поширював провокаційні чутки про життя народів СРСР, зводив наклепи на компартію і радянський уряд"). Засуджений 9.12.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.12.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4959)

ДОБРОВОЛЬСЬКА ДАРИНА ГЕОРГІЇВНА, 1888 р.н., с.Куртов'яни Баумського повіту (Латвія), латишка, освіта вища (Московський інститут іноземних мов), проживала у м.Кіровограді, вчителька

німецької мови, завуч школи №7. Заарештована 12.12.1937 Кіровським МВ НКВС (шпигунство на користь Латвії, член німецько-націоналістичної організації). Засуджена 3.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Кіровоградської області 13.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. Сестри Ольга, Катерина і Теодора Озользарс репресовані у 1937 році як члени націоналістичної організації "Дефереград" – Союз громадян німецької раси. (П – 1884)

ДОБРОВОЛЬСЬКА МАРІЯ ПАВЛІВНА, 1900 р.н., с.Брусилів Київської (нині селище Житомирської) області, українка, освіта вища, проживала у м.Кіровограді, викладач хімії технікуму механізації. Заарештована 6.05.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("у 1942 році була залучена до Організації українських націоналістів, переховувала у квартирі членів ОУН, мала пароль для зустрічі із зв'язковими низової ланки ОУН"). Засуджена 28.08.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 16 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Київського військового округу 30.12.1954 справу припинено, з-під варти звільнена 15.04.1955. (П – 14086)

ДОБРОВОЛЬСЬКА НАДІЯ МИХАЙЛІВНА, 1926 р.н., м.Київ, українка, освіта неповна середня, проживала у м.Кіровограді, статистик за фахом, без певних занять. Заарештована 8.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("в період німецької окупації працювала статистиком облземкомендатури; у 1942 році встановила зв'язок із прибулими із західних областей України націоналістами Даркою, Кардієнком та іншими, виконувала їхні доручення як зв'язкова; у грудні 1942 року в Кіровоград за умовним паролем прибула зв'язкова низової ланки ОУН Турбаєвська, якій Добровольська відвела конспіративну квартиру; у липні 1942-го брала участь у нелегальних зборах учасників ОУН, переховувала членів ОУН на своїй квартирі"). Засуджена 28.08.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 16 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Київського військового округу 30.12.1954 справу припинено, з-під варти звільнена 15.03.1955. (П – 14086)

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ ІЛЛЯ ГРИГОРОВИЧ, 1883 р.н., м.Кіровоград, українець, неписьменний, м'ясоруб на колгоспному базарі. Заарештований 18.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації церковників, створеної Одеським архієпископом Кирилом Квашенком за завданням керуючого обновленськими церквами в Україні Київським митрополитом Олександром Чекановським, який мав зв'язок із закордоном через втеклого у 1931 році до Німеччини секретаря Синоду Серафима; до організації входили куркулі й інші невдоволені радянською владою; завдання – боротьба з радянською владою, підтримка інтервентів у прийдешній війні і відновлення фашистського ладу; в тюрмі члени організації не припиняли ворожої діяльності" – *див. також Знам'янський, Кіровоградський, Компаніївський, Маловисківський і Новомиргородський райони*). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. За повідомленням "Сиблага" НКВС 27.05.1939 за скоєння злочину у таборі засуджений до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 27.12.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4621)

ДОБРОДЄЄВ ЛЕВ ПАВЛОВИЧ, 1911 р.н., м.Бендери (Молдова), румун, освіта середня, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, борттехнік 15-ої авіабригади. Заарештований 25.10.1937 Кіровським МВ НКВС (завдавав шкоди літакам). Особливим відділом НКВС військової частини №4975 м.Кіровограда 1.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3962)

ДОБРОНРАВОВ МИХАЙЛО ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1902 р.н., м.Нижній Новгород (Росія), росіянин, освіта середня, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, заступник начальника політвідділу 15-ї авіабригади. Заарештований 23.06.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна троцькістська діяльність). Засуджений 31.10.1937 трибуналом Київського військового округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та звання "військовий комісар". Помер 12.11.1938 у таборі. Реабілітований 9.04.1958 Верховним судом СРСР. (П – 4418)

ДОКЛЕР ЛУЇ ПЕДЖІ, 1918 р.н., м.Гельсіндорс (Фінляндія), фінн, письменний, проживав у м.Кіровограді, різноробочий облрізнопромсоюзу. Заарештований 24.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація). Засуджений 31.03.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років

ув'язнення у виправно-трудових таборах. У справі є інформація, що Доклер – злодій-рецидивіст, шість разів засуджувався за злодійство. Реабілітований 14.11.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12342)

ДОНЦОВ ГАВРИЛО ГРИГОРОВИЧ, 1919 р.н., с.Попсуївка Почепського району Орловської області (нині Брянської, Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, курсант школи автомеханіків. Заарештований 16.03.1939 Кіровоградським УНКВС ("вів антирадянську агітацію, пропагував антисемітизм"). Засуджений 7.05.1939 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 20.12.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8501)

ДОНЦОВ ПАВЛО ПЕТРОВИЧ, 1889 р.н., м.Миколаїв, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, безробітний. У 20-х роках був засуджений особливим відділом 2-ої Кінної армії до ув'язнення у концтаборі до закінчення громадянської війни, звільнений у вересні 1921 року. Вдруге заарештований 4.03.1931 Зінов'євським МВ ДПУ ("у званні прапорщика служив у арміях Денікіна, Врангеля; готував збройне повстання проти радвлади"). Інших відомостей у справі немає. Управлінням СБУ Кіровоградської області 25.11.1994 справу припинено. (П – 8789)

ДОРОГА ЗІНАЇДА ІВАНІВНА, 1921 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта незакінчена вища ветеринарна (Харківський ветеринарний інститут, 2 курси), член ВЛКСМ, без певних занять. Заарештована 2.03.1944 відділом боротьби з бандитизмом управління НКВС Кіровоградської області ("з березня по серпень 1942-го року працювала у водолікарні медсестрою, згодом у військовому й польовому лазаретах німецької армії; прийняла німецьке підданство, користувалась правами на отримання військової продуктової пайки"). Управлінням НКВС Кіровоградської області 5.05.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2330)

ДОРОДНА ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА, 1926 р.н., м.Харків, росіянка, освіта початкова, проживала в м.Кіровограді, безробітна. Заарештована 10.02.1944 Кіровоградським УНКДБ (підозрювалась як агент німецької розвідки). Управлінням НКВС Кіровоградської області 14.05.1944 справу припинено, звільнена. (П – 2243)

ДРАГОМИРЕЦЬКИЙ КАЗИМИР МИКОЛАЙОВИЧ, 1906 р.н., м.Кам'янець-Подільський Хмельницької області, поляк, освіта початкова, член ВЛКСМ з 1924 року (виключений за несплату членських внесків), проживав у м.Кіровограді, кочегар паровозного депо ст.Кірово-Українська. Заарештований 14.01.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Помічна ("проживаючи в Кам'янець-Подільському, регулярно відвідував польський костел, виконував обов'язки прислужника ксьондза при здійсненні релігійних обрядів; під час служби в Червоній армії у 1928-30 роках вів антирадянську агітацію, підривав дисципліну – за роки служби мав 18 стягнень та арештів; серед залізничників розпалював антисемітські настрої, поширював провокаційні чутки, що СРСР надає військову допомогу Іспанії"). Засуджений 26.05.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.02.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4660)

ДРАЧУК ДЕНИС ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Баглаї Старокостянтинівського району Хмельницької області, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1920 року, проживав у м.Кіровограді, колишній заступник директора контори "Головборошно", безробітний. Заарештований 22.07.1938 Кіровським МВ НКВС ("учасник контрреволюційної правотроцькістської організації, в яку завербований у 1936 році колишнім головою Одеського облвиконкому Бойком, на початку 1935-го Вегером і Голубом, нині засуджені, був направлений у м.Кірове на посаду голови міськради, де не вживав жодних заходів для ліквідації шкідництва в різних галузях міського й сільського господарювання"). Засуджений 1.04.1939 Кіровоградським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Верховним судом УРСР 25.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 645)

ДРЕВІНГ ЕРНА РОБЕРТІВНА, 1886 р.н., м.Рига (Латвія), німкеня, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, викладала німецьку мову приватно. Заарештована 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("член націоналістичної контрреволюційної фашистської організації "Спілка громадян німецької раси", заснованої у м.Кіровому лютеранськими пасторами Мерцем і Зейбом" – за справою проходить 8 осіб: двох засуджено до розстрілу). Засуджена 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9947)

ДРЕГЕР ОЛЕНА КОСТЯНТИНІВНА, 1927 р.н., с.Косинь Холмського району Люблінської області (Польща), українка, освіта початкова, проживала в м.Кіровограді, керуюча будинками комунального відділу міськжитлоуправління. Заарештована 31.03.1944 відділом по боротьбі з бандитизмом УНКДБ Кіровоградської області (“в перші місяці німецької окупації батьком Костянтином Федоровичем була занесена до списку фольксдойчів – користувалась усіма пільгами, була прикріплена до спеціального магазину, хоча батько у 1942 році покинув родину, а згодом виїхав на захід”). Управлінням НКВС Кіровоградської області 25.04.1944 з-під варти звільнена під підписку про невиїзд, 17.06.1944 знову ув’язнена, 29.07.1944 з-під варти звільнена. Головною військовою прокуратурою Червоної армії 21.08.1944 справу припинено. (П – 2149)

ДРЕЙЗІНА ЕСФІР ЛАЗАРІВНА, 1897 р.н., м.Мінськ (Білорусія), єврейка, освіта початкова, проживала в м.Кіровограді, секретар загального відділу міської ради. Заарештована 15.07.1938 Кіровоградським міськвідділом НКВС (підозрювалась у листуванні і зв’язках із закордоном). Управлінням ДБ НКВС Миколаївської області 15.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2171)

ДРОБОТКОВСЬКИЙ МИХАЙЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1866 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, сторож виноградного товариства. Заарештований 31.01.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (потомствений дворянин, колишній поміщик і поручник царської армії – підозрювався у антисемітській та контрреволюційній агітації). Зінов’євським окружним відділом ДПУ 18.03.1930 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, прокуратурою округу 26.03.1930 справу припинено. (П – 7789)

ДРОЗД ВІКТОР АНТОНОВИЧ, 1891 р.н., м.Каушин (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу “Озет”. Заарештований 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна діяльність, спрямована на послаблення могутності СРСР). Засуджений 11.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11421)

ДРОЗД МИХАЙЛО КІНДРАТОВИЧ, 1894 р.н., с.Кальково Мінського району (Білорусія), білорус, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, столяр заводу “Червона зірка” у 1940 році, перед арештом без певних занять. Двічі “за сектантсько-шпигунську діяльність та за перехід державного кордону у бік Персії” був засуджений: у 1928 році до 3 років неволі, у 1934-ому до 5 років тюрми. Втретє заарештований у листопаді 1940-го, вчетверте в ув’язненні 22.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“в минулому був керівником баптистського руху у Білорусії, після першого арешту у 1931 році направлений на заслання у м.Котлас, звідки втік, жив у Харкові та Мінську, далі у 1933-ому намагався перейти кордон на півдні, затриманий; серед в’язнів камери вів антирадянську агітацію: “За царя жили і їли, а тепер, коли добилися свободи, робітники ходять голі й босі; видумали якийсь стахановський рух для того, щоб ще більше закабалити робочу людину, витягнути з неї останні жили; одна верхівка жирує, а щоб зберегти собі таке становище, вона маси тримає у злиднях і голоді: ви ж тільки гляньте, як сьогодні голодують селяни!”). Засуджений 11.07.1941 Кіровоградським обласним судом до розстрілу, дати виконання вироку у справі немає. Реабілітований 10.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12711)

ДУБИК МАРКО ГРИГОРОВИЧ, 1906 р.н., с.Зеленьки Миронівського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, помічник майстра. Заарештований 31.01.1944 Кіровоградським УНКДБ (підозрювався у зв’язках з німецькою контррозвідкою в роки війни). Кіровоградським УНКДБ 27.02.1944 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 2137)

ДУБИНСЬКА САРА ХЛАВНІВНА, 1908 р.н., м.Городище Уманського повіту Київської губернії (нині Черкаської області), єврейка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, конторський працівник окрфінвідділу. Заарештована 1.11.1926 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“брала активну участь у діяльності місцевої організації “Маккабі”, яка підриває роботу комсомолу серед єврейської молоді: у гуртках ведеться шкідлива щовіністична діяльність, єврейська молодь об’єднується на позакласовій сіоністській платформі; при обшуку знайдено нелегальну сіоністську літературу”), 6.11.1926 з-під варти звільнена під розписку про невиїзд. Прокуратурою Зінов’євського округу 1.12.1926 відправлена у заслання на 3 роки за межі України в місцевість, де відсутнє єврейське населення. (П – 7454)

ДУБІЛЕТ СОЛОМОН МАРКУСОВИЧ, 1910 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта середня, службовець заводу “Червоний профінтерн”. Заарештований 20.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“провадив

шкідницьку діяльність, підтримував зв’язок з закордоном – дядько Анатолій Дубілет проживав у Парижі”). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Кіровоградської області 8.05.1939 вирок відмінено, з-під варти звільнений. (П – 1935)

ДУБОВОВ ГЕОРГІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1912 р.н., х.Голубинський Калачівського району Волгоградської області (Росія), росіянин, освіта вища, у 1942 виключений з членів КПРС, проживав у м.Кіровограді, викладач педінституту (виконував обов’язки доцента кафедри фізики). Заарештований 31.10.1968 УКДБ Кіровоградської області (“підтримав чехословацьку демократичну революцію, написав листа у чеське консульство”). Засуджений 27.01.1969 Кіровоградським облсудом до 6 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.08.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12754)

ДУНІН-МАРЦИНКЕВИЧ ІВАН БОНАВЕНТУРОВИЧ, 1878 р.н., м.Ігумен (нова назва м.Червень) Мінської області (Білорусія), поляк, освіта вища (Ризький політехнічний інститут), проживав у м.Кіровограді, завідувач будівельного бюро заводу “Червона зірка”. Заарештований 14.08.1937 Кіровським МВ НКВС (“разом із Василем Анікіним, Георгієм Буртманом, Іваном Вагою, Євгеном Гау, Костянтином і Оленою Фіншвальдами та Володимиром Шахалковським належав до шпигунсько-диверсійної підпільної організації, створеної резидентом польської розвідки Бруно Земеком – виїхав легально з СРСР у м.Лодзь, Польща, 1933 року, за завданням якого вів шкідницьку діяльність, спрямовану на підрив радянського господарства і на користь іноземним державам”; за переглядом справи у 1956 році: дуже позитивні характеристики з-під пера викладачів, зокрема заступника директора технікуму Івана Мірошниченка, та випускників будівельного технікуму, де викладав Дунін-Марцинкевич, був депутатом і членом президії міськради, головним інженером будівництва греблі біля електростанції, входив до міської організаційної трійки боротьби з повенню, як архітектор займався перебудовою українського драматичного театру корифеїв, зміцнював міст через Інгул на вул.Карла Маркса – із восьми осіб, які проходять по цій справі, семеро розстріляні). Засуджений 26.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.12.1937. Реабілітований 8.10.1957 трибуналом Білоруського військового округу. (П – 4016)

ДЯДИНЮК ІВАН АНДРІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Лучинець Китайгородського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар швейної фабрики. У 1928 році був адміністративно висланий за межі України, проживав у м.Курську (Росія). Заарештований 27.06.1941 Кіровоградським МВ НКВС (“у 1918 році служив у петлюрівській армії, мав зв’язок з контрреволюційними елементами, провадив антирадянську агітацію”). Засуджений 30.12.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брати: Володимир репресований у 1937 році, Василь як офіцер армії УНР емігрував у Польщу. (П – 9949)

ДЯЧЕНКО ЛІДІЯ ПЕТРІВНА, 1925 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, член ВЛКСМ, безробітна. Заарештована 19.05.1948 управлінням МДБ Кіровоградської області (“у 1941 році стала на службу в німецькій організації “Дойче люфтганза”, у серпні 1942-го виїхала в м.Мюнхен і працювала в отелі “Кьонінсгоф”, відомому світовій громадськості як притон фашистських шантажистів; після війни знаходилась у зоні окупації англо-американських військ, оброблялась в антирадянському дусі; повернувшись в СРСР, виїжджала в Ленінград, де серед студентів корабельного інституту вела антирадянську агітацію наклепницького характеру; в листах до репресованої братової Наталі Добровольської писала про тяжке матеріальне становище трудящих, про голодну смерть, безправність радянських людей, вихваляла життя в Німеччині та інших капіталістичних країнах”). Засуджена 12.02.1949 особливою нарадою МДБ СРСР до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах (Каргопольлаг). Реабілітована 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8987)

ЕЙЗЕНКІРХ ВАРФОЛОМІЙ АНТОНОВИЧ, 1925 р.н., с.Мангейм Зельцського (нова назва с.Кам’янка Біляївського) району Одеської області, німець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, електромонтер. Заарештований 12.05.1945 відділом контррозвідки “Смерш” 3-го гвардійського танкового корпусу (“під час німецької окупації працював їздовим та експедитором хлібозаводу №2 у Кіровограді; в листопаді 1943 року разом з батьками виїхав до Німеччини, жив у м.Нойбранденбург, працював на авіазаводі, у 1944-ому прийняв німецьке громадянство”; батько Антон

Варфоломійович пішов служити в частини німецької армії “Фольксштурм”, мати з двома сестрами залишилась жити у Нойбранденбурзі; разом з Варфоломієм заарештовані й вивезені в СРСР його брати Іван та Отто). Засуджений 31.05.1945 військовим трибуналом 3-го гвардійського танкового корпусу до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.06.1959 трибуналом військової частини №48240. (П – 4920)

ЕЙЗЕНКІРХ ІВАН АНТОНОВИЧ, 1927 р.н., с.Мангейм Зельцського (нова назва с.Кам’янка Біляївського) району Одеської області, німець, освіта 6 класів, проживав у м.Кіровограді, слюсар. Заарештований 12.05.1945 відділом контррозвідки “Смерш” 3-го гвардійського танкового корпусу (“співробітництво з німецькою владою в період окупації, виїзд до Німеччини”). Засуджений 13.06.1945 трибуналом 3-го гвардійського танкового корпусу до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 11.02.1960 трибуналом військової частини №48240. (П – 5220)

ЕЙЗЕНКІРХ ОТТО АНТОНОВИЧ, 1926 р.н., с.Мангейм Біляївського району Одеської області, німець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, токар авіазаводу в Німеччині. Заарештований 11.05.1945 відділом контррозвідки “Смерш” 3-го гвардійського танкового корпусу (“виїзд до Німеччини, співпраця з німецькими окупантами в роки війни”). Засуджений 13.06.1945 трибуналом 2-го Білоруського фронту до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 15.02.1990 Московським міськсудом. (П – 10866)

ЕНН РЕЙНГОЛЬД ФЕРДИНАНДОВИЧ, 1883 р.н., м.Луцьк, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, інструктор шкіл №№10 і 16 фабрично-заводської системи. Заарештований 3.01.1934 Зінов’євським МВ ДПУ (“зв’язки з німцями в Україні, нелегальний перехід у 1923 році польсько-радянського кордону, шпигунська діяльність”). Зінов’євською міськпрокуратурою 4.02.1934 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи слюсарем утильцеху заводу “Червона зірка”, заарештований 23.08.1937 Кіровським МВ НКВС (шпигунство, антирадянська агітація). Засуджений 23.09.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2886, 11522)

ЕННЕР ЛІДІЯ ІВАНІВНА, 1880 р.н., с.Розенталь Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німкеня, письменна, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 13.11.1937 Кіровським МВ НКВД (“член контрреволюційної націоналістичної організації” – *див. Петро Смолко, Кіровоград*). Засуджена 8.12.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 22.12.1937. Реабілітована 2.11.1957 Верховним судом УРСР. (П – 3860)

ЕРІКСОН ОЛЕКСАНДР МАРТИНОВИЧ, 1892 (за іншими даними 1887) р.н., м.Рига (Латвія), латиш, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, коваль заводу “Червона зірка”, комірник заводу “Червоний Профінтерн”. Заарештований 11.12.1937 Кіровським МВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 16.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.02.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 3950)

ЕРРО ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ, 1912 р.н., м.Урицьк (колишня ст.Лігово) Ленінградської області (Росія), естонець, освіта середня (фабрично-заводське училище та військово-теоретична школа льотчиків), член ВКП(б) з 1932 року, проживав у м.Кіровограді, льотчик 59-ої авіаескадрильї, лейтенант. Заарештований 13.07.1938 особливим відділом 15-ої авіабригади (“був учасником антирадянського угруповання, що існувало серед молодших спеціалістів строкової служби під назвою “Республіка забави”, члени якого дискредитовували командний склад частини, зривали військову дисципліну, бойову й тактичну підготовку; займався шкідницькою діяльністю: з метою навмисного псування матеріальної частини здійснював грубі посадки, порушуючи настанови польотів і накази наркома оборони”). Військовою прокуратурою м.Одеси 10.02.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3367)

ЄГУРНОВ БОРИС ГЕОРГІЙОВИЧ, 1893 р.н., с.Луковиці Малоархангельського району Орловської області (Росія), росіянин, освіта початкова, член ВЛКСМ, проживав у м.Кіровограді, комерційний ревізор залізничної станції. Заарештований 14.04.1944 транспортним відділом НКДБ Одеської залізниці (“наклепи на Радянську владу, комуністичну партію, Червону армію, вихваляння фашистського ладу”). Засуджений 5.07.1944 трибуналом Одеської залізниці до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 7.05.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13994)

ЄЛАГІН КУЗЬМА АНДРІЙОВИЧ, 1879 р.н., с.Карташове Тульської області (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, наладчик токарних верстатів. Заарештований 16.10.1937 Кіровським МВ НКВС (шкідницька діяльність, наклепи на компартію). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.11.1937. Реабілітований 30.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8838)

ЄЛЕНЕВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ХОМОВИЧ, 1882 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта вища (Одеський університет, 1907), викладач російської мови та літератури педінституту. У 1931 році арештовувався органами ДПУ "за належність до контрреволюційної офіцерської організації"; у квітні 1935 року, працюючи викладачем технікуму сільгоспмашинобудування, заарештовувався Кіровським міським відділом НКВС у "підозрі націоналістичного виховання", справу припинено за недоведеністю злочину. Втретє заарештований 16.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("син італійських підданих, перша дружина Марія Броджі – також; належність у 1937 році до антирадянської польської повстанської організації, яка займалася шкідницькою діяльністю на виробництві"). Засуджений 8.10.1938 особливою трійкою при УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 31.10.1938. Реабілітований 11.03.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4766, 4255)

ЄЛІЗАР'ЄВ ФЕДІР ЛУК'ЯНОВИЧ, 1897 р.н., с.Шундки (Польща), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, продавець облторгу. Заарештований 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна пропаганда проти партії та влади). Засуджений 16.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою НКВС СРСР 21.05.1941 з-під варти звільнений. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11394)

ЄМЕЛЬЯНОВ ХРИСТОФОР ЙОСИПОВИЧ, 1889 р.н., м.Феодосія Автономної Республіки Крим, росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, службовець мисливської спілки. Заарештований 27.02.1931 Зінов'євським МВ ДПУ (учасник контрреволюційної організації). Зінов'євською міською прокуратурою 11.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи приймальником заводу "Червона зірка", заарештований у лютому 1938 року Кіровським МВ НКВС ("член контрреволюційної військової організації, що ставила мету вербувати нових і нових членів, шляхом збройного повстання повалити радянську владу"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.06.1938. Реабілітований 15.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 2521, 3896)

ЄНОХІНА (АКАЦАТОВА) ОЛЬГА ЄПІФАНІВНА, 1861 р.н., м.Вознесенськ Одеської (нині Миколаївської) області, росіянка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 28.07.1937 Кіровським МВ НКВС (підозрювалась у шкідництві та зв'язках з рідними за кордоном). Кіровським МВ НКВС 14.12.1937 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 11484)

ЄРМОЛАЄВ КОСТЯНТИН КОСТЯНТИНОВИЧ, 1905 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, член ВКП(б) з 1930 року, начальник пересувної авторемонтної майстерні при 4-ому штурманському авіаполку. У 1931 році був засуджений за недбале ставлення до службових обов'язків до 1 року і 2 місяців неволі. Вдруге заарештований 13.02.1942 ОВ НКВС 5-ї резервної авіаційної групи ("не доніс радянським органам про антирадянську агітацію свого підлеглого, червоноармійця Петра Карпова"). Засуджений 24.02.1942 трибуналом 28 району авіабудування до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Трибуналом Південного фронту 11.03.1943 вирок скасовано, справу направлено на повторний розгляд, але через воєнні обставини слідчу справу Карпова-Єрмолаєва втрачено, звинувачувані етаповані в тил СРСР, далі їхні долі невідомі. Управлінням МДБ Кіровоградської області 16.03.1948 за маловажністю складу злочину справу припинено. Батько, Костянтин Ларіонович, робітник заводу "Червона зірка", репресований у 1938 році. (П – 13059)

ЄРМОЛАЄВ КОСТЯНТИН ЛАРІОНОВИЧ, 1882 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, приймальник відділу технічного контролю заводу "Червона зірка". Заарештований 17.02.1938 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.09.1938. Реабілітований 19.10.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 3324)

ЄСІТІН ІВАН ІВАНОВИЧ (Є-СЄ-ТІН), 1894 р.н., провінція Аньдунь (Китай), китаєць, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, інвалід. Заарештований 8.02.1938 Кіровським МВ НКВС

(шпигунська діяльність на користь японської розвідки). 28.09.1938 помер у лікарні тюрми м.Кіровограда. (П – 8463)

ЄФИМОВСЬКИЙ ЛЕОНІД АМВРОСІЙОВИЧ, 1893 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня, рахівник заводу "Червона зірка". У 1920 році під час перебування у Червоній армії за пиятику був засуджений до 5 років неволі. Вдруге заарештований 30.01.1931 Зінов'євським МВ ДПУ ("дворянського походження, колишній офіцер царської армії, штаб-ротмістр; член контрреволюційної організації, мета якої – повалення радянської влади шляхом збройного повстання"). У справі є постанова прокуратури Одеського оперсектора ДПУ від 30.05.1931 з пропозицією засудити до 10 років ув'язнення у концтаборах і направити справу на розгляд судової трійки при колегії ДПУ УРСР. Власне судового рішення по справі немає. Президією /крайвиконкому/ Алтайського краю 7.04.1959 справу припинено. (П – 9788)

ЖАДАН ПАРАСКА (МАЯТНИКОВА ОЛЬГА) ЮХИМІВНА, 1924 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, без певних занять. Заарештована 12.08.1947 УМДБ Кіровоградської області ("завербована гестапо як агент, практичної діяльності не провадила"). Засуджена 27.10.1947 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 24.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –13082)

ЖАКОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, м.Кіровоград, головний агроном Зінов'євської машино-тракторної станції. Заарештований 28.12.1933 Зінов'євською слідчою групою Одеського обласного відділу ДПУ (антирадянська діяльність). Інших відомостей немає. (П – 6566)

ЖАДАНОВ ОЛЕКСАНДР ЄЛИСЕЙОВИЧ, 1941 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 9 класів, член ВЛКСМ, слюсар хлібозаводу №1. Заарештований 6.04.1962 УНКДБ Кіровоградської області ("удвох із Едуардом Дикусаром при підтримці Миколи Олійника і Володимира Чернявського організувались у підпільну групу, яка протягом 1959-62 років вела антирадянську агітацію серед трудящих міста, серед робітників поширювала зміст зарубіжних радіопередач, займалась виготовленням і розповсюдженням листівок антирадянського змісту"). Засуджений 3.10.1962 Кіровоградським облсудом до 5 років позбавлення волі у виправно-трудовій колонії посиленого режиму. Верховним судом УРСР 31.10.1962 міру покарання зменшено до 4 років неволі. Звільнений 31.05.1965. Реабілітований 28.08.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12752)

ЖЕДЕНКО МАРІЯ ФЕДОРІВНА, 1884 р.н., ст.Отрадна Краснодарського краю (Росія), українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 27.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("зводить наклепи на радянську владу, компартію і радянський уряд, вихваляє фашистський лад Німеччини та її технічну і військову могутність; її квартиру відвідує антирадянський елемент – дружини репресованих і невідомі особи; виявляє інтерес до аеродрому, веде підозрілий спосіб життя"). Засуджена 9.01.1943 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнена у 1946 році: захворіла на параліч і в 1947 році відправлена у супроводі медсестри в Кіровоград. Реабілітована 5.02.1957 трибуналом Київського військового округу. Чоловік Федір Якович, 1879 р.н., заарештований 20.12.1937 і син Яків 9.02.1938 – засуджені обидва до розстрілу "як японські шпигуни"; другий син Сергій у 1930 році "нелегально прибув із Харбіна в СРСР, за що був засуджений до 5 років неволі, втік із табору й нині перебуває на нелегальному становищі". (П – 3697)

ЖЕДЕНКО ЯКІВ ФЕДОРОВИЧ, 1918 р.н., ст.Бухеду (Манчжурія), українець, освіта середня технічна, проживав у м.Кіровограді, комірник заводу "Червоний Профінтерн". Заарештований 9.02.1938 Управлінням Держбезпеки Кіровського міськвідділу НКВС ("шпигунська диверсійна діяльність за користь Японії"). Засуджений 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 10.06.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3340)

ЖЕСУТ ЯН СТАНІСЛАВОВИЧ, 1893 р.н., с.Стріповиці Коженецького повіту Радомської губернії (Польща), поляк, у 1928 році був кандидатом у члени ВКП(б) – виключений "за відірваність від партії", проживав у м.Кіровограді, їздовий заводу "Червоний виробничик". Заарештований 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("зумисне з метою шкідництва довів до повного виснаження велику кількість кінського поголів'я, в результаті чого зафіксовано три випадки падежу худоби; провадив контрреволюційну націоналістичну агітацію: "В Радянському Союзі скільки робітники не працюють, а однак живуть

надголодь, ходять роззуті й роздягнені, а кажуть, що добились своєї влади”). Засуджений 11.12.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 5.03.1960 Верховним судом УРСР. Син В.Я.Жесут, який народився 22.04.1938, перебуваючи на службі у Військово-Морському флоті, написав Прокурору СРСР листа, в якому прагнув дізнатись про долю батька, адже перший раз на початку 50-их років у відповідь на звернення до Сталіна синові повідомили, що батько живий, відбуває покарання без права листування; тепер же йому дали відповідь письмово, що його батько помер 12.10.1942 від виразки шлунка. (П – 5198)

ЖОЛДАК ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ, 1882 р.н., смт Ротмістрівка Чигиринського (нині Смілянського) району Черкаської області, українець, освіта початкова, у 1928 виключений з кандидатів у члени ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, старший агроном радгоспу відділу робітничого постачання заводу “Червона зірка”. Заарештований 28.09.1936 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 11.12.1936 Одеським облсудом до 2 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 3.09.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 4278)

ЖОЛУДЧЕНКО АНАТОЛІЙ МАРКОВИЧ, 1903 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища (Дніпропетровський гірничий інститут, 1935), член ВКП(б) у 1924-34 роках (виключений із партії “за приховування факту виключення у 1929 році – як мобілізований на хлібозаготівлю не виконував план”), проживав у м.Москві, військовослужбовець із серпня 1941 року, помічник командира 949-го артполку з матеріального забезпечення, військовий інженер 3-го рангу. Заарештований 13.04.1942 особливим відділом НКВС 387-ої стрілецької дивізії (“у січні 1942 року при захопленні трофеїв залишив у себе 7 фашистських журналів і фотографії, з якими знайомив ряд командирів”; сам визнав себе винним у тому, що “зберігав фашистські журнали контрреволюційного змісту, допускав недбалість у роботі: полк мав перебої в постачанні, які викликали нарікання у бійців і результатом яких стала загибель 18 коней; зловживав службовим становищем, отримуючи продукти зі складу як особисто для себе, так і для інших командирів полку”). Засуджений 6.07.1942 військовим трибуналом 949-го артилерійського полку 61-ої армії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 8.01.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 10457)

ЖУКОВ ЯКІВ ПЕТРОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, кустарний маляр. Заарештований 25.10.1936 Кіровським МВ НКВС (“колишні меншовики та соціал-демократи, які не відійшли від своїх меншовицьких позицій, гуртуються, провадять між собою контрреволюційну фашистську агітацію, висловлюють поразницькі настрої, вихваляють лад у Німеччині та Італії, орієнтуючись на інтервенцію і захоплення України Німеччиною” – *див. також Яків Кеслер, Кіровоградський район, книга друга; Іван Мартинюк, Олександрівський район, книга четверта; Полікарп Ситник, Кіровоград*). Засуджений 14.02.1937 Одеським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 9.05.1937 міру покарання зменшено до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 11.05.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12495)

ЖУКОВА ВАЛЕНТИНА АНТОНІВНА, 1903 р.н., селище Братське Нижньосірогозького району Херсонської області, українка, освіта середня спеціальна (Зінов’євський педагогічний технікум, 1925), проживала у м.Кіровограді, вихователька дитбудинку №2. Заарештована 18.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“у 1942 до листопада 1943 року працювала вихователькою дитячого будинку №2; видала німецьким каральним органам громадян, які прослуховували передачі радянських радіостанцій” – *див. Софія Квасюк, Кіровоград*). Засуджена 15.05.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Звільнена в жовтні 1953 року з-під варти. Реабілітована 30.03.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. Чоловік Любавський Яків Іванович, 1901 р.н., арештований органами НКДБ: “працював три місяці у поліції, а потім утримував буфет-закусочну”. (П – 13189)

ЖУРАВЛЬОВ СЕРГІЙ АРТЕМОВИЧ, 1926 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, член ВЛКСМ до 1941 року, без певних занять. Заарештований 24.02.1944 відділом контррозвідки “Смерш” Кіровоградської 60-ої інженерно-саперної бригади (“в роки німецької окупації був агентом СД”). Засуджений 17.06.1944 особливою нарадою при НКВС СРСР до 3 років ув’язнення у виправно-

трудових таборах. Звільнений 19.08.1945. Реабілітований 13.01.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13801)

ЖУРАВСЬКА НІНА ГЕОРГІЇВНА, 1926 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, учениця 1-го курсу медичного технікуму. Заарештована 30.05.1944 Кіровоградським УНКДБ ("дочка фольксдойч – батько й мати при відступі німецьких військ виїхали в Німеччину; під час німецької окупації встановила зв'язки з націоналісткою Даркою, у серпні 1942 року вступила в члени Організації українських націоналістів, у своїй квартирі разом із чоловіком Василем Павлюченком – *див. Олександрівський район* – переховувала членів ОУН, зберігала націоналістичну літературу"). Засуджена 5.08.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 3.10.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 12756)

ЖУРАВСЬКИЙ ЛЕОНТІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1863 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, завідувач ферми у с.Роздолля Компаніївського району. Заарештований 24.02.1921 особливим відділом ВЧК 14-ої армії ("брав участь у повстанських загонах проти радянської влади"). Засуджений 6.04.21 Єлисаветградською повітовою ЧК до 6 років ув'язнення у концтаборі. Згідно з рішенням 5 Всеукраїнського з'їзду рад від 5.03.1921 міру покарання зменшено до 5 років концтабору. Реабілітований 17.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14217, 9954)

ЖУРАВСЬКИЙ МИКОЛА СТЕПАНОВИЧ, 1868 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня, садівник. Заарештований 16.10.1930 Зінов'євським МВ ДПУ ("письмовий зв'язок з сином Михайлом та дочкою Надією, які проживали в Парижі, агітація проти заходів радянської влади на селі"). Дані про покарання у справі відсутні. Кіровоградською облпрокуратурою 11.05.1990 справу припинено. (П – 556)

ЗАБОЛОТНИЙ ОЛЕКСАНДР АНДРІЙОВИЧ, 1920 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 5 класів, проживав у м.Челябінську (Росія), рядовий 49-го окремого батальйону механізації залізничних робіт. Заарештований 13.09.1946 особливим відділом МДБ 47-ї залізничної бригади м.Челябінська ("зрада Батьківщини, перехід на бік німецьких військ"). Засуджений 7.10.1947 трибуналом 1-го корпусу залізничних військ до 1 року ув'язнення з зарахуванням часу проведення слідства, з-під варти звільнений. (П – 5656)

ЗАВ'ЯЛОВ ІВАН ЯКОВИЧ, 1922 р.н., с.Сичівка Смоленського району Алтайського краю (Росія), росіянин, освіта неповна середня, військовослужбовець управління кадрів 3-го Українського фронту. Заарештований 5.07.1944 УНКДБ м.Кіровограда (агент німецької розвідки). Управлінням НКДБ м.Кіровограда 4.09.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4584)

ЗАВАДЕНКО КУЗЬМА САМІЙЛОВИЧ, 1904 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 2.12.1937 Кіровським МВ НКВС (зв'язок з контрреволюційним елементом). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.03.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3545)

ЗАВАДОВА АНТОНІНА ІВАНІВНА, 1888 р.н., с.Нерубайське Одеського (нині Біляївського) району Одеської області, українка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, вчителька ліквідації неписьменності при військкоматі. Заарештована 28.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("з Вячеславом Парфенюком я познайомилась у 1916 році, коли він служив у царській армії, жила з ним до 1919 року як з чоловіком, згодом він став білогвардійським офіцером, денікінцем, емігрував за кордон, написав листа із Болгарії" – із свідчень Завадової на допитах; звинувачувалась у шпигунстві на користь Польщі, у антирадянській агітації). Засуджена 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 11.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11430)

ЗАВАРНИЦЬКИЙ ГЕННАДІЙ ЄЛИСЕЙОВИЧ, 1889 р.н., с.Нова Басань Бобровицького району Чернігівської області, українець, освіта вища, завідувач відділення рослиництва на Українській станції олійних культур. Заарештований 7.09.1938 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація). Миколаївським облсудом 20.03.1939 виправданий, з-під варти звільнений. Кіровоградською облпрокуратурою 20.12.1939 справу припинено. (П – 2716)

ЗАГАДАЄВ ОЛЕКСІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1902 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1931-32 роках (виключений "за дезертирство з виробництва"), бригадир пакувальників відділу збуту заводу "Червона зірка". Заарештований 25.04.1937 Кіровським міськвідділом

НКВС (“вів антирадянську агітацію, працював у одному цеху з репресованим троцькістом Андрієм Столярчуком”; із свідчень Загадаєва: “У лютому 1937 року ми вели мову про голод 1933 року, я висловився, що якби мені довелося голодувати, то я б убив Сталіна”). Засуджений 21.08.1937 Одеським облсудом до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 19.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12561)

ЗАГАДАЙЛО ІВАН МИРОНОВИЧ, 1877 р.н., с.Магала Дубосарського району (Молдова), молдаванин, без освіти, проживав у м.Кіровограді, сушильник меблевої фабрики. У 1931 році за нелегальний перехід кордону був засуджений до 3 років концтабору. Вдруге заарештований 19.12.1937 Кіровським МВ НКВС (“зводив наклепи на умови життя в СРСР”). Засуджений 29.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 11.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11432)

ЗАДИРАКА ВАЛЕНТИН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, вчитель. Заарештований 2.03.1931 Зінов’євським МВ ДПУ (“участь у контрреволюційній українській організації”). Одеським облвідділом ДПУ 11.12.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи викладачем школи автомеханіків, заарештований у лютому 1938 року Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної військової організації, що ставила мету вербувати нових і нових членів, шляхом збройного повстання повалити радянську владу”). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.06.1938. Реабілітований 15.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3029, 3896)

ЗАДОРОЖНИЙ ОЛЕКСІЙ ДЕМ’ЯНОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член КП(б)У з 1928 року, заступник завідувача міськземвідділу. Заарештований 25.09.1937 Кіровським МВ НКВС (шкідництво в колгоспах). Засуджений 13.11.1937 Миколаївським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Кіровоградським облсудом 4.01.1941 міру покарання зменшено до 2,5 років неволі. Верховним судом УРСР 31.05.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4904)

ЗАЙКЕВИЧ СТАНІСЛАВ АНТОНОВИЧ, 1887 р.н., с.Трохальське (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, візник заводу “Червона зірка”. Заарештований 23.11.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 16.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11390)

ЗАЛЕВСЬКИЙ ЮХИМ РОДІОНОВИЧ, 1891 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Леніна. Заарештований 14.03.1938 Кіровським МВ НКВС (“член шкідницької групи, контрреволюційна діяльність, спрямована на розвал колгоспу”). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 31.01.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 9807)

ЗАНУДА-СОЛНЦЕВ ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ, 1914 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, начальник стрілецького клубу Тсоавіахіму. Заарештований 16.07.1937 Кіровським МВ НКВС (“шкідницька діяльність, спрямована на зрив військової підготовки”). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Прокуратурою УРСР 31.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1934)

ЗАПОРОЖЧЕНКО БОРИС СТЕПАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Піски Баштанського району Миколаївської області, українець, освіта середня (Одеська духовна семінарія), проживав у м.Кіровограді, працівник планбюро при міськраді. Заарештований 19.02.1931 Одеським оперсектором ДПУ (“працюючи вчителем, а згодом інспектором із соцвиховання Зінов’євського окружного відділу народної освіти, став членом контрреволюційної організації міської та сільської інтелігенції, що мала за мету повалення радянської влади в Україні”). Засуджений 5.03.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років концтаборів умовно. Реабілітований 23.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7799)

ЗАПОРОЖЧЕНКО ОЛЕКСАНДР НИКАНОРОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, проживав на х.Водяний Компаніївського району, чоботар артілі. Заарештований 13.11.1937 Кіровським МВ НКВС (“член шпигунсько-диверсійної організації” – *див. Андрій Бзорик*). Засуджений 7.12.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 22.11.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4073)

ЗАПОРОЖЧЕНКО ФЛОРЕНТІЙ НИКАНОРОВИЧ, 1895 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, маляр військкомату. Заарештований 14.06.1927 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("в роки громадянської війни служив у денікінській армії; провадив антирадянську агітацію"). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 16.09.1927 висланий у Казахстан на 3 роки. Реабілітований 24.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи штукатуром артілі "Червоний прапор", заарештований 31.10.1937 Кіровським МВ НКВС ("створив на спиртзаводі контрреволюційну організацію у 1935 році"). Засуджений 15.11.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 22.11.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 7794, 4073)

ЗАПОРОЖЧЕНКО-ЗАТОНСЬКА КЛАВДІЯ НИКАНОРІВНА, 1893 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 1.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член контрреволюційної організації, створеної у 1935 році на спиртзаводі"). Засуджена 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітована 22.11.1957 трибуналом Київського військового округу. До розстрілу засуджені також її брати – Запорожченки Олександр і Флорентій. (П – 4073)

ЗАРЕВИЧ АВГУСТ ПЕТРОВИЧ, 1873 р.н., х.Калдрейнман Ліфляндської губернії Венденського повіту (Латвія), латиш, освіта 4 класи, проживав у м.Кіровограді, сторож артілі "Хімтруд". Заарештований 18.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна націоналістична агітація). Кіровським МВ НКВС 10.08.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2287)

ЗАРЧУК АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1892 р.н., с.Вершки-Адампіль Владівського повіту Люблінського воєводства (Польща), українець, освіта початкова, член польської партії соціалістичної у 1926-32 і компартії Західної України у 1932-39 роках, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 14.05.1940 управлінням НКВС Кіровоградської області ("як біженець із території Польщі, зайнятої Німеччиною, у листопаді 1939 року ешелоном прибув у Кіровоград, 8 травня 1940 року зібрав у себе на квартирі близько 15 біженців, які здали гроші й відправили телеграму німецькій комісії з проханням зареєструвати їх для повернення в Німеччину, критикував радянський лад" – *див. також Станіслав Семяк, Степан Поліщук*). Засуджений 25.11.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8534)

ЗАХАРОВ ДАНИЛО СТЕПАНОВИЧ, 1889 р.н., смт Ногайськ Дніпропетровської (нині Приморського району Запорізької) області, росіянин, освіта середня, член ВКП(б) у 1931-35 роках, проживав у м.Кіровограді, вчитель школи №6. Заарештований 16.10.1937 Кіровським МВ НКВС (членство у партії есерів у 1917 році, член контрреволюційної організації "Весна"). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 10.08.1938. Реабілітований 14.12.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3939)

ЗАХАРОВА КАТЕРИНА МИКОЛАЇВНА, 1909 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, секретар квартирного комітету. Заарештована 3.05.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("агент німецької контррозвідки в роки війни"). Засуджена 1.12.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років заслання в Актюбінську область (Казахстан). Реабілітована 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11618)

ЗБОРОВСЬКИЙ ПЕТРО СИДОРОВИЧ, 1889 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, робітник Кіровоградської електростанції. У вересні 1933 року за "невиконання плану хлібоздачі, саботаж скирдування й молотьби" Кіровським нарсудом голова колгоспу ім.Будьонного Зборовський був виключений з ВКП(б) і засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 3.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("антирадянська агітація та шкідництво: вивів з ладу котел електростанції"). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 28.06.1945 у Магаданській області в тюрмі. Реабілітований 4.10.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4522)

ЗБУЦЬКИЙ ЯКІВ ГРИГОРОВИЧ, 1896 р.н., с.Одрадне Благодатнівського району Одеської (нині Первомайського Миколаївської) області, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1932-35 роках ("виключений за те, що не міг документально підтвердити, де перебував у 1918-19 роках"), проживав у м.Кіровограді, бригадир теслів облбудтресту. Заарештований 7.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("у 1915-17 роках служив у 1-ому польському уланському полку російської армії; у 1931-36 роках жив на

острові Сахалін, працював на нафтових промислах, які знаходились у японській концесії; член контрреволюційної польської повстанської організації, за завданням якої вів антисоціалістичну агітацію серед робітників, доводив необхідність повалення радвлади, здійснював диверсійні акти"). Засуджений 4.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 30.10.1938. Реабілітований 17.05.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3627)

ЗВЕНИГОРОДСЬКИЙ НИКОН ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., м.Кіровоград, освіта початкова – народне училище, діловод. Заарештований 1.06.1920 особливим відділом контррозвідки 1-ої Кінної армії ("працював писарем військового коменданта при петлюрівській та денікінській владі"). Особливим відділом 1-ої Кінної армії 11.06.1920 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3704)

ЗВЕРЄВА ВАЛЕНТИНА ВОЛОДИМИРІВНА, 1919 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, рядова 303 стрілецької дивізії. Заарештована 20.07.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 303-ої стрілецької дивізії ("була завербована в січні 1942 року як таємний агент німецької поліції: видавала комуністів, комсомольців та осіб, невдоволених фашистською владою"). Засуджена 29.09.1944 трибуналом 4-ої гвардійської армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. У 1959 році проживала у м.Балхаш Карагандинської області (Казахстан). Реабілітована 30.12.1958 трибуналом Київського військового округу. Разом з нею заарештований чоловік Анатолій – *див. книга шоста, Некіровоградщина.* (П – 4779)

ЗЕЛЕНЕНКО ГАННА СТЕПАНІВНА, 1912 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, вчителька середньої школи №3. Заарештована 27.01.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 7-ої гвардійської армії (підозрювалась у співробітництві з німецькими окупантами в роки війни). Відділом контррозвідки "Смерш" 7-ої гвардійської армії 12.02.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 4930)

ЗЕЛЕНСЬКИЙ ІВАН ДМИТРОВИЧ, 1899 р.н., с.Чернетчина Сумської області, українець, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, директор заводу "Червоний профінтерн". Заарештований (дата й виконавець у справі відсутні) у підозрі "шкідницької діяльності, спрямованої на зрив ремонтів моторів до тракторів та комбайнів – у ряді машино-тракторних станцій була зірвана жнивна кампанія; в ігноруванні партійної організації, затискуванні критики й самокритики на заводі". Судовою колегією Миколаївської області 25.09.1938 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 4197)

ЗЕЛЕНЦОВ ПАВЛО КУЗЬМОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, 1929 року за службу у білих виключений з ВКП(б), столяр заводу "Червона зірка". Заарештований 15.02.1938 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 25.10.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4518)

ЗЕМБИЦЬКИЙ МИКОЛА КАРЛОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, поляк, освіта неповна середня, слюсар конструкторського цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 11.07.1937 Кіровським МВ НКВС (організатор контрреволюційної групи, шкідницька діяльність). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Народним комісаріатом ВС СРСР 11.12.1939 покарання обмежено відбутим строком, звільнений з табору 14.02.1940. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12302)

ЗЕМБРУЖСЬКА АНАСТАСІЯ ТРОХИМІВНА, 1898 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, продавець магазину. Заарештована 14.12.1937 Кіровським МВ НКВС (вихваляла умови життя в Польщі, агітувала проти участі в виборах). Засуджена 21.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 1.10.1955 Верховним судом УРСР. (П – 1390)

ЗЕРКАЛЬ ПЕТРО САВЕЛІЙОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня технічна (індустріальний технікум, 1931), член ВЛКСМ із 1934 року, проживав на ст.Хадабулак Читинської області, Росія, молодоший командир надстрокової служби мехполку 22-ої кавалерійської дивізії. Заарештований 28.09.1937 особливим відділом УДБ НКВС 22-ої кавдивізії ("контрреволюційно-троцькістська агітація" – *див. Іван Кошкарьов, Некіровоградщина, книга шоста;* із свідчень на суді Зеркаля: "Коли мені сказали, що в Красноярську на заводі виявили сина Троцького й його слід негайно розстріляти, я заперечив: лиш за те, що син не треба, а коли шкодив – інша справа; під час процесу над Радеком я його не вихваляв, а

говорив, що він дворушник, бо я читав у газетах його хороші статті, та він виявився сволотою"). Засуджений 30.10.1938 68-им військовим трибуналом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Верховним судом СРСР 29.03.1940 справу припинено, з-під варти звільнений 12.07.1940. (П – 6114)

ЗІНОВ'ЄВ СЕМЕН ІСАКОВИЧ, 1907 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, бухгалтер спиртзаводу. Заарештований 11.11.1937 Кіровським МВ НКВС ("член шпигунсько-диверсійної організації" – *див. Андрій Бзорик*). Засуджений 7.12.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 22.11.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4073)

ЗІНЧУК ДАРИНА ВАСИЛІВНА, 1900 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, безробітна. Заарештована 31.10.1930 Зінов'євським МВ ДПУ (підозрювалась у зв'язках з учасниками підпільної контрреволюційної організації). Зінов'євським міськпрокурором 24.09.1931 справу відправлено на закриття. Справу припинено 23.05.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 680)

ЗІНЬ ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ, 1915 р.н., с.Малий Мачушин Люблінського воєводства (Польща), українець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, водій будівельного тресту. Заарештований 29.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("в СРСР зі своєю родиною 8 осіб прибув у 1939 році, коли лівий берег Західного Бугу окуповували німці: тоді з села вибралось 15 українських родин; підозрювався в тому, що будучи покликаний до Червоної армії 26.06.1941, мав намір на армійському транспорті дезертирувати у Німеччину"). Управлінням НКВС Кіровоградської області 7.07.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 997)

ЗІНЬ СТЕПАН АНТОНОВИЧ, 1911 р.н., с.Осове Володовського району Люблінської воєводства (Польща), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді з 1939 року, супроводжувач міського військкомату. Заарештований 17.04.1945 управлінням НКВС Кіровоградської області ("у лютому 1944 року разом з німецькими окупантами приїхав у с.Новопетрівку Рівненського району для набору української молоді в Німеччину – було затримано 30 хлопців і дівчат; брав участь у вилученні речей і продуктів у населення" – із обвинувального висновку; із свідчень Зіня: "Я в той час перебував у таборі радянських громадян, зібраних для риття окопів у с.Германівка під Компаніївкою, німці взяли мене силувано в ролі перекладача для проведення облави у Новопетрівці; селян я не грабував, але німці дали мені куфайку і пару черевик – все це тривало одну добу, після чого мене знову повернули в німецький табір"). Засуджений 15.06.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 8.10.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13630)

ЗМАЧИНСЬКА МАРІЯ ДЕМИДІВНА, 1916 р.н., м.Київ, українка, освіта неповна середня, член ВЛКСМ (перед війною), проживала у м.Кіровограді, машиністка редакції газети "Кіровоградська правда". Заарештована 15.04.1945 Кіровоградським УНКДБ ("в роки німецької окупації працювала в міській управі секретар-машиністкою; у липні 1943 року завербована як таємний агент абвергрупи-327 керівником німецької контррозвідки Алексом, зустрічалася з ним на конспіративних квартирах; мала постійні стосунки з українськими націоналістами: головою міськуправи Зякіним та Іваном Івановичем Шевченком; підтримувала зв'язки із співробітниками СД і кримінальної поліції: Фіалковським, Журавльовим, Нікітіним, Ніколенком та іншими"). Засуджена 5.07.1946 трибуналом військ МВС до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки та конфіскацією майна. Трибуналом Київського військового округу 23.12.1955 справу припинено, з-під варти вільнена. (П – 2674)

ЗМАЧИНСЬКИЙ ДМИТРО АНАТОЛІЙОВИЧ, 1912 р.н., м.Павлоград Дніпропетровської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 3.04.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("під час німецької окупації служив інспектором по кадрах міськуправи, провадив антирадянську діяльність; батько Анатолій, підпоручник царської армії, емігрував у 1919 році, дядько С.В.Зякін в роки німецької окупації працював заступником голови міської управи"). Засуджений 21.09.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Трибуналом Київського військового округу 1.02.1954 вирок змінено на 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. 19.02.1955 з-під варти звільнений. Реабілітований 17.02.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13822)

ЗОЛОТАРЕВСЬКИЙ ПАВЛО ДАВИДОВИЧ, 1913 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта неповна середня, член ВЛКСМ з 1930 року, проживав у м.Ленінграді (Росія), робітник верстатобудівного заводу ім.Свердлова, червоноармієць 52 стрілецького полку 71 стрілецької дивізії з 23.06.1941. У червні 1940 року був засуджений до 3 місяців виправно-трудових робіт. Вдруге заарештований 8.07.1941 особливим відділом НКВС 7-ої армії (антирадянська агітація: "На фронт у Корпилівку я приїхав 27.06.1941, розташувались у лісі, три доби нам не давали їсти, бійці підняли бунт: або їсти, або ми будемо тікати звідси; нас же змусили копати окопи, я сказав: буду копати, якщо заплатять, на гражданці я в місяць заробляв 700 рублів, а тут задарма? агітації я не вів, але просив командира й політрука, щоб мене відпустили додому, бо я втратив 50% зору, який з мене стрілець? тому й служити не буду – і якщо не відпустять, то отруюсь, або повішаюсь: я не хочу рити окопи і стріляти в ворога не буду, якщо він наступатиме, я втічу в ліс. "Якщо ви не хочете стріляти ворога, то я Вас застрелю!" – сказав мені командир взводу Сівков, а я йому відповів: "Я це зроблю проворніше від Вас"). Особливим відділом НКВС 168 стрілецької дивізії 17.08.1941 справу припинено, з-під варти звільнений: медична експертиза встановила, що "Золотаревський страждає душевними захворюваннями". (П – 8158)

ЗОЛОТАРЕНКО ФЕДІР НИКИФОРОВИЧ, 1889 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища (робітничий університет, м.Зінов'євськ, 1932), викладач курсів майстрів соцпраці заводу "Червона зірка". Заарештований 27.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("у 1930 році став членом контрреволюційної військової офіцерської організації: працюючи в школах викладачем, шкодив у методиці викладання з таким розрахунком, щоб слухачі курсів майстрів вийшли неповноцінними, дискредитовував керівників партії й уряду радянської влади"). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 10.10.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7865)

ЗОЛОТАРЬОВ ВАСИЛЬ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1909 р.н., м.Миколаїв, українець, освіта незакінчена вища, член ВЛКСМ, проживав у м.Кіровограді, вихователь дитячого приймоника міського відділу НКВС. Заарештований 22.08.1937 Кіровським МВ НКВС (шпигунство на користь Румунії). Засуджений 26.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітований 5.11.1957 трибуналом Білоруського військового округу. (П – 3947)

ЗОЛОТАРЬОВ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1901 р.н., м.Ніколаєвськ Волгоградської області (Росія), росіянин, освіта незакінчена вища, проживав у м.Кіровограді, завідувач відділу "Міжраймедбази". Заарештований 2.12.1937 Кіровським МВ НКВС (активна участь в боротьбі проти радянської влади, контрреволюційний настрій). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 17.01.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 5416)

ЗОЛОТУХІН ІВАН КІНДРАТОВИЧ, 1899 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта незакінчена вища, без певних занять. Заарештований 19.10.1945 УНКДБ Кіровоградської області ("під час німецької окупації, з 23.09.1942 по лютий 1943-го, працював директором українського театру, був позаштатним кореспондентом газети "Український голос"). Засуджений 19.12.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 18.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13075)

ЗОЛОТУХІН МИКОЛА ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта вища (Київський комерційний інститут, 1918), викладач кооперативного технікуму. Заарештований 20.02.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (підозрювався в активній участі у контрреволюційній організації; із свідчень Золотухіна: "Жовтневу революцію я не зрозумів і поставився до неї насторожено; наступні зміни влад викликали в мене лиш бажання мирного життя; стосовно належності до військової офіцерської контрреволюційної організації, то можу сказати, що про неї навіть не чув, не те щоб брати в ній участь"). Зінов'євським міськвідділом ДПУ 26.06.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, міськпрокуратурою 28.09.1931 справу припинено.(П – 2482)

ЗУБКОВА ВІРА ВАСИЛІВНА, 1875 р.н., м.Берислав Херсонської області, росіянка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 4.07.1941 УНКВС Кіровоградської області ("дочка поміщика, невдоволена існуючим ладом, вихваляла до війни фашистську Німеччину, мала зв'язки з репресованим Келлером; з початком війни її квартира стала місцем зібрань антирадянського

елемента, вона нині підтримує стосунки з дочкою Келлера Козенко”). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 27.01.1942 справу припинено у зв’язку зі смертю звинувачуваної 20.10.1941. (П – 2657)

ЗУБРІС ІВАН ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Глосники Крапольської волості (Польща), поляк, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, головний лікар міської тюрми. Заарештований 23.08.1937 Кіровським МВ НКВС (шпигунство, шкідництво). Засуджений 7.12.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 14.03.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4227)

ЗЮБАНОВА ОЛЕКСАНДРА ФЕДОРІВНА, 1923 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, регістратор міськвійськкомату. Заарештована 11.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у співробітництві з німецькими каральними органами під час війни). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 12.06.1944 справу припинено, звільнена з-під варти. (П – 2254)

ЗЮЗІН ЛЕВ МИКОЛАЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Щебаршин Люблінської губернії (Польща), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер цегельні. Заарештований 13.11.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 7.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 14.08.1959 Верховним судом УРСР. (П – 4849)

ЗЯКІН СЕРГІЙ ЛЬВОВИЧ, 1887 р.н., м.Новомосковськ Дніпропетровської області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, рахівник артілі “Свій труд”. Заарештований 8.07.1927 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (соціально-небезпечний елемент, колишній дворянин, офіцер царської армії). Засуджений 16.09.1927 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання за межі України з забороною проживати в Україні, містах Москві, Ленінграді та Ростові-на-Дону протягом 3 років. Реабілітований 4.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6904)

ІВАНЕНКО ВАСИЛЬ ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1894 р.н., селище Скаржинка Чигиринського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вантажник ст.Кіровоград. У 1930 році розкуркулений і за “організацію куркульських волинок” був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 12.03.1933 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 20.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 26.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Дружина, організатор та керівник жіночих “волинок”, засуджена до 8 років концтаборів, померла у неволі. (П – 7702)

ІВАНЕНКО ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1872 р.н., с.Троянівка Старокостянтинівського району Волинської губернії (нині Теофіпольського Хмельницької області), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, маркер більярдного клубу “Металіст”. Заарештований 12.11.1930 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (підозрювався у зв’язках із офіцерами денікінської армії та антирадянській агітації). Зінов’євським МВ ДПУ 25.12.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2460)

ІВАНОВ АНДРІЙ ПЕТРОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, бухгалтер артілі інвалідів. Заарештований 19.01.1944 Кіровоградським РВ НКВС (співробітництво з німецькими окупантами, антирадянська агітація). Засуджений 5.05.1944 трибуналом Одеського військового округу до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки і конфіскацією майна. Реабілітований 18.03.1961 Верховним судом СРСР. (П – 5424)

ІВАНОВ ВАСИЛЬ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1896 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня (комерційне училище, 1915), керівник відділу економіки праці заводу “Червона зірка”. Заарештований 25.10.1930 Зінов’євським МВ ДПУ (антирадянська агітація). Зінов’євською прокуратурою 11.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Всього арештовувався тричі – у 1920, 1930 і 1932 роках “як колишній офіцер, за зберігання золотої валюти царського карбування” – справи до суду не доходили. Вчетверте, працюючи плановиком артілі ”Віялка”, заарештований 27.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“служив у царській армії поручником; у 1919 році в офіцерському батальйоні денікінської армії 2,5 місяці; вів антирадянську агітацію, підтримував зв’язок з контрреволюційними елементами, висловлював невдоволення існуючим ладом; займався шкідництвом у плануванні, результатом чого стали зриви виробничої програми в артілі”). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах, Вятлаг. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2452, 10269)

ІВАНОВ ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1889 р.н., с.Зайцеве Ліщевського району Смоленської області (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, столяр аеропорту. Заарештований 16.04.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("належав до гурту сектантів, які збирались регулярно протягом кількох років, вели агітацію за повалення радянської влади й реставрацію капіталізму, вихваляли німецький фашизм, поширювали контрреволюційну літературу, зводили наклепи на Червону армію, пропагували серед робітників не брати в руки зброю при мобілізації" – *див. Фердинанд Гайдишар*). Засуджений 10.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, вирок виконано 13.07.1941. Реабілітований 13.04.1989 Верховним судом УРСР. (П – 9799)

ІВАНОВ ЙОСИП ГРИГОРОВИЧ, 1887 р.н., с.Зайцеве Ліщевського району Смоленської області (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, столяр військової частини. Заарештований 27.05.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("належав до гурту сектантів, які збиралась регулярно протягом кількох років, вели агітацію за повалення радянської влади й реставрацію капіталізму, вихваляли німецький фашизм, поширювали контрреволюційну літературу, зводили наклепи на Червону армію, пропагували серед робітників не брати в руки зброю при мобілізації"). Засуджений 10.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, вирок виконано 13.07.1941. Реабілітований 13.04.1989 Верховним судом УРСР. (П – 9799)

ІВАНОВ МИХАЙЛО ФЕДОСІЙОВИЧ, 1914 р.н., ст.Крюков Харківської області, українець, освіта початкова, член ВЛКСМ до липня 1937 року, проживав у м.Кіровограді, курсант школи молодших авіаспеціалістів 15-ої авіабригади. Заарештований 9.09.1937 особливим відділом 15-ої авіабригади Кіровського міськвідділу НКВС ("разом із Григорієм Івченком та Павлом Якимцем гуртувались і вели фашистську діяльність проти заходів ВКП(б) і радянського уряду, вихваляли фашизм і Гітлера, спохабнювали вождів народу Леніна і Сталіна; зокрема Іванов із відпустки привіз словник контрреволюційного змісту: в ньому були автобіографії ворогів народу, які він читав своїм друзям; у підшефній школі проводив із учнями гру, під час якої наказував: "Хто за більшовиків – підніміть руки!", "Хто за меншовиків і попів?"). Засуджений 25.12.1937 трибуналом 6-го стрілецького корпусу Київського військового округу до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 26.04.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3836)

ІВАНОВ СЕМЕН МАТВІЙОВИЧ, 1899 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) до 1941 року, інвалід 3-ої групи. Заарештований 13.03.1944 Кіровоградським МВ НКВС ("в роки німецької окупації завербований як агент таємної жандармерії"). Засуджений 18.11.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років адміністративного заслання, 14.03.1949 звільнений з-під варти. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9887)

ІВАНОВА ІРИНА МИКОЛАЇВНА, 1901 р.н., м.Варшава (Польща), росіянка, освіта вища (сирітський інститут, м.Москва), проживала в м.Кіровограді, рахівник. Заарештована 3.08.1938 управлінням Держбезпеки Кіровського міськвідділу НКВС (підозрювалась як член антирадянської організації). Кіровським МВ НКВС 13.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2161)

ІВАНОВА ОЛЬГА ФЕДОРІВНА, 1912 р.н., с.Рубці Краснолиманського району Сталінської (нині Донецької) області, українка, освіта початкова, проживала в м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 5.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у зв'язках із німецькою розвідкою). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 7.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2146)

ІВАНЧЕНКО МИКОЛА МИКИТОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, слюсар заводу "Червона зірка". Заарештований 16.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Зінов'євським МВ ДПУ 26.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3174)

ІВАНЬ ПЕТРО ЙОСИПОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1926-35 роках (виключений за троцькізм), слюсар-інструментальник заводу "Червона зірка". Заарештований 28.02.1936 Кіровським міськвідділом НКВС ("вів контрреволюційну агітацію, спрямовану проти заходів радвлади: в галузі відміни карткової системи на хліб, бо він подорожчав, і стахановського руху, зокрема проти переналагодження верстатів на більшу, ніж зазначено в паспортах, швидкість обробки деталей; відмовлявся вести виборчу роботу через малограмотність, бо не дано йому бути таким, як Троцький, чию книгу "Уроки Жовтня" він ревно беріг"). Засуджений 1.09.1936 Одеським облсудом до 5

років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 2.08.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12532)

ІВАЩЕНКО ВАРВАРА СИДОРІВНА, 1908 р.н., с.Білозір'я Смілянського району Черкаської області, українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, робітниця оцетного заводу. Заарештована 30.01.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 5-ої армії ("під час німецької окупації працювала завідувачем оцетного виробництва, з жовтня 1941 року мала зв'язки із слідчим німецького СД Юрченком, від якого брала награбовані речі; у жовтні 1943-го видала німцям Поліну Пришву, яка мала зв'язки з партизанами і яку згодом німці розстріляли; зводила наклепи на радянську владу, вихваляла владу німецьких окупантів; разом з Юрченком у грудні 1943 року під час відступу німців втікала, але була відрізана радянськими військами і вернулась у Кіровоград"). Засуджена 9.02.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітована 21.09.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 8290)

ІВАЩЕНКО СЕМЕН ДАНИЛОВИЧ, 1891 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, член партії КПУ (боротьбисти) у 1920 році, кандидат у члени ВКП(б) у 1928-32, член ВКП(б) у 1934-36 роках, завідувач технічно-нормувального бюро механоскладального цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 3.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("в минулому член "Союза русского народа", член партії боротьбистів, шкідницька діяльність на заводі шляхом заниження розцінок на виготовлення деталей і розрядів робітникам, чим фактично гальмувався стахановський рух на заводі"). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою НКВС СРСР 17.05.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3871)

ІВЧЕНКО ГЕОРГІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1910 р.н., Голубовський рудник Кадіївського району на Донбасі (нині Луганська область), українець, освіта вища (Харківський автодорожній інститут, 1936), член ВЛКСМ у 1926-30 роках (виключений "за дезертирство з вугільного фронту"), проживав у м.Кіровограді, червоноармієць 15-ої авіабригади, шляховий інженер. Заарештований 15.09.1937 особливим відділом НКВС 15-ої авіабригади ("разом із Михайлом Івановим та Павлом Якимцем гуртувались і вели контрреволюційну фашистську діяльність проти заходів ВКП(б) і радянського уряду, вихваляли фашизм і Гітлера, спохабнювали вождів народу Леніна і Сталіна"). Засуджений 25.12.1937 трибуналом 6-го стрілецького корпусу Київського військового округу до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 26.04.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3836)

ІГЕЛЬНИК МОШЕЛЬ (АРИК) АРОНОВИЧ, 1912 р.н., м.Варшава (Польща), єврей, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, робітник панчішної фабрики (за іншими даними – без певних занять). У 1935 році арештовувався польською поліцією. Вдруге заарештований 18.04.1941 управлінням КДБ Кіровоградської області ("боячись переслідувань з боку німецької влади, разом з братом Симоном 30 жовтня 1939 року нелегально перейшли кордон із окупованої Німеччиною Польщі в СРСР і прибули в Кіровоград на постійне місце проживання; в розмовах з громадянами вихваляли рівень життя в Польщі, зводили наклепи на життя трудящих в СРСР"). Засуджений 30.06.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Помер 1943 року в тюрмі. Реабілітований 4.10.1966 Верховним судом УРСР. (П – 8074)

ІГЕЛЬНИК СИМОН ІЗРАЇЛЬОВИЧ, 1910 р.н., м.Варшава (Польща), єврей, освіта 5 класів, проживав у м.Кіровограді, перукар. Заарештований 18.04.1941 УКДБ Кіровоградської області ("боячись переслідувань з боку німецької влади, разом з братом Мошелем 30 жовтня 1939 року нелегально перейшли кордон із окупованої Німеччиною Польщі в СРСР і прибули в Кіровоград на постійне місце проживання; в розмовах з громадянами вихваляли рівень життя в Польщі, зводили наклепи на життя трудящих в СРСР"). Засуджений 30.06.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Звільнений 6.11.1944 за указом президії Верховної ради СРСР від 10.08.1944. Реабілітований 4.10.1966 Верховним судом УРСР. (П – 8074)

ІЗОПОЛЬСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ТАДЕУШОВИЧ, 1913 р.н., м.Миколаїв (за іншими даними м.Одеса), поляк, закінчив авіатехшколу, член ВКП(б) до 1937 року, проживав у м.Кіровограді, борттехнік військової частини. Заарештований 20.07.1938 особливим відділом авіаоб'єднання м.Кіровограда (контрреволюційна шпигунська підривна діяльність). Прокуратурою Київського військового округу 15.08.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3366)

ІЛЄВИЧ РИМА АДОЛЬФІВНА, 1916 р.н., с.Постоли Житковицького району Гомельської області (Білорусь), полька, освіта початкова, член ВЛКСМ з 1932 року, проживала у м.Кіровограді, бухгалтер "Заготзерна". Заарештована 21.07.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювалась у шпигунській діяльності на користь японської розвідки; "Отримавши від сестри лист про арешт брата, я наступного ж дня, 20.09.1937, повідомила про це начальника особливого відділу 40-ої авіабригади, з яким була зв'язана по роботі як секретний співробітник, а 1 жовтня мене звільнили з роботи" – із свідчень Рими Ілєвич). Кіровським МВ НКВС 31.10.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. Брат Гнат, 1909 р.н., слюсар лісозаводу "Труд" у м.Житковичі, арештовувався органами НКВС у 1937 році. (П – 998)

ІЛЛЯШЕВИЧ ЛАРИСА ПАВЛІВНА, 1925 р.н., м.Кіровоград, росіянка, освіта середня, без певних занять. Заарештована 31.07.1945 УНКДБ Кіровоградської області ("в роки німецької окупації працювала машиністкою-перекладачем контррозвідувальних органів "Абвергруп"). Засуджена 6.10.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 8.12.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13691)

ІЛЮЧЕК ІВАН РОМАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Маштуни Гродненської губернії (нині Білорусь), білорус, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, директор лікувально-трудової колонії. У 1922 році був заарештований особливим відділом 30-ої стрілецької дивізії "як учасник контрреволюційної організації", перебував під вартою 3,5 місяці. Вдруге заарештований 14.07.1938 Кіровським МВ НКВС ("у 1914 році виселений в Омськ разом з усіма односельцями, оскільки с.Маштуни потрапило у смугу фронту, в 1916-18 роках служив у царській армії"; "член антирадянської організації, шкідництво, зв'язок з троцькістами"). Засуджений 4.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 30.10.1938. Реабілітований 31.08.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3798)

ІЛЬЧЕНКО АНДРІЙ ТИМОФІЙОВИЧ, 1908 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, червоноармієць-кухар 823-го батальйону аеродромного обслуговування 59-го району авіабазування 2-ої Повітряної армії. Заарештований 4.08.1942 особливим відділом НКВС 59-го РАБ у с.Уварове Тамбовської області ("зрада Батьківщини: в липні 1942 року мав намір дезертирувати з частини й готував перехід на бік ворога, схиляв до зради й інших бійців, вів антирадянську агітацію, висловлюючи поразницькі настрої"). Засуджений 1.09.1942 військовим трибуналом 2-ої Повітряної армії до розстрілу, вирок виконано 11.09.1942. Реабілітований 22.10.1957 трибуналом Одеського військового округу. (П – 3877)

ІЛЬЧЕНКО ІВАН КІНДРАТОВИЧ, 1902 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 28.10.1948 УМДБ Кіровоградської області ("в роки німецької окупації служив у поліції; належав до нелегальної націоналістичної організації" – *див. Михайло Нагорний*). Засуджений 27.04.1949 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Управлінням КДБ Кіровоградської області 20.10.1955 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3318)

ІЛЬЧЕНКО ОЛЬГА ФЕДОРІВНА, 1875 р.н., м.Кіровоград, німкеня, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 14.12.1937 Управлінням Держбезпеки міськвідділу НКВС м.Кіровограда (підозрювалась у контрреволюційній агітації). Управлінням ДБ Кіровського МВ НКВС 30.12.1937 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2202)

ІОДЛОВСЬКИЙ ВАЛЕНТИН МИКОЛАЙОВИЧ, 1904 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1926 року, проживав у м.Хабаровську (Росія), керівник фінансової частини 35 артилерійського полку, технік-інтендант 1-го рангу. Заарештований 3.08.1938 особливим відділом НКВС 35-ої стрілецької дивізії ("учасник змови троцькістів і правих у Червоній армії – вів підривну шкідницьку діяльність по фінансовій лінії"). Особливим відділом 2-ої окремої червонопрапорної армії 1.04.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7542)

ІОРДАН ЄВГЕН МИХАЙЛОВИЧ, 1910 р.н., м.Баку, росіянин, освіта середня спеціальна (Краснодарський дорожно-будівельний технікум, 1933), проживав у м.Кіровограді, старший технік 7-го інженерного батальйону. Заарештований 10.03.1935 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна троцькістська пропаганда). Засуджений 5.07.1935 військовим трибуналом 6-го стрілецького корпусу до 2 років 6 місяців ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.02.1959 Верховним судом СРСР. (П – 4768)

ІОХИМ ІЄРОНІМ МИХАЙЛОВИЧ, 1884 р.н., с.Зульц Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, візник пивзаводу. Заарештований 14.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна агітація, учасник фашистської організації, в яку завербований Християном Бергером"). Засуджений 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9135)

ІСАЙКО ЛЮБОВ ОЛЕКСІЇВНА, 1919 р.н., смт Ширяєве Одеської області, українка, освіта середня спеціальна (технікум зв'язку), проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 16.06.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у співробітництві з німецькими окупантами). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 12.06.1945 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2361)

КАДЕРАБЕК ВЯЧЕСЛАВ ВЯЧЕСЛАВОВИЧ, 1909 р.н., м.Кіровоград, поляк, освіта неповна середня, проживав у с.Струнькове Гайворонського району, бухгалтер депо ст.Гайворон. Заарештований 14.01.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (шпигунська та контрреволюційна діяльність). Засуджений 10.06.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11876)

КАЗАНДЖІЄВ ІВАН ДМИТРОВИЧ, 1900 р.н., м.Стара Загора (Болгарія), болгарин, освіта початкова, член ВКП(б) у 1928-36 роках, проживав у м.Кіровограді, старший вагар ст.Кірово-Українська, робітник заводу "Червона зірка". Заарештований 10.02.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Помічна ("у 1923-24 роках тричі заарештовувався болгарською поліцією як учасник повстання проти болгарського уряду; восени 1924-го під час арешту у Старій Загорі завербований таємною поліцією для розвідницької діяльності в СРСР, у 1926-ому перекинутий через Туреччину в СРСР, де налагодив зв'язки з болгарським емігрантом Стефаном Стояновим, який мешкав у Одесі й репресований у 1937-ому за контрреволюційну діяльність; вів антирадянську агітацію проти заходів партії й уряду, поширював наклепницькі чутки про нібито погане життя робітників у СРСР, вихваляв фашистський лад в капіталістичних країнах"). Засуджений 14.05.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.06.1938. Реабілітований 23.01.1965 Верховним судом УРСР. (П – 7923)

КАЛИНЮК ТЕОДОР ПРОКОПОВИЧ, 1890 р.н., с.Бариш Бучацького району Тернопільської області, українець, освіта 6 класів, член соціал-демократичної партії Канади у 1913-29 роках, член компартії Канади з 1929-го, проживав у м.Кіровограді з 1939 року, лінотипіст-метранпаж друкарні газети "Кіровоградська правда". Заарештований 5.08.1946 Кіровоградським УМДБ ("у 1910 році виїхав з односельцями у Канаду, де жив у Торонто і Гамільтоні до 1932 року, прийнявши англійське підданство; як інтурист прибув у СРСР, у 1933 році прийняв радянське громадянство, син і дружина залишились жити в Канаді, жив і працював у Макіївці, Києві, Миколаєві, Кіровограді; в роки німецької окупації взяв участь у відновленні друкарні й випуску газети "Український голос"-"Кіровоградські вісті", при втечі німців розбирав друкарські машини, упаковував їх для відправлення в Німеччину, разом з німцями евакуювався на захід, у дорозі допомагав випускати фашистський бойовий листок "Ост-фронт"; складаючи 145 число газети "Кіровоградська правда" від 26 липня 1946 року, викривив у заголовку прізвище одного із керівників партії й уряду: "Сніданок у міністра закордонних справ СРСР В.М.Моталова на честь п.Лі"). Засуджений 18.09.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 17.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12729)

КАМЕНЕЦЬКИЙ ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1921 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта початкова, член ВКП(б) у 1937-39 роках, проживав у м.Кургані (Росія), червоноармієць 25-го навчального танкового полку. Заарештований 9.02.1943 особливим відділом НКВС 25-го НТП ("антирадянська агітація: зводив наклепи на Червону армію, радянську пресу, вихваляв німецьку армію"). Засуджений 10.08.1943 військовим трибуналом Челябінського гарнізону до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 18.03.1992 прокуратурою Приуральського військового округу. (П – 13160)

КАНАШКО МАКАР ІВАНОВИЧ, 1877 р.н., смт Велика Олександрівка Херсонської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, конторщик заводу "Червона зірка". Заарештований

1.03.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався у співпраці з таємною жандармерією в роки німецької окупації). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 12.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2259)

КАНСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ЙОСИПОВИЧ, 1902 р.н., м.Радзивилів Рівненської області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, телеграфіст залізничної станції Кірово-Української. Заарештований 23.06.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (шпигунство на користь Польщі, антирадянська агітація). Засуджений 29.09.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 7.10.1938. Реабілітований 21.02.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4664)

КАПЛУН ЯКІВ ЛЬВОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта середня технічна, завідувач бюро технічного нормування заводу "Червоний Профінтерн". Заарештований 22.06.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (учасник офіцерської повстанської організації, шкідництво). Колегією Верховного суду УРСР 11.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2749)

КАПУСНЯК ЄВГЕН ЛУК'ЯНОВИЧ, 1918 р.н., с.Опільське Сокальського району Львівської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 16.07.1940 Кіровоградським управлінням Держбезпеки НКВС ("перебіжчик із території Польщі, нині зайнятої Німеччиною; висловлював намір нелегально вибратись за кордон, у Німеччину до рідних; самовільно кидав роботу на заводі"). Засуджений 23.12.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 24.01.1943 у Казанській психіатричній лікарні НКВС. Реабілітований 19.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2595)

КАПЦАНОВ (він же КАРС, КАПЦАН – на матерчатому мандаті від махновців) **ФЕДІР БОРИСОВИЧ,** 1897 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 12.12.1920 Єлисаветградською повітовою ЧК ("член конфедерації "Набат", розповсюджував літературу з ідеями анархізму"). Засуджений 18.04.1921 судовою колегією ВУЧК до ув'язнення у концтаборі до кінця громадянської війни з утриманням у політізоляторі ВУЧК. Реабілітований 17.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14203)

КАРДАШОВА ЛІДІЯ ВАСИЛІВНА (вона ж ОРЛОВА ТАМАРА МИКОЛАЇВНА), 1926 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, вільнонаймана 5-го пересувного танкоремонтного заводу. Заарештована 25.09.1945 управлінням контррозвідки "Смерш" Центральної групи військ у Німеччині ("у березні 1942 року вивезена у Німеччину, працювала на військовому заводі "Фрідріха-Квайч" у Берліні, через 3 місяці за участь у страйку заарештована німцем Шульцом і відправлена в гестапо, де була завербована для виявлення саботажників, мала право із спецперепустками синього кольору будь-коли ходити по Берліну, отримувала підвищену зарплату, 12 марок замість 2 на тиждень; не маючи позитиву агентурної діяльності, разом з іще двома дівчатами втекла з заводу, арештована німецькою поліцією, назвалась Орловою і була відправлена працювати в сільське господарство до бауера в с.Піккель, де її й звільнила Червона армія; 25 вересня була змушена обмовляти себе, бо всю ніч її допитували й морили, а 6, 10 і 24 жовтня відмовилась від попередніх свідчень"). Управлінням контррозвідки "Смерш" Центральної групи військ 10.11.1945 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 3333)

КАРНАУХОВ СТЕПАН ЯКИМОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, складач поїздів залізничної станції. Заарештований 5.11.1937 Знам'янським шляхово-транспортним відділом управління Держбезпеки НКВС (антирадянська агітація, вербування залізничників до контрреволюційної організації). Засуджений 29.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3970)

КАРОЗА АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1891 р.н., с.Запрудне Волковиського повіту Гродненської губернії, Польща (нині Волковиського району Гродненської області, Білорусь), білорус, письменний, проживав у м.Кіровограді, експедитор спиртзаводу. Заарештований 21.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("служив старшим унтерофіцером у царській армії, в 1915 році як біженець перебрався в Бессарабію, жив у Бендерах і Кишиневі, після румунської окупації виїхав до СРСР; запрошував додому військовиків 43-го стрілецького полку й пропагував їм антирадянські настрої: "Нема правди, радвлада з масами не рахується, керує одна людина в країні; нині робітники живуть гірше, ніж раніше, селян силувано позганяли в колгоспи, забирають у них хліб, худобу й гроші, щоб вони голодували; у 1933-ому році мільйони голодних вмерли – це правда, оскільки про це пишуть німецькі газети, а в нас правди нема"). Засуджений 2.09.1937

трійкою НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах (Севвостлаг). Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською прокуратурою. (П – 9336)

КАРПАЧЕВСЬКИЙ ВАСИЛЬ ГАВРИЛОВИЧ, 1886 р.н., м.Одеса, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бригадир-вантажник шахти "Піонер". Раніше був двічі засуджений: у 1934 році до 5 років неволі, а 1937-ому – до 2-ох, висланий з Одеси. Втретє заарештований 23.06.1941 Кіровоградським УНКДБ ("серед робітників і на різних зібраннях скаржився на матеріальні труднощі, через що й виступав проти підписки на позику; висловлював невдоволення заходами радвлади"). Засуджений 14.07.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 25.12.1965 Верховним судом УРСР. (П – 8020)

КАРПЕНКО ОЛЕКСАНДР САВОВИЧ, 1867 р.н., м.Сувалки, Польща, українець, освіта вища (академія генштабу, 1899), проживав у м.Кіровограді, вчитель географії й математики 4-ої трудової школи. Заарештований 5.02.1931 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("в минулому полковник царської армії, до 1918 року служив викладачем Єлисаветградського кавалерійського училища, згодом в управлінні по формуванню 1-ої Кінної армії і заступником начальника 5-ої кавалерійської школи ім.Будьонного, мав звання комбрига; звинувачувався за участь у контрреволюційній організації"). Засуджений 15.06.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до заслання в Казахстан на 5 років. Помер в Алмати 1933 року. Реабілітований 11.06.1969 Кіровоградським облсудом. Дружина Ніна Іллівна і дочка Ніна у серпні 1945 року приїхали в Париж, де дружина померла 85-річною у 1962-ому; сини Георгій і Михайло відповідно 1905 і 1906 р.н. у 1969 році проживали у Києві (полковник Радянської армії) і Тбілісі, Грузія. (П – 8200)

КАРТУЗОВ ОЛЕКСАНДР АНДРІЙОВИЧ, 1919 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, член ВЛКСМ, вантажник хлібзаводу. Заарештований 15.01.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("до війни працював на аеродромному будівництві НКВС №271 стрільцем охорони ув'язнених, як співробітник НКВС свідомо ухилився від евакуації, пішов працювати чорноробом в ангарі аеродрому, у травні 1942 року співробітником німецьких контррозвідувальних органів Фіалковським був завербований у агенти СД, мав виявляти інших працівників НКВС, які лишились у Кіровограді при німецькій владі"). Засуджений 24.06.1944 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12326)

КАСАНОВ ЛЕЙБА БЕНЦІОНОВИЧ, 1899 р.н., м.Лисянка Черкаської області, єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, завідувач майстерні артілі "Текстильшвей". У 1924 році затримувався органами ДПУ за належність до сіоністської організації, був звільнений, у місцевій газеті повідомив, що пориває з сіонізмом. Вдруге заарештований 31.03.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("член сіоністської організації, яка проводила контрреволюційну діяльність, спрямовану проти заходів радвлади: агітація, шкідництво, шпигунство" – *див. Соломон Медовий*). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.07.1938. Реабілітований 24.04.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4848)

КАСПРИЯКІ ГРИГОРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1894 р.н., м.Херсон, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер хлібозаводу. Заарештований 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС (зв'язок з закордоном, шпигунство). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 9.02.1960 трибуналом Київського військового округу. (П – 5035)

КАСЯНЕНКО ВАСИЛЬ ПЛАТОНОВИЧ, 1883 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, інвалід, без певних занять. Заарештований 27.02.1935 Кіровським МВ НКВС ("учасник контрреволюційної терористичної групи"). Засуджений 2.11.1935 Одеським облсудом до 4 років неволі та позбавлення громадянських прав на 3 роки, вирок замінено засланням за межі України, на північ. Реабілітований 28.06.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12107)

КАХОВСЬКИЙ ІПОЛИТ МИКОЛАЙОВИЧ, 1901 р.н., ст.Ромодан Полтавської губернії, поляк, освіта вища (Київський політехнічний інститут), проживав у м.Кіровограді, начальник конструкторсько-експериментального відділу заводу "Червона зірка". Заарештований 23.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член контрреволюційної право-троцькістської групи, яка провадила шкідницьку діяльність"). Засуджений 8.12.1937 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 9.12.1937 у м.Харкові. Реабілітований 21.01.1958 Верховним судом СРСР. (П – 4017)

КАШИРСЬКИЙ АНТОН МИКИТОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, референт міжрайпромпостачу. У 1935 році арештовувався “за крадіжку соцмайна”, виправданий судом. Вдруге заарештований 28.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1916-18 роках служив прапорщиком у царській армії; у листопаді 1919-го мобілізований у денікінську армію, через 10 днів звільнений через хворобу; починаючи з 1923 року підтримував зв’язок із членами контрреволюційної організації, до якої входили Євген Петров, Іван Рогальов, Олександр Лящов, Фауст Нікітін, Георгій Крячук і яка готувалась до збройного повстання; вів шкідницьку контрреволюційну діяльність”). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 14.10.1967 Кіровоградським облсудом. (П – 8125)

КАЩЕНКО ВАСИЛЬ ТИХОНОВИЧ, 1907 р.н., с.Іванівка Кобеляцького району Харківської (нині Полтавської) області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, сторож лісопильного заводу. Заарештований 7.01.1948 Кіровоградським міськвідділом МДБ (“антирадянська діяльність: у 1939 році відмовився йти на міський мітинг з метою підтримки підписки на державну позику; в бесіді з робітниками канатної фабрики казав, що за царизму робітники мали змогу страйкувати, а тепер цього влада не дозволить; при відступі німців був вивезений у Німеччину, працював у таборі “Гогельс”, так само зводив наклепи на радянську дійсність, закликав радянських громадян краще працювати на німців і вихваляв фашистський лад”). Засуджений 27.03.1948 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 25.10.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10489)

КВАСЮК СОФІЯ ВОЛОДИМИРІВНА, 1898 р.н., м.Харків, українка, освіта середня, проживала в м.Кіровограді, вихователька дитбудинку №2. Заарештована 18.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області (“разом із *Валентиною Жуковою* у травні 1942 року повідомили в СД, німецьким каральним органам, що працівники дитбудинку №2 Луньов, Сахарчук і Деприндa прослуховують передачі радянських радіостанцій, котрих було німцями заарештовано й побито, невдовзі з-під варти звільнено, але Луньов від побоїв помер; зводили наклепи на радянську дійсність, вихваляли фашистський режим і німецьку армію”). Засуджена 15.05.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 30.03.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13189)

КВАШЕНКО КИРИЛО ФЕДОРОВИЧ, 1879 р.н., с.Кантакузівка (нова назва с.Прибужани) Вознесенського району Миколаївської області, українець, освіта вища духовна, проживав у м.Одеса, архієпископ Одеський. У 1924 році притягувався до відповідальності, виправданий. Вдруге заарештований 23.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“з 1935 року був архієреєм Кіровської єпархії, організував підпільну контрреволюційну організацію церковників за завданням керуючого обновленськими церквами в Україні Київським митрополитом Олександром Чекановським, який мав зв’язок із закордоном через втеклого у 1931 році до Німеччини секретаря Синоду Серафима; до організації входили куркулі й інші невдоволені радянською владою; завдання – боротьба з радянською владою, підтримка інтервентів у прийдешній війні і відновлення фашистського ладу; в тюрмі члени організації не припиняли ворожої діяльності: зокрема І.Добровольського було засуджено до розстрілу”). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 27.12.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4621)

КВЕСТ ПАВЛО РОМАНОВИЧ, 1882 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища, колишній учитель фабрично-заводського училища, згодом викладач математики й фізики робітфаку інституту сільськогосподарського машинобудування. У 1920 році перебував під слідством ЧК, підозрювався у шпигунстві. Вдруге заарештований 2.03.1931 Зінов’євським МВ ДПУ (підозрювався у належності до військово-офіцерської контрреволюційної організації, яка ставила завдання повалити радянську владу збройним шляхом). Зінов’євською міською прокуратурою 28.09.1931 справу припинено за браком доказів, з-під варти звільнений. (П – 2017)

КВІКЕР КЛАРА МИКОЛАЇВНА, 1924 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, учениця. Заарештована 16.08.1944 УНКВС Кіровоградської області (“проживаючи на окупованій території, прийняла німецьке підданство, користувалась пільгами купівлі продуктів із спецмагазинів, була звільнена від усіх видів податків і грошових зборів”). Засуджена 16.12.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5

років ув’язнення у виправно-трудових таборах з конфіскацією майна. Реабілітована 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12205 і 10813)

КВІКЕР-МУКОСІЙ АНФІСА МИКОЛАЇВНА, 1918 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, домогосподарка. Заарештована 4.08.1944 1-им відділенням боротьби з бандитизмом управління НКВС Кіровоградської області (“проживаючи на окупованій території, прийняла німецьке підданство, користувалась пільгами купівлі продуктів із спецмагазинів, була звільнена від усіх видів податків і грошових зборів; у серпні 1943-го видала німцям перекладачку на ім’я Ольга, яка попереджувала робітників про ті чи ті замисли коменданта Цільмана”). Засуджена 16.12.1944 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у Чорногірський спецтабір з конфіскацією майна. Реабілітована 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12205 і 10813)

КЕДРОВ МИКОЛА ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1874 р.н., м.Псков (Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, сторож бази “Холодпром”, колишній священик. Заарештований 4.04.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна троцькістська агітація, наклепи на керівників партії та уряду). Засуджений 21.08.1937 Одеським облсудом до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 13.03.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13108)

КЕЛКЕВИЧ ТЕОФІЛА ПЕТРІВНА, 1880 р.н., с.Гапольки Віленської губернії (Польща), латишка (за іншими даними полька), освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 19.10.1937 Кіровським МВ НКВС (“будучи дружиною активного контрреволюційного діяча Келкевича Яна Францовича і знаючи про його повстанські наміри, не повідомила органам радянської влади”; із свідчень дружини про чоловіка, записаних працівником НКВС: “он работал сторожем в саду “Марат” и был служителем польского костела, где играл на аркане”). Управлінням держбезпеки Кіровського міськвідділу НКВС 17.02.1938 з-під варти звільнена під підписку про невиїзд, 16.07.1939 справу припинено. (П – 2513)

КЕЛКЕВИЧ ЯН ФРАНЦОВИЧ, 1870 р.н., с.Стара Рава Скорневицького повіту Варшавської губернії (Польща), поляк, письменний, проживав у м.Кіровограді, органіст польського костелу. Заарештований 28.06.1920 особливим відділом реввійськради при Єлисаветградській комендатурі (контрреволюційна діяльність: “разом з головою “Дому польського” К.Яржембковським та секретарем “ДП” А.Сальмоновичем приховали на три дні в костелі польського шпигуна Шпакевського – фактично підісланого більшовиками з армії Будьонного секретного співробітника особливого відділу 45-ої дивізії Коляновського, видали йому підроблений документ польського біженця, зібрали йому грошей 2 тисячі рублів і вказали напрям руху на Польщу – піймались на провокації”; у 1919 році понад 400 біженців польської національності з Волині створили Єлисаветградське польське товариство, у 1920 році зверталися до радвлади з проханням допомогти виїхати на батьківщину). Засуджений 1.12.1920 революційним трибуналом 45-ої дивізії до ув’язнення у концтаборі на час громадянської війни. Справу припинено. Вдруге, працюючи сторожем саду “Марат”, заарештований 23.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство” *– див. Мар’ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 13.09.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.09.1937. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 3659, 4134)

КЕЛЛЕР АНАСТАСІЯ АНТОНІВНА, 1900 р.н., с.Мангейм Зельцського (нова назва с.Кам’янка Біляївського) району Одеської області, німкеня, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, робітниця щвейної фабрики. Заарештована 25.06.1941 управлінням Дербезпеки УНКДБ Кіровоградської області (“вела антирадянську пропаганду, вихваляла царську Росію, зводила наклепи на радянський суспільний лад та керівників уряду: “Догосподарювались верховоди!”). Засуджена 15.07.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 2.02.1989 Верховним судом УРСР. Батьки у 1931 році розкуркулені, у 1937-ому батько репресований. (П – 8584)

КЕЛЛЕР АНТОН КСАВЕРІЙОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, поляк, освіта початкова, експедитор радгоспу. У 1930 році арештовувався Зінов’євським ДПУ за контрреволюційну діяльність, під вартою перебував 53 дні. Вдруге заарештований 12.07.1937 Кіровським МВ НКВС (“контрреволюційна

діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство” – *див. Мар’ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 13.09.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.09.1937. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

КЕЛЛЕР АНТОН ПЕТРОВИЧ, 1876 р.н., с.Ельзас Зельцського (нова назва с.Щербанка Роздільнянського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тесля будівельного цеху заводу “Червона зірка”. Заарештований 2.06.1937 Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної фашистської організації, підтримував зв’язок з німецьким консульством”– *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

КЕЛЛЕР АПОЛОНІЯ ПЕТРІВНА, 1884 р.н., м.Ізмаїл Одеської області, полька, письменна, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. У 1937 році перебувала чотири місяці під арештом “як дружина ворога народу”. Вдруге заарештована 2.07.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянські настрої, контрреволюційна агітація). Засуджена 12.09.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років заслання в Красноярський край. Реабілітована 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Перший чоловік Бондіні Іван Антонович репресований у лютому 1937 року, другий Келлер Ксаверій Федорович репресований у липні 1937-го, після чого будинок на вул.Кірова, 24 націоналізований. (П – 10787, 2657)

КЕЛЛЕР ВІКТОР КСАВЕРІЙОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, поляк, освіта початкова, електрик клубу промкооперації. У 1930 році арештовувався за крадіжку. Вдруге заарештований 16.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“належність у 1937 році до антирадянської польської повстанської організації, яка займалася шкідницькою діяльністю на виробництві”). Засуджений 8.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 31.10.1938. Реабілітований 11.03.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4255)

КЕЛЛЕР КАСПЕР ПЕТРОВИЧ, 1892 р.н., колонія Мангейм Зельцського (нова назва с.Кам’янка Біляївського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар механічного цеху заводу “Червона зірка”. Заарештований 2.06.1937 Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної фашистської організації, зв’язок з німецьким консульством” – *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

КЕЛЛЕР КСАВЕРІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1867 р.н., м.Варшава (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, кустар з виготовлення щіток. У 1919 році арештовувався органами ЧК. Вдруге заарештований 27.02.1931 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність). Зінов’євською міськпрокуратурою 11.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Втретє заарештований 15.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство” – *див. Мар’ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 13.09.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.09.1937. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 8302, 4134)

КЕЛЬ-СЕМЕНЕНКО АНАСТАСІЯ ОМЕЛЯНІВНА, 1895 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 4.07.1941 УНКВС Кіровоградської області (“проживала з 1933 року на нетрудові доходи, залишені після смерті 18 тисяч рублів дочкою фабриканта Оленою Олексіївною Гончаровою; з початком війни підтримувала зв’язок із антирадянськими елементами Вірою Зубковою, Вандою Козенко й Тадеушем Бондіні, оскільки поділяла антирадянські настрої”). Засуджена 24.06.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років заслання у Казахстан. Реабілітована 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2657)

КЕРСТИЧ ЄЛИЗАВЕТА МИХАЙЛІВНА, 1879 р.н., м.Сімферополь, росіянка, освіта вища (Київський інститут благородних панянок, 1898), проживала у м.Кіровограді, пенсіонерка, викладач іноземних мов. Заарештована 25.01.1941 УНКВС Кіровоградської області (“веде антирадянську агітацію серед населення, зумисне викривлює учення Маркса-Енгельса, Леніна і Сталіна про побудову комуністичного суспільства, пише вірші контрреволюційного змісту, в яких б’є по чуттях єврейського народу, який нібито став політично безправним в СРСР, пише анонімні листи в редакції газет, відстоюючи існування Ісуса Христа та його вчення”). Засуджена 10.03.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована

16.06.1989 Верховним судом УРСР. Батько, генерал-майор царської армії Бутович Михайло Панкратович, і дядько Петро Панкратович розстріляні органами ЧК у 1919 році. (П – 10243)

КЕСЛЕР ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища (філологічний факультет Київського університету, 1919; Київський інститут імені Драгоманова, 1922), викладач будівельного технікуму і технікуму захисту рослин. Заарештований 28.02.1933 Одеським облвідділом ДПУ (підозрювався як "учасник української контрреволюційної організації, яка ставить своєю метою повалення радянської влади"; із свідчень Кеслера: "На третьому курсі я потрапив під вплив деяких студентів-українців, правдивіше – студенток; революція уявлялась мені в ідеалістичній концепції; з самого початку я бачив у національній революції немасовість її, хуторянство, куркульство; у 1917-18 роках був у Зінов'ївську, тримав зв'язок з так званими "українцями": мене вражали своїм голим шовінізмом українські есери і виходило, що я прихилився до есдеків; від українських націоналістичних інтересів я відійшов, зрозумівши їхню хуторянсько-куркульську суть; у 1923 році через брак квартири я переїхав до Зінов'ївська, де працюю по різних школах; стою весь час на радянській платформі"). Одеським облвідділом ДПУ 12.08.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6558)

КИРИЧЕНКО МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1910 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 6 класів, член ВКП(б) з 1941 року, паровозний машиніст. Заарештований 27.01.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 35-го стрілецького корпусу ("16.08.1941 зобов'язався перед німецькою СД добре працювати на німців, не допускати антинімецьких вчинків; у вересні дав підписку виявляти комуністів, комсомольців та інших осіб, налаштованих вороже проти німецької влади"). Засуджений 26.08.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11662)

КИРИЧЕНКО СТЕПАН СЕМЕНОВИЧ, 1907 р.н., с.Харківці Переяслав-Хмельницького району Київської області, українець, освіта незакінчена вища, проживав у м.Кіровограді, вчитель шкіл №№29 і 4 та викладач української мови й літератури учительського інституту. Заарештований 29.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("син куркуля, працюючи завідувачем педагогічної частини десятирічної школи у Хмелівському районі, належав до контрреволюційної націоналістичної організації, якою здійснював керівництво заступник начальника облуправління у справах мистецтв Дмитро Солтус"). Засуджений 28.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 12.11.1937. Реабілітований 23.10.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 8008)

КИСЛОВА-РАДОНСЬКА ОЛЕКСАНДРА МАТВІЇВНА, 1912 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, без певних занять. Заарештована 4.03.1944 Кіровоградським УНКВС ("в роки окупації прийняла німецьке підданство, користувалась пільгами окупаційної влади"). Засуджена 6.05.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 3-х років ув'язнення у Чорногорському спецтаборі. Реабілітована 20.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Чоловік Й.С.Радонський, німець, репресований органами НКВС у 1936 році. (П – 2652)

КИЯШКО ВАРВАРА МИКОЛАЇВНА, 1906 р.н., м.Ярославль (Росія), росіянка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, займалась вишивкою вдома. Заарештована 22.07.1938 Кіровоградським МВ НКВС ("як дружина ворогу народу"). Кіровською міськпрокуратурою 9.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2230)

КИЯШКО МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища технічна, завідувач відділу раціоналізації заводу "Червона зірка". Заарештований 14.02.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("на заводі "Червона зірка" протягом років існувала група інженерів, які, керовані головним інженером Леном, поставили завдання: бути готовим на випадок здійснення концесії чи інтервенції", "шкідницькі акти принесли заводу колосальні збитки, зірвали виробничі програми, затримали посівну кампанію й омертвили основний капітал"). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 2.08.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи інженером механічного цеху заводу "Червона зірка", заарештований 18.08.1937 Кіровським МВ НКВС ("учасник контрреволюційної шкідницької організації"). Засуджений 8.12.1937 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 9.12.1937. Реабілітований 21.01.1958 Верховним судом СРСР. Репресований також брат Михайло, колишній білогвардійський офіцер. (П – 1751, 4015)

КІЛІВНИК СТЕПАН ЙОСИПОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, столяр пологового будинку. Заарештований 14.08.1939 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація).

Засуджений 15.09.1939 Кіровоградським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом СРСР 17.10.1939 міру покарання зменшено до 5 років неволі. Реабілітований 11.05.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11839)

КІЛЬБАУХ ГЕНРІХ ГЕНРІХОВИЧ, 1907 р.н., с.Треград Красноогненського району (Молдова), німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, слюсар артілі "Червоний виробник". У 1932 році розкуркулений. Заарештований 14.09.1937 Кіровським МВ УНКВС ("син куркуля, займався шкідництвом і розкраданням державного майна, член німецького контрреволюційного угруповання"). Засуджений 8.12.1937 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 22.12.1937. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько репресований у 1934 році. (П – 11480)

КІЛЬБАУХ РЕЙНГОЛЬД ГЕНРІХОВИЧ, 1914 р.н., с.Тригради (Молдова), німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, робітник заводу "Червона зірка". Заарештований 11.02.1938 Кіровським МВ НКВС (націоналістична контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.07.1939 Кіровоградським облсудом до 3-х років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Верховним судом УРСР 23.11.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. Батько Генріх Йосипович у 1930 році розкуркулений, брати Генріх засуджений до заслання, Едуард заарештований за контрреволюційну діяльність. (П – 1012)

КІМЕЛЬ ШАЯ МОЙСЕЙОВИЧ, 1897 р.н., м.Ковель Волинської області, єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер облторгу. Заарештований 28.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("провадив контрреволюційну націоналістичну пропаганду, підтримував зв'язок з Польщею"). Засуджений 2.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.04.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 3537)

КІФЕЛЬ ІВАН ЄВГЕНОВИЧ, 1889 р.н., с.Блюменфельд Тилігуло-Березанського району Одеської (нова назва с.Красносілля Березанського Миколаївської) області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, конюх "Союзборошна". У 1930 році розкуркулений, висланий у Карелію. Заарештований 14.11.1937 Кіровським МВ НКВС ("не раз втікав із заслання, переховувався; член німецького націоналістичного куркульського угруповання, яке він створив, повернувшись із заслання у 1936 році: вели контрреволюційну агітацію з закликом боротьби з радянською владою шляхом шкідництва й розкрадання соціалістичного майна"). Засуджений 8.12.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 22.12.1937 у Миколаєві. Реабілітований 13.06.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5458)

КІФЕЛЬ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1914 р.н., с.Блюменфельд Тилігуло-Березанського району Одеської (нова назва с.Красносілля Березанського Миколаївської) області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, електромонтер гудзикової фабрики. Заарештований 1938 року Кіровським міськвідділом НКВС (націоналістична, контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3918)

КІФЕЛЬ МАРТИН ІВАНОВИЧ, 1909 р.н., с.Блюменфельд Тилігуло-Березанського району Одеської (нова назва с.Красносілля Березанського Миколаївської) області, німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, вантажник млина "Головборошно". У 1934 році як особа без певних занять був засуджений до 3 років неволі, відбував покарання у Медвежогорській в'язниці, Карелія. Вдруге заарештований 3.07.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація в роки війни). Засуджений 12.09.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу. Помер у неволі 24.09.1942 "від різкого виснаження". Реабілітованний 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Іван Євгенович розкуркулений і висланий з України у 1929 році, засуджений разом із сином Іваном Івановичем у 1934-ому до 3 років, згодом репресовані у 1937-ому; репресовані і два рідні дядьки. (П – 12335)

КЛЕБАНОВА РОЗА ЯКІВНА, 1903 р.н., м.Борисів (Білорусія), єврейка, освіта початкова, у 1927 виключена з ВКП(б), проживала у м.Кіровограді, робітниця трикотажної фабрики. У 1929-ому році, проживаючи у Москві, за розповсюдження троцькістської літератури була засуджена до 5 років заслання. Вдруге заарештована 19.08.1936 Кіровським МВ НКВС ("виступала на мітингу у підтримку Каменєва та Зінов'єва"). Засуджена 3.04.1937 Верховним судом СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 10.08.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 13872)

КЛЕЙМАН АБРАМ БЕНЦІОНОВИЧ, 1894 р.н., м.Тирасполь (Молдова), єврей, освіта 6 класів, проживав у м.Кіровограді, комерційний директор гудзикової фабрики. У 1922 році "за спробу нелегально перейти кордон в Румунію" був засуджений до 1 року неволі. Вдруге заарештований 11.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("шпигунська діяльність із 1923 року; шкідництво: не забезпечував фабрику сировиною, тому траплялись великі перебої в роботі, купував неякісну сировину, через що фабрика випускала брак і мала від цього колосальні збитки"). Засуджений 3.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 30.10.1938. Реабілітований 10.07.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 2601)

КЛЕЙН ІРМА ХРИСТИЯНІВНА, 1889 р.н., с.Грослібенталь Спартаківського (нова назва смт Великодолинське Овідіопольського) району Одеської області, німкеня, освіта неповна середня, проживала в м.Кіровограді, помічник лікаря тюремної лікарні. Заарештована 15.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("підтримувала зв'язок з членами контрреволюційної фашистської організації"). Засуджена 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 17.08.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3867)

КЛЕПАЦЬКИЙ ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Бишів Макарівського району Київської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, пожежник міського театру. Заарештований 2.03.1938 Кіровоградським МВ НКВС ("син священика, прапорщик царської армії, диякон до 1930 року відкрито вів антирадянську агітацію серед робітників меблевої фабрики і службовців міського театру, вихваляв життя за кордоном, поширював чутки про неминучість війни і падіння радянської влади"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9106)

КЛЕСОВ АНДРІЙ ПАНТЕЛЕЙМОНОВИЧ, 1876 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня, старший бухгалтер комунального банку. У 1930 році був заарештований Зінов'євським міськвідділом ДПУ за "участь у контрреволюційній військовій офіцерській організації", під вартою перебував 3 місяці, звільнений без суду. Вдруге заарештований 27.11.1937 Кіровським МВ НКВС ("підтримував письмовий зв'язок до 1931 року із сином Віктором, який служив прапорщиком у царській, врангелівській і денікінській арміях, емігрував до Франції", "знаючи про існування шкідницького угруповання на водоканалі, не доніс органам, зумисне приховував дії шкідників тим, що склав фіктивний акт обстеження"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Покарання відбував у Архангельській області, Росія. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Юліан, полковник царської і врангелівської армій, у 1921 році розстріляний ЧК. (П – 10294)

КЛЕСОВ СЕРГІЙ ЮЛІАНОВИЧ, 1902 р.н., м.Житомир, росіянин, освіта середня, безробітний. Заарештований 15.10.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області (співробітництво з німецькими окупантами в роки війни). Засуджений 3.11.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 17.10.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13374)

КЛЕСОВА ЄВГЕНІЯ МИКОЛАЇВНА, 1904 р.н., м.Остроленко Ломженської губернії (Польща), росіянка, освіта 6 класів гімназії, проживала в м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 13.10.1945 Кіровоградським УНКВС (прийняла німецьке підданство). Засуджена 27.03.1946 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років заслання в Сузунський район Новосибірської області. Реабілітована 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10768)

КЛИМЕНКО ВІРА ВАСИЛІВНА, 1921 р.н., м.Кам'янка Черкаської області, українка, освіта неповна середня, проживала в м.Кіровограді, артистка обласної філармонії. Заарештована 30.05.1946 управлінням МДБ Кіровоградської області ("в роки німецької окупації з серпня 1941-го я жила у с.Красносілці Олександрівського району, у жовтні разом з батьком і братами Віктором і Миколою переїхали в Олександрівку, до квітня 1942-го працювали в театрі, яким керував Михайло Шабельников, потім до осені – на будівництві дороги, потім за доносом однієї артистки німці мене заарештували за те, що була комсомолка, а чоловік мій єврей; восени німці привезли нас, 20 дівчат з Олександрівки, у Кіровоград для відправки в Німеччину, розташували в будинку по вулиці Леніна, 9, де тепер знаходиться МГБ" – з допиту заарештованої; "восени 1942 року агентом німецької контррозвідки Врублевським влаштована на роботу

артисткою Кіровоградського драмтеатру і завербована в якості секретного співробітника “Абверу”; мала інтимні стосунки з німецьким перекладачем Врублевським; Клименко заперечує своє співробітництво секретним агентом і практичну діяльність” – із обвинувального висновку). Засуджена 30.09.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 4.02.1955 трибуналом Київського військового округу. (П – 2994)

КЛИМЕНКО ГРИГОРІЙ АРТЕМОВИЧ, 1903 р.н., с.Кропивна Золотоніського району Черкаської області, українець, освіта вища (Київський ветеринарний інститут, 1928), проживав у м.Кіровограді, ветлікар райветлікарні міськземвідділу. Заарештований 15.10.1937 Кіровським МВ НКВС (“належав до групи лікарів-ветеринарів Олексія Задорожного, Віктора Голобородька, Геннадія Безуглого, Іллі Петренка, Бориса Ткаченка і Йосипа Шаєвича, які працювали в міськземвідділі, вели в Кіровському районі шкідницьку діяльність у галузі тваринництва, спрямовану на підрив могутності радянського господарства”). Засуджений 13.11.1937 Миколаївським облсудом до 25 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 8.05.1939 присуд скасовано, Кіровоградським облсудом 4.01.1941 міру покарання зменшено до 2,5 років неволі, з-під варти звільнений. (П – 4904)

КЛИМОВА ІРИНА СЕМЕНІВНА, 1898 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 30.10.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“підозрювалась у зрадницькій діяльності, зокрема у видачі німцям у 1941 році єврея Херсонського; свідки згодом відмовились від своїх попередніх показань через малограмотність”). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 22.11.1945 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 61)

КЛІНГ ПЕТРО ГУСТАВОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, німець, освіта початкова (двокласне залізничне училище, 1905), проживав у м.Знам’янка, до війни працював табельником залізничного училища, пенсіонер. У 1926 році за “переоформлення разового квитка іншій особі” був засуджений до 1 року неволі. Вдруге заарештований 23.01.1944 транспортним відділом НКДБ Одеської залізниці (“у 1943 році прийняв німецьке підданство фольксдойч, під час окупації висловлював антирадянські погляди, вихваляв німців, зводив наклепи на Червону армію і радянський уряд: “Ось як німці гонять наших червоних вояк, що не встигають штани натягувати”, “До Польщі явились два агресори, Радянський Союз і Німеччина, які розділили Польщу навпіл”). Засуджений 30.09.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.10.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4564)

КЛЮДТ МАРТА-ЛУЇЗА ЕДУАРДІВНА, 1885 р.н., м.Миколаїв, німкеня, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, викладач німецької мови. Заарештована 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС (“член націоналістичної контрреволюційної фашистської організації “Спілка громадян німецької раси”, заснованої у м.Кіровому лютеранськими пасторами Мерцем і Зейбом”). Засуджена 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9947)

КОБЕЛЬЧУК ФЕДІР ЯКОВИЧ, 1877 р.н., с.Лагодинці Старокостянтинівського району Вінницької (нині Красилівського Хмельницької) області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, підсобний робітник заводу “Червона зірка”. Заарештований 17.04.1941 УНКДБ Кіровоградської області (“служив у царській армії в 1898-1902 роках, брав участь у імперіалістичній війні: у 1914 році потрапив у ворожий полон, перебував у Австрії та Німеччині, повернувся додому в 1919 році”; “провадив антирадянську агітацію, вихваляв життя у капіталістичних країнах; робітникам казав, що в нас часом хліба не можна купити – живемо надголодь; завжди був невдоволений заходами партії й уряду, зокрема Сталіном; підтримував ідеологічно розстріляних ворогів народу”). Засуджений 1.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу з конфіскацією майна, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 28.11.1989 Верховним судом СРСР. (П – 10727)

КОБЕЦЬ ЄГОР ЄВТИХІЙОВИЧ, 1880 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, письменний, сторож 43-го полку. Заарештований 25.11.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна діяльність, шкідництво, дискредитація сталінської Конституції). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10722)

КОБЕЦЬ МИХАЙЛО ГРИГОРОВИЧ, 1900 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, робітник вугільного складу залізничної станції. Заарештований 10.12.1932 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (організатор "повстанського угруповання з п'яти осіб, яке з березня 1931 року на території Зінов'євського та Великовисківського районів від імені "Братства Українського Народу" і "Повстанської Української Селянської Ради" розповсюджувало контрреволюційні листівки з закликом створювати підпільні осередки і готуватись до збройного повстання проти радвлади"). Засуджений 9.02.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення в концтаборі. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11861)

КОБЗАВЩУК МИКОЛА МАТВІЙОВИЧ, 1895 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, слюсар заводу "Червона зірка", нормувальник ремонтного цеху. Заарештований 15.02.1938 УДБ Кіровського МВ НКВС ("колишній унтер-офіцер царської армії, на заводі провадив антирадянську агітацію, зводив наклепи на комуністів, вихваляв життя за царизму; з метою викликати невдоволення з боку робітників, зумисне плутав норми й розцінки"). Засуджений 22.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 22.06.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9105)

КОВАЛЕВСЬКИЙ КОСТЯНТИН ГЕОРГІЙОВИЧ, 1896 р.н.. м.Одеса, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, завідувач дитячого будинку №10. Заарештований 12.11.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (зв'язок з денікінськими офіцерами, контрреволюційна діяльність). Зінов'євською міськпрокуратурою 28.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2472)

КОВАЛЕНКО МАКАР ГАВРИЛОВИЧ, 1872 р.н., с.Чернин Таращанського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, стрілочник ст.Кірово-Українська. У 1930 році розкуркулений і висланий на північ, звідки втік. Вдруге заарештований 16.12.1937 Кіровським МВ НКВС ("контрреволюційна агітація проти заходів партії, проти кандидатів до Верховної ради"). Засуджений (*дати не вказано*) особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.02.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11550)

КОВАЛЕНКО МИКОЛА ЯКОВИЧ, 1889 р.н., с.Любенка Бельського повіту Холмської губернії (Польща), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, комірник облтрансресту. Заарештований 7.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("з 1914 року служив у царській армії, воював на фронті, з 1917-го проживав у Єлисаветграді; з 1921 року підтримував зв'язок із двоюрідним братом Миколою Ярощуком, який втік у Польщу і якому він передавав шпигунські відомості, повідомляючи в листах про життя в СРСР у викривленому вигляді; вів контрреволюційну агітацію – вихваляв фашистську Польщу"). Засуджений 29.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9894)

КОВАЛЬОВ ІВАН НИКИФОРОВИЧ, 1895 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав у с.Калинівка Кіровоградського району, хлібороб. Заарештований 26.10.1930 Зінов'євським РВ ДПУ (агітація проти колективізації). Засуджений 31.03.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 14.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6219)

КОВАЛЬОВ СЕМЕН ПАНТЕЛЕЙМОНОВИЧ, 1876 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня духовна, без певних занять. Заарештований у лютому 1938 року Кіровським МВ НКВС ("член контрреволюційної військової організації, що ставила мету вербувати нових і нових членів, шляхом збройного повстання повалити радянську владу"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.06.1938. Реабілітований 15.02.1957 управлінням КДБ Кіровоградської області. (П – 3896)

КОВАЛЬОВА МАРІЯ СЕМЕНІВНА, 1891 р.н., с.Крутоярка Миколаївського (нині Березанського) району Миколаївської області, росіянка, освіта середня, проживала в м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 18.07.1937 Кіровським МВ НКВС (шпигунство, підтримувала зв'язок із рідними за кордоном). Засуджена 16.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11484)

КОВАЛЬСЬКИЙ ЙОСИП ФЕЛІКСОВИЧ, 1891 р.н., м.Житомир, поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, машиніст депо ст.Кірово-Українська. Заарештований 26.10.1937 шляхово-транспортним відділом управління Держбезпеки НКВС ст.Помічна (контрреволюційна агітація).

Засуджений 2.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.08.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5741)

КОВАЛЬСЬКИЙ МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, плановик-економіст комунального санобозу. Заарештований 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС (“зводив наклепи на керівників партії та уряду”). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8841)

КОВАЛЬЧУК ВІРА МИКОЛАЇВНА, 1919 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, член ВЛКСМ, касир військторгу. Заарештована 30.01.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“співробітництво з німецькою окупаційною владою: працювала машиністкою гебітскомісаріату, тримала зв’язки з ворожими розвідорганами; висловлювала невдоволення активізацією наступу Червоної армії”). Засуджена 25.11.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років заслання в Актюбінську область (Казахстан), звільнена 8.02.1949. Реабілітована 21.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12401)

КОВАЛЬЧУК ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ, 1907 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища, інспектор з котлонагляду в системі наркомхарчпрому до 25.07.1945. Заарештований 13.08.1945 УНКДБ Кіровоградської області (“зрада Батьківщини, антирадянська агітація: в роки німецької окупації працював інспектором по котлонагляду промислового відділу міської управи”). Засуджений 13.10.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Трибуналом Київського військового округу 12.04.1955 міру покарання зменшено до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах, звільнений 12.05.1955. Реабілітований 11.05.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Батька у 1935 року засуджено до 8 років неволі, помер у в’язниці. (П – 13852)

КОВТУНОВ МАКАР СЕМЕНОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, сторож промбази. Заарештований 12.07.1937 Кіровським МВ НКВС (“у 1918 році в складі німецьких окупаційних військ прибув в Україну для боротьби з радвладою; вихваляв профашистський лад, пророкував близькість війни, загибель радвлади”). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. У грудні 1939 року справу переглянуто, з-під варти звільнений. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12361)

КОЗАК ЛЕОНІД МИХАЙЛОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, українець, малописьменний, приймальник на заводі “Червона зірка”. Заарештований 25.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1926 році був вибраний керівником церковної ради автокефальної церкви, висловлював невдоволення у зв’язку з закриттям церков; вів антирадянську агітацію: “Люди за кордоном живуть краще, ніж в СРСР”). Засуджений 13.10.1938 Миколаївським облсудом до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 28.12.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8490)

КОЗАК ТРОХИМ СЕМЕНОВИЧ, 1883 р.н., с.Карлівка Первомайського (нова назва Зелений Яр Доманівського) району Миколаївської області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, тесля заводу “Червоний Профінтерн”. Заарештований 16.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області (“в роки німецької окупації відновлював до дії цехи заводу “Червона зірка”, зводив наклепи на Червону армію”). Засуджений 12.08.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.06.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13445)

КОЗАКЕВИЧ МИХАЙЛО ФЕДОСІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Широкий Роздол Братського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, комірник горілчаного заводу. Заарештований 18.11.1937 Кіровським МВ НКВС (“агітував проти розповсюдження позики та проти хлібоздачі; в роки громадянської війни був червоним партизаном, служив уповноваженим ЧК у 1920 році”). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Кіровоградської області 16.08.1939 вирок відмінено, з-під варти звільнений. (П – 1924)

КОЗАЧЕНКО ПЕТРО ПАВЛОВИЧ, 1901 р.н., с.Варварівка Одеської області, росіянин, освіта вища (викладач історії), член ВКП(б) з 1928 року, проживав у м.Кіровограді, директор педагогічного технікуму. Заарештований 22.05.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“з 1935 року член терористичної організації правих, очолюваних Гонтарем, контрреволюційна діяльність”). Засуджений 23.09.1937

Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.09.1937 у м.Одесі. Реабілітований 23.03.1959 Верховним судом СРСР. (П – 4737)

КОЗАЧЕНКО ТИМОФІЙ ІВАНОВИЧ, 1875 р.н., українець, проживав у м.Кіровограді, секретар меблевої фабрики. Арештовувався органами ДПУ у 1930 році за те, що "під час денікінщини видав контррозвідці комуністів", Зінов'євською міською прокуратурою 30.04.1930 справу припинено. Вдруге заарештований 27.07.1937 Кіровським УДБ ("колишній приватний повірений земської управи, товаришував із земським начальником 17-ої дільниці, поміщиком Бошняком; із встановленням радянської влади залишився працювати в земвідділі, з приходом денікінців був членом контррозвідки, видавав комуністів: голову надзвичайної комісії Григорія Іващенка та інших, які контррозвідкою були репресовані; працюючи на фабриці, висловлювався негативно про заходи радянської влади"). Утримувався під вартою в Кіровоградській в'язниці в 1937 році. На початку справи зазначено: помер у червні 1937 року. (П – 2450)

КОЗЕНКО ВАНДА ІВАНІВНА, 1906 р.н., м.Кіровоград, полька, освіта середня, безробітна. Заарештована 4.07.1941 УНКВС Кіровоградської області ("з моменту існування радянської влади, особливо після репресії батька, Бондіні Івана Антоновича, висловлює невдоволення існуючим ладом в СРСР, говорить про непомірні податки"). Засуджена 24.06.1942 особливою нарадою НКВС СРСР як соціально-небезпечний елемент до 5 років заслання у Казахстан. Реабілітована 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2657)

КОЗЕНКО ГРИГОРІЙ ДМИТРОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1928-33 роках (виключений "за правий опортунізм-лжеударництво"), за фахом метранпаж, інкасатор шахти "Бурвугілля". Заарештований 15.08.1936 Кіровським МВ НКВС ("у 1927-28 роках, працюючи метранпажем Зінов'євської друкарні, входив до складу троцькістського угруповання, мав тісні стосунки з троцькістами Василем Шумським, Борисом Вельтером, Леонідом Лемельманом, Шварцманом і Зусмановичем, отримував від них літературу, читав її робітникам; у 1934-ому схвалював злодійське вбивство С.М.Кірова"). Засуджений 9.03.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років тюремного ув'язнення. Вдруге, маючи середню освіту, проживаючи у селищі Сусуман і працюючи кухарем їдальні Західного гірничо-промислового управління "Дальбуду" МВС, заарештований 30.01.1950 управлінням МДБ на Далекій Півночі (троцькістська діяльність). Засуджений 7.06.1950 особливою нарадою МДБ СРСР до заслання на спецпоселення в район Колими. У 1954 році звільнений. У 1974 році проживав у м.Євпаторія. Реабілітований 10.10.1974 Верховним судом УРСР. (П – 8284)

КОЗЕНКО ЄВГЕНІЯ ЯКІВНА, 1920 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, няня дитячих ясел №7. Заарештована 15.07.1945 УНКДБ Кіровоградської області ("у грудні 1942 працювала телефоністкою комутатора при гебітскомісаріаті, з березня 1943-го – прибиральницею у штабі однієї німецької частини, потім переведена на роботу продавщиці магазину німецької фірми "Бромберг"; у серпні 1942 року була завербована німцями як таємний агент контррозвідки"). Засуджена 30.11.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом військ НКВС Українського округу 22.02.1946 міру покарання зменшено до 10 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Звільнена з-під варти у 1953 році. Трибуналом Київського військового округу 23.09.1955 справу припинено. (П – 2614)

КОЗИРЄВ ПРОХОР ІВАНОВИЧ, 1889 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, приймальник відділу технічного контролю заводу "Червона зірка". Заарештований 25.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (контрреволюційна, повстанська агітація проти радянської влади). Засуджений 25.06.1941 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер у лютому 1943 року в таборах. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12341)

КОЗИРКОВ ДМИТРО ВІКТОРОВИЧ, 1883 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 11.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("добровільна праця під час німецької окупації кочегаром шпиталю"). Кіровоградським УНКДБ 17.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2502)

КОЗИЦЬКИЙ ІВАН ГНАТОВИЧ, 1880 р.н., с.Бронниця Могилів-Подільського району Вінницької області, поляк, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, інженер-конструктор заводу "Червона

зірка”. Заарештований 13.05.1933 Одеським облвідділом ДПУ (“член антирадянської організації, шкідництво”, із пояснень Козицького: “Свідчення, які я дав уперше слідчому Харліпу, а потім іншому слідчому Залкінду – про наявність на заводі контрреволюційної організації і моєї до неї належності, про шкідницький характер моєї роботи, – неправильні свідчення, я дав їх під тиском допиту; на допитах мене тримали від ранку до ранку, але навіть опертися на стіл мені не дозволяли, залякуючи; слідчий Харліп редагував мої показання по-своєму”). Одеським ОВ ДПУ 9.04.1934 справу закрито, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 23.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“потомственний дворянин, член контрреволюційної організації: перебував у шпигунському зв’язку з іноземними спеціалістами, яким передав ряд державних секретів оборонного значення”). Засуджений 8.12.1937 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 9.12.1937. Реабілітований 21.01.1958 Верховним судом СРСР. (П – 6577, 4019)

КОЗЛІТІН ВОЛОДИМИР МАТВІЙОВИЧ, 1906 р.н., с.Лелеківка (нині у складі міста), українець, освіта середня спеціальна (Одеський морський технікум, 1930), член ВКП(б) у 1932-36 роках, проживав у м.Кіровограді, інспектор відділу кадрів паровозної служби Одеської залізниці. Заарештований 7.09.1936 транспортним відділом управління Держбезпеки УНКВС Одеської області (“антирадянська діяльність: розповсюджував серед робітників контрреволюційну теорію з питань індустріалізації в СРСР; при обговоренні присуду Верховного суду по справі троцькістів-зінов’євців захищав їх; при обшуку у Козлітіна були знайдені книги Троцького і Зінов’єва: “Я зберігав їх, бо хотів пізнати лівий ухил”). Засуджений 24.04.1937 лінійним судом Одеської залізниці до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 23.07.1958 Верховним судом СРСР. (П – 7340)

КОЗЛОВ АНАТОЛІЙ НИКАНОРОВИЧ, 1914 р.н., с.Гробовці Гродненської губернії (нині Білорусія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, агент постачання Держканатного заводу. Заарештований 8.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“підтримував зв’язок з батьком, який проживає у Польщі”). Управлінням Держбезпеки НКВС Миколаївської області 8.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2289)

КОКІН ІВАН АНТОНОВИЧ, 1884 р.н., м.Двінськ (нова назва Даугавпілс, Латвія), латиш, освіта початкова, член соціал-демократичної партії у 1905-1918 роках, проживав у м.Кіровограді, бригадир на електростанції. У 1926 році арештовувався за нелегальний перехід кордону Латвія-СРСР, близько місяця перебував під вартою. Вдруге заарештований 18.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство” – *див. Мар’ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 13.09.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.09.1937. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

КОКІНА МАРТА АНТОНІВНА, 1888 р.н., м.Двінськ (Латвія), латишка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 18.06.1937 Кіровським МВ НКВС (“контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство” – *див. Мар’ян Савицький, Кіровоград*). Засуджена 15.09.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Репресована разом із чоловіком Іваном. Реабілітована 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

КОЛДЕЙСЬКИЙ СТАНІСЛАВ ЛЮДВІГОВИЧ, 1900 р.н., м.Радом Люблінського воєводства (Польща), поляк, освіта 3 класи, без певного місця проживання та місця роботи, скляр. Заарештований 28.06.1940 управлінням НКВС Кіровоградської області (“у 1939 році працював склодувом на заводі “Герич”, з початком німецької війни прибув у м.Брест, де записався на роботи в Донбас, разом із біженцями прибув на ст.Кірово-Українську, звідки його направили для робіт у Єлизаветградківський район, але оскільки його зарплата не влаштовувала, то він виїхав у Кіровоград, де з 9.03.1940 по 2.04.1940 перебував без певного місця проживання й занять, із квітня по червень працював на шахті “Піонер”, згодом не мав роботи – звинувачувався в тому, що мав намір повернутись до рідних, які проживали на території Польщі, окупованій німецькими військами”). Засуджений 11.10.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12135)

КОЛЕСНИКОВ АНДРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Дмитрівка Олексіївського району Воронезької (нині Білгородської) області, росіянин, освіта початкова, член ВКП(б) з 1926 року, проживав у м.Кіровограді, механік маслозаводу №12. Заарештований 19.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався у зв'язках з німецькими розвідувальними органами). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 12.05.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2387)

КОЛЕСНИКОВА-ШТЕЄРТ СОФІЯ ФЕДОРІВНА, 1900 р.н., м.Кіровоград, росіянка, письменна, домогосподарка. Заарештована 11.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області (зрада Батьківщини, "фольксдойч"). Засуджена 6.05.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12201)

КОЛІСНИЧЕНКО ГРИГОРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, 1907 р.н., с.Воронцовка Воронезької області, українець, освіта неповна середня, кандидат у члени ВКП(б) у 1932 році (виключений за "невитриманість і недисциплінованість"), проживав у м.Кіровограді, інструктор з ліквідації неписьменності Одеської залізниці. Заарештований 25.08.1936 шляхово-транспортним відділом УДБ НКВС ст.Кірово-Українська ("поширював вигадки про прийдешній переворот в СРСР, критикував заходи партії й уряду, а також вождів, особливо вождя народу тов.Сталіна: "Стахановський рух видумали для того, щоб краще можна було експлуатувати робітничий клас", "Стосовно статті Конституції про свободу слова і друку – сущий обман: скажи бодай щось проти радянської влади – тебе одразу заарештують"). Засуджений 12.10.1936 лінійним судом Одеської залізниці до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 21.04.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13222)

КОЛІСНИЧЕНКО ДАНИЛО ЮХИМОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, секретар нарсуду. Заарештований 8.07.1927 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (розповсюдження контрреволюційних чуток). Засуджений 16.09.1927 особливою нарадою ОДПУ до 3 років заслання на Урал. Реабілітований 20.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4553)

КОЛОМІЄЦЬ АНДРІЙ ЮХИМОВИЧ, 1905 р.н., м.Дудницьке (нова назва Мошни) Черкаського району, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, начальник паливного відділу облземвідділу. Заарештований 30.04.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("в роки німецької окупації працював агрономом у сільськогосподарській комендатурі"). Засуджений 19.09.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 20.10.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13618)

КОЛОМІЄЦЬ ІВАН ПАВЛОВИЧ, 1916 р.н., с.Колодисте Ладиженського району Київської (нині Уманського Черкаської) області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, головний бухгалтер будівельного технікуму. Заарештований 22.01.1957 управлінням КДБ Кіровоградської області ("у липні 1941 року був полонений і перебував у Румунії до травня 1945 року, підтримував зв'язки з румунською комуністичною організацією м.Турда; у лютому 1955 року написав анонімний документ антирадянського змісту, в якому зводив наклеп на радянський уряд і радянську дійсність, 27.02.1955 опустив цей документ у виборчу урну на виборах у республіканські та місцеві ради депутатів трудящих, на бюлетені написав: "Вибори вважаю незаконними"; у березні 1955-го написав анонімного листа в редакцію журналу "Перець", де зводив наклепи на Хрущова; у 1956 році після ХХ з'їзду КПРС написав замітку з наклепом на одного з керівників партії, лишив її вдома; протягом 1954-56 років систематично слухав антирадянські передачі зарубіжних радіостанцій і записував їх"). Засуджений 22.03.1957 Кіровоградським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 16.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14168)

КОЛОМІЙЧЕНКО ЯКІВ КІНДРАТОВИЧ, 1880 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, колишній лівий есер, столяр деревообробного цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 14.12.1937 Кіровським МВ НКВС (антирадянська пропаганда). Кіровською міською прокуратурою 13.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2199)

КОЛОМОК ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1907 р.н., с.Новоюр'ївка Новобузького району Миколаївської області, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1928 року, проживав у м.Кіровограді, голова міськради. Заарештований 5.10.1937 Кіровським МВ НКВС ("контрреволюційна діяльність: працюючи другим секретарем Миколаївського міськкому партії, з 1935 року був активним учасником троцькістської

диверсійно-терористичної та шкідницької організації, що діяла на території Миколаївської області – вербував нових людей в організацію, 11 осіб, розставляв і оберігав троцькістські кадри”). Засуджений 24.11.1937 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.11.1937. Реабілітований 9.05.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3888)

КОМАШКО ВОЛОДИМИР ЕМІЛЬОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, українець (за іншими даними німець), освіта вища (Тбіліський інженерно-меліоративний інститут), член ВКП(б) з 1920 року, проживав у м.Тифліс (нині Тбілісі, Грузія), старший інженер-інспектор тресту Грузхарчобуд. Заарештований 13.12.1935 першим відділом управління НКВС Грузинської РСР (“незаконно народжений син колишнього власника чавуно-ливарного заводу німця Бургарда Еміля Ебергардовича, у 1907 році разом з матір’ю, українкою, артисткою, яка вийшла заміж за Попова, переїхали у Новочеркаськ, де закінчив гімназію, був призваний до царської армії, у 1915 році потрапив у австрійський полон, у 1918-ому вернувся в Новочеркаськ, працював у міській управі, у 1920-28 був на політроботі в Червоній армії; на заняттях гуртка з вивчення історії партії при обговоренні питання про впорядкування та обладнання червоної кімнати запитав, чи не Троцькому належить лозунг “Пролетарі – на коня!”, хоча знав, що червона кіннота була створена партією Леніна-Сталіна наперекір Троцькому – вихваляв роль Троцького у громадянській війні порівняно з роллю Сталіна”). Особливою нарадою НКВС СРСР 20.03.1936 справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований 1.07.1964 трибуналом Закавказького військового округу. Вдруге, працюючи перекладачем при адміністрації залізничного вузла у м.Ерфурт, Німеччина, заарештований 11.01.1946 відділом контррозвідки “Смерш” управління радянської військової адміністрації федеральної землі Тюрінгія (“у серпні 1941 року як військовий інженер був мобілізований у Червону армію, 28.06.1942 в районі м.Керчі, Крим, потрапив до німецького полону, до вересня 1943-го служив у німців перекладачем, згодом як німець був звільнений із табору військовополонених і виїхав до Німеччини, прийняв німецьке громадянство, а після закінчення війни не бажав вертатись у Радянський Союз; висловлював антирадянські видумки стосовно матеріальних умов життя в СРСР”). Засуджений 28.06.1946 військовим трибуналом 8-ої гвардійської Армії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням звання військового інженера 2-го рангу, громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Звільнений 18.09.1954. Реабілітований 24.09.1964 трибуналом Московського військового округу. (П – 7860)

КОМПАН ГРИГОРІЙ МАКСИМОВИЧ, 1912 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта 3 класи, робітник заводу “Червона зірка”, червоноармієць 657-го стрілецького полку 18-ої стрілецької дивізії. Заарештований 22.08.1940 УНКВС Івановської області (здався в полон білофінам без опору). Засуджений 4.10.1940 особливою нарадою НКВС до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.06.1958 трибуналом Московського військового округу. (П – 4444)

КОМПЕ ЖАН ЯКОВИЧ, 1895 р.н., м.Рига (Латвія), латиш, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, керуючий будинками Житлокоопу №№30-32. Заарештований 4.12.1937 Кіровським МВ НКВС (“у 1918-22 роках служив начальником зв’язку артдивізіону 52-ої дивізії Червоної армії; шпигунська діяльність на користь латвійської розвідки” – *див. Ян Анзберг*). Засуджений 5.02.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 10.09.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 7728)

КОНОНЕНКО МИХАЙЛО МАТВІЙОВИЧ, 1913 р.н., с.Берестівка Липоводолинського району Харківської (нині Сумської) області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, червоноармієць санітарної роти 1-ого стрілецького полку 1-ої будівельної бригади. Заарештований 10.04.1942 особливим відділом НКВС 1-ої будбригади (“прослухавши передачу по радіо про звірства німецьких окупантів над радянськими громадянами, висловлював недовіру цим повідомленням і заявляв, що німці над нашим населенням не знущаються, оскільки це народ культурний; зводив наклепи на умови служби в Червоній армії: мовляв, усі недоїдають, ходять голодні, а весною буде ще гірше”). Засуджений 20.03.1943 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11636)

КОНОПНИЦЬКА ГАННА МАТВІЇВНА, 1879 р.н., м.Ленінград, росіянка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної націоналістичної польсько-католицької організації, пропаганда, шпигунство” – *див. Володимир Невидюк*). Засуджена 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітована 30.01.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3476)

КОНОТОПЧИК ТИХІН ФЕДОРОВИЧ, 1902 р.н., с.Костюхнівна Маневицького району Волинської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, електрозварник заводу "Червона зірка". Заарештований 14.12.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна націоналістична пропаганда). Засуджений 5.02.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 20.06.1959 Верховним судом УРСР. (П – 4803)

КОНСТАНТОПУЛО АНАТОЛІЙ СПИРИДОНОВИЧ, 1913 р.н., м.Бердянськ Запорізької області, грек, освіта середня спеціальна, проживав у м.Кіровограді, електротехнік заводу "Червона зірка". Заарештований 11.05.1938 Кіровським МВ НКВС (шпигунство на користь буржуазної Румунії, антирадянська агітація). Засуджений 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 20.06.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4363)

КОНФЕДЕРАТ ІВАН НИКИФОРОВИЧ, 1901 р.н., с.Балашівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, референт сільського господарства Зінов'євського міськплану. Заарештований 17.01.1933 Одеським облвідділом ДПУ ("керівник контрреволюційної повстанської організації на Зінов'євщині й активний учасник по насаджуванню повстанських осередків у сусідніх районах", "керував складанням шкідницьких планів розвитку тваринництва, розвитку інтенсивних культур і навмисним зривом бурякової кампанії в Зінов'євському районі, де загинула 500-гектарна площа цукрових буряків, а 200-гектарна дала врожай 10-15 центнерів, що є 8-10 відсотків до завдання уряду"). Засуджений 14.08.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, вирок виконано 27.08.1933. Реабілітований 24.06.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4500)

КОНФЕДЕРАТ МИХАЙЛО НИКИФОРОВИЧ, 1906 р.н., с.Стара Балашівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта середня, член ВКП(б) із 1929 року, студент IV курсу будівельного технікуму. Заарештований 27.01.1935 Кіровським МВ НКВС ("разом з Петром Дерев'янком – *див. книга друга, Знам'янський район* – у середовищі студентів будівельного технікуму провадили різні антирадянські розмови в дусі контрреволюційного троцькізму, дискредитовували заходи партії й уряду"). Засуджений 9.08.1935 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років, а 7.07.1938 до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Відбував покарання в Ухтпечлагу, звільнений з-під варти 14.02.1939. Реабілітований 29.04.1962 Кіровоградським облсудом. Батько Конфедерат Никифор Петрович у 1938 році засуджений за "антирадянську діяльність" до розстрілу – помер під час слідства; брат Іван серед інших 35 осіб у 1933 році за "належність до контрреволюційної шкідницької організації" засуджений до розстрілу. (П – 5600)

КОНЮХ ПЕТРО КИРИЛОВИЧ, 1909 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 2 класи, токар заводу "Червона зірка" перед війною, рядовий 80-го окремого протитанкового дивізіону 4-ої стрілецької дивізії. Заарештований 28.06.1942 особливим відділом НКВС 4 стрілецької дивізії ("серед військовиків провадив антирадянську агітацію, висловлював наміри зрадити Батьківщині шляхом здачі в полон противнику; виказував недовіру радянській пресі, яка писала про знущання німців над полоненими червоноармійцями"). Засуджений 2.07.1942 військовим трибуналом 4 стрілецької дивізії до розстрілу, вирок виконано 12.07.1942. Реабілітований 11.03.1992 прокуратурою Київського військового округу. (П – 13100)

КОРЕНЕЦЬКИЙ ФЕДІР МИРОНОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, столяр спиртзаводу. Заарештований 19.09.1937 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 10.10.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11528)

КОРЕНКО КОСТЯНТИН ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, секретар міського комітету допомоги інвалідам. Заарештований 20.02.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (поручник царської армії у минулому, член офіцерської контрреволюційної організації). Зінов'євським МВ ДПУ 26.06.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8305)

КОРЕНКО ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1892 р.н., с.Масляниківка (нині Кіровоград), українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, завідувач обліково-інструкторського відділу окружного фінуправління. Заарештований 7.06.1927 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("в роки громадянської війни служив поручником денікінської армії; розповсюджував контрреволюційні чутки"). Засуджений 16.09.1927 особливою нарадою при ОДПУ до 3 років заслання за межі України. Реабілітований 24.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7796)

КОРЕНОВСЬКА НІНА КАРПІВНА, 1917 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, голова квартального комітету №18. Заарештована 14.12.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у зрадницьких діях під час німецької окупації). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 22.10.1945 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2469)

КОРЖЕНКО ЮХИМА ОЛЕКСАНДРІВНА, 1921 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, член ВЛКСМ, учениця медшколи. Заарештована 23.02.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 7-ої гвардійської армії (агент німецької контррозвідки). Засуджена 1.07.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11642)

КОРЖИНСЬКИЙ ЯКІВ ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Разбитівка Бельського повіту Холмської губернії (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, шофер цегельного заводу №1. Заарештований 29.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“антирадянська діяльність: націоналістична агітація проти заходів партії й уряду, листування з матір’ю, яка проживала в Польщі”). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.03.1978 Кіровоградським облсудом. (П – 8372)

КОРОБКІН ПЕТРО ГАВРИЛОВИЧ, 1870 р.н., м.Тирасполь (Молдова), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, заштатний священик єдиновірської орієнтації. Заарештований 17.07.1937 Кіровським РВ НКВС (“член підпільної контрреволюційної організації церковників, антирадянська агітація” – *див. Ілля Добровольський*). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. В таборі 27.05.1939 засуджений до розстрілу за контрреволюційну діяльність. Реабілітований 27.12.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4621)

КОРОГОДСЬКИЙ ІСААК САМІЙЛОВИЧ, 1908 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, робітник хлібозаводу №1. Кіровоградським облсудом 17.05.1940 поміщений у Херсонську психколонію закритого типу, рішенням суду від 30.09.1940 направлений на примусове лікування в Київську психіатричну лікарню до одужування (“з 1938 року, будучи душевнохворим, писав укази, створив власну Конституцію, яку назвав Всесвітньою, яка містила невмотивовані пропозиції, а також елементи антирадянської агітації”). Реабілітований 24.03.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 13814)

КОРОЛЬ СТЕФАН ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., с.Височанка Галицького району Станіславської (нині Івано-Франківської) області, українець, неписьменний, проживав у м.Кіровограді, робітник ливарного цеху заводу “Червона зірка”. Заарештований 28.08.1937 Кіровським МВ НКВС (“провадив антирадянську агітацію: “В СРСР робітників експлуатують, робота оплачується низько, а хтось живе за наш рахунок”). Засуджений 16.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах (Каргопольлаг). Трибуналом військ НКВС СРСР 11.02.1942 в ув’язненні за антирадянську агітацію був засуджений до розстрілу з наступною заміною покарання на 10 років неволі. Звільнений 27.09.1944 як інвалід і подався проживати у м.Вольськ Саратовської області. Реабілітований 18.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3876)

КОРОЛЬКОВА НЕОНІЛА ІВАНІВНА, 1923 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта незакінчена вища (Кременецький педінститут, 1944), секретар-машиністка “Главвтормет”. Заарештована 5.11.1950 УМДБ Кіровоградської області (“із 1941 року – сектантка-баптистка, керівник молодіжної групи баптистів, поширювала релігійну літературу; листувалась із колишнім військовиком Антоновим Іваном Яковичем, нині репресованим, закликала його проповідувати Євангеліє; зводила наклепи на радянську дійсність, комуністів, вихваляла життя в капіталістичних країнах” – із присуду; із письмової скарги Королькової від 19.02.1951: “протягом 10-річної моєї злочинної діяльності я не була попереджена жодною відповідальною особою стосовно моїх вчинків, ніхто не цікавився, чому я живу в цих злочинах”). Засуджена 17.02.1951 Кіровоградським облсудом до 25 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 30.11.1954 міру покарання зменшено до 10 років неволі. З-під варти звільнена 19.05.1956. Реабілітована 17.10.1991 Генрокуратурою СРСР. Батько репресований у 1938 році за антирадянську діяльність. (П – 12878)

КОРОЛЬЧУК МИКОЛА ПЕТРОВИЧ, 1894 р.н., м.Брест-Литовськ (Білорусія), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, машиніст залізничної станції Кірово-Українська.

Заарештований 7.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (шкідництво: допустив аварію поїзда). Засуджений 17.03.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11860)

КОРОТИЧ МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ, 1881 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня-духовна, вагар спиртзаводу. Заарештований 24.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (контрреволюційна агітація, вихваляв життя в дореволюційній Росії). Засуджений 19.07.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 12.05.1992 Генеральною прокуратурою України. Репресовані у 1937 році й розстріляні племінники Запорожченки – Флорентій, Олександр і Клавдія. (П – 13254)

КОРЯГА ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ, 1922 р.н., м.Черкаси, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тістоміс хлібозаводу №2. Заарештований 7.02.1944 Кіровоградським УНКДБ (співпраця з німецькою каральною організацією). Засуджений 30.06.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 28.05.1989 УКДБ Кіровоградської області. (П – 2043)

КОСОЛАПОВ ГАВРИЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, штампувальник (коваль) заводу "Червона зірка". Заарештований 16.10.1930 Зінов'євським МВ ДПУ (контрреволюційна агітація). Зінов'євською міськпрокуратурою 11.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3186)

КОСОЛАПОВ ГРИГОРІЙ ПРОКОПОВИЧ, 1891 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, кандидат у члени ВКП(б) з 1939 року, працював на цегельному заводі. Заарештований 2.06.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався у співпраці з німецькою окупаційною владою в роки війни). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 19.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2147)

КОССЮРО-СКИБЕНКО ЗІНАЇДА ЯКІВНА, 1912 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, нормувальниця заводу "Червона зірка". Заарештована 14.02.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 24-го гвардійського стрілецького корпусу (агент німецької розвідки). Засуджена 6.05.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11649)

КОСТЕНКО БОРИС ЯКОВИЧ, 1891 р.н., м.Корсунь-Шевченківський Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, сторож відгодівельного пункту радгоспу "Червона зірка". Перебував під арештом ЧК у 1922 році "як дезертир Червоної армії"; у 1932 році арештовувався органами ДПУ за "контрреволюційну діяльність"; у 1933-ому був засуджений до 3 років неволі за "розбазарювання колгоспного майна". Вчетверте заарештований 25.02.1938 Кіровським РВ НКВС ("у місті Бобринці проживав із 1926 по 1932 рік як плановий переселенець із Київщини, село Сухини, у 1933-ому переїхав до Зінов'євська; належав до контрреволюційної повстанської організації, яку ліквідували в Бобринці у 1937 році: за завданням її вів руйнівну роботу українсько-націоналістичного характеру, агітував проти виборів у Верховну раду, проти зміцнення колгоспного ладу, закликав робітників радгоспу до саботажу"). Засуджений 22.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 22.06.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9855)

КОСТЕЦЬКИЙ ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1907 р.н., с.Вербова Томашпільського району Вінницької області, українець, освіта вища педагогічна (філологічний факультет університету), проживав у с.Стіна Томашпільського району Вінницької області, завуч неповної середньої школи, завідувач кафедри української мови Кіровоградського педінституту. Заарештований 6.01.1949 УМДБ Кіровоградської області ("сприяв створенню нелегальної націоналістичної організації, читав у педінституті лекції, в яких вихваляв український буржуазний націоналізм"– *див. також Михайло Нагорний*). Засуджений 6.09.1950 трибуналом військ МВС Київської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Управлінням КДБ Кіровоградської області 5.09.1955 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3318)

КОСЯКОВ ГРИГОРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, 1912 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, проживав у м.Бердичеві Житомирської області, військовослужбовець, командир взводу 14-го

кавалерійського полку. Заарештований 7.04.1933 особливим відділом ДПУ Українського військового округу (“член контрреволюційної організації, створеної у 1932 році Василем Молчановим з Миколаївської області та кіровоградцем Григорієм Косяковим, яка ставила мету: повалення радянської влади” – за справою репресовано 9 військовиків, переважно випускників Зінов’євської Української кавалерійської школи – *див. іще Некіровоградщина, книга шоста*). Засуджений 10.06.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув’язнення у концтаборах. Пропав безвісти у липні 1944 року. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9088)

КОТЛЯРСЬКИЙ ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1910 р.н., м.Яготин Київської області, українець, освіта вища (Київський технологічний інститут), проживав у м.Кіровограді, інженер-технолог обллегпрому. Заарештований 25.10.1944 Кіровоградським облуправлінням НКДБ (“під час німецької окупації працював кравцем швейної майстерні, передплачував газету “Кіровоградські вісті”, читав уголос статті з газети, систематично зводив наклепи на радянську владу та Червону армію, вихваляв німецько-фашистську владу та її армію, у грудні 1943-го евакуювався разом з німцями на захід, згодом вернувся”). Засуджений 21.10.1947 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. Батько Федір Мусійович у 1938 році за спекуляцію засуджений до 5 років неволі. (П – 8530)

КОТОВЩУК МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ, 1903 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища (Військова академія ім.Сталіна, м.Москва, 1936), член ВКП(б), командир 42-го танкового полку 21-ої танкової дивізії, майор. Заарештований 3.12.1941 особливим відділом НКВС 54-ої армії (“капітулянтські настрої: отримавши повідомлення про захоплення німцями Кривого Рогу, Миколаєва, Дніпропетровська, мовив: “Червона армія настільки деморалізована, що ледве чинить опір німецьким військам; а селянство невдоволене політикою радянської влади – живе погано, а тому й не йде в партизанські загони: отже, поразка радвлади неминуча”; “спроба гуртової розбійної втечі в ув’язненні” – *див. також Василь Ісаков, Некіровоградщина, книга шоста*). Засуджений 26.02.1942 військовим трибуналом 54-ої армії до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Вдруге засуджений 22.04.1942 військовим трибуналом 54-ої армії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та військового звання майор. Помер 5.06.1942 у таборах Ленінградської області. Рішенням бюро Кіровоградського обкому КПУ 22.03.1989 відновлений у партії посмертно. Реабілітований 4.09.1961 трибуналом Ленінградського військового округу. (П – 8211)

КОХАНЕНКО ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1873 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, проживав у с.Обознівка Кіровоградського району, хлібороб. Заарештований 22.01.1930 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (агітація проти хлібозаготівлі). Засуджений 17.04.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 19.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5985)

КОШЛАК ВАСИЛЬ ДМИТРОВИЧ, 1901 р.н., с.Стецівка Звенигородського району Київської (нині Черкаської) області, українець, освіта середня спеціальна (сільськогосподарський технікум), проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 13.08.1945 2-им відділом УНКДБ Кіровоградської області (“в період німецької окупації з 17 серпня по 15 жовтня 1941 року працював комендантом Витязівської райземуправи, виконував обов’язки шефа району, після 15 жовтня працював агрономом Кіровоградської облземуправи”). Засуджений 9.10.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 17 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 13.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13069)

КРАВЕЦЬ КИРИЛО СЕМЕНОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, проживав у с.Суслово Компаніївського району, бригадир тракторної бригади. Заарештований 16.10.1937 Компаніївським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10575)

КРАВЧЕНКО АРХИП ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1880 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, проживав у смт Хмельове Маловисківського району, агроном машино-тракторної станції. У 1928 році за недбале ставлення до роботи був під судом. Вдруге заарештований 13.12.1932 Хмелівським РВ ДПУ

(підозрювався як учасник шкідницької організації "Трактороцентр"). Одеським облвідділом ДПУ 5.08.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6566)

КРАВЧЕНКО ІВАН СПИРИДОНОВИЧ, 1891 р.н., с.Завадівка Кіровоградського району (нині у складі міста), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, завгосп облторгвідділу. Заарештований 7.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався як агент поліції в роки німецької окупації). Кіровоградським УНКДБ 3.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2144)

КРАЄВСЬКИЙ ФЕЛІКС ЙОСИПОВИЧ, 1891 р.н., м.Кутуно (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, майстер артілі інвалідів "Перемога". Заарештований 27.11.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна робота серед робітників артілі). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11419)

КРАМАР ФЕОДОСІЙ ДЕМЕНТІЙОВИЧ, 1910 р.н., с.Смільчинці Лисянського району Київської (нині Черкаської) області, українець, освіта середня, член ВКП(б) з 1931 року, проживав у м.Кіровограді, колишній секретар міськкому ЛКСМУ, студент 3-го курсу Київського педінституту. У 1937 році за статтею 99 КК УРСР (ошуканство, обман) був засуджений до 1,5 року тюремного ув'язнення, покарання не відбув у зв'язку з нинішнім арештом. Вдруге заарештований 22.02.1938 управлінням Держбезпеки Кіровоградського міськвідділу НКВС ("участь у антирадянській правотроцькістській терористичній організації, в яку його завербував секретар Одеського обкому комсомолу, нині засуджений Козодеров" – із санкції на арешт; із акту комісії від 22.02.1939: "У четвертому кварталі 1935 року по Кіровоградському району нараховувалось 162 організації КСМ, та в результаті ворожого керівництва на 1.01.1937 21 організація була розвалена. За весь 1936 рік комсомольська організація виросла на 1345 осіб, а за перший квартал 1937 року всього на 47. В той же час за нового керівництва МК ЛКСМ лиш за 3 місяці третього кварталу 1938 року організація виросла на 1233 особи, а за весь 1938 рік – на 3680. Ці цифри свідчать про діяльність Крамара, який, очолюючи МК ЛКСМУ, навмисно затримував ріст організації за рахунок передової частини молоді: Крамар, Авдєєв на бюро влаштовували вступникам до комсомолу такі політичні іспити, що багато хто з представників чесної молоді, відданої справі партії Леніна-Сталіна, виходили з бюро не прийнятими до лав ВЛКСМ; Крамар був у тісних товариських стосунках із викритими нині ворогами народу Козодеровим і Таксе"). Управлінням НКВС Кіровоградської області 29.11.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. Брат Петро, колишній петлюрівець, арештовувався у 1930, 1932 і 1937 роках у м.Києві. (П – 2714)

КРАМАРЕНКО СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ, 1882 р.н., м.Балта Одеської області, росіянин, освіта вища, член партії меншовиків у 1902-24 роках, проживав у м.Кіровограді, викладач кооперативного технікуму. Заарештований 1.04.1935 Кіровським міськвідділом НКВС ("займав посаду міського голови при урядах Тимчасовому та гетьмана Скоропадського; член антирадянської організації, шкідництво"). Засуджений 15.10.1935 Одеським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 28.11.1935 міру покарання зменшено до 5 років неволі з позбавленням громадянських прав на 3 роки без конфіскації майна. Реабілітований 31.03.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4304)

КРАСНОВ ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, пічник пивного заводу. Заарештований 3.01.1933 Одеським облвідділом ДПУ (член контрреволюційної організації). Одеським ОВ ДПУ 5.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 679)

КРАСНОВСЬКИЙ ІЗРАЇЛЬ СОЛОМОНОВИЧ, 1913 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, у 1934 році виключений із лав ВЛКСМ, проживав на ст.Горілове Ленінградської області (Росія), авіатехнік 111-ої авіабригади. Заарештований 13.07.1937 УНКВС Ленінградської області ("диверсійна діяльність завербованого польською розвідкою"). Засуджений 28.09.1937 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 6.10.1937. Реабілітований 24.08.1957 Верховним судом СРСР. (П – 8013)

КРАСНОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР САМІЙЛОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, проживав у м.Ташкент (Узбекистан), перукар за фахом, з жовтня 1942 року червоноармієць 545-го стрілецького полку. Заарештований 21.10.1942 особливим відділом НКВС 389-ої стрілецької дивізії (антирадянська агітація: "серед бійців своєї частини вихваляв ворогів народу, нині розстріляних: "Колишнє керівництво Червоної армії було кращим у кілька разів від теперішнього, бо його очолював Троцький: я

сам брав участь у боях за Царицин в роки громадянської війни і знаю, що Троцький не тільки зумів оборонити місто, але й розбив білогвардійців ущент; я жартома сказав, що тепер операціями керує якийсь Сталін, який пробрався на керівну роботу не висуванням, а підкупами”). Засуджений 3.12.1942 військовим трибуналом 9-ої армії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 27.05.1991 прокуратурою Північно-Кавказького військового округу. (П – 12673)

КРАСОВСЬКИЙ ЄВГЕН МИКОЛАЙОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 2 класи, електромонтер електростанції. Двічі притягувався до судової відповідальності за контрреволюційне минуле: у 1920 році органами ЧК, у 1924-ому – органами ДПУ. Втретє заарештований 22.10.1937 Кіровським МВ НКВС (“в роки громадянської війни служив у Петлюри та Денікіна, був начальником постачання сотні Івана Гонти; тероризував населення, зводив наклепи на партію й уряд” – *див. Григорій Хорунжий*). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.11.1937. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9903)

КРЕМЕНЕЦЬКИЙ ЛЕОНІД ЛАРІОНОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1927 року, старший диспетчер заводу “Червона зірка”. Заарештований 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС (“у 1919 році мобілізований до Червоної армії, дезертирував до денікінців, у 1920 році підозрювався у вбивстві хлопчика, але був виправданий; вів активну пропаганду проти стахановського руху та колгоспного будівництва”). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 15.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3715)

КРЕМЕНЕЦЬКИЙ МИХАЙЛО ЛЕОНІДОВИЧ, 1907 р.н., с.Лугова Вірія Жлобинського району Гомельської області (Білорусія), білорус, письменний, проживав у м.Кіровограді, касир контори зв’язку. Заарештований 30.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався у антирадянських настроях проти заходів радвлади). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 10.12.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2668)

КРЕМЕНЕЦЬКИЙ НЕСТОР ГРИГОРОВИЧ, 1890 р.н., с.Паньківка Катеринославської губернії (нині село Петриківського району Дніпропетровської області), українець, освіта вища (природничий факультет Московського університету, 1917), проживав у м.Кіровограді, професор, викладач інституту соцвиховання. Заарештований 18.10.1930 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації). Зінов’євською міською прокуратурою 11.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1049)

КРЕПІС БОРИС СЕМЕНОВИЧ, 1910 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, вербувальник військово-будівельної дільниці №174. Заарештований 28.08.1936 Управлінням держбезпеки НКВС 15-ої авіабригади (контрреволюційна агітація троцькістського характеру). Засуджений 16.01.1937 Одеським облсудом до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 16.06.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 1252)

КРИВИЦЬКИЙ ВОЛОДИМИР МЕФОДІЙОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1928-33 роках (виключений “за несплату членських внесків і невідвідування партзборів”), водій швейної фабрики. Заарештований 8.10.1945 УНКДБ Кіровоградської області (“в період німецької окупації працював чистильником взуття; підозрювався в тому, що восени 1941 року в час масових арештів німцями і поліцією громадян єврейської національності вказав місце знаходження єврейки Софії Гріншпун, яка переховувалась у квартирі Івана Середи: її того ж дня арештували й подальша доля її невідома”). Засуджений 30.12.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом військ НКВС Кіровоградської області 26.02.1946 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 537)

КРИВОШАПКА СЕРГІЙ АБРАМОВИЧ, 1886 р.н., с.Полянецьке Уманського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, стенографіст-кореспондент міськради. Заарештований у лютому 1938 року Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної військової організації, що ставила мету вербувати нових і нових членів, шляхом збройного повстання повалити радянську владу”). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.06.1938. Реабілітований 15.02.1957 управлінням КДБ Кіровоградської області. (П – 3896)

КРИВОШЕЄВ ФЕДІР ЯКИМОВИЧ, 1899 р.н., с.Масляниківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Кірова. Заарештований 23.07.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянський настрій, розхилитування трудової дисципліни). Помер 5.04.1942 в Усть-Кам'яногірській тюрмі. Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 6.05.1942 справу припинено. Реабілітований 14.12.1960 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3137)

КРИВОШЕЯ ГЕОРГІЙ ПИЛИПОВИЧ, 1899 р.н., с.Масляниківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, проживав у с.Арнаутівка Масляниківської сільради, освіта початкова (2-а Житомирська школа прапорщиків, 1917), рахівник. У 1921 році за "службу у денікінській та врангелівській арміях" Кременчуцьким особливим відділом був засуджений до 5 років ув'язнення у концтаборі, відбув покарання у Орловському концтаборі 8 місяців. Вдруге заарештований 5.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації). Зінов'єським ОВ ДПУ 26.02.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7780)

КРИЖАНІВСЬКА ФРАНЦИСКА ТИМОФІЇВНА, 1892 р.н., м.Київ, полька, освіта 4 класи, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 27.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член контрреволюційної націоналістичної польсько-католицької організації, пропаганда, шпигунство" – *див. Володимир Невидюк*). Засуджена 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітована 30.01.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3476)

КРИЖАНІВСЬКИЙ АПОЛЛОН ГНАТОВИЧ, 1894 р.н., с.Вінницькі Стави Фастівського району Київської області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, ливарник заводу "Червона зірка". У 1921 році був засуджений до 1 року примусової праці. Вдруге заарештований 16.08.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна націоналістична пропаганда проти існуючого ладу). Засуджений 23.09.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 31.01.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4048)

КРИЖАНІВСЬКИЙ КОСТЯНТИН АЛЬБІНОВИЧ, 1907 р.н., хутір Вінницькі Стави Фастівського району Київської області, поляк, освіта 7 класів, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер за фахом, без певних занять. Заарештований 19.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("фашистсько-польський патріотизм, контрреволюційна націоналістична пропаганда, пророкував неминучість війни, загибель радянської влади і перемогу фашистської Польщі"). Засуджений 5.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах (Печорлаг). Управлінням НКВС Кіровоградської області 7.08.1940 міру покарання зменшено до фактично відбутого строку, з-під варти звільнений 15.08.1940. (П – 3827)

КРИЖАНІВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ОМЕЛЯНОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1923-35 роках, машиніст депо ст.Кірово-Українська. У 1933 році за "шкідництво при ремонті вагонів" був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 6.09.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Знам'янка ("в роки громадянської війни співчував денікінському рухові, підтримував зв'язки з денікінськими офіцерами, за що був виключений із партії, провадив серед людей антирадянську агітацію"). Засуджений 29.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у В'ятському виправно-трудовому таборі. Шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Знам'янка 1.12.1939 міру покарання зменшено до фактично відбутого строку, з-під варти звільнений 7.02.1940. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10276)

КРИЛАТИЙ ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ, 1882 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, робітник заводу Ельворті, агент карного розшуку повітової міліції. Заарештований 11.04.1921 Єлисаветградською повітовою ЧК ("разом із Миколою Пашенковським та Семеном Ларіоновим, служачи в денікінській Державній варті, брав участь у побитті громадян"). Єлисаветградською повітовою ЧК 24.05.1921 справу припинено, з-під варти звільнений 5.06.1921 під підписку про невиїзд. Малою трійкою Єлисаветградської повітової ЧК 14.06.1921 застосовано амністію на честь 3-річчя Жовтневої революції, справу закрито. (П – 5293)

КРІГ ГЕНРІХ ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Ней-Люстдорф (нова назва с.Дмитрівка) Комінтернівського району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді з 1935 року, слюсар заводу "Профінтерн". У 1930 році розкуркулений та висланий в Архангельськ, того ж року втік із заслання, жив у Одесі, Херсоні. Заарештований 14.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("націоналістично налаштований німець, патріот фашистської Німеччини; на заводі компрометував

радянську промисловість, випускаючи брак і доводячи, що радянська промисловість не спроможна випускати якісну продукцію, вихваляв промисловість фашистських країн”). Засуджений 29.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11444)

КРІПАК ІВАН МИКОЛАЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Масляниківка Зінов'євського району (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта середня, проживав у Кіровограді, технік будівництва в міськраді. Заарештований 18.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (“антирадянська пропаганда, зв'язок з антирадянським елементом” – *див. Федір Швець*). Зінов'євською міськпрокуратурою 25.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2428)

КРУЖИНСЬКИЙ ВАСИЛЬ СЕРГІЙОВИЧ, 1910 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, червоноармієць роти охорони штабу 6-ої армії. Заарештований 15.12.1941 особливим відділом НКВС 6-ої армії (“антирадянська агітація: не довіряв повідомленням Радінформбюро про хід воєнних дій і тут же стверджував, що зведення про дійсні втрати Червоної армії начеб правдиво повідомляють лиш фашистські керівники, збирав ворожі листівки, зміст яких прочитував бійцям, зводив наклепи на адресу осіб, нагороджених радянським урядом за виявлений героїзм на фронті боротьби з німецьким фашизмом”). Засуджений 14.02.1942 військовим трибуналом 6-ої армії до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 19.12.1989 трибуналом Київського військового округу. (П – 10340)

КРЮКОВ ВОЛОДИМИР МАТВІЙОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта вища (університет, 1935), до повернення у Кіровоград працював у Чехословаччині на будівельній фірмі, шкільний репетитор. Заарештований 28.08.1945 відділом контррозвідки “Смерш” 85-ої дивізії військ Прикордонно-внутрішньої охорони (“в роки німецької окупації працював кореспондентом газети “Кіровоградські вісті”, у 1943 році написав ряд статей з наклепами на радянську владу і партію більшовиків, вихваляв німецько-фашистські порядки; член антирадянської організації “Національно-трудовий союз нового покоління”, з листопада 1943 року призначений керівником Кіровоградської філії організації, допомагав агенту німецької розвідки Олегу Полякову вербувати людей до “НТСНП” – *див. Павло Негретов і Георгій Соцький; також Василь Навроцький – Знам'янський район, книга друга*). Засуджений 14.01.1946 трибуналом Південно-Західного округу військ Прикордонно-внутрішньої охорони до 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 17.01.1992 прокуратурою Прикарпатською військового округу. (П – 14123, 2721)

КУБИШКІН ЮЛІАН КОСТЯНТИНОВИЧ, 1892 р.н., с.Дмитровичі Мостиського району Львівської області, поляк, освіта вища, член партії польських соціалістів у 1908-10 роках, проживав у м.Кіровограді, садівник-огородник підсобного господарства горілчаного заводу. Заарештований 18.05.1937 Кіровським МВ НКВС (“вербував людей для нелегального виїзду за кордон і готував окремих осіб до масового нелегального переходу кордону, підтримував зв'язок із консульствами іноземних держав”). Засуджений 11.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.08.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9051)

КУВАКІН ДМИТРО ЄГОРОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, моделювальник-столяр заводу “Червона зірка”. Заарештований 23.08.1937 Кіровським МВ НКВС (“у 1922-23 роках нелегально переходив туди й назад кордон СРСР-Польща, 6 місяців перебував під вартою, що згодом кваліфікувалось як шпигунська діяльність”). Засуджений 23.09.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 8.10.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4032)

КУДАСЕВИЧ РОЗАЛІЯ ФРАНЦІВНА, 1890 р.н., с.Мар'янівка Київської області, полька, письменна, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної націоналістичної польсько-католицької організації, пропаганда, шпигунство” – *див. Володимир Невидюк*). Засуджена 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітована 30.01.1957 Верховним судом СРСР. Чоловік Юліан заарештований у липні 1937 року; репресований і брат Павло. (П – 3476)

КУДАСЕВИЧ ЮЛІАН ПЕТРОВИЧ, 1877 р.н., с.Демидівка Ободівського (нині Тростянецького) району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, садівник міськкомунвідділу. Заарештований 12.07.1937 Кіровським МВ НКВС (“контрреволюційна діяльність, член польської

підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство" – *див. Мар'ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 15.09.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

КУДАЦЬКИЙ АРТЕМ САМІЙЛОВИЧ, 1881 р.н., смт Голоби Ковельського району Волинської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, завідувач вугільного складу Кіровської районної електростанції. Заарештований 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна націоналістична пропаганда на користь Польщі). Засуджений 26.11.1937 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11405)

КУЗЬМЕНКО МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ, 1903 р.н., с.Францфельд Спартаківського (нова назва Надлиманське Овідіопольського) району Одеської області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, старший пресвітер баптистів-євангелістів. У 1933 році за "проведення нелегальних зібрань пятидесятників" був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 26.09.1950 УМДБ Кіровоградської області ("з 1922 року віруючий секти п'ятидесятників-трясунів, кілька років займав керівні посади в нелегальних сектах; під час німецької окупації організував секту п'ятидесятників у Кіровограді, відкрив молитовний дім, брав участь як делегат у з'їздах п'ятидесятників, які проводились у Дніпропетровську і Олександрії, виступав із антирадянськими проповідями; після об'єднання у 1945 році із сектою баптистів, став старшим пресвітером, своєю активною діяльністю відволікав радянських громадян від громадсько-політичного життя і суспільно-корисної праці"). Засуджений 5.02.1951 Кіровоградським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 2.03.1955 міру покарання зменшено до 10 років неволі. Реабілітований 29.05.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13315)

КУЗЬМІН ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, 1912 р.н., м.Кременчук Полтавської області, росіянин, освіта середня спеціальна, член ВКП(б) з 1937 року, проживав у м.Кіровограді, інженер авіачастини №46-б. Заарештований 20.07.1938 Кіровським МВ НКВС (підозрювався як агент румунської розвідки). Управлінням ДБ УНКВС Миколаївської області 5.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2229)

КУКСІН-АНДРІЙЧЕНКО ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, слюсар медтехнікуму. Заарештований 9.11.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна агітація, шкідництво). Засуджений 7.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 392)

КУЛАКОВСЬКИЙ АРСЕН ЮЛІАНОВИЧ, 1893 р.н., м.Київ, росіянин, освіта незакінчена вища (Київський університет), без певних занять, інвалід 2-ої групи – прогресивний параліч спинного мозку. Заарештований 15.05.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації у шпигунській діяльності; підтримував зв'язок із братом у Варшаві). Зінов'євським міськвідділом ДПУ 24.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3175)

КУЛИК МИКОЛА АРТЕМОВИЧ, 1908 р.н., м.Дружківка Донецької області, українець, освіта вища (Київський сільськогосподарський інститут, 1940), член ВКП(б) у 1933-35 роках, проживав у м.Кіровограді, інженер облземвідділу. Заарештований 26.05.1944 Кіровоградським УНКВС ("співпраця з німецькими окупантами: в роки війни працював головним інженером і директором заводу "Червоний профінтерн", відновив і запустив протягом двох тижнів виробництво, згодом завод був розділений на дві виробничі структури: власне завод, який ремонтував сільгосптехніку, і фірма "Уніон" для ремонту автомобільних двигунів; евакуювався на захід з відступаючими німцями"). Засуджений 6.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 28.10.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. Мати, Параска Кіндратівна, у 1937 році "за контрреволюційну діяльність" вислана в Сибір. (П – 12829)

КУЛИКОВСЬКИЙ ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, член ВКП(б) у 1929-33 роках (виключений за приховування фактів служби у білогвардійців), токар заводу "Червона зірка". Заарештований 26.02.1935 Кіровським МВ НКВС ("в роки громадянської війни служив у армії Денікіна; брав участь у троцькістській організації" – *див. Григорій Гавриленко*). Засуджений 7.09.1935 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10558)

КУЛИКОВСЬКИЙ СТАНІСЛАВ КЛИМОВИЧ, 1883 р.н., с.Свинарка Уманського району Черкаської області, поляк, проживав у м.Кіровограді, робітник промартілі “Віялка”. У 1934-ому за антирадянську діяльність засуджений до 5 років неволі. Вдруге заарештований 2.02.1938 Кіровським МВ НКВС (антирадянська націоналістична агітація, дискредитація заходів партії та уряду). Засуджений 4.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Кіровоградським облсудом 11.05.1939 виправданий, з-під варти звільнений. Реабілітований 21.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8532, 631)

КУЛІШ ЕМІЛІЯ ФЕОФАНІВНА, 1884 р.н., м.Троки Віленської губернії (Польща), полька, малописьменна, проживала у м.Кіровограді, лаборантка заводу “Червона зірка”. Заарештована 15.12.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна націоналістична пропаганда). Засуджена 21.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 14.11.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4913)

КУЛІШ ЄВГЕН НИКОНОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1926 року, робітник заводу “Червоний Профінтерн”. Заарештований 17.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“брав участь у повстанні куркулів села Сасівка Компаніївського району проти радянської влади у 1919 році”, “у 1937 році по-шкідницьки ремонтував мотори до комбайнів – 40% їх у перший же день жнив вийшли з ладу; підривав стахановський рух на заводі; підтримував стосунки з ворогами народу директором заводу Зеленським, Селицьким”). Засуджений 25.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3714)

КУМЕНТОС ГЕОРГІЙ ІЛЛІЧ, 1899 р.н., острів Кос (Греція), грек, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, швець-кустар. Заарештований 15.12.1937 Кіровським МВ НКВС (“член грецької шпигунської організації, яка займалась антирадянською діяльністю”, “Фразіс, Рініос і Кументос у 1935 році відвідали грецьку місію в Москві й висловили своє невдоволення місцевою владою, що їх пригноблюють як кустарів” *– по справі проходить 7 греків, усі розстріляні*). Засуджений 5.02.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 17.11.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 5002)

КУМС БОРИС АДОЛЬФОВИЧ, 1902 р.н., м.Кіровоград, німець, освіта початкова, шорник заводу “Червона зірка”. Заарештований 22.06.1941 Кіровоградським МВ УНКДБ (антирадянські висловлювання). Засуджений 10.06.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.01.1963 Кіровоградським облсудом. (П – 6129)

КУПЕРШМІДТ ГРИГОРІЙ НАУМОВИЧ, 1905 р.н., м.Одеса, єврей, освіта вища, колишній член ВЛКСМ, проживав у м.Кіровограді, інженер заводу “Червоний Профінтерн”. Заарештований 24.06.1941 Кіровоградським УНКДБ (троцькістська антирадянська діяльність). Засуджений 5.01.1941 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10744)

КУРГАНСЬКА ТЕТЯНА НИКАНОРІВНА, 1897 р.н., м.Суджа Курської області (Росія), росіянка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, робітниця швейної фабрики. Заарештована 25.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація). Засуджена 17.06.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років заслання у Казахстан. Реабілітована 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Чоловік Курганський Гнат репресований у 1937 році. (П – 11471)

КУРГАНСЬКИЙ ГНАТ АВРАМОВИЧ, 1889 р.н., с.Киревичі Глобинського району Полтавської області, білорус, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, головний механік заводу “Більшовик”. Заарештований 9.09.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна шкідницька діяльність). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення в далеких таборах. Реабілітований 18.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3386)

КУРИЛОВ СПИРИДОН СИДОРОВИЧ, 1894 р.н., хутір Солониха Криничанської сільради Варварівського району Миколаївської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, шофер. Заарештований 18.10.1945 Кіровоградським УНКДБ (підозрювався у співпраці з німецькими окупантами в роки війни). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 22.02.1946 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2165)

КУРИЛОВА УЛЯНА МИХАЙЛІВНА, 1898 р.н., м.Кіровоград, росіянка, письменна, домогосподарка. Заарештована 11.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у співробітництві з німецькою окупаційною владою в роки війни). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 16.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2311)

КУРИЧЕНКО ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, робітник заводу “Червона зірка”. Заарештований 23.12.1938 (антирадянська агітація, закликав робітників до страйку). Засуджений 10.04.1938 трійкою при УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 7.03.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4656)

КУРСАНОВ ІВАН СТЕПАНОВИЧ, 1894 р.н., м.Габрове (Болгарія), болгарин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, інвалід-пенсіонер, комендант будівельного технікуму. Заарештований 10.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1926 році нелегально перетнув кордон в СРСР: із Болгарії через Румунію – був затриманий сигуранцією, де просидів під вартою добу і звідки його було перекинуто на територію СРСР; у будівельному технікумі, будучи парторгом, використовував свій партійний вплив у контрреволюційних цілях – повсякчас намагався зводити наклепи на чесних людей технікуму, розігнати викладацький склад, розкладати трудову дисципліну серед студентства; зумисне творив наклепи на чесних комсомольців, в результаті чого на одних зборах було виключено 20 комсомольців, яких через деякий час відновили в комсомолі”). Засуджений 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 29.09.1959 трибуналом Одеського військового округу. (П – 4968)

КУРУТІНА ЛЮБОВ ОЛЕКСІЇВНА, 1922 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта незакінчена вища (1-ий курс Харківського інституту іноземних мов), член ВЛКСМ у 1938-41 роках, секретар-друкарка облдержбанку. Заарештована 14.02.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 24-го гвардійського стрілецького корпусу (“співробітництво з німецькими окупантами в роки війни: у грудні 1941 року начальнику поліції дала підписку про згоду бути таємним співробітником; в с.Інженерівці працювала в німецького коменданта секретарем-перекладачем і повідомляла йому про осіб, які ухиляються від роботи” – із обвинувального висновку; із свідчень у 1956 році: “Від своїх показань відмовляюсь, бо давала їх під тиском незаконних методів ведення слідства слідчим Жарченком; із роботи в німецькій сільській конторі я була звільнена комендантом за те, що повідомляла особам, що вони призначені для відправлення в Німеччину, в результаті чого ті ухилялись від виїзду”). Засуджена 12.03.1944 військовим трибуналом 7-ої гвардійської армії до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Після відбуття строку покарання у вересні 1951 року із Нижньоамурського виправно-трудового табору переведена на спецпоселення в Тасєєвський район Красноярського краю, звільнена від спецпоселення 31.10.1955. Реабілітована 23.10.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3043)

КУЦЕНКО МАРІЯ ІВАНІВНА, 1903 р.н., м.Одеса, українка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 22.02.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 9-ої гвардійської штурмової авіаційної Червоноградської дивізії (антирадянська капітулянтська агітація). Засуджена 14.06.1944 трибуналом військ НКВС до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 5.07.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13899)

КУЧЕРЕНКО МИКОЛА СЕРГІЙОВИЧ, 1917 р.н., слобода Уразово Валуйського району Курської (нині Білгородської) області (Росія), українець, освіта середня спеціальна (Харківський механіко-машинобудівний технікум, 1936), проживав у м.Кіровограді, директор панчішно-трикотажної фабрики. Заарештований 2.04.1944 УНКВС Кіровоградської області (“до війни працював головним механіком панчішної фабрики; за німецької окупації продовжував працювати на фабриці, відновлюючи виробництво і відбудовуючи гуртожитки для німецьких солдат – за виявлену активність призначений окупантами директором фабрики; у 1942 році відправив у німецький тил 14 тонн сировини фабрики, також відправляв усю продукцію для потреб німецької армії; у 1942 році їздив у Харків та Полтаву, де допомагав німцям відновлювати текстильне виробництво – за це отримав грошову винагороду”). Засуджений 29.06.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 31.08.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13572)

КУЧЕРЕНКО МИХАЙЛО ХАРИТОНОВИЧ, 1884 р.н., с.Гуляйполе Катеринопільського району Черкаської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, тесля міської робітничої лікарні. Заарештований 11.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався у зв'язках з німецькими каральними органами). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 16.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2311)

КУЧИНСЬКА ЄВГЕНІЯ АРТУРІВНА, 1903 р.н., м.Київ, українка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, обліковець кондитерської фабрики. Заарештована 18.03.1944 управлінням НКВС Кіровоградської області ("прийняла німецьке підданство в роки війни, вела антирадянську агітацію"). Засуджена 10.06.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 29.06.1989 Кіровоградською прокуратурою. (П – 12199)

КУЧИНСЬКА ЗОЯ АРТУРІВНА, 1905 р.н., м.Київ, українка, 5 класів жіночої гімнвзії, проживала у м.Кіровограді, обліковець кондитерської фабрики. Заарештована 18.03.1944 управлінням НКВС Кіровоградської області (прийняла німецьке підданство в роки окупації). Засуджена 10.06.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудовому Чорногірському спецтаборі. Реабілітована 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12199)

КУШЕР МОЙСЕЙ БЕНЦІОНОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова (4-класне міське училище), з серпня 1918 року був членом єврейської соціалістичної партії, військовий реєстраційного відділення 11-ої дивізії. Заарештований 22.09.1920 комісаром реєстраційного відділення 11-ої дивізії ("з родини власника хутрового й мануфактурного магазинів, представника Лодзинської мануфактури у Єлисаветграді, який у 1915 році разом із родиною переїхав у м.Лодзь, Польща; коли прийшла Червона армія у Польщу, був завербований комісаром ЧК як агент реєстраційного відділення 11-ої дивізії, отримав псевдонім Бергольц, при відступі Червоної армії на схід отримав завдання збирати відомості про озброєння, розташування польських військ – військове завдання не виконав, давав неправдиві свідчення, видумані ним самим"). Засуджений 3.04.1921 особливим відділом Західного фронту до 5 років ув'язнення у концтаборах. Комісією із застосування амністії до 5-ої річниці Жовтневої революції 31.08.1922 строк покарання зменшено на третину – до 3 років 4 місяців. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11010)

КУШНАРЬОВ ПИЛИП ІВАНОВИЧ, 1889 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта середня, член КП(б)У у 1919-20 роках, проживав у с.Рощахівка Бобринецького району, вчитель. Заарештований 14.03.1931 Одеським опарсектором ДПУ ("член української контрреволюційної організації на Зінов'євщині, що виникла у 1922 році і організаційно оформилась у 1927-ому переважно із вчительства, кооператорів і куркульського елемента: ставила за мету повалення радянської влади збройним шляхом"), з-під варти звільнений 26.12.1931 під підписку про невиїзд. Засуджений 20.03.1932 судовою трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно. Реабілітований 17.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11023)

КУШНІРЕНКО ПАВЛО СИЛЬВЕСТРОВИЧ, 1893 р.н., с.Валегоцулове (нова назва Долинське) Ананьївського району Одеської області, молдаванин, освіта середня (військове і сільгоспучилище), проживав у м.Кіровограді, агроном-викладач технікуму захисту рослин. Заарештований 25.02.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (член української контрреволюційної організації). Одеським облвідділом ДПУ 5.03.1932 слідство припинене, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 23.11.1933 Одеським облвідділом ДПУ (антирадянська діяльність). Судового рішення немає. *За іншою справою* засуджений 11.03.1933 колегією ОДПУ УРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 2.07.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 3894, 6566, 4500)

ЛАВРУСЬ ПЕТРО МАТВІЙОВИЧ, 1913 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, машиніст паровозного депо залізничної ст.Кірово-Українська. Заарештований 26.08.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("разом з братом Юрієм гуртувався для створення повстанської організації з метою спільно боротись із радянською владою" – *див. Арапов Борис*). Кіровською міською прокуратурою 13.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. Батько, колишній офіцер царської армії Лаврусь Матвій Дорофійович, у 1929 році був висланий на північ за "контрреволюційну діяльність", у 1935 повернувся додому; у 1938 році репресований удруге. (П – 2253)

ЛАВРУСЬ ЮРІЙ МАТВІЙОВИЧ, 1915 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта незакінчена вища, член ВЛКСМ, проживав у с.Шевченкове Кіровоградського району, директор школи. Заарештований

26.08.1938 Кіровським МВ НКВС (“гуртувався для створення повстанської організації з метою спільно боротись із радянською владою” – *див. Арапов Борис*). Кіровською міською прокуратурою 13.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2253)

ЛАГУТА КАТЕРИНА АНДРІЇВНА, 1919 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 29.05.1944 УНКДБ Кіровоградської області (“в роки війни співмешкала із слідчим гестапо, отримала від нього у вигляді подарунків речі розстріляних німцями радянських громадян”). Засуджена 25.11.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 12.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12097)

ЛАЗАРЕВ ІВАН ГАВРИЛОВИЧ, 1892 р.н., м.Гродно (Білорусія), росіянин, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) до 1933 року, проживав у м.Кіровограді, у 1938-41 роках працював сторожем яйцебази, безробітний. Заарештований 23.09.1944 УНКДБ Кіровоградської області (“в період німецької окупації, в серпні-листопаді 1941 року працював керуючим будинками міського житлового управління, проводив опис майна, яке належало евакуйованим на схід радянським громадянам єврейської національності Хмельницькому і Корсунському, що знаходилось на зберіганні у квартирі громадянки Домбровської – він його вилучив і передав у користування німецькому офіцеру; провадив антирадянську агітацію поразницького характеру: “Червона армія в технічному відношенні значно поступається німецькій, німці переможуть у війні – дійдуть до Урала, а решта країни буде окупована без бою; радянська влада на Україну вже не повернеться”). Засуджений 14.11.1944 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 24.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13079)

ЛАЗАРЕВА ЛЮБОВ ІВАНІВНА, 1922 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, кухарка їдальні залізничного транспорту. Заарештована 16.01.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у співпраці з німецькою каральною організацією). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 26.05.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2148)

ЛАЗУРЕНКО ЙОСИП СТЕПАНОВИЧ, 1894 р.н., с.Царицин Кут Василівського району Запорізької області, українець, освіта вища (словесно-історичний факультет Херсонського інституту народної освіти, 1923), проживав у м.Кіровограді, доцент кафедри літератури педінституту. Під слідством ДПУ перебував у 1924 році. Вдруге заарештований 7.02.1933 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (“в роки імперіалістичної війни закінчив Київську школу прапорщиків, був на німецькому фронті, у Ризі пристав до партії лівих соціал-революціонерів, проживав у Криму на території білих, підтримував стосунки із гуртком боротьбистів; у 1920-21 роках переховувався від радянської влади під прізвищем Кравченко; у 1931 році працював викладачем у інституті народної освіти м.Оріхово, допускав ідеологічні викривлення в своїй роботі”, “в кінці 1932 року ДПУ викрила українську контрреволюційну повстанську організацію, яка ставила завдання повалити радянську владу в Україні шляхом збройного повстання і створити народно-демократичну республіку; один із діяльних осередків організації – у Зінов’євську, переважно з викладачів технікумів та інституту, на селах – із вчителів та куркульсько-повстанського елементу”). Засуджений 14.12.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у Західно-Сибірський край. Реабілітований 16.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. П – 6570)

ЛАЙТЕНБЕРГ ЕДУАРД ГОТЛІБОВИЧ, 1900 р.н., с.Бергдорф Григоріопольського району (Молдова; з 1928 року певний час жив у Цебриківському районі Одеської області), німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, столяр контори облбудтресту. Заарештований 7.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“член німецької націоналістичної фашистської диверсійної контрреволюційної повстанської організації” – по справі проходить 13 осіб, 9 з яких розстріляно, 1 помер у в’язниці). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 4.10.1938. Реабілітований 8.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5349)

ЛАЙТЕНБЕРГ ХРИСТИЯН ГОТЛІБОВИЧ, 1895 р.н., с.Бергдорф Григоріопольського району (Молдова; з 1928 року певний час жив у Цебриківському районі Одеської області), німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, двірник трикотажної фабрики, столяр контори облбудтресту. Заарештований 7.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“член німецької націоналістичної фашистської диверсійної контрреволюційної повстанської організації”). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської

області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 4.10.1938. Реабілітований 8.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5349)

ЛАКИНСЬКИЙ МАР'ЯН ІВАНОВИЧ, 1878 р.н., м.Умань Київської (нині Черкаської) області, поляк, освіта – мореходне училище, проживав у м.Кіровограді, рахівник ковальсько-пресувального цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 3.03.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (участь у диверсійній організації). Кіровським МВ НКВС 10.03.1938 справу закрито в зв'язку зі смертю звинувачуваного. (П – 10756)

ЛАЛАК ФЕДІР ІВАНОВИЧ, 1915 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, проживав у м.Тирасполь (Молдова), військовослужбовець 152-го стрілецького полку. Заарештований 9.10.1937 5-им відділом управління Держбезпеки УНКВС Одеської області (контрреволюційна агітація серед військовослужбовців). Засуджений 27.11.1937 трибуналом 6-го стрілецького корпусу Київського військового округу до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 30.04.1991 прокуратурою Одеського військового округу. (П – 5499)

ЛАНГЕМАК ВІКТОР ЕРІХОВИЧ, 1896 р.н., м.Старобільськ Донецької (нині Луганської) області, українець, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, вчитель 12-ої трудової школи. Заарештований 20.12.1937 Кіровським МВ НКВС ("член грецької шпигунської організації, яка займалась антирадянською діяльністю" – *див. також Георгій Кументос*; "свою національність грек на українця я поміняв по дурості і пояснень з цього приводу давати не можу; я вважав, що раз живу на Україні, то і є українцем" – із пояснень на допиті). Засуджений 5.02.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 17.11.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 5002)

ЛАНДГРАФ ЙОСИП ЯКОВИЧ, 1913 р.н., м.Одеса, німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, вантажник заводу "Червона зірка". Заарештований 19.06.1937 Кіровським МВ НКВС ("контрреволюційна фашистська діяльність, зв'язки з німецьким консульством"– *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

ЛАНДОВСЬКА МАРІЯ ВАЦЛАВІВНА, 1895 р.н., м.Посниш Полоцької губернії (Польща), полька, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (підозрювалась у "контрреволюційній націоналістичній пропаганді"). Управлінням Держбезпеки Кіровського міськвідділу НКВС 24.11.1937 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2405)

ЛАНДОВСЬКИЙ АРВІД ЖАНОВИЧ, 1894 р.н., м.Рига (Латвія), латиш, освіта початкова, член ВКП(б) з 1927 року, проживав у м.Кіровограді, директор водоканалу. Заарештований 12.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("у 1917-22 роках служив у Червоній армії; шпигунство на користь латвійської розвідки" – *див. Ян Анзберг*). Засуджений 5.02.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 10.09.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 7728)

ЛАНЧИНСЬКИЙ МАКСИМІЛІАН ЛЮДВІГОВИЧ, 1894 р.н., с.Гощовий Радомської губернії (Польща), поляк, письменний, член КП(б)У з 1928 року, проживав у м.Кіровограді, начальник відділу технічного контролю заводу "Червоний Профінтерн". Заарештований 22.03.1934 Зінов'євським МВ НКВС (недоброякісний ремонт тракторних моторів – *див. Володимир Гуляницький*). Засуджений 3.04.1934 Одеським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Комісією приватної амністії при ЦВК УСРР 14.02.1936 від відбуття решти строку позбавлення волі звільнений. Вдруге як токарний майстер заводу "Більшовик" заарештований 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("регулярно підтримував зв'язки з родичами у Польщі, обманом проліз у партію, за завданням ворогів народу зірвав виконання програми заводу "Червоний профінтерн", вів контреволюційну націоналістичну пропаганду"). Засуджений 2.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Особливою нарадою НКВС СРСР 10.11.1943 за високі виробничі показники і зразкову поведінку міру покарання зменшено до 2 років неволі, з Карлагу звільнений 27.09.1945 і направлений у м.Джамбул, Казахстан, для постійного проживання. Реабілітований 6.02.1952 Особливою нарадою МДБ СРСР. (П – 3397)

ЛАПТЄВ СЕРГІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1899 р.н., м.Варшава (Польща), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, електромонтер цукротресту. Заарештований 21.07.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("з липня по жовтень 1943 року працював головою райуправи №4 м.Кіровограда,

на Балашівці; виконуючи вказівки німецької окупаційної влади, змушував населення працювати на оборонних спорудах, збирав податки і квартплату із радянських громадян, за вимогою шефа міста відправляв на роботи у Німеччину юнаків і дівчат, розповсюджував плакати й брошури антирадянського змісту; у 1943 році прийняв німецьке підданство й користувався всіма привілеями фольксдойча; у жовтні 1944 року виїхав у Німеччину, де перебував до 16.04.1945"). Засуджений 10.09.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 27.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13083)

ЛАХМАН ІВАН РОМАНОВИЧ, 1905 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища (Одеський сільськогосподарський інститут, 1938), до війни старщий агроном Кіровоградського райземвідділу. Заарештований 17.04.1944 Кіровоградським РВ НКДБ ("із серпня 1941 року до серпня 1942-го під час німецької окупації працював старшим агрономом районної земельної управи, а з жовтня 1942-го по грудень 1943-го старшим агрономом Карлівського шуцпункту; не раз проводив наради, на яких вимагав від старост громадських дворів та сільських управ виконання агротехнічних заходів при проведенні польових робіт; складав виробничі плани і вимагав від старост їх виконання; роботу громадських дворів на дільниці контролював виїздом на місця; за свою роботу отримав від німецької влади бронзову медаль у день святкування дня врожаю у 1943 році, восени цього ж року виступав на обіді в Карлівському шуцпункті, звертаючись до присутніх із закликом: "Я піднімаю тост за якнайшвидшу й остаточну перемогу над більшовизмом"; влітку 1943-го також проголошував: "Наша молодь повинна їхати в Німеччину, щоб замінити німецьких робітників, аби ті пішли в армію і наблизили розгром більшовиків"). Засуджений 17.07.1944 трибуналом військ НКВС до 10 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Звільнений 19.04.1954. Реабілітований 31.08.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13570)

ЛАХМАН МАРКО ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня, начальник ливарного цеху заводу "Віялка". Заарештований 14.12.1937 Кіровським МВ НКВС ("у 1905-06 роках тримав зв'язки з меншовиками, за їхнім дорученням розповсюджував літературу в довколишніх районах, у 1917-21 роках належав до партії українських есерів, у 1918-ому брав участь у з'їзді боротьбистів, у 1921-ому пробував вступити в ВКП(б), але був викритий як есер; у 1927 році разом з Павлом Тиняковим, Іллею Садовським, Данилом Бандуровським та іншими створили антирадянську есерівську організацію, займались шкідницькою діяльністю"). Засуджений 25.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.07.1938. Реабілітований 15.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3719)

ЛАЦ ЖАН ХРИСТОФОРОВИЧ, 1896 р.н., м.Лібава (нині Ліепая, Латвія), латвієць, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять, в'язень. У 1937 році судтрійкою Миколаївської області засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 15.08.1938 тюремною адміністрацією ("член антирадянської латиської шпигунської повстанської організації: у 1936 році завербований у латвійську розвідку, виявляв настрої куркульства, сам вербував нових членів організації; до 1935 року листувався з родичами у Латвії"). Засуджений 3.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 30.10.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9142)

ЛЕВАШОВ АНТОН ПАВЛОВИЧ, 1883 р.н., с.Оксанине Уманського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 27.04.1946 управлінням МДБ Кіровоградської області ("25 квітня при обшуку на квартирі Левашова знайдено брошуру контрреволюційного змісту під назвою "Протоколи сіонських мудреців", 64 сторінки, яку він давав читати окремим особам, за що отримував грошову винагороду у 50 рублів" – *див. також Іван Ташеєв*). Засуджений 7.06.1946 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 8.09.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13511)

ЛЕВИЦЬКИЙ ГРИГОРІЙ ЮХИМОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, тесля артілі "Червоний виробничник". Заарештований 5.07.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("провадив антирадянську агітацію поразницького характеру: "Гітлер – культурна людина, тому що забирає те, що йому необхідно: худобу, курей, гусей та подібне", "Мені байдуже: гітлерівська влада чи якась інша

– я робітник і нічого не знаю, для мене все одно”). Засуджений 25.07.1941 Одеським трибуналом військ НКВС до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 25.10.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10491)

ЛЕВЧЕНКО АНАТОЛІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1926 р.н., смт Нова Ушиця Кам’янець-Подільської (нині Хмельницької) області, українець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, червоноармієць 35-ої навчальної стрілецької дивізії. Заарештований 19.08.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 25-го навчального стрілецького полку (“разом із червоноармійцями Георгієм Челіновим – *див. Кіровоград* – та Борисом Коптевим – *див. Новомиргород* – систематично серед військовослужбовців провадили антирадянську агітацію профашистського характеру, вихваляли німецьку армію, зводили наклепи на армію Червону, висловлювали терористичні наміри стосовно молодших командирів, відмовлялись від приймання їжі”; “Левченко з 1941 по 1944 роки проживав на тимчасово окупованій німцями території Кіровоградської області, працював у міській управі покрівельником”; витримки із листа А.Левченка 2 березня 1956 року на ім’я Генерального прокурора СРСР: “я дійсно говорив про погане харчування, але яка тут агітація може бути? за два місяці в армії єдиний раз був зварений борщ із буряком, засмажений салом”, “на слідстві я себе винуватим не визнавав, то після того до мене стали застосовувати фізичне насилля: садили в карцер без їжі і води на три доби, ставили обличчям до стіни і так тримали всю ніч – вартовим було наказано стріляти, якщо я сяду, – а вранці відводили під руки у камеру; довго я так витримати не міг і став підписувати все, що мені пропонували”). Засуджений 27.09.1944 військовим трибуналом 35-ої стрілецької дивізії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки, звільнений 23.09.1951. Реабілітований 23.11.1958 трибуналом Одеського військового округу. (П – 7355)

ЛЕВЧЕНКО ЄЛИЗАВЕТА СЕМЕНІВНА, 1918 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, член ВЛКСМ, касир комісійного магазину №45. Заарештована 24.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація: “проживаючи на окупованій німцями території, завербована як таємний агент СД, отримувала завдання виявляти комуністів, комсомольців та осіб, вороже налаштованих до німецької влади”). Засуджена 18.11.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 11.01.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7747)

ЛЕВЧЕНКО ОНУФРІЙ ЯКОВИЧ, 1882 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1936 року, маляр аеродрому. Заарештований 4.03.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювався у співробітництві з німецькою окупаційною владою в роки війни). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 10.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2386)

ЛЕГЕНДЗЕВИЧ ОЛЕКСАНДР АНАТОЛІЙОВИЧ, 1892 р.н., м.Одеса, росіянин, освіта початкова (4 класи міського училища), проживав у м.Кіровограді, інкасатор-диспетчер підприємства “Автогужтранспорт”. У 1935 році був засуджений до 3 років неволі за “антирадянську агітацію”, після звільнення у 1937 році, маючи обмеження щодо місця проживання, перебрався до Кіровограда. Вдруге заарештований 14.03.1944 управлінням НКВС Кіровоградської області (“з 1941 року служив у кримінальній поліції позаштатним агентом слідчої частини, брав участь у описуванні та вилученні майна радянських громадян; у 1943 році за його доносом були заарештовані два члени ВКП(б)” – із обвинувального висновку; із свідчень Легендзевича: “У поліції я не служив і ні на кого не доносив, а заарештований на основі чуток, про які повідомили трибуналу свідки”). Засуджений 14.06.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 12.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13294)

ЛЕГЕНЬКИЙ ОНИКІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1878 р.н., с.Юрчиха Кам’янського району Черкаської області, українець, письменний, з 1907 року проживав у м.Кіровограді, сторож “Союзрадгосптрансу”. Заарештований 26.04.1940 управлінням НКВС Кіровоградської області (“антирадянська агітація”; із свідчень Легенького: “Газету із зображенням ворогів народу Яковлєва й Косіора я не зберігав, вона просто випадково завалялась у шухляді стола поміж старих паперів і документів; винним визнаю себе хіба в тому, що одного разу, коли не зміг купити в магазині хліба, я сказав: що це таке, що хліба нема – раніше хліба було скільки хочеш”). Засуджений 5.07.1940 Кіровоградським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 19.08.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 993)

ЛЕЙКІН ІСААК ЯКОВИЧ, 1901 р.н., с.Бочинок Єльнинського повіту Смоленської губернії (Росія), єврей, освіта середня, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, комісар 7-го інженерного батальйону. Заарештований 25.08.1938 особливим відділом 15-ої стрілецької дивізії (підозрювався у шпигунській контрреволюційній діяльності). Особливим відділом НКВС військової частини №4975 19.04.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3365)

ЛЕЙТМАН ІСААК МИХАЙЛОВИЧ, 1908 р.н., м.Баку (Азербайджан), єврей, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, плановик-економіст артілі ім.Другої п'ятирічки. Проживаючи в м.Баку, належав до сіоністської організації, за що двічі був засуджений: у 1926 і в 1931 роках відповідно Бакинським і Московським ДПУ до 3 років заслання щоразу. Втретє заарештований 27.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("член сіоністської організації, яка проводила контрреволюційну діяльність, спрямовану проти заходів радвлади: агітація, шкідництво, шпигунство" – *див. Соломон Медовий*). Засуджений 26.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.07.1938. Реабілітований 24.04.1959 трибуналом Київського військового округу. Дружина Злобинська Рива Абрамівна також проходить по цій справі – *див. Новгородківський район, книга четверта.* (П – 4848)

ЛЕКОНТ ФЕДІР ФЕДОРОВИЧ, 1892 р.н., с.Жеребилівка Могилів-Подільського району Вінницької області, українець, освіта 6 класів гімназії, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер педінституту. Заарештований 14.03.1938 Новоукраїнським РВ НКВС (учасник офіцерської повстанської організації, контрреволюційна пропаганда). Засуджений 25.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.06.1938. Реабілітований 4.07.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4792)

ЛЕН АРМІН ІСАКОВИЧ, 1886 р.н., с.Канцерівка Хортицької волості Катеринославської губернії (нині Запорізького району Запорізької області), німець, освіта вища технічна, проживав у м.Москва, ст.Вишняки (Росія), начальник управління капітального будівництва Союзсільмашу. Заарештований 23.10.1930 ОДПУ ("на заводі "Червона зірка" м.Зінов'євська протягом років існувала група інженерів, які, керовані головним інженером Леном, поставили завдання: бути готовим на випадок здійснення концесії чи інтервенції", "шкідницькі акти принесли заводу колосальні збитки, зірвали виробничі програми, затримали посівну кампанію й омертвили основний капітал", "Лен зривав капбудівництво на заводі, зумисне неправильно конструював сільгоспмашини, затримував рух раціоналізаторства"). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 2.08.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований 27.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (1751 – П)

ЛЕНКШЕВИЧ ІВАН ФРАНЦОВИЧ, 1887 р.н., м.Вільнюс (Литва), поляк (за іншими даними литовець), освіта вища, проживав у м.Кіровограді, фармацевт 7-ої аптеки. Заарештований 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (зв'язок з Польщею, контрреволюційна націоналістична пропаганда). Засуджений 21.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.02.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 2486)

ЛЕНЧЕНКО МИХАЙЛО СТЕПАНОВИЧ, 1913 р.н., с.Овочі Петровського району Ставропольського краю (Росія), росіянин, освіта середня спеціальна (планово-економічний технікум), проживав у м.Кіровограді, червоноармієць 125-го стрілецького полку. Заарештований 3.07.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("таємний агент конррозвідоргану "Фельдпост 48205"). Засуджений 27.11.1944 військовим трибуналом Кіровоградського гарнізону Одеського військового округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 30.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12940)

ЛИГУН-ДИГУНОВ АНАТОЛІЙ ЮХИМОВИЧ, 1917 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта неповна середня, проживав у Москві до 1941 року, рядовий 20-го гвардійського механізованого полку. Заарештований 11.06.1946 відділом контррозвідки "Смерш" 8-ої гвардійської механізованої дивізії ("у липні 1941 року поблизу міста Ярцево на Смоленщині, Росія, здався в полон німцям; у травні 1942-го старшим лейтенантом гестапо Краузе був завербований у контррозвідувальний орган для виявлення осіб, налаштованих проти фашистів, дав підписку; у 1943 році з Білорусії виїхав у Німеччину, де вступив до антирадянської організації "Вінста", в якій до звільнення союзними військами працював артистом балету; у січні 1946-го зарахований у 20-ий гвардійський механізований полк, в якому серед військовиків провадив антирадянську агітацію, вихваляв життя в Німеччині, гудив радянський соціалістичний лад"; "власне прізвище Лигун змінив на Дигунов під час перебування в німецькому полоні, видаючи себе за вірменина").

Засуджений 11.10.1946 військовим трибуналом 1-ої гвардійської механізованої армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. З-під варти звільнений 18.11.1954, на поселенні в Інті (Комі АРСР, Росія) перебував до січня 1956-го. Реабілітований 21.11.1957 Верховним судом СРСР. (П – 5791)

ЛИМАНОВСЬКИЙ МАРК АДОЛЬФОВИЧ, 1904 р.н., смт Братське Миколаївської області, єврей, освіта початкова, у 1932 році виключений із членів ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, завідувач їдальні "Зінторгу". Заарештований 1.01.1933 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (саботаж). Засуджений 28.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до заслання у північний край на 3 роки умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3815)

ЛИМАНСЬКИЙ ЄВГЕН СЕРГІЙОВИЧ, 1904 р.н., м.Київ, українець, освіта середня спеціальна (Єлисаветградський вищий сільгосптехнікум, 1924), проживав у м.Зінов'євську (нині Кіровоград), завідувач навчальної частини технікуму захисту рослин, викладач агротехніки. Заарештований 28.02.1933 Одеським облвідділом ДПУ (підозрювався у антирадянській діяльності; натомість свідчив: "Ні до яких контрреволюційних організацій не входив і не входжу, вважаю себе людиною не тільки лояльною стосовно радянської влади, але й справжнім членом суспільства, яке взялось за перебудову старої агропоміщицької Росії в Росію радянсько-індустріальну соціалістичну"). Одеським облвідділом ДПУ 31.10.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6572)

ЛИПЕНЧУК ДМИТРО ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, заступник головного бухгалтера педінституту. У 1931 році, працюючи бухгалтером заводу "Червона зірка", був заарештований: справу припинено, виправданий. Вдруге заарештований 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("колишній поручник царської армії, служив у денікінській армії в роки громадянської війни; як секретний агент НКВС не повідомляв органи про формування у місті контрреволюційної офіцерської організації"). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9046)

ЛИПЯНСЬКИЙ НАУМ ГРИГОРОВИЧ, 1895 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, член ВКП(б) з 1921 року (виключений 22.07.1937 за порушення статуту партії), робітник Куйбишевського млинного комбінату №12 Амурської області (Росія). У 1932 році за "недбале ставлення до своїх обов'язків" був засуджений до 3 місяців примусової праці. Заарештований 20.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("займався дворушництвом у партії: двічі подавав заяви про свій вихід, зводив наклепи на керівників партії, у 1928-29 роках підтримував тісні зв'язки з троцькістами Червоним і Диковським, поширював серед робітників троцькістську літературу", "у 1921-33 роках був інформатором органів ЧК-ДПУ"). Засуджений 5.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 14.12.1943 у таборі м.Воркути (Комі АРСР). Реабілітований 21.06.1972 Кіровоградським облсудом. (П – 8263)

ЛИСАКОВ ОЛЕКСІЙ МИКИТОВИЧ, 1889 р.н., с.Червона Гребля Чечельницького району Вінницької області, українець, освіта середня спеціальна (6 класів реального училища, 1910, та Одеське військове училище, 1913), проживав у м.Кіровограді, бухгалтер електростанції. Заарештований 15.11.1937 Кіровським МВ НКВС ("у жовтні 1915 року штабс-капітан російської армії потрапив у австрійський полон, де перебував до 1919 року, коли у серпні був мобілізований у денікінську армію, де служив до лютого 1920-го, згодом два роки служив у Червоній армії", "постановою комісії по чистці апарату пошти, телеграфу та радіо від 29.04.1930 Лисаков вичищений по другій категорії з забороною назавжди обіймати посади в органах зв'язку, ощадкаси та наркомфіну як колишньому військовику денікінських офіцерських загонів", "займався шкідництвом, обраховуючи робітників, чим викликав невдоволення останніх"). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградської області. (П – 9245)

ЛИСИЧЕНКО ПАЛАГНА ПЕТРІВНА, 1894 р.н., м.Кіровоград, українка, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 5.02.1944 УНКВС Кіровоградської області (підозрювалась у посібництві німецьким окупантам). Управлінням НКВС Кіровоградської області 22.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 477)

ЛИСТОПАД ЄВГЕН ВАСИЛЬОВИЧ, 1917 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта незакінчена вища (2 курси військового інституту іноземних мов), кандидат у члени ВКП(б) із серпня 1942 року,

проживав у м.Полярному Мурманської області (Росія), перекладач англійської мови, військовослужбовець 2-го берегового радіозагону Північного флоту, технік-інтендант 2-го рангу. Заарештований 3.11.1942 особливим відділом НКВС Північного флоту ("брехливо заявив секретарю партійної організації про існування у 2-ому БРЗ контрреволюційної троцькістської організації"). Особливим відділом НКВС Північного флоту 21.11.1942 направлений в Архангельську психіатричну лікарню на лікування з діагнозом параноїдально-галюцинаторна форма шизофренії, 5.02.1943 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5764)

ЛИЗЬКО КЛИМ ВАСИЛЬОВИЧ, 1880 р.н., с.Гаврилівка Великобубнівського району (нині Роменського) Полтавської (нині Сумської) області, українець, освіта монастирська, проживав у м.Кіровограді, з 1906 по 1923 рік (до закриття) був монахом Києво-Видубицького монастиря, у 1925-1931 роках служив священиком у селі Високі Байраки Кіровоградського району. У 1923 році перебував під слідством "за приховування церковних цінностей"; у 1931 році притягувався до відповідальності за контрреволюційну діяльність Втретє заарештований 8.12.1932 Одеським облвідділом ДПУ ("після вислання істинно-православних віруючих із Зінов'євська перебрав на себе керівництво групою; провадив на квартирі нелегальні молитви та інші релігійні треби"). Засуджений 3.05.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітований 15.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7655)

ЛИТВИНЕНКО ВАСИЛЬ ФЕДОРОВИЧ, 1903 р.н., м.Керч (Автономна Республіка Крим), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бондар "Заготзерна". Заарештований 18.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("під час німецької окупації працював таємним агентом СД"). Засуджений 30.06.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 25.09.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13601)

ЛИТВИНЕНКО СЕРГІЙ ЯКОВИЧ, 1882 р.н., с.Велика Яблунівка Смілянського району Черкаської області, українець, освіта середня (Єлисаветградське реальне училище, 1903), проживав у м.Кіровограді, начальник фінансового відділу облспоживспілки. Заарештований 27.07.1944 відділом контррозвідки "Смерш" УНКВС Кіровоградської області ("разом із Костянтином Редченком добровільно пішли на співпрацю з німецькими окупантами: з жовтня 1941 до літа 1942 року працювали директором і головним бухгалтером Кіровоградського облсільгоспбанку – організували апарат і його районні структури, налагодили роботу, забезпечили фінансуванням сільське господарство області для потреб німецьких окупантів, у доповідних записках і звіті про підсумки праці за 1941 рік зводили наклепи на радянську владу і ВКП(б)"). Засуджений 18.10.1944 трибуналом військ НКВС до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 18.06.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13429)

ЛИТВИНЕНКО ФЕДІР МАКСИМОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня спеціальна (Кіровоградський сільськогосподарський технікум), член ВКП(б) у 1917-20 роках, старший агроном плодоовочевого управління облземвідділу. Заарештований 25.05.1945 Кіровоградським УНКДБ ("посібництво німецькій окупаційній владі: в роки війни працював агрономом облземуправи, з метою підвищення врожайності не раз публікував статті в газеті "Кіровоградські вісті", серед співробітників облземуправи вів антирадянську агітацію поразницького характеру, зводив наклепи на колгоспний лад і радянську дійсність: "Якби земля належала селянам, то вони ніколи не пустили б німців, захищали б її, а не відступали"). Засуджений 5.07.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 3.10.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12799)

ЛИТВИНОВ ФЕДІР МАТВІЙОВИЧ, 1906 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, робітник. Заарештований 15.01.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("як червоноармієць потрапив у німецький полон, проживав на тимчасово окупованій фашистами території, завербований агентом таємної німецької жандармерії СД, при арешті в нього знайшли дві німецькі листівки"). Засуджений 15.04.1944 трибуналом Одеського військового округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 12.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –12855)

ЛИФЕР ВОЛОДИМИР КИРИЛОВИЧ, 1926 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 6 класів, член ВЛКСМ з 1944 року, проживав у м.Житомирі, командир відділення 3-ї автороти 93-го стрілецького полку 17-ої стрілецької дивізії. Заарештований 15.12.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 25-ої навчальної стрілецької дивізії (зберігання та розповсюдження фашистських листівок). Засуджений 10.02.1945 військовим трибуналом 25-ої навчальної стрілецької дивізії до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 21.11.1955 трибуналом Московського військового округу. (П – 1400)

ЛІБЕРМАН ШЛЬОМА ЮДКОВИЧ, 1898 р.н., м.Вінниця, єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар. Заарештований 28.11.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна агітація, шкілництво). Засуджений 7.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 392)

ЛІНЕЦЬКИЙ (АНАНЬЄВ) МИХАЙЛО СОЛОМОНОВИЧ, 1902 р.н., м.Кіровоград, освіта початкова, помічник інформатора "Військпродкому". Заарештований 12.12.1920 Єлисаветградською повітовою ЧК ("член конфедерації "Набат", вів роботу в гуртках молоді, яка цікавиться анархізмом"). Судовою колегією ВУЧК, Всеукраїнської надзвичайної комісії, 18.04.1921 справа припинена, з-під варти звільнений. Реабілітований 7.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14203)

ЛІННИК ФЕЛІКСА ПАВЛІВНА, 1901 р.н., м.Кишинів (Молдова), полька, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 28.09.1937 Кіровським МВ НКВС (підозрювалась у зв'язках з Польщею, у контрреволюційній націоналістичній пропаганді). Кіровським міськвідділом НКВС 24.11.1937 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 830)

ЛІНОВИЧЕНКО ПЕТРО КОСТЯНТИНОВИЧ, 1910 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, член ВКП(б), до війни працював старшим інструктором політвідділу міліції управління НКВС Дрогобицької області, без певних занять. Заарештований 20.01.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 53-ої армії ("у вересні 1941 року під час оборони Києва потрапив у німецьке оточення, ув'язнений у таборі військовополонених; звільнившись із табору, вернувся в Кіровоград, де в липні 1942 року був арештований поліцією СД, а 15.07.1943 завербований у якості таємного агента, через що і звільнений з-під варти; отримав завдання виявляти радянських партизанів і комуністів, які не пройшли реєстрацію, та осіб невдоволених німецькою владою" – із обвинувального висновку; із свідчень Ліновиченка: "Із отриманих мною завдань я нічого не виконав, в поліцію СД ні про кого не повідомляв"). Засуджений 25.11.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. По завершенню ув'язнення 26.11.1948 етапований на заслання у Тасєєвський район Красноярського краю (Росія). Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10746)

ЛІНЧЕВСЬКИЙ ДМИТРО СЕМЕНОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 30.06.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("восени 1941 року вихваляв німецьку техніку; у липні 1944-го за помилку в одному із слів при складанні указу тов.Сталіна звільнений з роботи у друкарні; зводив наклепи на компартію й радянський уряд"). Засуджений 23.08.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 5.07.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10100)

ЛІНЧЕВСЬКИЙ ФРАНЦ ФРАНЦОВИЧ, 1897 р.н., м.Сколе Львівської області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), робітник птахокомбінату. Заарештований 4.10.1937 Кіровським МВ НКВС ("у 1918 році служив у польській армії, брав участь у боях проти Червоної армії, 1920-го захоплений у полон, при обміні військовополоненими відмовився повертатись у Польщу; висловлював невдоволення низькою і невчасною оплатою праці робітникам комбінату, листувався з родичами за кордоном, підтримував зв'язок із секретарем птахокомбінату Василем Гаркушею, засудженим 14.11.1937 до 10 років неволі"). Засуджений 5.02.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 20.07.1963 Верховним судом УРСР. (П – 6944)

ЛОБОДА ПРОКІП СТЕПАНОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, член ВКП(б), бригадир на металевих складах заводу "Червона зірка". Заарештований 25.11.1937 Кіровським МВ НКВС (член української військової контрреволюційної організації). Засуджений 30.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 29.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10711)

ЛОГВИНОВ ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ, 1895 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, член ВКП(б) до 1930 року (виключений "за виконання релігійного обряду на похоронах матері"), нормувальник заводу "Червона зірка". Заарештований 25.01.1935 Кіровським МВ НКВС ("брав участь у троцькістській організації" – *див. Григорій Гавриленко*). Засуджений 7.09.1935 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10558)

ЛОЗДАН ГРИГОРІЙ АДАМОВИЧ, 1892 р.н., с.Митава Курляндської губернії (нині Латвія), латиш, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, завідував складами на базі комітету резервів. Заарештований 18.12.1937 Кіровським МВ НКВС (шкідництво, контрреволюційна пропаганда). Засуджений 16.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11451)

ЛОЙДО СЕМЕН АРОНОВИЧ, 1896 р.н., м.Одеса, єврей, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, завідувач електричної частини ТЕЦ. Заарештований 1.09.1936 Кіровським міськвідділом НКВС (організатор контрреволюційного троцькістського підпілля). Засуджений 13.05.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 9.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5066)

ЛОКТАЄВ ОЛЕКСІЙ ТРОХИМОВИЧ, 1919 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня – фельдшерсько-акушерська школа, член ВЛКСМ, військовий фельдшер 77-го стрілецького полку 80-ої стрілецької дивізії. Заарештований 19.08.1940 управлінням НКВС Івановської області ("контуженим і обмороженим у січні 1940 року потрапив у полон до фінів, піддавався антирадянській обробці білогвардійців"). Засуджений 15.06.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до ув'язнення у виправно-трудових таборах на період війни. Особливою нарадою НКВС СРСР 15.02.1946 заборонено проживати у режимній місцевості СРСР, 15.03.1946 з-під варти звільнений з "Воркутпечорлагу". Реабілітований 10.07.1958 трибуналом Московського військового округу. (П – 4409)

ЛОМАКІНА ЛЮБОВ ВІКТОРІВНА, 1891 р.н., с.Домброво Жешувського повіту (Польща), полька, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 28.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("у 1916 році вийшла заміж за полоненого російської армії, у 1923-ому чоловік відмовився прийняти польське громадянство, тому влада запропонувала негайно покинути Польщу: вночі польська варта перевела на територію СРСР, де їх заарештували; після звільнення поселились у с.Калинівка Кіровського району, згодом перебрались жити в Кірове; до 1930 року листувались із родичами з Польщі, отримували від них долари, за які купували продукти в Торгзіні"). Засуджена 2.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах (Карлаг). Померла 13.05.1945 в ув'язненні. Реабілітована 1.08.1964 Кіровоградським облсудом. Чоловік Сидір Григорович репресований у серпні 1937 року – *див. Кіровоградський район, книга друга.* (П – 7849)

ЛОМАЧ ІВАН ПАНАСОВИЧ, 1914 р.н., м.Одеса, білорус, освіта вища (Одеський художній інститут, 1939), проживав у м.Кіровограді, до війни працював художником Одеського оперного театру, без певних занять. Заарештований 31.03.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("червоноармійцем 14 вересня 1941 року на ст.Головач під Полтавою потрапив у німецьке оточення, полон, перевели в Кіровоградську тюрму, звільнили, пішов працювати у німецьку військову частину художником – з жовтня 1941-го до грудня 1943-го: виконував різні замовлення – виготовляв антирадянські плакати, малював портрети Гітлера, а також карикатури на радянську дійсність, наклепи на Червону армію, керівників партії й уряду, які публікувались у газеті "Український голос"; "у радянських таборах за 9 років намалював 567 портретів Сталіна"). Засуджений 24.05.1944 трибуналом Одеського військового округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 25.01.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11462)

ЛОПОТОВ АНТОН ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта 3 класи, бондар деревообробної артілі "Хімтруд". У 1920 році за службу у білій армії був засуджений до 1 року неволі умовно. Вдруге заарештований 23.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація). Засуджений 14.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, вирок виконано 24.07.1941. Реабілітований 17.07.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12464)

ЛОПОТОВА ВАЛЕНТИНА АНТОНІВНА, 1925 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, різноробоча. Заарештована 29.04.1947 УМДБ Кіроворадської області ("у 1943 році вивезена на

роботи в Австрію, м.Швац, перебуваючи в зоні окупації американських військ, 8 травня 1945-ого була завербована капітаном американської армії як агент американської розвідки під псевдонімом Ельза, про що дала письмове зобов'язання, і при відправці в СРСР отримала завданням збирати відомості шпигунського характеру для передачі їх зв'язковому американських розвідорганів" – *див. також Євгенія Зощенко, Некіровоградщина, книга шоста*). Засуджена 27.12.1947 особливою нарадою МДБ СРСР до 5 років заслання в Актюбинську область (Казахстан). Реабілітована 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Антон Іванович, 1888 року народження, заарештований у 1941 році. (П – 8986)

ЛОРЕНЦ АНДРІЙ АНРІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Попільне Тилігуло-Березанського (нині Березанського) району Миколаївської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, селище Дубова Балка, різноробочий радгоспу "Червона зоря". Заарештований 2.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("разом із Емануїлом та Лоренцом Гідтами із Старого Данціга та кіровоградкою Ганною Гальфтер належав до німецько-націоналістичного угруповання "Союз громадян германської раси", вели контрреволюційну пропаганду на користь Німеччини проти СРСР, агітували за масовий виїзд німців за кордон, вихваляли німецький фашизм"). Засуджений 9.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 10.10.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7866)

ЛОСКУТОВА ТАМАРА МИХАЙЛІВНА. 1910 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта незакінчена вища (2 курси педінституту), студентка третього курсу. Заарештована 15.11.1944 Кіровоградським НКВС ("працювала перекладачем у німецькій військовій організації "Штрало" у серпні-листопаді 1943 року" – із звинувального висновку; із свідчень Лоскутової: "У військовій організації "Штрало" перекладачем я не працювала, а працювала у відділі гужтранспорту ученицею в канцелярії без оплати грошового утримання; зв'язків з німецькими офіцерами й поліцією ніколи не мала, нікого з радянських громадян не видавала"). Засуджена 9.02.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Кемеровським обласним судом 29.10.1954 визначено достроково за хворобою звільнити з-під варти, 26.11.1954 відбула до місця мешкання у Кіровоград. Реабілітована 18.02.1955 трибуналом Київського військового округу. (П – 2724)

ЛУЖЕЦЬКИЙ СТЕФАН МИКИТОВИЧ, 1882 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, обліковець заводу "Червона зірка". Заарештований 5.03.1938 Кіровським РВ НКВС (член контрреволюційної організації). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 31.01.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 9807)

ЛУЗАН НІНА ВОЛОДИМИРІВНА, 1925 р.н., с.Зеленьки Миронівського району Київської області, українка, освіта 7 класів, член ВЛКСМ, проживала у м.Кіровограді, прибула з Німеччини. Заарештована 22.02.1945 управлінням НКДБ Брестської області ("лишившись жити з початком війни на окупаційній території, 4.06.1942 була заарештована поліцією і завербована німцями для виявлення серед населення антинімецьки налаштованих осіб, яких відправляли на роботи до рейху, 6.06.1942 виїхала до Німеччини, мала зв'язок у Берліні із працівником німецьких контррозвідувальних органів Гансом Рігігером, направлена працювати на авіаційний завод м.Пуліхау для виконання завдання; ряд осіб за її доносом арештовано й засуджено до різних строків за антифашистську диверсійну діяльність"). Засуджена 4.05.1945 трибуналом військ НКВС Брестської області до 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 24.02.1993 Брестським обласним судом. (П – 13815)

ЛУКАЦЬКИЙ ЯКІВ-АБРАМ САМІЙЛОВИЧ (АВРААМ СОЛОМОНОВИЧ), 1912 р.н., м.Одеса, єврей, освіта 6 класів, проживав у м.Києві і м.Кіровограді, авіамоторист 59-ої ескадрильї 15-ої авіабригади, демобілізований молодший спеціаліст військової частини №1568. Заарештований 9.02.1935 Кіровським МВ НКВС (підозрювався у зв'язках із японською розвідкою, у шпигунстві). Військовою прокуратурою 6-го стрілецького корпусу Українського військового округу 21.05.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2866)

ЛУКАШЕВИЧ ГРИГОРІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1892 р.н., м.Брест-Литовськ (Білорусія), білорус, освіта – 2 класи церковно-приходської школи, проживав у м.Кіровограді, староста Преображенської церкви. Заарештований 1.10.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("під час німецької окупації завідував пральнею, яка обслуговувала німецькі госпіталі; влітку 1941 року

поширював чутки про неминучу окупацію німецькими військами м.Кіровограда, зводив різноманітні наклепи на адресу партії більшовиків; вихваляв життя у Німеччині, агітував їхати туди на проживання; влітку 1945 року зводив наклепи на колгоспний лад"). Засуджений 30.11.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 24.05.1946 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2541)

ЛУКІН ФЕДІР МИКИТОВИЧ, 1922 р.н., с.Лелеківка Кіровоградського району (нині у складі міста), українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, головний кондуктор залізничної станції Кірово-Українська. Заарештований 25.11.1948 УМДБ Кіровоградської області ("член нелегальної націоналістичної організації" – *див. Михайло Нагорний*). Засуджений 27.04.1949 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Управлінням КДБ Кіровоградської області 24.09.1955 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3318)

ЛУНЬОВ ФЕДІР ПАНАСОВИЧ, 1893 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, молотобоєць колгоспу ім.Леніна. Заарештований 14.03.1938 Кіровським МВ НКВС (член контрреволюційної групи колгоспу, діяльність на розвал колгоспів). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 31.01.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 9807)

ЛУТЦ АВГУСТ ВІЛЬГЕЛЬМОВИЧ (ЙОГАНЕСОВИЧ), 1900 р.н., с.Торосове Цебриківського району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тесля "Облбудтресту". У 1930 році був розкуркулений і разом з батьком висланий у Вологодську область, влітку 1931-го втік, по дорозі додому заарештований у м.Пензі, 9 місяців перебував під вартою, повернули назад на заслання, влітку 1932-го вдруге втік, добрався в Цебрикове, восени 1933 року втретє заарештований і висланий на Вологодщину, де пропрацював 4 дні і втік. Вчетверте заарештований 16.02.1938 Кіровським МВ НКВС (член націоналістичної групи, контрреволюційна діяльність). Кіровоградською облпрокуратурою 27.07.1939 справу припинено, засуджений направлений на місце попереднього заслання (Вологодська область), звідки вчетверте втік. (П – 5349)

ЛУЦКЕВИЧ ВАСИЛЬ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1896 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, бухгалтер-ревізор заводу "Червона зірка". Зінов'євським окрвідділом ДПУ 23.02.1931 заарештований за звинуваченням "участі у контрреволюційній організації", 7.08.1931 виправданий і звільнений. Вдруге заарештований 27.11.1937 Кіровським МВ НКВС ("син службовця земської управи, в роки громадянської війни служив штабним працівником у денікінській армії; з 1927 року член підпільної організації, яка ставила за мету збройне повалення радянської влади"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.11.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7878)

ЛУЦКЕВИЧ МАРІЯ СТАНІСЛАВІВНА, 1894 р.н., с.Коритниця Волинської губернії, полька, неписьменна, проживала у м.Кіровограді, робітниця лісотарної контори. Заарештована 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (підозрювалась у контрреволюційній націоналістичній пропаганді та зв'язках із Польщею). Управлінням Держбезпеки Кіровоградського УНКВС 24.11.1937 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2402)

ЛЮБАВСЬКА АНГЕЛІНА ЯКІВНА, 1925 р.н., м.Кіровоград, росіянка, освіта 8 класів, учениця. Заарештована 30.04.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 5-ої гвардійської армії ("разом з Марією Лисенко та Іриною Усатенко вивезена до Німеччини, навчалась у спецшколі для шпигунської роботи в тилу частин Червоної армії; 7.04.1945 разом із Михайлом Синявським, Іваном Расщепком, Іриною Усатенко й Іриною Лисенко на військовому катері у супроводі німецького офіцера Балтійським морем були направлені з завданням шпигунського характеру висадитись на побережжя в тилу однієї з частин Червоної армії, але були обстріляні береговою охороною і повернулись назад, в районі німецького міста Кірхгайне затримані радянською комендатурою"). Засуджена 9.07.1945 військовим трибуналом 5-ї гвардійської армії до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки, звільнена із заслання 16.05.1952. Реабілітована 6.04.1960 трибуналом військової частини №14069. (П – 5325)

ЛЮБАВСЬКИЙ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., м.Одеса, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, агроном свинозернорадгоспу. Заарештований 14.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (агент німецької контррозвідки). Засуджений 14.07.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 4.09.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13569)

ЛЮБИЦЬКИЙ МИКОЛА ЯКОВИЧ, 1928 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 5 класів, електромонтер “Укрсільелектро”. У січні 1946 був засуджений до 5 років неволі за самовільне відлучення з роботи на заводі “Червона зірка”, куди був направлений після закінчення курсів фабрично-заводського навчання; у 1947-ому втік додому з м.Чистяково, де відбував примусову працю на відбудові шахт. Вдруге заарештований 7.11.1948 УМДБ Кіровоградської області (“член нелегальної націоналістичної організації” – *див. Михайло Нагорний*). Засуджений 27.04.1949 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Управлінням КДБ Кіровоградської області 21.10.1955 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3318)

ЛЮБОВИЧ ГЕОРГІЙ ІВАНОВИЧ, 1913 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня технічна (технікум сільгоспмашинобудування, 1932), проживав у м.Калінінграді (Росія), технічний керівник окружної обозно-ремонтної майстерні №52 Прибалтійського військового округу. Заарештований 26.06.1947 відділом контррозвідки МДБ 2-ої гвардійської армії (“співробітництво з німецькою окупаційною владою в роки війни: із вересня 1943-го по грудень 1943-го працював головним інженером заводу “Більшовик”, брав безпосередню участь у налаштуванні роботи підприємства, під його керівництвом випускались запасні частини військової техніки, ремонтувались німецькі мотоцикли й автомобілі; у 1942 році відправляв 25 робітників заводу на каторжні роботи в Німеччину, туди ж у 1943-му відправив 22 верстати й машини; серед робітників заводу провадив антирадянську агітацію поразницького характеру, закликав їх достроково виїжджати в Німеччину, вихваляючи тамтешній рівень життя”). Засуджений 27.02.1948 Кіровоградським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 23.12.1954 строк покарання зменшено до 10 років неволі. Реабілітований 13.08.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13563)

ЛЮДКЕВИЧ ВОЛОДИМИР ПАНАСОВИЧ. 1971 р.н., с.Матвійківці Городецького району Хмельницької області, українець, освіта незакінчена вища, проживав у м.Кіровограді, вчитель школи №12. Заарештований 16.10.1937 Кіровським МВ НКВС (учасник контрреволюційної націоналістичної організації). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 16.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1449)

ЛЯПУНОВ СЕРГІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1897 р.н., м.Бельци (Молдова), українець, освіта вища, член ВКП(б) з 1920 року, проживав у м.Кіровограді, механік заводу “Червона зірка”. Заарештований 20.10.1935 Кіровським МВ НКВС (служив у денікінській контррозвідці). Засуджений 23.04.1936 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 15.07.1936 вирок замінено на 5 років неволі. У 1940 році звільнений з табору. Реабілітований 29.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13018)

ЛЯСКОВСЬКИЙ ВЛАДИСЛАВ АНДРІЙОВИЧ, 1893 р.н., с.Янівка Нововолинського повіту Варшавської губернії, поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар ремонтного цеху заводу “Червона зірка”. Заарештований 28.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювався у контрреволюційній націоналістичній пропаганді, вихвалянні життя в Польщі). Кіровським МВ НКВС 24.11.1937 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 557)

ЛЯХОВЕЦЬКА ЄВГЕНІЯ ФЕОКТИСТІВНА, 1906 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, начальник котельного цеху панчішної фабрики. Заарештована 7.02.1938 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджена 18.03.1941 Кіровоградським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 1.02.1957 Верховним судом УРСР. (П – 3495)

ЛЯШУК ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1922 р.н., с.Кусень Володовського повіту (Польща), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, різноробочий спиртзаводу. Заарештований 14.03.1940

управлінням НКВС Кіровоградської області (за перехід держкордону). Засуджений 25.06.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12106)

ЛЯЩОВ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, керівник військової підготовки фабрично-заводського навчання заводу "Червона зірка". У 1920 році був засуджений "за службу у війську Денікіна". Вдруге заарештований 30.01.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("член офіцерської повстанської організації, яка нараховувала 98 осіб і ставила за мету повалення радвлади збройним шляхом"). Засуджений 23.04.1931 трійкою ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Трійкою НКВС Карельської АРСР 9.09.1937 засуджений до розстрілу, вирок виконано 20.09.1937. Реабілітований 17.11.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8835, 8662)

ЛЯЩУК ПАВЛО СИЛЬВЕСТРОВИЧ, 1887 р.н., с.Волковин Високо-Литовського району Брестської області (Білорусія), білорус, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, працівник "Індпошиву". Заарештований 27.07.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 21.11.1941 справу припинено в зв'язку зі смертю 18.11.1941 в Усть-Кам'яногірській тюрмі. (П – 3063)

ЛЬВОВ ОЛЕКСАНДР ЙОСИПОВИЧ. 1879 р.н., с.Росинь Воронезької області (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, машиніст поїздів за фахом, пенсіонер. Заарештований 14.01.1938 шляхово-транспортним відділом управління Держбезпеки НКВС ст.Помічна ("вів контрреволюційну агітацію: окремим робітникам пропонував замість портретів керівників компартії і радянського уряду придбати портрет царя Миколи Другого; з приводу встановлення пам'ятника Кірову на центральному майдані міста казав, що через нього не йтимуть дощі"). Засуджений 8.05.1938 лінійним судом Одеської залізниці до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 25.08.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13500)

МАГЛЬОВАНИЙ СЕМЕН ТОДОСЬОВИЧ, 1882 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, столяр заводу "Червона зірка". Заарештований 8.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("у 1921 році брав участь у самосудах над бідняками, у підпалі майна комітету незаможних селян; чинив шкідництво: в перший день жнив поламав 5 жаток-самов'язалок, закликав колгоспників не виходити на роботу"). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 8.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4125)

МАГУЛА МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1882 р.н., м.Нижній Новгород (Росія), росіянин, освіта вища медична (Петербурзька військово-медична академія), член партії меншовиків у 1903-17 роках, проживав у м.Кіровограді, хірург, без певних занять. Заарештований 13.10.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("зрада Батьківщини: в роки німецької окупації працював головним лікарем 3-ої міськлікарні; вів антирадянську агітацію"). Засуджений 30.12.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 18.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13076)

МАЄВСЬКИЙ ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1900 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, чоботар взуттєвої фабрики. Заарештований 30.09.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("з приходом німців пішов сторожувати на завод "Червона зірка", був старшим охоронцем 4 місяці, згодом працював у швейній майстерні старшим майстром; заявляв у німецькі каральні органи на комсомольців та робітників заводу, які арештовувались окупаційною владою, вів антирадянську агітацію"). Засуджений 21.11.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 27.10.1954 управлінням КДБ Кіровоградської області. (П – 118)

МАЗАЄВ ВОЛОДИМИР ПЕТРОВИЧ, 1893 р.н., станиця Отрадна Армавірського округу Краснодарського краю (Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, старший зоотехнік радгоспу "Кіровський". Заарештований 22.10.1937 Кіровським МВ НКВС ("з липня 1918 до кінця 1919 року по мобілізації служив ад'ютантом у Петропавловському уланському полку армії Колчака; у 1935 році приїхав у Кірово, працював старшим зоотехніком міськземвідділу, займався шкідництвом у галузі тваринництва"). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9863)

МАЗУР ОЛЕКСАНДР КЛИМОВИЧ, 1897 р.н., с.Вигнанка Любарського району Вінницької (нині Житомирської) області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, охоронець військбуду №174. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 27.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("у 1909-14 роках жив у США та Аргентині, у 1914-17 роках служив у царській армії; з 1925 року належав до секти баптистів, читав Євангеліє, запрошував робітників відвідувати збори віруючих"). Засуджений 11.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.08.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9623)

МАЗУРЕНКО ІВАН ЮХИМОВИЧ, 1922 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня спеціальна (Кіровоградський будівельний технікум, 2 курси), проживав у м.Ногінськ Московської області (Росія), червоноармієць взводу зв'язку 2-го батальйону 6-го повітряно-десантного корпусу. Заарештований 9.04.1942 особливим відділом НКВС 13-ої повітряно-десантної бригади ("у Червоній армії з 8.08.1941; прибувши у 6-ий ПДК в листопаді 1941-го, скаржився, що солдати живуть у холодному приміщенні, а командири про це не турбуються – не як у німців: ті сплять у теплих хатах; казав, що перед війною нам обіцяли, ніби продуктів вистачить на десять років, а ось ще й року не минуло – вже нема нічого, навіть у їдальні на вечерю дають один чай і той без цукру; розповідав, що був на фронті, брав участь у боях і переконався: німецька техніка, танки, літаки, мотоцикли, краща від нашої, в них усе механізовано, тому вони швидко на нас наступали, а ми змушені були втікати; казав, що німці над мирним населенням не знущаються"). Засуджений 30.04.1942 військовим трибуналом 6-го повітряно-десантного корпусу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 16.11.1992 прокуратурою Московського військового округу. (П – 13663)

МАЙБОРОДА КІНДРАТ ЯКИМОВИЧ, 1879 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова. У 1920 році розкуркулений і засуджений за антирадянську агітацію до 5 років неволі. Вдруге заарештований 18.01.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("у січні 1942 року видав німецьким карателям кількох радянських активістів села"). Засуджений 17.04.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 12.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –12860)

МАЙДАНОВ ЮХИМ МАКСИМОВИЧ, 1891 р.н., с.Погорілівка Льговського району Курської області (Росія), росіянин, письменний, член ВКП(б) у 1926-33 роках (самовільно виїхавши з Донбасу, на новому місці не зареєструвався як член партії), проживав у м.Кіровограді, тесля військово-будівельної дільниці №174. Заарештований 13.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("у 1913-22 роках мешкав у Німеччині, Канаді, США, у 1916-19 роках служив у Канадській армії, в складі військ інтервентів був направлений на Далекий Схід, у 1922-ому вернувся із США в Росію; у червні 1937-го їхав із Курської області в Кіровоград, завербований на будівельні роботи, в дорозі потоваришував із поляком Випришкевичем: згодом разом вели антирадянську агітацію, ганячи життя робітників за радянської влади, закликав їх кидати роботу й тікати з будови, внаслідок чого багато хто виїхав"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах (Севвостлаг). Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9300)

МАЙКОВИЧ МАРКО ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., м.Умань Черкаської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, майстер виробничого навчання школи №21. Заарештований 27.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("зав'язавши знайомство з військовиками авіамістечка, запрошував їх до себе на квартиру, де обробляв їх у дусі ненависті до керівників партії й уряду, особливо до Й.В.Сталіна, звинувачуючи останнього в розстрілах радянських військових начальників Тухачевського, Якіра та інших, а також у смерті тов.Фрунзе"). Засуджений 23.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Повернувся з таборів у Кіровоград у 1947 році, помер у 1958-ому. Реабілітований 30.01.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7899)

МАЙОРЕНКО ГАННА СЕМЕНІВНА, 1916 р.н., смт Казанка Миколаївської області, українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 4.10.1946 Компаніївським РВ МДБ ("антирадянська діяльність: проживаючи в с.Бутовому Компаніївського району, в січні 1944 року заявила німцям на двох односельців, які її обікрали: їх запроторили в концтабір, а після спроби втечі розстріляли; брала участь у влаштованому німецькими офіцерами вечорі, де карикатурно зображувала

керівників радянського уряду й компартії”). Засуджена 6.12.1946 трибуналом військ МВС Українського округу до 10 років неволі з позбавленням громадянських прав на 3 роки; 31.01.1947 присуд відмінений, трибуналом військ МВС Кіровоградської області 25.07.1947 засуджена до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 6.05.1967 Кіровоградським облсудом. (П – 8101)

МАЙСТАТ ДЕНИС ЛУКОВИЧ, 1885 р.н., смт Борзна Конотопського (нині Борзнянського) району Чернігівської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, сторож винокурного заводу. Заарештований у лютому 1938 року Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної військової організації, що ставила мету вербувати нових і нових членів, шляхом збройного повстання повалити радянську владу”). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.06.1938. Реабілітований 15.02.1957 управлінням КДБ Кіровоградської області. (П – 3896)

МАЙХРОВСЬКИЙ ВІКТОР ФРАНЦОВИЧ, 1892 р.н., м.Миколаїв, росіянин, освіта вища (історико-філологічний факультет Одеського університету, 1930), член партії есерів у 1917-18 роках, проживав у м.Кіровограді, завуч педтехнікуму. Заарештований 21.01.1935 Кіровським міськвідділом НКВС (“шкідницька ідеологічна діяльність: в методах виховання учнів проявляв непролетарський дух, а виховував їх у українсько-націоналістичному дусі”). Засуджений 16.09.1935 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Відбуваючи покарання в Сиблагу, 8.12.1937 трійкою НКВС Новосибірської області за “участь у повстанській терористичній організації” засуджений до розстрілу, вирок виконано 20.12.1937. Реабілітований 13.06.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4766)

МАКАРЕНКО АНДРІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1912 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня спеціальна (курси при Одеському будівельному технікумі), член ВЛКСМ у 1927-28 роках (виключений за недисциплінованість), проживав у м.Одесі, технік-інспектор комунального будівництва, з грудня 1934 року червоноармієць, ст.Мучна Уссурійської залізниці, писар штабу 1-го окремого дорожно-будівельного батальйону. Заарештований 23.07.1935 особливим відділом НКВС 1-ої окремої дорожно-будівельної бригади (“розповідав контрреволюційні анекдоти: спрямовані проти члена уряду Литвинова і генсека ЦК ВКП(б) Сталіна; зокрема, чому у Леніна лисина спереду, а в Сталіна ззаду? бо Ленін хапався за маківку: що робити? а Сталін чухав потилицю: що я наробив!”, “як розшифровується абревіатура СССР? **С**амим **С**ебе **С**оздали **Р**абство”). Військовою прокуратурою 1-ої окремої бригади ДСВ 22.09.1935 справу припинено, з-під варти звільнений, належить бути відправлений за колишнім місцем служби. Особливий відділ управління Держбезпеки НКВС ОКДВА 28.10.1935 з прокуратурою не погодився і пропонував слідчу справу Макаренка відправити на розгляд військового трибуналу. (П – 7546)

МАКАРЕНКО ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ, 1881 р.н., с.Улянівка Миколаївського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, начальник торгвідділу облспоживспілки. Заарештований 3.03.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“в роки німецької окупації мав зв’язок з таємною жандармерією СД”). Засуджений 3.08.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 8.09.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13551)

МАКАРОВ ДМИТРО ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Рогачево Бородінського району Московської області (Росія), росіянин, письменний, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, помічник начальника деревообробного цеху заводу “Червона зірка”. Заарештований 22.08.1936 Кіровським МВ НКВС (член троцькістської організації). Засуджений 26.10.1936 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9620)

МАКОВЕЦЬКИЙ МИХАЙЛО СУПРУНОВИЧ, 1898 р.н., м.Київ, українець, освіта середня, член ВКП(б) у 1920-22 роках (вибув механічно за несплату членських внесків), проживав у м.Кіровограді, слюсар-інструментальник заводу “Червона зірка”. Заарештований 22.07.1941 Кіровоградською міською прокуратурою (підозрювався у проведенні контрреволюційної агітації). Етапований 28.07.1941 в Усть-Кам’яногірську тюрму (Казахстан). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 18.02.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6138)

МАКОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1877 р.н., м.Москва (Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, старший агрономом Зінов’євської машино-транспортної станції.

Заарештований 29.12.1932 Одеським облвідділом ДПУ (“член контрреволюційної повстанської організації в Новоукраїнському району, яка готувала збройне повстання на весну 1933-го року”). Засуджений 14.04.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.06.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4500)

МАКСИМЕНКО ЛЕОКАДІЯ ЙОСИПІВНА, 1903 р.н., с.Озери Великомирського повіту Ковенської губернії, полька, освіта неповна середня, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 27.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у тому, що у листопаді 1943 року видала німецьким каральним органам радянських партизан Михайла Пігаленка, Ольгу Стахурську та Петра, які були арештовані й розстріляні німцями). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 24.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2260)

МАКСИМУК ОЛЕКСАНДР ЛУКИЧ, 1891 р.н., с.Зубочі Брест-Литовського повіту Гродненської області (нині Білорусія), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, двірник кінотеатру “Сивашець”. Заарештований 3.09.1944 Ренійським райвідділом НКДБ (“у 1942 році мою одну дочку було забрано в Німеччину на роботи, другу я переховував у підвалі кінотеатру; через неявку дочки на збірний пункт мене викликали у жандармерію і дали підписати якийсь папір, я не дивлячись підписав, а то виявилась моя згода німецькій жандармерії виявляти комуністів, парашутистів і партизан та доносити про них окупаційній владі” – із свідчень Максимука). Засуджений 19.02.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Помер 14.08.1945 у таборі. Верховним судом СРСР 25.01.1946 справу припинено. (П – 451)

МАКСЮТА ЄВДОКІЯ КИРИЛІВНА, 1896 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 17.06.1944 військовою прокуратурою НКВС (підозрювалась у антирадянській агітації). Трибуналом Київського військового округу 12.08.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2179)

МАКСЮТА СЕМЕН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1896 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, проживав у селищі Заозерна Красноярського краю (Росія), з 22.08.1942 курсант військової частини №291. Заарештований 25.11.1942 особливим відділом НКВС Сибірського військового округу (“контрреволюційна поразницька агітація: “Гітлера нам не перемогти, бо в німців техніки набагато більше і вона сильніша, крім того проти нас на боці Німеччини воюють 14 держав”, “Німці не чинять розправ над нашим мирним населенням, це роблять самі росіяни, які там проживають; російський народ гірший усякої собаки, вони нікого не вважають за людей і мстять нізащо; а німці цього ніколи не дозволяють собі – вони народ освічений і культурний”, “Як відбувалась евакуація? насамперед евакуйовували комуністів, які працювали на відповідальних посадах біля грошей, разом з грошима їх вивезли у глибокий тил; коли їх не було – в Сибірі жили добре і продукти були дешеві, та як вони приїхали й понапривозили по 100 тисяч рублів кожен, то й ціни піднялись, тепер і в Сибірі жити тяжко”, “Наші командири лиш мучать народ: раніше були кадетські жандарми, а тепер вони стали жандармами радянськими”). Засуджений 22.12.1942 трибуналом військової частини №207 до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 22.06.1990 трибуналом Сибірського військового округу. (П – 12446)

МАЛЕВИЧ АРСЕН АНТОНОВИЧ, 1905 р.н., с.В’юнчик Хомської губернії (Польща), українець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер спиртзаводу. Заарештований 1.11.1937 Кіровським МВ НКВС (“член шпигунсько-диверсійної організації” – *див. Андрій Бзорик*). Засуджений 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 2.11.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4073)

МАЛИШЕВА АНАСТАСІЯ АНТОНІВНА, 1887 р.н., с.Токарівка Кривоозерського району Миколаївської області, українка, письменна, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 24.01.1944 Кривоозерським РВ НКДБ (зв’язок з німецькою контррозвідкою). Засуджена 28.01.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років заслання у Актюбинську область (Казахстан). Реабілітована 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12400)

МАЛИШЕНКО ПАВЛИНА КАРЛІВНА, 1893 р.н., українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, працювала в санчастині аеропорту. Заарештована 14.02.1945 УНКДБ Кіровоградської

області (“підтримувала зв’язок з німецькими каральними органами в роки війни”). Засуджена 13.03.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт. Реабілітована 20.01.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3489)

МАЛКУС АБРАМ АРОНОВИЧ, 1907 р.н., м.Новий Буг Миколаївської області, єврей, освіта початкова, член ВКП(б) з 1929 року, проживав у м.Кіровограді, голова Гросулівського (нова назва Великомихайлівського) райвиконкому. Заарештований 28.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член контрреволюційної правотроцькістської терористичної організації”). Засуджений 17.01.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 18.01.1938. Реабілітований 14.11.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3948)

МАЛЯРЕНКО ПАВЛО МАТВІЙОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня спеціальна (Кіровський будівельний технікум), технік будвідділу заводу “Червона зірка”. Заарештований 7.05.1936 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1919 році з приходом у Єлисаветград денікінців служив офіцером у денікінській контррозвідці, арештовував революційно налаштованих осіб”; “сам Маляренко заперечує факт служби у контррозвідці – був білими заарештований і ходив у комендатуру контррозвідки реєструватись, де йому доручали іноді чергувати в коридорі”). Засуджений 28.07.1936 Одеським облсудом до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Звільнений 6.05.1941 із Сиблагу. Реабілітований 2.11.1963 Верховним судом УРСР. (П – 7378)

МАЛЬОВАНИЙ ОКСЕНТ АРТЕМОВИЧ, 1893 р.н., с.Гущівка Чигиринського району Черкаської області, українець, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, доцент вищої математики педінституту. У грудні 1920 року органами ЧК арештовувався і 3 місяці перебував під слідством, 1931-ому за контрреволюційну діяльність 7 місяців перебував під слідством органів ДПУ. Втретє заарештований 13.08.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна агітація: “з 1911 року вчителював у Гущівці, потім виїхав до Києва, у 1917-ому повернувся у Чигирин, на селянському з’їзді був вибраний головою повітової земельної управи до травня 1918-го, в період влади Центральної Ради звертався до земляків підтримувати боротьбу за Самостійну Україну, організацію загонів Вільного Козацтва; у 1918-23 роках завідував школою у Івангороді Олександрівського району, гуртував довкола себе націоналістів Діброву, Дробота, Шевченка, яких збирав на квартирі попа Фіньковського”, “був членом Холодноярського повстанкому, організовував повстанські куркульські загони, переслідував загони Червоної армії; у 1930 році виступав проти масової колективізації”, “нині на лекціях протягує контрреволюційну націоналістичну пропаганду, збирає довкола себе націоналістично налаштованих викладачів, таких, як Рибцов Михайло Митрофанович, і студентів, викривляє сталінську Конституцію і положення про вибори до Верховної ради”). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Тиміш у 1929 році розкуркулений, брат Панас в роки громадянської війни був у повстанському загоні Мамая, 1926 року помер, брат Трохим працює в колгоспі. (П – 9249)

МАЛЬЧЕВСЬКИЙ ВАСИЛЬ ФРАНЦОВИЧ, 1886 р.н., українець, письменний, колишній член партії есерів, слюсар заводу “Більшовик”. Заарештований 22.02.1938 Кіровським МВ НКВС (підозрювався у антирадянській агітації). Кіровоградською облпрокуратурою 12.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2197)

МАНЬКО АРКАДІЙ МУСІЙОВИЧ, 1924 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, член ВЛКСМ з 1940 року, без певних занять. Заарештований 10.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області (“в роки німецької окупації підтримував зв’язки з співробітниками поліції СД, підозрювався в належності до німецької розвідки і зраді члена підпільно-диверсійної групи ім.Ворошилова Олександра Захарова та інших”). Засуджений 7.10.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10747)

МАНЬКО КОСТЯНТИН ГУРІЙОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня технічна (Одеський технікум холодної обробки матеріалів, 1932), член ВКП(б) до 1932 року, майстер з ремонту ваговимірювальних приладів в артілі інвалідів “Деревообробник”. У 1932 році “за належність до контреволюційної організації” був засуджений до 5 років концтабору, звільнений у 1936 році. Вдруге заарештований 18.03.1944 УНКДБ Кіровоградської області (“у серпні 1941 року пішов працювати до

німецької окупаційної влади керівником Кіровоградського торгового відділу відновлення торговельних точок – там пропрацював до жовтня 1941 року; у серпні 1942-го з дозволу гебітскомісара відкрив власну майстерню ремонту ваг, у майстерні працювали від 2 до 4 робітників; провадив антирадянську і профашистську діяльність, вихваляв німецько-фашистський лад, їхню армію і керівника німецьких фашистів, зводив наклепи на Радянський Союз”). Засуджений 29.04.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Покарання відбув повністю, помер у 1955 році. Реабілітований 30.04.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13284)

МАРИЧЕВ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ, 1899 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта 4 класи комерційного училища, столяр інкубаторного заводу. Заарештований 16.10.1930 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (контрреволюційна агітація, зв’язок з антирадянським елементом). Зінов’євським МВ ДПУ 10.08.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи малярем на сезонних роботах, заарештований 29.07.1937 Кіровським МВ НКВС (член контрреволюційної організації). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 8.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 5689, 4186)

МАРКОВ МОДЕСТ ГРИГОРОВИЧ, 1889 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 6 класів, член ВКП(б), старший бухгалтер контори зв’язку. Заарештований 31.07.1938 Кіровським НКВС (шкідництво, член антирадянської організації). Засуджений 8.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 31.10.1938. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10657)

МАРКОВСЬКИЙ ФЛОР ІВАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Городок Володимирецького району Рівненської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, мастильник цеху №6 заводу “Червона зірка”. Заарештований 22.06.1941 Кіровоградським міськвідділом НКДБ (терористичні настрої і наміри, антирадянська діяльність). Засуджений 10.06.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років заслання в Казахстан. Реабілітований 12.01.1963 Кіровоградським облсудом. (П – 6129)

МАРОНКО АЕТІЙ КУЗЬМОВИЧ, 1905 р.н., с.Хідра Пуховицького району Мінської області (Білорусія), білорус, освіта середня спеціальна (Краснодарський будівельно-шляховий технікум), проживав у м.Кіровограді, старший технік 7-го інженерного батальйону. Заарештований 24.04.1935 (контрреволюційна троцькістська пропаганда та недбалість). Засуджений 5.07.1935 трибуналом 6-го стрілецького корпусу до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 29.05.1939 у Севвостлагу. Реабілітований 24.02.1959 Верховним судом СРСР. (П – 4768)

МАРТИШЕВСЬКИЙ ГЕОРГІЙ КОРНІЙОВИЧ, 1880 р.н., с.Маначин Волочиського району Хмельницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, майстер цеху заводу “Червона зірка”. Заарештований 24.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався у антирадянській агітації). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 23.07.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 817)

МАРТИШЕВСЬКИЙ КОСТЯНТИН ГЕОРГІЙОВИЧ, 1913 р.н., смт Деражня Кам’янець-Подільської (нині Хмельницької) області, українець, освіта вища (Одеський педагогічний інститут заочно, 1940), проживав у м.Ужгороді Закарпатської області, заступник керуючого обласного житлотрестпостачу. Заарештований 11.03.1948 управлінням МДБ Закарпатської області (“до війни працював інспектором Кіровоградського облвідділу народної освіти; в роки війни працював кореспондентом фашистсько-націоналістичної газети “Український голос”, уміщував статті, в яких поширював антирадянську агітацію поразницького характеру, паплюжив Компартію і вихваляв окупантів”; із свідчень Мартишевського: “На початку жовтня 1941 року за запрошенням колишнього вчителя педшколи Івана Шевченка я пішов працювати в газету “Український голос” на посаду завгоспа, а через півтора місяця розпорядженням редактора газети Івана Мозгового переведений на посаду позаштатного кореспондента, на якій пропрацював до травня 1942-го, згодом заготовляв дрова для міста, працював референтом Кіровоградського цукротресту; псевдонім у редакції я мав Потерплій, за моїм прізвищем було надруковані дві статті, але й їх писав не я”). Засуджений 29.07.1948 Кіровоградським облсудом до 25 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 4.04.1955 міру покарання зменшено до 10 років ув’язнення у виправно-трудових

таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 17.05.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13858)

МАРУСЕНКО ЛУКА ПАНАСОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня спеціальна (Кіровоградський будівельний технікум), заступник начальника будівництва майданчика №174. У 1940 році був засуджений до 6 місяців примусової праці, в лютому 1944-го заарештований органами контррозвідки 297 стрілецької дивізії, відсидів 1 місяць, звільнений. Вдруге заарештований 22.08.1944 Кіровоградським облуправлінням НКВС ("під час німецької окупації працював начальником будівельної контори міськуправи: відновлював зруйновані будівлі міста, закликав робітників працювати якісно і швидко, звільнив ряд робітників за погану роботу; у 1942 році вибудував для німецької армії 3 гаражі; за віддану працю отримав від міськуправи й німця Зауера ряд подяк; складав списки громадян для відправлення на каторжні роботи в Німеччину; дискредитовував радянську владу і Червону армію, вихваляв армію фашистську"). Засуджений 4.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Покарання відбував у селищі Снігова Долина (Магаданська область, Росія), у 1953 році звільнений з-під варти, лишився там жити, де й помер після операції шлунку 25.01.1954. Реабілітований 21.03.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13885)

МАРЦЕНКО МИКОЛА ДМИТРОВИЧ, 1905 р.н., с.Великі Армени Орининського району Кам'янець-Подільської області (нині с.Велике Залісся Кам'янець-Подільського району Хмельницької області), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тесля військово-будівельної ділянки №174. Заарештований 3.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація: "Радянський уряд виніс неправильне рішення щодо Тухачевського і Якіра: слід було тих розстріляти, хто їх розстріляв", "Не буду підписуватись на державну позику, бо це ж забирають останні копійки у нас", "Раніше, коли ми мали землю, то було краще, ніж тепер у колгоспі"). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.05.1966 Кіровоградським облсудом. Батька засуджено за контрреволюційну діяльність. (П – 8038)

МАРЧЕНКО ІВАН ПИЛИПОВИЧ, 1907 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, хлібороб, бригадир вантажників ст.Зінов'євськ. У 1929 році розкуркулений разом із заможним тестем Черевашком. Заарештований 12.03.1933 шляхово-транспортним відділом ОДПУ м.Одеса ("у 1929-30 роках, займаючись сільським господарством, закликав селян не вступати в сози, поширював чутки про прийдешню війну, загибель радянської влади, розправу з колгоспниками"; "як залізничник вів контрреволюційну агітацію проти підписки на держпозики, крав зерно з вагонів"). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 10.05.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Мати розкуркулена у 1931 році. (П – 7677)

МАСЛОВА НАТАЛЯ ІЛЛІВНА, 1894 р.н., м.Ялта (Автономна Республіка Крим), росіянка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 9.01.1947 УМДБ Кіровоградської області (зрадницька діяльність). Засуджена 4.03.1947 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 25.11.1955 трибуналом Київського військового округу. Чоловік Лятте Йосип Олександрович, 1891 р.н., естонець, член ВКП(б), розстріляний німцями у серпні 1941 року. (П – 1948)

МАСС ЕЛЛА ХРИСТИЯНІВНА, 1901 р.н., с.Князівка Князівського району Дніпропетровської (нині Високопільського Херсонської) області, німкеня, освіта вища (Московський інститут іноземних мов, 1935), проживала у м.Кіровограді, безробітна. Заарештована 1.09.1945 УНКДБ Кіровоградської області ("з початком німецької окупації працювала перекладачем міської управи, згодом завідувала бюро перекладів міськуправи аж до серпня 1942 року, водночас оформилась як фольксдойч, мала ділові стосунки з німецькими каральними органами, на початку 1942-го завербована начальником поліції СС Шульцом як агент поліції для виявлення й стеження за керівними працівниками міськуправи на предмет їхньої відданості владі; у серпні 1942 року гебітскомісар призначив її директором школи фольксдойч, де вона працювала до листопада 1943-го: виховувала дітей у дусі фашизму, в школі читалась історія Німеччини, розучувались фашистські пісні, вивчалась біографія Гітлера, при школі була створена молодіжна організація "Гітлерюгенд", членами якої була молодь 10-16 років, в створенні організації брала участь Масс, вела заняття, готувала майбутніх

членів націонал-фашистської партії; в кінці 1943 року виїхала в тил німців, будучи в таборі фольксдойч м.Гротники, Польща, у квітні 1944 року їздила на 1 місяць навчатись на курси пропагандистів"). Засуджена 17.11.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 8.12.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13739)

МАСС ЛІЛІЯ ХРИСТОФОРІВНА, 1906 р.н., с.Суворівка Високополівського (нині Криворізького) району Дніпропетровської області, німкеня, освіта вища (Московський інститут мов), проживала в м.Кіровограді, викладач медтехнікуму. Заарештована 26.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (активний член контрреволюційної німецької націоналістичної організації). Засуджена 28.01.1938 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітована 28.02.1957 Управлінням КДБ Кіровоградської області. (П – 3862)

МАСС РЕЙНГОЛЬД ГЕОРГІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Старий Арциз (Бессарабія), німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, машиніст компресора заводу "Червона зірка". Заарештований 11.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна націоналістично-фашистська діяльність). Засуджений 27.11.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 28.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3862)

МАТВІЄНКО ІВАН ГНАТОВИЧ, 1891 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) до 1932 року, начальник складального цеху заводу "Червоний профінтерн". Заарештований 22.03.1934 Зінов'євським МВ НКВС (шкідництво: "неякісний ремонт тракторних двигунів" – *див. Володимир Гуляницький*). Засуджений 3.04.1934 Одеським обласним судом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Вдруге, працюючи слюсарем заводу "Червона зірка", заарештований 2.06.1937 Кіровським МВ НКВС ("викривлював положення про вибори у Верховну раду, учасник контрреволюційного угруповання"). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років неволі. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3397, 12302)

МАТВІЄНКО КИРИЛО ПАВЛОВИЧ, 1904 р.н., м.Кіровоград, українець, уповноважений відділу робітничого постачання залізничної станції. Заарештований 3.03.1944 шляховим відділом НКДБ Одеської залізниці ("видавав себе за керівника партизансько-диверсійної організації"). Шляховим відділом НКДБ Одеської залізниці 14.03.1944 направлений у міський військкомат для призову у Червону армію й відправлення на фронт. (7363 – П)

МАТВІЄНКО ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА, 1909 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта 6 класів, кухар за фахом, без певних занять. Заарештована 4.04.1945 управліннм НКДБ Кіровоградської області ("в роки окупації працювала у німецькій їдальні, вела антирадянську агітацію: влітку 1942 року побачила в небі німецький літак і стала вихваляти німецьку техніку – Сталін робить фанерні літаки, а німці добре приготувались до війни; про Гітлера відгукувалась як про хитрого й розумного"). Засуджена 8.05.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 29.03.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10062)

МАТВІЙЧУК БОРИС МИТРОФАНОВИЧ, 1902 р.н., ст.Волочиськ Хмельницької області, українець, освіта середня гімназійна, проживав у м.Кіровограді, інструктор відділу освіти. Заарештований 13.12.1921 особливим відділом 1-ої Кінної армії ("з червня 1919 року працював писарем на радянських кавалерійських курсах, з приходом денікінців був зарахований писарем Семенівської роти зведеного гвардійського полку, через день відправлений через Полтаву у Київ, служив у денікінській розвідці, звідки втік у жовтні 1919-го"; "при обшуку вилучено 3255 рублів денікінських, 250 карбованців українських, 2 австрійські крони, також портрет царя Миколи Романова, текст Маніфесту відречення царя від престолу, штик австрійський, снаряд від бомбомета"). Засуджений 31.03.1921 трійкою 1-ої кінної армії до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 25.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Феофан 1921 року за участь у контрреволюційній організації заарештований і розстріляний Єлисаветградською ЧК, надзвичайною комісією. (П – 14249)

МАТИС ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, чех, освіта початкова (двокласне ремісниче училище), член ВКП(б) у 1927-40 роках, слюсар-монтер відділу технічного контролю заводу "Червона зірка". Заарештований 22.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська діяльність). Засуджений 14.03.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.11.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12343)

МАТУШЕВСЬКА СОФІЯ ПЕТРІВНА, 1902 р.н., м.Кіровоград, полька, освіта 2 класи, домогосподарка. Заарештована 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної націоналістичної польсько-католицької організації, пропаганда, шпигунство” – *див. Володимир Невидюк*). Засуджена 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітована 30.01.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3476)

МАТУШЕВСЬКИЙ СТАНІСЛАВ СТАНІСЛАВОВИЧ, 1888 р.н., с.Вільчковиці Коженецького повіту Радомської губернії (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар артілі “Віялка”. Заарештований 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної націоналістичної польсько-католицької організації, пропаганда, шпигунство” – *див. Володимир Невидюк*). Засуджений 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 30.01.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3476)

МАТЮШЕНКО ОЛЕКСІЙ ЄРМОЛАЙОВИЧ, 1886 р.н., с.Утешкове Калузької губернії (Росія), росіянин, письменний, проживав у м.Кіровограді без певних занять. Кілька разів був засуджений за хуліганські вчинки. Вчергове заарештований 10.10.1939 управлінням НКВС Кіровоградської області (“висловлює серед населення терористичні й диверсійні настрої: “...тут багато народу і літаків, але п’ять осіб запросто можуть пустити цей аеродром на небеса...”, “...євреї уже починають втікати, бо для них шибениці приготовлені...”, “...Німеччина підпустить війська Червоної армії до Варшави, там їх розіб’ють і підуть на Україну, а тут народ невдоволений радянською владою і прийде їй крах...”, висловлював погрози на адресу Сталіна і керівників радянського уряду”). Засуджений 31.01.1940 Кіровоградським облсудом до примусового лікування в Херсонській психіатричній лікарні. Кіровоградським обласним судом 14.02.1940 змінено щодо Матюшенка запобіжний захід: з-під варти звільнений, переданий в розпорядження облздороввідділу для спрямування у психіатричну лікарню. Реабілітований 19.08.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 964)

МАХНО ОЛЕКСАНДРА ФЕДОРІВНА, 1903 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 10.08.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у тому, що в роки німецької окупації вела антирадянську агітацію). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 2.10.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2312)

МАЦІЄВИЧ ПАРХОМ МАТВІЙОВИЧ, 1891 р.н., м.Кіровоград, росіянин, письменний, проживав у м.Бобринець, директор електростанції. Заарештований 6.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС (завербований польською розвідкою для шпигунської діяльності). Засуджений 17.11.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 20.01.1938. Реабілітований 15.12.1956 Верховним судом СРСР. (П – 3329)

МАЦУГЕЙ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ, 1888 р.н., м.Одеса, росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, касир спиртзаводу. Заарештований 31.10.1937 Кіровським МВ НКВС (“член шпигунсько-диверсійної організації” – *див. Андрій Бзорик*). Засуджений 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 22.11.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4073)

МАЦУКЕВИЧ КОСТЯНТИН ІВАНОВИЧ, 1869 р.н., м.Слонім Гродненської області (Білорусь), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, пенсіонер. Заарештований 28.11.1937 Кіровським МВ НКВС (шпигунство на користь Японії, контрреволюційна агітація). Засуджений (*дата відсутня*) НКВС СРСР по II категорії (*так у справі*). Реабілітований 12.02.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11402)

МАШКІВСЬКИЙ ГЕОРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1880 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта початкова, проживав у с.Ніжиловичі Макарівського району Київської області, слюсар. Заарештований 7.10.1920 черговим комендантом особливого відділу 12-ої армії (“у 1914 році мобілізований на германський, а потім на румунський фронт; після демобілізації жив у Бесарабії, згодом лікувався в госпіталі Одеси, після виздоровлення їхав у Київ і на станції Помічна потрапив у полон до Махна й разом з іншими полоненими переданий петлюрівцям, далі лікувався на ст.Жмеринка і став працювати санітаром лазарету; за денікінської влади працював у лазареті, а при радянській переведений у евакопункт ст.Козятин, де прослужив до приходу поляків, евакопункт розформували і він виїхав у Ніжиловичі до свого товариша Кузьми Захарчука, де зайнявся слюсарними роботами; 7 жовтня 1920 року їхав у Київ купити соляної кислоти в обмін на борошно, на ст.Бородянка затриманий, оскільки на посвідченні бракувало печаті і

“являющегося крайне подозрительным ввиду его же показаний”). Засуджений 2.12.1920 особливим відділом при Реввійськраді 12-ої армії до ув’язнення у концтаборі до кінця громадянської війни. Реабілітований 2.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14206)

МЕДВЕДЄВ МИКОЛА БОРИСОВИЧ, 1914 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта неповна середня, червоноармієць 218-ої стрілецької дивізії. Заарештований 30.08.1941 особливим відділом НКВС 218-ої стрілецької дивізії (“28 серпня самовільно виїхав у м.Павлоград, через чотири години вернувся п’яним, на території штабу дивізії чотири рази стріляв із пістолета, нецензурно лаявся на адресу командного складу Червоної армії, із злобою кидав фрази: “понадягали шпали”, “золото на рукавах носите”, “кров ссете”, “я хочу кращого життя і скоро доб’юсь цього”, а при доставці в штаб дивізії вдарив коменданта штабу Мусієнка кулаком у живіт, висловлюючи при цьому контрреволюційну агітацію на підрив радянської влади”). Засуджений 5.09.1941 військовим трибуналом 218-ої стрілецької дивізії до розстрілу, вирок виконано 25.09.1941. Реабілітований 9.04.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 11292)

МЕДВЕДЄВ ФЕДІР ЛЬВОВИЧ, 1894 р.н., м.Миколаїв, українець, освіта середня спеціальна (Зінов’євський будівельний технікум), кандидат у члени ВКП(б) у 1920-21 роках, проживав у м.Кіровограді, технік “Райколгоспспілки”. У листопаді 1921 року, “здійснюючи продрозверстку у Єлисаветградському повіті, за крадіжку мішка з борошном” був засуджений військовим трибуналом до 7 років ув’язнення в бупрі – звільнений у грудні 1924-го. Вдруге заарештований 17.02.1931 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (“у серпні 1930 року завербований агрономом Дмитром Пташком в українську контрреволюційну організацію, яка діяла на території Зінов’євського округу, ставила мету повалити радвладу шляхом збройного повстання, сам завербував Андрія Сидоренка, провадив шкідницьку діяльність у будівництві, вів антирадянську агітацію”). Засуджений 6.09.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11075)

МЕДВЕДЄВА ЯВДОКІЯ ЯВТУХІВНА, 1908 р.н., м.Кіровоград, українка, письменна, робітниця трамвайного парку. Заарештована 2.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна робота). Засуджена 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 23.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3924)

МЕДВЕДИК ЯКІВ ГРИГОРОВИЧ, 1903 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, завідувач постачзбуту панчішної фабрики. Заарештований 4.01.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“член сіоністської організації, яка проводила контрреволюційну діяльність, спрямовану проти заходів радвлади: агітація, шкідництво, шпигунство” – *див. Соломон Медовий*). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.07.1938. Реабілітований 24.04.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4848)

МЕДИНСЬКИЙ ГНАТ ГНАТОВИЧ, 1894 р.н., м.Ольгопіль (нині село Чечельницького району) Вінницької області, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1930-32 роках, проживав у м.Кіровограді, формувальник заводу “Червона зірка”. Заарештований 13.04.1935 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювався як член троцькістської організації – *див. Григорій Гавриленко*). Кіровським МВ НКВС 5.05.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи майстром заводу “Червона зірка”, заарештований 23.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член контрреволюційної організації”). Засуджений 8.12.1937 Верховним судом СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Помер 23.08.1943 за місцем відбування покарання. Реабілітований 24.12.1957 Верховним судом СРСР. (П – 10558, 3993)

МЕДОВИЙ СЕМЕН ЙОСИПОВИЧ, 1904 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта середня (особливий курс військово-політичної академії ім.Толмачова), член ВКП(б) з 1926 року, проживав у м.Мала Сазанка Амурської області (Росія), військовослужбовець на флоті з 1922 року, батальйонний комісар Амурської військової флотилії. Заарештований 1.08.1937 особливим відділом УДБ НКВС Амурської військової флотилії (“учасник антирадянської військово-фашистської змови: вів підготовку знищення бойових кораблів шляхом проведення диверсійних актів”; “у 1940-41 роках по справі колишнього позаштатного співробітника особливого відділу флотилії Григор’єва встановлено, що в результаті його провокаційної діяльності і злочинних методів ведення слідства були штучно створені справи на 12 осіб флотилії”). Засуджений 25.03.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 25.03.1938. Реабілітований 6.02.1957 Верховним судом СРСР. (П – 7541)

МЕДОВИЙ СОЛОМОН СОЛОМОНОВИЧ, 1904 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, техноручок артілі інвалідів "Червоний прапор". Заарештований 8.01.1938 Кіровським МВ НКВС ("член сіоністської організації, створеної Зейликом Сафро – у січні 1938 року розстріляний, – яка проводила контрреволюційну діяльність, спрямовану проти заходів радвлади: агітація, шкідництво, шпигунство"; "За матеріалами Центрального держархіву Жовтневої революції у Харкові Медовий – член Єлисаветградської буржуазно-націоналістичної організації "СС" і "ЄС" в 1918 році; за архівними матеріалами УКДБ Кіровоградської області членами сіоністської організації з 1924 до 1934 року проходять С.Медовий, А.Торчинський, Д.Верховський, Г.Бродянський, Л.Касанов і Л.Берман" – по справі засуджені 18 осіб – *див. Кіровоград, Бобринецький, Добровеличківський, Маловисківський, Новгородківський і Олександрівський райони* – усі розстріляні). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.07.1938. Реабілітований 24.04.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4848)

МЕЄРЗОН ДАВИД ГРИГОРОВИЧ, 1893 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта вища медична, завідувач відділення вендиспансера. Заарештований 8.04.1938 Кіровським МВ НКВС ("член сіоністської організації, яка проводила контрреволюційну діяльність, спрямовану проти заходів радвлади: агітація, шкідництво, шпигунство" – *див. Соломон Медовий*). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.07.1938. Реабілітований 24.04.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4848)

МЕЛЬНИК ФЕДІР ЮХИМОВИЧ, 1892 р.н., с.Масляниківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, письменний, член колгоспу ім.Кірова. У 1932 році був засуджений за шкідницьку діяльність, у 1937-ому за те, що плутав облік трудоднів колгоспникам, був засуджений до 3 років неволі. Втретє заарештований 17.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("контрреволюційна діяльність, спрямована на розвал колгоспу"). Кіровською міськпрокуратурою 26.08.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2290)

МЕЛЬНИКОВ ДЕМ'ЯН ІВАНОВИЧ, 1876 р.н., с.Бараннє-Улашанівка Славутського району Хмельницької області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, робітник заводу "Червона зірка". Заарештований 28.05.1937 Кіровським МВ НКВС ("вербував людей для нелегального переходу кордону у Польщу через рідного брата Петра, який проживав поблизу кордону"). Засуджений 11.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.08.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9051)

МЕЛЬНИКОВ ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1885 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, колишній член партії меншовиків, ливарник заводу "Червона зірка". Заарештований 14.12.1937 Кіровським МВ НКВС (шкідництво, антирадянська діяльність). Кіровоградською прокуратурою 13.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2190)

МЕЛЬНИКОВА СТЕФАНІЯ ГНАТІВНА, 1897 р.н., м.Полоцьк (Білорусія), полька, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, експедитор складального цеху заводу "Червона зірка". У 1935 році арештовувалась органами НКВС "за контрреволюційну діяльність на користь Польщі", під вартою перебувала 1 місяць. Вдруге заарештована 3.06.1937 Кіровським МВ НКВС ("контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство" – *див. Мар'ян Савицький, Кіровоград*). Засуджена 13.09.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.09.1937. Реабілітована 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

МЕЛЬНИЧУК ЛЕОНТІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1882 р.н., с.Дердло Селецького повіту (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу "Червона зірка". Заарештований 27.11.1937 Кіровським МВ НКВС (зв'язок з Польщею, контрреволюційна націоналістична пропаганда). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11422)

МЕЛЬТЄВ СТЕПАН ЯКОВИЧ, 1880 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта початкова, службовець. Заарештований 15.08.1920 Єлисаветградським оперативно-секретним відділенням Миколаївської губЧК ("колишній офіцер царської армії, служив у денікінській кримінальній варті"). Засуджений 7.09.1920 помічником уповноваженого з контрреволюційних злочинів Єлисаветградського повіту до ув'язнення у концентраційний табір до закінчення громадянської війни. Реабілітований 17.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14218)

МЕРЖИЄВСЬКИЙ ЛЕОНІД КОСТЯНТИНОВИЧ, 1908 р.н., м.Кричів Могилівської області (Білорусія), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, рахівник заводу "Червоний Профінтерн". Заарештований 22.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (ворожі антирадянські настрої). Засуджений 7.12.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 31.03.1965 Верховним судом УРСР. (П – 7932)

МЕРКЛІНГЕР ОТІЛІЯ ЙОСИПІВНА, 1899 р.н., с.Кирнички Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німкеня, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, секретар-друкарка Кіровської бази "Облрадгоспцукросекції". Заарештована 7.02.1938 Кіровським МВ НКВС (підозрювалась як член німецько-націоналістичної контрреволюційної організації). Кіровським МВ НКВС 14.05.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 3238)

МЕТТ ЮХИМ ГРИГОРОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта середня технічна, член ВКП(б) до 22.08.1936, проживав у м.Помічна Добровеличківського району, помічник машиніста депо залізничної станції. Заарештований 11.09.1936 шляхово-транспортним відділом управління Держбезпеки НКВС ст.Помічна (контрреволюційна троцькістська агітація). Засуджений 28.11.1936 лінійним судом Одеської залізниці до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13386)

МЕХАНІК ЛАЗАР ГРИГОРОВИЧ, 1898 р.н., с.Старотин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, заступник директора заводу "Червоний Профінтерн". Заарештований 22.03.1934 Зінов'євським міськвідділом НКВС (недоброякісний ремонт тракторних моторів – *див. Володимир Гуляницький*). Засуджений 3.04.1934 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Верховним судом УРСР 24.04.1934 міру покарання зменшено до 1 року примусової праці, з-під варти звільнений. Посадові (а не політичні) злочини реабілітації не підлягають. (П – 3397)

МИРЗА МИНА ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1882 р.н., с.Бірносове Фрунзівського району Одеської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, сторож "Облспоживспілки". Заарештований 16.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювався у співробітництві з німецькою окупаційною владою в роки війни). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 6.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2303)

МИРОНЕНКО АНТОН СЕРГІЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Орлянське Василівського району Запорізької області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, електрозварювальник заводу "Червона зірка". Заарештований 22.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("систематично вів контрреволюційну агітацію серед робітників заводу, розпалював національну ворожнечу, зводив наклепи на керівників партії та уряду, зокрема на Мікояна, Калініна та інших, всіх комуністів, виступав проти колгоспного ладу, підписки на державну позику: "Уряд випустив позику тому, що їм не вистачає грошей для розкішного життя, владу захопили жиди: подивіться на їхніх дружин, як вони одягаються; на нас накинули ярмо, закабалили на виробництві, держава приймає у колгоспників хліб по 80 копійок за пуд, а продає їм по 2 рублі 70 копійок за кілограм і т.п."). Засуджений 8.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 28.06.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12502)

МИХАЙЛОВ ПИЛИП ЯКОВИЧ, 1890 р.н., с.Антики Глухівського (нині Путивльського) району Сумської області, росіянин, освіта початкова, член КП(б)У, проживав у м.Кіровограді, бригадир арматурного цеху заводу "Червоний Профінтерн". Заарештований 27.01.1935 Кіровським міськвідділом НКВС (член контрреволюційної троцькістської підпільної організації). Кіровською міськпрокуратурою 15.05.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи робітником заводу "Червона зірка", заарештований 21.08.1936 Кіровським МВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 13.05.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 9.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 2878, 5066)

МИХАЙЛЮК ЄВГЕНІЯ СЕМЕНІВНА, 1912 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, учениця медучилища. Заарештована 1.01.1935 Кіровським міськвідділом НКВС ("за недонесення про контрреволюційну діяльність іншої особи"). Засуджена 9.06.1935 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 14.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6633)

МИХАЙЛЮТА МАРКО ЗАХАРОВИЧ, 1906 р.н., с.Новоселиця Чигиринського району Черкаської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, лісопильщик заводу "Червона зірка". Заарештований 4.09.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Особливим відділом Зінов'євського МВ ДПУ 18.11.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований 9.02.1955 УКДБ Кіровоградської області. (П – 2106)

МИЦ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1882 р.н., с.Франтівка Липовецького повіту (нині Оратівського району) Вінницької області, українець, письменний, член ВКП(б) до 1929 року, проживав у м.Кіровограді, машиніст паровозного депо ст.Знам'янка. Заарештований 8.09.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Знам'янка Одеської залізниці (антирадянська агітація: "вихваляв умови і рівень життя за царизму, виступав проти стахоновського руху та інших заходів партії й уряду"; брати Микола й Леонід в роки громадянської війни служили у денікінській армії, емігрували на Захід). Прокуратурою Одеської залізниці 2.02.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6640)

МИШАК ПОЛІКАРП ПЕТРОВИЧ, 1899 р.н., с.Сущани Кагарлицького району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, листоноша відділення зв'язку. Заарештований 16.04.1941 УНКВС Кіровоградської області ("належав до гурту сектантів, які збирались регулярно протягом кількох років, вели агітацію за повалення радянської влади й реставрацію капіталізму, вихваляли німецький фашизм, поширювали контрреволюційну літературу, зводили наклепи на Червону армію, пропагували серед робітників не брати в руки зброю при мобілізації"). Засуджений 10.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, вирок виконано 13.07.1941. Реабілітований 13.04.1989 Верховним судом УРСР. (П – 9799)

МИШАКОВ МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ, 1903 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня, кандидат у члени ВКП(б), плановик заводу "Червона зірка". Заарештований 17.08.1936 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 17.02.1937 Одеським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 13.03.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13107)

МІЛАШ СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1889 р.н., м.Бендери (Молдова), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. У 1936 році був засуджений за нелегальне вичинення шкіри. Вдруге заарештований 11.10.1937 Кіровським МВ НКВС ("у 1920 році не витримав знущань румунської влади і, будучи засудженим до розстрілу, втік із жінкою у Радянський Союз: явився в Тираспольську ЧК з каяттям, де його й узяли працювати, але лиш на півроку, бо неписьменний; у Молдові проживав до 1924 року, тоді переїхав у Новомиргород, Панчеве, з 1931-го – у Кіровограді; шпигунство на користь Румунії, наміри здійснити втечу на румунську територію"). Засуджений 29.10.1939 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10210)

МІЛЛЕР ВІКТОР БОГДАНОВИЧ, 1913 р.н., м.Мінеральні Води Ставропольського краю (Росія), німець, освіта вища, член ВЛКСМ, проживав у м.Кіровограді, робітник тресту зернових і тваринницьких радгоспів. Заарештований 28.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювався у контрреволюційній діяльності). Управлінням НКВС Красноярського краю 3.12.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4857)

МІЛЮШКО ФЕДІР СВИРИДОВИЧ, 1914 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, червоноармієць 24-ої мотострілецької бригади. Заарештований 11.06.1942 особливим відділом НКВС 24-го танкового корпусу (антирадянська діяльність: "агітацією підривав оборонну могутність СРСР, вихваляв фашистську Німеччину"). Засуджений 22.06.1942 військовим трибуналом 24-ої мотострілецької бригади 57-ї армії до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 28.12.1989 трибуналом Київського військового округу. (П – 10378)

МІНІН ІВАН ЙОСИПОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, старший бухгалтер ливарного цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 16.02.1938 управлінням НКВС Кіровоградської області ("контрреволюційна меншовицька діяльність: до партії не належав, але з 1917 року відвідував збори робітників столярного цеху, яким керували меншовики"). Кіровською прокуратурою 13.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2192)

МІНЯЛГО КАТЕРИНА ФЛОРІВНА, 1896 р.н., м.Ковно (нині Каунас, Литва), литовка, освіта 4 класи, проживала у м.Кіровограді, кравчиня. Заарештована 3.06.1937 Кіровським МВ НКВС

(“контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство” – *див. Мар’ян Савицький, Кіровоград*). Засуджена 13.09.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.09.1937. Реабілітована 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

МІСКЕВИЧ ГАННА ПАВЛІВНА, 1916 р.н., м.Конотоп Сумської області, єврейка, освіта початкова, проживала у м.Києві, офіціантка ресторану залізничної станції. Заарештована 30.08.1936 за пропаганду троцькістських лозунгів, лінійним судом Київської залізниці засуджена до 2 років ув’язнення у виправно-трудових таборах, покарання відбувала в Кіровській тюрмі. Вдруге засуджена 27.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах у Архангельській області (наклепи на керівників партії та уряду, терористичні висловлювання проти Єжова). Втретє за спробу втечі із ув’язнення засуджена додатково до 3 років неволі. Четвертий вирок суду – 10 років неволі (заявила, що “в таборах запроваджено гітлерівське обслуговування”). Реабілітована 22.09.1962 Кіровоградським облсудом. Брата Григорія, інженера за фахом, за участь у троцькістській організації засуджено 1926 року у м.Києві до розстрілу, який замінили 10-ма роками каторги, звідки він втік, перебуває невідомо де. (П – 5823)

МІТЕЛЬМАН АРОН ДАВИДОВИЧ, 1869 р.н., м.Лисянка Київської (нині Черкаської) області, єврей, освіта початкова, проживав у м.Зінов’євськ (нині Кіровоград), кустар. Заарештований 29.12.1930 Зінов’євським МВ ДПУ (“підозрювався у спекуляції: скуповував золоту валюту і долари, мав зв’язки з чорною біржею”). Зінов’євським міськвідділом ДПУ 12.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8255)

МІХЕЛЬСОН ІНОКЕНТІЙ ПЕТРОВИЧ, 1890 р.н., м.Владивосток (Росія), росіянин, освіта вища (училище прапорщиків – 1916; сільськогосподарська академія), проживав у м.Кіровограді, зоотехнік райземвідділу. Заарештований 17.07.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“син дворянина, офіцера морфлоту; з 1916 по 1918 роки служив прапорщиком у царській армії, у 1919-21-ому в стрілецькому полку Червоної армії; серед співробітників будинку колективіста систематично провадив антирадянську агітацію, вихваляючи колишній царський лад, доводив, що за радвлади народу гірше живеться; підносив ворогів народу Каменєва, Зінов’єва і Троцького, яких, мовляв, дарма розстріляли, оскільки вони ще могли б багато принести користі для народу”). Помер 12.11.1941 в Усть-Кам’яногірській тюрмі, управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 12.11.1941 справу припинено. Реабілітований 24.09.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3131)

МЛАДЗОНОВСЬКА ОЛЕКСАНДРА ІВАНІВНА, 1890 р.н., м.Одеса, українка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 29.07.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювалась у антирадянській агітації). Кіровським МВ НКВС 20.08.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. Чоловік, Георгій Георгійович, репресований у грудні 1937 року в Києві. (П – 1047)

МОГИЛКА ПАНТЕЛЕЙМОН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1900 р.н., м.Мелітополь Запорізької області, українець, освіта незакінчена вища (університет ім.Фрунзе у м.Сімферополі, 1924), проживав у м.Кіровограді, технік-калькулятор і економіст-плановик заводу “Червона зірка”, інвалід II групи. Заарештований 6.03.1945 УНКДБ Кіровоградської області (“в роки німецької окупації позаштатно працював у газеті “Український голос”, публікуючи здебільшого у 1941 році вірші антирадянського, націоналістичного змісту під псевдонімом Помагайба”). Засуджений 11.04.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 31.08.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13571)

МОГУНОВ ЮХИМ МОЙСЕЙОВИЧ, 1903 р.н., м.Одеса, єврей, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, голова Кіровської міськради Тсоавіахіму. Заарештований 1.08.1937 Кіровським МВ НКВС (шкідництво, зривав бойову підготовку підрозділів). Засуджений 4.12.1937 трійкою НКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Прокуратурою УРСР 31.01.1939 вирок відмінений, з-під варти звільнений. (П – 1934)

МОДРЖЕВСЬКИЙ (МАРЖИЄВСЬКИЙ, МОРДЖЕВСЬКИЙ, МАРЖАНОВСЬКИЙ, МОДЖЕВСЬКИЙ) ВЛАДИСЛАВ СТАНІСЛАВОВИЧ, 1880 р.н., м.Ловіч (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, старший рахівник механічного цеху заводу “Червона зірка”.

Заарештований 24.08.1937 Кіровським МВ НКВС (антирадянська діяльність: "колишній директор заводу Бірюков на допиті у справі троцькістської диверсійно-шкідницької організації 19.08.1937 засвідчив, що до диверсійної діяльності залучав токаря механічного цеху Морджиєвського, не вказавши імені й по-батькові; 24.08.1937 Кіровським міськвідділом замість токаря Морджиєвського був заарештований рахівник заводу Модржевський Владислав Станіславович, ніхто його не допитував, а 13.12.1937 направили в м.Одесу для притягнення до відповідальності"). Управлінням НКВС Одеської області 13.01.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6634)

МОЙСЕЄВ АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1897 р.н., с.Городище Білоцерківського району Київської області, росіянин, освіта середня (3 класи духовної семінарії), проживав у м.Кіровограді, сторож панчішної фабрики. Заарештований 23.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався у антирадянській агітації). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 13.12.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2672)

МОЙСЕЄВ ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ, 1899 р.н., м.Тирасполь (Молдова), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, маляр заводу "Червона зірка". Заарештований 25.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("служив дияконом у церквах Одеси, Тирасполя й Кірового, зокрема у грецькій церкві під керівництвом ворога народу архієрея Кирила Квашенка до березня 1936 року: разом з ним відвідував квартири робітників на окраїнах міста, вів контрреволюційну агітацію, спрямовану проти існуючого ладу, викривляв суть сталінської Конституції, положення про вибори у Верховну раду"). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9871)

МОЙСЕЄНКО РАЇСА МИХАЙЛІВНА (МОСЕШНИК РОЗА МОЙСЕЇВНА), 1924 р.н., с.Пузирки Славутського району Кам'янець-Подільської (нині Хмельницької) області, єврейка, освіта незакінчена вища педагогічна, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 25.01.1944 УНКДБ Кіровоградської області (співробітництво з німецькими окупантами: "у 1943 року змінила власне прізвище, у червні 1943-го познайомилась із шефом німецької розвідгрупи Костянтином Глазичевим, "Харківським", і була завербована ним як таємний агент німецької розвідки, практичну діяльність заперечувала"). Засуджена 8.07.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12398)

МОЙЧЕНКО ДМИТРО ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1893 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, проживав у с.Бокове Долинського району, хлібороб. Заарештований 20.12.1930 Дніпропетровським оперсектором ДПУ ("в селі Боковому створені підпільні повстанські організації "Сини України" і "Могила", до яких входили куркулі з восьми населених пунктів Долинського району і які ставили своєю метою організацію збройних банд для боротьби з Радянською владою і підготовку масового селянського повстання" – із судового звинувачення – *по справі проходить 26 осіб: див. Долинський, Олександрійський, Петрівський райони і Некіровоградщина, відповідно книги друга, четверта і шоста*).). Засуджений 15.09.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 27.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10238)

МОЛОЦЬКА МАРІЯ МИХАЙЛІВНА, 1896 р.н., х.Солдатський Царедарівського району Одеської (нині Доманівського Миколаївської) області, українка, освіта 2 класи, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 12.12.1945 УНКВС Кіровоградської області ("у період німецької окупації видавала себе за фольксдойч і отримувала пайку; зводила наклепи на вождя компартії і Червону армію; вважала німецьку армію культурною, вихваляла її армію і техніку"). Засуджена 4.05.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 7.03.1947 вирок зменшено до 3 років ув'язнення без позбавленням громадянських прав, за амністією з-під варти звільнена. Реабілітована 19.12.1991 прокурором управління Прокуратури СРСР. Чоловік Альберт, англієць, репресований, "місце перебування невідоме". (П – 13317)

МОЛОЦЬКИЙ АЛЬБЕРТ ТИМОФІЙОВИЧ, 1893 р.н., м.Лондон (Англія), англієць, освіта початкова, член ВКП(б) у 1926-35 роках (виключений за виправлення в особовій картці), у 1903 році з родиною прибув у с.Лиса Гора Первомайського району Миколаївської області (батько служив капітаном далекого плавання), проживав у м.Кіровограді, слюсар-інструментальник заводу "Червона зірка". У 1935

році за підробку документів був засуджений до 3 років неволі, відсидів півроку. Вдруге заарештований 23.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“агент англійської розвідки з 1919 року, створював шпигунську мережу в СРСР, завербував 3 осіб”). Засуджений 13.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 30.10.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою (П – 8641)

МОМОТ ВСЕВОЛОД ЯКОВИЧ, 1896 р.н., м.Умань Черкаської області, молдаванин, освіта середня, член ВКП(б) у 1926-38 роках, проживав на ст.Кірово-Українське, завідувач парткабінету при політвідділі ст.Помічна. Заарештований 5.07.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Помічна (контрреволюційна агітація). ШТВ НКВС залізничної станції Помічна 8.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6767)

МОМОТ ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Орли Лисянського району Київської (нині Черкаської) області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер нафтобази. Заарештований 9.03.1944 УНКВС Кіровоградської області (“в роки німецької окупації працював директором нафтобази, вів антирадянську агітацію”). Засуджений 9.06.1944 Кіровоградським облсудом до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 24.04.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11754)

МОРАВСЬКА ЯНІНА ЙОСИПІВНА, 1896 р.н., м.Одеса, полька, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 7.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“вихваляла дореволюційний лад, провадила націоналістичну агітацію”). Засуджена 5.05.1939 Кіровоградським облсудом до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітована 11.08.1993 Генеральною прокуратурою УРСР. (П – 694)

МОРКОВСЬКИЙ ІВАН ПАВЛОВИЧ, 1918 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, завідувач складу 620-го стрілецького полку 164-ї стрілецької дивізії, сержант. Заарештований 16.07.1941 3-м відділом Київського військового округу (“в Червоній армії з 1939 року: звільняв Західну Білорусію; у війні з білофінами за самовільне відлучення з частини військовим трибуналом 17-го стрілецького корпусу був засуджений до 8-місячного ув’язнення у дисциплінарному батальйоні – 12 березня 1941 року направлений у Олевський Житомирської області дисбат, де працював на будівництві фортифікаційних споруд: висловлював терористичні настрої стосовно командира взводу молодшого лейтенанта Мельникова та інших командирів”; із свідчень Морковського на допиті: “Молодший лейтенант Мельников крив солдат матюками, бив їх, здебільшого ночами, називав бійців сволотою, погрожував зброєю, годував солдат як правило лежачи, бійці в нього були постійно голодні; у Білоковичах він чотирма пострілами убив солдата за те, що той хотів від нього сховатись; 3-го липня на привалі я почув, як Мельников лаяв дисбатівця Іванова за пиятику, і коли той заперечив, то командир вигукнув: “Мовчи, сволото, бо застрелю!”, я й не витримав знущання: “Правильно, стріляй його, заколи його штиком!”). Трибуналом Київського військового округу 17.07.1941 виправданий. Військовою колегією Верховного суду СРСР 5.08.1941 виправдальний присуд скасовано, справу направлено на нове розслідування. Даних про таке розслідування у справі немає. (П – 3550)

МОРОЗ ВІКТОР МИКОЛАЙОВИЧ, 1925 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, без певних занять. Заарештований 20.01.1944 відділом боротьби з розкраданням соціалістичної власності управління НКВС Кіровоградської області (“під час німецької окупації у 1942-43 роках служив у поліції”). Управлінням НКВС Кіровоградської області 29.01.1944 справу припинено, направлений у районний військовий комісаріат для зарахування до лав Червоної армії. (П – 1307)

МОРОЗОВА АНАСТАСІЯ ДМИТРІВНА, 1918 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня спеціальна (технікум сільгоспмашинобудування, 1939), член ВЛКСМ з 1939 року, без певних занять. Заарештована 22.01.1944 управлінням контррозвідки “Смерш” 2-го Українського фронту (“з вересня 1942 по 7 січня 1944 року працювала диктором німецької радіостанції – передавала антирадянські й профашистські статті та відозви до населення”, “з 10 серпня 1943 року належала до підпільно-диверсійного партизанського загону ім.Ворошилова – за свідченням командира з’єднання цієї організації Громова; надавала допомогу партизанам медикаментами, переховувала на своїй квартирі чотирьох військовополонених, згодом переправлених у партизанський загін”). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 29.03.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 1967)

МОРСЬКИЙ–ДЕРЖАВЕЦЬ ХОМА МАТВІЙОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта середня (закінчив гімназію в Одесі, 1919, згодом декілька військових шкіл), член ВКП(б) у 1919-36 роках

(виключений за розвал авіаційної роботи Тсоавіахіму), проживав у м.Москві, інспектор управління авіації в Центральній раді Тсоавіахіму. Заарештований 17.07.1937 управлінням Держбезпеки НКВС Ленінградської області (учасник антирадянської фашистської військової змови, шкідництво). Засуджений 2.12.1937 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 2.12.1937. Реабілітований 15.12.1956 Верховним судом СРСР. Репресовані родичі: мати дружини Бальц Ольга Олексіївна і сестра дружини Бальц Валентина Федорівна у 1935 році вислані в Тургайський край, Казахстан; чоловік сестри Тетяни Федорівни Богданович у 1930 році "за контрреволюційну діяльність" розстріляний. (П – 8029)

МОСТОВИК ГЕОРГІЙ ЮХИМОВИЧ, 1905 р.н., м.Рені Одеської області, українець, освіта незакінчена вища (студент 1-го курсу вечірнього робітничого університету), проживав у м.Кіровограді, рахівник складу "Союзтрансу". Заарештований 4.07.1932 Зінов'євським МВ ДПУ (член організованої групи, що займалася розкраданням продтоварів – *див. Василь Чернявський*). Засуджений 21.09.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11596)

МОЧАЛЮК ГРИГОРІЙ ДЕНИСОВИЧ, 1910 р.н., с.Логовці Томашувського повіту Люблінського воєводства (Польща), українець, освіта 5 класів, член партії польських соціалістів з 1932 року, проживав у м.Кіровограді, учень технікуму механізації сільського господарства. Заарештований 1.02.1940 управлінням НКВС Кіровоградської області ("у 1914-15 роках під час наступу німецьких військ наша родина виїхала в Уфимську губернію, Росія, у 1921-22 роках повернулась у Польщу, де я кілька років наймався у крупні селянські господарства, згодом працював теслею; у вересні 1939 року під час бою між німецькими й польськими військами я серед багатьох біженців разом із своєю родиною втік у Західну Україну, в місто Ковель, а згодом ешелоном переїхав у Кіровоград" – із свідчень Мочалюка; із звинувального висновку: "провадив антирадянську підривну діяльність в технікумі, про що свідчить і сам ув'язнений: я розповідав про те, що в Польщі життя краще, ніж в СРСР, там було багато товарів і дешевші, ніж тут, а ще про те, що я поїду назад у Західну Україну; 29.01.1940 я кинув самовільно роботу і 1 липня збирався виїжджати в Ковель"). Засуджений 6.09.1940 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. У 1970 році проживав у м.Киселевську Кемеровської області (Росія). Реабілітований 29.04.1970 Верховним судом СРСР. (П – 2036)

МУРАВСЬКА САРА МОЙСЕЇВНА, 1908 р.н., м.Кіровоград, єврейка, освіта середня, учениця. Заарештована 1.11.1926 Зінов'євським окружним ДПУ ("Муравську, Хромченко і Шапіро, які є керівниками антирадянських організацій ЄВОСМ, "Єдиної всеросійської організіції сіоністської молоді", і "Гашомер-Гацойр", і які виявляють активну антирадянську діяльність, визнати соціально небезпечним елементом", "Муравська водночас була начальником районного штабу контрреволюційної скаутської організації "Гашомер-Гацойр"). Засуджена 14.01.1927 особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР до 3 років заслання в Казахстан. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 18.01.1929 ухвалено: в разі отримання Муравською закордонного паспорта заслання у Казахстан замінити на виїзд у Палестину через один із південних портів СРСР. Реабілітована 8.10.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12801)

МУРАВСЬКИЙ ІЛЛЯ МОЙСЕЙОВИЧ, 1904 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, "сіоніст за політичними переконаннями", чоботар. Заарештований 2.10.1924 Зінов'євським окружним відділом ДПУ ("активний член Зінов'євської організації сіоністської молоді, мав друкарську машинку, друкував матеріали й розповсюджував"). Засуджений 20.12.1924 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання у Кіркрай, 26.03.1926 за клопотанням засудженого особлива нарада при колегії ОДПУ замінила заслання на висилку в Палестину через один із південних портів СРСР. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9965)

МУРОДЯНЦ АРАМАНС ПАНАСОВИЧ, 1923 р.н., ст.Микитівка Донецької області, вірменин, освіта 9 класів середньої школи, 2 курси балетного училища, проживав у м.Макіївка Донецької області, акордеоніст і балетмейстер. Заарештований 10.02.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 55-го окремого управління військово-польового будівництва ("у жовтні 1941 року при підході німців не з'явився у військкомат, лишився в окупованій Макіївці, працював у театрі, у 1943-44-их працював балетмейстером-акордеоністом у міському театрі м.Кіровограда; під час окупації вів щоденник, де себе називав дезертиром, німців вважав культурною нацією, засуджував радянський уряд, який допустив безладний відступ Червоної армії"). Засуджений 13.07.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 5 років ув'язнення

у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 7.06.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10079)

М'ЯГКИЙ ПЕТРО ФЕДОРОВИЧ, 1889 р.н., м.Ромни Сумської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, головний бухгалтер горілчаного заводу. Заарештований 30.07.1938 Кіровським МВ НКВС ("у 1918 році служив перекладачем у департаменті ради гетьмана Скоропадського; член націоналістичної шпигунської організації"). Засуджений 8.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 31.10.1938. Реабілітований 15.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3723)

НАВРОЦЬКИЙ СПИРИДОН МИХАЙЛОВИЧ, 1882 р.н., м.Тараща Київської області, українець, освіта вища агрономічна (слухач Тимірязевської сільгоспакадемії) і юридична, член партії есерів у 1904-10 роках, проживав у м.Кіровограді, агроном-інтенсивник Зінов'євської міськради, старший агроном радгоспу заводу "Червона зірка". Двічі заарештовувався у 1926 і 1930 роках за контрреволюційну діяльність. Втретє заарештований 10.04.1933 Одеським облвідділом ДПУ ("в добу Української Народної Республіки працював начальником Гайсинської, Кам'янець-Подільської пошти; на межі 1930-31 років ініціював створення антирадянської підпільної повстанської організації у с.Лозуватка Зінов'євського округу, в якій умовним знаком довіри був тризуб; звинувачувався також як секретний співробітник ДПУ, сексот, який не доносив органам про відомі факти контрреволюційної діяльності"). Засуджений 27.07.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11142)

НАГОРНИЙ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1923 р.н., с.Михайлівка Калачинського району Омської області (Росія), українець, освіта незакінчена вища педагогічна, проживав у м.Кіровограді, студент другого курсу літературного факультету Кіровоградського педінституту. Заарештований 7.11.1948 управлінням МДБ Кіровоградської області ("знаючи про існування антирадянської націоналістичної організації у Кіровограді, що ставила мету побудову Самостійної України, прагнучи створити матеріальну базу для організації, брав участь у розробці планів пограбування громадян, їздив на ці пограбування, але не здійснив своїх намірів з незалежних від нього причин" – 1954 року Михайло Нагорний, один із десяти звинувачуваних по цій справі осіб, написав ряд скарг, в яких він вказує, що "ніколи не був націоналістом, що свідчення про створення ним націоналістичної організації були результатом залучення його органами слідства до секретного співробітництва і що ця організація створена самими слідчими органами"). Засуджений 27.04.1949 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Управлінням КДБ Кіровоградської області 21.10.1955 справу припинено, звільнений. (П – 3318)

НАДЄЖДІНА НАДІЯ ПАВЛІВНА, 1903 р.н., м.Тирасполь (Молдова), росіянка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 20.02.1944 управлінням НКВС Кіровоградської області ("в роки німецької окупації працювала машиністкою міської земельної управи; прийняла німецьке підданство "фольксдойч"). Засуджена 20.05.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 7 років ув'язнення у Чорногірський спецтабір. Реабілітована 31.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12206)

НАДЗЯНОВ МИХАЙЛО ПАВЛОВИЧ, 1871 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, проживав у смт Новгородка, коваль власної майстерні. Заарештованим не був. Звинувачувався у тому, що у 1910 році сприяв царській поліції затримати двох революціонерів. Зінов'євським окрсудом 25.09.1927 виправданий. (П – 14140)

НАЗАРЕТОВА-ЕРН ЛЕОНТИНА ЄВГЕНІВНА, 1898 р.н., с.Малуп Ліфляндської губернії (Латвія), німкеня (батько швед, мати німкеня), освіта вища (інститут соціального виховання), проживала у м.Кіровограді, вчителька школи №11. Заарештована 2.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (член німецької націоналістичної організації "Союз громадян германської раси"). Засуджена 29.01.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітована 4.06.1960 Верховним судом СРСР. (П – 5256)

НЕВИДЮК ВОЛОДИМИР ЙОСИПОВИЧ, 1899 р.н., м.Точине (Торчин?) Волинської губернії, поляк, неписьменний, проживав у м.Кіровограді, рихтувальник заводу "Червона зірка". Заарештований 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("біженець із Польщі в роки Першої світової війни 1915 року; рядові

члени підпільної контрреволюційної націоналістичної польсько-католицької організації під керівництвом відомого діяча Польської організації військової, ПОВ, ксьондза Соколовського, 14 осіб, які вели активну націоналістичну пропаганду, вихваляючи фашистський лад у Польщі: після закриття польського костелу в Кірово 1933 року створили конспіративні квартири з радіоустановками, збирали членів організації і влаштовували колективні прослуховування з Польщі контрреволюційних промов і проповідей польських державних діячів" – із 14 заарештованих по справі 11 розстріляно, 3 засуджені до 10 років неволі). Засуджений 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 30.01.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3476)

НЕГРЕТОВ ПАВЛО ІВАНОВИЧ, 1923 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня, член ВЛКСМ, без певних занять. Заарештований 28.08.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 85-ої дивізії військ Прикордонно-внутрішньої охорони ("у липні 1941 року добровільно записався рядовим Червоної армії, у Дніпропетровську будував оборонні споруди, серед серпня під с.Чечеліївка Петрівського району потрапив у німецьке оточення, на грунті антирадянських, поразницьких переконань кинув зброю і вернувся в Кіровоград, працював на різних роботах за німецької окупації, у 1943 році – коректором газети "Кіровоградські вісті", тоді ж вступив до Національно-трудового союзу нового покоління, НТСНП, організації, яка ставила мету повалення радянської влади шляхом підготовки та проведення збройного повстання і реставрацію буржуазного ладу, підтримував зв'язки з членами НТСНП Олегом Поляковим, Клавдієм Цигановим, Володимиром Крюковим, Поповим, Євгеном Островським, Мамуковим, виготовляв і розповсюджував листівки, закликаючи до боротьби з радянською владою, надавав свою квартиру для діяльності організації, створив молодіжну групу НТСНП у Кіровограді, був її керівником; при відступі німців евакуювався на захід, репатрійований із м.Братіслави, Словаччина"; витяг із переказу Негретова програми й статуту НТСНП: "Стосовно національної політики: Росія – країна багатонаціональна, але стержнем її є російський народ як найкультурніший, політично розвинений і творець російської державності; всі інші нацменшини, за винятком поляків і фінів, – які мають залишитись самостійними, – настільки знаходяться під культурним впливом росіян і так довго прожили з ними в одній державі, що відокремлення їх зовсім не є необхідним, навпаки, лиш у складі Російської держави вони зможуть розвиватись і творити свою самобутню культуру – вони абсолютно рівноправні з російським народом; інша справа з українцями і білорусами: їх взагалі не визнають за окрему націю від росіян, лідерів їхнього сепаратистського руху вважають політичними авантюристами, які грають на руку ворожим іноземним державам"). Засуджений 14.01.1946 військовим трибуналом Південно-західного округу військ ППО до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Звільнений з табору 9.11.1955, у 1992 році проживав у м.Воркуті (Росія), помер 5.06.2004. Реабілітований 28.03.1994 військовою прокуратурою Західного регіону України. (П – 2721, 14123)

НЕДІЛЬКО ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ, 1898 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова. Заарештований 19.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("під час німецької окупації був секретарем сільуправи, вів антирадянську агітацію, мав зв'язок з німецькими каральними органами"). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 17.04.1944 справу припинено. (П – 1055)

НЕДОЛТОВСЬКИЙ ХОМА ЙОСИПОВИЧ, 1880 р.н., с.Польники Віленської губернії (Литва), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, сторож облторгу. У 1933 році був засуджений до 3 років ув'язнення "за крадіжку соціалістичної власності". Вдруге заарештований 28.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна націоналістична агітація, вихваляння буржуазної Польщі"). Засуджений 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 31.01.1958 Верховним судом СРСР. (П – 4049)

НЕДРІТ ЖАН ЯНОВИЧ, 1891 р.н., м.Рига (Латвія), латиш, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, начальник відділу постачання Тсоавіахіму міста. Заарештований 6.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("учасник латиської контрреволюційної шпигунської організації"). Засуджений 12.01.1938 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 31.01.1938. Реабілітований 29.05.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4752)

НЕЙМАН АРНОЛЬД ЕДУАРДОВИЧ, 1900 р.н., м.Гамбург (Німеччина), німець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, директор шахти тресту "Бурвугілля". Заарештований 2.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (дискредитація сталінської Конституції). Засуджений 17.12.1937 особливою нарадою

НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11455)

НЕКОРА СЕРГІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1896 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня (комерційне училище, 1913), столяр інкубаторно-механічного заводу. У 1922 році за контрреволюційну діяльність Одеським губернським судом був засуджений до розстрілу, розстріл замінений неволею 10 років з позбавленням громадянських прав на 5 років, звільнений у лютому 1926 року. Вдруге заарештований 16.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("член контрреволюційної офіцерської організації"). Особливим відділом Зінов'євського МВ ДПУ 24.07.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, 26.09.1931 Зінов'євським міськпрокурором справу припинено. Брати: Костянтин служив у денікінській армії, емігрував у Чехословаччину; Олександр служив у білій армії, корнет – у 1928 році "за контрреволюційну діяльність" засуджений до 4 років заслання; Валер'ян того ж 1928-го "за контрреволюційну діяльність" – до 3 років заслання. (П – 8308)

НЕМОЛОДИШЕВА ЛЮБОВ ВОЛЬДЕМАРІВНА, 1916 р.н., с.Сулимівка Баришівського району Київської області, росіянка, освіта неповна середня, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 15.03.1946 УНКДБ Кіровоградської області ("у жовтні 1941 року прийняла німецьке підданство фольксдойч, вивчала німецьку мову на спеціально створених для цієї мети курсах, отримувала продуктову пайку в німецькому магазині, користувалась радіоприймачем у квартирі; у січні 1944-го евакуювалась у німецький тил, у м.Криниця, Польща, була завербована таємним агентом німецьких каральних органів, отримала завдання виявляти антинімецьки налаштованих осіб і доносити про це в поліцію"). Засуджена 10.05.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 10.02.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13782)

НЕННО БОРИС МИКОЛАЙОВИЧ, 1904 р.н., смт Братське Миколаївської області, грек, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер промстрахпункту. Заарештований 15.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член грецької шпигунської організації, яка займалась антирадянською діяльністю" – *див. також Георгій Кументос*; "вів націоналістичну пропаганду, займався шпигунством, підтримував зв'язок з контрреволюційним елементом"). Засуджений 5.02.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 17.11.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 5002)

НЕННО МИКОЛА МИНОВИЧ, 1867 р.н., м.Одеса, грек, освіта середня, проживав у м.Кірове (нині Кіровоград), священик, протоієрей благочинний Кіровського району. Заарештований 13.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член угруповання релігійників, виголошував контрреволюційні проповіді: вихваляв фашистський лад, закликав віруючих на випадок війни сприяти фашистським країнам у боротьбі проти радянської влади, вчиняти терористичні акти над керівництвом партії, підтримував зв'язок із братом Михайлом, священиком в Одесі"). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 21.12.1988 Кіровоградським облсудом. Син Сергій, священик, засуджений за контрреволюційну діяльність до 5 років неволі; син Борис арештований разом із батьком у цій же справі. (П – 9878)

НЕПОМНЯЩИЙ ОЛЕКСІЙ РОМАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Кущівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, з березня 1944 року служить у Червоній армії, чоботар шевської майстерні Одеського військового округу. У 1934 році був засуджений до 1,5 року неволі ("взяв 20 літрів керосину на аеродромі без оформлення документів"). Вдруге заарештований 23.09.1944 управлінням МДБ Кіровоградської області ("в роки німецької окупації систематично вів профашистську агітацію, зводив наклепи на радянську дійсність і Червону армію, підтримував близькі стосунки з працівниками СД Фіалковським, Запорожаном і Юрченком, користувався у них авторитетом, займався пограбуванням єврейських квартир, майно яких присвоював; знущався над членом ВКП(б) Петром Володимировичем, який працював у його майстерні, видав його органам СД", "Непомнящий заперечував усі звинувачення, за винятком відвідин його майстерні Запорожаном"). Засуджений 14.11.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 15.02.1957 трибуналом Київського військового округу. Дядько Непомнящий Павло Васильович розкуркулений і висланий на 10 років у північні райони СРСР. (П – 3517)

НЕПОМНЯЩИЙ ПЕТРО ФЕДОТОВИЧ, 1903 р.н., смт Баштанка Миколаївської області, українець, освіта вища (Московська вища школа пропагандистів, 1937), член ВКП(б) з 1927 року, проживав у м.Кіровоград, завідувач відділу пропаганди і агітації Кіровського міськпарткому. Заарештований 27.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("працюючи у 1932-36 роках у Миколаєві, мав тісні стосунки із троцькісткою Боровською, нині репресованою; в Кіровому притягувався до партійної відповідальності за прикривання троцькістів; від початку 1937 року провалив агітаційно-пропагандивну роботу міськпарткому, зірвав заходи щодо створення мережі партпросвіти; знав, що Коломок є членом антирадянської організації, однак сприяв йому у провадженні ворожої діяльності всередині партії"). Управлінням НКДБ Миколаївської області 30.07.1938 справу направлено на розгляд особливої наради НКВС СРСР. Кіровським міськвідділом НКВС 27.11.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2275)

НЕТРЕБЕНКО ФЕДІР МЕФОДІЙОВИЧ, 1909 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, візник військової частини 23-ого окремого артилерійсько-зенітного дивізіону. Заарештований 16.07.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("поширював капітулянтські чутки на користь Німеччини"). Засуджений 28.07.1941 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 25.10.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13892)

НЕЧАЄВСЬКИЙ ЛЕВ ЙОСИПОВИЧ, 1902 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, член ВКП(б) у 1926-42 роках, проживав у м.Перово Московської області (Росія), до війни працював завгоспом "Мосфотопобутоб'єднання", телефоніст 5-ої стрілецької дивізії. Заарештований 14.01.1942 особливим відділом НКВС 10-ої армії ("зберігав у себе фашистські листівки"). Засуджений 17.01.1942 трибуналом 328-ої стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 23.09.1955 трибуналом Північно-Кавказького військового округу. (П – 1745)

НИЖАНКІВСЬКА ВАЛЕНТИНА ГНАТІВНА, 1920 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта незакінчена вища педагогічна, прачка аеропорту. Заарештована 28.01.1944 Кіровоградським УНКДБ (підозрювалась у тому, що в роки німецької окупації співпрацювала з таємною жандармерією СД). Кіровоградським УНКВС 17.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2503)

НИКОНОВ МИКОЛА ГЕОРГІЙОВИЧ, 1900 р.н., хут. Затонський станиці Мигулинської Донської області (Кубань, Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, технік заводу "Червона зірка". Заарештований 2.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 23.08.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3434)

НІКАНДРОВА ГАННА АНТОНІВНА, 1901 р.н., с.Кіжі Двінського повіту (Латвія), латишка, освіта початкова, член ВКП(б) у 1930-32 роках (вибула механічно), проживала у м.Кіровограді, робітниця механо-складального цеху заводу "Червона зірка". Заарештована 3.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("із Латвії у 1915 році переїхала в Санкт-Петербург, у 1917-32 роках жила в Харкові"; "дискредитовувала ВКП(б) і стахановський соціалістичний рух: доводила, що в результаті неправильної політики партії умови для роботи на виробництві створюються тільки для комуністів і саме вони стають стахановцями, отримують великі зарплати, а на безпартійних робітників ніхто не звертає уваги і вони змушені жити надголодь; стахановський рух видуманий для того, щоб експлуатувати робітників шляхом підвищення норм виробітку і зниження розцінок"). Засуджена 10.03.1939 Миколаївським судом до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Кіровоградською облпрокуратурою 25.02.1939 звільнена з-під варти під підписку про невиїзд. Реабілітована 26.10.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 842)

НІКІТІН ФАУСТ ВАСИЛЬОВИЧ, 1894 р.н., м.Вязьма Смоленської області (Росія), росіянин, письменний, проживав у м.Кіровограді, керівник військової підготовки фабрично-заводського навчання заводу "Червона зірка". Заарештований 16.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("член контрреволюційної організації, яка готувалась до збройного повстання; вів шкідницьку контрреволюційну діяльність"). Засуджений 15.06.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 7 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 8125)

НІКОЛАЄВСЬКА КЛАВДІЯ ІВАНІВНА, 1897 р.н., с.Яланець Бершадського району Вінницької області, українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 16.03.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“не повідомила про контрреволюційну діяльність чоловіка”). Засуджена 11.05.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 2 років приватного нагляду. Реабілітована 27.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1750)

НІКОЛАЄВСЬКИЙ ЮХИМ ТРОХИМОВИЧ, 1877 р.н., м.Вознесенськ Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, технік-будівельник “Військбуду” №174. Заарештований 28.08.1937 Кіровським МВ НКВС (учасник військової змови, контрреволюційна шкідницька діяльність). Засуджений 25.11.1937 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 25.11.1937. Реабілітований 19.07.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3960)

НІКУЛІН КОСТЯНТИН ІВАНОВИЧ, 1884 р.н., м.Кунгур Уральської області (нині Пермської, Росія), росіянин, освіта початкова, у 1924-29 роках член компартії Чехословаччини і член ВКП(б) до арешту, проживав у м.Кіровограді, комірник заводу “Червона зірка”. Заарештований 11.10.1937 Кіровським МВ НКВС (“перебуваючи на службі в царській армії, у 1914 році потрапив у німецький полон і проживав у м.Квітленбург до 1919-го, згодом десять років жив у Празі, в 1929-ому вернувся в СРСР, Зінов’євськ, листувався з дружиною у Чехословаччині, провадив контрреволюційну націоналістичну пропаганду: “В Радянському Союзі треба місяць працювати, щоб купити черевики, яких за гроші ніде дістати”, в момент винесення вироку троцькістській банді Тухачевського, Якіра та інших Нікулін робітникам пояснював: “Що вони нам, сірякам, пудрять мізки, коли он такі великі люди йдуть проти ВКП(б)!”). Засуджений 28.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений 11.10.1947 із Карагандинських таборів. Реабілітований 12.03.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3612)

НІЩЕНКО ЄРМОЛАЙ ПЕТРОВИЧ, 1884 р.н., м.Кіровоград, українець, неписьменний, пекар. Заарештований 2.09.1921 секретно-оперативним відділом Єлисаветградської повітової ЧК по боротьбі з контрреволюцією, посадовими злочинами і бандитизмом (“разом з іншими пекарями брав участь у єврейських погромах, які вчинили у місті 15-17 травня 1919 року григор’євські банди”). Засуджений 13.12.1921 Єлисаветградською повітовою ЧК до 3 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 17.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14215)

НОВАКОВСЬКИЙ МАР’ЯН ЯНОВИЧ, 1897 р.н., м.Доброво-Горне (Польща), поляк, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) у 1920 році, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу “Червона зірка”. Заарештований 14.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“при вивченні сталінської Конституції всі її пункти викривляв у контрреволюційному дусі; коли обговорювались матеріали 8-го надзвичайного з’їзду Рад, публічно ображав тов.Сталіна”). Засуджений 5.02.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 1.02.1958 Верховним судом СРСР. (П – 4064)

НОВИЦЬКИЙ АНДРІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Акімбет Бессарабської губернії, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, рихтувальник заводу “Червона зірка”. Заарештований 21.07.1938 Кіровським МВ НКВС (“зводив наклепи на стахановський рух та компартію”). Засуджений 9.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Кіровоградським обласним судом 13.06.1939 міру покарання зменшено до 3 років неволі з обмеженням виборчих прав на 2 роки після відбуття покарання. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11813)

НОВИЧЕНКО МЕФОДІЙ ПАНАСОВИЧ, 1880 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), росіянин, освіта початкова, чорнороб артілі “Швейпром”. У 1930 році розкуркулений і засуджений до 3 років неволі “за розбирання усуспільненого колгоспом майна”. Вдруге заарештований 8.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“у 1921 році брав участь у самосудах над бідняками, у підпалі майна комітету незаможних селян; нині поширює чутки про неминучість війни, падіння радвлади й загибель комуністів”). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 8.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4125)

НОВИЧЕНКО ОЛЕКСАНДР МАТВІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, слюсар птахокомбінату. Заарештований 9.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“у 1921 році брав участь у самосудах над бідняками, у підпалі майна комітету незаможних

селян; вів антирадянську агітацію, займався шкідництвом”). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 8.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4125)

НОВИЧЕНКО ОНИСИМ ГНАТОВИЧ, 1892 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, робітник. У 1932 році був засуджений до 5 років неволі. Вдруге заарештований 17.01.1944 Кіровоградським УНКДБ (“був старостою громадського двору у селах Лелеківка, Северинівка, за вказівкою німецьких окупантів відправив у Німеччину понад 1 тисячу центнерів збіжжя і 40 голів великої рогатої худоби”). Засуджений 30.03.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 18.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12865)

НОВИЧЕНКО ПЕТРО ЯКОВИЧ, 1910 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, вантажник. Заарештований 21.11.1932 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (підозрювався у контрреволюційній агітації). Зінов’євським МВ ДПУ 18.02.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2756)

НОВИЧЕНКО ФЕДІР МАТВІЙОВИЧ, 1892 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, столяр заводу “Червона зірка”. У 1931 році розкуркулений, двічі притягувався до відповідальності за контрреволюційну діяльність. Втретє заарештований 9.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“у 1921 році брав участь у самосудах над бідняками, у підпалі майна комітету незаможних селян; втік із заслання, вів антирадянську агітацію”). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 8.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4125)

НУДЕЛЬМАН ІЛЛЯ АРОНОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, проживав у с.Краскіно Хасанського району Приморського краю, Росія, військовослужбовець окремого артдивізіону 158-ої окремої стрілецької бригади. Заарештований 24.11.1942 особливим відділом НКВС 158-ої ОСБ (антирадянська агітація: “серед червоноармійців поширював зміст німецької контрреволюційної листівки, розповідав, що німецькі солдати до полонених ставляться добре, а з нашого боку мали місце масові зради Батьківщини як рядових, так і представників командного складу – так під час бомбування німцями Кіровограда радянська зенітна артилерія ніякого опору не чинила; переказував зміст однієї німецької кінокартини, де вихваляв умови життя в Німеччині і водночас зводив наклепи на економічні умови життя трудящих СРСР; скаржився на жителів Сталінградської області, які різко негативно були налаштовані проти евакуйованих із західних регіонів країни, не хотіли брати евакуйованих на нічліг”). Засуджений 15.01.1943 військовим трибуналом 158-ї окремої стрілецької бригади до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 22.04.1991 трибуналом Далекосхідного військового округу. (П – 12694)

НЮНЬКОВА МАРІЯ ІВАНІВНА, 1922 р.н., м.Малогагарине Бондарського району Тамбовської області, Росія, росіянка, освіта неповна середня, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 15.01.1944 УНКДБ Кіровоградської області (із свідчень Нюнькової: “Під час німецької окупації працювала вагарем залізничної станції м.Новоросійська; у березні 1943-го на літаку вся наша родина була вивезена в Крим – німці літаками евакуйовували багато цивільного населення Новоросійська, звідки ми поїхали в Кіровоград; тут я жила із слідчим німецької поліції Григорієм Івановим, який згодом евакуювався на захід із німцями”). Засуджена 17.06.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років заслання в Кустанайську область, Казахстан. Реабілітована 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9470)

ОБЛАКОВ ГЕОРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ (він же ГЕЛЬМІНІТОВ ЗІНЯТ БІТІМІРОВИЧ, він же АБЛАКОВ ЗІНЯТ ШАРИПОВИЧ), 1912 р.н., м.Омськ (Росія), татарин, освіта 6 класів, проживав у м.Кіровограді, моторист 5-го ливарного цеху заводу “Червона зірка”. У 1947 році за зберігання браунінга нарсудом Кіровського району був засуджений до 4 років неволі. Вдруге заарештований 19.01.1957 управлінням КДБ УРСР (“у грудні 1956 року під час гри в доміно у приміщенні ливарного цеху сірого чавуну в момент суперечки з Миколою Кадрецьким, коли той посміявся над ним як над невмілим гравцем, Облаков у відповідь обізвав його куркулем, той виправдався, що він не куркуль, а комуніст, тоді Облаков заявив: “З такого комуніста, як ти, я здрав би шкуру, як це зробили в Угорщині; ще прийде час, будем з

усіх комуністів знімати шкуру”). Засуджений 20.03.1957 Кіровоградським облсудом до 4 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14167)

ОВОЩНІКОВ МИКОЛА КОСТЯНТИНОВИЧ, 1914 р.н., м.Нижній Новгород (Росія), росіянин, освіта середня спеціальна (Одеський інструментальний технікум, 1940), кандидат у члени ВКП(б) у 1934-36 роках, проживав у м.Кіровограді, червоноармієць 658-го окремого батальйону зв’язку 52-го стрілецького корпусу. Заарештований 30.06.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 52-го стрілецького корпусу 1-ої гвардійської армії (“будучи помічником командира взводу роти протитанкових рушниць 244-го стрілецького полку 41-ої стрілецької дивізії в районі села Олексіївка Харківської області, у травні 1942 року потрапив у оточення, опинився в німецькому полоні; в Житомирському таборі військовополонених обер-лейтенантом німецької розвідки Берешем завербований під підписку як таємний агент німецької контррозвідки із псевдонімом “Пономарьов”; у лютому 1944 року був залишений у селі Татаринці Ярмолинецького району Проскурівської області з метою вивідати рід військ Червоної армії, її озброєння, напрям руху, за три дні мав справитись із завданням і повернутись, для зв’язку із німецькою розвідкою знав усний пароль “Берлін”; перебрався у село Буйволівці і чекав приходу Червоної армії – приставши до розвідвзводу 615 стрілецького полку 658 окремого батальйону зв’язку, приховував, що він є агентом німецької розвідки”). Засуджений 27.01.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11630)

ОГНЄВЦЕВ ВІКТОР ІВАНОВИЧ, 1868 р.н., с.Сирцеве Обоянського району Курської області (Росія), росіянин, освіта вища (Курська духовна семінарія), проживав у м.Кіровограді, священик Петропавлівської церкви. У 1930 році за проведення релігійної пропаганди засуджений до 1 року тюремного ув’язнення та 2-х років заслання, у 1934 році повернувся із заслання. Вдруге заарештований 24.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (“організація нелегальних хрещень, панихид і захоронень, антирадянська релігійна агітація”). Восени 1941 року під час етапування помер на ст.Єлець Курської області. Управлінням МДБ Кіровоградської області 26.07.1948 справу припинено. (П – 240)

ОГНЄВЦЕВА СОФІЯ ВІКТОРІВНА, 1904 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта вища, лікар 1-ої Радлікарні. Заарештована 22.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у терористичних намірах проти вождя партії). Управлінням НКДБ Східно-Казахстанської області 1.12.1941 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 3033)

ОГОЛЬ ІВАН ЛАВРОВИЧ, 1912 р.н., с.Іванівка Великоолександрівського району Херсонського округу, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вантажник залізничної станції. Заарештований 13.04.1933 транспортним відділом ОДПУ ст.Зінов’євськ (“у 1930 році без документів влаштувався на роботу вантажного двору залізничної станції, прибравши собі прізвище померлого товариша Івана Семеновича Мороза; виступав проти колективізації”). Шляхово-транспортним відділом ОДПУ Одеської залізниці 28.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Батько Лаврін Пилипович у 1929 році розкуркулений, народним судом Великоолександрівського району засуджений до 1 року ув’язнення у бупрі і 4 років заслання у Первомайський район; у 1930-ому виїхав у Зінов’євськ, в 1932-ому до Білорусії, в 1933-ому всіх українців із Білорусії вислали. (П – 6777)

ОДАХОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ, 1920 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня, без певних занять. Заарештований 7.11.1948 УМДБ Кіровоградської області (“знав про існування нелегальної націоналістичної організації під керівництвом Михайла Нагорного, який створив її під впливом викладача вищої школи Костецького; з метою зміцнити організацію матеріально, разом з іншими робив спроби пограбувань” – *див. Михайло Нагорний*).). Засуджений 27.04.1949 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 20 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. З-під варти звільнений у травні 1955 року через хворобу. Управлінням КДБ Кіровоградської області 17.10.1955 справу закрито. (П – 3318)

ОДАХОВСЬКИЙ МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ, 1886 р.н., с.Війтівці (нова назва Жданівка) Хмільницького району Вінницької області, українець, освіта початкова, кандидат у члени КП(б)У, проживав у м.Кіровограді, машиніст заводу “Червона зірка”. У 1932 році арештовувався в підозрі зловживання на заготівлі продуктів – відбув під слідством 2 місяці. Вдруге заарештований 6.03.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Помічна (“вів контрреволюційну агітацію серед залізничників, спрямовану на дискредитацію політики партії й радянського уряду, висловлював поразницькі настрої стосовно СРСР”).

Засуджений 18.12.1938 транспортним судом Одеської залізниці до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Залізничною колегією Верховного суду СРСР 11.02.1939 присуд лінійного суду скасований, прокуратурою Помічнянської залізничної дільниці 1.04.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6584)

ОЗЕРЯНСЬКА КАЛЕРІЯ ЯКІВНА, 1900 р.н., м.Одеса, єврейка, освіта незакінчена вища, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 28.05.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("недонесення на контрреволюційну діяльність чоловіка, Озерянського Анатолія Панасовича, він же Сушон Тобі Хонович, 1897 р.н., начальник Головного управління "Держтрудощадкас" Наркомфіну – репресований як "учасник контрреволюційно-змовницько-терористичної організації"). Особливою нарадою НКВС СРСР 11.10.1939 попереднє ув'язнення зараховано як термін покарання, справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 1901)

ОЗОЛЬЗАРС КАТЕРИНА ГЕОРГІЇВНА, 1886 р.н., с.Сіверсгор (Латвія), латвійка, письменна, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 7.02.1938 Кіровським УДБ НКВС (участь у контрреволюційній організації). Засуджена 20.02.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітована 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9143)

ОЗОЛЬЗАРС ТЕОДОРА ГЕОРГІЇВНА, 1880 р.н., м.Двінськ (нині Даугавпілс, Латвія), латвійка, письменна, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 7.02.1938 Кіровським УДБ НКВС (участь у контрреволюційній фашистській організації). Засуджена 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.10.1938. Реабілітована 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. *Див. також Ольга Озользарс – Кіровоградський район, книга друга.* (П – 9143)

ОЛЕЙНИКОВА ТЕТЯНА ПАВЛІВНА, 1906 р.н., м.Вознесенськ Миколаївської області, єврейка, освіта незакінчена вища (Вознесенська гімназія, 1920), проживала в м.Кіровограді, вчителька російської мови 26-ої школи. Заарештована 30.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("до 1936 року листувалась із тіткою по матері, яка жила в Америці; вела антирадянську агітацію, дискредитувала укази радянського уряду, висміювала й спотворювала керівництво партії: "Ви гляньте на цей дегенеративний лоб, на цю огидну фізіономію; з якою насолодою я б викинула цей портрет, а замість нього повісила портрет Тухачевського"; висміювала радянську культуру, кінофільми, письменників, водночас вихваляла буржуазну культуру і письменників"). Засуджена 14.03.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнена 15.05.1943 з табору у м.Мінусінську, Красноярський край, Росія – "за відсутністю складу злочину". Реабілітована 13.12.1956 Кіровоградським облсудом. З родичів репресовані чоловіки обох рідних сестер: Прізант Григорій Наумович і Осокін Василь Васильович. (П – 8276)

ОЛЕКСІЄНКО ГРИГОРІЙ ДМИТРОВИЧ, 1903 р.н., с.Сміле Золочівського району Харківської області, українець, освіта незакінчена вища, член ВКП(б) у 1925-35 роках (Київським міськкомом виключений "за використання державних засобів для допомоги контрреволюціонерам Чеховській та Лубенцю – влаштування їх на роботу в апараті Теплоелектропроекту"), проживав у м.Кіровограді з 1936 року, директор магазину "Головширпотребу". Заарештований 7.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("вів націоналістичну петлюрівську пропаганду, розкладав військовиків Червоної армії, використовував для цього зв'язки на роботі"; із свідчень Олексієнка: "З командним складом авіабригади у мене були ділові бесіди про придбання велосипедів, мотоциклів і запасних частин до них"). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9369)

ОЛЕКСІЄНКО МАРЦЕЛИНА ВАЛЕНТИНІВНА, 1893 р.н., м.Луцьк, полька, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, робітниця ковальського цеху заводу "Червона зірка". Заарештована 27.11.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна, націоналістична пропаганда). Засуджена 10.12.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11418)

ОЛЕКСІЄНКО МИКОЛА СЕРГІЙОВИЧ, 1904 р.н., с.Козичанка Бишівського (нині Макарівського) району Київської області, українець, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, головний конструктор заводу "Червона зірка". Заарештований 28.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація, шкідництво). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 4.12.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2620)

ОЛЕКСІЄНКО ОЛЕКСІЙ ІВАНОВИЧ, 1877 р.н., с.Новоолександрівка Братського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 10.01.1929 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 16.08.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання на північ. Після відбуття терміну покарання 21.04.1932 направлений на поселення у спецселище Північного краю. Реабілітований 22.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4166)

ОЛІЙНИК МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ, 1936 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, тістоміс хлібозаводу №1. Заарештований 3.10.1962 управлінням КДБ Кіровоградської області, перед тим із 27.08.1962 перебував під підпискою про невиїзд ("разом із Олександром Жадановим та Едуардом Дикусаром організувались у підпільну групу, яка протягом 1959-62 років вела антирадянську агітацію серед трудящих міста, серед робітників поширювала зміст зарубіжних радіопередач, займалась виготовленням і розповсюдженням листівок антирадянського змісту; зберігав у себе вдома 29 листівок антирадянського змісту"). Засуджений 3.10.1962 Кіровоградським облсудом до 1 року позбавлення волі у виправно-трудовій колонії посиленого режиму. Звільнений 3.10.1963. Реабілітований 28.08.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12752)

ОЛІФЕРОВ МИКОЛА ФЕДОРОВИЧ, 1906 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, помічник бухгалтера заводу "Червона зірка". Заарештований 20.03.1936 Кіровським міськвідділом НКВС (член контрреволюційного угруповання). Засуджений 21.07.1936 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9619)

ОНИЩЕНКО ОЛЕНА ЕМАНУЇЛІВНА, 1892 р.н., м.Кіровоград, латишка, освіта початкова, контролер водопроводу Кіровського "Водоканалу". Заарештована 3.12.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна пропаганда). Засуджена 16.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Особливим відділом НКВС СРСР 26.04.1941 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2631)

ОПРИШКО ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1897 р.н., с.Гуляй-Борисівка Донської області (Росія), українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1925 року (виключений у 1929 році: "Декілька місяців тому дружина без мого відому охрестила дитину, я коли взнав про це – подав до осередку заяву, аби мене виключили з лав партії, так як я не вартий носити свання члена партії через те, що я не зміг до цього часу переконати дружину" – із витягу протоколу засідання парткому заводу), проживав у м.Кіровограді, столяр складального цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 28.02.1936 Кіровським МВ НКВС ("агітація проти заходів радянської влади", "завжди опирався виробничим зборам, ніколи їх не відвідував, бо вони, мовляв, нічого не дають; у лютому 1936 року в обідню пору при читанні газет висловлював поразницькі настрої: "Японці б'ють монголів, то скоро й до СРСР доберуться, а він не витримає натиску"). Прокуратурою Одеської області 15.07.1936 справу припинено, "оскільки даних про те, що Опришко вів контрреволюційну роботу – слідством не виявлено", з-під варти звільнений. (П – 2893)

ОРЛЕНКО МИКОЛА НИКИФОРОВИЧ, 1893 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, статист гудзикової фабрики. Заарештований 14.11.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 23.05.1944 у таборі. Реабілітований 21.02.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4648)

ОСЕЛЕДЧЕНКО ГРИГОРІЙ ПАНКРАТОВИЧ, 1909 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища, член ВКП(б) у 1929-37 роках, інженер заводу "Червона зірка". Заарештований 19.08.1937 Кіровським МВ НКВС ("член контрреволюційної право-троцькістської шкідницької організації"). Засуджений 8.12.1937 Верховним судом СРСР до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом СРСР 22.08.1940 справу передано на новий розгляд. Управлінням НКВС Красноярського краю 9.03.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5054)

ОСЕЛЕДЧЕНКО ПАНКРАТ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1878 р.н., м.Кіровоград (за іншими даними м.Новий Буг Миколаївської області), українець, письменний, слюсар-інструментальник заводу "Червона зірка". Заарештований 19.06.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 19.08.1939 Кіровським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки; того ж року Верховним судом СРСР за касаційною скаргою присуд був відмінений. Вдруге заарештований 12.02.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("із вересня

1941 року працював на заводі "Профінтерн", у листопаді дирекцією переведений на завод "Червоний виробничник", де спочатку працював слюсарем, а потім бригадиром; за систематичні перевиконання виробничих норм мав подяки й премії від дирекції заводу; передплачував кіровоградську газету "Український голос", яку читав у колі робітників, зводив наклепи на радянську владу, Червону армію та керівників партії й радянського уряду, вихваляв при цьому німецьку владу та їхні порядки"). Засуджений 16.03.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 25.10.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 642, 10543)

ОСІС ГЕОРГІЙ ІВАНОВИЧ, 1877 р.н., м.Талсі (Латвія), латиш, освіта початкова (трикласне міське училище), проживав у м.Кіровограді з 1898 року, поштовий телеграфіст. Заарештований 14.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна агітація: висловлював невдоволення тарифною політикою радянської влади, доводив, що зарплата в СРСР низька й не відповідає потребам трудящих, підтримував зв'язок з антирадянським елементом, колишнім денікінцем Бабанським та іншими викритими ворогами народу, листувався із сестрою, яка мешкає в Латвії"). Засуджений 5.02.1938 НКВС і прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 18.01.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4008)

ОСТРОГРАДСЬКИЙ ПЕТРО СЕРГІЙОВИЧ, 1888 р.н., м.Кременчук Полтавської області, українець, освіта середня спеціальна (Петропавлівське військове училище, 1908), проживав у м.Кіровограді, бухгалтер сільгоспвідділу "Кіровоградторгу". У 1930 році, працюючи бухгалтером Чокнарського м'ясорадгоспу "Скотар", Казахстан, арештовувався за "контрреволюційну діяльність". Вдруге заарештований 20.06.1940 управлінням НКВС Кіровоградської області ("походженням із дворян, колишній поручник царської армії; сам не заперечує, що читаючи в газетах про міжнародне становище, про хід війни з Фінляндією, висловлював свої судження про потужність Червоної армії та армії наших ворогів, зокрема Німеччини, що на випадок війни нам буде дуже важко і великі втрати неминучі"). Засуджений 21.09.1940 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 24.02.1989 Верховним судом УРСР. (П – 9073)

ОТРОШКО СВИРИД ПАНАСОВИЧ, 1881 р.н., станиця Охтирська Кубанської області (нині смт Охтирське Краснодарського краю, Росія), українець (козак), освіта вища (Феодосійський інститут, 1909), проживав у м.Кіровограді, учитель 11-ої єврейської трудової школи. Двічі арештовувався: у 1918 році в Новоукраїнці проводив українізацію – за "участь у петлюрівщині і петлюрівську агітацію", переїхав 1921 року у Бобринець; другий арешт у 1924 році за відмову стати до агентурної роботи в ДПУ – змушений був звертатись до Петровського. Втретє заарештований 6.03.1928 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("справа виникла на основі агентурних даних, в силу яких був заарештований громадянин Отрошко при масовій операції по українській контрреволюції", "працюючи в Бобринці, закликав учителів до страйків через погане матеріальне забезпечення учителів", "відмовлявся категорично брати участь у шкільній роботі там, де працювали комуністи: "Не хочу працювати з цим жидівським малоросом, якого я ще вчора вчив українській мові", "культивував серед учителів національний шовінізм і ворожість до радянської влади", "крититкував кампанії радвлади, самообкладання, хлібозаготівлю: "Комуністи прорахувались при складанні бюджету на 1927-28 роки мільйонів на 100, а тепер селяни мають віддуватись своїм хлібом за їхню тупість – при такому керуванні державою більшовики скоро полетять вгору дригом"). Засуджений 25.05.1928 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання на Урал. По відбутті строку 23.07.1931 особливою нарадою при колегії ОДПУ засуджений іще раз до позбавлення права проживати у 12 населених пунктах з прикріпленням до певного місця проживання на 3 роки. Реабілітований 12.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11365, 4242)

ОТТО ПЕТРО ЄВГЕНОВИЧ, 1910 р.н., м.Ташкент, латвієць, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, нормувальник заводу "Червона зірка". Заарештований 3.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація, ворожа пропаганда). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.03.1955 Верховним судом СРСР. (П – 2594)

ОХМІНСЬКИЙ МИКОЛА ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1916 р.н., м.Каунас (Литва), поляк, освіта початкова, проживав у Кіровоградському будинку інвалідів, інвалід 2-ої групи. Заарештований 1.03.1944

управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювався у зрадницькій діяльності). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 30.05.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1054)

ОХРИМОВИЧ ЙОСИП ЯКОВИЧ, с.Кримок Радомишльського району Житомирської області, поляк, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу “Червона зірка”. Заарештований 8.12.1937 Кіровським МВ НКВС (“член націоналістичної української організації, контрреволюційна діяльність”). Засуджений 5.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 22.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11365)

ПАВЛЕНКО ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1878 р.н., с.Дягова Менського району Чернігівської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, сторож. У 1929 році розкуркулений, у 1930-ому засуджений за антирадянську діяльність до 3 років неволі. Вдруге заарештований 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС (“до революції служив дияконом Покровської церкви; проводив релігійну пропаганду, агітував проти державної позики”). Засуджений 11.08.1937 УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8689)

ПАВЛОВ ІВАН ГНАТОВИЧ, 1882 р.н., с.Лелеківка (нині в складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, сторож “Військбуду”. Заарештований у лютому 1938 року Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної військової організації, що ставила мету вербувати нових і нових членів, шляхом збройного повстання повалити радянську владу”). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.06.1938. Реабілітований 15.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3896)

ПАВЛОВ СИДІР ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1886 р.н., с.Явкине Баштанського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, м’ясник. Заарештований 24.07.1927 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (із поміщицького роду, підозрювався у розповсюдженні контрреволюційних чуток). Зінов’євською окрпрокуратурою 25.01.1928 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5296)

ПАВЛОВСЬКИЙ МИКОЛА ЙОСИПОВИЧ, 1904 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 6 класів, проживав у м.Кіровограді, бригадир радіомайстерні міськпромторгу. Заарештований 8.08.1947 управлінням МДБ Кіровоградської області (“під час німецької окупації жив у Кіровограді, 10.12.1943 виїхав у Німеччину; повернувшись як репатрійований, серед робітників міськпромкомбінату систематично вів контрреволюційну агітацію, зводив наклепи на компартію і радянську демократію, вихваляв життя у фашистській Німеччині, поширював провокаційні чутки поразницького характеру про неминучість війни між СРСР і капіталістичними країнами: “Радянська влада вербує молодь на роботу в Сибір і на Далекий Схід, обіцяючи довгий рубль і золоті гори, а живуть наші діти там гірше, ніж у тюрмі”; “У Німеччині люди культурніші, ніж в СРСР: там на вулиці недопалка не побачиш, не як у Москві чи Харкові...”). Засуджений 7.10.1947 Кіровоградським облсудом до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 28.12.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8496)

ПАЛАП РУДОЛЬФ МИХАЙЛОВИЧ, 1896 р.н., м.Лібава (нова назва Лієпая, Латвія), латиш, освіта початкова, член ВКП(б) до 1933 року, проживав у м.Кіровограді, помічник завідувача відділу постачання заводу “Червона зірка”. У 1933 за антирадянську діяльність був засуджений до 5 років неволі. Вдруге заарештований 25.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“в СРСР прибув у роки громадянської війни, у 1918-22 роках служив на Балтійському флоті; член контрреволюційної шкідницької організації, збирав відомості шпигунського характеру про випуск продукції спеццехами заводу”). Засуджений 4.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 30.10.1938. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9467)

ПАНАСЮК ЛЕВ ВАСИЛЬОВИЧ, 1883 р.н., с.Варшава Вітебського повіту Вітебської губернії (нині Білорусь), білорус, освіта вища (Златопільська гімназія, 1903; фізико-математичний факультет Одеського університету, 1911), проживав у м.Кіровограді, завуч будівельного технікуму. Арештовувався у 1904 році царським урядом за участь у студентських безпорядках; у 1931 році перебував під слідством 5 місяців у справі про шкідництво у Вукоопспілці. Втретє заарештований 7.02.1933 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (підозрювався як член української контрреволюційної організації; “в 1908 році входив

до складу Златопільської організації РСДРП, разом з братами Левом та Іллею Залкіндами носив нелегальну літературу на Капітанівський цукрозавод, виступав з робітниками на мітингах”). Одеським ОВ ДПУ 31.10.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Вчетверте, працюючи викладачем вищої математики педінституту, заарештований 16.10.1937 Кіровським МВ НКВС (“в педінституті на лекціях протягував націоналістичну контрабанду, рекомендував студентам націоналістичну літературу”). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 28.02.1939 в лазареті від запалення легень. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 2785, 4508)

ПАПКО ЯКІВ ОКСЕНТОВИЧ, 1891 р.н., с.Велика Мотовилівка Фастівського району Київської області, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1925-29 роках, проживав у м.Кіровограді, слюсар маслозаводу №12, машиніст парових машин. Заарештований 23.12.1940 УНКВС Кіровоградської області (контрреволюційна агітація: “у 1928-29 роках висловлював правоопортуністичні погляди стосовно колективізації, постійно був невдоволений заходами партії й уряду, у 1940 році виступав проти указів президії Верховної ради про введення 8-годинного робочого дня й семиденного робочого тижня, проти введення платного навчання у школах, вихваляв ворогів народу і співчував розстріляним зінов’євцям, агітував проти держпозики, вихваляв життя за царського ладу й зводив наклепи на життя в СРСР; під час проведення мітингу робітниками майстерні маслозаводу використав трибуну, виступив з промовою, яку спрямував на захист банди зрадників”, “коли газети опублікували повідомлення про вбивство Троцького, говорив: “Убито то вбито, але це була ідеальна людина; він був усесвітній оратор, якому рівних немає...”, “Що це за життя? довкруг самі недоліки, нічого нема; а кому піти скаржитись? нікому, бо скажуть, що треба зміцнювати оборону країни; для чого мені потрібна десь революція? я хочу жити один раз, будувати десь революцію – мені ні до чого”, “Ви знаєте, що вже в школах треба платити за навчання? я своїм дітям сказав: сидіть удома і знайте, як при радянській владі вчитись; як при царизмі; раніше пани вчились, а тепер генерали будуть учити своїх дітей і комуністи”). Засуджений 31.12.1940 Кіровоградським облсудом до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 24.02.1989 Верховним судом УРСР. (П – 9371)

ПАПЧЕНКО МИХАЙЛО ЯКОВИЧ, 1918 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта 6 класів, член ВЛКСМ у 1938-39 роках (виключений за несплату членських внесків), червоноармієць взводу зв’язку 2-го батальйону 272-го стрілецького полку 123-ої стрілецької дивізії. Двічі притягувався до відповідальності: у 1938 році за образу особи Кіровським міськсудом був засуджений до 3 місяців примусової праці з 15-відсотковим утриманням заробітної плати; у 1940-ому за хуліганство до 6 місяців з 25-відсотковим утриманням. Заарештований 27.04.1941 особливим відділом 123-ої стрілецької дивізії (“вів контрреволюційну агітацію, виявляв недисциплінованість; після прочитання газетної публікації про відповідальність за перевитрату бензину сказав: “Та тепер зайвий раз випорожнитись не дадуть – посадять”, висловлював невдоволення службою в Червоній армії: “Нас годують гірше собак: я давав їсти недавно собаці комбата, то вона відвертається від каші, якою нас годують”; отримавши листа від матері, в якому вона писала про обкладання податками городу, висловлював невдоволення колгоспною політикою, картковою системою постачання продуктів”). Засуджений 26.07.1941 військовим трибуналом Іжевського гарнізону до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 16.04.1990 трибуналом Приволзько-Уральського військового округу. Батько Яків репресований у 1938 році, брат Ситник Кузьма Андрійович у 1932 році заарештований як куркуль. (П – 12449)

ПАПЧЕНКО ЯКІВ БОРИСОВИЧ, 1888 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, робітник заводу “Червона зірка”. Заарештований 5.02.1938 Кіровським МВ НКВС (агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 10.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9807)

ПАРОКОНЬЄВ ЙОСИП ІВАНОВИЧ, 1881 р.н., с.Бузинове Іванівського району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, священик грецької церкви. У 1929 році за контрреволюційну діяльність був засуджений до 5 років ув’язнення у концтаборі. Вдруге заарештований 9.07.1937 Кіровським МВ НКВС (“член підпільної контрреволюційної організації церковників, до складу

якої входило 16 членів на чолі із архієпископом Одеським Кирилом Квашенком“ – *див. Ілля Добровольський*). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. У таборі 27.05.1939 засуджений за контрреволюційну діяльність до розстрілу, вирок виконано. Реабілітований 27.12.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4621)

ПАШЕНКОВСЬКИЙ МИКОЛА ЄВГЕНОВИЧ, 1870 р.н., с.Плужне Острозького повіту Волинської губернії (нині Ізяславського району Хмельницької області), освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, міліціонер. Заарештований 4.05.1921 Єлисаветградською повітовою ЧК, надзвичайною комісією ("разом із Петром Крилатим та Семеном Ларіоновим, служачи в денікінській державній варті, брав участь у побитті громадян"). Єлисаветградською повітовою ЧК 24.05.1921 справу припинено, з-під варти звільнений 5.06.1921 під підписку про невиїзд. Малою трійкою Єлисаветградської повітової ЧК 14.06.1921 застосовано амністію на честь 3-річчя Жовтневої революції, справу закрито. (П – 5293)

ПАШКОВСЬКИЙ ПАВЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1900 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, кустар-швець, у минулому служив дияконом. Заарештований 27.07.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (релігійна антирадянська агітація). Засуджений 8.07.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 3.04.1943 у в'язниці м.Усть-Кам'яногірська (Казахстан). Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12190)

ПЕЛЕХОВ ПЕТРО ПЕТРОВИЧ, 1887 р.н., м.Оріхів Запорізької області, українець, освіта вища (фізико-математичний факультет Київського університету, 1919), член РСДРП у 1905-10 роках, ВКП(б) до 1921 року, проживав у м.Кіровограді, викладач фізики вечірнього робітничого університету. Заарештований 14.02.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (колишній штабс-капітан царської армії, підозрювався як член військово-офіцерської контрреволюційної організації; витяг із доносу одного члена КП(б)У: "необхідно звернути увагу на його шкідницьку роботу на науковому фронті: студенти розказують, що він на протязі всього курсу фізики викладає фантазії про ефір, засипаючи студентів безліччю нікуди не потрібними математичними формулами"). Зінов'євським МВ ДПУ 26.06.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, 21.09.1931 справу направлено міському прокурору для припинення. (П – 8337)

ПЕНТЯКОВ МУСІЙ МІЛЕНТІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Рукшин Хотинського району Чернівецької області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, касир-інкасатор горілчаного заводу. У 1929 році засуджений до 5 років за шпигунство. Вдруге заарештований 11.10.1937 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 16.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11483)

ПЕРЕПИЛИЦИН ВАЛЕНТИН КЛИМОВИЧ, 1895 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта початкова, старший обліковець заводу "Червона зірка". Заарештований 16.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("в роки громадянської війни служив у денікінській армії; шпигунська діяльність на користь французької розвідки"). Засуджений 29.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10756)

ПЕРЕСАДА ГРИГОРІЙ ДАНИЛОВИЧ, 1889 р.н., м.Григоріополь (Молдова), українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, інструктор поштово-телеграфної контори. Заарештований 5.03.1931 Зінов'євським МВ ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної офіцерської організації). Зінов'євським МВ ДПУ 21.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8335)

ПЕРЖИНСЬКИЙ ВІКТОР ВЛАДИСЛАВОВИЧ (ВОЛОДИМИРОВИЧ), 1895 р.н., м.Одеса, поляк, освіта незакінчена вища (Одеський інститут народного господарства), проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Засуджений у 1930-му до заслання у північний край, де пробув 4 роки і 8 місяців. Вдруге заарештований 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("антирадянська пропаганда, контрреволюційна діяльність"). Засуджений 7.12.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.01.1938. Реабілітований 31.03.1965 Верховним судом УРСР. (П – 7932)

ПЕСЛЯК ЛЕОНІД-СТАНІСЛАВ АНТОНОВИЧ, 1889 р.н., с.Триліси Фастівського району Київської області, українець, освіта початкова (Фастівське залізничне училище), проживав у м.Кіровограді, вагар 14-ої дистанції колійної служби залізничної станції Кірово-Українська. Заарештований 8.03.1931 транспортним відділом ДПУ станції Кірово-Українська ("у 1912-14 роках працював у Південній Америці; у 1919 році у Вознесенську мобілізований у Перший радянський полк, на бронепоїзді ім.Чеклова був начзв'язку залізничної лінії, з 1924 року проживав у Кіровограді; з 1928 року завербований у

контрреволюційну організацію; був інформатором ДПУ”). Шляхово-транспортним відділом ДПУ Одеської залізниці 14.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 20.01.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“член антирадянської організації з 1925 року”). Засуджений 29.04.1938 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 22.05.1957 Верховним судом СРСР. (П – 7416, 4567)

ПЕТКЕВИЧ АДАМ ВІКЕНТІЙОВИЧ, 1879 р.н., м.Ковель Волинської області, українець (за іншими даними поляк), освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, машиніст паровоза станції Вознесенськ Миколаївської області. Заарештований 28.01.1931 транспортним відділом ДПУ ст.Зінов’євськ (підозрювався у співробітництві з полковником царської армії, білогвардійським офіцером). Одеським шляхово-транспортним відділом ДПУ 6.02.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7418)

ПЕТЛЯ (він же ПЕТРОВ, ПЕТЛЕНКО) МИКИТА МУСІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Люботаївка Іванівського району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді (на нелегальному становищі), без певних занять. У 1920 і 1930 роках двічі розкуркулювався, висланий на північ, звідки втік. Заарештований 4.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (“антирадянська діяльність: після втечі із заслання у 1931-ому, підробивши собі документи на Петрова Миколу Мусійовича, мешкав у м.Алмати, Казахстан, керував там антирадянською сектантською групою, арешту уник, приїхав у Кіровоград і пристав до секти адвентистів сьомого дня, провадив ворожу агітацію проти радянської влади, зводив наклепи на вождя компартії, вихваляв царський лад, сектанти не визнавали ніяких форм радянської влади і підкорялись лишень владі Бога, агітували не відвідувати кіно, театр, їхня віра забороняла працювати у суботу” – *див. також Фердинанд Гайдишар*). Засуджений 10.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, вирок виконано 13.07.1941. Реабілітований 13.04.1989 Верховним судом УРСР. Брат Іван втік з заслання, брат Степан репресований за антирадянську діяльність. (П – 9799)

ПЕТРАНСЬКИЙ ГЕОРГІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1878 р.н., м.Житомир, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, касир-секретар лікувально-трудової колонії. Заарештований 26.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“колишній начальник каторжної в’язниці у Херсоні за денікінської влади; контрреволюційні настрої проти радянської влади, компрометація стахановського руху”). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.06.1938. Реабілітований 31.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9150)

ПЕТРАШИК АНЕЛІЯ ТЕОФІЛІВНА, 1897 р.н., м.Дубно Рівненської області, полька, письменна, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 11.02.1944 відділом контррозвідки “Смерш” (підозрювалась у зраді Батьківщини в роки німецької окупації). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 25.05.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2061)

ПЕТРЕНКО ВАСИЛЬ ФЕДОСІЙОВИЧ, 1902 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, коваль. Заарештований 13.10.1944 відділом контррозвідки “Смерш” військової частини 32745 5-ої Повітряної армії (“в роки німецької окупації отримав патент на приватну кузню, при відступі фашистів виїхав із родиною на власній підводі у м.Акерман, нині Білгород-Дністровський Одеської області, далі в село на територію Румунії”). Військовим трибуналом 5-ої Повітряної армії 26.10.1944 виправданий, з-під варти звільнений, направлений у румунське місто Арад для репатріації, у лютому 1945-го повернувся в Кіровоград. Вдруге, працюючи бригадиром ремконтори комунально-експлуатаційної частини Кіровоградського військового гарнізону, заарештований 31.03.1945 Кіровоградським УНКДБ (“серед населення вів антирадянську агітацію, зводив наклепи на радянський лад, вихваляв фашистські порядки, у серпні 1941 року разом з німцями арештовував Івана Вислобокова, доля якого досі невідома”). Засуджений 5.06.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 18 років каторги з позбавленням громадянських прав на 5 років з конфіскацією майна. Реабілітований 16.06.1954 управлінням КДБ Кіровоградської області. (П – 70, 2507)

ПЕТРЕНКО ІВАН СЕРГІЙОВИЧ, 1914 р.н., с.Миропілля Краснопільського району Сумської області, українець, освіта незакінчена вища (4 курси історичного факультету Київського держуніверситету), член ВКП(б) з червня 1941 року, проживав у м.Кіровограді, начальник облуправління харчової промисловості. Заарештований 9.10.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“у 1941 році здався в полон німцям, працював у Кіровоградському таборі військовополонених перекладачем і писаром штабу; приймав разом з комендантом Хінце етапи полонених, в яких виявляли комуністів і євреїв для розстрілів;

брав участь у грабуванні полонених, комплектуванні добровільних легіонів, підбирав окремих полонених для спеціальних цілей в німецькій розвідці" – із обвинувального висновку; із свідчень арештованого: "Прямо з університетської лави я добровільно пішов захищати Батьківщину, на чернігівському напрямку був поранений у руку, контужений потрапив у оточення, двічі із організованою групою втікав із табору в Кіровограді; п'ять місяців пропрацював у таборі прибиральником, двірником і писарем; з допомогою лікарів Олени Рославцевої, Михайла з Кіровограда і Садовської я втік із табору, за що останню німецькі органи заарештували; шість місяців я переховувався, змінював прізвище, аж поки не прибився в партизанську диверсійну організацію імені Ворошилова"). Засуджений 28.07.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11617)

ПЕТРЕНКО ІЛЛЯ КЛИМОВИЧ, 1908 р.н., хутір Дідова Новобасанського району Київської (нині Бобровицького Чернігівської) області, українець, освіта вища (Харківський ветеринарний інститут, 1932), проживав у м.Кіровограді, старший ветлікар міськземвідділу. Заарештований 16.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("активний член диверсійно-шкідницької організації у тваринництві" – *див. Григорій Клименко*). Засуджений 13.11.1937 Миколаївським облсудом до 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом СРСР 8.05.1939 присуд скасовано, Кіровоградським облсудом 4.01.1941 виправданий, справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4904)

ПЕТРОВ ВАСИЛЬ ЗОТИКОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, освіта початкова, швець-аматор. Заарештований 1.06.1920 особливим відділом 1-ої Кінної армії ("служив в офіцерському чині в армії Денікіна"). Засуджений 5.06.1920 особливим відділом 1-ої Кінної армії до 2 місяців ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 29.03.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3658)

ПЕТРОВ ЄВГЕН ЗОТИКОВИЧ, 1891 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, інвалід, інструктор кролеводства артілі "Червоний харчопродукт". Двічі перебував під слідством: у 1920 році за службу у денікінській армії, у 1930-ому – за антирадянську агітацію. Втретє заарештований 16.02.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("участь у контрреволюційній організації, яка ставила собі за мету збройно повалити радвладу"). Зінов'євським МВ ДПУ 26.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8336)

ПЕТРОВ ПАВЛО ЗОТИКОВИЧ, 1885 р.н., м.Кіровоград, освіта початкова (4 класи реального училища), швець. Заарештований 31.05.1920 особливим відділом 1-ої Кінної армії (землевласник). Засуджений 5.06.1920 ОВ 1-ої Кінної армії до 6 місяців ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 29.03.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3658)

ПЕТРОВ ПАВЛО МИКОЛАЙОВИЧ, 1894 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, росіянин, письменний, член ВКП(б) до 1924 року (виключений за невідвідування політзанять), проживав у м.Кіровограді, машиніст залізничної станції Кірово-Українська. Заарештований 2.02.1938 шляхово-транспортним відділом УДБ НКВС ст.Помічна ("підозрювався у антирадянській агітації, мав родинні зв'язки з неблагонадійними: сестра Марія з 1910 року живе у Греції, мати з нею листувалась до 1937 року; сестра Зінаїда була заміжня за білогвардійським офіцером, який у 1924 році виїхав у невідомому напрямку; брат дружини Василь Кравець, колишній петлюрівець, працюючи машиністом, веде антирадянську агітацію, використовуючи тимчасові труднощі: "Ось до чого радвлада довела, що вільно не можна нічого купити", в період колективізації казав: "У місті робітників обманюють. А в селі ведуть селян шляхом колективізації до закріпачення"; за Петровим відзначено ряд фактів шкідництва, підтримував зв'язок із контрреволюційним елементом"). Шляхово-транспортним відділом УДБ НКВС Одеської залізниці 28.07.1938 справу направлено транспортному прокурору для припинення, з-під варти звільнений 22.09.1938. Вдруге заарештований 18.02.1944 транспортним відділом НКДБ Одеської залізниці ("співробітництво з окупаційною німецькою владою під час війни: відремонтував два паровози, брав участь у відновленні залізничного транспорту; після звільнення Кіровограда від німців став видавати себе за члена підпільної партизансько-диверсійної організації, яким насправді не був"). Транспортним відділом НКДБ Одеської залізниці 15.05.1944 справу припинено, з-під варти звільнений 30.05.1944. (П – 6607, 7388)

ПЕТРОВА ГАЛИНА ОЛЕКСАНДРІВНА, 1925 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта 8 класів, без певних занять. Заарештована 20.07.1946 Кіровоградським облуправлінням МДБ ("співпраця з

німецькою окупаційною владою: у 1942-43 роках працювала табельницею в німецькій будівельній частині, згодом перекладачем у жандармерії”). Засуджена 5.10.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав нв 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітована 17.10.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12815)

ПЕТРОШКАН ФЕДІР МИКОЛАЙОВИЧ, 1921 р.н., с.Петрунівка Крижопільського району Вінницької області, українець, освіта середня, колгоспник. Заарештований 22.07.1941 УНКДБ Кіровоградської області (“зберігання антирадянської листівки”). Засуджений 16.12.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до ув’язнення у виправно-трудових таборах на той термін, який він досі відбув, з-під варти звільнений. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4155)

ПЕТРУШАНСЬКА МАНЯ АРОНІВНА, 1909 р.н., м.Шпола Черкаської області, єврейка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, учениця. Заарештована 30.07.1926 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“разом із Розою Гольдштейн, *Кіровоград,* і Розою Неверодською – *Олександрівський район, книга четверта* – належала до контрреволюційної організації “Гашомер-Гацойр”, проводила роботу на об’єднання єврейського юнацтва в національні єврейські молодіжні організації, чим вносилась деморалізація і дезорганізація в комсомол”; у справі є відомості про Іллю Муравського, Сьому Вольфовича Тартаковського та Шльому Фінкеля, які: перший – “у 1924 році був висланий із Зінов’євська за участь у Єдиній всеросійській організації сіоністської молоді, на місці заслання отримав дозвіл виїхати у Палестину”, другий – “був секретарем ЄВОСМ, висланий з України у 1926 році”, третій – “колишній керівник організації “Гашомер-Гацойр”, нині перебуває на засланні”). Засуджена 8.10.1926 особливою нарадою при ОДПУ: позбавлена права проживати в низці міст і місцевостей СРСР з прикріпленням до визначеного місця мешкання на 3 роки, але як неповнолітній строк заслання за межі України скорочено на третину. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 28.09.1928 достроково звільнена, дозволено вільно проживати в СРСР. Реабілітована 19.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1916)

ПЕШАТ ПЕТРО КАРПОВИЧ, 1897 р.н., м.Бендери (Молдова), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар ст.Кірово-Українська. Заарештований 11.10.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 2.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11476)

ПИЛИПЕНКО ЄВГЕН ЄВГЕНОВИЧ, 1902 р.н., м.Замосьць Люблінської губернії (Польща), українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер паровозного відділу станції, економіст заводу “Червона зірка”. Заарештований 2.02.1938 шляхово-транспортним відділом управління Держбезпеки НКВС ст.Помічна (антирадянська агітація). Засуджений 26.09.1938 лінійним судом Одеської залізниці до 4 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 13.08.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13481)

ПИЛИПЧУК КИРИЛО ПЕТРОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, проживав у с.Шевченкове Долинського району, рахівник Саблино-Знам’янського цукрового заводу. Заарештований 18.10.1937 Долинським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.11.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10673)

ПІНАКІ ІЛЛЯ СТЕПАНОВИЧ, 1897 р.н., с.Куяльник Благоєвського (нині Іванівського) району Одеської області, грек, письменний, проживав у м.Кіровограді, вантажник “Головборошна”. Заарештований 15.12.1937 Кіровським МВ НКВС (“член грецької шпигунської організації, яка займалась антирадянською діяльністю” – *див. також Георгій Кументос*). Засуджений 5.02.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 17.11.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 5002)

ПИРОГОВ ІВАН ФЕОФАНОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова (ремісниче училище), машиніст депо ст.Кірово-Українська. Заарештований 25.08.1936 транспортним відділом управління Держбезпеки НКВС ст.Кірово-Українська (“в роки громадянської війни разом з офіцерами денікінської армії брав участь в обшуку робітників з метою вилучення зброї”). Засуджений 29.10.1936 лінійним судом Одеської залізниці до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Відбував покарання у Дальлагу,

Владивосток. Судово-наглядовою колегією Верховного суду СРСР 2.11.1937 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6604)

ПИСАРЕВСЬКА МАРІЯ ЛЬВІВНА, 1897 р.н., м.Кіровоград, полька, освіта середня, рахівник артілі “Кооптрансгуж”. Заарештована 23.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (контрреволюційна діяльність, антирадянська агітація). Засуджена 11.01.1943 НКВС і Прокуратурою СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКДБ Східно-Казахстанської області 21.06.1943 слідство припинено, з-під варти звільнена. (П – 4873)

ПИСАРЕВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР АНДРІЙОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, поляк, освіта середня, бухгалтер завкому заводу “Червона зірка”. Заарештований 7.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“член антирадянської польської повстанської організації, шкідництво, антирадянська агітація”). Засуджений 8.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 31.10.1938. Реабілітований 11.03.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4255)

ПИСАРЕНКО ГРИГОРІЙ ЯВДОКИМОВИЧ, 1910 р.н., с.Медведівка Чигиринського району Черкаської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, за фахом швець, без певних занять. Заарештований 6.10.1947 Кіровоградським МВ МДБ (“у червні 1941 року мобілізований до лав Червоної армії, через рік під Ростовом потрапив до німецького полону, втік з полону й повернувся у с.Мар’янівку Великовисківського району, у квітні 1944 покликаний у Червону армію, у серпні 1946-го демобілізований; серед населення провадить антирадянську агітацію, зводить наклепи на керівників партії і радянського уряду, висловлює невдоволення існуючим ладом: на початку серпня 1947 року серед мешканців будинку №9 по вулиці Радянській зводив наклепи на вождя радянського народу”, “на допитах Пилипенко своєю поведінкою викликав сумнів щодо осудності, спостерігались ознаки галюцинації, заявляв, що в його голові виникають шуми і якісь дивні та надокучливі голоси, які його сильно мучать”, “судово-психіатрична експертиза при Київській психіатричній лікарні імені Павлова визначила: Пилипенко хворий шизофренією і є неосудним”). Особливою нарадою МДБ СРСР 21.07.1948 направлений на примусове лікування з ізоляцією. Центральною комісією по перегляду кримінальних справ 21.03.1955 справу припинено, від примусового лікування звільнений. Реабілітований 6.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10553)

ПІДОПРИГОРА ЛЕОНІД ТИМОФІЙОВИЧ, 1895 р.н., смт Арбузинка Миколаївської області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, технік-будівельник заводу “Червона зірка”. Заарештований 16.10.1930 Зінов’євським МВ ДПУ (“в роки громадянської війни служив у денікінській армії у званні підпоручника, підтримував зв’язки з білогвардійцями, вів контрреволюційну агітацію”). Зінов’євською міськпрокуратурою 27.12.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 11.02.1931 Зінов’євським МВ ДПУ (“1922 року у Зінов’євськ приїхав із Болгарії, м.Софія, з настановою капітана Григорія Гасаненка створити організацію із колишніх офіцерів для допомоги в інтервенції; до 1927 року створив диверсійний осередок з робітників заводу Крячука, Борзова, Рєзцова й Москаленка; священики Купчевський і Соколов через прихожан пояснювали сучасне становище, готуючи їх до прийдешньої інтервенції; з 1927 року всяку діяльність полишив і не підтримував ніяких зв’язків”). Засуджений 14.09.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2516, 10146)

ПІДОПРИГОРА ОЛЕКСІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, військовослужбовець 25 управління оборонного будівництва. Заарештований 13.09.1943 відділом контррозвідки “Смерш” управління особливого будівництва (“вів агітацію, спрямовану на підрив могутності Червоної армії”). Засуджений 11.10.1943 трибуналом військ НКВС Луганської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 20.06.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 14023)

ПІДСНІЖНА МАРІЯ КОСТЯНТИНІВНА, 1897 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта вища, проживала у м.Новоукраїнка, вчителька школи №7. Заарештована 2.07.1938 Новоукраїнським РВ НКВС (підозрювалась як член контрреволюційної організації). Одеською облпрокуратурою 10.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2964)

ПІНЕС ДАВИД ФІШЕЛЬОВИЧ, 1883 р.н., м.Ружани Слонімського повіту Гродненської губернії (нині Брестська область, Білорусь), єврей, освіта незакінчена вища, проживав у м.Кіровограді, вчитель

єврейської мови 10-ої школи. Заарештований 7.04.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("член сіоністської організації, яка проводила контрреволюційну діяльність, спрямовану проти заходів радвлади: агітація, шкідництво, шпигунство" – *див. Соломон Медовий*). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.07.1938. Реабілітований 24.04.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4848)

ПІЧКУР ВОЛОДИМИР ХРИСАНФОВИЧ, 1918 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, проживав у м.Харкові, червоноармієць 64-го окремого будівельного залізничного батальйону. Заарештований 27.07.1941 особливим відділом НКВС 1-ої залізничної бригади Київського особливого військового округу ("8 липня 1941 року на ст.Гречани в Бессарабії наш ешелон обстріляли німці, бійці розбіглись хто куди, після обстрілу вернулись, та ешелона вже не було; я сів у вагон іншого поїзда і приїхав у Вінницю, де звернувся до військового коменданта станції, він мене відправив у перше військове містечко, де мене зачислили у збірну роту; 10 липня зустрів капітана нашого з'єднання, який допоміг мені знайти свій батальйон: мої друзі думали, що я вже загинув, стали розпитувати, я їм розказав, що потрапив у німецький полон, що наді мною ніхто не знущався, навпаки – дали випити горілки й поклали спати, навіть гвинтівки не відібрали, лишень затвор порадили вийняти й носити в кишені, а наступного дня я прокинувся і пішов куди сам хотів, бо я не комуніст і не єврей, кого німці розстрілюють; все це про полон я видумав, я хотів так пожартувати з бійцями – колись в одному селі я знайшов німецьку листівку і так за тією листівкою я й брехав, а збрехавши раз, не міг зупинитись і брехав далі, поки мене не заарештували" – із свідчень Пічкура на суді). Засуджений 30.07.1941 трибуналом 1-ої бригади особливого корпусу залізничних військ Червоної армії до розстрілу. Військовою радою Південно-Західного фронту 7.08.1941 розстріл замінено 10 роками ув'язнення у виправно-трудових таборах з відправленням на фронт. Реабілітований 27.04.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 11316)

ПЛАВИНСЬКА ФРАНЦИСКА ІВАНІВНА, 1887 р.н., м.Шура (Польща), полька, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 2.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство" – *див. Мар'ян Савицький, Кіровоград*). Засуджена 13.09.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.09.1937. Реабілітована 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

ПЛАВИНСЬКИЙ ВОЛОДИМИР АНТОНОВИЧ, 1870 р.н., м.Полоцьк Вітебської області (Білорусь), білорус, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, чоботар. Заарештований 27.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство" – *див. Мар'ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 26.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 26.11.1937. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

ПЛОТНИКОВА ЛІДІЯ ІВАНІВНА, 1912 р.н., м.Полонне Хмельницької області, українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, до війни працювала рахівником держбанку, домогосподарка. Заарештована 10.03.1944 відділом боротьби з бандитизмом управління НКВС Кіровоградської області ("батько у Доброреличківці за підтримкою двох сусідів, що дід їхній був німець, дістав довідку для дочки і з квітня 1943 року Плотникова прийняла німецьке підданство, отримувала продовольчі пайки з німецьких магазинів"; п'ять братів і чоловік у війну служили в Червоній армії). Засуджена 6.05.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12191)

ПЛЮТА СТЕПАН ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., с.Рогатне Слонімського повіту Гродненської губернії (Білорусія), поляк, письменний, проживав у м.Кіровограді, огородник підсобного господарства військової частини №07120. У 1930 році був засуджений до 1,5 року неволі за "невиконання контрактації". Заарештований 14.02.1949 контррозвідкою МДБ в/ч №34637 ("у 1934 році був висланий із Одеси як безпаспортний; в роки німецької окупації спочатку працював комірником у радгоспі "Зоря", а згодом бригадиром огородників, бригада складалась із 6-8 осіб; провадив антирадянську агітацію, зокрема поширював думку, що німці роздаватимуть селянам землю"). Засуджений 13.04.1949 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Звільнений з-під варти 16.09.1955 на підставі указу Президії Верховної ради СРСР від 3.09.1955. Реабілітований 23.06.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13341)

ПОВСТЯНИЙ СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., м.Миргород Полтавської області, українець, освіта вища (Київський ветеринарно-зоотехнічний інститут), проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 8.08.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("в роки німецької окупації працював завідувачем міської ветлікарні"). Засуджений 3.10.1944 військовим трибуналом Київського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Помер у таборі 1.04.1948. Реабілітований 23.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12943)

ПОВСТЯНОВА МАРІЯ ІВАНІВНА, 1884 р.н., м.Кіровоград, полька, письменна, домогосподарка. Заарештована 27.09.1937 Кіровським НКВС ("член контрреволюційної націоналістичної польсько-католицької організації, пропаганда, шпигунство" – *див. Володимир Невидюк*). Засуджена 15.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітована 30.01.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3476)

ПОГАНЦЕВА АНТОНІНА ФРАНЦІВНА, 1896 р.н., х.Актібе (Кавказ), німкеня, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 12.12.1937 Кіровським МВ НКВС (вихваляла життя в дореволюційний час). Засуджена 9.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11438)

ПОГОНЦЕВ ІВАН АНДРІЙОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер міської контори зв'язку. Заарештований 29.08.1944 транспортним відділом НКДБ Одеської залізниці ("в роки німецької окупації працював бухгалтером газетного відділу, у грудні 1942 року відправив у Берлін редактору газети "Нове слово" вітальну телеграму; зводив наклепи на радянську дійсність"). Засуджений 7.02.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Звільнений 29.08.1954. Трибуналом Київського військового округу 12.04.1955 міру покарання зменшено до 5 років неволі. Реабілітований 12.08.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 13874)

ПОДИМАН МИКОЛА ГАВРИЛОВИЧ, 1893 р.н., м.Липовець Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер заводу "Червоний Профінтерн". Заарештований 29.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("вихваляв умови життя у Польщі"). Засуджений 11.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11416)

ПОДОЛЬСКИЙ ГРИГОРІЙ АБРАМОВИЧ, 1893 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта середня (комерційне училище, 1919), член ВКП(б) у 1920-37 роках (виключений "за приховування свого соціального походження, за зв'язок з ворогами народу – родич Зінов'єва"), проживав у м.Харкові, міський військовий комісар, інтендант першого рангу. Заарештований 16.09.1937 управлінням НКВС Харківської області (звинувачувався як учасник військово-фашистської змови). В період слідства 20.10.1937 помер ("труп Подольського, померлого від розриву серця, пропонували без розтину, негайно захоронити, але судмедексперт Філіпов 22.10.1937 зробив розтин та виявив багато крововиливів у грудній клітці й на сідниці, завданих тупим предметом, і перелом чотирьох ребер – смерть настала від травмошоку: Подольський був убитий під час допитів Пандоріним А.А., за що його засудили 8.04.1940 до 6 років неволі"). Особливим відділом УДБ НКВС Харківського військового округу 14.05.1938 справу припинено. (П – 5836)

ПОДПОРОВА ЮЛІЯ ЛАВРЕНТІЇВНА, 1895 р.н., м.Кіровоград, українка, письменна, робітниця кондитерської фабрики. Заарештована 8.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("знаючи про контрреволюційні дії свого чоловіка, репресованого НКВС, не повідомила каральні органи заздалегідь"). Управлінням НКВС Кіровоградської області 15.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2185)

ПОКОРСЬКИЙ ІВАН ЄВГЕНОВИЧ, 1896 р.н., с.Жемелинці Ляхівського району Вінницької (нині Білогірського Хмельницької) області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, священик, сторож Преображенської церкви. Заарештований 25.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("вихваляв життя в Польщі та Німеччині, агітував за відкриття церков у місті"). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС

Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9104)

ПОЛЕЦЬ СТАНІСЛАВ ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., с.Молочниця Варшавського повіту (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вантажник залізничної станції. Заарештований 7.02.1938 Кіровським МВ НКВС (підозрювався у шпигунських зв'язках з польською контррозвідкою). Кіровською прокуратурою 22.08.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2291)

ПОЛІКША ВОЛОДИМИР АНДРІЙОВИЧ, 1902 р.н., с.Жидовська Гребля Кошоватського району Київської області, українець, освіта середня, член ВКП(б) з 1931 року (виключений у листопаді 1937-го "за приховування соціального минулого своєї родини"), проживав у м.Кіровограді, в Червоній армії з 1924 року, військовий інженер 3-го рангу 15-ої авіабригади. Заарештований 13.02.1938 особливим відділом НКВС Кіровоградської авіабригади ("у 1908 році разом з батьками переїхав у с.Софіївку, батько працював приватним адвокатом, згодом головою міськуправи Новомиргорода і керував місцевим осередком Союзу істинно російського народу; Володимир, будучи гімназистом 5-го класу в 17-річному віці був агентом денікінської розвідки, яка перебувала у Новомиргороді; у травні 1919 року приходив двічі у міське фотоательє і від імені денікінської розвідки вимагав фото голови місцевої ЧК Синельникова, колишніх членів ревкому та інших комуністів, а коли йому в цьому відмовили – сам вчинив обшук і забрав негативи; у листопаді 1919 року на одній із вечірок виголосив тост за перемогу Добровольчої армії генерала Денікіна"). Засуджений 28.01.1940 трибуналом Одеського військового округу до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.11.1957 Верховним судом СРСР. Батько Андрій Данилович арештовувався ВЧК у 1920 році "за те, що був організатором у Новомиргороді єврейського погрому"; брат Костянтин "служив у білогвардійців, за що був заарештований ЧК у 1922 році, але втік з-під варти". (П – 3989)

ПОЛІТОВСЬКИЙ ЙОСИП ЙОСИПОВИЧ, 1886 р.н., с.Королів Новородівського повіту (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), шліфувальник фабрики "Ширвжиток". Заарештований 11.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 4.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.01.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4629)

ПОЛІЩУК ГАННА ДМИТРІВНА, 1900 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, приймальниця заводу "Червона зірка". Заарештована 24.02.1944 року УНКДБ Кіровоградської області (із свідчень заарештованої: "у вересні 1941 року на Поліщук донос у німецьку поліцію подала Д. як на таємного агента НКВС, тоді Поліщук була заарештована поліцією і утримувалась під вартою 7 днів; після звільнення Кіровограда від німців Д., боячись помсти з боку Поліщук, подала заяву в УНКДБ про зв'язки Поліщук з німецькими каральними органами під час війни"). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 11.05.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2332)

ПОЛІЩУК МИХАЙЛО СПИРИДОНОВИЧ, 1915 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, член ВЛКСМ у 1934-39 роках, курсант навчального батальйону 1-ої стрілецької дивізії. У 1940 році був засуджений за ст.162 до 2 років неволі. Вдруге заарештований 29.08.1942 особливим відділом НКВС 1-ої стрілецької дивізії ("в армію мобілізований 28.04.1942 після звільнення з ув'язнення", "18 серпня 1942 року в перерві від занять між курсантами виникла розмова про наказ народного комісара оборони тов.Сталіна №227: командир відділення Григорій Лисов сказав, що тепер військовиків, які виявляють боягузтво, буде менше, бо командир має право розстріляти всякого, хто виявив боягузтво, навіть у тилу; у відповідь Поліщук сказав, що коли хто з командирів за невиконання наказу розстріляє його товариша і земляка Твердохліба, то він сам розстріляє такого командира"). Засуджений 7.09.1942 військовим трибуналом 1-ої стрілецької дивізії до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 9.07.1954 Верховним судом СРСР. (П – 8292)

ПОЛІЩУК СТЕПАН АНТОНОВИЧ, 1892 р.н., с.Осова Владівського повіту Люблінського воєводства (Польща), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, сторож школи автомеханіків. Заарештований 15.05.1940 УНКДБ Кіровоградської області ("як біженець із території Польщі, зайнятої Німеччиною, у листопаді 1939 року ешелоном прибув у Кіровоград, у лютому 1940-го кинув роботу й намагався з родиною виїхати з Кіровограда в Німеччину, але був затриманий, тепер всюди агітує біженців за колективний виїзд до Німеччини, критикуючи радвладу: "У Польщі населення жило набагато ліпше,

ніж в СРСР: там найбідніший мав дві корови, два коні, багато хліба, мануфактури, шкіри та всяких товарів – ніхто ні в чому не мав потреби; тут же магазини порожні, всюди черги, зайдеш в магазин – так багато прикажчиків, а товарів геть нема і ніде нічого не дістати; у Польщі можна було тримати хоч три мішки золота – ніхто нічого тобі не скаже, а тут якщо маєш три хлібини, то прийдуть і віднімуть” – *див. також Станіслав Семяк*). Засуджений 25.11.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8534)

ПОЛНИЦЬКИЙ ПЕТРО АНАТОЛІЙОВИЧ, 1879 р.н., м.Шпола Черкаської області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер. Заарештований 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (“проводив диверсійно-шкідницьку роботу, вихваляв державний лад у Польщі”). Засуджений 16.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11400)

ПОЛОЗОВ ДМИТРО ДМИТРОВИЧ, 1884 р.н., с.Вершиці Чигиринського району Черкаської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, керуючий будинками 5-ої дільниці маста. У 1930 році був розкуркулений “за невиконання твердого завдання хлібоздачі”. Заарештований 1.03.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“добровільно згодившись працювати керуючим будинками в роки німецької окупації, вимагав від мешканців суворого дотримання заведених порядків користування житловим фондом, за дрібні порушення складав акти й передавав у поліцію, висловлював всілякі антирадянські профашистські вигадки стосовно Червоної армії”). Засуджений 14.07.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 17.08.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 480)

ПОЛЯК ЯН-ЯКІВ ГРИГОРОВИЧ, 1906 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, єврей, освіта незакінчена вища (два курси фінансово-економічного інституту), член ВКП(б) у 1929-36 роках (“бюро Одеського обкому КП(б)У 17.11.1936 ухвалило: за приховування зв’язків із троцькістами, ідеологічну непослідовність, партійну недисциплінованість – із партії виключити”), проживав у м.Кіровограді, керуючий міським відділенням комунального банку. Заарештований 20.10.1937 Кіровським МВ НКВС (“контрреволюційна діяльність: тривалий час працював у м.Тирасполі Молдавської АРСР та у м.Первомайську, де вів антирадянську троцькістську роботу”, “Працюючи в Тирасполі, Поляк був посланий у колгосп “Дружба” для виконання хлібозаготівель, але незабаром повернувся і поставив питання про нереальність виконання планів – низова партійна організація винесла йому догану й послала іншого члена партії, який план хлібозаготівель виконав” – із матеріалів справи; “Хоча деякий час я жив у квартирі мого родича, чоловіка моєї сестри, ворога народу Рабиновича, але з ним, як і з іншими особами, викритими як вороги народу – Багров, Бронштейн – стосунків контрреволюційного характеру не мав, ніяких завдань від Рабиновича не отримував і в фінансовій системі не шкодив” – із свідчень Поляка). Помер 6.07.1938 у тюрмі від менінгіту. Справа загублена. Відновлена за ініціативи матері в 1958 році: проведено нове розслідування – Поляк Я.Г. виправданий. Кіровоградською облпрокуратурою 5.06.1958 справу припинено. (П – 4350)

ПОЛЯКОВ ОЛЕКСАНДР РОДІОНОВИЧ, 1903 р.н., с.Масляниківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова та однорічні курси за фахом, інструктор-бухгалтер колгоспного обліку машино-тракторних станцій. Заарештований 12.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“вів контрреволюційну діяльність: гуртував довкола себе антирадянськи налаштованих, втягував колгоспників у секту баптистів; зумисне плутав облік трудоднів, глушив критику й самокритику, переслідував комуністів”). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 15.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3728)

ПОЛЬОВИЙ ІВАН КУЗЬМОВИЧ, 1897 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, робітник вантажного двору залізничної станції Зінов’євськ. Заарештований 16.10.1930 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (“служив у денікінській армії, тривалий час під іншим прізвищем переховувався від радянської влади – нині розповсюджує чутки про крупні масові непорядки в СРСР через продуктові труднощі та іншу антирадянську агітацію”). Зінов’євським міськвідділом ДПУ 18.12.1930 звільнений з-під варти під підписку про невиїзд. Шляхово-транспортним відділом ДПУ Одеської залізниці 26.06.1931 справу припинено. (П – 7417)

ПОЛЬОВИЙ КУЗЬМА СЕРГІЙОВИЧ, 1865 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, залізничник, складач составів до 1929 року, пенсіонер. Заарештований 1.03.1931 шляхово-транспортним відділом ОДПУ-Одеса (член контрреволюційної організації). Прокурором нагляду за Одеським оперсектором ДПУ 14.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7489)

ПОМПАР (ПОМПУР) НИКИФОР ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., м.Ізяслав Хмельницької області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, адвокат колегії захисників. Заарештований 13.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (шпигунська діяльність на користь Польщі). Засуджений 21.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4087)

ПОНОМАРЕНКО МИХАЙЛО СПИРИДОНОВИЧ, 1885 р.н., проживав у м.Кіровограді, зоотехнік райземвідділу. Заарештований 27.12.1933 Зінов'євською слідчою групою Одеського облвідділу ДПУ (участь у контрреволюційній організації). Інших відомостей у справі немає. (П – 6566)

ПОНОМАРЕНКО ПЕТРО МИХАЙЛОВИЧ, 1921 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня медична, військовослужбовець, фельдшер 120-міліметрової батареї 108-го гвардійського стрілецького полку. Заарештований 31.07.1944 контррозвідкою Народного комісаріату оборони "Смерш" 36-ої гвардійської стрілецької дивізії ("співробітництво з німецькою окупаційною владою: працюючи в районній лікарні станції Помічна, у вересні 1943 року був заарештований гестапо, тиждень перебував під слідством, при звільненні з-під варти дав згоду виявляти диверсантів, радянських парашутистів, розвідників"). Відділом контррозвідки МДБ 25-го гвардійського стрілецького корпусу у м.Запоріжжя 18.09.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5860)

ПОНОМАРЕНКО ТИМОФІЙ ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1899 р.н., с.Ташлик Київської губернії (нині Смілянського району Черкаської області), українець, освіта вища, у 1933 році виключений з членів ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, старший агроном Кіровської машино-тракторної станції. Заарештований 3.03.1935 Кіровським МВ НКВС (підозрювався у шкідницькій діяльності: "разом із Антоном Саватьєвим за власною ініціативою виробили шкідницький план надраннього посіву, не погодивши його із земвідділом та директором МТС, довели план колгоспам, тоді як колгоспи уже такий мали, але по лінії земвідділу, затверджений міськпарткомом – це дезорганізувало посівну кампанію"). Кіровською міськпрокуратурою 28.03.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 567)

ПОПЕЛОК ВОЛОДИМИР ФРАНЦОВИЧ, 1890 р.н., Люблінська губернія (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, санітар-кролевод санітарної станції. Заарештований 28.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна шкідницька робота). Кіровським МВ НКВС 1.12.1937 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 8.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна пропаганда, зв'язки з Польщею). Засуджений 29.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 18.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 255, 10761)

ПОПЕНКО НІНА ГРИГОРІВНА, 1910 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, працювала в магазині фірми "Бромберг". Заарештована 8.03.1944 управлінням НКВС Кіровоградської області ("в роки німецької окупації працювала перекладачем"). Засуджена 20.05.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 8.07.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5438)

ПЕПЕСКУЛ ДМИТРО ПАНАСОВИЧ, 1870 р.н., с.Архангельське Бахмутського (нині Ясинуватського) району Донецької області, росіянин, освіта вища (Казанська духовна академія, 1896), проживав у м.Кіровограді, викладач літератури технікуму захисту рослин. Заарештований 14.12.1934 Зінов'євським МВ НКВС ("з 1925 року підтримує письмовий зв'язок з дочкою Марією, яка проживає у Югославії: в роки громадянської війни, 1919-ому, виїхала і нині є викладачем піротехніки й активним членом контрреволюційної терористичної організації НСНП, Національний союз нового покоління; злісно порушував правила валютних операцій: при обшуку на квартирі знайдено 420 рублів золотого царського карбування, 321 американський долар, 2 австрійські крони, золоті й срібні вироби на суму 223 рублі 15 копійок в золотому обрахуванні – переїжджаючи з квартири на квартиру, Пепескул ці валюту й коштовності закриває в землю у своєму погребі"). Засуджений 4.07.1935 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років заслання в Красноярський край. Реабілітований 12.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1912)

ПОПЛАВСЬКИЙ РОМАН МИХАЙЛОВИЧ, 1898 р.н., м.Варшава (Польща), поляк, письменний, проживав у м.Кіровограді, референт контори “Облзаготскот”. Заарештований 8.07.1941 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався у антирадянській агітації проти заходів партії та уряду). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 4.02.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3133)

ПОПОВ ІВАН СТЕПАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Михайлівка Вознесенського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, візник. Заарештований 29.04.1945 УМВС Кіровоградської області (посібництво німецьким окупантам, антирадянська агітація). Засуджений 17.08.1945 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Управлінням МВС Кіровоградської області 10.01.1948 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 214)

ПОПОВ ТИМОФІЙ ЯКОВИЧ, 1887 р.н., с.Чебручі Слободзейського району (Молдова), молдаванин, проживав у м.Кіровограді, конюх артілі “Інтруд”. Заарештований 24.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (“у 1918-19 роках брав участь у збройному повстанні проти радянської влади; у 1930-ому агітував проти колективізації та хлібозаготівлі, втік у Румунію, повернений румунськими прикордонниками”). Засуджений 12.09.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12292)

ПОРТНИЦЬКИЙ ВІТАЛІЙ АНТОНОВИЧ, 1901 р.н., с.Паранине Ємільчинського району Житомирської області, українець, освіта 4 класи, проживав у с.Білокоровичі Олевського району Житомирської області, слюсар щебзаводу №30 ст.Білокоровичі Південнно-Західної залізниці. Заарештований 10.03.1946 транспортним відділом НКДБ Одеської залізниці (“в роки німецької окупації із серпня 1941 до березня 1944 працював машиністом паровоза станції Кірово-Українське, звинувачувався у посібництві німцям”; “з березня 1944 по травень 1945 воював кулеметником у складі Першого Українського фронту, нагороджений орденом Слави ІІІ ступеня, медалями “За взяття Берліна” та “За перемогу над Німеччиною”). Військовим трибуналом Одеської залізниці 16.05.1946 виправданий, з-під варти звільнений. Транспортним відділом МДБ ст.Помічна 15.06.1946 пропонувалось провести слухання справи Портницького в іншому складі суду. Управлінням СБУ Кіровоградської області 4.06.1994 припинено провадження справи. (П – 6608)

ПОРТНОВ АНАТОЛІЙ ЮРІЙОВИЧ, 1900 р.н., м.Одеса, єврей, освіта початкова, член ВКП(б) з 1924 року, проживав у м.Кіровограді, завідувач відділу торгівлі міськради. Заарештований 1.01.1933 Зінов’євським МВ ДПУ (підозрювався у саботажі проти хлібозаготівлі та прикритті саботажників). Зінов’євським міськвідділом ДПУ 27.01.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2755)

ПОРТУГЕЙС БОРИС МОЙСЕЙОВИЧ, 1906 р.н., м.Одеса, єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, збирач разового збору управління колгоспними ринками. Був засуджений: в м.Одесі 1930 року до 1,5 року неволі, 1932-го до 3 років, у Владивостоці (Росія) 1934 року – до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Вчетверте заарештований 30.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація). Засуджений 24.01.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12232)

ПОСПЕШИЛОВ ФРАНЦ МАРТИНОВИЧ, 1897 р.н., м.Кромеріш (Чехословаччина), чех, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, експедитор заводу “Червона зірка”. Заарештований 27.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (“прагнув виїхати за кордон, вихваляв фашистську Німеччину”). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 11.12.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 74)

ПОСТОРОНКО ЕМІЛІЯ ЯКІВНА, 1897 р.н., с.Рівне Саратовської області, Росія (дитинство минуло у Ташкенті, Узбекистан), німкеня, освіта початкова, проживала в м.Кіровограді, токар заводу “Червона зірка”. Заарештована 13.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член контрреволюційної націоналістичної організації” – *див. Петро Смолко, Кіровоград*). Засуджена 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 2.11.1957 Верховним судом УРСР. (П – 3860)

ПОСТУПАЛЬСЬКА-НЕВЕДЮК ВАЛЕНТИНА ЙОСИПІВНА, 1898 р.н., м.Луцьк, полька, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 3.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“провадила контрреволюційну націоналістичну пропаганду, вихваляла Польщу”). Засуджена 8.12.1937

трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 28.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8860)

ПОТАПОВ ОЛЕКСІЙ ТИМОФІЙОВИЧ, 1915 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта незакінчена вища, вчитель школи №1. Заарештований 15.01.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("посібництво німецькій окупаційній владі: під час війни працював літературним коректором у газеті "Український голос" – із вересня 1941 до червня 1942; помічником технічного секретаря відділу управління міської управи – з серпня 1942 до квітня 1943; до кінця 1943-го – касиром буфету інвалідів Червоного хреста і бухгалтером лікарняної каси; у газеті коригував статті націоналістичного характеру, знав членів Організації українських націоналістів, був знайомий з їхньою програмою"). Помер 18.06.1944 від туберкульозу легень у тюремній лікарні. Слідчим відділом управління НКДБ Кіровоградської області 20.06.1944 справу припинено. (П – 8443)

ПОТАПОВА–ШАБЛИНСЬКА ПОЛІНА ТИМОФІЇВНА, 1908 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, рахівник страхкаси заводу "Червона зірка". Заарештована 20.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (за неповідомлення про контрреволюційну діяльність чоловіка). Управлінням НКВС Кіровоградської області 17.02.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2370)

ПОЧИНСЬКА РАЇСА СЕМЕНІВНА, 1912 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта 5 класів, без певних занять. Заарештована 26.02.1944 відділом "Смерш" 8-ої гвардійської військово-повітряної дивізії 2-го Українського фронту ("у серпні 1943 року пішла працювати в німецьку військову частину, речовий склад аеродрому, дала письмове зобов'язання вести зрадницьку діяльність стосовно громадян СРСР під кличкою "Гулевич", згодом викликалась у поліцію безпеки СД як агент німецької розвідки"). Засуджена 17.06.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнена з-під варти 27.02.1949 із Норільськлагу. Вдруге, проживаючи на лісоділянці "Леньовка" Коптеловського району Свердловської області і працюючи лісорубом, заарештована 14.03.1950 Коптеловським РВ НДБ (контррозвідка). Засуджена 7.06.1950 особливою нарадою МДБ СРСР до поселення в Красноярському краї. У 1970 році проживала у с.Міндери Сухобузинського району Красноярського краю. Реабілітована 6.01.1971 Кіровоградським облсудом. (П – 8247)

ПОЧИНСЬКИЙ МИХАЙЛО СЕМЕНОВИЧ, 1896 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, бухгалтер кондитерської фабрики. У 1931 році арештовувався "за належність до контрреволюційної організації". Вдруге заарештований 28.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("антирадянська діяльність: разом з іншими контрреволюційними елементами привів фабрику до зриву виробничих завдань, розбазарювання 13 тисяч рублів державних коштів, разом із касиркою Верховською та плановиком Георгієм Козловським – *див. Маловисківський район, книга третя* – зірвали заходи соціального страхування і стахановського руху"). Засуджений 30.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не вказано. Реабілітований 10.06.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7941)

ПОШТОВНЮК ПЕТРО ПАРФЕНТІЙОВИЧ, 1902 р.н., с.Кумарі Первомайського району Миколаївської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, ремробітник залізничної станції. Заарештований 28.07.1937 управлінням Держбезпеки НКВС ст.Знам'янка (агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 8.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5353)

ПРАВДА-РАУХ ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСІЇВНА, 1919 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 20.03.1944 УНКВС Кіровоградської області (в роки війни прийняла німецьке підданство, т.зв. "фольксдойч"). Управлінням НКВС Кіровоградської області 18.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 464)

ПРИЩЕПЕНКО МИХАЙЛО ОКСЕНТОВИЧ, 1881 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, член УСДРП з 1917 року, заступник головного бухгалтера "Сільбанку". Заарештований 24.06.1927 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("в роки існування Української Народної Республіки працював у Єлисаветграді комісаром казначейства; член "Просвіти" у 1917 році; вів антирадянську агітацію, розповсюджував контрреволюційні вірші"). Засуджений 16.09.1927 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання. Реабілітований 20.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4330)

ПРІЦКАУ ЛОРЕНЦ ЛОРЕНЦОВИЧ, 1880 р.н., м.Кіровоград, німець, освіта початкова, токар маслозаводу. Заарештований 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("член націоналістичної

контрреволюційної фашистської організації “Спілка громадян німецької раси”, заснованої у м.Кіровому лютеранськими пасторами Мерцем і Зейбом”). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9947)

ПРОКОФ’ЄВ ВОЛОДИМИР КОСТЯНТИНОВИЧ, 1900 р.н., м.Одеса, росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу “Червоний Профінтерн”. У 1930 році за спробу нелегально перейти кордон у Туреччину був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 19.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“в роки громадянської війни служив добровольцем врангелівської армії, рядовим 8-го Лубенського полку; після розгрому білих емігрував, жив у Туреччині, Сербії, Франції, в 1927-ому році повернувся в СРСР; вів контрреволюційну шкідницьку діяльність, спрямовану на зрив ремонту тракторного парку, виступав проти стахановського руху, розповсюджував антирадянські анекдоти, дискредитовував радянський уряд”). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 23.04.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9103)

ПРОКУДА ЯРЕМА ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1893 р.н., с.Луки Мінської губернії (нині Білорусія), білорус, письменний, проживав у м.Кіровограді, пакувальник заводу “Червона зірка”. Заарештований 15.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (провадив контрреволюційну агітацію). Засуджений 29.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 15.03.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3558)

ПРОЛЕСКО ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1890 р.н., м.Брест-Литовськ (нині Білорусія), поляк, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, листоноша. У 1929 році був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 28.07.1937 Кіровським МВ НКВС (“агент польських розвідувальних органів”). Засуджений 23.09.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11521)

ПРОТАСОВ-СИЛЬЧЕНКО ВОЛОДИМИР ПИЛИПОВИЧ, 1880 р.н., м.Одеса, українець, освіта незакінчена вища (Новоросійський університет, Одеса), проживав у м.Кіровограді, художник Будинку санпросвіти. Заарештований 22.02.1945 УНКДБ Кіровоградської області (“в минулому священик, у роки німецької окупації мав власну іконописну майстерню, працював позаштатним художником газети “Український голос”, малював карикатури на керівників компартії та радянського уряду”). Засуджений 24.03.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 20.06.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 623)

ПРОЧУХАН ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, 1890 р.н., с.Красносілля Чигиринського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, продавець лісомеблевої контори облспоживспілки. Заарештований 19.10.1937 Кіровським МВ НКВС (антирадянські висловлювання). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3346)

ПРЯНИЧНИКОВ ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта вища, економіст заводу “Червона зірка”. Заарештований 25.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційні настрої, невдоволення радвладою). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.10.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5475)

ПУЗЕНКІН СЕРГІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1881 р.н., м.Москва (Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, вчитель праці школи №2. Заарештований 17.02.1931 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (член контрреволюційної організації). Зінов’євською міською прокуратурою 11.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3258)

ПУЛІС АНТОН ГЕОРГІЙОВИЧ, 1885 р.н., острів Скандзура (Греція), грек, неписьменний, проживав у м.Кіровограді, вантажник облторгу. У 1935 році “за неякісний ремонт сільськогосподарського інвентаря” Кіровським нарсудом був засуджений до 1,5 року неволі. Вдруге заарештований 15.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член грецької шпигунської організації, яка займалась антирадянською діяльністю” – *див. також Георгій Кументос*). Засуджений 5.02.1938 НКВС і Прокурором СРСР до

розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 17.11.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 5002)

ПУТІЛІН ПЕТРО МИХАЙЛОВИЧ, 1898 р.н., Шелякине Воронезької губернії (Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, викладач шкіл №№3 та 11. Заарештований 18.02.1931 Зінов'євським міським відділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної фінансової організації). Особливим відділом Зінов'євського МВ ДПУ 26.06.1931 справу припинено, з-під варти звільнений під підписку про невиїзд з місць постійного проживання. (П – 8338)

ПУШКАНЦЕР-ЛЮДМИЛОВА ПОЛІНА НАУМІВНА, 1896 р.н., м.Кіровоград, українка, письменна, медсестра амбулаторії заводу "Червона зірка". Заарештована 7.07.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювалась у шпигунській діяльності). Управлінням НКВС Миколаївської області 17.11.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2226)

ПУШКІН ІЛЛЯ СЕРГІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Саполове Новотарзького району Калінінської області (Росія), росіянин, письменний, проживав у м.Кіровограді, стругальник заводу "Червона зірка". У 1927 році "за антирадянську агітацію" засуджений до 3 років заслання. Вдруге заарештований 5.02.1937 Кіровським міськвідділом УДБ НКВС ("критикував рівень матеріального забезпечення в СРСР"). Засуджений 21.08.1937 Одеським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 29.01.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13012)

ПФО ФРАНЦ АДАМОВИЧ, 1904 р.н., колонія Роштадт Одеської області, німець, освіта 3 класи, проживав у м.Кіровограді, вантажник спиртзаводу. Заарештований 20.03.1944 відділом боротьби з бандитизмом УНКВС Кіровоградської області ("зрада Батьківщини: співчутливо ставився до фашистського ладу, прийняв німецьке підданство, отримав документ "фольксдойч", брав із німецького магазину спецпайку, 6.12.1943 за пропозицією німецької влади евакуювався з відступаючими німцями в їхній тил"; "у своїй садибі переховував від вивезення в Німеччину на каторжні роботи молодь; також ховав продукти харчування своїх сусідів, щоб їх не забрали німці" – із показів свідків). Засуджений 20.05.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Після відбуття покарання у вересні 1951 року був відправлений на спецпоселення у Чорногірський міськвідділ МДБ Красноярського краю; 18.12.1953 знятий із спецпоселення, виїхав у Кіровоград. Реабілітований 1.02.1964 Кіровоградським облсудом. Брат Іван, 1902 р.н., арештовувався у 1932 році "за саботаж і розвал колгоспного ладу", брат Тихін, 1907 р.н., у 1936-ому засуджений "за хуліганство", сестра Ліза Ларіонова евакуювалась "як фольксдойч" з німцями у 1943 році, племінниця Пфо Катерина Іванівна, 1926 р.н., хутір Степовий Компаніївського району, проживала в Кіровограді, особливою нарадою НКВС СРСР 6.05.1944 "за зраду Батьківщини: прийняття німецького підданства – фольксдойч" була засуджена до 7 років неволі. (П – 7440)

ПШЕГОРЛИНСЬКИЙ ПАВЛО ГНАТОВИЧ, 1907 р.н., м.Кіровоград, поляк, освіта середня, член ВКП(б) з 1926 року, проживав у таборі "Троїцьке", військовослужбовець, політрук роти 33-го корпусного саперного батальйону (військова частина №4500). Заарештований 22.07.1938 особливим відділом УНКВС Ленінградської області (підозрювався у шпигунстві й шкідництві). Прокуратурою Ленінградського військового округу 7.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5760)

П'ЯТНИЦЬКИЙ КОСТЯНТИН ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1893 р.н., м.Орел (Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, ад'ютант Української кавалерійської школи. Дані про арешт у справі відсутні. Засуджений 26.06.1931 (участь в контрреволюційній організації) трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборі. Інших даних у справі немає. (П – 8785)

РАБИНОВИЧ БОРИС ДОНОВИЧ, 1904 р.н., м.Гадяч Полтавської області, єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, учень 6-го класу Єлисаветградського комуністичного училища. Заарештований 18.09.1920 Єлисаветградським секретно-оперативним відділом Миколаївської губЧК ("добровільно вступив на службу у комендантську частину денікінської армії, воював проти Махна, частини якого тоді входили до Червоної армії"). Засуджений 13.10.1920 Єлисаветградською повітовою Надзвичайною комісією (ЧК) до 5 років ув'язнення у концтаборі. Комісією з амністії за рішенням 5-го з'їзду Рад від 1.04.1921 міру покарання зменшено до 3 років 4 місяців неволі. Реабілітований 4.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14228)

РАБИНОВИЧ ДОН ШЛЬОМОВИЧ, 1869 р.н., м.Гадяч Полтавської області, єврей, письменний, проживав у м.Кіровограді, домовласник. Заарештований 2.10.1920 Єлисаветградським секретно-оперативним відділом Миколаївської губЧК (“повсякчас сприяв зміцненню у місті денікінської влади, для чого дозволив своєму синові йти на службу в денікінську армію; після вступу Червоної армії в Єлисаветград агітував проти радвлади і збирав адреси комуністів, щоб видати їх білим тоді, як денікінці повернуться”). Засуджений 13.10.1920 Єлисаветградською повітовою Надзвичайною комісією (ЧК) до 3 років ув’язнення у концтаборі. Комісією з амністії за рішенням 5-го з’їзду Рад від 1.04.1921 міру покарання зменшено до 2 років неволі. Реабілітований 4.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14228)

РАДІОНОВ ЛАРІОН МИХАЙЛОВИЧ, 1881 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1917 року, директор державного історичного архіву. Заарештований 19.10.1937 Кіровським МВ НКВС (“у 1907 році арештовувався поліцією, у 1908-ому судився за організований напад на виїзну сесію військового окружного суду, у 1909-ому висланий на заслання; у 1918 році організовував партизанські загони, був членом окружного військово-революційного комітету, у 1919-20-их служив старшим співробітником особливого відділу ВЧК; у 1936-ому арештовувався за звинуваченням: належність до троцькістської організації – 5.10.1936 на його квартирі вилучені декілька газет 1923-26 років, в яких надруковані статті Троцького, Каменєва, Зінов’єва, водночас в особистій бібліотеці відсутні промови і доповіді тов.Сталіна; “Визнаю себе винним у тому, що не вжив заходів до перевірки бібліотеки архіву з метою вилучення контрреволюційної забороненої літератури, чого вимагали із центру ще у 1934 році” – із пояснень на допитах). Кіровською міськпрокуратурою 13.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 731)

РАДОМСЬКА ІДА ЙОСИПІВНА, 1882 р.н., с.Стара Сарата (Бессарабія), німкеня, письменна, проживала в м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 11.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна націоналістична пропаганда). Засуджена 27.11.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітована 28.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3862)

РАДОМСЬКА ПАВЛИНА ГОТЛІБІВНА, 1910 р.н., с.Лейзец Тилігуло-Березанського району Одеської (нині Березанського Миколаївської) області, німкеня, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, швачка швейної фабрики. Заарештована 23.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (антирадянські настрої, наклепи на радвладу). Засуджена 15.07.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 24.10.1989 Верховним судом УРСР. (П – 10544)

РАДОМСЬКИЙ ЙОСИП СЕМЕНОВИЧ, 1907 р.н., м.Кіровоград, німець, освіта середня, без певних занять. Заарештований 22.07.1937 Кіровським МВ НКВС (“зв’язок з ворожим елементом, шпигунство”). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 25.04.1961 трибуналом Київського військового округу. (П – 5425)

РАДЧЕНКО ІВАН ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Микільське Братського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, машиніст машини внутрішнього згорання на 119-ій гудзиковій фабриці. Заарештований 9.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1920-21 роках у с.Первозванівка був головою просвітянського гуртка, який пропагував місцевий український націоналізм: ставили п’єси “Мартин Боруля”, “Борці за ідею”, “Шахтарський гість”, “Розумний дурень”, “Повинен”, співали народних і петлюрівських пісень”; “останнім часом Радченко в силу своїх контрреволюційних переконань вів націоналістичну пропаганду, здійснював за місцем роботи шкідницькі акти”). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 21.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9107)

РАЗУМЕЄВ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1885 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, заступник головного бухгалтера гудзикової фабрики. Заарештований 11.10.1937 Кіровським МВ НКВС (зв’язок з контрреволюційними особами). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 19.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3932)

РАК ФЕДІР ПАНАСОВИЧ, 1905 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 16.07.1940 Кіровоградським РВ

НКВС (підозрювався у антирадянській агітації). Кіровоградським РВ НКВС 7.08.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1083)

РАКИТСЬКИЙ МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ, 1913 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВЛКСМ, водій "Союзтрансу". Заарештований 11.07.1932 Зінов'євським МВ ДПУ ("член організованої групи, що займалася розкраданням продовольчих товарів" – *див. Василь Чернявський*). Засуджений 21.09.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборі. Колегією ОДПУ 22.04.1934 вирок зменшено до 2 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11596)

РАСЕВИЧ РОМАН КОСЬМОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня (Єлисаветградське реальне училище, 1919), головний бухгалтер тресту цегельних заводів. Заарештований 26.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація, наклепи на керівників партії та уряду). Засуджений 30.12.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 16.08.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 8142)

РАТИНОВ ГЕОРГІЙ БОРИСОВИЧ, 1896 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта вища (вища стрілецька школа), член ВКП(б) у 1920-22 роках (виключений за пасивність), проживав у м.Одесі, викладач Одеського піхотного училища, майор. Заарештований 23.06.1938 особливим відділом управління Держбезпеки НКВС 6-го стрілецького корпусу ("у 1923 році був залучений до шпигунської діяльності своєю колишньою дружиною Ольгою Головською, нині засуджена", "агент польської розвідки, член антирадянської військово-офіцерської організації"). Засуджений 9.06.1939 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 21.11.1941 в неволі. Реабілітований 27.10.1967 трибуналом Одеського військового округу. (П – 8136)

РАТУШНИЙ ГЕОРГІЙ МАР'ЯНОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1917-21 роках, проживав у м.Кіровограді, пенсіонер. Заарештований 22.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (висловлював капітулянтські настрої). Засуджений 27.05.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.10.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8576)

РЕДЧЕНКО КОСТЯНТИН ІЛЛІЧ, 1904 р.н., с.Анатолівка Березанського району Миколаївської області, українець, освіта середня, член ВКП(б) з 1927 року (у 1933-ому виключений "за невиконання плану заготівлі"), проживав у м.Кіровограді, бухгалтер управління НКВС Кіровоградської області. Заарештований 18.07.1944 контррозвідкою "Смерш" УНКВС Кіровоградської області ("в роки німецької окупації працював головним бухгалтером Кіровоградського облсільгоспбанку" – *див. Сергій Литвиненко*; із свідчень Редченка: "Я був простим технічним працівником і корився німцям, підтримуючи зв'язки з окремими партизанами Долинського району, допомогав їм оформлювати документи і передавав зведення Радінформбюро"). Засуджений 18.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 18.06.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13429)

РЕЗЦОВ ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1891 р.н., х.Лучинський станиці Карчинської Донської області, Росія, росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, рахівник заводу "Змичка". Заарештований 16.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (підозрювався у проведенні антирадянської агітації, розповсюдженні провокаційних чуток). Зінов'євським МВ ДПУ 24.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2480)

РЕЗЦОВА ЄЛІЗАВЕТА (ЕЛЬЗА) КАРЛІВНА, 1896 р.н., м.Стрий Львівської області, полька, освіта 4 класи, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 19.02.1931 Зінов'євським МВ ДПУ (підозрювалась як член контрреволюційної організації). Зінов'євським МВ ДПУ 21.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2479)

РЕМІСКЕВИЧ ІВАН ТИМОФІЙОВИЧ, 1889 р.н., станиця Кущівська Краснодарського краю (Росія), росіянин, освіта 6 класів гімназії, проживав у м.Кіровограді, військовослужбовець Червоної армії, ад'ютант кінно-кулеметної команди кавалерійських курсів. Заарештований 14.12.1920 особливим відділом тилу 14-ої армії ("був у лавах Денікінської армії; у грудні 1919-го перейшов добровільно в Червону; перебуваючи на курсах червоних командирів у селі Канатовому, у вересні 1920 року вів антирадянську агітацію серед населення міста та курсантів: "Якщо в селян нема землі, хай вони самі її беруть", закликав селян виходити з лав комуністичної партії, бо комуністи нічого доброго не роблять для країни, а навпаки

– грабують її і т.п.”). Засуджений 9.02.1921 відділом ревтрибуналу Київського військового округу до 3 років ув’язнення умовно, з-під варти звільнений і через штаб Київського військового округу відправлений у межі Російської республіки. (П – 3707)

РЕМПЕЛЬ ГЕРГАРД ЯКОВИЧ, 1885 р.н., с.Зелене Поле Криворізького району Дніпропетровської області, німець, освіта вища (інженерний технікум, м.Міттенвальд, Німеччина), проживав у м.Кіровограді, завідувач бюро інструментів і пристроїв заводу “Червона зірка”. Заарештований 6.05.1933 економічним відділом Одеського облвідділу ДПУ (“син власника млина; як учасник з 1930 року контрреволюційного угруповання, вів підривну роботу на заводі, яка виявлялась у випуску заздалегідь непридатних машин, в захисті під час випробувань явно непридатної техніки, в подорожчанні собівартості машин, в передачі секретної виробничої інформації австрійському підданому Фіале”, “Завод сільгоспмашин “Червона зірка”, який входить до складу Головсільмашу, протягом останніх років, 1931-33, систематично недовиконує виробничу програму: за 1932 рік програма по валовій продукції була виконана на 55%, а програма 11 місяців 1933 року – на 51%; всі виробничі дефекти, що стало причиною невиконання заводської програми, є результатом шкідницьких дій групи осіб із інженерно-технічного персоналу заводу”). Економічним управлінням ДПУ УРСР 22.05.1934 справу припинено, з-під варти звільнений. *У справі Іполита Каховського №4017 є дані про арешт Ремпеля 4.08.1937 разом із Гнатом Чижовим, Костянтином Баличем, Онисимом Чумаченком та іншими.* (П – 7507)

РЕПНІН МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища, проживав у м.Одеса, інженер-будівельник. Заарештований 28.02.1931 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (член контрреволюційної організації). Зінов’євським МВ ДПУ 2.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3161)

РЕУТ АНТОН ФУЛЬГЕНТІЙОВИЧ, 1908 р.н., м.Кіровоград, поляк, освіта неповна середня, старший технолог заводу “Червона зірка”. Заарештований 24.06.1941 УНКВС Кіровоградської області (“незадоволення існуючим ладом, вихваляв фашистський порядок у Німеччині”). Засуджений 17.06.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11473)

РЕУТ СИГІЗМУНД ФУЛЬГЕНТІЙОВИЧ, 1898 р.н., м.Пінськ (Білорусія), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу “Червона зірка”. Заарештований 14.08.1937 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація і пропаганда). Засуджений 23.09.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11523)

РИБАЛКО ВАСИЛЬ АНДРІЙОВИЧ, 1928 р.н., с.Масляниківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта 4 класи, проживав у м.Кіровограді, вантажник заводу “Червона зірка”, рядовий військової частини №38005. Заарештований 30.05.1951 відділом контррозвідки МДБ військової частини №92545 (“у січні 1951 року написав і відправив у Верховну Раду СРСР анонімного листа з наклепами на радянський уряд і умови служби в армії: в листі висловлював невдоволення тривалим строком служби, піклуючись про звільнення тих військовиків-строковиків, хто відслужив більше шести років; вимагав кращого медичного обслуговування та поліпшення забезпечення воїнів одягом і взуттям; не міг миритися із надмірною строгістю радянських законів; критично оцінював діяльність окремих керівників радянської держави стосовно задоволення потреб трудящих і військовослужбовців – цим листом хотів привернути увагу очільників держави до ліквідації недоліків у армії і суспільстві”). Засуджений 28.07.1951 трибуналом військової частини №12661 до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Трибуналом Київського військового округу 26.10.1954 вирок зменшено до 5 років неволі, з-під варти звільнений 18.11.1954. Реабілітований 5.06.1990 Верховним судом СРСР. (П – 11746)

РИБАЛКО ГРИГОРІЙ ЯВДОКИМОВИЧ, 1895 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, вугільник матеріального складу ст.Зінов’євськ. Заарештований 10.12.1932 Зінов’євським МВ ДПУ (член “повстанського угруповання з п’яти осіб, яке з березня 1931 року на території Зінов’євського та Великовисківського районів від імені “Братства Українського Народу” і “Повстанської Української Селянської Ради” розповсюджувало контрреволюційні листівки з закликом створювати підпільні осередки і готуватись до збройного повстання проти радвлади”). Засуджений 9.02.1933 трійкою

при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11861)

РИБАЧЕНКО ПАНТЕЛІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1892 р.н., проживав у м.Кіровограді, голова правління "Єднання". Заарештований 1.02.1933 Зінов'євським МВ ДПУ (член контрреволюційної організації). Справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6566)

РИБЦОВ МИХАЙЛО МИТРОФАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Олексіївка Короченського району Курської (нині Білгородської, Росія) області, українець, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, викладач ботаніки вчительського інституту. Заарештований 13.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8546)

РИНДОВ ФЕДІР ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1899 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, помічник круподера при Кіровському "Союзборошні". Заарештований 14.03.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна діяльність, спрямована проти колгоспів). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 31.01.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 9807)

РІНІОС МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ, 1888 р.н., острів Калімнос (Греція), грек, письменний, проживав у м.Кіровограді, кустар-швець. У 1931 році був засуджений до 3 років неволі "як валютник". Вдруге заарештований 18.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член грецької шпигунської організації, яка займалась антирадянською діяльністю" – *див. також Георгій Кументос*). Засуджений 5.02.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 17.11.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 5002)

РІЗНИЧЕНКО МЕФОДІЙ ІВАНОВИЧ, 1873 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, слюсар заводу "Більшовик". У 1930 році розкуркулений, від заслання сховався; арештовувався за контрреволюційну діяльність. Вдруге заарештований 25.12.1933 транспортним відділом ОДПУ ст.Вознесенськ (антирадянська агітація). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 31.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Втретє заарештований 9.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("працюючи завгоспом колгоспу, бив селян, ламав інвентар, довів до виснаження корів і коней; радянську владу обзивав наклепницькими словами"). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 8.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 7306, 4125)

РІЗНИЧЕНКО ФЕДІР ЯКОВИЧ, 1913 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, електромонтер заводу "Червоний Профінтерн". Заарештований 19.02.1938 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4540)

РІЗНИЧЕНКО ЯКІВ СЕМЕНОВИЧ, 1888 р.н., с.Лелеківка (нині в складі Кіровограда), українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 27.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (антирадянська агітація серед селян). Зінов'євським МВ ДПУ 14.01.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2518)

РОГОВИК ІВАН ПАВЛОВИЧ, 1899 р.н., с.Будки Смілянського району Черкаської області, українець, освіта середня (Черкаський вечірній робфак, 1932), проживав у с.Колодисте Ладижинського (нині Уманського) району Черкаської області, начальник планового відділу Рижівського цукрового комбінату. Заарештований 5.02.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("служив техніком-інтендантом 182-го запасного стрілецького полку, 7 жовтня 1941 року потрапив у німецький полон, через 10 днів був звільнений; під час війни проживав у м.Кіровограді, з липня 1942 по березень 1944-го працював на посаді головного бухгалтера цукротресту, вимагаючи від підлеглих активного виконання всіх розпоряджень окупаційної влади; весною 1943 року читав фашистські газети, коментуючи прочитане, висловлював наклепницькі вигадки на адресу радянського уряду"). Засуджений 29.03.1945 трибуналом військ Кіровоградського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 9.08.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10199)

РОЗАНОВА ЗОЯ МИХАЙЛІВНА, 1913 р.н., м.Кіровоград, росіянка, освіта вища (хіміко-біологічний факультет Кіровського педінституту, 1936), піаністка Будинку Червоної армії. Заарештована

21.06.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("мала підозрілі зв'язки з німецькими та італійськими вояками, співмешкала з ними; підозрювалась як агент німецьких розвідувальних органів"). Засуджена 18.12.1946 особливою нарадою МДБ СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Чоловік Бурлака-Вовк Іван Іванович репресований у 1937 році. (П – 9669)

РОЗЕНТАЛЬ ВІЛЬГЕЛЬМ ОСИПОВИЧ, 1877 р.н., с.Ольшани Камінь-Каширського району Волинської області, німець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, інструктор педагогічної школи. Заарештований 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("член націоналістичної контрреволюційної фашистської організації "Спілка громадян німецької раси", заснованої у м.Кіровому лютеранськими пасторами Мерцем і Зейбом"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9947)

РОЗОВ ГАВРИЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1881 р.н., м.Малоархангельськ Орловської області, Росія, росіянин, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, плановик-економіст водоканалу. Заарештований 29.10.1937 Кіровським МВ НКВС ("належність до контрреволюційної організації, яка займалась шкідництвом на водоканалі: планувала привести в негодність обладнання і водогінну мережу водоканалу"). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 14.12.1937. Реабілітований 5.04.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4259)

РОМАНОВСЬКИЙ АРКАДІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1898 р.н., м.Торжок Тверської області (Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, конструктор заводу "Червона зірка". Заарештований 16.10.1930 Зінов'євським МВ ДПУ (антирадянська агітація). Зінов'євською місьпрокуратурою 27.12.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 17.02.1931 Зінов'євським МВ ДПУ ("на заводі "Червона зірка" протягом років існувала група інженерів, які, керовані головним інженером Леном, поставили завдання: бути готовим на випадок здійснення концесії чи інтервенції", "шкідницькі акти принесли заводу колосальні збитки, зірвали виробничі програми, затримали посівну кампанію й омертвили основний капітал"). Трійкою колегії ДПУ УРСР 2.08.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2381, 1751)

РОМАНОВСЬКИЙ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1870 р.н., с.Чайчине Калінінської області (Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, священик Скорбящинської церкви тихонівської орієнтації на Новомиколаївці. Арештовувався тричі: у 1923 році був засуджений до 6 місяців неволі ("мною був підписаний папірець про добровільний збір коштів серед населення на потреби церкви"), у 1927-ому – "за поширення прокламацій контрреволюційного змісту"; у 1931-ому році як "член контрреволюційної офіцерської організації", засуджений до 3 років заслання у північний край. Вчетверте заарештований 2.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("разом з Михайлом Іващенком – *див. Знам'янський район, книга друга* – в період перепису населення закликав усіх записуватись віруючими, аби набрати достатньо голосів для відновлення церков; під час проповідей просив усіх молитись за репресованих радвладою архієпископа Кирила, протоієрея Михайла й Олександра, чим викликав гуртовий плач і ненависть до радянської влади з боку присутніх; поширював провокаційні чутки про відновлення закритих церков"). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9489)

РОССОХІН КОСТЯНТИН МИКОЛАЙОВИЧ, 1912 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта вища (Харківський фізкультурний інститут, вища школа тренерів, 1939), виконувач обов'язків голови облкомітету у справах фізкультури і спорту. Заарештований 19.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("під час німецької окупації у серпні-вересні 1941 року працював кореспондентом "Українського голосу", збирав на підприємствах міста матеріал, вміщував окремі свої статті в газеті, входив до складу групи Організації українських націоналістів, зберігав націоналістичну літературу в себе на квартирі, разом з *Сергієм Варгачовим* читав її" – із обвинувального висновку; із свідчень Россохіна: "В редакцію я пішов з принуки, працював лиш у перші два місяці, спочатку завгоспом, а потім кореспондентом, збирав матеріали, але оскільки не володів українською мовою – з редакції був звільнений"). Засуджений 12.10.1944 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Київського військового округу

16.09.1955 вирок зменшено на 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, 12.10.1955 з-під варти звільнений. Реабілітований 14.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12989)

РОСТОВЦЕВ МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1882 р.н., м.Єфремов Тульської губернії (Росія), освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, машиніст депо станції Кірово-Українське. Заарештований 2.02.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Помічна (підозрювався у антирадянській агітації та зведенні наклепів на радянський уряд; із свідчень Ростовцева: "На грунті релігійних переконань я був налаштований проти радянського ладу, намагався довести оточенню, що релігія існує в усьому світі і лиш одна радвлада її не визнає; так, я залучав у релігійне середовище залізничників, коли за рішенням трудящих закривались церкви; так, я зводив наклепи на радянський уряд, бо радвлада на папері проголошувала свободу сумління, а насправді пригноблювала релігію; радвлада неспроможна забезпечити економічно трудящих, тому я вихваляв старий капіталістичний лад"). Прокуратурою Одеської залізниці 28.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6614)

РОТ ГЕНРІХ ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Конопляне Іванівського району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тесля "Облбудтресту". Заарештований 7.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("член німецької націоналістичної фашистської диверсійної контрреволюційної повстанської організації"). Помер 10.04.1938 у тюрмі м.Кірового. Кіровським МВ НКВС 10.04.1938 справу припинено. (П – 5349)

РОТ ЯКІВ ЯКОВИЧ, 1917 р.н., с.Суворове Телігуло-Березанського району Одеської (нині Березанського Миколаївської) області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, токар заводу "Червона зірка". Заарештований 14.10.1937 Кіровським МВ НКВС ("контрреволюційна агітація, вихваляння фашистського ладу у Німеччині"). Засуджений 27.10.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11425)

РУБАН МИКОЛА ФЕДОРОВИЧ, 1890 р.н., м.Варшава (Польща), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер міськсоцзабезу. Заарештований 27.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна націоналістична пропаганда"). Засуджений 15.11.1937 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 2.11.1957 Верховним судом УРСР. (П – 3861)

РУБАШЕВСЬКИЙ АНАТОЛІЙ ЮХИМОВИЧ, 1927 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта неповна середня (один курс машинобудівного технікуму), член ВЛКСМ, з 1943 року на флоті, радист 57-ої роти зв'язку 7-го окремого авіатехнічного батальйону Військово-повітряних сил 5-го Військово-морського флоту, матрос. Заарештований 19.09.1947 відділом контррозвідки МДБ 5-го ВМФ ("антирадянська агітація: "Виборів у нас по суті нема й не буде, бо кандидатів висунули на зборах, а нам лиш треба опустити в урну бюлетень; вибори справедливі тоді, коли багато кандидатів, а в нас один", "Агітація – свист, і чим свист сильніший, тим він дорожчий: візьміть бюджет країни 1945 року – на управління державою грошей планували в кілька разів більше, ніж для сільського господарства; людина тільки із школи вийшла, а їй забивають голову про соціалізм, демократію…", "Наші колгоспи – та сама оброчна система сучасного кріпосного права: тільки тепер оброк беруть не з кожного окремо, а зігнали людей докупи, в колгоспи, бо так легше збирати різні податки", "Революцію творить не народ, а купка людей у своїх корисливих інтересах; обіцяють людям багато, а потім нічого не дають, і людині робочій стає тісно в її власній сорочці", "Людей брали й садили за кожне необережне слово, навіть натяк; це було зовсім недавно, в 1936 році: мільони людей брали, а куди вони щезли – ніхто не відає"). Засуджений 18.11.1947 трибуналом Військово-повітряних сил Тихоокеанського флоту до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 26.04.1960 Верховним судом СРСР. (П – 7555)

РУДАК ВІКЕНТІЙ ЛЮДВІГОВИЧ, 1897 р.н., м.Вільнюс (Литва), білорус, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, завгосп інкубаторного заводу. Заарештований 29.01.1931 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("активна участь у контрреволюційній організації", "у лютому 1931 року Рудак оголосив голодовку, вимагаючи прискорити розгляд його справи: "…оголошую смертельну голодовку з 25 лютого, умираючи, усвідомлюю, що я був завжди чесним і відданим радянській владі"). Зінов'євським окрвідділом ДПУ 16.07.1931 звільнений під підписку про невиїзд, Зінов'євською міською прокуратурою 11.10.1931 справу припинено. (П – 8340)

РУДАКОВА ЄВДОКІЯ МАТВІЇВНА, 1915 р.н., м.Білгород (Росія), росіянка, освіта неповна середня, проживала у м.Кіровограді, друкарка 4-го відділення паровозного господарства ст.Кірове. Заарештована 10.09.1937 Кіровським МВ НКВС ("у 1934-35 роках, проживаючи в м.Миколаєві, періодично підтримувала інтимні зв'язки з іноземними моряками, за що була випроваджена 1935 року з приморського міста у Кірове; підозрювалась у шпигунській діяльності на користь Італії", "була занесена в списки секретних співробітників НКВС із 1933 року"; "Мені відомо, що Онися Соловйова мала намір виїхати легально в Італію до рідної дочки Олександри, я ж особисто подібних намірів ніколи не мала" – із свідчень Є.Рудакової на допиті). Засуджена 16.05.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 21.04.1938 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9950, 11478)

РУДЕНКО ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ, 1900 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, заступник бухгалтера інструментального цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 13.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна діяльність, антирадянська агітація"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 2.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5016)

РУДЕНКО МАРІЯ МИХАЙЛІВНА, 1922 р.н., с.Козацьке Звенигородського району Черкаської області, українка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 14.09.1945 УНКДБ Кіровоградської області ("під час німецької окупації у 1943 році працювала перекладачем у фельдкомендатурі, провадила антирадянську агітацію"). Засуджена 31.01.1946 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом військ НКВС Українського округу 8.03.1946 міру покарання зменшено до 6 років неволі. Реабілітована 11.03.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Володимир репресований у 1936 році, у 1940 році засуджений до 5 років. (П – 13817)

РУДЕНКО МИХАЙЛО ЯКИМОВИЧ, 1884 р.н., с.Козацьке Звенигородського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 22.10.1945 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація капітулянтського характеру). Засуджений 8.02.1946 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 14.04.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13174)

РУДИК ПАНАС АНДРІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Будьонного. Заарештований 21.07.1939 управлінням НКВС Кіровоградської області (антирадянська пропаганда: "на колгоспних зборах 24.06.1939 при обговоренні постанови ЦК ВКП(б) та РНК "Про збереження громадських земель" виступив з явно дискредитовуючою владу промовою"). Засуджений 17.10.1939 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 4.12.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 805)

РУДНИКОВ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., ст.Козятин Вінницької області, українець, освіта 5 класів, у 1933 році виключений з членів ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, працівник управління будинками при житловому управлінні міста. Заарештований 1.02.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 77-ої гвардійської стрілецької дивізії (агент німецьких розвідорганів). Засуджений 18.11.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Відбував заслання у с.Вознесенка Венгерівського району Новосибірської області. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12320)

РУДОЛЬФ ПАВЛО ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., м.Вараждін (Хорватія), хорват, освіта середня спеціальна (будівельно-дорожній технікум), проживав у м.Кіровограді, технік-землемір комунвідділу. Заарештований 3.12.1937 Кіровським МВ НКВС (член німецької контрреволюційної націоналістичної організації "Спілка громадян німецької раси", контрреволюційна агітація). Засуджений 9.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Покарання відбував у таборі м.Тавда Свердловської області (Востокураллаг). У таборі вдруге засуджений 25.12.1944 Свердловським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, 20.10.1954 направлений

на поселення до Красноярського краю, 12.04.1956 звільнений. Реабілітований 8.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4062)

РУМЯНЦЕВ ЛЕОНТІЙ ПИЛИПОВИЧ, 1882 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, кресляр облземуправління. Заарештований 13.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація: "належав до партії українських есерів, був скарбником організації м.Єлисаветграда, служив гласним міської думи; пропагував ідеї відокремлення України від СРСР"). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1509)

РУМЯНЦЕВ ПЕТРО ПАНАСОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, столяр заводу "Червона зірка". Заарештований 2.06.1944 Кіровоградським УНКДБ ("антирадянська діяльність: працюючи із серпня 1941 до грудня 1943 року начальником деревообробного цеху, керував відновлювальними роботами, вимагав від робітників виконання планових завдань; цехом за цей період було виготовлено 500 фургонів для потреб німецької армії"). Засуджений 5.08.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом СРСР 26.04.1947 міру покарання знижено до 3 років неволі й на підставі указу Верховної ради СРСР від 7.07.1945 "Про амністію" з-під варти звільнений. Реабілітований 30.09.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1946)

РУСЕЦЬКИЙ ПОЛІКАРП ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1903 р.н., м.Кіровоград, українець, освіти початкова, у 1936 виключений з членів КП(б)У, слюсар модельного цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 9.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (шкідництво, троцькістська пропаганда). Управлінням НКВС Кіровоградської області 13.04.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2272)

РУССО ВОЛОДИМИР АРТУРОВИЧ (він же КОПМАН ТЕОДОР МАТИСОВИЧ), 1897 р.н., м.Рига (Латвія), латиш, освіта – 5 класів ремісничого училища, проживав у м.Кіровограді, начальник міськбюро виправних робіт НКВС. Заарештований 14.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член шпигунської латиської організації, контрреволюційна діяльність"). Засуджений 12.01.1938 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 31.01.1938. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11487)

РУТКОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, 1887 р.н., м.Білосток Гродненської області (нині Польща), білорус, освіта 2 класи, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 15.01.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("зрада Батьківщини: у жовтні 1941 року начальником 2-ої дільниці поліції м.Кіровограда завербований як агент німецької жандармерії, отримав завдання виявляти радянських патріотів, кілька разів відвідував начальника поліції"). Засуджений 14.10.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12399)

РУТКОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ТИМОФІЙОВИЧ, 1885 р.н., с.Ташине Одеської губернії (нині Березанського району Миколаївської області), українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, вихователь дитячого будинку №4. У 1931 році як "член контрреволюційної військово-офіцерської організації" був заарештований. Вдруге заарештований 14.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("на пивзаводі підтримував стосунки з викритими ворогами народу директором Дехтяровим і головою завкому Ракитою, яких виключили з партії; провадив контрреволюційну агітаційну діяльність"). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 12.11.1956 Кіровоградським облсудом. Батько розкуркулений, помер у 1933 році в с.Олексіївка Новоукраїнського району; брат Семен у 1932 році з Харкова висланий на північ. (П – 3427)

РУФФ КАРЛ АНДРІЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Нейбург Спартаківського (нині с.Новоградківка Овідіопольського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, пакувальник заводу "Червона зірка". У 1930 році розкуркулений і висланий на північ з родиною, у 1931 році за втечу із заслання засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 3.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація, вихваляння фашистської Німеччини). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 28.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10379)

РЯЗАНЦЕВ ВІКТОР МИКОЛАЙОВИЧ, 1910 р.н., с.Авача Петропавлівського району (Камчатка), камчадал, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вантажник залізничної станції. Заарештований 9.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“проводив роботу, направлену на зрив навантажувально-розвантажувальних робіт, агітував проти підписки на державну позику”). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. У 1930 році батько розкуркулений і виселений. (П – 11846)

РЯЗАНЦЕВА АВГУСТА ІЛЛІВНА, 1914 р.н., м.Павлодар Семипалатинської області (Казахстан), росіянка, освіта середня, член ВЛКСМ з 1931 року, проживала у м.Кіровограді, секретар комунвідділу. Заарештована 9.03.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“підтримувала зв’язок з німецькою розвідкою СД у роки німецької окупації”). Засуджена 25.11.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10745)

САВАТЬЄВ АНТОН МИХАЙЛОВИЧ, 1905 р.н., м.Харків, українець, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, агроном Кіровської машино-тракторної станції. Заарештований 3.03.1935 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювався у шкідницькій діяльності: “разом із Тимофієм Пономаренком за власною ініціативою виробили шкідницький план надраннього посіву, не погодивши його із земвідділом та директором МТС, довели план колгоспам, тоді як колгоспи уже такий мали, але по лінії земвідділу, затверджений міськпарткомом – це дезорганізувало посівну кампанію”). Кіровською міспрокуратурою 28.03.1935 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 567)

САВИЦЬКА ВАНДА АНТОНІВНА, 1902 р.н., м.Полтава, полька, освіта 6 класів гімназії, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 20.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство” – *див. Мар’ян Савицький, Кіровоград*). Засуджена 13.09.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.09.1937. Реабілітована 17.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

САВИЦЬКИЙ МАР’ЯН ВЛАДИСЛАВОВИЧ, 1887 р.н., с.Городище Луцького району Волинської області, поляк, освіта початкова, у 1931 році був кандидатом у члени ВКП(б) – вибув механічно, проживав у м.Кіровограді, контролер із заробітньої плати заводу “Червона зірка”. Заарештований 18.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“ліквідовано польську контрреволюційну націоналістичну організацію, котра протягом ряду років вела активну контрреволюційну націоналістичну фашистську діяльність з метою відокремлення Радянської України і приєднання її до Польщі; починаючи з 1919 року, учасники контрреволюційної організації Андржеєвський, Плавинська, Мінялго, Савицька та інші під керівництвом ксьондзів Петровського, Ашенберга, Оборовського, Шьонфельда провадили практичну діяльність: вели контрреволюційну пропаганду, вербували в організацію поляків, виховували молодь у націоналістичному дусі, збирали кошти для репресованих ксьондзів і надавали матеріальну допомогу польській контрреволюційній організації у м.Умані, якою керував ксьондз Пшежецький” – із 22 осіб, які проходять по справі, розстріляно 14, трьох засуджено до 10 років неволі, чотирьох – до 8 років, одного – до 5 років неволі). Засуджений 13.09.1937 НКВС і прокурором СРСР до розстрілу, дата виконання вироку у справі не зафіксована. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

САВКІНА ТАМАРА РОМАНІВНА, 1922 р.н., с.Сельце Дубровського району Смоленської області (нині Брянської, Росія), росіянка, освіта 8 класів, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 4.03.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у співробітництві з поліцією на окупованій німцями території). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 10.03.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2124)

САВКУН ІВАН ЛУК’ЯНОВИЧ, 1885 р.н., м.Кіровоград, українець, проживав у с.Олександродар Петрівського району, тесля колгоспу “Червоний флот”. Заарештований 15.11.1937 Петрівським райвідділом НКВС (“антирадянська агітація серед колгоспників, викривлення суті сталінської Конституції, розповсюдження поразницьких чуток”). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 9.06.1942 у неволі. Реабілітований 4.05.1963 Кіровоградським облсудом. (П – 6918)

САВРАНСЬКА СОФІЯ ІСАКІВНА, 1886 р.н., м.Кіровоград, єврейка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 16.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“шпигунство, антирадянська агітація та пропаганда” – *див. Борис Савранський*). Засуджена 5.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітована 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11513)

САВРАНСЬКИЙ БОРИС ЯКОВИЧ, 1880 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, заступник директора магазину №103 облторгу. У 1931 році арештовувався за приховування валюти. Вдруге заарештований 15.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1919 році 12-річний син Лазар втік здому, емігрував у Грецію, прийняв грецьке громадянство й ім’я Ніколаус Елефтеріус, у 1923-ому пішов працювати кочегаром на пароплав “Марія”, не раз відвідував радянські порти; у 1933-34 зустрічався в Одесі, Феодосії й Херсоні з батьками Борисом і Софією Саранськими, з Ароном Черняком; вели бесіди контрреволюційного наклепницького характеру про надуманий голод в СРСР і низьку зарплату робітників – ці відомості син передавав грецькій розвідці”). Засуджений 5.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11513)

САВЧЕНКО МИТРОФАН ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, тесля канатної фабрики. У 1938 році був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 15.07.1941 УНКДБ Кіровоградської області (“висловлював поразницькі погляди на адресу радянської влади, не приховував свою готовність надати допомогу фашистсько-німецьким військам у боротьбі проти радянської влади”). Засуджений 31.03.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12224)

САВЧЕНКО НІНА МАРКЕЛІВНА, 1882 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, працювала поденно. Заарештована 28.06.1932 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (“участь в організації крадіжки продовольчих вантажів та їх збуту” – *див. Василь Чернявський*). Матеріали виділені в окреме провадження. (П – 11596)

САВЧЕНКО СЕМЕН АРХИПОВИЧ, 1884 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, паровозний машиніст заводу “Червона зірка”. Заарештований 28.07.1937 Кіровським МВ НКВС (шпигунська контрреволюційна діяльність). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1682)

САВЧЕНКО СЕРГІЙ АНТОНОВИЧ, 1888 р.н., с.Завадівка (нині у складі Кіровограда), українець, освіта початкова, різноробочий радгоспу “Зоря”. Заарештований 5.02.1938 Кіровським МВ НКВС (член контрреволюційної організації, агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 31.01.1959 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9807)

САВЧЕНКО ТЕТЯНА ПЕТРІВНА, 1885 р.н., м.Кіровоград, українка, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 12.10.1945 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у антирадянській агітації, зрадництві). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 15.12.1945 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2425)

САГАМОНОВ РОСТАВ АБРАМОВИЧ, 1884 р.н., с.Черкет (Азербайджан), вірменин, освіта початкова, член ВКП(б) у 1924-36 роках, мешкав у м.Кіровограді, коваль заводу “Червоний Профінтерн”. У 1936 році за антирадянську агітацію (“на банкеті у поляків Лабузя і Копиці співав польський націоналістичний гімн”) був засуджений до 2 років виправно-трудових таборів, звільнений у 1937-ому. Вдруге заарештований 26.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (“у 1939 році переїхав у Кіровоград, де тримав зв’язок з троцькістами Г.Купершмідтом та Василем Грицаєм, вів антирадянську пропаганду: з приводу указу Верховної ради від 26.06.1940 сказав: “Тепер настала справжня кабала: жоден робітник не має права піти з заводу і в той же час адміністрації дозволено знущатись над ними, як заманеться, бо за найменшу провину – суд; раніше такого не було”; з приводу намагання відновитись у партії: “Їздив я аж у Москву, але через жидів там нічого не можна добитись”). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 23.07.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 815)

САДЛОВСЬКИЙ ФЕЛІКС ВІКЕНТІЙОВИЧ, 1882 р.н., м.Клодава Кольського повіту (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, комірник заводу “Червоний Профінтерн”.

Заарештований 21.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (вихваляв умови життя за кордоном). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11428)

САЙДЕЛЬ ЕРНСТ ЕРНСТОВИЧ, 1893 р.н., м.Брюкс (Чехія), німець, освіта неповна середня, член ВКП(б) у 1919-31 роках, проживав у м.Кіровограді, завідувач посудного відділу спиртзаводу. Заарештований 27.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (учасник німецького націоналістичного контрреволюційного угруповання). Управлінням Держбезпеки НКВС Кіровоградської області 7.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 9127)

САЙФУТДІНОВ АЛІМ ХАБІРОВИЧ, 1935 р.н., м.Семипалатинськ (Казахстан), татарин, освіта початкова, проживав у с.Калантирка Кривоозерського району Миколаївської області, в'язень Кіровоградської виправно-трудової колонії №6. Був засуджений 5 разів: у 1953 році за крадіжку пальта до 6 років неволі, зменшено строк удвічі; у 1957-ому до 7 років за крадіжку; у 1960 і 1961-ому за втечу по 2 роки неволі; у 1967-ому до 5 років. Ушосте заарештований 10.08.1967 управлінням КДБ при Раді Міністрів УРСР Кіровоградської області ("разом із Йосипом Терелею виготовляв і розповсюджував антирадянські листівки; зокрема надіслав листівку на завод "Червона зірка" Анатолію Караушу з вимогою, аби той вийшов у радіоефір і передав зміст листівки, адресованої китайцям від підпільної прокитайської організації українських марксистів "Вейдаді гуанчзюй", яка закінчувалась закликом "Слава вождю і вчителю Мао-Дзе-дуну!"). Засуджений 22.12.1967 Кіровоградським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.08.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (12753 – П)

САЛАЦИНСЬКИЙ (СОЛОТИЦЬКИЙ) ВЯЧЕСЛАВ БРОНІСЛАВОВИЧ, 1893 р.н., м.Кам'янець-Подільський Хмельницької області, поляк, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, діловод школи №26. Заарештований 14.08.1937 Кіровським МВ НКВС (захисник контрреволюційного троцькізму, антирадянська агітація та пропаганда). Засуджений 7.12.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 31.03.1965 Верховним судом УРСР. (П – 7932)

САЛІ ВІЛЬГЕЛЬМ ЙОГАНОВИЧ, 1893 р.н., м.Одеса, німець, освіта 2 класи, проживав у м.Кіровограді, тесля за фахом, без певних занять. Заарештований 9.02.1944 управлінням НКВС Кіровоградської області ("у 1918-19 роках служив у Червоній армії на бронепоїзді імені Юдковича; з 1922-го мешкав у Дніпропетровську, працював теслею у Російському театрі; в 1942 році разом із дружиною-єврейкою виїхав на проживання у Кіровоград, де 5.07.1942 став працювати перекладачем у фірмі "Цедельмаєр" на будівництві шосейних доріг – до грудня 1943-го; прийняв німецьке підданство фольксдойч, користувався пільгами, зокрема купував продукти у спецмагазинах, отримував зарплату наполовину вищу, був звільнений від податків та інших стягнень"). Засуджений 6.05.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у Чорногірському спецтаборі. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Справа на дружину, Жукову Олександру Сергіївну, яка також прийняла німецьке підданство "фольксдойч", виділено в окреме провадження. (П – 12208)

САЛІЙ АЛІСА АНТОНІВНА, 1924 р.н., м.Кіровоград, полька, освіта неповна середня, домогосподарка. Заарештована 20.02.1945 УНКДБ Кіровоградської області (із свідчень Салій: "В період німецької окупації я працювала в поліції паспортисткою з вересня 1941 року до 1942-го; переглядаючи паспорт Бутенко Сіми, я виявила виправлення національності з єврейської на українську і заявила начальнику паспортного відділу Бринкіну, що реєструвати паспорт не буду, оскільки в ньому нема резолюції, яка б дозволила мені таке вчинити, я мовила: "Мій батько у 1937 році був репресований, то ви хочете, щоб і мене репресували?" і паспорт Бутенко я не перереєструвала; невдовзі на вулиці я зустрілась із одним поліцейським, який попросив мене показати, де мешкає Сіма, що я й зробила – більше ні в чому моєї вини немає"). Засуджена 11.04.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітована 20.11.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13704)

САЛІЙ АНТОН ОСИПОВИЧ, 1891 р.н., с.Андріївка Сиропятської волості Тобольської губернії (нині Омська область, Росія), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу "Червона зірка". У 1916 році сидів у тюрмі німецького міста Гюстров за вбивство управителя економії, виправданий; у 1917-му під вартою перебував два місяці у м.Вормс за втечу з полону. Втретє заарештований 3.06.1937 Кіровським МВ НКВС ("контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації,

антирадянська агітація, шпигунство" – *див. Мар'ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 26.11.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 26.11.1937. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

САЛЬМОНОВИЧ АВГУСТИН ДЕНИСОВИЧ, 1888 р.н., с.Блубент Пружанського повіту Картуз-Березської волості Гродненської губернії (нині Брестська область, Білорусія), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер машинобудівного заводу товариства КА Яскульський, секретар "Дому польського" в місті. Заарештований 23.05.1920 особливим відділом реввійськради 1-ої Кінної армії (контрреволюційна діяльність: "разом з головою "ДП" К.Яржембковським та органістом польського костелу Я.Келькевичем приховали на три дні в костелі польського шпигуна Шпакевського – фактично підісланого більшовиками з армії Будьонного секретного співробітника особливого відділу 45-ої дивізії Коляновського, видали йому підроблений документ польського біженця, зібрали йому грошей 2 тисячі рублів і вказали напрям руху на Польщу – піймались на провокації"; у 1919 році понад 400 біженців польської національності з Волині створили Єлисаветградське польське товариство, у 1920 році зверталися до радвлади з проханням допомогти виїхати на батьківщину). Засуджений 1.12.1920 революційним трибуналом 45-ої дивізії до ув'язнення у концтаборі на час громадянської війни. Справу припинено. (П – 3659)

САМСОНОВ МИКОЛА ДМИТРОВИЧ, 1902 р.н., м.Луганськ, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу "Червона зірка". Заарештований 3.07.1940 УНКВС Кіровоградської області (висловлював невдоволення умовами праці та зарплатнею). Засуджений 31.07.1940 Кіровоградським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 30.11.1992 Генпрокуратурою України. (П – 984)

САНДУЛЕНКО МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Волегоцулове Одеської області, молдаванин, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, агроном при міськраді. Заарештований 31.01.1933 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (член контрреволюційної повстанської організації). Засуджений 14.04.1933 трійкою колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Трійкою управління Держбезпеки НКВС УРСР 11.01.1935 ув'язнення замінено на заслання у Казахстан на 3 роки. Реабілітований 24.06.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4500, 6566)

САПЕГА СТЕПАН ЮХИМОВИЧ, 1885 р.н., с.Дмитровичі Мінської губернії (Білорусія), білорус, письменний, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, начальник залізничної станції Кірове-Українське. Заарештований 8.07.1941 УНКДБ Кіровоградської області (саботаж: "1.07.1941 при завантаженні військових ешелонів не забезпечив їх дротяними матеріалами, порушував правила вантаження вибухових речовин; 2.07.1941 при розвантаженні санітарного поїзда з пораненими бійцями Червоної армії, вчасно не подав ліхтарі для освітлення"). Етапований в Усть-Кам'яногірську тюрму НКВС №17 (Казахстан). З-під варти звільнений 13.02.1942, управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 3.04.1942 справу припинено. (П – 8334)

САПИНСЬКА АНТОНІНА ЛЕОНТІЇВНА, 1914 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, слюсар-інструментальник за фахом, без певних занять. Заарештована 8.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("проживаючи на окупованій німцями території, пішла працювати прибиральницею й двірничкою в райуправу, розносила повістки населенню, яке відправляли в Німеччину, агітувала проти радвлади"; із показань свідків: "Віра Никоненко як єврейка і дружина червоноармійця з двома дітьми, 11-річною дочкою і 4-річним сином, була вивезена з іншими євреями на розстріл; довідавшись про це, Сапинська переконала німців, що Никоненко ніякого стосунку до єврейської нації не має, умовила громадянина Катавчука дати такі ж свідчення – Никоненко з дітьми була врятована"). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 8.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 8056)

САПОЖНИКОВ ЛЕЙБА ГЕРШКОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, єврей, письменний, столяр артілі "Технотруд". Заарештований 10.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("перехід державного кордону з Польщі"). Кіровською міською прокуратурою 27.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2294)

САФРО ЗЕЙЛИК СИМОНОВИЧ, 1897 р.н., м.Двінськ (нова назва Даугавпілс, Латвія), єврей, освіта середня, проживав у м.Зінов'євську (нині Кіровоград), без певних занять. Заарештований 24.10.1924

особливим відділом ДПУ (“належність до нелегальної сіоністської організації “Гехолуц”). Засуджений 22.12.1924 особливою нарадою при колегії ОДПУ до адмінзаслання на 3 роки за межі України, на Урал. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, маючи незакінчену вищу освіту і працюючи заступником головного бухгалтера “Головборошно”, заарештований 3.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна діяльність, шпигунство). Засуджений 12.01.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітований 7.12.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 9966, 3879)

СВІДЕРСЬКИЙ ІЛЛЯ ІВАНОВИЧ, 1875 р.н., с.Лоташеве Звенигородського повіту Київської губернії (нині Тальнівського району Черкаської області), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, сторож стадіону. Заарештований 28.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювався у контрреволюційній націоналістичній агітації). Кіровським МВ НКВС 24.11.1937 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 1238)

СВІДЕРСЬКИЙ ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1881 р.н., с.Лоташеве Тальнівського району Черкаської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, токар-коваль спеццеху №1 заводу “Червона зірка”. Заарештований 21.07.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“член контрреволюційної польської повстанської організації, завербований активним учасником Яковом Збуцьким, за завданням якого займався шпигунською діяльністю”). Засуджений 29.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 17.05.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3626)

СВЯТИЙ ДАНИЛО ГРИГОРОВИЧ, 1914 р.н., с.Клебань Тульчинського району Вінницької області, українець, освіта 6 класів, кандидат у члени ВКП(б) з 1941 року, проживав у м.Кіровограді, репартійований. Заарештований 17.09.1945 УНКВС Кіровоградської області (“перебуваючи в Німеччині як остарбайтер, написав до рідних листа, в якому вихваляв умови тамтешнього життя, листа надрукувала окупаційна газета “Кіровоградські вісті”). Засуджений 27.11.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 21.03.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13890)

СЕЗОНЕНКО НИКИФОР ПАВЛОВИЧ. Заарештований Кіровоградським УДБ УНКВС (член нелегальної баптистської організації). Інших даних не виявлено. (П – 2725)

СЕЙЛЬ ДАНИЛО ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., с.Новінішки Курляндської губернії (Латвія), латиш, проживав у м.Кіровограді, вагранник заводу “Більшовик”. Заарештований 11.12.1937 Кіровським МВ НКВС (зв’язок з родичами з Латвії, шпигунство). Засуджений 30.08.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.12.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3968)

СЕЛЕЦЬКИЙ ПЕТРО ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1907 р.н., м.Дербент (Дагестан, Росія), українець, освіта вища (Кременчуцький педінститут, 1935), член ВЛКСМ у 1930-39 роках, викладач української мови та літератури у Педагогічній школі. Заарештований 20.12.1939 УНКВС Кіровоградської області (“в чотирьох листах на ім’я тов.Сталіна зводив наклепи на умови життя трудящих в СРСР, дискредитовував кандидатів у депутати обласної та міської рад: “Тов.Сталін! Ось уже чотири роки я терплю знущання влади в Кіровограді. Чотири роки радянський учитель із родиною живе у злиднях і голоді. Чотири роки я молю міськраду дати мені квартиру – а вона й тепер є в розпорядженні міськради: по вул.Гоголя, 66 звільнилась кімната площею 52 кв. метри. Чотири роки я чую одну й ту ж відповідь: через відсутність житлоплощі надати квартиру в порядку черги… Доки ж радянський учитель буде жити у злиднях і голоді? Доки ж усі знизу до верхівки будуть відписуватись бюрократичними папірцями і підточувати життя радянської людини? Що ж зробити, аби моя сім’я бодай один рік пожила б не надголодь? Скільки не пишу, скільки не прошу – ні від кого нема допомоги. То в якій же країні я живу? Нащо ж говорити, що люди – це найцінніший із капіталів, що кадри вирішують усе? Нащо ж говорити, що жити стало краще, жити стало веселіше? 12.06.1939. П.Селецький”). Засуджений 17.02.1940 Кіровоградським облсудом до 1 року виправних робіт за місцем роботи. Судовою колегією у кримінальних справах Верховного суду УРСР 31.03.1940 цей вирок скасовано. Кінцевого рішення по справі немає. Справу припинено 18.05.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 103)

СЕМЕНЕНКО ІВАН ПРОКОПОВИЧ, 1880 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, проживав у с.Завадівка (нині у складі міста), муляр. Заарештований 3.03.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (підозрювався у контрреволюційній агітації). Зінов'євським міськвідділом ДПУ 14.04.1931 справа направлена прокурору міста для припинення. (П – 698)

СЕМЕНЕНКО ПАВЛО ЯКОВИЧ, 1873 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, чоботар майстерні фабрично-заводського навчання заводу "Червона зірка". Заарештований 25.02.1938 Кіровоградським МВ НКВС ("вихваляв життя за кордоном і в дореволюційній Росії, розповсюджував чутки про майбутню війну з Німеччиною"). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9109)

СЕМЕНОВ ОЛЕКСАНДР АНДРІАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Палкіно Старицького району Калінінської області (Росія), росіянин, освіта початкова, член ВКП(б) у 1926-30 роках, поновлений, знову виключений у грудні 1956-го, проживав у м.Кіровограді, столяр на будівництві. Заарештований 5.03.1936 Кіровським міськвідділом НКВС ("в роки громадянської війни мав зв'язки з денікінською розвідкою; вів антирадянську троцькістську агітацію"). Засуджений 13.08.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, звільнений із Сєвжелдорлагу 15.03.1939. Реабілітований 20.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3955)

СЕМЕНОВ СЕРГІЙ СЕРГІЙОВИЧ, 1886 р.н., м.Серпухов Московської області (Росія), росіянин, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, старший бухгалтер гастронома. Заарештований 27.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("Семенов одружений на Бондаренковій, брат якої Дмитро є активним денікінським контррозвідником, який втік за кордон, в Італію, і який приятелює з колишнім начальником денікінської контррозвідки Сосною-Сосненком"; із свідчень Семенова: "як сексот ДПУ із 1933 року я отримав завдання на розробку зв'язків із Бондаренком, але ніяких матеріалів не дав, бо не мав точної його адреси: Бондаренко мав познайомити мене із Сосною-Сосненком"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 27.10.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5868)

СЕМИРЯГА МИКОЛА АНТОНОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, член ВКП(б), робітник заводу "Червоний Профінтерн". Заарештований 22.09.1936 відділом управління Держбезпеки Кіровоградського МВ НКВС (зв'язок з троцькістською групою). Одеською облпрокуратурою 7.05.1937 справу закрито, з-під варти звільнений. Відділом УДБ НКВС УРСР 23.04.1938 справу направлено для дорозгляду в Одеське обласне управління НКВС. (П – 2203)

СЕМЯК СТАНІСЛАВ ФЕДОРОВИЧ, 1894 р.н., с.Борове Холмського повіту Люблінського воєводства (нині Польща), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, візник у млині "Головборошно". Заарештований 12.05.1940 управлінням НКВС Кіровоградської області ("ще в листопаді 1939 року разом з іншими біженцями із території Польщі, зайнятої Німеччиною, ешелоном прибув у Кіровоград – з собою привіз дружину й шестеро дітей віком від 8 до 15 років, влаштувався працювати; у квітні 1940-го отримав для себе й дружини радянські паспорти на п'ять років, але наступного дня відніс їх у паспортний стіл і здав: "Заберіть, я не бажаю бути радянським громадянином, я хочу виїхати в Німеччину"; протягом всього періоду збирає до себе на квартиру, вул.Рози Люксембург, 7, біженців, які працюють на різних підприємствах міста, веде різко антирадянську агітацію, вихваляє лад в капіталістичних країнах: "В Радянському Союзі люди голодують, нічого ніде нема, всюди лиш довгі черги за продуктами, в капіталістичних країнах люди живуть і ні в чому не мають потреби; в Польщі в мене собаки не встигали з'їдати м'ясо й молоко, а тут цього для мене самого немає; нас обманули червоноармійці, коли казали, що в СРСР дуже добре, нас тут мучать і треба чимскоріш виїхати в Німеччину"; 4-го травня зібрав на квартирі 15 біженців, умовив їх написати телеграму в Ковель до німецької комісії з проханням прийняти їх на проживання, телеграму послали 5 травня" – *див. також Степан Поліщук і Андрій Зарчук*). Засуджений 25.11.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8534)

СЕРГЕЄВ ПАВЛО СЕРГІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Видрогужськ Тверської губернії (нині Росія), росіянин, освіта початкова, робітник Кіровоградської військово-будівельної дільниці №174. Заарештований 5.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("як майстер асфальтних споруд здійснив ряд шкідницьких

актів при побудові майданчиків, доріжок і підлог на Кіровоградському аеродромі, які тепер вимагають переробки; серед робітників поширював контрреволюційну пропаганду”). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою.(П – 11446)

СЕРГІЄНКО ІВАН ПАНАСОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член партії есерів у 1917-24 роках, слюсар механо-складального цеху заводу “Червона зірка”. Заарештований 14.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська пропаганда). Кіровським МВ НКВС 8.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2194)

СЕРЕДИЧ ЯКІВ АНДРІЙОВИЧ, 1905 р.н., м.Бердянськ Запорізької області, росіянин, освіта вища (Запорізький машинобудівний інститут), проживав у м.Кіровограді, директор мотузкової фабрики №2.Заарештований 2.11.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (в роки німецької окупації працював директором мотузкової фабрики, підозрювався у посібництві окупантам). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 6.01.1945 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1978)

СЕРЯКОВ-ДРЕЙЗИН ІВАН МИХАЙЛОВИЧ, 1892 р.н., м.Пенза (Росія), росіянин, освіта початкова, член ВКП(б) у 1920-37 роках, проживав у м.Кіровограді, майстер металоконструкцій “Облбудтресту”. Заарештований 15.07.1938 Кіровським МВ НКВС (“зв’язки з ворогами народу, шкідництво, шпигунство”). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 1.10.1938. Реабілітований 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10760)

СЄДОВ МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта початкова, швець-приватник. Заарештований 26.10.1937 Кіровським МВ НКВС (“контрреволюційна пропаганда, учасник німецької націоналістичної організації”). Засуджений 28.01.1938 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 28.02.1957 Кіровоградським УКДБ. (П – 3862)

СИВАКОВСЬКИЙ МИКОЛА АЛЬБІНОВИЧ, 1904 р.н., м.Кам’янець-Подільський Хмельницької області, поляк, освіта початкова, член ВКП(б) до 1935 року, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу “Червоний Профінтерн”. Заарештований 23.08.1937 Кіровським МВ НКВС (“у 1918-19 роках разом із братом Дмитром служив у гайдамацьких частинах петлюрівської армії, шкідництво”). Засуджений 4.10.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11526)

СИДОРЕНКО АНДРІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1913 р.н., с.Приймівщина Воронинцівської сільради Лазірківського (нині Оржицького) району Полтавської області, українець, освіта вища (Харківський художній інститут, 1933-36; Харківський інститут комунального господарства, 1939), проживав у м.Кіровограді, начальник архітектурного управління облвиконкому. Заарештований 30.06.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“в період війни працював архітектором-проектувальником міської управи – із серпня 1941-го до осені 1943 року, виявляв активне сприяння німецьким окупантам у будівництві та відновленні різноманітних будівель, а також проектував зведення фашистських пам’ятників; в домашній майстерні малював для німецько-фашистської влади портрети Гітлера й інші картини; влітку 1943-го художньо оформив організовану німцями сільськогосподарську виставку в контрреволюційному дусі; провадив серед населення антирадянську агітацію профашистського змісту”). Засуджений 21.07.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 14.10.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Олексій Петрович у 1929 році розкуркулений та висланий у Архангельську область на 5 років, де у 1930-ому помер. (П – 13631)

СИДОРЕНКО АНДРІЙ СИДОРОВИЧ, 1902 р.н., с.Поташенкове Роздільнянського району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, муляр заводу “Більшовик”. Заарештований 27.05.1941 УНКВС Кіровоградської області (“після розкуркулення батька шукав притулку в Одесі, Роздільній, аж поки не опинився в Зінов’євську у 1934 році; підтримував зв’язки із колишніми проповідниками Фердинандом Гайдишаром і Полікарпом Мишаком, куркулями Тарандюком, Тарасенком, Чинченком та іншими особами, які організували угруповання адвентистів 7-го дня; будучи з травня 1940 року сексотом органів НКВС, зізнався про це Гайдишару, не інформував органи про діяльність антирадянських організацій, а навпаки підтримував стосунки із ворогами народу, в травні 1941-го попередив учасника секти адвентистів Григорія Мельниченка, що за ним стежать органи НКВС”). Засуджений 24.01.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових

таборах. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Сидір Остапович у 1929 році розкуркулений, засланий на північ, де й помер у 1930 році. (П – 12242)

СИДОРЕНКО АНДРІЙ ТАРАСОВИЧ, 1900 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, секретар художнього технікуму. Заарештований 10.03.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("колишній офіцер царської армії; учасник контрреволюційної організації, що ставила за мету повалення радянської влади шляхом збройного повстання"). Інших даних по справі немає. Управлінням СБУ Кіровоградської області 25.11.1994 справу припинено. (П – 8788)

СИДОРЕНКО ФЕДІР СТЕПАНОВИЧ, 1908 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, швець за фахом, червоноармієць 61-го окремого батальйону конвойних військ НКВС. Заарештований 22.01.1946 відділом контррозвідки "Смерш" 16-ої дивізії промвійськ НКВС ("серед військовослужбовців у контрреволюційному дусі висвітлював радянську дійсність, життя й побут трудящих, зводив наклепи на радянський уряд і партію більшовиків, вихваляв німецькі порядки на окупованій території: "Гляньте, чим нас годують: я на окупованій території жив два роки і тоді було краще, ніж за радвлади: всього було вдосталь, гулянки майже щодня, колгоспів німці не чіпали, хліба сіяли стільки, скільки хто хотів і весь урожай забирали селяни, а німці нічого не брали; німецьке командування ставилось до населення добре: в нашій місцевості, наприклад, німці одружувались із нашими дівчатами і жили з ними добре; якщо німці й знущались над мирним населенням, то лиш над комуністами і євреями, а до інших ставились добре; я працював у міській управі і мені платили за роботу грошима й продуктами – як працівника мене дуже цінували; але як тільки прийшла Червона армія – знову відновились радянські порядки, народ затиснули і знов стало жити погано"). Засуджений 19.02.1946 трибуналом військ НКВС Московського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 30.05.1991 прокуратурою Московського військового округу. (П – 12657)

СИДОРІН ІВАН ДМИТРОВИЧ, 1884 р.н., с.Кривель Михеєвської волості Рязанської губернії (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, касир цегельні. Заарештований 26.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("висловлював невдоволення існуючим ладом"). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 29.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10714)

СИМОНОВИЧ ЮХИМ НАТАНОВИЧ, 1901 р.н., м.Одеса, єврей, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, начальник санепідемзагону № 53 68-ої армії, військовий лікар 2-го рангу. Заарештований 22.01.1943 особливим відділом НКВС 57-ої армії (наклепи на політику партії та радянської влади, вихваляння фашистської Німеччини та армії). Засуджений 3.03.1943 військовим трибуналом 68-ої армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 28.06.1993 прокуратурою Московського військового округу. (П – 13869)

СИПОВИЧ ВЛАДИСЛАВ ПАВЛОВИЧ, 1896 р.н., м.Кишинів (Молдова), поляк, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, студент педагогічного інституту. У лютому 1937 року заарештовувався Кіровоградським міквідділом НКВС у підозрі контрреволюційної діяльності, звільнений через 24 доби за недоведеністю злочинних дій. Вдруге заарештований 8.07.1938 Кіровським МВ НКВС ("у 1926 році органами ОДПУ був залучений до негласної роботи як агент з розробки підзвітного елемента – від самого початку займався дезінформацією органів НКВС і не повідомляв про відомих йому осіб, які займаються шпигунством; сам шпигував на користь Румунії"). Засуджений 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9463)

САТЕНКО МАРІЯ ВАСИЛІВНА, 1875 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта 4 класи гімназії, домогосподарка. Заарештована 29.05.1920 особливим відділом 1-ої Кінної армії ("під час григор'євського заколоту і єврейських погромів у її будинку виявилось багато мануфактури, чобіт та інших речей, які вона переховувала; висловлювала думку про абискорший прихід поляків"). Засуджена 8.06.1920 особливим відділом Першої кінної армії до ув'язнення в концтабір до кінця громадянської війни. Реабілітована 16.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3703)

САТЕНКО ОНИСИМ ВЕНЕДИКТОВИЧ, 1875 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, проживав у с.Аджамка Кіровоградського району, співробітник Єлисаветградського військпродкому. Заарештований 29.05.1920 особливим відділом 1-ої Кінної армії ("контрреволюційна діяльність: під час григор'євського заколоту і єврейських погромів вимагав видачі родини євреїв Мічнер, які ховались у

погребі будинку, де проживав Сатенко; висловлював думку про абискорший прихід польського війська"; "Засвідчуємо, що Онисим Венедиктович Сатенко в дні Григор'євського погрому весь час знаходився вдома, оскільки оберігав життя і майно євреїв, які переховувались у дворі" – із заяви євреїв, мешканців будинку Шипаша, 31.05.1920). Засуджений 8.06.1920 особливим відділом Першої кінної армії до ув'язнення в концтабір до кінця громадянської війни. Реабілітований 16.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3703)

СИНКЕВИЧ ТЕТЯНА ПРОКОПІВНА, 1910 р.н., с.Новогригорівка Миколаївського району Миколаївської області, українка, освіта початкова, член ВЛКСМ (була два роки), проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 6.04.1945 управлінням НКВС Кіровоградської області ("лишившись на окупованій німцями території, працювала на канатній фабриці, переслідувала й тероризувала комуністів і комсомольців, які не хотіли їхати на роботи в Німеччину; влітку 1942 року повідомила майстру, що робітниці крадуть канати"). Засуджена 31.05.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 28.06.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10101)

СИТНИК ПОЛІКАРП ІЛЛІЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член соціал-демократичної партії у 1905-18 роках, формувальник ливарного цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 25.10.1936 Кіровським МВ НКВС ("у 1918-21 роках був секретарем меншовицько-есерівської спілки "Металіст", яка виганяла усіх комуністів із керівних посад на виробництві, при денікінцях сприяла виявленню більшовиків і революційно налаштованих робітників", "контрреволюційна фашистська агітація, ворожі настрої" – *див. Яків Жуков*). Одеським облсудом 14.02.1937 справу виділено в окреме провадження. (П – 12495)

СИТНИК ТЕРЕНЬ ФЕДОСІЙОВИЧ, 1905 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, заготовач "Птахокомбінату". Заарештований 1.07.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація). Засуджений 25.03.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, а 15.05.1946 ОН справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3443)

СІДНЕНКО МИКОЛА ГЕОРГІЙОВИЧ, 1923 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 10 класів, непрацюючий. Заарештований 30.03.1944 УНКВС Кіровоградської області ("посібництво німецькій окупаційній владі: із грудня 1941 по січень 1944 року завідував господарством управління Кіровоградського гебіткомісаріату, справно виконував розпорядження влади; видавав радянських громадян: 26.11.1943 доставив гебітскомісару двох робітників-електромонтерів Олександра Даниленка й Олександра Кузьміна за те, що вони не хотіли працювати на німців – їх передали в СД" – із обвинувального висновку; із свідчень Сідненка на суді: "В господарстві гебітскомісаріату було проведено освітлення. Часто воно пропадало, ремонтували Кузьмін і Даниленко; одного разу, коли світло погасло, мені гебітскомісар наказав доставити монтерів, що я й зробив"). Засуджений 12.08.1944 військовим трибуналом НКВС Кіровоградської області до 16 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 14.10.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13604)

СІКОРСЬКИЙ БОЛЕСЛАВ МАТЕУШОВИЧ, 1884 р.н., с.Кустівці Волинської губернії (нині Полянського району Хмельницької області), поляк, освіта початкова, член ВКП(б) у 1929-33 роках, проживав у м.Кіровограді, директор канатного заводу. Заарештований 10.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 11.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 20.12.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3952)

СІНКЕВИЧ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1902 р.н., с.Павлівка Захарівського району Одеської області, єврей, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, завідувач будинку при комунальному відділі. Заарештований 13.03.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("в роки німецької окупації підтримував стосунки з німецькими контррозвідувальними органами, зокрема із слідчим СД Журовим у 1943 році мав п'ять зустрічей; вів антирадянську агітацію, збирався евакуйовуватись із німцями" – із обвинувального висновку; із свідчень Сінкевича: "Я народився в сім'ї Когана Лазаря Мойсейовича, батько помер, коли мені виповнилось вісім років; у 1918 році при єврейських погромах бандити Козаковцева вбили матір, до 1925 року я батракував у Сінкевича Олександра Васильовича, який урятував мене від погрому, тоді ж змінив своє прізвище; до 1942 року мешкав у Запоріжжі, а в 1942-ому переїхав на

батьківщину другої дружини, в Кіровоград; визнаю свою вину лиш у тому, що частував Журова горілкою, позичав йому гроші, що було викликано необхідністю, інакше мені, євреєві, судилась доля бути розстріляним”). Засуджений 13.07.1944 військовим трибуналом НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 18.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько дружини Чепелєв Михайло Дем’янович, колишній білий офіцер, до війни репресований, “у 40-их роках служив у поліції м.Кіровограда”. (П – 13267)

СІНЬКЕВИЧ ЮЗЕФА КАЗИМИРІВНА, 1889 р.н., м.Мінськ, полька, освіта початкова, прибиральниця будівельного технікуму. Заарештована 27.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювалась у контрреволюційній націоналістичній пропаганді та зв’язках з Польщею). Кіровським МВ НКВС 27.11.1937 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2403)

СІРЕНКО ГРИГОРІЙ ПАВЛОВИЧ, 1917 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта незакінчена вища (3 курси Кіровоградського педінституту, 1941), без певних занять. Заарештований 11.06.1946 управлінням МДБ Кіровоградської області (“в роки німецької окупації служив у поліції; у 1945 році написав анонімного листа до свого приятеля Василя Конотопа, який служив у Радянській армії: в листі поширював антирадянські вигадки про становище в СРСР, зводив наклепи на Сталіна” – із обвинувального висновку; із свідчень Сіренка: “В поліції я прослужив кілька днів; у 1944-45 роках служив у Червоній армії; після приходу Червоної армії мене призначили директором школи в селі Сентовому Єлизаветградківського району, незабаром мобілізували в армію, але коли в 1945 році я демобілізувався, районний відділ наросвіти мене не затвердив на попередню посаду директора школи, на мене ніхто не звертав уваги, не допоміг мені, після чого я вирішив написати анонімного листа антирадянського характеру й послати товаришеві, але без прізвища на конверті, щоб лист не потрапив до рук військової цензури, аби мені допомогли влаштувати моє особисте життя; в листі зокрема висловлював думки, що за царя Миколи жилося краще, ніж тепер, що спасибі Америці за допомогу, а то б не уникнути радянським людям фашистської неволі, що Сталін винен в неправильній політиці у сільському господарстві”). Засуджений 24.08.1946 Кіровоградським облсудом до 6 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 8.09.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13516)

СКАВИНСЬКИЙ ВОЛОДИМИР АНТОНОВИЧ, 1892 р.н., м.Горохів Волинської області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, шорник механічного цеху №1 заводу “Червона зірка”. Заарештований 19.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство” – *див. Мар’ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 15.09.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 7.02.1942 у неволі. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

СКОЧЕЛЯС АДАМ ТИМОФІЙОВИЧ, 1907 р.н., с.Ружанка Владівського повіту Люблінського воєводства (Польща), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 20.06.1940 управлінням Держбезпеки НКВС Кіровоградської області (“у Кіровоград прибув у жовтні 1939 року в гурті біженців із Польщі; проживаючи у с.Косинь Владівського повіту, підтримував стосунки з польською поліцією, видавав поліції революційно налаштованих робітників і селян”). Засуджений 11.10.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9866)

СКРИПКІН ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., м.Одеса, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вантажник цегельні. Заарештований 29.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“шпигунство, контрреволюційна пропаганда: син купця, у 1919 році разом з батьком виїхав у Сербію, де прожив 4 роки, там залишились батько, молодший брат і 2 сестри; наступних 3 роки жив у Франції, в СРСР повернувся у 1926-ому”, із свідчень Скрипкіна: “Іноді я висловлював невдоволення керівництвом заводу, кілька разів розповідав робітникам про життя у Сербії і Франції, але з родичами не листувався і шпигунством не займався”). Засуджений 2.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 2.04.1938 в ув’язненні у Каргопольлагу. Реабілітований 19.03.1957 трибуналом військового округу. (П – 3573)

СКРИПНИК ПЕТРО ЮХИМОВИЧ, 1916 р.н., с.Городище Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вантажник облбудтресту. Заарештований 28.08.1937 Кіровським

міськвідділом НКВС (“нелегальні переходи польського кордону, передавав шпигунські дані полякам”). Засуджений 7.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 11.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11429)

СКШИПЕК ФРАНЦ ФРАНЦОВИЧ, 1897 р.н., хутір Мазярня, Польща (нині Радехівського району Львівської області), поляк, освіта 3 класи, проживав у м.Кіровограді, кучер заводу “Червона зірка”. Заарештований 20.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1919-20 роках служив рядовим у білопольській армії, в квітні 1920-го в районі річки Збруч потрапив у полон до червоноармійців і відправлений у м.Єлисаветград”; “з 1929 року, коли возив із “Червоної зірки” секретну кореспонденцію в НКВС, цікавився випуском продукції оборонного значення, про що розповідав окремим особам; провадив антирадянську, чисто націоналістичну пропаганду”). Засуджений 4.10.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. У 1950 році був висланий у Красноярський край, Росія. Реабілітований 21.02.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4658)

СЛАВИНСЬКИЙ ІВАН ДАНИЛОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, поляк, освіта початкова, бухгалтер трамвайного парку. Заарештований 16.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (активна контрреволюційна діяльність). Засуджений 15.11.1937 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 30.05.1956 Верховним судом СРСР. (П – 3511)

СЛАВУТА-СОКИРЧЕНКО ЯКІВ ВАСИЛЬОВИЧ, 1890 р.н., с.Юсківці Лохвицького району Полтавської області, українець, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, завідувач планового відділу міської профспілки. Заарештований 14.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна діяльність, антирадянські настрої). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.12.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3436)

СЛИВА ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1906 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1930-33 роках, токар артілі “Віялка”. Заарештований 14.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“під час чистки партії виключений за приховування соціального стану свого батька, який до революції тримав власну пекарню, де застосовував найману силу, та брата, який служив у петлюрівському війську”, “вів антирадянську агітацію, заявляючи, що скільки не працюй, все одно нічого не заробиш”). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Миколаївської області 19.01.1939 присуд скасований, з-під варти Вятлагу звільнений. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10178)

СЛІПЧЕНКО ОЛЕКСАНДРА ЮХИМІВНА, 1906 р.н., м.Кіровоград, росіянка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 4.03.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“у вересні 1941 року в момент масових арештів євреїв видала німцям громадянку Лейкехман, яка була згодом німцями розстріляна”; “Сліпченко винною себе не визнала, а говорила: єврейку Лейкехман видали німцям підлітки на чолі з Володимиром Маєвським, який у 1942 році виїхав у Німеччину”). Засуджена 18.07.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом військ МВС Кіровоградської області 7.10.1946 міру покарання зменшено до 10 років неволі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Звільнена з-під варти 4.03.1954. Реабілітована 27.04.1956 трибуналом Київського військового округу. Чоловік Сліпченко Хома Михайлович заарештований 22.06.1941 – *див. книга друга, Компаніївський район.* (П – 1952)

СЛІПЧУК (він же ПОДІЛЬСЬКИЙ, БЕЛЯЄВ) ЛЕОНТІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, перукар, без певних занять. Заарештований 4.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“активна участь в боротьбі проти радянської влади, терор: дезертирував з Червоної армії в період громадянської війни, за що був запроторений у тюрму м.Єлисаветграда, звідки звільнений за особистою заявою керівника банди Марусі Никифорової, після чого пішов добровільно служити у її загін, брав участь у боротьбі проти радянської влади; здійснив убивство чекіста Сафронова, після чого протягом 15 років переховувався від органів радвлади, здійснюючи систематично кримінальні політичні злочини, вів паразитичний спосіб життя і понад 20 разів у різних місцях СРСР перебував під судом, але з місць арештів та ув’язнень втікав, переховувався під різними прізвищами, вів контрреволюційну діяльність, тероризував населення”). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС

Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10812)

СЛІТИНСЬКИЙ СЕМЕН ІЗРАЇЛЬОВИЧ, 1880 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта вища, головний механік тресту "Кірсільборошно". Заарештований 22.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("підтримуючи тісні стосунки з рідними за кордоном – брати проживали у Бразилії і Франції, сестра в Аргентині – у 1939 році написав у різні радянські установи анонімні листи контрреволюційного характеру, в яких зводив наклеп на радянську дійсність, зокрема лист на адресу Всесоюзної сільськогосподарської виставки від 21.07.1939: "Шановні патріоти, просимо Вас дозволити вислати Вам фотографії знятих о третій годині ранку черг за отриманням керосину й цукру; ці фотографії нагадують іспанських і німецьких біженців у чужій країні – так живуть 100 тисяч радянських громадян Кіровограда з дня в день, отримуючи за нормою керосину 8 кілограм і в іншій черзі норму цукру 2 кілограми"). Засуджений 5.07.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 7.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13242)

СЛОБОДСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР БОРИСОВИЧ, 1881 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта вища (юридичний факультет Одеського держуніверситету), адвокат міської юридичної консультації. Заарештований 27.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("в роки громадянської війни співпрацював з денікінською контррозвідкою; вів антирадянську агітацію"). Засуджений 30.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 30.09.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 8110)

СМЕРДИНСЬКИЙ ВІКТОР ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Завидове Ржевського району Західної (нині Калінінської, Росія) області, карел, освіта середня, проживав у с.Лелеківка Кіровоградського району (нині у складі Кіровограда), обліковець механо-складального цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 17.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("вихваляв німецьку культуру, політику Німеччини"). Засуджений 1.04.1939 Кіровоградським облсудом до 6 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 29.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 753)

СМИРНОВ ЯКИМ СИЛОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б), технічний інспектор цеху №5 заводу "Червона зірка". Заарештований 7.07.1941 УНКДБ Кіровоградської області, 22.07.1941 етапований у Красноярський край ("у 1917 році входив до партії меншовиків і балотувався у міську думу Єлисаветграда; під час фінської кампанії висловлювався в поразницькому дусі на адресу Червоної армії, вів антирадянську агітацію, зокрема про нагороди: "Стільки цих брязкалець розвелось, що їм уже й рахунку нема, а нам лиш намагаються ними замилити очі"). Засуджений 1.09.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.11.1957 Кіровоградським облсудом. (3925 – П)

СМИРНОВ-ПЛАКУНОВ ГРИГОРІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1877 р.н., м.Одеса, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, завідувач планового відділу трамвайного тресту. Заарештований 3.07.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("антирадянська агітація, зв'язок з контрреволюційним елементом: у 1906 році був агентом царської охранки, видав жандармерії всіх членів Одеського страйкового комітету; у 1918-20 роках брав участь в контрреволюційній націоналістичній діяльності на Україні, хотів відокремити Україну від Радянського Союзу; підтримував стосунки з петлюрівцем Махном, а також з репресованим у 1938 році шпигуном Марковим"). Кіровоградською облпрокуратурою 29.07.1941 справу передано на розгляд до Кіровоградського облсуду. Інших даних у справі немає. Дружина Смирнова репресована за контрреволюційну діяльність. (П – 2670)

СМІЛЬНЯК ЯКІВ ФЕДОРОВИЧ, 1902 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, обліковець заводу "Червона зірка". Заарештований 14.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (шпигунська діяльність на користь Румунії). Засуджений 27.11.1937 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 4.01.1958 Верховним судом СРСР. (П – 3990)

СМОЛКО ПЕТРО ЙОСИПОВИЧ, 1879 р.н., Тарнопільська волость Волковиськського повіту Гродненської губернії, поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, столяр гуртожитку командного складу. Заарештований 13.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("учасник сектантської групи євангелістів, член контрреволюційної націоналістичної організації, яка складалась в основному з представників ліквідованої у м.Кірове організації "Спілка громадян германської раси"; існувала під

виглядом релігійної громади при німецькій кірсі, захоплювала під свій вплив й інші релігійні секти, зокрема баптистів – Смолко, Посторонко й Шаповалова” – по справі проходить 7 осіб, шестеро з яких розстріляно, одна засуджена до 10 років неволі). Засуджений 8.12.1937 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 2.11.1957 Верховним судом УРСР. (П – 3860)

СМОЛЯРОВА ТЕА ЛЮДВІГІВНА, 1898 р.н., м.Вейнбург (Німеччина), німкеня, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, викладач німецької мови в школах №№5 і 8. Заарештована 14.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1912 році лісопромисловець Македонський привіз Теа Кюхман із Німеччини в Єлисаветград як гувернантку для його дітей; у 1914 вийшла заміж за Смолярова”, “у 1926 році Текля Смолярова легально їздила до Німеччини; повернулась і підтримувала стосунки з пастором Беком, який був одним із керівників німецько-фашистської організації”). Засуджена 29.01.1938 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітована 27.09.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3889)

СНІСАРЕНКО ЛЕОНТІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1904 р.н., с.Воєводське Благодатнівського (нині Арбузинського) району Миколаївської області, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1931 року, проживав у м.Кіровограді, машиніст паровоза. Заарештований 23.01.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 35-го гвардійського стрілецького корпусу (“співпраця з німцями в роки окупації: 14.08.1941 заарештований гестапо в числі інших комуністів, попереджений працювати чесно, інакше повісять; водив поїзди до Помічної, Долинської, Знам’янки”, “був завербований поліцією для таємного співробітництва виявляти осіб, налаштованих проти німецької влади”). Військовою прокуратурою Одеської залізниці 25.05.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6786)

СНОПКОВСЬКИЙ ДМИТРО ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., с.Багачівка Кривоозерського району Одеської (нині Миколаївської) області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, рахівник трамвайного парку. Заарештований 19.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 4.10.1937 НКВС СРСР та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11525)

СОБОЛЕВ АНАТОЛІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, 1920 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта 6 класів, член ВЛКСМ до 1941 року (виключений за втрату комсомольського квитка), проживав у м.Туапсе Краснодарського краю (Росія), червоноармієць 3-ої мінометної роти 1165-го стрілецького полку. Заарештований 19.12.1941 особливим відділом НКВС 345-ої стрілецької дивізії (“висловлював терористичні настрої стосовно командного складу Червоної армії”; із свідчень Соболева: “Коли мені не дали порцію хліба, то я сказав, що хай того уб’є перша куля, хто з’їв мою порцію”). Особливим відділом НКВС 345-ої СД 20.12.1941 справу припинено, з-під варти звільнений, відправлений у 1165-ий стрілецький полк. (П – 5799)

СОБОЛЕВ ІВАН ПАВЛОВИЧ, 1902 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 8.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“посібництво німецькій окупаційній владі: з 24.12.1943 до 5.01.1944 працював начальником 4-ої райуправи Кіровограда”). Засуджений 14.07.1944 військовим трибуналом НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 2.08.1946 міру покарання зменшено до 3,5 років неволі. Реабілітований 5.10.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13621)

СОКОЛОВ НИЧИПІР ОНУФРІЙОВИЧ, 1903 р.н., с.Березанівка Донської області (Росія), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вагар ст.Кірово-Українська. Заарештований 8.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 29.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.04.1958 Кіровоградським облсудом. Батька розкуркулили у 1931 році, брата Григорія вислали на північ із родиною. (П – 4260)

СОКОЛОВ СЕМЕН ДЕМ’ЯНОВИЧ, 1879 р.н., м.Єлисаветград (нова назва Кіровоград), українець, освіта початкова, технік “Пайбуду”. Заарештований 18.10.1930 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (“антирадянська пропаганда, зв’язок з антирадянським елементом” – *див. Федір Швець*). Зінов’євською міськпрокуратурою 25.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2428)

СОКОЛОВСЬКА ВІРА ІЛЛІВНА, 1901 р.н., м.Іркутськ (Росія), єврейка, освіта незакінчена вища, колишній член партії меншовиків, проживала у м.Кіровограді, бухгалтер шкіл №№11 і 16.

Неодноразово репресовувалась органами ДПУ з 1923 по 1934 роки. Вчергове заарештована 2.08.1938 Кіровоградським міськвідділом НКВС (“племінниця Троцького, організатор троцькістського угруповання, агітація проти заходів радвлади та за відвідання і підтримку родичів Троцького”). Засуджена 28.04.1939 Кіровоградським облсудом до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Після відбуття покарання іще раз заарештована 2.12.1948 і “за належність до меншовицької організації” засуджена особливою нарадою МДБ СРСР до заслання на поселення. Реабілітована 7.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12306)

СОКОЛОВСЬКА МАРІЯ ЛЬВІВНА, 1874 р.н., м.Верхньодніпровськ Миколаївської (нині Дніпропетровської) області, єврейка, письменна, член меншовицької партії у 1900-17 роках і ВКП(б) з 1917 року (у 1928-ому виключена за належність до опозиції), проживала у м.Кіровограді, пенсіонерка. Чотири рази арештовувалась царською жандармерією у 1898 та 1900-01 роках за підпільну революційну діяльність. Вп’яте заарештована 17.07.1941 управлінням НКВС Кіровоградської області (“антирадянська діяльність: сестра першої дружини Троцького Олександри, у 1935 році разом із внуками Троцького переїхала з Ленінграда в Кіровоград до брата Іллі, листувалась із родичами за кордоном, а також з висланим за контрреволюційні злочини чоловіком дочки Троцького Невельсоном”; при обшуку вилучені й знищені газети й журнали “Боротьба”, “Вперед”, книги Каутського, Мартова, Радека “Портрети і памфлети”, портрет Троцького з першою дружиною та інше). Померла від міокарда серця 4.08.1941 під час етапування з Кіровоградської тюрми №1 у Казахстан. Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 3.12.1941 справу закрито. (П – 12183)

СОКОЛОВСЬКИЙ ІЛЛЯ ЛЬВОВИЧ, 1875 р.н., м.Верхньодніпровськ Миколаївської (нині Дніпропетровської) області, єврей, освіта вища, в минулому меншовик, проживав у м.Кіровограді, журналіст, пенсіонер. Тричі заарештовувався царською жандармерією до революції: у 1898 році у справі Південноросійського союзу робітників у м.Миколаєві засуджений до 7 років неволі, у 1905-ому “в потьомкінські дні” був репресований і висланий з Одеси, у 1912-ому “за образу величності” засуджений до 1,5 року неволі; тричі за радянської влади: у 1924-ому “за гуртування з меншовиками” був висланий у Середню Азію на 3 роки, у 1926-ому строк продовжений на 3 роки, у 1930-ому висланий на Урал строком на 3 роки. Всьоме заарештований 17.07.1941 управлінням НКВС Кіровоградської області (“активний меншовик, рідний брат першої дружини Льва Троцького Олександри, з яким вона була у шлюбі з 1900 по 1903 рік, коли він виїхав за кордон; востаннє бачився з Троцьким 1912 року у Відні, Австрія, коли їздив лікувати очі – Троїцький знайомив його з містом; у 1933 році в Зінов’євську встановив зв’язки з меншовиками Чижиком, Клейлісом, Даєнманом та іншими, які проживали за кордоном – збирались на квартирі, висловлювали невдоволення розгромом правотроцькістського блоку”). Засуджений 10.07.1942 особливою нарадою НКВС СРСР на 5 років заслання в Казахстан. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12183)

СОЛДАТОВА МАРІЯ МАРКЕЛІВНА, 1893 р.н., фортеця Новогеоргіївськ Варшавської губернії (Польща), росіянка, освіта початкова, проживала в м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 15.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджена 21.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 13.12.1956 Кровоградським облсудом. (П – 3446)

СОЛНЦЕВ СЕРГІЙ ПАРФЕНТІЙОВИЧ, 1878 р.н., с.Косманичі Оршинського району Могилівської області (Білорусія), росіянин, освіта вища (Варшавський ветеринарний інститут, 1907), проживав у м.Кіровограді, ветеринар-епізоотолог обласної ветбаклабораторії. У 1931 році “за керівництво Одеською контрреволюційною організацією ветеринарів-бактеріологів” був засуджений колегією ОДПУ до 10 років неволі. Вдруге заарештований 25.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“із родини священика; після дострокового звільнення із тюрми прибув 1935 року в Кіровоград до свого знайомого, співучасника контрреволюційної організації в Одесі Олександра Дієсперова, разом з ним, а також начальником ветуправління облЗУ Кремповським, брат якого у 1932 році органами ДПУ був засуджений до розстрілу, та ветлікарем Кіровоградського району Матвієм Вайлом у 1939-41 роках здійснювали шкідницьку діяльність у тваринництві шляхом непроведення в неблагополучних пунктах протиепізоотичних щеплень худобі, внаслідок чого в колгоспах області у 1939 році захворіло й загинуло 3602 коней, 3606 голів крупної рогатої худоби, 33600 свиней, 1725 овець; у 1940 році – 4339 коней, 3349

голів крупної рогатої худоби, 37000 свиней, 8052 овець; у 1941 році за перший квартал – 810 коней, 1209 голів крупної рогатої худоби, 2465 свиней і 1564 вівці; Солнцев серед спеціалістів облветбаклабораторії і ветуправління висловлював контрреволюційні вигадки на адресу Радянського Союзу, вихваляв лад у капіталістичних державах”). Засуджений 27.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, дати виконання вироку у справі не вказано. Реабілітований 26.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13945)

СОЛОВЙОВ МИКОЛА ПАВЛОВИЧ, 1886 р.н., м.Яготин Київської області, українець, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, викладач математики школи фабрично-заводського навчання. Заарештований 23.02.1931 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (підозрювався як член української контрреволюційної організації). Одеським облвідділом ДПУ 5.03.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи викладачем математики школи №8, заарештований 9.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“належав до контрреволюційної української націоналістичної організації разом із Леонтієм Ткановим, Кирилом Кононенком і Микитою Чумаченком – *див. відповідно райони Компаніївський, Маловисківський і Новгородківський, друга й третя книги*: завдання організації – відокремлення України від СРСР, реставрація капіталізму і створення благодатного ґрунту для інтервенції фашизму; організація впроваджувала у школах націоналістичні ідеї скрипниківщини: розвиток української культури в західно-європейському буржуазному руслі; Соловйов, будучи агентом органів НКВС і приховуючи власну належність до націоналістичної організації, своїми матеріалами вводив працівників НКВС в оману”). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 1.03.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 6360, 3358)

СОЛОВЙОВА ОНИСЯ МАТВІЇВНА, 1892 р.н., м.Миколаїв, українка, освіта 4 класи гімназії, проживала в м.Кіровограді, без певних занять. У 1935 році засуджена до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах “за близькі стосунки з італійськими моряками і підозру в шпигунстві”; у 1936 році вернулась із Карелії в Кірове, оскільки у Миколаєві жити було заборонено. Вдруге заарештована 10.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“дочка Олександра у 1934 році вийшла заміж за італійського моряка Симонелі Ліверенто і вибралась на проживання в Італію – Соловйова мала намір виїхати до дочки”; “у м.Миколаєві провадила шпигунську діяльність на користь Італії”). Засуджена 17.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітована 1.06.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 11478)

СОЛОДОВНИКОВ АНАТОЛІЙ МИКОЛАЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Білий Колодязь Щигровського повіту Курської губернії (Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, працював у Кіровській držконюшні. Заарештований 16.05.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювався як член контрреволюційної диверсійно-шкідницької організації). Прокуратурою м.Кірове 14.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2216)

СОЛОМОНОВ ВАЛЕРІЙ ВЕНІАМІНОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта незакінчена вища, без певних занять. У 1924 році за контрреволюційні злочини засуджений губернським судом до 3 років 4 місяців неволі. Вдруге заарештований 31.01.1930 Одеським облвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 5.03.1930 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 25.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5714)

СОЛОНАР ФЕДІР КОСТЯНТИНОВИЧ, 1889 р.н., с.Черепкове Сорокського повіту (Молдова), молдаванин, письменний, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер ліквідкому Зінов’євського райвиконкому і свинорадгоспу. Заарештований 18.10.1930 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (“старший унтер-офіцер царської армії; антирадянська пропаганда, зв’язок з антирадянським елементом” – *див. Федір Швець*). Зінов’євською міськпрокуратурою 25.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи бухгалтером артілі “Кооптранс”, заарештований 2.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (ворожі настрої, контрреволюційна діяльність). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2428, 10811)

СОЛЯР ВАСИЛЬ ОХРІМОВИЧ (він же ТКАЧЕНКО АРТЕМ ОКСЕНТОВИЧ), 1897 р.н., с.Ташлик Ротмістрівського району Київської (нині Смілянського Черкаської) області, українець, освіта середня, не працював, перебував на нелегальному становищі. Заарештований 29.07.1948 управлінням МДБ Кіровоградської області (“у 1920 році був заарештований чекістами за службу в денікінській армії,

втік з-під варти, жив з підробленими документами, у 1941 році служив комендантом Кіровоградської облземуправи, у 1942-43-х роках був головним агрономом Бобринецької окружної земельної комендатури, восени 1941-го вступив до української націоналістичної організації "Рада довіри", був заступником керівника її, зводив усні та письмові наклепи в пресі на радвладу"). Засуджений 5.10.1948 військовим трибуналом МВС Кіровоградської області до 25 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 4.03.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13118)

СОРЖЕНКО ІСААК ЛЬВОВИЧ, 1915 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта неповна середня, член ВЛКСМ з 1931 року, проживав в селі Варфоломіївка Яковлівського району Усурійської області (нині Приморський край, Росія), військовослужбовець, в Червоній армії з 1937 року, кухар за фахом, молодший командир 59-го авіаполку. Заарештований 12.04.1940 особливим відділом НКВС 34-ої авіадивізії ("вів антирадянську агітацію: "Латвію, Литву й Естонію ввійти до складу СРСР змусили гармати, танки й літаки, які стоять довкола цих країн майже два роки", відреагував на наказ наркома про гауптвахту: "У царській армії не було таких гауптвахт, як зараз вводять – це справжня тюрма"). Військовим трибуналом 1-ої Червонопрапорної армії 17.12.1940 виправданий, справу припинено, з-під варти звільнений. За повідомленням особливої інспекції НКВС СРСР від 1.10.1941 молодший політрук, оперуповноважений особливого відділу НКВС 12-ої авіабригади Новиков, який провадив слідство у справі Сорженка і залякував звинувачуваного, звільнений із органів НКВС з передачею на загальновійськовий облік. (П – 7544)

СОРОЧКІНА ЛІДІЯ НИКИФОРІВНА, 1925 р.н., м.Кіровоград, росіянка, освіта 8 класів, безробітня. Заарештована 7.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у зв'язках з німецькими розвідорганами). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 22.05.1944 справу закрито, з-під варти звільнена. (П – 2240)

СОТНИК ПИЛИП ЯКОВИЧ, 1888 р.н., с.Савинівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, пресувальник цегельні №2. У 1930 році розкуркулений, від заслання переховувався, у 1934-ому судимий за крадіжку. Вдруге заарештований 4.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("разом із Іваном Гвоздем і Миколою Шульгою належав до куркульської групи, яка займалася шкідницькою діяльністю – з метою диверсії підклали залізний ключ під агрегат пресу"). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 11.01.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3895)

СОЦЬКИЙ ГЕОРГІЙ ВЯЧЕСЛАВОВИЧ, 1921 р.н., м.Полтава, росіянин, освіта середня технічна (3 курси технікуму механізації сільського господарства), проживав у м.Кіровограді (тут пішов 1929 року в перший клас), контрольний майстер заводу "Червона зірка". Заарештований 28.07.1953 управлінням МВС Кіровоградської області ("член Національно-трудового союзу нового покоління, НТСНП, з 1943 року, завербований Володимиром Крюковим та Олегом Поляковим, останній на біржі праці дістав документ, який звільняв його від відправки в Німеччину на роботи; також за підробними документами у грудні 1943 року евакуювався разом із братом Борисом у Вінницю, де від керівника місцевого осередку НТСНП отримав антирадянські листівки для розповсюдження та 3-5 тисяч рублів на організаційні витрати, листівки брати залишили. А з грошима повернулись у Кіровоград"). Управлінням МВС Кіровоградської області 10.09.1953 справу припинено, з-під варти звільнений. Брат Борис, 1920 р.н., м.Полтава, росіянин, мешкав у Кіровограді, до війни вчився на першому курсі Кіровоградського педінституту, під час німецької окупації працював у Федварському лісництві, з відступом німців евакуювався у Вінницю у грудні 1943 року; згодом мобілізований у Червону армію, загинув на фронті. (П – 2721)

СПІЦЕР ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1887 р.н., м.Бельци (Молдова), українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, старший ревізор облспоживспілки. Заарештований 13.07.1941 управлінням НКВС Кіровоградської області ("антирадянська агітація: поширення брехливих чуток"; "Ніяких чуток панічного характеру і контрреволюційного змісту я не розпускав, бо секрети тримати вмію дуже добре, оскільки сам колись працював у ВЧК, і взагалі я з населенням розмовляю мало, а на політичні теми розмов узагалі не веду" – на допиті 2.06.1942 у м.Свіяжську). Етапований 20.07.1941 у м.Казань, знаходився у тюрмі №9 м.Свіяжська. Управлінням НКВС Татарської АРСР 10.10.1942 справу припинено у зв'язку зі смертю звинувачуваного 26.08.1942. (П – 1069)

СПРЕНЖЕН КАРОЛІНА СТАНІСЛАВІВНА, 1880 р.н., м.Кіровоград, полька, освіта початкова, безробітна. Заарештована 27.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член контрреволюційної

націоналістичної польсько-католицької організації, пропаганда, шпигунство" – *див. Володимир Невидюк*). Засуджена 15.11.1937 НКВС і прокуратурою СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 30.01.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3476)

СПРЕНЖЕН ТОМАШ ЙОСИПОВИЧ, 1877 р.н., м.Кіровоград, поляк, освіта початкова, робітник артілі "Щітка". На початку 1937 року арештовувався за контрреволюційну діяльність. Вдруге заарештований 20.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство" – *див. Мар'ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 15.09.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

СТАБЕРСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ЯКОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня, завідувач тарифного бюро заводу "Червона зірка". Заарештований 1.05.1936 Кіровським міськвідділом НКВС ("будучи секретним співробітником НКВС, водночас підтримував стосунки з особами, засудженими за участь у контрреволюційних організаціях: Козубським, який емігрував за кордон і тепер збирався вертатись із терористичними намірами, засудженим у 1935 році до 5 років концтабору Миколою Кленовим, білогвардійцем Крячуком, нині засудженим, та іншими"). Кіровським міськвідділом НКВС 20.08.1936 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи економістом заводу "Червона зірка", заарештований 27.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("як таємний агент НКВС не повідомляв органам про формування в Кіровограді офіцерських організацій"). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3735, 9046)

СТАДНИК ІВАН ІВАНОВИЧ, 1916 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1932 році за крадіжку і купівлю крадених столярних інструментів Зінов'євським нарсудом був засуджений до 4 років неволі, відбував покарання у Дальвостоклагу, звільнений 9.10.1935. Вдруге заарештований 27.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("поширював провокаційні чутки: біля робітничого клубу на Великій Балці 14.06.1937 у черзі за хлібом при майже 300 особах поширював контрреволюційні чутки про труднощі з хлібом, висловлюючись на адресу радянської влади гидкими матюками, врешті накинувся з кулаками на члена міськради Коренецького, який намагався припинити розмови – у юрбі після цього також почали говорити про труднощі з хлібом, розказували анекдоти"). Засуджений 3.07.1940 Кіровоградським облсудом до 3 років ув'язнення. Реабілітований 25.08.1993 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 995)

СТАРОЖУКОВ ФЕДІР ФЕДОРОВИЧ, 1895 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня (6 класів гімназії екстерном), член ВКП(б), завідувач розрахункового відділу заводу "Червона зірка". Заарештований 16.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (антирадянська агітація і діяльність). Зінов'євською міськпрокуратурою 27.12.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи рахівником "Текстильшиття", заарештований 20.02.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("у війську з травня 1915 року: закінчив 2-у Київську школу прапорщиків, воював на фронті першої світової; з березня 1918-го в Червоній армії – демобілізований 1.01.1930 за станом здоров'я з посади командира артдивізіона полку"; підозрювався як член контрреволюційної організації). Зінов'євським міськвідділом ДПУ 30.05.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, 21.09.1931 справу припинено. (П – 2475, 8307)

СТАНІСЛАВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР АНТОНОВИЧ, 1904 р.н., м.Березівка Одеської області, росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, робітник цеху №6 заводу "Червона зірка". У 1921 році арештовувався разом з братами Олексою й Іваном "як член монархістської організації, саботажник і шкідник", у 1930-ому "за антирадянську діяльність" висланий на північ строком 3 роки; у 1933-ому "за підробку документів" трійкою ОДПУ засуджений до 5 років концтабору, у 1935-ому звільнений за амністією. Вчетверте заарештований 25.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("висловлював поразницькі настрої стосовно радвлади, вихваляв диктатора фашистської Німеччини Гітлера: "Німці націоналісти, Гітлера всі люблять за його надзвичайний розум; він почав з того, що всіх німців став об'єднувати і створювати для них добрі умови життя, про це знають усі", зумисне допускав брак продукції, яка мала оборонне значення, за що й був звільнений з роботи на заводі "Червоний Профінтерн"). Засуджений 12.12.1941 Східно-Казахстанським обласним судом до розстрілу. Верховним судом Казахської РСР 25.12.1941 міру покарання зменшено до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з

позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 12.06.1961 Верховним судом Казахської РСР. Брат Олекса “за участь у військовій змові” 1922 року розстріляний ВЧК – всього по тій справі проходило 23 особи. (П – 5654)

СТАНКО ДМИТРО ДЕМ’ЯНОВИЧ, 1898 р.н., с.Смілове Ширяївського району Одеської області, грек, освіта вища, проживав у м.Кіровоград, агроном-машинознавець заводу “Червона зірка”. Заарештований 15.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“націоналістична пропаганда, зв’язок з контрреволюційним елементом, шпигунсько-шкідницька діяльність”). Засуджений 16.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.05.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 2646)

СТАСЕВИЧ СТАНІСЛАВ ДЕНИСОВИЧ, 1905 р.н., с.Дружкопіль Берестечківського (нині Горохівського) району Волинської області, поляк, освіта середня, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, політрук полкової школи 43-го стрілецького полку. Заарештований 16.05.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (підозра у шпигунстві). Прокуратурою Миколаївської області 25.02.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3501)

СТЕПАНОВ ЛЕОНТІЙ ЗАХАРОВИЧ, 1880 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта 3 класи, муляр контори “Житлосоюзбуд”. Заарештований 2.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“як староста церковної громади української автокефальної церкви у 1926-29 роках вербував віруючих, зводив наклепи на умови життя в Радянському Союзі, на колективну форму сільського господарювання, вихваляв царський режим”). Засуджений 13.10.1938 Миколаївським облсудом до 4 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Верховним судом УРСР 10.12.1938 присуд скасовано, справу повернуто на новий розгляд, управлінням НКВС Кіровоградської області 4.02.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2280)

СТЕЦЕНКО ГЕОРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член партії соціалістів-революціонерів у 1917-18 роках, бухгалтер “Заготзерна”. Заарештований 19.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів партії та радвлади). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8881)

СТЕЦЕНКО МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1883 р.н., с.Поплавка Гросулівського (нова назва Великомихайлівського) району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, кочегар держмаслозаводу №12. У 1933 році “за антирадянську агітацію” засуджувався до 3 років неволі. Вдруге заарештований 24.10.1940 УНКВС Кіровоградської області (“агітував проти колгоспного ладу, зводив наклепи на радянську пресу, вихваляв дореволюційний лад”). Засуджений 30.11.1940 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 3.09.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 13888)

СТИЧИНСЬКИЙ АНТОН АНТОНОВИЧ, 1894 р.н., с.Макотов Контиківського повіту Варшавської губернії (Польща), поляк, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) з 1933 року, проживав у м.Кіровограді, начальник пожежно-сторожової охорони радгоспу “Зоря”. Заарештований 13.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1916 році призваний у царську армію, разом з відступаючими російськими військами прибув у Єлисаветград, де й залишився жити; у 1918-23 роках служив у Червоній армії, зокрема на бронепоїзді №4 ім.Леніна Єлисаветградського караульного полку”, “контрреволюційна націоналістична пропаганда: під час процесу над правотроцькістським паралельним центром висловлював співчуття ворогам народу; на зборах робітників радгоспу виступав проти стахановського руху”; із показів свідків: “Стичинський у 1933 році голодних робітників радгоспу, які брали на полі овочі, затримував, бив і зачиняв у свинарнику під варту на добу й більше – за вказівкою директора радгоспу Обода”). Засуджений 29.09.1938 особливою трійкою УНКВС Миколаївської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 10.07.1942 в Каргопольлагу від пороку серця. Реабілітований 25.04.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7820)

СТОЛЯРЧУК АНДРІЙ АРТЕМОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б), майстер заводу “Червона зірка”. Заарештований 27.08.1936 Кіровським міськвідділом НКВС (за недонесення про антирадянську агітацію). Засуджений 17.02.1937 Одеським облсудом до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 13.03.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13107)

СТОЛЯРЧУК МИХАЙЛО АРТЕМОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, приймальник ВТК заводу "Червона зірка". Заарештований 27.08.1936 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 17.02.1937 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 13.03.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13107)

СТОРОЖЕНКО МАРІЯ МИХАЙЛІВНА, 1903 р.н., м.Кременець Тернопільської області, українка, освіта початкова, член ВКП(б) у 1926-35 роках (виключена "за приховування факту нелегального прибуття із Польщі в СРСР"), проживала у м.Кіровограді, секретар комунального відділу міськради. Заарештована 13.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("проживаючи у м.Радзивилів, у 1915 році переїхала в Єлисаветград, у 1922-ому разом з чоловіком вернулась у Польщу, у 1924 році разом із матір'ю і двома братами нелегально перейшла державний кордон, листувалась із дядьком, який лишився у Польщі – це дає підстави підозрювати її у шпигунстві"). Засуджена 2.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 5.03.1955 Верховним судом СРСР. Також репресовані мати Грудзицька Февронія Гнатівна, 75 років, і брати Грудзицькі Віктор та Євген. (П – 3660)

СТОЯНОВСЬКА-СМИРНОВА ЗОЯ ЛЕОНТІЇВНА, 1896 р.н., м.Вільнюс (Литва), росіянка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, секретар-машиністка меблевої фабрики. Заарештована 14.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("шпигунство на користь Польщі: систематично листувалась із емігрантами – колишнім штабс-капітаном царської армії Петровичем, братом, який емігрував за кордон під час громадянської війни; не раз їздила до двоюрідного брата Іванова, доцента Одеського меліоративного інституту, перебіжчика із Польщі"). Засуджена 16.12.1937 НКВС і прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітована 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11401)

СТОЯНОВСЬКИЙ ПАВЛО КОСТЯНТИНОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, проживав у смт Комишуватому (нині Компаніївка), священик Покровської церкви. Заарештований 19.04.1948 УМДБ Кіровоградської області ("в сан священика рукопокладений у серпні 1942 року; працюючи священиком у Компаніївці, вів антирадянську агітацію в роки німецько-фашистської окупації; у 1946 році на похороні однієї жінки, переселенки із Західної України, сказав учасникам похорону: "Не плачте, ви скоро повернетесь на свою землю, а якщо ні, то будете з нами"; про колгоспи говорив, що там панує повна безгосподарність). Засуджений 23.06.1948 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 7.07.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13348)

СТРАШИНСЬКИЙ КОСТЯНТИН КОСТЯНТИНОВИЧ, 1897 р.н., с.Сморгонь Віленської губернії (Литва), поляк, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, економіст-плановик міжрайпромспілки. Заарештований 14.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (перебіжчик із Польщі, шпигунська діяльність). Засуджений 2.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 9.02.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3851)

СТРЕКАЛОВ СЕМЕН ВАСИЛЬОВИЧ, 1895 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, проживав у м.Челябінську (Росія), механік тракторного заводу. Заарештований 8.01.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("висловлювався в антипартійному дусі проти заходів радвлади та пам'ятника Кірову"). Засуджений 28.02.1938 спеціальною судовою колегією Миколаївського облсуду до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 28.12.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8506)

СТРУЙСЬКА-ГОЛУБОВИЧ ЄЛИЗАВЕТА ІВАНІВНА, 1884 р.н., м.Санкт-Петербург (Росія), росіянка, освіта середня, кандидат у члени ВКП(б), проживала у м.Кіровограді, фельдшер санстанції. Заарештована 26.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у зрадницькій та антирадянській діяльності). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 5.07.1944 справа припинена, з-під варти звільнена. (П – 75)

СТРЮК ПАВЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1902 р.н., с.Піски Лохвицького району Полтавської області, українець, освіта вища, член ВКП(б) з 1931 року, проживав у м.Кіровограді, директор педагогічного технікуму. Заарештований 21.01.1935 Кіровським міськвідділом НКВС ("підозрювався у сприянні націоналістичній пропаганді деяким викладачам технікуму, виявлянні непролетарського духу в методах

виховання учнів”). Управлінням Держбезпеки НКВС УРСР 21.05.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4766)

СТУКАЛО МИКИТА ЮХИМОВИЧ, 1878 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав у с.Вільний Гай Новопавлівської сільради (нині Кіровоградського району), сторож колгоспу ім.Кірова. У 1931 році розкуркулений, від заслання переховувався. Заарештований 9.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (член підпільної контрреволюційної організації, антирадянська діяльність). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.06.1938. Реабілітований 5.04.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4263)

СУБЕРЛЯК ІВАН КОСТЯНТИНОВИЧ, 1893 р.н., с.Висловичі Сокальського району Львівської області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, чорнороб заводу “Червона зірка”. Заарештований 28.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна націоналістична агітація, вихваляв умови життя в Польщі). Засуджений 21.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11389)

СУБОЧ ЄВГЕН ПЕТРОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 5 класів (комерційне училище), керівник тарифного сектора заводу “Червона зірка”. Заарештований 11.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“в роки громадянської війни служив у денікінській контррозвідці”). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 23.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3906)

СУБОЧ ЯКІВ ПЕТРОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 7 класів, пожежник на канатному заводі. Заарештований 28.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1912-15 роках служив у царській армії до чину старшого унтер-офіцера, воював на фронтах першої світової війни, у 1918-ому вернувся з румунського фронту, в Єлисаветграді вступив до гетьманської варти, влітку 1919 служив у денікінській армії дільничним вартовим; провадив контрреволюційну агітацію, спрямовану проти заходів партії і радвлади”). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9208)

СУГАКОВ ПАВЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1919 році за “крадіжку військового майна” перебував під арештом 13 днів. Вдруге заарештований 23.06.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“в роки війни працював різником на м’ясокомбінаті, у будуправі комунально-експлуатаційної частини, зводив наклепи на радвладу, вихваляв фашистський режим: не раз збирав сусідських дітей дошкільного й шкільного віку і навчав німецьким привітанням “Хайль Гітлер!” та вихваляв німецького вождя; присвоїв майно єврейської родини Субоч Федосі Сидорівни, бив її сина”). Засуджений 22.10.1945 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 7 років неволі, Кіровоградським облсудом 27.03.1947 міру покарання зменшено до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 10.04.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13168)

СУКАЙЛОВ ФЕДІР СЕМЕНОВИЧ, 1884 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, меншовик з 1917 року, експедитор облторгу. Заарештований 22.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювався у антирадянській пропаганді). Кіровською міською прокуратурою 17.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2196)

СУКОСЬЯН БОГОС МІКЕРДІЙОВИЧ, 1881 р.н., м.Есбір (Туреччина), вірменин, освіта 2 класи, проживав у м.Кіровограді, булочник артілі “Харчопродукт”. Заарештований 22.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (член контрреволюційної організації). Засуджений 3.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до заслання в адмінпорядку. (П – 3428)

СУЛЯРЕНКО ВОЛОДИМИР АНДРІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Підлісся в Галичині, українець, освіта середня, член ВКП(б) у 1926-35 роках, проживав у м.Кіровограді, муляр заводу “Червона зірка”. Заарештований 14.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (вихваляв польський фашизм). Засуджений 5.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 22.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11364)

СУНІК МОЙСЕЙ АБРАМОВИЧ, 1891 р.н., с.Мокра Калигірка Звенигородського району Київської (нині Катеринопільського Черкаської) області, єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді,

завідувач магазину. Заарештований 15.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (дискредитація радвлади, наклепи на спосіб життя в СРСР). Засуджений (дата не вказана) НКВС і прокурором СРСР за 2-ою категорією. Реабілітований 11.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9374)

СУРОВЦЕВ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1887 р.н., м.Санкт-Петербург (Росія), росіянин, освіта вища (Ризький політехнічний інститут, 1906), проживав у м.Кіровограді, старший інженер облземвідділу. У 1923 році арештовувався органами ДПУ у Тульчині Вінницької області, під вартою пробув 6 днів. Вдруге заарештований 23.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“до революції мав поміщицьку садибу у с.Вишківці Брацлавського району з загальною кількістю землі близько 700 десятин: орної 385, ліс і сад 280, став, луки; мав також поміщицьке майно – млин, авто, 20 коней, 10 пар волів, 10 корів, техніка сільськогосподарська, з якою працювало 20 наймитів і 10 сезонних робітників; служив у царській армії у 1907-08 роках унтер-офіцером; сестри Оксана й Марія у 1917 році виїхали за кордон”; “в період громадянської війни разом з каральним загоном знущався над селянами, згодом був антирадянськи налаштований, зводив наклепи на життя трудящих в СРСР, на керівників партії й уряду, вихваляв лад у Німеччині”). Помер 8.09.1941 у лікарняному вагоні під час етапування на схід у зв’язку з розвитком воєнних подій. Управлінням КДБ Кіровоградської області 6.05.1964 справу припинено. (П – 8456)

СУРЧЕНКО АНДРІЙ ДМИТРОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, слюсар складально-механічного цеху заводу “Червона зірка”. Заарештований 2.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 14.03.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3544)

СУХЕРОВ ХАЇМ МОРДКОВИЧ, 1908 р.н., с.Мокра Калигірка Катеринопільського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, перукар-підручний. Заарештований 20.01.1927 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (підозрювався в належності до нелегальних зінов’євських молодіжної організації “Югенд” і сіоністсько-соціалістичної партії). Зінов’євським окрвідділом ДПУ 25.03.1927 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, окружною прокуратурою 4.04.1927 справу припинено. (7420 – П)

СУХОБРУС ФЕДІР ОМЕЛЯНОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, муляр Кіровської районної електромережі. Заарештований 15.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“брав участь у Першій світовій війні, 1917 року потрапив у німецький полон, повернувся додому у 1919-ому, проживав у Миколаєві та Макіївці; контрреволюційна діяльність: в перші роки радвлади підтримував зв’язок з денікінською контррозвідкою; зводив наклепи на умови життя в СРСР; на загальних зборах колективу відмовився підтримати рішення про перерахування 50 відсотків денного заробітку в подарунок до Дня авіації 18 серпня з метою зміцнення обороноздатності країни; співає революційні частівки, вставляючи в них контрреволюційні слова, які дискредитують партію й уряд; постійно зриває колективні читки газет, щодо радянської преси заявляє: “Там одна брехня, цим газетам не можна вірити”). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 26.10.1940 в неволі. Реабілітований 30.10.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4896)

СЮДА ФРАНЦ ІВАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Приндоцин Михайлецької волості Келецької губернії (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тесля винного заводу. Заарештований 3.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство” – *див. Мар’ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 15.09.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 7.02.1943 у неволі. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

ТАЛЄЄВ ОЛЕКСАНДР МАТВІЙОВИЧ, 1924 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, проживав у м.Волзьку (Марійська автономна республіка, Росія), художник-самоук, без певних занять. Заарештований 23.01.1950 управлінням МДБ Марійської АРСР (“у квітні 1942 року разом з батьком виїхав до Німеччини, працював у м.Бреслау у майстерні скла, у червні 1944-го дав органам гестапо підписку про секретне співробітництво, у листопаді 1944-го пішов служити у війська СС “Галичина” – був писарем штабу до лютого 1945 року, мав на озброєнні гвинтівку; під час державної перевірки приховав від радянських органів факт зради Батьківщини”). Після подання Талєєвим скарги про застосування

працівниками органів МДБ до нього на допитах фізичних засобів впливу, через що він змушений був давати вигадані свідчення, управлінням МДБ Кіровоградської області 8.01.1952 справу закрито, з-під варти звільнений. Батько помер у 1943 році на примусових роботах у Німеччині. (П – 2009)

ТАРАНДЮК ІВАН ДАНИЛОВИЧ, 1876 р.н., с.Поташенкове Роздільнянського району Одеської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, штукатур артілі "Кооппраця". Заарештований 16.04.1941 2-м відділом УНКДБ Кіровоградської області ("кадровий адвентист, належав до гурту сектантів, які збиралась регулярно протягом кількох років, вели агітацію за повалення радянської влади й реставрацію капіталізму, вихваляли німецький фашизм, поширювали контрреволюційну літературу, зводили наклепи на Червону армію, пропагували серед робітників не брати в руки зброю при мобілізації"). Засуджений 10.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, вирок виконано 13.07.1941. Реабілітований 13.04.1989 Верховним судом УРСР. (П – 9799)

ТАРАНЕНКО ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА, 1901 р.н., смт Підгородна Одеської (нині Первомайського району Миколаївської) області, німкеня, неписьменна, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 28.04.1944 управлінням НКВС Кіровоградської області ("в роки війни прийняла німецьке підданство – фольксдойч"). Засуджена 7.10.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у Чорногірському виправно-трудовому спецтаборі. Реабілітована 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12195)

ТАРАНОВСЬКИЙ ВАСИЛЬ ДМИТРОВИЧ, 1894 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, слюсар заводу "Червона зірка". Заарештований 14.03.1936 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація троцькістського характеру). Засуджений 2.09.1936 спецколегією Одеського облсуду до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 4.05.1960 Верховним судом УРСР. (П – 5226)

ТАРАПАНОВ ОЛЕКСАНДР СЕМЕНОВИЧ, 1877 р.н., с.Малозаболотське Доманівського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 14.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна пропаганда, отримання посилок з-за кордону). Засуджений 25.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.06.1938. Реабілітований 29.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10712)

ТАРАПУНЬКО МАРІЯ ПЕТРІВНА, 1922 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, медсестра 3-ї радлікарні. Заарештована 14.10.1946 управлінням МДБ Кіровоградської області ("у 1944 році, будучи завербована органами МДБ як агент, приховала, що в роки німецької окупації, працюючи медсестрою в лікарні, була завербована як таємний агент СД; в Кіровограді познайомилась із зрадником Батьківщини Іваном Петренком, 1914 р.н., уродженцем Сумської області, який працював у таборі військовополонених, котрих вербував у власовську армію і національні легіони, грабував військових і вів розгульний спосіб життя – у жовтні 1944 року арештований і 28.07.1945 особливою нарадою НКВС СРСР засуджений до 5 років неволі"; "у касаційній скарзі Тарапунько вказала, що практичних дій на користь СД не чинила, нікого не зраджувала"). Засуджена 30.12.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 18.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12867)

ТАРАСЕНКО АНТОН СТЕПАНОВИЧ, 1884 р.н., с.Лук'янівка Роздільнянського району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 26.04.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("член нелегальної сектантської групи адвентистів, антирадянська діяльність" – *див. Фердинанд Гайдишар*). Засуджений 10.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, вирок виконано 13.07.1941. Реабілітований 13.04.1989 Верховним судом УРСР. (П – 9799)

ТАРАСЕНКО БОРИС САВОВИЧ, 1899 р.н., с.Вороніж Шосткинського району Сумської області, освіта вища педагогічна (Інститут народної освіти, 1923), проживав у м.Кіровограді, помічник директора Зінов'євського інституту соціального виховання із заочної освіти. Заарештований 14.03.1933 Одеським облвідділом ДПУ ("з 1929 року працював доцентом Глухівського інституту соціального виховання, з 1931-го – професор Зінов'євського ІСВ, завідувач кафедри педології; в кінці 1932 року органами ДПУ викрито українську повстанську контрреволюційну організацію, яка ставила мету – повалити радянську владу на Україні шляхом збройного повстання і створити Народно-демократичну республіку; філіал цієї

організації викрито також і в Зінов'євську: вона створювала мережу повстанських осередків на селі, вербувала нових членів, займалась агітацією; у Зінов'євську організація складалась із учителів технікуму й інституту соцвиховання, а на селі із учителів шкіл і куркульського елемента; Тарасенко – один із найактивніших членів організації"; із свідчень Тарасенка: "У 1932 році я був втягнутий у повстанську організацію Михайлом Гусаком, Приймаком і Геращенком"). Одеський облвідділ ДПУ запропонував направити справу на розгляд судтрійки при колегії ДПУ УРСР з метою покарати підсудного ув'язненням у концтабір на три роки. Інші судові дані у справі відсутні. Управлінням СБУ Кіровоградської області 25.11.1994 справу припинено. (П – 4285)

ТАРАСЕНКО ЄЛИЗАВЕТА АНДРІЇВНА, 1924 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта 7 класів, безробітна. Заарештована 1.03.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у тому, що в роки німецької окупації працювала в гестапо). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 9.04.1944 справу закрито, з-під варти звільнена. (П – 2242)

ТАРАСЕНКО ІЛЬКО ІЛЬКОВИЧ, 1893 р.н., місця народження у справі не зазначено, освіта початкова, проживав у м.Зінов'євськ (нині Кіровоград), робітник заводу "Червона зірка". У 1928 році "за бешкетство" був засуджений до 2 місяців неволі. Вдруге заарештований 23.01.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("зумисне шкодив виробництву та руйнував державне майно"). Зінов'євським окрсудом 15.03.1930 виправданий з винесенням суворої догани та оголошенням про це у газеті "Зінов'євський пролетарій", з-під варти звільнений. (П – 1812)

ТАРАСЕНКО МАРІЯ ВАСИЛІВНА, 1895 р.н., м.Прага (Чехія), чешка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, помічник пекаря хлібзаводу. Заарештована 5.10.1939 управлінням НКВС Кіровоградської області ("дівоче прізвище Галла, у 1917 році вийшла заміж за військовополоненого Тарасенка Мусія Денисовича і в 1920 році разом з чоловіком переїхала на проживання в СРСР; вела антирадянську агітацію, вихваляла життя за кордоном, розповідала про голодомор в Україні; коли в газетах надрукували повідомлення, що радянська делегація виїхала у Західну Білорусію, заявила: "Очі нам замазуватимуть, там усе буде, а ви в нас пройдіться по місту – нічого не знайдете; там, де я жила, в Німеччині, все є і всі добре живуть"; "Радянська влада створила штучний голод: мої троє дітей тут померли з голоду – що це за уряд, який допускає, аби стільки людей умирало?"). Засуджена 16.12.1939 Кіровоградським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітована 16.07.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 972)

ТАРАСЕНКО ФРОСИНА МИКОЛАЇВНА, 1903 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, домогосподарка. Заарештована 6.02.1944 особливим відділом 124-го прикордонного полку ("разом з *Ніною Трубіною* в 1941 році в період відступу частин Червоної армії у своєму будинку переховували двох німецьких розвідників; за їхнім же завданням Тарасенко ходила в місто й збирала необхідні німцям дані" – із обвинувального висновку; у середині 50-их років Тарасенко від своїх свідчень відмовилась, оскільки вона розповідала тоді слідчим, що "під час відступу Червоної армії до неї у двір попросились три особи у формі міліціонерів, вона дала їм поїсти помідора, а сусіди допомогли перевдягнутись у цивільне, але слідчі записали все по-своєму і щоб вона підписала свідчення, до неї застосовували фізичну силу"). Засуджена 11.05.1944 трибуналом військ НКДБ Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Реабілітована 23.04.1957 трибуналом Київського військового округу. Чоловік Тарасенко Андрій Денисович, 1897 р.н., за "контрреволюційну діяльність та службу у війську Петлюри в роки громадянської війни" у 1938 році був засуджений до 10 років неволі. (П – 3832)

ТАРНАВСЬКИЙ ВІТАЛІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Карильське Кролевецького повіту Чернігівської губернії (нині області Коропського району), грек, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, головний бухгалтер тюрми. Заарештований 16.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (шпигунська діяльність). Засуджений 13.02.1938 трійкою до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11514)

ТАРТАКОВ БОРИС СРУЛЬОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, член ВКП(б) у 1920-24 роках, маляр-художник залізничної станції. Заарештований 3.09.1936 транспортним відділом управління Держбезпеки УНКВС Одеської області (вихваляв Троцького і Зінов'єва, дискредитовував Сталіна). Засуджений 28.10.1936 лінійним судом Одеської залізниці до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7391)

ТАРХОВА ОЛЕКСАНДРА ПРОКОПІВНА, 1912 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, помічник з комсомольських справ замполіта машино-тракторної станції. Заарештована 20.03.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("зрадництво підпільної диверсійної організації ім.Ворошилова під час німецької окупації" – *див. Костянтин Гончаров, Маловисківський район, книга третя*). Засуджена 12.01.1945 військовим трибуналом Кіровоградського гарнізону до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 26.02.1960 трибуналом Київського військового округу. (П – 5210)

ТАРЧУК СЕМЕН АПОЛОНОВИЧ, 1876 р.н., с.Юровщина Полонського району Хмельницької області, українець, письменний, член партії лівих есерів у 1917-20 роках, проживав у м.Кіровограді, слюсар-інструментальник заводу "Більшовик". Заарештований 20.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна діяльність). Прокуратурою м.Кірове 13.01.1939 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 2201)

ТАТАРЕНКО ВАЛЕНТИН ФЕДОСІЙОВИЧ, 1888 р.н., м.Суми, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, технік-виконроб 2-ої радлікарні, виконроб-будівельник канатного заводу. Заарештований 28.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("по-шкідницьки провадив ремонт лікарні, затягував складання кошторису і виплати робітникам зарплати, викликаючи цим невдоволення мас"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Відбуваючи покарання у Вятлагу, 16.10.1940 "за антирадянську агітацію" був засуджений Кіровським облсудом до 10 років неволі; у 1950 році покарання відбув і висланий у Красноярський край на спецпоселення. Особливою нарадою МДБ СРСР 24.12.1952 справу припинено, звільнений. (П – 1585)

ТАТАРЕНКО ЙОСИП ЮХИМОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта початкова, помічник бухгалтера механічного цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 16.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (підозрювався у контрреволюційній агітації та гуртуванні антирадянських елементів). Зінов'євською міськпрокуратурою 27.12.1930 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 2446)

ТАШЕЄВ ІВАН МИХАЙЛОВИЧ, 1889 р.н., с.Тайвино Тіхвинського району Ленінградської області (Росія), росіянин, письменний, проживав у м.Кіровограді, завідувач майстерні з виготовлення свічок у грецькій церкві. Заарештований 16.05.1946 управлінням МДБ Кіровоградської області ("в роки німецької окупації працював церковним старостою, мав тісні зв'язки з націоналістом, керівником автокефальної церкви Михайлом Хорошим; виїжджав з німцями в глибину Німеччини, звідки повернувся в порядку репатріації; у квітні 1946 року взяв у Антона Левашова за 50 рублів книгу "Протоколи сіонських мудреців", тримав її в себе 20 днів, не повідомив про це в радянські органи, а навпаки – сам читав й іншим давав читати"). Засуджений 7.06.1946 Кіровоградським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 8.09.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13511)

ТВЕРДОСТУП ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1919 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 7 класів, член ВЛКСМ (вибув за несплату членських внесків), курсант 1-ої роти школи старшин 26-го снайперського полку. Заарештований 12.02.1943 особливим відділом НКВС 2-ої навчальної бригади ("веде антирадянську агітацію поразницького характеру, зводить наклепи на радянський уряд і нашу пресу, висловлює невдоволення побутовими умовами служби у Червоній армії: у листопаді 1942 року – "Радянський уряд зрадив свою державу і всіх нас", 30.01.1943 – "Я впевнений, що моя родина на території, окупованій німцями, живе краще, ніж я тут"). Засуджений 26.02.1943 військовим трибуналом 2-ої навчальної бригади Московського військового округу до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 24.03.1994 прокуратурою Московського військового округу. (П – 14127)

ТВЕРДОСТУП МИКОЛА ПАВЛОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, проживав на Бережанських хуторах Кіровоградського району, хлібороб-середняк. Заарештований 15.06.1927 Зінов'євським окружним відділом ДПУ (підозрювався як активний учасник контрреволюційних українських рухів). Зінов'євським окружним відділом ДПУ 29.08.1927 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5295)

ТВЕРДОСТУП СЕРГІЙ МАТВІЙОВИЧ, 1900 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, студент другого курсу юридичного факультету Одеського університету. Заарештований 26.02.1920

особливим відділом Південно-Західного фронту (“за денікінської влади був мобілізований рядовим у запасний ескадрон 3-го кінного полку”). Засуджений 29.02.1920 особливим відділом 14-ої армії Південно-Західного фронту до відправлення в концтабір без строку. Реабілітований 18.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14250)

ТВЕРДОСТУП ТИХІН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1899 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, кандидат у члени ВКП(б) з 1940 року, начальник відділу технічного контролю заводу “Червона зірка”. Заарештований 3.03.1944 Кіровоградським облуправлінням НКДБ (“під час німецької окупації працював склярем будівельної контори; у серпні 1941 року був викликаний у німецькі контррозвідувальні органи й завербований як таємний агент СД, в чому дав підписку: отримав завдання встановити місця проживання колишніх керівників заводу “Червона зірка”, евакуйованих на схід директора заводу Шинкаревича, плановика Косаківського і начальника постачання Котляревського та на випадок їх появи в місті повідомити в СД; до липня 1943 року ходив у поліцію відмічатись як кандидат у члени ВКП(б)”). Засуджений 18.11.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12329)

ТЕВЕРОВСЬКИЙ БОРИС СОЛОМОНОВИЧ, 1900 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, швець. Заарештований 24.04.1929 Зінов’євським МВ ДПУ (антирадянська агітація: “від Шимона Верховського отримав листівку троцькістського змісту, з якою познайомив Самуїла Вайнера” – *див. Давид Губар*). Надзвичайною сесією Зінов’євського окрсуду 15.10.1929 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 965)

ТЕЛЯТНИК КОСТЯНТИН ДМИТРОВИЧ, 1887 р.н., х.Телятники Козельщинського району Полтавської області, українець, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 18.10.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“посібництво німецькій окупаційній владі: з липня 1942-го по грудень 1943 року працював начальником електромеханічних майстерень, відремонтував півтисячі автомобілів і 160 автодвигунів для німців; влітку 1942 року за вказівкою шефа майстерень склав список 15 працівників для відправлення в Німеччину, які проте продовжували працювати; весною 1943 року вихваляв життя в Німеччині, закликав молодь до добровільного вербування на заводи й фабрики рейху; агітував допомагати німецькій армії”). Засуджений 30.11.1944 військовим трибуналом НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 9.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12980)

ТЕПЛИЦЬКА ІДА-ЦІПА ПЕРЕЦІВНА, 1899 р.н., колонія Інгулець Херсонської губернії, єврейка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, медсестра дитячої поліклініки. Заарештована 1.11.1926 Зінов’євським окружним відділом ДПУ (“секретар місцевого комітету контрреволюційної підпільної організації “Сіоністська Соціалістична партія”, яка своїм завданням ставила: підрив роботи комуністичної партії серед єврейського населення і об’єднання єврейства на антирадянській сіоністській платформі”). Засуджена 14.01.1927 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання в Середню Азію. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 1.10.1929 позбавлено права проживати у містах Москві й Ленінграді, на Україні, у Криму та інших регіонах з прикріпленням до визначеного місця мешкання строком на 3 роки. Реабілітована 8.10.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12801)

ТЕПЛИЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ЯКОВИЧ, 1901 р.н., м.Дніпропетровськ, єврей, освіта початкова, колишній член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, завідувач оргвідділу Кіровської міжрайпромспілки. Заарештований 11.02.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна троцькістська діяльність). Засуджений 22.06.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9621)

ТЕРЕЛЯ ЙОСИП МИХАЙЛОВИЧ, 1943 р.н., с.Келечин Міжгірського району Закарпатської області, українець, освіта середня, проживав у м.Свалява Закарпатської області, до 1962 року працював столярем Закарпатського управління “Курортбуд”, в’язень виправно-трудового табору №6 м.Кіровограда, “особливі прикмети: на правій стороні грудей – татуювання у вигляді тризуба, меча й колоса”. Тричі засуджувався (статті: 223 частина 2, 17 ч.2, 183 ч.1 і 2 кримінального кодексу УРСР): у 1962 році народним судом Свалявського району Закарпатської області до 4 років неволі; у 1963-ому Ужгородським нарсудом до 2,5 років; у 1966-ому нарсудом Крижопільського району Вінницької області до 5 років неволі. Вчетверте

заарештований 17.08.1967 управлінням КДБ при Раді Міністрів УРСР Кіровоградської області (“будучи засудженим у 1962 році, потрапив під вплив націоналістів серед ув’язнених, став на шлях відкритої боротьби з радянською дійсністю, переслідував мету створити підпілля і скинути радвладу на Україні; у серпні 1965 року втік із колонії, писав статті й вірші антирадянського змісту, 1.03.1966 здав їх в управління КДБ Луганської області, прийшовши з повинною; 26 січня 1967 року із Ладижинської в’язниці Тростянецького району Вінницької області був переведений в ВТК №6 м.Кіровограда за те, що передав в’язню Ігорю, який виходив на волю, власний рукопис антирадянської статті і став готуватись до втечі; засуджений за втечу із тюрми, серед в’язнів пропагував ідею самостійної України; у липні 1967 року разом із Алімом Сайфутдіновим та Юрієм Запашним виготовив 4 листівки, 3 з яких відправив у редакції газет “Кіровоградська правда” і “Молодий комунар” та в партійно-радянські органи влади; згодом виготовили іще 150 листівок, які розповсюджували шляхом перекидання за межі виправно-трудової колонії через тюремний паркан та передачі через звільнених на волю; із підошви гумового чобота пробував виготовити кліше для друкування листівок антирадянського змісту; у зошиті вів ідейно шкідливі, наклепницькі записи”). Засуджений 22.12.1967 Кіровоградським облсудом до 3 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.08.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12753)

ТЕРЕНТЬЄВ ПАВЛО КІНДРАТОВИЧ, 1900 р.н., с.Делакеу Григоріопільського району (Молдова), молдаванин, освіта початкова, проживав у с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), член колгоспу ім.Леніна. Розкуркулений у 1931 році. У 1932 році за порушення державного кордону із Румунії в СРСР колегією ОДПУ був засуджений до 3 років неволі з забороною мешкати у прикордонній смузі. Вдруге заарештований 28.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (шпигунська діяльність: “проживаючи в Румунії у 1931 році, був залучений до шпигунської роботи проти СРСР”). Засуджений 13.06.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.07.1942. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12296)

ТЕРЕЩЕНКО ВАСИЛЬ МАКСИМОВИЧ, 1907 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, проживав у с.Рівному Новоукраїнського району, завідувач механічної майстерні Семенастівської машинно-тракторної станції. Заарештований 21.06.1946 Кіровоградським облуправлінням МДБ (співпраця з німецькими окупантами: “працюючи старшим механіком, разом із старшиною МТС О.Самченком відновили у с.Володимирівці Кіровоградського району до роботи 51 трактор, 15 комбайнів, 3 автомашини, сільськогосподарський інвентар, ремонтну майстерню, у 1941 році здали німцям 1500 центнерів зерна, у 1943 році зібрали врожай із площі 4 тисячі гектарів, відправили в німецький тил 10 тракторів і 5 молотарок”). Засуджений 15.05.1947 Кіровоградським облсудом до 4 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 19.11.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12840)

ТЕРЕЩЕНКО ПИЛИП ПАНАСОВИЧ, 1892 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 3 класи, пресувальник птахокомбінату. Заарештований 18.06.1945 управлінням НКВС Кіровоградської області (“з грудня 1941-го по грудень 1943 року працював майстром ковбасного цеху м’ясокомбінату, забезпечував випуск необхідної продукції, систематично затримував працівників, котрі брали продукцію для власних потреб і повідомляв про це німецькій владі”). Засуджений 5.09.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Звільнений у грудні 1954 року. Реабілітований 11.12.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3482)

ТЕРЕЩЕНКО ЮХИМ СТЕПАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Рубань Немирівського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, за фахом бухгалтер, у 1935-37 роках помічник начальника штабу 43-го полку, на момент арешту безробітний. Заарештований 13.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“з 1919 року був секретним співробітником НК, ДПУ, НКВС: за завданням Вінницької губЧК був впроваджений у банду отамана Лиха, який у 1919 році вибирався у Польщу для зв’язку з Юрком Тютюнником, там же Терещенка перехопила польська розвідка й доручила йому шпигунські завдання; у 1919-21 роках залучався органами ЧК для ліквідації повстанських загонів, які оперували на терені України, та до знищення Українського повстанкому у 1922 році; у 1930-ому перебував під вартою 6 місяців за спецзавданням органів ДПУ; будучи сексотом НКВС, дворушничав; у 1934 році заявляв працівникам банку, що він співробітник НКВС і всіх пересаджає”, “за віддану роботу

в органах ДПУ нагороджений годинником, револьвером і конем”). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не вказано. Реабілітований 24.01.1968 Кіровоградським облсудом. (П – 8149)

ТЕРЗІ ВОЛОДИМИР ГРИГОРОВИЧ, 1906 р.н., м.Кіровоград, вірменин, освіта середня, проживав у м.Ярмолинці Кам’янець-Подільської (нині Хмельницької) області, командир роти 286-го стрілецького полку 96-ої стрілецької дивізії, старший лейтенант. Заарештований 1.12.1937 особливим відділом УДБ НКВС м.Проскурів (“син підполковника царської армії, який з 1918 року служив у денікінській армії, емігрував за кордон і в 1921 році проживав у Болгарії; будучи сексотом НКВС, Терзі провадив шпигунську діяльність на користь польської розвідки”). Засуджений 8.02.1938 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.02.1938. Реабілітований 5.11.1958 трибуналом Прикарпатського військового округу. (П – 5607)

ТЕРТИЛОВ МИХАЙЛО СТЕПАНОВИЧ, 1913 р.н., с.Лелеківка (нині у складі міста), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, токар заводу “Червоний Профінтерн”. Заарештований 19.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна пропаганда, закликав робітників до страйку). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 24.08.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8574)

ТЕРТИЛОВА МЕЛАНІЯ АРТЕМІВНА, 1893 р.н., м.Кіровоград, українка, неписьменна, міщанка, без певних занять. Заарештована 26.10.1944 управлінням НКВС Кіровоградської області (“будучи невдоволена радянською владою за репресії її сина Михайла, в період німецької окупації провадила антирадянську агітацію серед мешканців міста: “Якби радянська влада й повернулась, я б тут не жила, а мучилась: та влада тільки людей садила по тюрмах за запізнення на роботу”; вихваляла німецьку зброю: “Ось де культурна й непереможна армія – Німеччина здолає всіх”; незаконно зберігала зброю: при обшуку виявлено й вилучено російську гвинтівку, обріз із такої гвинтівки, 60 патронів, а також німецькі газети та листи дочки Юлії з Німеччини, в яких вихваляється тамтешнє життя”). Засуджена 19.12.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 27.05.1955 трибуналом Київського військового округу. (П – 2286)

ТЕРТИЛОВА-ГОРБАЧУК ТЕТЯНА ПАРФЕНТІЇВНА, 1906 р.н., м.П’ятихатки Дніпропетровської області, росіянка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, до війни працювала офіціанткою у міському саду. Заарештована 20.02.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 6-ої винищувально-протитанкової артилерії Знам’янської бригади резерву Головнокомандувача (підозрювалась у співробітництві з німецькими окупантами під час війни, зокрема у видачі німецьким каральним органам радянського льотчика). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 25.07.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2392)

ТЕТЕРУК ТОДОСЬ ГРИГОРОВИЧ, 1895 р.н., с.Любитів Ковельського району Волинської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, інспектор міськфінвідділу. Заарештований 17.02.1938 Кіровським МВ НКВС (“в роки громадянської війни добровільно вступив у петлюрівську армію, боровся проти загонів Червоної армії; у 1932 році завербований у контрреволюційну повстанську організацію активним петлюрівцем Миколою Грузиним, який займав командну посаду у петлюрівському штабі; провадив диверсійно-шкідницьку роботу по лінії держстраху, спрямовуючи свої дії на підрив могутності народного господарства і нищення поголів’я худоби”). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 26.05.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3505)

ТИМОНІН ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1901 р.н., м.Жердівка Тамбовської області (Росія), росіянин, освіта вища (Військово-повітряна академія ім.Жуковського, Москва, 1932-37), член ВКП(б) у 1920-38 роках, проживав у м.Кіровограді, старший інженер цеху №16 заводу “Червона зірка”. Заарештований 27.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“у 1928 році написав у партбюро 82-го стрілецького полку 82-ої гірсько-стрілецької дивізії заяву про вихід із партії, бо XV партз’їзд не став справжнім виразником мас, оскільки був представлений лиш секретарями парткомів; писав, що політруки в армії не потрібні, бо й так значний партпрошарок, що в армії просувають по службі не гідних цього командирів, а пристосуванців та підлабузників – з партії не був виключений, отримав лиш сувору догану,

бо визнав свої помилки, виключений у 1938-ому через партсправу 1928 року і звільнений з лав армії 5.08.1938"; працюючи на заводі з листопада 1938-го, вів антирадянську агітацію: "Робітничий клас в СРСР може прийняти будь-який державний лад, бо робітники в нас шкурники", "Існування парторганізацій на підприємствах зайве, крім шкоди нічого не дають – лиш знижують виробничу дисципліну, підривають авторитет і єдиноначальність керівників підприємств", "Червона армія на випадок війни з Німеччиною за кілька днів буде розгромлена – фінська війна це вже продемонструвала, в якій Червона армія зазнала величезних втрат у живій силі"). Засуджений 19.09.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою НКВС СРСР 11.12.1944 міру покарання зменшено на 1 рік, звільнений 27.06.1948. Реабілітований двічі: 29.03.1956 Кіровоградським облсудом і 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3371, 12274)

ТИМОФЕЄВ СЕМЕН ТИМОФІЙОВИЧ, 1923 р.н., с.Старошентихо Урмарського району (Чувашія, Росія), чуваш, освіта 5 класів, проживав у м.Артемівську Донецької області, робітник трубного заводу. У м.Кіровограді відбував покарання на спецбудівництві, будучи засудженим 23.05.1941 Артемівським нарсудом до 1 року ув'язнення у виправно-трудових таборах. Вдруге заарештований 2.07.1941 у в'язниці (антирадянська агітація серед в'язнів, підготовка терористичного акту проти співробітників тюрми). Етапований на схід, помер 23.10.1941 в лікарні Усть-Кам'яногірської тюрми (Казахстан). (П – 8794)

ТИМОШЕНКОВА МАРІЯ ПАВЛІВНА, 1902 р.н., м.Кіровоград, українка, письменна, проживала у смт Устинівка, член колгоспу "1-й Устинівський". Заарештована 12.01.1935 Устинівським райвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджена 24.04.1935 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітована 5.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1295)

ТИМЧЕНКО (ХОЛІНА) НАТАЛЯ ЛУК'ЯНІВНА, 1901 р.н., с.Комишувате Васильєве-Петрівського (нині Першотравневого) району Донецької області, українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, вагар, завідувач їдальні СШ №3, завідувач буфету облуправління НКВС. Заарештована 12.09.1945 транспортним відділом НКДБ Одеської залізниці ("в роки війни проживала у окупованому німцями Кіровограді, разом із Трохимом Слоневським видала комуніста Гаврила Омеляненка, якого німці розстріляли; у грудні 1943 року евакуювалась разом із родиною у Німеччину, повернулась у 1945-ому; зводила наклепи на адресу радвлади, погрожувала комуністам і їхнім сім'ям"). Засуджена 18.05.1946 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Київського військового округу 18.05.1956 виправдана, справу припинено, з-під варти звільнена. Мати і брат розкуркулені у 1930 році, брат Василь засуджений у 1937 році до 8 років неволі. (6973 – П)

ТИМЧЕНКО ВАСИЛЬ ЛУКИЧ, 1904 р.н., станиця Вашливано-Петрівська Ростовської області (Росія), українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, вагар ст.Кірово-Українська. Заарештований 5.09.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Знам'янка ("дискредитовував заходи компартії й уряду при проведенні підписки на державну позику: "Радвлада робітникам не допомагає, а стає на шлях відкритого грабунку, тільки й знає, що давай їй гроші – не встигнеш виплатити одну позику, як уже вимагають іншу"). Засуджений 14.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений 13.09.1945 з Нижньоангарської тюрми (Бурятія, Росія). Реабілітований 5.04.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7922)

ТИНКЕВИЧ СТАНІСЛАВ ГНАТОВИЧ, 1880 р.н., м.Поводне Житомирської області, поляк, освіта початкова, член ВКП(б) з 1926 року, проживав у м.Кіровограді, майстер механічного цеху заводу "Віялка". Заарештований 9.02.1938 Кіровоградським міським відділом НКВС ("висловлював невдоволення нібито поганим життям робітничого класу в СРСР: радвлада відправляє всі товари за кордон, а робітники ходять голі й босі, колгоспи довго існувати не будуть"). Засуджений 20.04.1939 Кіровоградським облсудом до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 26.10.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 738)

ТИНЯКОВ ПАВЛО ІВАНОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, колишній член партії українських соціал-революціонерів, проживав у м.Кіровограді, токар заводу "Червона зірка". Заарештований 13.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (шкідницька діяльність, наклепи на

комуністичну партію та її керівників). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.11.1937. Реабілітований 30.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8838)

ТИХОНОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ СЕМЕНОВИЧ, м.Запоріжжя, поляк, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, технік 57-ої авіаескадрильї. Заарештований 27.07.1938 особливим відділом авіаз'єднання м.Кірове (контрреволюційна, шпигунська, антирадянська діяльність). Особливим відділом НКВС військової частини №4975 8.07.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3368)

ТИХОНЧУК ЮХИМ ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1903 р.н., с.Лісові Берниці Копайгородського (нині Барського) району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, їздовий 1-ої лікарні. Заарештований 7.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("шпигунство на користь Румунії, антирадянська агітація"). Засуджений 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.10.1938. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9464)

ТИЦЬКИЙ МИХАЙЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1912 р.н., м.Харків, українець, освіта незакінчена вища технічна (Харківський електротехнічний інститут, 1929-33), проживав у м.Кіровограді, механік гаражів заводу "Червона зірка". Заарештований 27.09.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("влітку 1942 року переїхав із Харкова в Кіровоград, працював слюсарем в авторемонтних майстернях німецької фірми "Опель", протидіяв розкраданню майна працівниками майстерні: так, у серпні 1942 року разом із робітником Шлапаком, який володів німецькою мовою, і німцем, головним майстром Арнольдом їздив додому до працівника майстерні Стасюка, де виявили вкрадені вугілля й дошки, за що Стасюка запроторили за ´рати на два тижні; серед робітників майстерні провадив антирадянську агітацію поразницького характеру"). Засуджений 11.01.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 6.04.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13886)

ТКАЧЕНКО АРКАДІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1899 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня (Зінов'євське реальне училище, 1919), контролер "Водосвітла". Заарештований 30.01.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("із серпня 1919 по жовтень 1920 року служив у арміях Денікіна і Врангеля, далі півтора року у Червоній армії; член військово-офіцерської контрреволюційної організації "Весна"; будучи секретним співробітником ДПУ з 1924 року, дезінформував репресивні органи"). Засуджений 15.06.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10126)

ТКАЧЕНКО ГАННА ПАВЛІВНА, 1898 р.н., с.Остапівка Привільнянського (нині Новобузького) району Миколаївської області, українка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, вчителька української мови й літератури школи №19. Заарештована 23.10.1937 Компаніївським РВ НКВС ("націоналістична пропаганда: працюючи в Губівській школі разом з директором Тимофієм Ушаньовим, протягувала чужорідну ідеологією в радянську школу", "на уроках фізкультури учні 5-го класу вітались "Привіт, гетьмани!", а на уроках укрлітератури обговорювалась історія гетьманів", "при обшуку була знайдена п'єса ворога народу Микитенка "Диктатура"). Засуджена 28.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 15.02.1957 Кіровоградським облсудом. Батька у 1931 році розкуркулили і вислали на північ. (П – 3479)

ТКАЧЕНКО ГРИГОРІЙ ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища, член ВКП(б), майстер складального цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 5.03.1935 Кіровським міськвідділом НКВС ("підозрювався у антисемітських поглядах"). Кіровським міськвідділом НКВС 13.04.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4766)

ТКАЧЕНКО МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня технічна, військовослужбовець. Заарештований 1.12.1941 особливим відділом НКВС 28-го району авіабазування (розповсюдження провокаційних чуток). Засуджений 14.01.1942 військовим трибуналом 28-го району авіабази до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 15.02.1990 трибуналом Київської військової округи. (П – 10898)

ТКАЧОВА ГАННА ОЛЕКСІЇВНА, 1920 р.н., м.Троїцьк Челябінської області, росіянка, освіта 7 класів, проживала у м.Кіровограді, безробітна. Заарештована 10.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області

(підозрювалась у зрадницькій діяльності в роки німецької окупації). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 9.06.1944 справу закрито, з-під варти звільнена. (П – 2140)

ТКАЧУК БОРИС СЕРГІЙОВИЧ, 1893 р.н., с.Улашівка Таращанського району Київської області, українець, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, ветеринарний лікар на залізниці. Заарештований 11.04.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (підозрювався як член військово-офіцерської контрреволюційної організації). Зінов'євським міськвідділом ДПУ 2.10.1931 справа припинена, з-під варти звільнений. У 1935 році "за шкідництво" був засуджений до 1 року виправно-трудових робіт. Втретє, працюючи ветлікарем районної ветеринарної лікарні, заарештований 3.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("активний член диверсійно-шкідницької організації у тваринництві" – *див. Григорій Клименко*). Засуджений 13.11.1937 Миколаївським облсудом до розстрілу, вирок виконано 21.01.1938. Реабілітований 3.11.1959 Верховним судом УРСР. (П – 563, 4904)

ТОДОРОВ ОМЕЛЯН ФЕДОРОВИЧ, 1894 р.н., с.Гармацьке Дубосарського району (Молдова), молдаванин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вантажник на залізничній станції. У 1930 році розкуркулений і висланий на північ, у 1937-ому повернувся з заслання. Заарештований 28.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація проти стаханівського руху). Засуджений 20.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати розстрілу у справі не зазначено. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Дружина Килина у 1935 році за контрреволюційну діяльність засуджена до 3 років ув'язнення у концтаборі; брати Пантелій та Єливферій знаходяться у Румунії. (П – 11851).

ТОКАР ЛАЗАР СЕМЕНОВИЧ, 1882 р.н., с.Радзивилівка Київської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 5.09.1937 Великовисківським райвідділом НКВС ("систематично, приїжджаючи в села Олексіївку і Новомихайлівку Великовисківського району, де жили його дочка Ганна Шевченко з чоловіком Яковом, брат Якова Андрій та сусід Іван Живицький – *див. Кіровоградський і Новомиргородський райони, друга і третя книги* – привозив із собою спирт для влаштування пиятик, погрожував колгоспникові Дубині, щоб той звільнив його колишню хату, відібрану при розкуркуленні; провадив антирадянську агітацію проти колгоспного ладу"). Засуджений 22.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10234)

ТОЛЧИНСЬКИЙ ДАВИД АБРАМОВИЧ, 1870 р.н., м.Луганськ, єврей, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, інженер-механік заводу "Червона зірка", колишній директор інституту сільськогосподарського машинобудування. Заарештований 15.04.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("на заводі "Червона зірка" протягом років існувала група інженерів, які, керовані головним інженером Леном, поставили завдання: бути готовим на випадок здійснення концесії чи інтервенції", "шкідницькі акти принесли заводу колосальні збитки, зірвали виробничі програми, затримали посівну кампанію й омертвили основний капітал"). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 2.08.1931 справу припинено, звільнений. (П – 1751)

ТОМАС МИКОЛА ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1899 р.н., смт Брацлав Вінницької області, німець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, інженер-конструктор заводу "Червона зірка". Заарештований 23.08.1937 Кіровським МВ НКВС ("член контрреволюційної правотроцькістської організації, шкідницька діяльність"). Засуджений 26.05.1939 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 23.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3189)

ТОПОЧЕВСЬКА ЛІДІЯ АРСЕНІВНА, 1896 р.н., м.Чигирин Черкаської області, українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, кравчиня у майстерні. Заарештована 3.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("з родини священиків; у 1934 році разом з чоловіком і дочкою переїхала на проживання у Кіровоград, бо через соціальне походження не могла ніде влаштуватись на роботу; добровільно разом з дочкою *Римою* у 1942 році виїхала до Німеччини, де працювала на військовому заводі; після повернення у листопаді 1942 року додому працювала кравчинею швейної майстерні промвідділу при міській управі"). Засуджена 7.10.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 28.12.1988 Кіровоградським облсудом. Чоловік Топочевський Володимир Демидович, 1893 р.н., колишній офіцер царської армії, у 1937 році репресований органами НКВС, доля невідома. (П – 8520)

ТОПОЧЕВСЬКА РИМА ВОЛОДИМИРІВНА, 1927 р.н., м.Чигирин Черкаської області, українка, освіта 6 класів, проживала у м.Кіровограді, безробітна. Заарештована 31.01.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("у листопаді 1941 року написала заяву про бажання бути секретним інформатором у штабі німецької військової частини; 20.03.1942 добровільно разом з матір'ю виїхала до Німеччини, де працювали на військовому заводі фірми "Gasse und Frade"; 4.11.1942 повернулись у Кіровоград, працювала санітаркою польового лазарету німецького війська, підтримували стосунки з німецькими солдатами й офіцерами"; із свідчень Топочевської: "Прочитавши на вулиці розклеєні німецькою владою об'яви, а також розпитуючи у німецьких солдат і офіцерів про життя в Німеччині, вирішили поїхати: надіялись там поліпшити своє матеріальне становище; а повернулись тому, що мати захворіла шлунком"). Засуджена 7.10.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 28.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8520)

ТОРЧИНСЬКИЙ АРОН БОРИСОВИЧ, 1893 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта незакінчена вища, зубний лікар маслозаводу №12. Заарештований 8.04.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("член сіоністської організації, яка проводила контрреволюційну діяльність, спрямовану проти заходів радвлади: агітація, шкідництво, шпигунство" – *див. Соломон Медовий*). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.07.1938. Реабілітований 24.04.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4848)

ТОРЧИШНИК ЙОСИП ФЕДОРОВИЧ, 1888 р.н., смт Любеч Ріпкинського району Чернігівської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, до війни працював слюсарем військбуду, пенсіонер. Заарештований 5.02.1944 Кіровоградською опергрупою транспортного відділу НКДБ ("в середовищі своїх рідних і знайомих вів профашистську агітацію: "З німецько-фашистською газетою "Кировоградские известия", яка видавалась у Кіровограді російською мовою, із змістом цієї газети на початку 1942 року я знайомив громадянина Чижика і його дружину" – із обвинувального висновку; із свідчень на суді: "Я не агітував проти радянської влади і не вихваляв німецької армії; газету я передплатив для домашніх потреб, але не для того, щоб її читати"). Засуджений 2.06.1944 військовим трибуналом НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 27.12.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10465)

ТРЕЙСТЕР ФРІДРІХ ІВАНОВИЧ, 1871 р.н., с.Торосове Цебриківського району Одеської області, німець, письменний, сторож магазину облторгу. Заарештований 24.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("участь в німецько-фашистській диверсійній повстанській організації"). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 4.10.1938. Реабілітований 8.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5349)

ТРІЩУК ІЛЛЯ ЮХИМОВИЧ, 1891 р.н., с.Старі Кути Косовського району Івано-Франківської області, українець, проживав у м.Кіровограді, вчитель 5-ої трудової школи. Заарештований 19.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна педагогічна діяльність: застосовував антирадянські методи виховання"). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11427)

ТРОЇЛІН ІВАН ІВАНОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 3 класи, училище, член РСДРП (меншовиків) у 1916-24 роках, начальник деревообробного цеху заводу "Червона зірка", згодом приймальник відділу технічного контролю заводу. Заарештований 25.06.1941 Кіровоградським НКДБ ("повідомивши у газеті "Червоний шлях" про вихід із меншовицької партії, продовжував висловлювати надії на відродження меншовизму, дискредитовував заходи компартії, зводив наклепи на колгоспний лад та життя трудящих; у 1929 році судимий за образу робітничого кореспондента"). Засуджений 31.01.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12293)

ТРОЇЦЬКА МАРІЯ ПЕТРІВНА, 1903 р.н., м.Мінськ (Білорусія), білоруска, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 20.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювалась у шпигунстві). Засуджена 2.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11491)

ТРОЇЦЬКИЙ АНАТОЛІЙ ПАВЛОВИЧ, 1902 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, головний бухгалтер облторгу. Заарештований 14.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (шкідництво за завданням польської розвідки). Засуджений 15.11.1937 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 20.06.1959 Верховним судом УРСР. (П – 4808)

ТРОЇЦЬКИЙ МИКОЛА ПАВЛОВИЧ, 1889 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, без певних місця проживання і занять. Заарештований 2.02.1933 Красно-Лиманським шляхово-транспортним відділом ОДПУ (підозрювався у шпигунській діяльності). Зінов'євським міськвідділом ДПУ 17.05.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2865)

ТРОХИМЕНКО ГРИГОРІЙ ЙОСИПОВИЧ, 1893 р.н., с.Райгород Кам'янського району Черкаської області, українець, освіта середня спеціальна (Уманська сільгосшкола), член партії українських есерів-боротьбистів у 1918-20 роках, член ВКП(б) у 1917-18 і 1920-29 роках, проживав у м.Кіровограді, агроном радгоспу відділу робітничого постачання заводу "Червона зірка". У травні 1918 року "за участь проти гетьмана й Петлюри" утримувався в Кременчуцькому бупрі півроку. Вдруге заарештований 21.08.1936 Кіровським міськвідділом НКВС ("у 1914-17 роках служив старшим унтер-офіцером у царській армії, з березня по травень 1918-го перебував у підпіллі в Холодноярських лісах, у 1919-ому з приходом денікінців перебував у партизанському загоні, з грудня 1919-го по травень 1920-го був заступником голови ревкому м.Сміла і Бобринської дільниці", "в останні роки позитивно висловлювався про Троцького, носив при собі 21-ий том Леніна, з якого зачитував позитивні характеристики Троцького, говорив: "Якби Троцький був при владі, то жилось би краще; Сталін веде політику погану, бо в 1933 році від голоду померло багато людей", рекомендував читати книгу "Уроки Жовтня"). Засуджений 5.10.1936 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 19.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12531)

ТРОЦЬКИЙ ВІЛЬГЕЛЬМ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1887 р.н., м.Вільнюс (Литва), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, змінний технічний керівник винокурного заводу. Заарештований 18.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація, шпигунсько-диверсійна робота). Засуджений 23.09.1937 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11524)

ТРУБІНА НІНА ПАВЛІВНА, 1913 р.н., с.Посад-Ковнати Двінського повіту (нині Латвія), українка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, кухар. Заарештована 15.02.1944 особливим відділом 124-го прикордонного полку ("Трубіна й Ганна Осипова – *див. книгу другу, Знам'янський район* – під час німецької окупації працювали помічницею кухаря й прибиральницею в будинку таємної німецької поліції, були завербовані агентами, дали підписку виявляти комуністів та осіб, налаштованих вороже проти німецької влади" – *див. також Фросина Тарасенко, Кіровоград*). Засуджена 11.05.1944 трибуналом військ НКДБ Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 13.08.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3832)

ТРУБНЄВ ІВАН ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1883 р.н., с.Тарасівка Куп'янського повіту Харківської губернії, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, пенсіонер, сторож артілі "Хіміктруд". Заарештований 3.07.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("у 1906-1910 роках служив у царському війську в Харбіні, після служби працював на залізниці, у 1914 році покликав родину до себе, а коли Росія продала Китайсько-східну залізницю, то змушений був повертатися додому" – із свідчень Трубнєва; із обвинувального висновку: "У 1935 році в Харбіні завербований агентом японської розвідки Микитою Єрмаковим і китайцем Ту Фа Лун, встановив контакти із резидентом японської розвідки Олександром Біловим, який виїжджав у Саратов; по приїзду в Кірове збирав дані про наявність військового аеродрому і військового гарнізону, про типи літаків та промислові підприємства у місті – передавав Білову, який у 1937 році двічі приїжджав у Кірове"). Засуджений 29.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою (П – 10757)

ТУЛЬЧИНСЬКИЙ ЯКІВ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1909 р.н., с.Новоселівка Свято-Троїцького району Одеської області, українець, освіта початкова, бригадир радгоспу імені Лаврентія. Заарештований

28.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна пропаганда). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою.(П – 8849)

ТУМКОВСЬКА ЛІДІЯ МИХАЙЛІВНА, 1895 р.н., м.Новомосковськ Дніпропетровської області, росіянка, освіта незакінчена вища педагогічна, проживала у м.Кіровограді, вчителька лікбезу при хлібзаводі №1. Заарештована 28.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("терористичні висловлювання, контрреволюційна діяльність" – *див. Ганна Турковська*). Засуджена 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Кіровоградською облпрокуратурою 20.04.1939 справу припинено. Реабілітована 28.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12360, 2349)

ТУРКОВСЬКА ГАННА НИЛІВНА, 1897 р.н., смт Окниця Окницького району (Молдавія), росіянка, освіта вища, проживала у м.Кіровограді, викладач курсів майстрів заводу "Червона зірка". Заарештована 28.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("разом із своїм чоловіком Павлом Турковським, Лідією Тумковською і Марією Хондаковою була учасницею підпільної терористичної групи, сформованої колишнім мешканцем Кіровограда *Дмитром Пепескулом*, висланим на північ у 1935 році за контрреволюційну діяльність, організація мала зв'язок із закордонною білогвардійською організацією Національно-трудовий союз нового покоління, НТСНП, в Югославії, у виконавчих структурах якої скарбником була дочка Пепескула Марія"). Засуджена 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Кіровоградською облпрокуратурою 20.04.1939 справу припинено. Реабілітована 28.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12360, 2349)

ТЮПА ГРИГОРІЙ РОМАНОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний – 2 класи, військовослужбовець з 26.06.1941, проживав у м.Полярному Мурманської області (Росія), кок ТЩ-38 Північного флоту. У 1934 році за хуліганство був засуджений до 1 року неволі, відсидів 2 місяці. Вдруге заарештований 19.03.1942 особливим відділом НКВС ОВРу Північного флоту ("серед особового складу корабля вів антирадянську націоналістичну агітацію: "На Україні у колгоспників погане життя, у них нема нічого, вони голодні; уряд хороших людей посадив, а лишились ті, хто не хоче працювати", "Україну німцям здали самі українці, бо їм не подобається колгоспний лад і радянська влада, а так би німцям Україну ніколи не завоювати", "Євреї люди такі, що аби лиш Іван на них працював – через те німці їх ненавидять і б'ють; я хотів би, щоб німці дійшли до Мурманська і викорчували всіх євреїв, а то вони позаймали високі посади і командують нами", "Коли вступали наші війська в Західну Білорусію у 1939 році, то в їхніх магазинах було всього вдосталь, але дуже скоро від того нічого не лишилось", "Повідомленням Радінформбюро я не вірю – адже німці мають велику кількість техніки, вони переможуть Радянський Союз і тоді ви, всі комсомольці та партійці, будете ховати свої партдокументи, бо вам від Гітлера просто так не минеться"). Засуджений 14.04.1942 військовим трибуналом Північного флоту до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 21.08.1991 військовою прокуратурою Північного флоту. (П – 12776)

ТЮРІН СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1900 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, викладач Черняхівської трудової школи "Робос". Заарештований 12.04.1933 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної підпільної організації, що ставила за мету повалення радвлади). Зінов'євським міськвідділом ДПУ 13.05.1933 не добуто достатніх звинувачень, слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 1437)

УДОВИЧЕНКО-ОДУДОВА ЛІДІЯ ЄФРЕМІВНА, 1917 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, член ВЛКСМ у 1932-39 роках, токар за фахом, без певних занять. Заарештована 4.03.1944 особливим відділом контррозвідки "Смерш" 7-ої гвардійської армії ("в 1942 році була мобілізована німцями на дорожно-будівельні роботи; з жовтня 1943-го стала працювати в німецькій військовій частині – спочатку на кухні, а потім прибиральницею в лікарні; співмешкала з добровольцем німецької армії, козаком карального загону Свірякіним; в розмові з сусідами висловлювала ворожі настрої стосовно частин Червоної армії, які наступали" – із обвинувального вироку; із свідчень Удовиченко-Одудової: "У квітні 1943 року поліцаї забрали мене з квартири й повели на біржу праці, потім у табір, звідки відправляли на роботи в Німеччину; в таборі я просиділа 4 дні, а тоді за сприяння козака Свірякіна Олександра Георгійовича з табору випустили; в травні 1943 року цей козак запропонував жити з ним, я погодилась: він служив при штабі війська Донського як охоронець командувача, полковника Павлова"). Засуджена

18.11.1944 особливою нарадою НКВС до 5 років заслання в Актюбинську область (Казахстан). Реабілітована 28.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8783)

УКОЛОВА МАРІЯ КИРИЛІВНА, 1911 р.н., м.Вознесенськ Миколаївської області, українка, освіта неповна середня, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 5.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у зв'язках з німецькою розвідувальною організацією). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 7.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2146)

УЛАНОВСЬКИЙ ІДЕЛЬ ШМУЛЬОВИЧ, 1884 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, член партії есерів у 1902-17 роках, візник. У 1909 році за належність до партії есерів був висланий на 4 роки на північ. Вдруге заарештований 21.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("опублікувавши у грудні 1924 року декларацію про вихід із партії есерів, продовжував відкрито висловлювати свої есерівські погляди на політику ВКП(б), неприховано жалкував за розстріляними ворогами народу, троцькістами й зінов'євцями, приписуючи їм революційні заслуги; водночас зводив наклепи на керівників партії й уряду"). Засуджений 22.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 22.06.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9858)

УМАНСЬКИЙ ЛЕВ МОЙСЕЙОВИЧ, 1912 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта 5 класів трудової школи й однорічна профшкола, член ВЛКСМ, в Червоній армії з 25.06.1941, командир взводу 41-го стрілецького батальйону зв'язку, молодший лейтенант. Заарештований 9.02.1942 особливим відділом НКВС 10-ої запасної стрілецької бригади Південно-Західного фронту ("серед військовиків провадить поразницьку агітацію, зводить наклепи на командирів Червоної армії, сіє міжнаціональну ворожнечу: при обороні Харкова у вересні 1941 року казав: "Всі радянські укріплення – казна-що, дарма лиш людей вимотують, адже німецька армія і її техніка настільки сильні, що ці рахітичні укріплення вони зітруть з лиця землі", "Зброї у нас нема ніякої, хіба гвинтівки старого зразку й один кулемет на всю роту"; доводив, що "росіяни й українці не люблять євреїв, що від росіян тільки й чекаєш, що кулю в спину"; коли змушував рядових збирати розкидані з літаків німецькі листівки, то казав: "Бачиш, німець знає на кого ставити: росіянин-баран – це давній єврейський погромник із великим стажем"; коментував міжнародні події: "Авантюра у Фінляндії, за яку ми заплатили не одним десятком тисяч убитих; а ця комедія з приєднанням Литви, Латвії й Естонії – не що інше як примусове приєднання до Радянського Союзу, а тепер ці держави окуповані німцями й відійшли від нас, а нам ганьба на весь світ"; солдата-будівельника дзоту називав "філантропом у порваних штанах"). Засуджений 16.02.1942 військовим трибуналом ЗСБ до найвищої міри покарання – розстрілу. Верховним судом СРСР 3.03.1942 розстріл замінено на 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 20.06.1990 Верховним судом СРСР. (П – 11918)

УМБРАС ЮРІЙ МАРТИНОВИЧ, 1891 р.н., с.Кайранці (Латвія), латиш, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, столяр заводу "Червона зірка". Заарештований 4.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 12.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітований 1.02.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4063)

УРМАН ВІТАЛІЙ АБРАМОВИЧ, 1923 р.н., м.Вінниця, росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 21.04.1943 особливим відділом НКВС Рязанського спецтабору №178 ("у перших числах квітня 1942 року пішов служити в міську поліцію: охороняв маслозавод, будинок фашистського суду, ремонтував мотоцикли і велосипеди, розвозив повістки населенню в суд; за роботу мав оплату щотижнево 78 рублів 48 копійок, продуктові і хлібні картки; носив на рукаві білу пов'язку з фашистською свастикою; від німецької управи отримав квартиру і вніс у банк міської управи 1000 рублів радянських грошей; 24.07.1942 втік з Кіровограда, щоб перейти лінію фронту, 1.09.1942 в с.Буденному Воронезької області був затриманий поліцією і направлений в угорську комендатуру, звідки його через табір військовополонених відправили на сільгоспроботи збирати врожай; 25.10.1942 втік, перейшов лінію фронту; в тилу Червоної армії був направлений у Рязанський спецтабір"). Засуджений 10.11.1943 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений з ув'язнення 1.03.1948. У 1979 році проживав у м.Воркуті (Росія). Реабілітований 18.04.1979 Кіровоградським облсудом. (П – 8377)

УРСАТІЙ СЕРГІЙ МИКИТОВИЧ, 1880 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 20.10.1930

Зінов'євським міськвідділом ДПУ (агітація проти колгоспного ладу). Зінов'євською міськпрокуратурою 19.12.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1234)

УСАТЕНКО ІРИНА ІЛЛІВНА, 1927 р.н., м.Кіровоград, росіянка, освіта неповна середня, проживала з 1943 у Німеччині, учениця. Заарештована 30.04.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 5-ої гвардійської армії ("разом з Марією Лисенко та Ангеліною Любавською вивезена до Німеччини, навчалась у спецшколі для шпигунської роботи в тилу частин Червоної армії; 7.04.1945 разом з Іваном Расщепком, Михайлом Синявським, Ангеліною Любавською й Іриною Лисенко на військовому катері у супроводі німецького офіцера Балтійським морем були направлені з завданням шпигунського характеру висадитись на побережжя в тилу однієї з частин Червоної армії, але були обстріляні береговою охороною і повернулись назад, в районі німецького міста Кірхгайне затримані радянською комендатурою"). Засуджена 9.07.1945 військовим трибуналом 5-ї гвардійської армії до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки, звільнена із заслання 24.04.1954. Реабілітована 6.04.1960 трибуналом військової частини 14069. (П – 5325)

УСПЕНСЬКИЙ ВЯЧЕСЛАВ ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., освіта 5 класів семінарії, член партії лівих есерів, проживав у м.Кіровограді, помічник пристава 2-ої дільниці Єлисаветградського повіту у с.Велика Виска. Заарештований 2.02.1920 особливим відділом 60-ої стрілецької дивізії ("служив у державній варті війська генерала Денікіна, застосовував інквізиційно-поліцейські тортури до непокірних селян, чим затримував рух звільнення трудящих мас від іга капіталу"; "наприкінці лютого 1919 року прибув разом із старою матір'ю та сестрою із Тверської губернії через голод, сестра в Єлисаветграді померла, лишивши двох дітей-сиріт; не було як і з чого жити, тому попросився на службу до денікінської армії" – із пояснень Успенського). Засуджений 6.02.1920 реввійськтрибуналом 12-ої армії 60-ої стрілецької дивізії РРФСР до розстрілу з приведенням його до виконання протягом 48 годин. Реабілітований 16.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14170)

ФЕДИНА ВАЛЕНТИНА ЕДУАРДІВНА, 1880 р.н., м.Одеса, росіянка за паспортом (батько німець, мати українка), освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 20.02.1944 УНКВС Кіровоградської області ("в роки німецької окупації працювала в німецькому банку експедитором-кур'єром, прийняла німецьке громадянство фольксдойч, мала охоронний лист, який гарантував їй охорону особи й майна, користувалась послугами спецмагазину, була звільнена від сплати усіх податків і зборів, отримувала збільшену наполовину пільгову зарплату"). Засуджена 13.05.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з конфіскацією майна. Реабілітована 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12210)

ФЕДІЄНКО МИКОЛА ВІКТОРОВИЧ, 1900 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, хлібороб, розкуркулений. Заарештований 27.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (підозрювався у ворожих настроях проти радянської влади). Зінов'євським міськвідділом ДПУ 14.01.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2822)

ФЕДОРОВ ЗАХАР ЗІНОВІЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Васильєве Киржацького району Івановської області (нині Владимирської, Росія), росіянин, освіта початкова, член ВКП(б) з 1918 року, проживав у м.Кіровограді, слюсар артілі "Червоний металіст". У 1925 році заарештовувався органами ОДПУ за підозрою у шпигунстві на користь румунської розвідки. Вдруге заарештований 27.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("контрреволюційна діяльність, дискредитація радянського ладу, поділяв правоопортуністичні погляди Бухаріна"; із пояснення при виключенні з ВКП(б): "Нема нічого дивного, в житті всяке буває; так, був незгоден з лінією ЦК партії; не один я тепер ніщо, а всі колишні великі люди, члени партії, або вислані й розстріляні, або підтоптані під каблук – хай наші вороги тепер втішаються; адже сьогодні при владі знаходиться половина тих, хто на зорі радянської влади був проти неї, а скажи їм тепер про це відкрито – посадять"). Помер 3.08.1941 в тюрмі м.Кіровограда. Справу припинено 3.06.1964 управлінням КДБ Кіровоградської області. (П – 8796)

ФЕДУЛОВ ВАЛЕНТИН МИХАЙЛОВИЧ, 1903 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, завідувач сектору метизів постачбази заводу "Червона зірка". Заарештований 3.02.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (підозрювався у шкідництві). Зінов'євським міськвідділом ДПУ 16.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3165)

ФЕРШТЕР МИХАЙЛО ЮХИМОВИЧ, 1907 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта незакінчена вища (2 курси вечірнього робфаку в Дніпропетровську), член ВКП(б) з 1931 року, проживав у м.Хабаровську

(Росія), в Червоній армії з 1929 року, завідувач діловодства курсів військових перекладачів, технік-інтендант 2-го рангу. Заарештований 22.08.1937 5-им відділом управління Держбезпеки УНКВС Далекосхідного краю (“учасник антирадянської військово-фашистської змови в частинах ДСК, агент японської розвідки, яку систематично постачав шпигунськими відомостями”). Засуджений 22.05.1938 військовою колегією Верховного суду СРСР до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938 у м.Хабаровську. Реабілітований 25.09.1958 Верховним судом СРСР. (П – 7553)

ФЕТЧ ІВАН ГЕОРГІЙОВИЧ, 1906 р.н., с.Мар’янівка Роздільнянського району Одеської області, німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, вантажник “Союзборошна”. Заарештований 19.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“участь у контрреволюційній фашистській групі” – *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

ФІАЛКОВСЬКИЙ ЛЕОНІД ІВАНОВИЧ, 1883 р.н., с.Голяни Дубосарського району (Молдова), росіянин, освіта середня духовна, проживав у м.Кіровограді, різноробочий заводу “Червона зірка”. Заарештований у лютому 1938 року Кіровським МВ НКВС (“член контрреволюційної військової організації, що ставила мету вербувати нових і нових членів, шляхом збройного повстання повалити радянську владу”). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.06.1938. Реабілітований 15.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3896)

ФІЛАТЬЄВ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1918 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня спеціальна (Кіровоградський медтехнікум, 1936), у Червоній армії з 1938 року, до війни – медфельдшер 84-ої окремої зенітної дивізії берегової охорони у м.Лібава (нині Лієпая, Латвія), лейтенант медслужби, перед арештом проживав у спецтаборі №0325 м.Орехово-Зуєво Московської області (Росія). Заарештований 23.08.1946 відділом контррозвідки МДБ спецтабору №0325 (“посібницька діяльність німецькій владі: 29.06.1941 Філатьєв потрапив у німецький полон, у березні 1942 року дав згоду працювати у “Східному міністерстві Німеччини” на посаді фельдшера, зарахований у штати центральної школи “Військового міністерства”, працював до квітня 1945 року, отримуючи по 100 марок у місяць; школа “ВМ” готувала агентів-пропагандистів Російської визвольної армії, РОА, бургомістрів та інші адміністративні кадри; відвідував заняття, слухав профашистські лекції; перебуваючи у відпустці в Кіровограді, завербував свою сестру Ганну, яку після п’яти місяців навчання у школі “ВМ” німці відправили вчитись у Віденський університет; 4.04.1945 звільнений із табору військовополонених англійцями і в травні переданий радянському командуванню: працював начальником медслужби збірних пунктів, фельдшером військової частини 67923 до грудня 1945-го, коли був заарештований органами контррозвідки й знаходився під слідством до серпня 1946 року”). Засуджений 27.11.1946 військовим трибуналом 1-го гвардійського стрілецького корпусу до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Після відбуття покарання у червні 1954 року відправлений на заслання у Красноярський край. Реабілітований 8.04.1957 трибуналом Московського військового округу. Батько – поручник царської армії, помер у 1919 році; вітчим Валентин Перепелицин у 1937 році арештований НКВС. (П – 3552)

ФІЛІПСЬКИЙ ЄВГЕН АНДРІЙОВИЧ, 1905 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, безробітний. У 1936 році “за контрреволюційну агітацію” був засуджений до 5 років неволі. Вдруге заарештований 15.07.1941 УНКВС Кіровоградської області (дискредитація керівників партії та уряду). Засуджений 17.06.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11472)

ФІЛЬШИН ІВАН ІВАНОВИЧ, 1881р.н., с.Меловий Колодязь Курської області (Росія), росіянин, освіта – духовне училище, проживав у м.Кіровограді, диякон грецької церкви. Заарештований 17.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член підпільної контрреволюційної організації церковників, до складу якої входило 16 членів на чолі із архієпископом Одеським Кирилом Квашенком“ – *див. Ілля Добровольський*). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 27.12.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4621)

ФІЛЬШТЕЙН МОЙСЕЙ ІСАКОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, член ВКП(б) у 1932-37 роках, кравець артілі. Заарештований 19.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювався у шкідництві: зривав виконання плану). Спецколегією Миколаївського облсуду 10.05.1938 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 484)

ФІНШВАЛЬД КОСТЯНТИН ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., м.Голта (нині у складі м.Первомайська Миколаївської області), українець, освіта середня спеціальна (технік), проживав у м.Кіровограді, виконроб-будівельник міськвідділу наросвіти. Заарештований 28.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член контрреволюційної шпигунсько-диверсійної підпільної організації: побудував нафтосховище, яке завалилось" – *див. Іван Дунін-Марцинкевич*). Засуджений 26.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 8.10.1957 трибуналом Білоруського військового округу. (П – 4016)

ФІНШВАЛЬД ОЛЕНА ІВАНІВНА, 1882 р.н., м.Голта (нині у складі м.Первомайська Миколаївської області), українка, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, рахівник магазину "Головширвжиток". Заарештована 14.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член шпигунсько-диверсійної підпільної організації" – *див. Іван Дунін-Марцинкевич*). Засуджена 26.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітована 8.10.1957 трибуналом Білоруського військового округу. (П – 4016)

ФІШИЗОН МИХАЙЛО САМІЙЛОВИЧ, 1914 р.н., с.Красноволя Варшавської губернії (Польща), єврей, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, слюсар фабрики "Ширвжиток". Заарештований 29.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("зв'язок з Польщею, контрреволюційна націоналістична пропаганда"). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.03.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3850)

ФЛОРІН ВОЛОДИМИР ПЕТРОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта початкова, чорноробочий заводу "Червоний Профінтерн". У 1920 році арештовувався органами ЧК як контррозвідник-білогвардієць. Вдруге заарештований 22.10.1937 Кіровським МВ НКВС ("з родини дворянина-землевласника; в роки громадянської війни служив у Добровольчій армії; разом з братами Сергієм і Віктором – *див. книгу першу, Бобринецький район* – вів антирадянську агітацію, Віктор зокрема, коли в 1935 році святкували день Червоної армії, казав: "При владі нині сидять найгірші, найкращі були у Денікіна й Врангеля – нічого, вони ще повернуться", або: дивився на плакат "Да здравствует Красная армия!" і промовляв: "Да здравствует Белая армия!"; контрреволюційна діяльність проти заходів партії та уряду"). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 8.03.1958 Кіровоградським облсудом. Дружина Ірма Клейн, німкеня за національністю, у 1937 році заарештована "за шпигунську діяльність"; брат Віктор арештовувався чотири рази органами ДПУ як "колишній білогвардієць в арміях Денікіна та Врангеля", уп'яте засуджений разом з Володимиром і Сергієм; ще один брат Олександр засуджений, а Іван, який також перебував у Добровольчій армії Денікіна, "нині переховується під чужим прізвищем"; "дядьки Пашков і Меєр були поміщиками, перший за царя керував міським банком, другий мав економію – обидва були членами чорносотенного союзу". (П – 4193)

ФЛЮГЕЛЬ ГЕОРГІЙ ВІКТОРОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта неповна середня (школа фабрично-заводського навчання), член ЛКСМ у 1930-32 роках, рахівник заводу "Червона зірка". Заарештований 14.07.1936 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська діяльність: "разом із Петром Венчиком був членом контрреволюційного троцькістського угруповання, заснованого у 1926 році, спрямовував дії на підрив заходів партії й уряду, збирався нелегально перетнути кордон з метою провокаційною"). Засуджений 23.09.1936 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.05.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 7872)

ФОЛЬК ПЕТРО ЙОСИПОВИЧ, 1911 р.н., колонія Мангейм Зельцського (нова назва с.Кам'янка Біляївського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, безробітний. Заарештований 2.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("участь в контрреволюційній фашистській групі, націоналістична діяльність"– *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

ФРАЗІС ЕМАНУЇЛ ГЕОРГІЙОВИЧ, 1883 р.н., острів Калімнос (Греція), грек, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, швець-кустар. Заарештований 15.12.1937 3-ім відділом управління Держбезпеки Кіровського НКВС ("член грецької шпигунської організації, яка займалась антирадянською діяльністю" – *див. також Георгій Кументос*). Засуджений 5.02.1938 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок

виконано 28.02.1938. Реабілітований 17.11.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 5002)

ФРЕЛИХ МАРІЯ ДАНИЛІВНА, 1889 р.н., м.Кіровоград, росіянка, освіта 6 класів, домогосподарка. Заарештована 11.03.1944 управлінням НКВС Кіровоградської області (прийняла німецьке підданство під час окупації). Відділом боротьби з бандитизмом управлінням НКВС Кіровоградської області 22.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2328)

ФРІД ГЕНРІХ КАРЛОВИЧ, 1900 р.н., с.Нейкове Березівського району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бондар лісотарної контори. Заарештований 24.02.1938 Кіровським МВ НКВС ("участь в німецько-фашистській диверсійній повстанській організації"). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 4.10.1938. Реабілітований 8.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5349)

ФРІД МОРДУХАЙ БЕНЦІОНОВИЧ (справжнє ім'я ЗЕЛІКСОН ХАЇМ ШМУЛЬОВИЧ), 1885 р.н., м.Вишкув Ломжівської губернії (Польща), єврей, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер бази "Головконсерви". У 1933 році судився за посадовий злочин, у травні 1937-го за порушення фінансової дисципліни до 1 року примусової праці. Втретє заарештований 14.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("мешкав у Вітебську, Білорусь, призваний у царську армію, під Санкт-Петербургом втік з армії у м.Воронеж, Росія, де переховувався під прізвищем Зелкін, у 1916-ому перейшов працювати в канцелярію казенного равінату до лютневої революції 1917 року, коли вкрав паспорт померлого на ім'я Фрід Мордух Бенціонович, з яким виїхав до Харкова; у 1919-21 служив у Червоній армії, далі працював бухгалтером на різних підприємствах Вінниці, Шепетівки, Бару, Волочиська…; вів контрреволюційну агітацію, вихваляв життя в Польщі"). Засуджений 22.01.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 3 місяців ув'язнення, звільнений 2.04.1938. Реабілітований 28.04.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 369)

ФРІЦ АНДРІЙ ВІЛЬГЕЛЬМОВИЧ, 1914 р.н., с.Ельзас Зельцського (нова назва с.Щербанка Роздільнянського) району Одеської області, німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, формувальник заводу "Червона зірка". Заарештований 19.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("участь в контрреволюційній фашистській групі, зв'язок з консульством" – *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

ФРІЦ ЕРНЕСТ САМІЙЛОВИЧ, 1890 р.н., с.Лідівка Новоград-Волинського району Житомирської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тесля артілі "Харсемпродукт". Заарештований 7.12.1936 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 2.10.1937 Одеським облсудом до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 18.12.1991 Генпрокуратурою України. (П – 12880)

ФРІЦ ІВАН ЙОСИПОВИЧ, 1897 р.н., с.Бецилове Роздільнянського району Одеської області, німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, бондар лісотарної контори. Заарештований 19.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("участь в контрреволюційній фашистській групі" – *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

ФУРМАН МАТВІЙ ПЕТРОВИЧ, 1895 р.н., колонія Рорби Карл-Лібкнехтівського району Одеської (нині с.Новосвітлівка Веселинівського Миколаївської) області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар механічного цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 11.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("активна націонал-фашистська діяльність" – *див. Іван Кіфель*). Засуджений 8.12.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 22.12.1937. Реабілітований 13.07.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5458)

ФУРМАН ЯКІВ ГРИГОРОВИЧ, 1885 р.н., колонія Рорби Карл-Лібкнехтівського району Одеської (нині с.Новосвітлівка Веселинівського Миколаївської) області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар складального цеху заводу "Червона зірка". У 1930 році розкуркулений і "за антирадянську агітацію" 18.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР засуджений до 5 років заслання на північ, повернувся у 1936-ому. Вдруге заарештований 11.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член німецького націоналістичного куркульського угруповання" – *див. Іван Кіфель*). Засуджений

8.12.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 22.12.1937. Реабілітований 13.07.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5458)

ФУРСИКОВ ОКСЕНТ ЮХИМОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, заступник начальника контори постачання та збуту обласного управління місцевої промисловості. Заарештований 25.05.1944 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська діяльність: "у 1941 році добровільно пішов працювати до німців на посаду завідувача торговим відділом міської управи, до грудня 1943-го суттєво збільшив торгову мережу міста, отриманий прибуток здавав окупаційній владі; влітку 1943-го року склав 3 списки на 15 осіб своїх співробітників, яких належало відправити на роботи в Німеччину, виділив 25 осіб співробітників для допомоги на збиранні врожаю", із пояснень Фурсикова: "в місті було 11 магазинів продуктових і 5 комісійних, я додав 8 продуктових і 5 комісійних та ще 3 залізно-скоб'яних; до мене прибутки від торгівлі складали 3 мільйони рублів, я збільшив оборот на 1 мільйон, з яких 80 відсотків прибутку здавав гебітскомісаріату; списки я складав тричі, але жодної людини з того списку у Німеччину не відправили"). Засуджений 3.08.1944 трибуналом військ НКВС до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 23.09.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12790)

ХАНЕНКО ФЕДІР МАКСИМОВИЧ, 1900 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, приватний швець. Заарештований 25.11.1948 УМДБ Кіровоградської області ("зв'язок з членами нелегальної націоналістичної організації" – *див. Михайло Нагорний*). Засуджений 27.04.1949 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Управлінням КДБ Кіровоградської області 17.10.1955 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 3318)

ХАНЬКО ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА, 1920 р.н., м.Кіровоград (за іншими даними м.Новоукраїнка), українка, освіта середня, член ВЛКСМ з 1936 року, проживала у м.Ізмаїлі (нині Одеської області), інженер відділу капітального будівництва облвиконкому. Заарештована 15.04.1946 УМДБ Кіровоградської області ("у липні 1943 року завербована як таємний агент абвергрупи-327 керівником німецької контррозвідки Алексом; складала списки фольксдойч, виявляла їхні настрої у зв'язку з відступом німців, робила копії географічних мап для німців і мала ділові зустрічі з Алексом на конспіративних квартирах"). Засуджена 5.07.1946 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки і конфіскацією майна. Трибуналом Київського військового округу 23.12.1955 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2674)

ХАРЧЕНКО ОЛЕКСАНДР КІНДРАТОВИЧ, 1895 р.н., проживав у м.Зінов'євську, викладач кавалерійської школи. Заарештований 27.12.1933 Зінов'євською слідчою групою Одеського ДПУ (участь в контрреволюційній організації). Інших даних немає. (П – 6566)

ХАЧАТУРЯН ГРАНТ ЛАЗАРОВИЧ, 1891 р.н., с.Хособлі (Вірменія), вірменин, проживав у м.Кіровограді, помічник майстра артілі "Харчопродукти". Заарештований 20.03.1938 Кіровським управлінням Держбезпеки (учасник контрреволюційної націоналістичної організації). Кіровським УДБ 8.09.1938 справу закрито, з-під варти звільнений (П – 2096)

ХИЖНЯК ІЛЛЯ ДМИТРОВИЧ, 1877 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 12.03.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("з 1 листопада до 25 грудня 1941 року працював соцьким громадського двору №47, віддано виконував накази й розпорядження щодо вилучення в людей теплих речей для потреб німецької армії; працював сторожем громадського двору і в грудні 1941 року дав усну згоду приставу Голубенку як таємний співробітник поліції вивідувати антинімецькі настрої в населення, спостерігати за появою парашутистів, партизанів і комуністів та доносити про це поліції; вів антирадянську агітацію, вихваляв фашистський лад і людоїда Гітлера; у листопаді 1943 року повідомив жандармерії про залишки хліба в громадському дворі, 750 центнерів: частину хліба німці вивезли, але все не встигли через стрімкий наступ Червоної армії"). Засуджений 25.05.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 20.07.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 270)

ХИЖНЯК МИКОЛА ПРОКОПОВИЧ, 1910 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, проживав на ст.Шостаківка Кіровоградського району, хлібороб, вагар майстерні залізничної станції

Зінов'євськ. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 12.03.1933 Одеським шляхово-транспортним відділом ОДПУ ("із заслання втік, переїхав на ст.Шостаківка, жив нелегально; виступав проти радянської влади, закликав селян не вступати в соз"). Одеським шляхово-транспортним відділом ОДПУ 31.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, проживаючи у с.Новоолександрівці Великовисківського (нині нова назва с.Українка Кіровоградського) району і працюючи бригадиром тракторної бригади Шостаківської машино-тракторної станції, заарештований 2.12.1937 Великовисківським РВ НКВС ("контрреволюційна агітація, шкідництво: з 1934 року працював трактористом Шостаківської МТС, у 1935-ому підпалив заправку, в якій згоріло 1,5 центнера пального, негроїну; у 1937 році зірвав портрет Сталіна і лозунги, які висіли на стінах тракторної будки, використав їх як прокладки у техніці: "Сталін теж їсть хліб, хай послужить тракторові хоч за прокладку", "Брата мого заарештували не як ворога народу, а – треба ж будувати комусь канали, залізничні колії…"). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. Батько у 1929 році розкуркулений, у 1932-ому репресований; брат Володимир за контрреволюційну діяльність репресований у 1937 році. (П – 6752, 9019)

ХИЛИМОНЮК ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1903 р.н., с.Виголів Влодівського повіту (Польща), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, сторож м'ясокомбінату. Заарештований 31.01.1940 Кіровським міськвідділом НКВС ("проживаючи у с.Виголів, був конфідентом польської поліції, доносив на революційно налаштовану молодь; втікач із колишньої Польщі, нині зайнятої Німеччиною, відмовившись у січні 1940 року від наданої йому роботи на м'ясокомбінаті, збирався вертатись на батьківщину, водночас вів серед робітників контрреволюційну пропаганду"; уривок із листа 18.12.1939 від Антона Хилимонюка з Польщі: "Добрий ден, дорогий сину. Очен кучно нам без тебе. Нема такого дня, жеби не споминали тебе, и твуй синок Жено споминае и каже: поихав тато далеко-далеко до росіи. А часом каже: бабо, мене тато покинув. А часом каже: не плач, бабо, тато прииде, прииде додому. До речи, сину, хазяйство, як було, так и е, нихто измени, ничого не взив. Корову купив ем з молоком, коштуе 260 злоти. Гля себе купив ем чоботи 65 злото... Скажи Ивану Карпюку, жеби ихав додому: мати кажди ден плаче по своих внучках... Дорогий сину, лутше було б, жеби с приихав додому у свою сторону"). Засуджений 25.10.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9899)

ХИЛЛЕР ХУГОН КАРЛОВИЧ, 1895 р.н., м.Лодзь (Польща), поляк (за іншими даними німець), освіта середня, проживав у м.Кіровограді, скульптор-художник. Заарештований 3.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (шпигунська діяльність: "у 1914 році прибув із Польщі в період громадянської війни, роз'їжджав містами СРСР – Москва, Ленінград, Харків, Білгород, Батумі, Верхньоудинськ (нині Улан-Уде), Бобринець – з метою шпигунства за завданням іноземних розвідок; висловлював невдоволення умовами життя в СРСР і вихваляв умови у Польщі та Німеччині; прагнув потрапити на службу у майстерні військторгу для забезпечення можливості зв'язку з військовиками Кіровського гарнізону"). Засуджений 9.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10262)

ХЛЕВНИКОВ ГРИГОРІЙ ЙОСИПОВИЧ, 1898 р.н., с.Веліж Вітебської губернії (Білорусія), білорус, освіта початкова, член ВКП(б) у 1919-37 роках, проживав в м.Кіровограді, секретар міськкому партії. Заарештований 2.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член терористичної троцькістської організації"). Засуджений 10.04.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 10.04.1938 у Києві. Реабілітований 6.06.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3843)

ХЛЕВНИКОВА МАРІЯ ПЕТРІВНА, 1899 р.н., м.Двінськ (нова назва Даугавпілс, Латвія), росіянка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, робітниця панчішної фабрики. Заарештована 27.04.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (дружина члена антирадянської троцькістської терористичної організації). Кіровською міськпрокуратурою 11.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2276)

ХЛІВНИЙ МИКОЛА СЕРГІЙОВИЧ, 1912 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, майстер заводу "Червона зірка". Заарештований 10.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався у співробітництві з німецькими окупантами). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 13.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5695)

ХОДОЛЕВИЧ ГЕОРГІЙ ІПОЛИТОВИЧ, 1878 р.н., м.Могилів (Білорусія), росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер держбанку. Заарештований 28.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 22.11.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4560)

ХОЛМСЬКИЙ ПЕТРО ЮХИМОВИЧ, 1912 р.н., м.Полтава, росіянин, письменний, проживав у м.Кіровограді, безробітний. У 1934 році, проживаючи у м.Владімір, Росія, "за контрреволюційну діяльність" був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 3.03.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("син дворянина, що мав маєток у с.Рудівка Прилуцького району на Чернігівщині; з 1927 року в Одесі служив пономарем, псаломщиком у храмах, з 1930-го священиком у Житомирській та інших областях, у 1936-ому вернувся в Одесу, в 1937-ому переїхав у Кірове; підтримував стосунки з контрреволюційними особами, вчиняв нелегальні богослужіння, до радвлади налаштований вороже"). Засуджений 22.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 22.06.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9100)

ХОНДАКОВА МАРІЯ ГЕОРГІЇВНА, 1867 р.н., м.Кіровоград, росіянка, освіта середня, вчителька-пенсіонерка. Заарештована 28.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("колишня поміщиця, з дворян, член нелегального терористичного угруповання, створеного в 1935 році кіровоградцем Дмитром Менескулом, засудженим і висланим на північ – угруповання є результатом діяльності закордонної білогвардійської організації Національно-трудовий союз нового покоління, НТСНП, в Югославії"). Засуджена 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 28.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12360)

ХОПИСЕНКО ІВАН ВЛАСОВИЧ, 1880 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, вантажник "Автопромторгу". Заарештований 22.11.1929 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 19.01.1930 Зінов'євським окружним судом до 6 місяців позбавлення волі умовно з випробувальним строком на 1 рік. Реабілітований 12.09.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 1758)

ХОРУНЖИЙ ГРИГОРІЙ ЯКОВИЧ, 1899 р.н., с.Мануйлівка Кременчуцького району Полтавської області, українець, освіта початкова (ремісниче училище), проживав у м.Кіровограді, завідувач буфету заводу "Червона зірка". Двічі репресовувався органами ЧК за контрреволюційну діяльність, за спробу вбивства був засуджений до 8 років неволі, згодом амністований. Вдруге заарештований 11.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("разом з Євгеном Красовським брав участь у петлюрівському русі як хорунжий сотні Івана Гонти, заарештовувався ЧК за контрреволюційну роботу, емігрував до Польщі, повернувся; у 1930-37 роках переховувався від радянської влади під прізвищем Чиркова Захара Івановича, документи на якого вкрав на Донбасі у Краматорському райвідділі міліції; веде паразитичний спосіб життя, протягом останніх 6 років здійснив ряд карних злочинів"). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.11.1937. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9903)

ХРАПАЧЕНКО АНТОН МИХАЙЛОВИЧ, 1895 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1931 року, формувальник заводу "Більшовик". Заарештований 16.02.1944 УНКВС Кіровоградської області ("зрада Батьківщини: дав підписку начальнику поліції 3-ої дільниці Яковлеву, що він не вестиме агітації проти німецької влади, що повідомлятиме про появу комуністів"). Засуджений 18.11.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9889)

ХРАМОВ ФЕДІР МИХАЙЛОВИЧ, 1869 р.н., м.Куйбишев (нині Самара, Росія), росіянин, освіта середня (Самарська учительська семінарія, 1988), проживав у м.Кіровограді, священик. Заарештований 3.11.1945 УНКДБ Кіровоградської області ("в роки німецької окупації служив протоієреєм Покровської церкви, у присутності радянських громадян зводив наклепи на радвладу, вихваляв німецьких загарбників; в судовому засіданні Храмов зізнався, що 1943 року в день свята Покрови до церкви зайшов офіцер Російської визвольної армії, РОА, і попросив відслужити панахиду по загиблих воїнах, він виконав його прохання; три сини Храмова є офіцерами Червоної армії"). Засуджений 5.01.1946 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Трибуналом військ НКВС Українського округу 29.01.1946 міру покарання

було зменшено до 5 років неволі з поразкою прав 5 років. Реабілітований 10.05.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10066)

ХУТОРЕНКО МАРІЯ КОСТЯНТИНІВНА, 1898 р.н., с.Стиброво Каменецького повіту (Польща), росіянка, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, токар заводу “Червона зірка”. У 1933 році засуджена до 5 років заслання. Вдруге заарештована 27.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (розповсюджувала чутки про важкі умови життя робітників). Засуджена 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11424)

ЦАРЕНКО КУЗЬМА АРКАДІЙОВИЧ, 1900 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, робітник м’ясокомбінату. Заарештований 12.04.1944 УНКВС Кіровоградської області (підозрювався у антирадянській агітації та зраді під час німецької окупації). Управлінням НКВС Кіровоградської області 21.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2411)

ЦАРЕНКО ЮРІЙ ПАНАСОВИЧ, 1925 р.н., селище Арнаутове (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта неповна середня, проживав у м.Хабаровськ (Росія), рядовий військової частини 13684 – в Радянській армії з 1945 року. Заарештований 13.10.1948 контррозвідкою МДБ військової частини №44245 (“в роки німецької окупації рік жив у селі, а з травня 1942 по квітень 1945 жив і працював у Німеччині як остарбайтер; в липні 1948 року в колі вояків учинив ворожий образливий напад на адресу вождя народу, нецензурно виправивши його прізвище; поширював серед військовиків анекдоти антирадянського змісту, провадив контрреволюційну агітацію: “Німці харчуються краще, ніж ми, у них є в що одягнутись, не те, що в нас”). Засуджений 23.12.1948 військовим трибуналом військової частини №36731/2 до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 25.08.1967 Верховним судом СРСР. (П – 8118)

ЦВАЙГЕРТ ЙОГАН АВГУСТОВИЧ, 1883 р.н., смт Цебрикове Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, трубочист житлового комітету №36. Заарештований 23.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“участь в німецько-фашистській контрреволюційній повстанській організації”). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 4.10.1938. Реабілітований 8.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5349)

ЦВЄТКОВ АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1891 р.н., м.Канів Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар-токар гудзикової фабрики. Заарештований 28.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався у антирадянській агітації). Управлінням НКВС Казахської РСР 18.02.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3555)

ЦВЄТКОВ МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1893 р.н., смт Козельщина Полтавської області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, обліковець. У 1923 році 10 місяців перебував під слідством за нелегальний перетин державного кордону. Вдруге зааарештований 10.12.1929 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“поручник царської армії; в роки громадянської війни на посаді начальника радянської міліції у Новомиргороді оточив себе політбандитами і підтримував зв’язок із загонами Завгороднього та Гризла, які оперували в цій окрузі, і постачав їх зброєю; згодом переховувався у дружининому селі Гапсине, мав стосунки з бандитом Тереніним, якого пізніше було розстріляно; перейшов до загону Завгороднього, здійснював розбійні напади на радянські установи; у 1920 році втікає в Румунію, повернувся через три роки, на кордоні був затриманий органами ДПУ; після звільнення продовжив свою контрреволюційну діяльність: гуртує довкола себе залишки бандитизму, виключених із лав КП(б)У, поширює чутки про наближення війни і загибель радянської влади; будучи сексотом Зінов’євського окружного відділу ДПУ, сам виявив бажання, ніякої діяльності не провадив, навпаки – не дотримувався конспірації, бравував цим, аби його боялись і з ним рахувались” – із обвинувального висновку; із свідчень Цвєткова: “Мене арештовували німці у 1918 році на півтора місяця, втік і служив у більшовицькій поліції, за що був заарештований денікінцями у 1919 році на півтора місяця, звільнив з-під варти дядько дружини полковник Теренін, дочекався більшовиків: створював органи влади і міліцію у Новомиргороді, через кепські стосунки з головою райвиконкому і комісаром арештовувався не раз при переході через місто будь-якого загону; у 1920 році змушений був утекти в Рибницю, на румунську сторону, жив там три роки, а в 1923-ому повернувся додому”). Засуджений 3.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув’язнення у концтаборі. Реабілітований 31.01.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12382)

ЦВІФЕЛЬ ГРИГОРІЙ МАРКОВИЧ, 1888 р.н., м.Вознесенськ Миколаївської області, єврей, освіта 7 класів, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, голова артілі “Технотруд”. Заарештований 6.07.1941 Кіровоградським УНКДБ (антирадянська меншовистська діяльність). Засуджений 31.01.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11714)

ЦЕРКЛЕВИЧ ПАВЛО ЙОСИПОВИЧ, 1913 р.н., м.Кам’янець-Подільський Хмельницької області, поляк, освіта середня, член ВЛКСМ, пілот 60-ої авіаескадрильї. Заарештований 3.08.1938 особливим відділом авіаз’єднання м.Кірово (підозрювався у шпигунській діяльності). 434-ою військовою прокуратурою 9.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3369)

ЦЕРКОВНИЙ МАКАР СЕМЕНОВИЧ, 1884 р.н., с.Катеринка Первомайського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, прислужник Преображенського храму. Заарештований 7.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член підпільної контрреволюційної організації церковників, антирадянська агітація” – *див. Ілля Добровольський*). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. В тюрмі 27.05.1939 за контрреволюційну діяльність засуджений до розстрілу, вирок виконано. Реабілітований 27.12.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4621)

ЦИБА ТИМОФІЙ ЯКОВИЧ, 1888 р.н., с.Михайлівка Мелітопольського району Запорізької області, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, столяр заводу “Червона зірка”. Заарештований 15.04.1929 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“підозрювався як член троцькістської організації; отримав від родича Денисова із Дніпропетровська троцькістську літературу: лист Троцького із Алма-Ати від 10 березня 1938 року, заповіт В.І.Леніна, відкритий лист Зінов’єву і Каменєву Івана Кузнєцова”, “також були заарештовані у квітні 1929 року робітники заводу Дмитро Макаров і кандидат у члени ВКП(б) Микола Чугуєв, яким Циба давав читати троцькістську літературу”). Зінов’євським окрвідділом ДПУ 17.05.1929 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, Зінов’євським окрпрокурором 4.06.1929 справу закрито. (П – 7499)

ЦИБУЛЯ ФЕДІР НИКАНОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Боярки Гродненської губернії (Білорусія), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, вагар “Союзборошна”. Заарештований 27.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна націоналістична пропаганда, зв’язок з Польщею). Засуджений 15.11.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 26.08.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5457)

ЦИБУЛЬСЬКИЙ ЛЕОНІД ДАВИДОВИЧ, 1908 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня технічна, в Червоній армії з 26.06.1941, заступник командира технічної роти 536-го окремого інженерного батальйону, старший лейтенант. Заарештований 29.07.1942 особливим відділом НКВС 3-ої армії (“провадив антирадянську агітацію серед військовиків: у червні 1942 року розповідав замполітам і політрукам, що ремонтував свого часу підлогу в Кремлі і був на Новодівичому цвинтарі, де похоронені син Максима Горького й Алілуєва – в процесі бесіди висловлював наклепницькі видумки про смерть Алілуєвої, пов’язуючи її з іменем Вождя партії; у липні 1942-го розповідав контрреволюційний анекдот, зміст якого зводився до порівняння ЦИРКу з ЦИКом і з протягуванням антисемітизму; висловлював недовіру більшовицькій пресі і капітулянтські видумки на адресу Червоної армії; захоплювався бандитами громадянської війни: “Зайшов Махно весь виряджений – в бекеші, з двома лимонками, збоку парабелум, нагайка й шашка. В один день убивав і вішав по 12 комісарів – одне слово, войовничий був чоловік”, “Маруся була велика героїня – скільки лиш вона захопила населених пунктів! Ось заїхала в Єлисаветград – ходить містом, знімає чатових. Підійшла до комісара гарнізону, зняла в нього чатових і каже йому: ось вам донесення. Коли він взяв його й став читати, вона вихопила револьвер і вбила комісара”). Засуджений 4.08.1942 військовим трибуналом 3-ої армії до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і військового звання. Реабілітований 16.11.1992 прокуратурою Московського військового округу. (П – 13665)

ЦИБУЛЬСЬКИЙ МИХАЙЛО ОВСІЙОВИЧ, 1910 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, вантажник станції Кірово-Українська. У 1936 році був засуджений до 5 років неволі, звільнений достроково. Вдруге заарештований 9.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація проти заходів партії і уряду). Засуджений 1.09.1937 трійкою

УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11847)

ЦИКАЛІОТІ ФЕОДОСІЙ АХІЛЕСОВИЧ, 1888 р.н.. с.Дитяче Ленінградської області (Росія), грек, освіта середня, проживав у м.Києві, конебракер при Держконебракеражі Наркомзему СРСР. Заарештований 12.04.1931 Зінов'євським МВ ДПУ ("син дворянина-полковника, колишній ротмістр царської армії; участь в контрреволюційній організації, що ставила за мету повалення радянської влади шляхом збройного повстання"). Інших даних немає. Управлінням СБУ Кіровоградської області 31.08.1994 справа припинена. (П – 8787)

ЦИПЕРКУС ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ, 1885 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, проживав у с.Федорівці Кіровоградського району, голова колгоспу "Перемога". Заарештований 16.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("в минулому орендар двох млинів, мав також власну шкіряну крамницю; на керівні посади в колгоспі висував таких, як сам: бригадир першої бригади Іван Фуник у роки громадянської війни боровся проти радвлади, а тепер розвалює дисципліну; тесля Антон Саньков серед колгоспників провадить ворожу агітацію, його брат Митрофан Саньков розкуркулений, не виходить на роботу й інших підбурює порушувати дисципліну в колгоспі", "разом із Іваном Фуником – *див. Кіровоградський район, книга друга* – вчиняли шкідництво, спрямоване на розвал колгоспу: згноїли більше 2 тисяч пудів зерна, здохло понад сто голів свиней, згнило 20 тон капусти й помідорів"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах (Онеглаг). Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10272)

ЦИРФА ГРИГОРІЙ ЛУКИЧ, 1899 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта вища (Зінов'євський сільськогосподарський інститут), проживав у с.Комишувате (нині у складі смт Компаніївка), заступник директора радгоспу ім.Восьмого березня з виробництва. Заарештований 4.02.1933 Одеським обласним відділом ДПУ (член контрреволюційної повстанської організації). Засуджений 14.04.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Президією ЦВК СРСР 1936 року міру покарання зменшено до 6 років неволі. Реабілітований 24.06.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4500)

ЦИЦЕРОШИНА НАДІЯ МИКОЛАЇВНА, 1869 р.н., м.Ленінград (нині Санкт-Петербург, Росія), росіянка, освіта середня (2-а Московська жіноча гімназія), проживала у м.Кіровограді, секретар нарсуду. Заарештована 5.04.1944 УНКВС Кіровоградської області ("проживаючи в окупованому Кіровограді, співчутливо ставилась до німецької влади, до так званого "нового порядку в Європі"; у червні 1942 року прийняла німецьке підданство, надавши в гебітскомісаріат документи про те, що її мати належала до лютеранської віри, цим самим отримавши посвідчення фольксдойча, була внесена до списку, за яким мала право на певні пільги, зокрема купувати продукти у спецмагазині"). Засуджена 8.07.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років заслання в Сузунський район Новосибірської області. Реабілітована 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12180)

ЦУКАНОВА КЛАВДІЯ МАКСИМІВНА, 1908 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, місце роботи не вказане. Заарештована 1.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області (в роки німецької окупації служила у міській кримінальній поліції машиністкою та секретарем). Засуджена 11.05.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 29.01.1992 Кіровоградським облсудом. (П – 14117)

ЧАЙКОВСЬКИЙ ПАВЛО ЯКОВИЧ, 1907 р.н., м.Одеса, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, десятник будівельної контори. Заарештований 5.06.1945 УНКДБ Кіровоградської області ("у 1941-43 роках працював начальником ратифікаційного цеху спиртзаводу, активно допомагав німцям відновлювати підприємство, за що був відзначений у місцевій газеті "Український голос" 1941 року – автор замітки колишній директор заводу Кріпак, згодом виїхав з німцями; у 1943-ому знімав цінну арматуру для відправлення її в німецький тил; вихваляв німецьку культуру та армію, зводив наклепи на армію Червону, вів антирадянську агітацію"). Засуджений 7.08.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 28.10.1992 Кіровоградським облсудом. (П – 13698)

ЧАПЕНКО АНАТОЛІЙ ЛАРІОНОВИЧ, 1898 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, токар заводу "Червона зірка". Заарештований 5.11.1937 Знам'янським шляхово-транспортним відділом

управління Держбезпеки НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 29.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3970)

ЧАПЛИГІН ОЛЕКСАНДР ЄФРЕМОВИЧ, 1923 р.н., освіта 8 класів, проживав у м.Мелітополі Запорізької області, службовець. Заарештований 1940 року Кіровоградським УНКВС (учасник антирадянської групи). Засуджений 10.09.1940 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 31.10.1964 Верховним судом УРСР (П – 12453)

ЧАПЛИНСЬКИЙ ВАСИЛЬ МАРКОВИЧ, 1902 р.н., с.Володимирівка Доманівського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, начальник слюсарно-складального цеху заводу "Більшовик". Заарештований 9.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (шкідництво). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3386)

ЧАПОВИЙ ІЛЛЯ МИКИТОВИЧ, 1891 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, технік ремонтно-будівельної контори міськкомунгоспу. У 1938 році за недотримання правил техніки безпеки був засуджений до 6 місяців неволі. Вдруге заарештований 30.03.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 7-ої гвардійської армії ("співробітництво з німцями: завербований як таємний агент жандармерії; дочка Катерина служила в поліції перекладачем, евакуювалась разом із німцями"). Засуджений 25.11.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12321)

ЧЕБАНОВА ЛІДІЯ КИРИЛІВНА, 1903 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, проживала у м.Олександрія, завідувач дитячих ясел. Заарештована 12.09.1937 Криворізьким міськвідділом НКВС ("член військово-троцькістського заколоту"). Управлінням НКВС Дніпропетровської області 22.04.1939 виправдана, справу припинено, з-під варти звільнена. Реабілітована 6.02.1958 прокуротурою Київського військового округу. (П – 5584)

ЧЕКМАРЬОВ МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., м.Москва (Росія), росіянин, освіта вища технічна (інженер-будівельник), проживав у м.Кіровограді, кресляр штабу 988-го стрілецького полку. Заарештований 16.03.1942 особливим відділом НКВС 230-ої стрілецької дивізії (із свідчень Чекмарьова: "Зізнаюсь, що поставив командирам антирадянське питання: чи ведуть Японія і Німеччина справедливу війну стосовно своїх народів? про Червону армію я нічого не казав, у зошитах я записував свій щоденник та історію нашого полку"). Військовим трибуналом 230 СД 18.04.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3777)

ЧЕЛІНОВ ГЕОРГІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1926 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, військовослужбовець 35-ої навчальної стрілецької дивізії. Заарештований 19.08.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 25-го навчального стрілецького полку ("разом із червоноармійцями Анатолієм Левченком – *див.Кіровоград* – та Борисом Коптевим – *див.Новомиргород* –систематично серед військовослужбовців провадили антирадянську агітацію профашистського характеру, вихваляли німецьку армію, зводили наклепи на армію Червону, висловлювали терористичні наміри стосовно молодших командирів, відмовлялись від приймання їжі"; "Челінов на політзаняттях висловлював недовіру повідомленням радянської преси, вихваляв життя військовополонених, які перебували у німців"; "під час окупації у Кіровограді працював у німецького підприємця Зенинського"). Засуджений 27.09.1944 військовим трибуналом 35-ої НСД до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки, звільнений 23.09.1951. Реабілітований 23.10.1956 трибуналом Одеського військового округу. (П – 7355)

ЧЕПЕЛЄВ МИХАЙЛО ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1887 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, інвалід-пенсіонер. Заарештований 22.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна діяльність). Прокуратурою м.Кірово 13.01.1939 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 2342)

ЧЕРЕВАШКО ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1884 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав у с.Вільний Гай Новопавлівської сільради (нині Кіровоградського району), конюх колгоспу ім.Кірова. У 1922 році розкуркулений, судився за вбивство червоноармійця. Вдруге заарештований 9.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (член підпільної контрреволюційної

організації). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 5.04.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4263)

ЧЕРЕВАШКО КОСТЯНТИН ДОРОШОВИЧ, 1880 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 25.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська пропаганда). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10722)

ЧЕРЕВАШКО КУЗЬМА СЕМЕНОВИЧ, 1881 р.н., с.Лелеківка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, проживав у с.Вільний Гай Новопавлівської сільради (нині Кіровоградського району), сторож колгоспу ім.Кірова. У 1932 році за шкідництво в колгоспі був засуджений до 6 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Вдруге заарештований 9.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (член підпільної контрреволюційної організації). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 5.04.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4263)

ЧЕРЕВИЧНИЙ МИХАЙЛО СТЕПАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Журавлівка Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, пенсіонер. Заарештований 28.02.1938 шляхово-транспортним відділом управління Держбезпеки НКВС ст.Помічна (“вів антирадянську агітацію проти стахановського руху, зводив наклепи на радянський уряд”). Шляхово-транспортним відділом управління Держбезпеки НКВС Одеської залізниці 8.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений під підписку про невиїзд. (П – 6761)

ЧЕРНЕНКО ЯВДОКІЯ НЕСТОРІВНА, 1906 р.н., м.Умань Черкаської області, українка, освіта початкова, токар заводу “Червона зірка”. Заарештована 1.04.1949 управлінням МДБ Кіровоградської області (“проживаючи в заводському гуртожитку, протягом 1947-48 років систематично вела антирадянську агітацію, зводила наклепи на керівництво радянського уряду, поширювала чутки про напад капіталістичних країн на Радянський Союз, висловлювала поразницькі настрої стосовно СРСР” – із звинувального висновку; із свідчень Черненко судові: “Антирадянською агітацією я не займалась, а лиш казала, що у профспілку вступати не буду, бо це гріх; від людей чула, що скоро буде війна з американцями, тоді розпустять колгоспи й ми житимем добре; я запрошувала молодь у церкву, але не казала, що комсомол молоді не потрібен”). Засуджена 28.04.1949 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 2.03.1955 міру покарання зменшено до 6 років. Звільнена з табору 14.03.1955. Реабілітована 7.05.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13236)

ЧЕРНИШОВ АНДРІЙ ДМИТРОВИЧ, 1893 р.н., м.Вознесенськ Миколаївської області, українець, освіта 4 класи, завідувач кадрів контори зв’язку. Заарештований 2.08.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювався як член антирадянської організації). Кіровським МВ НКВС 25.09.1938 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 2385)

ЧЕРНИШОВ МАРКО ХАРЛАМПІЙОВИЧ, 1885 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта початкова, приймальник відділу технічного контролю цеху №9 заводу “Червона зірка”. Заарештований 24.06.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області (антирадянська діяльність). Засуджений 24.01.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12341)

ЧЕРНОВА ВАРВАРА САВЕЛІЇВНА, 1889 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 6.02.1944 Кіровоградським УНКДБ (підозрювалась у співпраці з німецькою окупаційною владою в роки війни). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 3.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2042)

ЧЕРНЯВСЬКИЙ БОРИС МАТВІЙОВИЧ, 1901 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, член ВКП(б) до 1935, друкар. Заарештований 8.08.1936 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна троцькістська діяльність). Засуджений 13.05.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою МДБ СРСР 9.05.1952 висланий на поселення до Комі АРСР. Реабілітований 9.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5066)

ЧЕРНЯВСЬКИЙ ВАСИЛЬ МАРКОВИЧ, 1907 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, без певних занять. Заарештований 28.06.1932 Зінов’євським МВ ДПУ (“продовольчі проблеми у Зінов’євську

при проведенні хлібозаготівельної кампанії 1931 року викликали у 1932-ому випадки розкрадання продвантажів як неорганізованим населенням під час транспортування вантажів вулицями міста, так і організованими у 50 душ групами, які оточували амбари і склади з хлібом; репресивні методи не дали результатів – весною міліціонери застрелили 3 робітників, але крадіжки продовжувались; у червні 1932 року міськвідділом ДПУ була ліквідована група, яка організовано крала продовольчі вантажі з державних сховищ і перепродувала їх на ринках; окремі учасники мали зброю – при обшуку вилучено обріз із 4 патронами і наган із 24 патронами; групу очолювали Василь Чернявський, який представляв себе співробітником ДПУ, і Павло Толмач" – *див. Павло Толмач, Олександрійський район, книга четверта*). Засуджений трійкою колегії ДПУ УРСР 21.09.1932 до розстрілу. Разом з Павлом Толмачом втік із Зінов'євської тюрми. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11596)

ЧЕРНЯК АРОН ОЗАРОВИЧ, 1911 р.н., м.Мозир (Білорусія), еврей, освіта початкова, викладач фізкультури Кіровоградського технікуму сільськогосподарського машинобудування. Заарештований 14.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювався у шпигунстві та антирадянській агітації – *див. Борис Савранський*). Кіровським міськвідділом НКВС 14.01.1938 справу припинено, з-під варти звільнений 18.01.1938. (П – 11513)

ЧЕСТНИЙ ЯКІВ АБРАМОВИЧ, 1898 р.н., м.Холм (Польща), еврей, освіта середня, проживав у м.Києві, вчитель і равин, в'язень тюрми у Кіровограді. Будучи засудженим трійкою УНКВС Київської області до 3 років ув'язнення "за порушення паспортного режиму", з 5.12.1936 відбував покарання у тюрмі м.Кіровограда. Вдруге заарештований 31.07.1938 оперуповноваженим тюрми НКВС ("у 1914 році отримав листа від брата з Києва із запрошенням, а в 1918-ому приїхав, працював приватним учителем, у 1922-28 роках мав власний паперовий магазин, до 1929-го був польським підданим; з 1932 року став піклуватися про виїзд у Польщу, не раз відвідував польське консульство, не мав ні місця роботи, ні місця проживання, ночами перебивався на вокзалі, а вдень жебрав у людей гроші; у 1934-ому йому відмовлено в отриманні паспорта, в 1936-ому вдруге відмовлено у прописці, як волоцюга потрапив у в'язницю, де вів контрреволюційну пропаганду проти існуючого ладу, зводив наклепи на вождів партії та уряду"). Засуджений 5.11.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.11.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8638)

ЧИБІТЬКО ДМИТРО ПРОКОПОВИЧ, 1913 р.н., м.Дніпропетровськ, українець, освіта 7 класів, проживав у м.Кіровограді, до війни працював налагоджувачем токарних верстатів, без певних занять. Заарештований 10.04.1944 Кіровоградським УНКДБ ("у лютому 1943 року був завербований німецькими каральними органами як таємний агент СД під псевдонімом "Пух", отримав завдання виявляти осіб, налаштованих проти німецької влади, підтримував стосунки із німецькими резидентами "Харківським" і "Півнем" – із обвинувального висновку; із реабілітаційних документів: "будучи агентом німецьких каральних органів, практично ніякою злочинною діяльністю не займався"). Засуджений 23.09.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. З-під варти звільнений 15.03.1955, до реабілітації перебував на спецпоселенні у Магаданській області (Росія). Реабілітований 12.09.1955 прокуратурою Київського військового округу. "Харківський" – Глазичев-Навроцький Костянтин Павлович, 1896 р.н., Литва, росіянин, командир полку зв'язку, у вересні 1941 року за антирадянську агітацію був засуджений військовим трибуналом 18-ої армії до 8 років тюремного ув'язнення, з-під варти втік до німців, вдруге трибуналом військ НКВС Кіровоградської області 19.09.1945 засуджений за зраду Батьківщини до 25 років неволі, помер в ув'язненні Темлагу 17.06.1946; "Півень" – Півень Петро Павлович, 1898 р.н., засуджений 5.10.1946 трибуналом військ НКВС Дніпропетровської області за зраду Батьківщини до 20 років неволі. (П – 3291)

ЧИГИРИНСЬКИЙ МИКОЛА ПЕТРОВИЧ, 1900 р.н., м.Миколаїв (за іншими даними – с.Єфінгор Баштанського району Миколаївської області), українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1928-30 роках, проживав у м.Кіровограді, завідувач сектору мобресурсів заводу "Червона зірка". У 1922 році за те, що "червоноармійці ескадрону, яким керував Чигиринський, самоправно косили селянські трави та овес, крали курей і гусей", ревтрибуналом 1-го кінного корпусу був засуджений до розстрілу, згодом покарання замінено на 10 років концтабору, а за амністією звільнений і відправлений у військову частину; у 1936 році за те, що "допустив моральне розкладання військової частини, коли окремі вояки займались

грабунками", був засуджений до 1 року примусової праці. Втретє заарештований 21.11.1940 Кіровоградським міськвідділом НКВС ("систематично із 1939 року провадить контрреволюційну агітацію серед робітників заводу, спрямовану на підрив довіри до радянської влади"). Засуджений 19.09.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений з Южлагу у 1943 році. Реабілітований 26.10.1957 Красноярським крайсудом. (П – 3782)

ЧИЖИК СОЛОМОН ІЛЛІЧ, 1904 р.н., м.Одеса, єврей, освіта середня, член РСДРП(м) з 1923 року, проживав у м.Кіровограді, плановик артілі "Текстильшвей". В 1923 році висланий у м.Череповець Вологодської області, Росія, на 3 роки "за належність до партії меншовистської молоді". В 1926 році був арештований вдруге і висланий у м.Єнісейськ Красноярського краю на 3 роки. В 1930 арештований "за звинуваченням в організації втечі засланця Соколова" і засуджений до 3 років тюремного ув'язнення, відбував покарання в Суздальському ізоляторі, по закінченню строку відправлений на 3 роки заслання в с.Ярцево Красноярського краю. Вчетверте заарештований 10.08.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("у 1920-23 роках був членом сіоністської, а в 30-х – підпільної меншовистської антирадянської організацій"). Засуджений 28.04.1939 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12306)

ЧИНЧЕНКО ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ, 1895 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта неповна середня (Одеська 2-а школа прапорщиків, 1915), хлібороб, бригадир колгоспу ім.Леніна. Заарештований 3.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("в роки громадянської війни служив у арміях Скоропадського, Петлюри, Денікіна і Червоній; провадив антирадянську агітацію"). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах (Воркутпечлаг). Реабілітований 25.01.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7897)

ЧИНЧЕНКО ДЕМ'ЯН МИКИТОВИЧ, 1901 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, столяр артілі "Червоний прапор". Заарештований 16.04.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("активний кадровий адвентистський проповідник, належав до гурту сектантів, які збирались регулярно протягом кількох років, вели агітацію за повалення радянської влади й реставрацію капіталізму, вихваляли німецький фашизм, поширювали контрреволюційну літературу, зводили наклепи на Червону армію, пропагували серед робітників не брати в руки зброю при мобілізації"). Засуджений 10.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, дати виконання вироку у справі нема. Реабілітований 13.04.1989 Верховним судом УРСР. (П – 9799)

ЧИРВА КИРИЛО ФЕДОРОВИЧ, 1889 р.н., м.Кременчук Полтавської області, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 13.01.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("в роки війни працював метранпажем друкарні газети "Кіровоградські вісті"; двічі, у серпні й вересні 1941 року, арештовувався гестапо"). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 8.02.1944 справу припинено через недоказовість звинувачень, з-під варти звільнений 9.02.1944. (П – 1968)

ЧИСТОГАНОВ ОЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ, 1896 р.н., м.Кіровоград, освіта середня спеціальна (комерційне училище), без певних занять. Заарештований 2.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 14.03.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3545)

ЧИСТОСЕРДОВ МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1886 р.н., м.Зарайськ Московської області (Росія), росіянин, освіта вища ветеринарна, проживав у м.Кіровограді, завідувач ветбаклабораторії цукротресту. Заарештований 4.12.1936 управлінням Держбезпеки Молдавського облуправління НКВС (антирадянська діяльність). Інших даних у справі немає. Реабілітований в 1955 році управлінням КДБ Кіровоградської області. Вдруге заарештований 3.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("син священика; член диверсійно-шкідницького угруповання із числа ветеринарних спеціалістів і зоотехніків, які працювали в системі радгоспів Одеського цукротресту: група практично здійснювала підривну діяльність шляхом неправильних щеплень худобі, що знищувало поголів'я, а з метою поширення епізоотії – чума, рожа, сибірка – встановлювались удавані діагнози, що заважало вести боротьбу з хворобами низовому ветеринарному персоналу; член диверсійної шкідницької організації, підтримував зв'язок з німецькими підданими братами Шандертами, які підозрювалися в належності до німецької розвідки" – *див. Яків Бірер, Михайло Вітковський, Михайло Говорко - Кіровоград; Леонід Свідовий – Гайворонський район, перша книга; Михайло Вержиховський – Добровеличківський район, друга книга; Петро Ткаченко –*

Новоукраїнський район, третя книга). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 15.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 3914, 1420)

ЧИСТЯКОВА МАРІЯ ЮЛІЇВНА, 1885 р.н., м.Ленінград, освіта незакінчена вища, безробітна, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Була заарештована київською ЧК одразу після революції 1917 року. Вдруге заарештована 7.05.1927 Зінов'євським МВ ДПУ, того ж дня звільнена під підписку про невиїзд, втретє заарештована 2.04.1928 ("до революції була таємним співробітником під псевдо "Макаренко" при колишньому жандармському управлінні в м.Києві, допомагаючи царському уряду в боротьбі з революційним рухом серед студентства; із заяви Марії Чистякової у Зінов'євську 14.01.1927: "у грудні 1915 року представник царської охранки заявив мені, слухачці жіночого медичного інституту у Києві, що я зобов'язана давати свідчення про життя в інституті, що відбувається на студентських сходках і т.д.; я відмовилась, та мені сказали, що в такому разі навчанню край – довелося скоритись; я з'являлась туди раз чи два на тиждень, розповідаючи про академічне життя; з початком революції, десь через місяць, моє ім'я було опубліковане в "Киевской мысле" серед інших провокаторів, мене посадили в Лук'янівську в'язницю;. я вимагала суду, щоб мені пред'явили конкретне звинувачення, а не голий факт належності до охранки, та всі мої прохання були даремні; що особливо бридко – перші 6 тижнів я не мала можливості помити тіло і замінити білизну, харчі також були кепські; цілих 65 діб слідча комісія шукала звинувачення; і ось минуло 10 років: стосовно мене революція здійснила помилку – вона вибила мене з колії студентської, не дала мені можливості закінчити освіту, вона вбила в мені силу й енергію, що можу я їй дати тепер?"). Засуджена 2.04.1928 Зінов'євським окружним судом до 1 року позбавлення волі. Надзвичайною сесією Зінов'євського окружного суду 21.07.1928 застосовано амністію до 10-річчя Жовтневої революції, від подальшого утримання у бупрі звільнена. Вчетверте, за прізвищем ЧИСТЯКОВА-ОТТОСОН МАРІЯ ЮЛІЇВНА, народжена у м.Аренсбург (Естонія), німка, освіта незакінчена вища, мешканка м.Кіровограда й викладач німецької мови на Созонівській дослідній станції олійних культур, заарештована 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("член націоналістичної контрреволюційної фашистської організації "Спілка громадян німецької раси", заснованої у м.Кіровому лютеранськими пасторами Мерцем і Зейбом"). Засуджена 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітована 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14174, 9947)

ЧИХИЧИН МИХАЙЛО МИТРОФАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Петропавлівка (Бессарабія), молдаванин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, чорнороб. Заарештований 27.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (нелегальний перехід кордону із СРСР в Румунію, де був завербований румунською розвідкою). Засуджений 29.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 11.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11433)

ЧИЧИБАБІН МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1879 р.н., м.Миколаїв, українець, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, викладач математики Зінов'євської кавалерійської школи ім.Будьонного. Заарештований 17.02.1931 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (активний учасник контрреволюційної організації). Зінов'євською міськпрокуратурою 28.09.1931 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 2478)

ЧМИГ-ГАЦІСЬКА АЛЛА МИКОЛАЇВНА, 1924 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, член ВЛКСМ з 1939 року, головний бухгалтер Кіровоградського "Ассобозу". Заарештована 20.06.1946 відділом контррозвідки "Смерш" МДБ Південно-західного округу прикордонно-внутрішньої охорони (антирадянська діяльність). Управлінням МДБ Кіровоградської області 31.07.1946 справу припинено, з-під варти звільнена. Вдруге заарештована 12.05.1949 управлінням МДБ Кіровоградської області ("зрада Батьківщини: в роки війни працювала перекладачем фельдкомендатури, перекладала документи німецького суду, цензурувала листи добровольців німецької армії і газети "Кіровоградські вісті", виконувала обов'язки конферансьє в театрі для німців, перекладала розмови радянських громадян при відвідуванні ними комендатури; будучи членом Національно-трудового союзу нового покоління, співпрацювала з німецькими окупантами; із Клавдієм Цигановим у грудні 1943-го евакуювалась у Вінницю"). Засуджена 22.07.1949 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Київського військового округу 28.01.1955 міру покарання зменшено до 5 років неволі, звільнена з-під варти 10.02.1955. Реабілітована 22.02.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Гаціський Микола Сигізмундович,

поляк, бухгалтер заводу “Червона зірка”, як колишній офіцер царської армії був репресований у 1927 році й направлений у м.Свердловськ, де працював бухгалтером на паперовій фабриці. (П – 13835)

ЧМИХУН МИКОЛА МАКСИМОВИЧ, 1910 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, член ВКП(б) з 1930 року, токар механічного цеху №4 заводу “Червона зірка”. Заарештований 4.02.1933 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (“підозрювався у веденні антирадянської агітації”; із свідчень Чмихуна: “Я навчався в колишній Пашутінській школі, але внаслідок поганих матеріальних умов кинув навчання у 1921 році, працював наймитом у с.Обознівка, там працював пастухом у куркуля Івана Коханенка до 1924-го; у 1925 році вступив до школи ФЗН при заводі “Червона зірка”, з 1929 працюю токарем; антирадянську роботу став проводити з 1932 року, бачачи цілу низку несправедливостей економічного стану робітників і неправильну політику нашої партії, яка довела робітників до злиднів: ми збирались гуртами в обідню перерву, де й бесідували на антирадянські теми; я також розповсюджував анекдоти, які носили явно контрреволюційний характер, за що мав партійне стягнення – сувору догану з занесенням у особову справу; за чаркою на квартирі Якова Джугана я висловлювався, що наш уряд хліб забирає, селян розорили, на селі з голоду пухнуть і ніхто на це не звертає уваги, так далі не можна жити, треба шукати інші шляхи; якби нас усіх газами задушили, то було б краще”). Зінов’євським міськвідділом ДПУ 25.03.1933 справу припинено, оскільки в процесі слідства не знайдено достатніх даних для відданя до суду; з-під варти звільнений. (П – 2773)

ЧОБОТАРЬОВ МИКОЛА СТЕПАНОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, слюсар заводу “Червона зірка”. Заарештований 11.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“пропагував фашистський лад, висловлював поразницькі настрої на користь Німеччини”). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. НКВС СРСР 11.12.1939 виправданий, з-під варти звільнений. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12302)

ЧОВПИЛО ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 5 класів, муляр заводу “Червона зірка”. Заарештований 12.01.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 84-ої стрілецької дивізії (антирадянська націоналістична агітація). Засуджений 11.05.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до розстрілу з конфіскацією майна. Трибуналом військ НКВС Українського округу 1.06.1944 вирок змінено на 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 13.12.1989 Кіровоградським облсудом. Брати Іван і Петро та сестра Марія відступили з німцями, брат Володимир у 1939 році засуджений за дезертирство із Червоної армії. (П – 13893)

ЧОРНИЙ ПЕТРО ФИЛИМОНОВИЧ, 1923 р.н., с.Ольгопіль Новобузького району Миколаївської області, українець, освіта вища (Кіровоградський педінститут, 1948), член ВЛКСМ, проживав у м.Кіровограді, учитель школи с.Кетрисанівка Бобринецького району. Заарештований 16.06.1949 УМДБ Кіровоградської області (“3.03.1949 на адресу Кіровоградського радіовузла і в редакцію “Кіровоградської правди” відправив два анонімні листи з наклепами на адресу радянського уряду і ВКП(б); антирадянського характеру анонімні листи надійшли вдруге до Кіровоградського радіовузла 11.03.1949, а в квітні 1949 року у Москву в газету “Правда”). Засуджений 29.08.1949 Кіровоградським обласним судом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 21.09.1949 присуд скасований, проведено повторну експертизу, яка виявила: П.Ф.Чорний не є автором анонімних листів. Управлінням МДБ Кіровоградської області 16.12.1949 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 2060)

ЧОРНОБАЙ ПРОКІП ТИХОНОВИЧ, 1896 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1931-33 роках (виключений у грудні “за зв’язок із класово-ворожим елементом, куркулями, і як політично неграмотний”), проживав у м.Кіровограді, комірник заводу “Червона зірка”. Заарештований 15.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“шкідницька діяльність: зумисне не тримав у повному порядку інструмент, чим гальмував виконання виробничих завдань заводу та викликав невдоволення робітників”). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10180)

ЧОРНОБАЙ ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1886 р.н., с.Завадівка (нині у складі м.Кіровограда), українець, освіта початкова, муляр за фахом, член колгоспу імені Леніна. Заарештований 20.10.1944 Кіровоградським

РВ НКДБ (“разом із колишніми куркулями *Давидом Вольним* і *Герасимом Джепком* в період німецької окупації добровільно був членом комісії сприяння німецькій владі: збирали в людей теплі речі для потреб німецької армії, вилучали в односельців худобу – в 1941-42 роках відправлено в Німеччину більше 30 голів ВРХ, силувано виганяли молодь на роботи до рейху – за 1942 рік з села виїхало 13 хлопців і дівчат, вихваляли німецькі культуру і порядки, називали німецьку армію “визволителькою”). Засуджений 19.12.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.01.1992 Кіровоградським облсудом. (П – 13595)

ЧУЛАЄВСЬКИЙ БРОНІСЛАВ ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., м.Счалков (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, стрілочник депо ст.Кірово-Українська. Заарештований 6.03.1938 шляхово-транспортним відділом управління Держбезпеки НКВС ст.Помічна (“антирадянська агітація: “Радянська влада платить робітникам таку зарплату, на яку не проіснуєш – її вистачає хіба на пляшку горілки й на закуску”). Шляхово-транспортним відділом управління Держбезпеки НКВС Одеської залізниці 5.03.1939 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 6760)

ЧУМАКОВ ДМИТРО ЄРМИЛОВИЧ, 1886 р.н., с.Лядова Яришівського (нині Могилів-Подільського) району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, робітник заводу “Червона зірка”. Заарештований 7.12.1936 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 2.10.1937 Одеським обласним судом до 6 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 18.12.1991 Генпрокуратурою України. (П – 12880)

ЧУМАЧЕНКО ІВАН ІВАНОВИЧ, 1918 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, член ВКП(б), проживав у м.Владімірі, Росія, військовослужбовець з 1938 року, старшина роти 3-го батальйону 9-го окремого навчального танкового полку. Заарештований 15.11.1942 особливим відділом НКВС 9-го ОНТП (“серед особового складу батальйону разом із Михайлом Попиком – *див. Некіровоградщина, книга шоста* – вів активну поразницьку агітацію, зводив наклепи на радянський уряд, вихваляв німецькі порядки”). Засуджений 9.12.1942 трибуналом 4-ої запасної курсантської стрілецької бригади Московського військового округу до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 19.06.1969 трибуналом Московського військового округу. (П – 8210)

ЧУМАЧЕНКО ЛЮДМИЛА ОЛЕКСІЇВНА, 1919 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, домогосподарка. Заарештована 19.01.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювалась у співробітництві з німецькою окупаційною владою). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 1.04.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2302)

ЧУМАЧЕНКО СТЕПАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1888 р.н., м.Єлисаветград (нині Кіровоград), українець, освіта початкова, контролер-інструктор хлібного бюро відділу соціального забезпечення і військпродпостачу. Був двічі засуджений. Втретє заарештований 1.10.1921 транспортною Надзвичайною комісією, ЧК, Південно-західної залізниці й рік Дніпровського басейну (“служив у царській армії з 1916 року, звільнений у запас прапорщик; служив у денікінській Добровольчій армії”). Транспортною ЧК ст.Голта 20.10.1921 звільнений під підписку про невиїзд, 22.01.1922 справу за браком достатніх матеріалів направлено Єлисаветградській повітовій ЧК. Остаточного рішення по справі немає. (П – 5290)

ШАБЛІНСЬКИЙ АНДРІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1899 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта початкова, завідувач складу. Заарештований 20.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація і пропаганда). Засуджений 23.09.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11520)

ШАЄВИЧ ЙОСИП ІСАКОВИЧ, 1909 р.н., с.Калініндорф Одеської (нині смт Калінінське Великоолександрівського району Херсонської) області, єврей, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, старший зоотехнік міськземвідділу. Заарештований 22.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (підозрювався як член контрреволюційної організації у тваринництві – *див. Григорій Клименко*). Миколаївським обласним судом 13.11.1937 виправданий, справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4904)

ШАНІН МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1923 р.н., с.Знам’янка Ізмалківського району Орловської області (нині Липецька, Росія), росіянин, освіта 9 класів, перед першим ув’язненням проживав на

ст.Кдіньма Московської області, працював льотчиком інструктором 1-го Московського аероклубу, в'язень Кіровоградської тюрми №1. Тричі засуджувався: 21.05.1953 року Московським облсудом за підробку і збут державних облігацій до 10 років неволі; 25.09.1954 Красноярським крайовим судом за втечу до 2 років неволі, 17.12.1955 Красноярським крайовим судом за другу втечу до 3 років неволі. Вчетверте заарештований 6.08.1957 у неволі Кіровоградської в'язниці ("в роки війни як льотчик-винищувач був двічі поранений, один раз в голову; втікав із тюрми, бо вважав себе неправильно засудженим і через тяжкі умови утримування в таборах, побої", "8 липня 1957 року написав із в'язниці братові у Тульську область листа, в якому вказував на нетривкість радянської влади, зводив наклепи на уряд, висловлював терористичні наміри стосовно керівників партії"). Засуджений 23.11.1957 Кіровоградським облсудом, 17.12.1957 Верховним судом УРСР до 7 років 25 днів ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.03.1960 Верховним судом УРСР. (П – 5199)

ШАПІРО РЕВЕКА ДАВИДІВНА, 1905 р.н., м.Кіровоград, єврейка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 1.11.1926 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (належність до молодіжної сіоністської організації: "Муравську, Хромченко і Шапіро, які є керівниками антирадянських організацій ЄВОСМ, "Єдиної всеросійської організіції сіоністської молоді", і "Гашомер-Гацойр", і які виявляють активну антирадянську діяльність, визнати соціально небезпечним елементом"). Засуджена 14.01.1927 особливою нарадою при колегії ОДПУ РНК СРСР до 3 років заслання в Казахстан. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 15.04.1927 міру покарання змінено висланням у Палестину через один із південних портів СРСР. Реабілітована 8.10.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12801)

ШАПОШНИКОВ МАТВІЙ ЙОСИПОВИЧ, 1913 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта 4 класи, проживав у м.Шепетівка Хмельницької області, механік-водій 1-го танкового батальйону 15-ої механізованої бригади. Заарештований 31.03.1937 особливим відділом НКВС 15-ої механізованої бригади (із свідчень Шапошникова: "Після присуду троцькістам у справі паралельного центру я справді казав, що всі трудящі вимагали розстрілу всіх троцькістів, які стали перед судом, а трьох із них чомусь не розстріляли; про становище робітників у капіталістичних країнах я казав, що в Німеччині відсутнє безробіття серед німецької раси, а серед інших національностей, які там живуть, безробіття існує; казав, що наші молоді механіки-водії слабо підготовлені до практичної роботи, бо командування мало приділяло цьому уваги"). Засуджений 30.06.1937 трибуналом 7-ого кавалерійського корпусу Київського військового округу до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 23.01.1990 трибуналом Прикарпатського військового округу. (П – 10547)

ШАРПАР ІВАН ГАВРИЛОВИЧ, 1896 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) у 1923-24 роках, слюсар цеху №4 заводу "Червона зірка". Заарештований 17.07.1941 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("систематично вів антирадянську агітацію у своєму середовищі, висловлював незадоволення заходами ВКП(б) і радянської влади; висловлював поразницькі настрої стосовно СРСР у прийдешній війні з німецьким фашизмом; підтримував тісні зв'язки з засудженими раніше братами Броніславом і Болеславом Ясинськими" – *див. Знам'янський район, книга друга;* із свідчень Броніслава Ясинського: "В моєму будинку часто збирались Шарпар Іван Гаврилович, Макаренко Федір Антонович, Фомуляєв Григорій Іванович і Петренко Василь Федорович: грали в доміно, купували горілку й випивали, в цей час і мали місце антирадянські висловлювання як з боку присутніх, так і з мого; я казав, що в Радянському Союзі все дорого, нічого нема, що за радянської влади буде добре через 400 мільйонів років; що лиш військовики забезпечені добре, але не робітники"). Засуджений 24.01.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12282)

ШАФОНСЬКИЙ АНДРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1881 р.н., м.Вознесенськ Миколаївської області, українець, освіта вища педагогічна (у 1909 році закінчив фізико-математичний факультет Московського університету), проживав у м.Кіровограді, лаборант КРЕС. Заарештований 27.08.1936 Кіровським міськвідділом НКВС ("із дворян, вихваляв ворогів народу Зінов'єва, Троцького, Каменєва"). Засуджений 2.11.1936 Одеським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Брат Вячеслав, 51 рік, полковник, у 1920 році емігрував з армією Врангеля, проживав у Канаді; брат дружини, Б.М.Стеблін, емігрував з білополяками у Бельгію. Реабілітований 30.10.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 1251)

ШАЦ АНТОН АНТОНОВИЧ, 1902 р.н., колонія Мангейм Зельцського (нова назва с.Кам'янка Біляївського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 2.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("участь в контрреволюційній фашистській групі, націоналістична діяльність" – *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

ШАЦЬКИЙ ЄВГЕН ІВАНОВИЧ, 1883 р.н., с.Підгородне Володимир-Волинського повіту Волинської губернії (нині Любомльського району Волинської області), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, стрілочник залізничної станції. У 1931 році засуджений до 5 років заслання. Вдруге заарештований 15.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (шкідництво, антирадянська агітація). Засуджений 7.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11504)

ШВАБО ФЕДІР ПАВЛОВИЧ, 1904 р.н., м.Кіровоград, німець, освіта середня спеціальна (агрономія), проживав у м.Костромі (Росія), військовослужбовець, командир півбатареї 49-го артилерійського полку, лейтенант. Заарештований 2.10.1937 особливим відділом 49-ої стрілецької дивізії управління Держбезпеки НКВС Ярославської області ("батько помер у 1907 році, мати в 1910-ому, до 1919-го жив у сирітському будинку і будинку юнацтва, в Червоній армії служив у 1926-28 та 1932-37 роках; у 1929 році, працюючи агрономом у Єланецькому районі на Одещині, завербований у контрреволюційну повстанську організацію, серед колгоспників і вояків провадив троцькістсько-фашистську агітацію; будучи сексотом НКВС, зумисне приховував наявність повстанської організації і свою належність до неї"). Засуджений 17.02.1938 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 3.03.1938. Реабілітований 11.12.1958 трибуналом Московського військового округу. (П – 5772)

ШВАЙКО АНДРІЙ ПЛАТОНОВИЧ, 1886 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта середня, бухгалтер-економіст планового відділу заводу "Червона зірка". Заарештований 18.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("антирадянська пропаганда, зв'язок з антирадянським елементом" – *див. Федір Швець*). Зінов'євською міськпрокуратурою 25.09.1931 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 2428)

ШВАРЦМАН ВОЛЬФ ПІНКОВИЧ, 1892 р.н., м.Криве Озеро Балтського повіту Подільської губернії (нині смт Миколаївської області), єврей, освіта вища, член ВКП(б) у 1924-27 роках, проживав у м.Бокситогорську Ленінградської області, інженер Тіхвинського алюмінієвого комбінату. Заарештований 15.08.1936 УНКВС м.П'ятигорська ("керівник троцькістської організації у Зінов'євську в 1927-30 роках; контрреволюційна агітація серед хворих у санаторії"). Засуджений 13.05.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 20.11.1939 у тюрмі. Реабілітований 9.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5066)

ШВЕДОВ ФЕДІР ІЛЛІЧ, 1890 р.н., с.Андріївка Балашовського повіту Саратовської губернії (Росія), член ВКП(б) у 1919-1921 роках, росіянин, освіта вища (Одеський інститут народної освіти, 1924), проживав у м.Кіровограді, викладач російської мови педагогічного технікуму, завідувач навчальної частини технікуму. У 1921 році арештовувався ЧК за контрреволюційну діяльність, звільнений через місяць без пред'явлення звинувачень. Вдруге заарештований 17.02.1931 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("як викладач російської літератури при складанні робочих планів і програм я зупинявся на зразках XIX століття, оминаючи сучасні твори пролетарських письменників, чим позбавляв молодих студентів можливості концентрувати свою увагу на яскравих художніх образах борців революції в період громадянської війни і цим не загострював, а притуплював їхнє класове чуття" – із свідчень Шведова 9.05.1931). Зінов'євською міськорганізацією ДПУ 26.06.1931 звільнений з-під варти під підписку про невиїзд, міською прокуратурою 28.09.1931 справу припинено. (П – 2517)

ШВЕЦЬ ЛЮДМИЛА МУСІЇВНА, 1922 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта середня, член ВЛКСМ до січня 1945 року – вибула механічно через несплату членських внесків, проживала у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештована 20.07.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("під час німецької окупації проживала в Кіровограді, працювала в театрі української драми хористкою до березня 1943 року, згодом через біржу праці влаштувалась прибиральницею у німецькій санітарній частині, пізніше у німецького підполковника, на хлібозаводі №2; підозрювалась як член Організації

українських націоналістів – агент з особливих доручень головного проводу; в тому, що мала стосунки з емісаром ОУН, нелегалом Остапом, з керівником ОУН у Кіровограді Іваном Данчурою; матеріалами слідства причетність Швець до ОУН не підтвердилась"). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 19.10.1945 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2484)

ШВЕЦЬ ФЕДІР АНДРІЙОВИЧ, 1886 р.н., м.Одеса, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер утильцеху заводу "Червона зірка". Заарештований 18.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("прапорщик царської армії, у 1919-ому служив у Червоній і денікінській арміях; нині разом із Пилипом Березовським, Іваном Кріпаком, Дмитром Пташком, Семеном Соколовим, Федором Солонарем та Андрієм Швайком, будучи в минулому активними учасниками протиреволюційного руху на Україні, приховуючи свою минулу контрреволюційну діяльність, систематично підтримували прихований зв'язок між собою, злісно критикують заходи радвлади на селі і в місті, обробляючи у відповідному напрямі своїх співбесідників, намагаючись навмисно схилити їхню думку в бік необхідності зміни влади й інтервенції буржуазних держав"). Зінов'євським міськпрокурором 25.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге як помічник бухгалтера Кіровської машино-тракторної станції заарештований 11.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (член контрреволюційної офіцерської організації). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 29.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2428, 10716)

ШЕВЧЕНКО АПОЛЛІНАРІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, арештант (злодій-рецидивіст). Заарештований 1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація серед арештантів). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.09.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9626)

ШЕВЧЕНКО ГРИГОРІЙ ОМЕЛЯНОВИЧ, 1879 р.н., м.Вознесенськ Миколаївської області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, благочинний та священик церков у місті. Заарештований 7.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації церковників, до складу якої входило 16 членів на чолі із архієпископом Одеським Кирилом Квашенком" – *див. Ілля Добровольський*). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. У таборі 27.05.1939 за контрреволюційну діяльність засуджений до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 27.12. 1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4621)

ШЕВЧЕНКО ЛЮДМИЛА ПАНАСІВНА, 1915 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта неповна середня, бухгалтер дитячого будинку №2. Заарештована 20.04.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("прийняла німецьке підданство – фольксдойч"). Засуджена 8.07.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років неволі у Чорногірському спеціальному виправно-трудовому таборі. Реабілітована 10.08.1985 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12207)

ШЕВЧЕНКО МИКОЛА ДМИТРОВИЧ, 1898 р.н., смт Софіївка Дніпропетровської області, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, робітник шахти "Піонер". Заарештований 14.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна діяльність, шкідництво, шпигунство на користь польської розвідки"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.11.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 1586)

ШЕВЧЕНКО САВА ПИЛИПОВИЧ, 1883 р.н., м.Звенигородка Черкаської області, українець, освіта вища (історико-філологічний факультет Київського університету), член партії українських радикалів у 1905-18 роках, УКП (боротьбистів) з 1918-го, член КП(б)У у 1920-21 роках ("виключений як інтелігент"), проживав у м.Кіровограді, лектор вечірнього робітничого університету. Заарештований 17.02.1931 Одеським облвідділом ДПУ (у справі "Українського національного центру"). Засуджений 5.03.1932 трійкою колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге як викладач педтехнікуму заарештований 1.04.1935 Кіровським міськвідділом НКВС (учасник антирадянської організації, шкідництво). Засуджений 15.10.1935 Одеським облсудом до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з конфіскацією майна та позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 21.03.1958 Верховним судом УРСР. (П – 10135, 4304)

ШЕВЧЕНКО ФЕДІР СПИРИДОНОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, маляр заводу "Червона зірка". Заарештований 15.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС

(контрреволюційна агітація проти радянської влади). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3385)

ШЕДИВА МАРІЯ ЙОСИПІВНА, 1894 р.н., м.Хорощ Гродненської губернії (нині Польща), німкеня, освіта 4 класи гімназії, проживала у м.Кіровограді, інструктор з шиття в дитбудинку №5. Заарештована 3.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство" – *див. Мар'ян Савицький, Кіровоград*). Засуджена 15.09.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

ШЕЙМАН ЙОСИП КОНОНОВИЧ, 1901 р.н., с.Кожеве Новогрудського повіту Мінської губернії (нині Білорусь), білорус, освіта 3 класи, член ВКП(б) у 1927-34 роках (виключений "за відмову від роботи"), проживав у м.Кіровограді, токар спеццеху №2 заводу "Червона зірка". У 1922 році арештовувався "за нелегальний перетин державного кордону з Польщі в СРСР", 7 місяців перебував під вартою, звільнений без суду. Вдруге заарештований 21.07.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("шпигунська діяльність: "у 1920 році червоноармійцем потрапив у польський полон, працював наймитом, у 1922-ому призваний у польську армію, прослуживши 3 місяці, дезертирував і втік в СРСР", "у 1937 році прибулому із Польщі Станіславському передав дані про потужність заводу "Червона зірка", про наявність у нього спеццехів і вироблюваної ними продукції, кількість зайнятих робітників та умови їхньої праці; готував вибух електростанції у радгоспі "Масандра" в м.Ялті, де він раніше працював"). Засуджений 4.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 30.10.1938. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9466)

ШЕЙНЕР ВЛАДИСЛАВ ЙОСИПОВИЧ, 1892 р.н., м.Вінниця, поляк, освіта початкова спеціальна, член ВКП(б) з 1928 року, проживав у м.Кіровограді, начальник електро-зварювальної дільниці механоскладального цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 22.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("тримав зв'язки з родичами в Польщі, націоналіст"). Засуджений 15.11.1937 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 21.12.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3988)

ШЕЙНФЕЛЬД АЛОІЗІЙ МАТВІЙОВИЧ, 1873 р.н., с.Гнилушка Саратовської губернії (Росія), німець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, ксьондз костелу. Заарештований 8.01.1934 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (підозрювався як учасник повстання німецької колонії проти радвлади та у шпигунстві). Одеським облвідділом ДПУ 10.02.1934 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2774)

ШЕЛЕНГОВСЬКИЙ ПАВЛО ФРАНЦОВИЧ, 1893 р.н., с.Мар'янівка Плисківецького району Київської області (нині Вінниччина, Погребищенський район), поляк, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, кухар електростанції. Заарештований 18.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство" – *див. Мар'ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 15.09.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

ШЕЛЕХОВ ОЛЕКСАНДР ЮХИМОВИЧ, 1897 р.н., м.Луганськ, росіянин, освіта вища (Харківський будівельний інститут, 1930), член ВКП(б) із 1919 року – у серпні 1937-го виключений "за втрату класової пильності і за зв'язок із шкідницьким елементом", проживав у м.Кіровограді, військовослужбовець, начальник військово-будівельної дільниці №174. Заарештований 2.09.1938 особливим відділом управління Держбезпеки 15-ої авіабригади ("зловживаючи своїм службовим становищем, разом із заступником Бенціоном Полонським застосовував при будівництві оборонних об'єктів неякісний матеріал, допускав відхилення від проектів, зривав строки будівництва і т. п., участь у контрреволюційній змові" – *із обвинувального висновку;* "з перших же днів до мене застосовують виключну жорстокість і знущання; слідство вели слідчі Бліц і Гай; до мене застосовували стійку під вартою гвинтівок протягом 8 днів майже без харчування й абсолютно без сну, відбірні матюки й погрози розстрілу без суду та інше; все зводилось до того, щоб я під диктовку Бліца підписав на себе та інших брехливий донос про роботу моєї контрреволюційної організації, про вербування до неї та інші дурниці, до чого я ніколи ніякого стосунку не мав і мати не буду як чесний комуніст; Гай редагував протоколи допиту й вимагав їх

підписувати; мене довели таким чином майже до божевілля, я галюцинував від безсоння й пережитих образ" – *із листа в ЦК ВКП(б) тов.Сталіну від 8 лютого 1938 року*). Засуджений 23.12.1938 Миколаївським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Верховним судом України 8.06.1939 міру покарання зменшено до 1,5 року неволі, з-під варти звільнений. Реабілітований 14.09.1963 Верховним судом УРСР. (П – 7538)

ШЕЛЬТИНГ ВОЛОДИМИР РОМАНОВИЧ, 1885 р.н., м.Оренбург (Росія), голландець, освіта вища (математичний факультет Одеського університету), проживав у м.Кіровограді, викладач математики школи №5. Заарештований 2.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("із родини крупного землевласника, брат Олександр до першої світової війни виїхав у Німеччину, брат Роман живе за кордоном, сестри Євгенія і Єлизавета живуть відповідно у Польщі і Франції; член військово-офіцерської організації, в яку був завербований 1931 року Павлом Ілляшевичем – *див. Олександрівський район, книга п'ята*, згодом репресованим; підтримував стосунки з директором реального училища Яковом Кобцем, монархістом і чорносотенцем, відомим організатором боротьби проти радянської влади в період громадянської війни, який нині перебуває за кордоном; приятелював з ворогом народу *Борисом Ткачуком*"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 16.07.1938. Реабілітований 19.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3931)

ШЕПТУН ВАСИЛЬ ЯКОВИЧ, 1887 р.н., м.Богодухів Харківської області, українець, освіта початкова, член партії боротьбистів і соціал-демократів у 1917-1918 роках, проживав у м.Кіровограді, столяр заводу "Червона зірка". Заарештований 3.09.1937 Кіровоградським міськвідділом НКВС ("шкідницька діяльність, наклепи на комуністичну партію та її керівництво"). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 30.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8838)

ШЕРР АНТОН АНТОНОВИЧ, 1897 р.н., с.Зельци Фрідріх-Енгельського (нова назва смт Лиманське Роздільнянського) району Одеської області, німець, освіта незакінчена вища (два курси медицинського факультету Одеського університету), проживав у м.Кіровограді з 1936 року, бухгалтер Кіровського аптекоуправління. У 1929 році особливою нарадою при колегії ОДПУ позбавлений права проживати у Москві, Ленінграді, Ростові-на-Дону та в Україні строком на 3 роки, висланий у Нижньоволзький край, Росія. Вдруге заарештований 11.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("служив прапорщиком артилерії з березня по жовтень 1919 року в денікінській армії, відступив у Польщу, у серпні 1920-го направлений в Крим у армію Врангеля, в жовтні перейшов на бік Червоної армії; серед співробітників провадив антирадянську агітацію, поширював наклепницькі чутки, вихваляв фашизм у Німеччині, цікавився виготовленням сильнодіючих ліків з метою влаштування шкідницьких актів"). Засуджений 27.11.1937 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 21.08.1965 Верховним судом УРСР. Батько, тесля, середняк, у 1930 році висланий у Вологодський край. (П – 7965)

ШАХАЛКОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., м.Білосток Гродненської губернії (нині Польща), білорус, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, завідувач планового відділу кондитерської фабрики. Заарештований 28.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член контрреволюційної шпигунсько-диверсійної підпільної організації: зірвав план будівництва транспортерів для Криворізької копальні" – *див. Іван Дунін-Марцинкевич*). Засуджений 26.11.1937 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 8.10.1957 трибуналом Білоруського військового округу. (П – 4016)

ШИЛЕНКО ЮРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1905 р.н., м.Керч Автономної Республіки Крим, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, завідувач сектору постачання постачбази заводу "Червона зірка". Заарештований 5.02.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (шкідницька діяльність). Зінов'євським МВ ДПУ 16.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3165)

ШИРКЕВИЧ ГРИГОРІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1891 р.н., с.Чеплі Веліжського повіту Вітебської губернії (нині Смоленської області, Росія), білорус, освіта вища (Вітебська духовна семінарія, 1911; Харківський ветеринарний інститут, 1916), проживав у м.Зінов'євську (нині Кіровоград), ветлікар Української кавалерійської школи. Заарештований 7.03.1931 Зінов'євським РВ ДПУ ("член контрреволюційної організації, мета якої – повалення радянської влади, шкідництво: "Як старший ветлікар

Української кавалерійської школи у Зінов'євську я своїм голосом сприяв признанню придатності вівса на згодівлю коням заводу "Червона зірка": доброякісний овес в корм коням не годився в силу специфічних якостей вівса – дерев'янистість і анатомічні особливості коня, який має малий шлунок, а тому при згодовуванні виникають часті кольки, які знижували працездатність коней, від чого страждала робота транспорту і, зрозуміло, заводу" – із свідчень Ширкевича 26.04.1931). Засуджений 22.06.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборі. Особливою нарадою при НКВС СРСР 15.11.1934 міру покарання скорочено до 5 років неволі, звільнений 4.03.1935. Вдруге, проживаючи у м.Рузаївка Мордовської АРСР і працюючи старшим ветеринарним лікарем райземвідділу, заарештований 5.08.1937 Рузаївським РВ НКВС ("за дозволом Ширкевича із станції Рузаївка в інші райони країни відправлялась худоба з ознаками захворювання заразними хворобами"). Засуджений 23.08.1937 трійкою УНКВС Мордовської АРСР до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10823)

ШІФМАХЕР ЙОСИП ЙОСИПОВИЧ, 1888 р.н., колонія Ельзас Зельцського (нова назва с.Щербанка Роздільнянського) району Одеської області, німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, тесля, маляр житлокооперативу. Заарештований 19.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна фашистська діяльність" – *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

ШИШКО СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1912 р.н., м.Узда Мінського округу (Білорусія), білорус, освіта неповна середня, проживав у м.Кіровограді, старший авіатехнік 15-ої авіабригади. Заарештований 2.03.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("показав комісарові бригади листівку, яку отримав від матері з Західної Білорусії, яка тоді знаходилась у складі Польщі, де мати повідомляла, що четверо їхніх родичів сидять у польській в'язниці за комуністичні переконання; контрреволюційна агітація: "У підручниках з історії ВКП(б) справжніх вождів партії викидають, а піднімають авторитет незначних осіб, колгоспники живуть погано, з них деруть великі податки, про добробут же тільки говорять"). Засуджений 6.08.1937 трибуналом Київського військового округу до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки, звання військового техніка 2-го рангу. Реабілітований Верховним судом СРСР 28.12.1956. (П – 3585)

ШКВАРЦОВ СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ, 1884 р.н., м.Тифліс (нині м.Тбілісі, Грузія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, кустар-одноосібник. Заарештований 15.08.1927 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (розповсюджував чутки, направлені на дискредитацію радянської влади). Засуджений 16.09.1927 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітований 24.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7793)

ШКРОБ ЮДЕЛЬ ІЗРАЇЛЬОВИЧ, 1875 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, інкасатор міськради Тсоавіахіму. Заарештований 1.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("вів антирадянську троцькістську агітацію, розповідав контрреволюційні анекдоти, вихваляв життя до революції"). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Прокуратурою УРСР 31.01.1939 справу припинено, Кіровоградським облсудом 10.05.1939 засуджений до 2 років неволі. Реабілітований 24.04.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 1934, 13223)

ШЛАПАЧУК ПАВЛО ФЕДОРОВИЧ, 1909 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища (Кіровоградський педінститут, 1937), педагог (до 1941 року викладав математику у середній школі №23). Заарештований 1.02.1944 5-им відділом контррозвідки "Смерш" 7-ої гвардійської армії ("за німецької влади працював учителем, пізніше чорноробом; 24.04.1942 представники СД провели в квартирі Шлапачука обшук і виявили кілька прорадянських книг, що послужило приводом виклику його в СД; на допиті зізнався, що перебував у комсомолі в 1927-35 роках, тому був узятий на облік, змушений щотижня ходити відмічатись в СД; незабаром окупанти поставили вимогу здати 2-3 комуністів чи комсомольців, якої він не виконав"). Контррозвідкою "Смерш" 7-ої гвардійської армії 12.02.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4931)

ШЛОССЕР ПЕТРО ЛЮДВІГОВИЧ, 1896 р.н., с.Шпеєрово Карл-Лібкнехтівського району Одеської (нова назва с.Піщаний Брід Веселинівського Миколаївської) області, німець, освіта початкова,

проживав у м.Кіровограді, старший бухгалтер “Облвинпрому”. Заарештований 16.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 16.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3899)

ШМАЛЬКО МАКАР САВЕЛІЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Комісарівка П’ятихатського району Дніпропетровської області, українець, освіта 2 класи, проживав у м.Кіровограді, столяр військової частини. Заарештований 27.05.1941 УНКДБ Кіровоградської області (“належав до гурту сектантів, які збирались регулярно протягом кількох років, вели агітацію за повалення радянської влади й реставрацію капіталізму, вихваляли німецький фашизм, поширювали контрреволюційну літературу, зводили наклепи на Червону армію, пропагували серед робітників не брати в руки зброю при мобілізації”). Засуджений 10.07.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу, вирок виконано 13.07.1941. Реабілітований 13.04.1989 Верховним судом УРСР. (П – 9799)

ШМІДТ ЙОСИП ІВАНОВИЧ, 1887 р.н., с.Кандель Зельцського (нині Рибальське Роздільнянського) району Одеської області, німець, освіта початкова, робітник заводу “Червона зірка”. Заарештований 2.06.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член контрреволюційної фашистської організації, зв’язки з Німеччиною” – *див. Християн Бергер*). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 20.02.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5036)

ШМІДТ ЛЮДВІГ АВГУСТОВИЧ, 1893 р.н., с.Антонівка Петриківської губернії (Польща), німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, грабар. Заарештований 16.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (вихваляв життя в капіталістичних країнах). Засуджений 17.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11454)

ШМІДТ ЛЮСІНА АВГУСТІВНА, 1918 р.н., м.Кіровоград, німкеня, освіта початкова, касир облтору. Заарештована 11.01.1940 Кіровоградським обласним УНКВС (антирадянська агітація, дискредитація суду). Засуджена 15.05.1940 Кіровоградским облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітована 10.11.1989 Верховним судом УРСР. (П – 10729)

ШНЕЙДЕР АРТУР ПЕТРОВИЧ, 1914 р.н., м.Кіровоград, німець, освіта початкова, проживав у м.Дніпропетровську, червоноармієць 89-го стрілецького полку. Заарештований 9.03.1938 5-м відділенням управління Держбезпеки НКВС (агент німецької розвідки). Засуджений 9.10.1938 трійкою УНКВС Дніпропетровської області до розстрілу, вирок виконано 31.10.1938. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11695)

ШПИЛЬОВИЙ ДМИТРО МИКОЛАЙОВИЧ, 1906 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта вища (інститут сільгоспмашинобудування), інженер фабрично-заводського навчання. Заарештований 10.04.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (“співпраця з німецькою окупаційною владою: в роки війни працював директором заводу ФЗО, брав участь у запуску підприємства в експлуатацію, виконував військові замовлення для німецької армії” – із обвинувального висновку; із свідчень Шпильового: “Звинувачень у встановленні жорсткого режиму для робітників заводу не визнаю, оскільки це робилось німецькою владою, а не мною; як і звинувачень у веденні антирадянської агітації та донесенні німецьким каральним органам на члена партії Погрібного, який був розстріляний німцями”). Засуджений 12.06.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 7 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Військовою колегією Верховного суду СРСР 4.10.1946 міру покарання зменшено до 3 років неволі й на підставі указу Президії Верховної ради СРСР від 7.07.1945 від відбуття покарання звільнений; з-під варти випущений 20.12.1946 і відбув у Кіровоград. Реабілітований 19.08.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 57)

ШПРІНГЕР ЕМІЛЬ КАРЛОВИЧ, 1878 р.н., м.Кіровоград, німець, освіта початкова, бухгалтер кондитерської фабрики. Заарештований 27.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член націоналістичної контрреволюційної фашистської організації “Спілка громадян німецької раси”, заснованої у м.Кіровому лютеранськими пасторами Мерцем і Зейбом”). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9947)

ШРЕДЕР АДОЛЬФ ФЕРДИНАНДОВИЧ, 1866 р.н., м.Кіровоград, німець, освіта початкова, кустар-шпалерник. Заарештований 7.12.1933 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("зв'язок з німцями, які проживають за кордоном, шпигунство"). Зінов'євською міськпрокуратурою 21.01.1934 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи завідувачем магазину, заарештований 27.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член націоналістичної контрреволюційної фашистської організації "Спілка громадян німецької раси", заснованої у м.Кіровому лютеранськими пасторами Мерцем і Зейбом"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2910, 9947)

ШРЕДЕР ВОЛОДИМИР ФЕРДИНАНДОВИЧ, 1868 р.н., м.Кіровоград, німець, освіта початкова, столяр похоронного бюро. Заарештований 13.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член контрреволюційної націоналістичної організації" – *див. Петро Смолко, Кіровоград*). Засуджений 8.12.1937 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 22.12.1937. Разом з ним репресована дружина Люція. Реабілітований 2.11.1957 Верховним судом УРСР. (П – 3860)

ШРЕДЕР КАТЕРИНА АБРАМІВНА, 1888 р.н., с.Заблодського Ананьївського повіту Одеської області, німкеня, освіта початкова, проживала в м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 26.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("активна участь у контрреволюційній німецькій націоналістичній організації"). Засуджена 27.11.1937 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітована 28.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3862)

ШРЕДЕР ЛЮЦІЯ ФЕРДИНАНДІВНА, 1883 р.н., м.Київ, німкеня, освіта середня, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 13.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член контрреволюційної націоналістичної організації" – *див. Петро Смолко, Кіровоград*). Засуджена 8.12.1937 НКВС СРСР і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 22.12.1937. Реабілітована 2.11.1957 Верховним судом УРСР. (П – 3860)

ШРЕДЕР ОЛЕКСАНДР АДОЛЬФОВИЧ, 1910 р.н., м.Кіровоград, німець, освіта середня спеціальна технічна, викладач автосправи. Заарештований 27.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член націоналістичної контрреволюційної фашистської організації "Спілка громадян німецької раси", заснованої у м.Кіровому лютеранськими пасторами Мерцем і Зейбом"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно- трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9947)

ШРОКК АЛЬБЕРТ ФРІДРІХОВИЧ, 1890 р.н., м.Грац (Австрія), німець, освіта неповна середня, член ВКП(б) у 1918-35 роках, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу "Озет". У жовтні 1935 року був заарештований Одеським обласним управлінням НКВС "як член контрреволюційного угруповання", утримувався під вартою 11 місяців. Вдруге заарештований 14.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("у 1915-18 році перебував у російському полоні у Пермській губернії як солдат австрійської армії, у 1918-20 роках служив у 1-ому Інтернаціональному полку Червоної армії, у 1920-24 роках працював у Миколаївській ЧК-ДПУ; у 1937 році переїхав із Одеси в Кіровоград"; "учасник німецько-націоналістичного куркульського контрреволюційного угруповання" – *див. Іван Францович Антон*). Засуджений 29.01.1938 НКВС та прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 5.04.1959 Верховним судом УРСР. (П – 4708)

ШРОН ЦУДИК АБРАМОВИЧ, 1904 р.н., м.Віткув Варшавської губернії (Польща), єврей, освіта середня, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, завідувач постачзбуту "Облшкіршвейпромспілки". Заарештований 27.06.1941 Кіровоградським УНКДБ ("зводив наклепи на радянську дійсність"). Засуджений 27.07.1941 Кіровоградським облсудом до 5 років заслання в Якутську АРСР. Реабілітований 1.12.1955 Верховним судом УРСР. (П – 3392)

ШТАЛЬЦЕР ЕРНСТ ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., м.Берн (Швейцарія), німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, член ВКП(б) у 1928-33 роках, слюсар за фахом, сортувальник лісу заводу "Червона зірка". У 1933 році, працюючи головою Староданцігської сільради Зінов'євського округу, виключений з партії і засуджений до 4 місяців примусової праці "за організацію опору проведенню хлібозаготівельної кампанії – сільрада не виконала план хлібоздачі". Вдруге заарештований 11.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("як вояк австрійської армії у 1914 році потрапив у російський полон; займався шкідництвом на заводі – гальмував роботу чистильних верстатів; розкладав трудову дисципліну, вихваляв

життя в Німеччині, зводив наклепи на заходи партії й уряду”). Засуджений 28.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер 22.09.1943 в неволі (Комі, Росія). Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12254)

ШТАНДЕНКО ЯКІВ ЯВДОКИМОВИЧ, 1882 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, майстер-кондитер управління хлібозаводу. Заарештований 22.02.1944 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався у співробітництві з німецькою окупаційною владою). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 31.03.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2301)

ШТЕЙНГЕЛЬБЕРГ ОЛЕКСАНДР ЕДУАРДОВИЧ, 1907 р.н.. с.Бугай Роздільнянського району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, шліфувальник фабрики “Ширвжиток”. У 1929 році був розкуркулений. Заарештований 24.06.1941 Кіровоградським УНКДБ (“антирадянська агітація, вихваляння фашизму”). Засуджений 27.07.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Відбуваючи покарання, 14.04.1942 помер. Реабілітований 12.08.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4420)

ШТЕЛЬМАХОВ ГЕОРГІЙ ПЕТРОВИЧ, 1896 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, інструктор-бухгалтер промспілки. Заарештований 31.01.1933 Одеським облвідділом ДПУ (член контрреволюційної повстанської організації). Засуджений 14.04.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Трійкою НКВС СРСР 13.10.1935 звільнений з-під варти достроково. Реабілітований 24.06.1958 трибуналом Київського військового округу. Вдруге, працюючи плановиком заводу “Червона зірка”, заарештований 2.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (шкідницька діяльність). Засуджений 22.01.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 3 місяців позбавлення волі. Реабілітований 28.04.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. В період німецької окупації працював головою Кіровоградської районної управи. (П – 4500, 6566, 568, 13570)

ШТЕПА МИТРОФАН АВАКУМОВИЧ , 1889 р.н., с.Яцинаф Лохвицького повіту Полтавської губернії (нині с.Яцини Пирятинського району), українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, обліковець промкомбінату. Заарештований 16.10.1930 Зінов’євським міськвідділом ДПУ (офіцер білої армії, підозрювався у антирадянській агітації). Зінов’євською міськпрокуратурою 11.10.1931 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 2427)

ШТОЛЬЦ АНТОН РАФАЇЛОВИЧ, 1908 р.н., с.Ландау Карл-Лібкнехтівського (нова назва с.Мар’янівка Березівського) району Одеської області, німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, візник транспортної групи облспоживспілки. Заарештований 27.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“із селянської заможної родини, яка у 1914 році виїхала в Сибір, а в 1928-ому повернулась у Кіровоград; шкідництво – зривав виконання виробничих завдань облспоживспілки, недбало ставився до коней, внаслідок чого 1 кінь загинув; вів антирадянську агітацію”). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах (Буржелдорлаг, Хабаровський край). Звільнений 15.08.1947. Реабілітований 8.05.1968 Кіровоградським облсудом. (П – 8162)

ШТОЦ ВІЛЬГЕЛЬМ ГЕНРІХОВИЧ, 1891 р.н., с.Нейбург Спартаківського (нині с.Новоградківка Овідіопольського) району Одеської області, німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, візник. Заарештований 14.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“член німецької націоналістичної фашистської диверсійної контрреволюційної повстанської організації”). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 4.10.1938 Реабілітований 8.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5349)

ШТУКАР МАРІЯ СТЕПАНІВНА, 1923 р.н., м.Турів Поліської (нині Гомельської) області (Білорусія), білоруска, освіта середня спеціальна (Олександрійський педагогічний технікум, 1939), член ВЛКСМ до війни, проживала у м.Кіровограді з 1943 року, вчителька за фахом, із січня 1944-го рядова музвзводу 409-ої стрілецької Кіровоградської дивізії. Заарештована 9.02.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 409 СКД (“контрреволюційна діяльність: в роки окупації працювала в народному театрі, перекладачем у сільгоспкоменданта і в каральному козачому загоні; перебуваючи в камері попереднього ув’язнення, вела агітацію серед заарештованих: вихваляла умови життя у фашистській Німеччині, зводила наклепи на керівників партії та уряду стосовно колгоспного будівництва”). Засуджена 4.05.1944 військовим трибуналом 7-ої гвардійської армії до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітована 9.08.1989 Кіровоградським облсудом. Батько Штукар Степан

Карпович у 1932 році як колишній офіцер царської армії був висланий у Казахстан; вдруге обліковець колгоспу “Серп і молот” с. Знам’янка був репресований у 1938-ому році. (П – 10204)

ШУБЕЛЬСЬКИЙ ІВАН ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1894 р.н., с.Броди Варшавської губернії (Польща), поляк, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу “Червона зірка”. Заарештований 28.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна націоналістична пропаганда). Засуджений 16.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою НКВС СРСР 26.04.1941 вирок відмінено, з-під варти звільнений. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11392)

ШУЛЕР ЕДУАРД ФРІДРІХОВИЧ, 1897 р.н., с.Грослібенталь Спартаківського (нова назва смт Великодолинське Овідіопольського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, коваль-молотобоєць цегельного заводу. У 1923 році був засуджений до 3 років неволі, просидів 4 місяці, звільнений під підписку про невиїзд, потім Одеський облсуд засудив за антирадянську діяльність на 5 років, за касацією строк зменшено до 3 років, які повністю відбув у неволі; у 1932 році органами ДПУ висланий на північ, працював на будівництві каналу Москва-Волга, у 1936-ому вернувся у Кіровоград. Вчетверте заарештований 3.09.1937 Кіровським РВ НКВС (“син куркуля, розстріляного у 1919 році червоними за участь у повстанні німців-колоністів проти радянської влади; брав участь у повстанні разом з батьком, у 1919-ому служив у денікінській армії, в Одеському караульному батальйоні по охороні тюрми; вів антирадянську агітацію та пропаганду: закликав робітників не підписуватись на державну позику, не виходити на роботу: “Ми й так мало заробляєм, а радвлада іще й оббирає нас цими позиками”, “Ось скоро прийдуть наші фашисти на Україну, тоді нам, німцям, буде багато роботи”). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 28.09.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 12358)

ШУЛОВ АРОН ЗЕЛЬМАНОВИЧ, 1907 р.н., м.Кіровоград, єврей, учень-ремісник. Заарештований 26.04.1926 Зінов’євським окрвідділом ДПУ (“керівник підпільної сіоністської організації “Лівий Гашонер-Гаціор”, що об’єднувала сіоністів Новомиргородського, Златопільського та Бобринецького районів, вів антирадянську агітацію, втягуючи в організацію єврейську молодь, маючи на меті розкласти й підірвати комсомольські організації радянської школи”). Засуджений 25.06.1926 особливою нарадою ОДПУ при Раді народних комісарів СРСР до 3 років заслання у Зирянський край, 10.09.1926 той же орган поміняв місце заслання на заслання у Палестину через один із південних портів СРСР. Реабілітований 21.09.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14047)

ШУЛОВ СОЛОМОН ЯКОВИЧ, 1876 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта початкова, бухгалтер і технічний секретар товариства землевлаштування трудящих євреїв, ТЗЄТ. Заарештований 23.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“шпигунство: у 1921 році втік із СРСР у Польщу, звідки вернувся у 1923, перейшовши нелегально державний кордон; з 1926 року підтримував зв’язок із сіоністською організацією “Лівий Гашонер-Гаціор”, керівником осередку якої був його син Арон; після засудження сина підтримував стосунки із членами організації”). Засуджений 4.10.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах, 17.01.1940 міру покарання замінено забороною проживати в режимних місцевостях згідно зі списком №2 протягом 5 років. Помер 14.09.1939 в “Ухтижмлагу”. Реабілітований 26.06.1966 Кіровоградським облсудом. Дружина Єва Саулівна Шулова, 1880 р.н., заарештована 20.10.1937, звільнена 17.02.1938. (П – 8053)

ШУМБАРСЬКИЙ ФЕДІР ІВАНОВИЧ, 1901 р.н., м.Межирічі Волинського воєводства (нині с.Великі Межирічі Корецького району Рівненської області), поляк, освіта початкова, різнороб деревообробного цеху заводу “Червона зірка”. У 1923 році арештовувався органами ДПУ за нелегальний перетин державного кордону, 7 місяців перебував під вартою. Вдруге заарештований 19.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1921-23 роках служив у прикордонній охороні польської армії, перебіг в СРСР на ділянці кордону поблизу Новоград-Волинська; у 1925-27 роках підтримував зв’язки з польським консульством, мав намір прийняти польське підданство, щоби вернутись у Польщу, листувався з рідними у Межирічі; на заводі займався контрреволюційною діяльністю: виступав проти стахановського руху, підбивав робітників не підписуватись на позику зміцнення обороноздатності СРСР”). Засуджений 10.10.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Помер в ув’язненні 1.04.1944 (за іншими довідками 1.01.1944 і 1.02.1944) у Комі АРСР. Реабілітований 11.01.1960

Кіровоградським облсудом. Дружина Емілія Яківна Майєр-Шумбарська перебувала під арештом 4 місяці. (П – 4999)

ШУРАН ЙОСИП АНТОНОВИЧ, 1919 р.н., с.Жулин Холмського повіту (Польща), українець, освіта початкова, проживав у м. Кіровограді, різнороб спиртзаводу. Заарештований 14.03.1940 Кіровоградським УНКВС (перехід держкордону). Засуджений 25.06.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12106)

ЩЕРБАКОВ МИКОЛА ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1888 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 2 класи, пенсіонер. Заарештований 14.02.1944 Кіровоградським УНКДБ (підозрювався у антирадянській діяльності в роки німецької окупації). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 3.04.1944 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 2241)

ЩЕРБИНА АНДРІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1882 р.н., м.Миколаїв, українець, освіта 5 класів, проживав у м.Кіровограді, швець у майстерні. Заарештований 22.02.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (підозрювався у зв'язках з німецькими каральними органами). Помер 7.04.1944 від "загальної слабості, старості та зниження серцевої діяльності" у в'язниці м.Кіровограда. Управлінням НКДБ Кіровоградської області 13.04.1944 справу припинено. (П – 8459)

ЩЕРБИНА ДАВИД ІВАНОВИЧ, 1862 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, пічник. Заарештований 14.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації церковників, до складу якої входило 16 членів на чолі із архієпископом Одеським Кирилом Квашенком" – *див. Ілля Добровольський*). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 27.09.1938 у таборі (Сиблаг). Реабілітований 27.12.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4621)

ЮНДТ ФЕЛІКС ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Ватерлоо Карл-Лібкнехтського району Одеської (нині с.Ставки Веселинівського Миколаївської) області, німець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу "Червоний Профінтерн". Заарештований 16.02.1938 Кіровським міським відділом НКВС ("доводив, що робітники в СРСР дуже погано забезпечені матеріально, в капіталістичних країнах живуть набагато краще; ремонтуючи трактори, допускав брак: після нього змушені були розбирати двигуни й замінювати браковані деталі"). Засуджений 30.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 9.02.1942 у таборах "Онеглагу". Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9140)

ЮР'ЄВ ОЛЕКСАНДР ПАВЛОВИЧ, 1879 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня спеціальна (Єлисаветградське реальне училище, 1893; курси технологів, 1934), без певних занять. Заарештований 13.10.1947 Кіровоградським УМДБ ("з 1893 по 1941 рік працював на заводі Ельворті-"Червона зірка", в останні роки технологом заводоуправління; із серпня 1941 року і до осені 1943-го – уповноваженим міської управи з відкриття храмів; за період служби у німців відкрив кілька храмів, в які підбирав священиків, вороже налаштованих до радянської влади – вони закликали прихожан молитися за перемогу фашистської Німеччини та її сателітів; водночас був старостою одного з храмів, вів пропаганду поразницького характеру"). Засуджений 23.12.1947 Кіровоградським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 14.04.1992 Генпрокуратурою України (П – 13177)

ЮРИНОК ІВАН ЯКОВИЧ, 1885 р.н., с.Кривичі Раковської волості Мінської губернії (Білорусія), росіянин, освіта вища (Феодосійський учительський інститут, 1911), вчитель Кіровоградської трудової школи №8. Заарештований 16.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність, проведення антирадянської агітації). Засуджений 15.07.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років неволі. Реабілітований 7.07.1989 Кіровградською облпрокуратурою. (П – 12331)

ЮРКОВ СЕМЕН ГРИГОРОВИЧ, 1885 р.н., м.Кіровоград, росіянин, освіта вища (інженерний інститут), інженер-будівельник, без певних занять. Заарештований 14.07.1945 УНКВС Кіровоградської області ("під час німецької окупації з 6 серпня по 18 жовтня працював головою міськуправи, згодом директором водоканалу, швидко організував апарат управи і служби порядку у місті, забезпечив повністю постачання міста водою, відновив роботу водоканалу; виправдавши довіру німців, у 1942 році був направлений у фашистську Німеччину, після повернення став вихваляти фашистський лад, закликав

робітників працювати ще краще на окупаційну владу; у листопаді 1943-го разом з родиною втік у Берлін, де жив до розгрому фашизму”). Засуджений 28.09.1946 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 18 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Реабілітований 21.12.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13761)

ЮРЧЕНКО ВАСИЛЬ СИЛЬВЕСТРОВИЧ, 1902 р.н., с.Селець Народицького району Житомирської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, деревообробник за фахом, командир штабного взводу 1-ої дільниці МПВО. У липні 1930 року за крадіжку борошна був заарештований і перебував під вартою 1 місяць, звільнений під підписку про невиїзд; у січні 1933 року за ст.170 КК УРСР був засуджений до 8 років неволі, звільнений достроково із “Севвостлагу” серед червня 1937-го. Втретє заарештований 27.06.1944 відділом контррозвідки “Смерш” УНКВС Кіровоградської області (“посібництво німецьким окупантам: в роки війни працював начальником будинкоуправління, разом з поліцаями Малюгою, Шапошниковим та іншими систематично розшукував квартири, залишені євреями, вилучав їхнє майно – з вересня 1941 по середину травня виявив 17 таких квартир”). Засуджений 16.08.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Реабілітований 14.10.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13606)

ЮРЧЕНКО ПАНАС ДЕМИДОВИЧ, 1911 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 9 класів, проживав у м.Олександрії, начальник міської пожежної команди, технік-лейтенант. Заарештований 24.12.1943 управлінням НКВС Кіровоградської області (“звинувачувався у зраді Батьківщини: працював начальником пожежної охорони району під час німецької окупації, начеб допомагав поліції влаштовувати облави на населення для вивезення в Німеччину на роботи, начеб організував пожежників стріляти з гвинтівок по радянських літаках, які у квітні 1943 року пролітали над Олександрією, і т.п.”, “при обшуку вилучені автомат, гвинтівка й патрони до них”). Військовим трибуналом 5-ої повітряної армії 21.02.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 272)

ЮСТ ВІКТОР ЕДУАРДОВИЧ, 1895 р.н., м.Кіровоград, німець, освіта середня, бухгалтер спиртового заводу. У 1934 році Кіровським ДПУ арештовувався за контрреволюційну діяльність, під вартою перебував 1 місяць. Вдруге заарештований 27.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“контрреволюційна діяльність, член польської підпільної організації, антирадянська агітація, шпигунство” – *див. Мар’ян Савицький, Кіровоград*). Засуджений 13.09.1937 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.09.1937. Реабілітований 7.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4134)

ЮСТ ЕДУАРД ВІЛЬГЕЛЬМОВИЧ, 1871 р.н., м.Яготин Київської області, німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, сторож ремонтного цеху заводу “Червона зірка”. Заарештований 13.11.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член контрреволюційної націоналістичної організації” – *див. Петро Смолко, Кіровоград*). Засуджений 8.12.1937 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 22.12.1937. Реабілітований 2.11.1957 Верховним судом УРСР. (П – 3860)

ЮХНЕЛЬ ВІКЕНТІЙ МАРТИНОВИЧ, 1888 р.н., с.Петуховськ Мінської губернії (Білорусія), поляк, письменний, проживав в м.Кіровограді, круподер артілі “Харчопродукт”. Заарештований 29.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (зв’язок з Польщею, контрреволюційна націоналістична пропаганда). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. 17.11.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3853)

ЯБС ЕМІЛЬ ГЕНРІХОВИЧ, 1870 р.н., с.Лісівщина Коростенського району Житомирської області, німець, письменний, проживав у м.Кіровограді, пенсіонер. Заарештований 26.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член контрреволюційної німецької націоналістичної організації”). Засуджений 27.11.1937 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 28.02.1957 УКДБ Кіровоградської області. (П – 3862)

ЯВОРСЬКИЙ ІВАН МАРТИНОВИЧ, 1880 р.н., с.Медведівка Київської (нині Чигиринського району Черкаської) області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, нарядчик ст.Кірово-Українська, чавуночист заводу “Червона зірка”. Заарештований 25.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10713)

ЯВОРСЬКИЙ КОСТЯНТИН ВАСИЛЬОВИЧ, 1881 р.н., с.Щасливка Доманівського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, рахівник “Облбудтресту”. Заарештований 26.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1906-36 роках був псаломником, дияконом, священиком; розповсюджував анекдоти антирадянського змісту, вихваляв життя в капіталістичних країнах”). Засуджений 10.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9108)

ЯВОРСЬКИЙ МИХАЙЛО КАРЛОВИЧ, 1911 р.н., м.Сарни Рівненської області, поляк, освіта початкова, у 1934 році виключений із комсомолу за крадіжку вугілля на ст.Вознесенськ, проживав у м.Кіровограді, слюсар депо станції Кірово-Українська. Заарештований 17.12.1937 шляхово-транспортним відділом управління Держбезпеки НКВС ст.Помічна (контрреволюційна діяльність: “шкідництво, агітація проти стахановського руху, розкладання трудової дисципліни”). Засуджений (*дати не вказано*) особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.02.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11549)

ЯВОРСЬКИЙ СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1897 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, слюсар заводу “Червона зірка”. Заарештований 15.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1919 році два тижні служив у Петлюри; серед робітників заводу зводить наклепи на партію й уряд”). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 15.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3713)

ЯГОДА СТЕПАН ВІКЕНТІЙОВИЧ, 1882 р.н., м.Кіровоград, поляк, освіта початкова, член ВКП(б) у 1919-29 роках, майстер швейної фабрики. Заарештований 14.03.1938 Кіровським міськвідділом НКВС (антисемітизм, контрреволюційна пропаганда). Засуджений 29.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10749)

ЯКИМАК БОРИС ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1918 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта неповна середня, рядовий навчальної роти 409-ої стрілецької дивізії. Заарештований 26.06.1944 відділом контррозвідки “Смерш” 409-ої стрілецької Кіровоградської дивізії (“у 1941 році як червоноармієць потрапив у полон до німців, в різних містах Польщі й Німеччини працював на німців, отримуючи винагороди грошима і продуктами харчування, з табору військовополонених утік в жовтні того ж року, проживав на тимчасово окупованій німцями території, у 1944-ому мобілізований у Червону армію, після навчальних занять розповідав друзям про добре ставлення німців до полонених, що розцінили як антирадянську агітацію провокаційно-поразницького характеру, спрямовану на послаблення могутності СРСР”). Засуджений 13.07.1944 військовим трибуналом 409-ої стрілецької дивізії до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки і конфіскацією майна. Реабілітований 12.07.1990 трибуналом Одеського військового округу. (П – 12169)

ЯКИМЕЦЬ ПАВЛО ЯКОВИЧ, 1915 р.н., м.Одеса, українець, освіта середня (практик-геолог), проживав у м.Кіровограді, писар оперативного відділу штабу 15-ої авіабригади. Заарештований 9.08.1937 особливим відділом 15-ої авіабригади Кіровського міського відділу НКВС (“разом із Михайлом Івановим та Григорієм Івченком гуртувались і вели контрреволюційну фашистську діяльність проти заходів ВКП(б) і радянського уряду, вихваляли фашизм і Гітлера, паплюжили вождів народу Леніна і Сталіна; зокрема Якимець казав: “В Червоній армії лиш плюнь – вже тобі й наряд всучать”, “Гітлер – геніальна людина, яка багато зробила для Німеччини”). Засуджений 25.12.1937 трибуналом 6-го стрілецького корпусу Київського військового округу до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки. Реабілітований 26.04.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3836)

ЯКОВЕНКО ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Черняхівка Ковалівського району Полтавської області, українець, освіта вища (Зінов’євський підінститут, 1933), проживав у м.Кіровограді, викладач математики технікуму механізації сільського господарства. Заарештований 13.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“будучи членом контрреволюційної організації, закликав студентів не довіряти рішенням партії і вказівкам радвлади, оскільки обстановка цього не дозволяє, не можна взагалі довіряти нікому – цим породжував анархізм, руйнував студентський колектив, водночас нестійких студентів виховував у контрреволюційному дусі”). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області

до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням ДБ УНКВС Кіровоградської області 3.01.1940 міру покарання зменшено до відбутого строку, з-під варти звільнений. (П – 3349)

ЯКОВЛЄВ ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ, 1910 р.н., с.В.Карабаш Октябрського району (Чувашія, Росія), чуваш, освіта вища педагогічна, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 12.01.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("підозрювався у співробітництві з німецькими окупантами: працював вантажником на аеродромі в роки війни"). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 18.02.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3061)

ЯКОВЛЄВ ІВАН ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1878 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, токар технікуму сільського господарства. Заарештований 24.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (контрреволюційна агітація проти заходів партії та уряду). Засуджений 12.07.1941 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 20.03.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11601)

ЯКУБЕ-НІКОРА ГАННА ОЛЕКСІЇВНА, 1894 р.н., м.Кіровоград, росіянка, освіта незакінчена вища, вчителька СШ №26. Заарештована 27.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (антирадянська агітація, дочка поміщика). Засуджена 16.12.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Чоловік і брати Сергій та Валер'ян репресовані органами НКВС у 1936-37 роках. (П – 12295)

ЯКУБОВСЬКИЙ АРКАДІЙ АНТОНОВИЧ, 1900 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта середня, швець артілі "Колективний труд". Заарештований 10.02.1947 УМДБ Кіровоградської області ("із січня 1942-го по жовтень 1943 року працював завідувачем облконтори бджільництва: розширював пасіку області, отримані мед і віск відправлялись для потреб німецької армії; для працівників установив 10-годинний робочий день, за невиконання норм виробітку та псування матеріалів бив працівників і відправляв на каторгу в Німеччину; в жовтні 1943 року сам виїхав у Німеччину і вивіз майно бджолярів на суму понад 45 тисяч рублів; серед населення вів антирадянську агітацію поразницького характеру" – із обвинувального висновку; із листа на ім'я прокурора Кіровоградської області 2.04.1960: "...довелось мені прикласти руку лиш до двох громадян як до хуліганів, через яких могли постраждати інші, а в поліцію я їх не здав, бо знав, що їх там по голівці не погладять; дівчат у Німеччину не відправляв, оскільки цим тоді займалась біржа праці; вона й мене самого відправила у Німеччину"). Засуджений 16.04.1947 військовим трибуналом МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Трибуналом Київського військового округу 24.05.1955 зменшена міра покарання до 8 років неволі, 14.06.1955 звільнений. Реабілітований 29.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13017)

ЯКУБЯК МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1908 р.н., с.Ситне Люблінського воєводства (Польща), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, учень фрезерувальника на заводі "Червона зірка". Заарештований 3.02.1940 управлінням НКВС Кіровоградської області (направлений в СРСР для проведення шпигунської діяльності на користь Німеччини). Засуджений 25.10.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8784)

ЯМПОЛЬСЬКИЙ ДМИТРО МИХАЙЛОВИЧ, 1883 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта вища, економіст "Швейпрому". Заарештований 12.11.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("зв'язки з денікінською контррозвідкою, антирадянська агітація"). Зінов'євським МВ ДПУ 26.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи економістом-статистиком при інституті наргоспобліку, заарештований 13.11.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна агітація, антирадянські настрої). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 31.03.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 2491, 5547)

ЯМПОЛЬСЬКИЙ ІЛЛЯ ВОЛЬКОВИЧ, 1894 р.н., с.Матусів Полянського району Черкаської області, єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер тресту громадського харчування. Заарештований 27.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11445)

ЯНКЕЛЕВИЧ ЛАЗАР МОЙСЕЙОВИЧ, 1877 р.н., м.Кіровоград, єврей, освіта вища, член партії РСДРП в минулому, завідувач планового відділу заводу "Озет". Заарештований 26.12.1937 Кіровським

міськвідділом НКВС (контрреволюційна діяльність). Управлінням Держбезпеки Кіровського МВ НКВС та міськпрокуратурою 14.01.1939 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 2195)

ЯНКОВСЬКИЙ ВІКТОР КОСТЯНТИНОВИЧ, 1882 р.н., с.Янковичі (нова назва Іванковичі) Васильківського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу “Червона зірка”. Заарештований 27.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член контрреволюційної націоналістичної польсько-католицької організації, пропаганда, шпигунство” – *див. Володимир Невидюк*). Засуджений 7.12.1937 НКВС і прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 30.01.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3476)

ЯНОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1890 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта 3 класи, член ВКП(б) у 1929-35 роках, швець артілі “Пролетар”. У 1935 році “за крадіжку соціалістичної власності: розтрату насіннєвих сортових фондів” Кіровським нарсудом був засуджений до 2 років тюрми. Заарештований 7.07.1937 Кіровським міськвідділом УНКВС (“у 1915-18 роках перебував у австрійському полоні; повернувшись на початку 1937 року із ув’язнення у 1-ій будколонії м.Дніпропетровська, вів серед робітників антирадянську агітацію: “Робітники в СРСР страждають, голодують – хоч би швидше була війна”). Засуджений 11.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9261)

ЯПОЛЬ СЕМЕН АБРАМОВИЧ, 1910 р.н., м.Кишинів (Молдова), єврей, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, кравець “Держшвейпрому”. У 1931 році був заарештований як порушник кордону Румунія-СРСР, висланий у Єврейську автономну область (Росія). Вдруге заарештований 19.08.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“у 1936 році повернувся в Кіровоград, підносив як великі авторитети Троцького і Зінов’єва, встановив зв’язки з місцевими троцькістами, зокрема директором “Держшвейпрому” Гольшейдом, засудженим за шпигунську діяльність на користь Румунії, вів контрреволюційну пропаганду: “Вбивство Кірова – це наслідок невдоволення 99% трудящих політикою партії”). Засуджений 28.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.08.1968 трибуналом Одеського військового округу. (П – 8168)

ЯРЖЕМБКОВСЬКИЙ КСАВЕРІЙ ФРАНЦОВИЧ, 1857 р.н., поляк, м.Кіровоград, освіта вища, працівник земвідділу, голова “Дому польського”. Заарештований 23.05.1920 особливим відділом Революційної військової ради (контрреволюційна діяльність: “разом із секретарем “ДП” А.Сальмоновичем та органістом польського костелу Я.Келькевичем приховали на три дні в костелі польського шпигуна Шпакевського – фактично підісланого більшовиками з армії Будьонного секретного співробітника особливого відділу 45-ої дивізії Коляновського, видали йому підроблений документ польського біженця, зібрали йому грошей 2 тисячі рублів і вказали напрям руху на Польщу – піймались на провокації”; у 1919 році понад 400 біженців польської національності з Волині створили Єлисаветградське польське товариство, у 1920 році зверталися до радвлади з проханням допомогти виїхати на батьківщину). Засуджений 1.12.1920 революційним трибуналом 45-ої дивізії до ув’язнення у концтаборі на час громадянської війни. Справу припинено. (П – 3659)

ЯРОВА-СТЕПАНОВА КЛАВДІЯ ОЛЕКСІЇВНА, 1924 р.н., м.Кіровоград, українка, освіта 8 класів, рахівник кондитерської фабрики. Заарештована 13.05.1944 УНКДБ Кіровоградської області (“в роки німецької окупації працювала прибиральницею приміщення контррозвідки “Фельдпост” №48205,завербована як агент німецькими розвідорганами та отримала завдання виявляти комуністів, комсомольців, партизанів та осіб, вороже налаштованих до німецької влади”). Засуджена 10.08.1944 військовим трибуналом МВС Кіровоградської області до 10 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 30.11.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12848)

ЯРОВИЙ ДАНИЛО ЯКОВИЧ, 1874 р.н., м.Кіровоград, українець, освіта початкова, сторож облторгу. Заарештований 3.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“агітував проти підписки на позику, вихваляв царизм”). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1654)

ЯРОШ ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ, 1912 р.н., м.Кіровоград, українець, письменний, водій військово-будівельної дільниці №174. Заарештований 20.01.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 22.03.1937 Одеським облсудом до 3 років ув’язнення у виправно-

трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 31.07.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12479)

ЯСИНСЬКА СОФІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА, 1898 р.н., с.Голендра Волинської губернії (нині Бережанського району Тернопільської області), полька, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, домогосподарка. Заарештована 27.09.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“член контрреволюційної націоналістичної польсько-католицької організації, пропаганда, шпигунство” – *див. Володимир Невидюк*). Засуджена 2.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Кіровоградської області 10.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 3476)

ЯСИРОВ ІЛЛЯ ВАСИЛЬОВИЧ, 1897 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу “Червона зірка”. Заарештований 7.01.1937 Кіровським РВ НКВС (діяльність спрямована на дискредитацію компартії і радвлади). Засуджений 21.08.1937 Одеським облсудом до 4 років ув’язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 16.11.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12503)

ЯТОВИЧ ІЗРАЇЛЬ ЯКОВИЧ, 1889 р.н., м.Якобштадт (Латвія), єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, працівник артілі інвалідів “Перемога”. Заарештований 3.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (“зв’язок із закордоном, шпигунство”). Засуджений 16.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув’язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.03.1960 трибуналом Київського військового округу. (П – 5046)

ЯЦЕВИЧ-ПРОЛЕСКО ГАННА АНТОНІВНА, 1897 р.н., м.Гродне (Білорусія), полька, освіта початкова, проживала у м.Кіровограді, продавець магазину №3 “Облторгу”. Заарештована 21.10.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (замовчувала контрреволюційну діяльність чоловіка). Управлінням НКВС Кіровоградської області 19.07.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2367)

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АН – Академія наук
АРК – Автономна Республіка Крим
арк. – аркуш
бупр – будинок примусової праці
ВКП(б) –Всесоюзна Комуністична партія (більшовиків)
ВТ – військовий трибунал
ВТТ – виправно-трудовий табір
ВУЦВК – Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет
ГПУ – Державне політичне управління (*з російської*)
гр. – громадянин
ГУДБ – Головне управління державної безпеки
ДАКО – Державний архів Кіровоградської області
ДТВ, ШТВ – дорожно (шляхово)-транспортний відділ
ЗСП – запасний стрілецький полк
КВО – Київський військовий округ
КДБ – Комітет державної безпеки
КЕЧ – комунально-експлуатаційна частина
КК – кримінальний кодекс
КНС – комітет незаможного селянства
КП(б)У – Комуністична партія (більшовиків) України
КПП – контрольно-пропускний пункт
КПРС – Комуністична партія Радянського Союзу
к.р. – контрреволюційний
м. – місто
МВ – міський відділ
МВС – Міністерство внутрішніх справ
МДБ – Міністерство державної безпеки
МРВ – міжрайонний відділ
МТС – машино-тракторна станція
НЕП, неп – нова економічна політика
НКВС – Народний комісаріат внутрішніх справ
НКДБ – Народний комітет державної безпеки
НСШ – неповна середня школа
ОВ – особливий відділ, обласний відділ, окружний відділ (*залежно від контексту*)
ОДПУ – Об’єднане державне політичне управління
ОДТВ – об’єднаний дорожно-транспортний відділ
ОН – особлива нарада
ОУН – Організація українських націоналістів
п. – пункт
ПФЛ – перевірочно-фільтраційний табір (*з російської*)
ПОВ – Польська організація військова
р.н. – рік народження
РАБ – район авіаційного базування
РВ – районний відділ
РВК – районний виконавчий комітет
РКП – Російська комуністична партія
РПК – районний партійний комітет
РСДРП – Російська соціал-демократична робітнича партія
с. – село
С. – сторінка
СБУ – Служба безпеки України
смт – селище міського типу
СОВ – слідчий оперативний відділ
спр. – справа
с/р – сільська рада
с/с, сексот – таємний співробітник (*з російської*)
СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
ст. – станція, стаття
ТВ – транспортний відділ
ТВО, Т.В.О. – тимчасовий виконувач обов’язків
тсоз (соз) – товариство спільного обробітку землі
УДБ – управління Держбезпеки
УНКВС – управління НКВС
УНР – Українська Народна Республіка
УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка
ф. – фонд
ЦК – Центральний комітет
ЦВК – Центральний виконавчий комітет
ЧК – Надзвичайна комісія (*з російської*)

ЗМІСТ

Науково-документальна серія книг

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга п’ята

СВІТЛОВОДСЬКИЙ, УЛЬЯНОВСЬКИЙ, УСТИНІВСЬКИЙ РАЙОНИ, м.КІРОВОГРАД

Технічний редактор **Т.Прокопцева**
Комп’ютерна верстка **С. Берлін**

Підписано до друку 25.12.2009.
Формат 70х100 1/16. Друк офсетний. Папір офсетний.
Обсяг 43,8 обл. друк. арк
Наклад 1000. Зам. 350.

МПП “Антураж А”
м. Кіровоград, вул. Тимірязева, 83/52.
Тел. (0522) 24-58-76